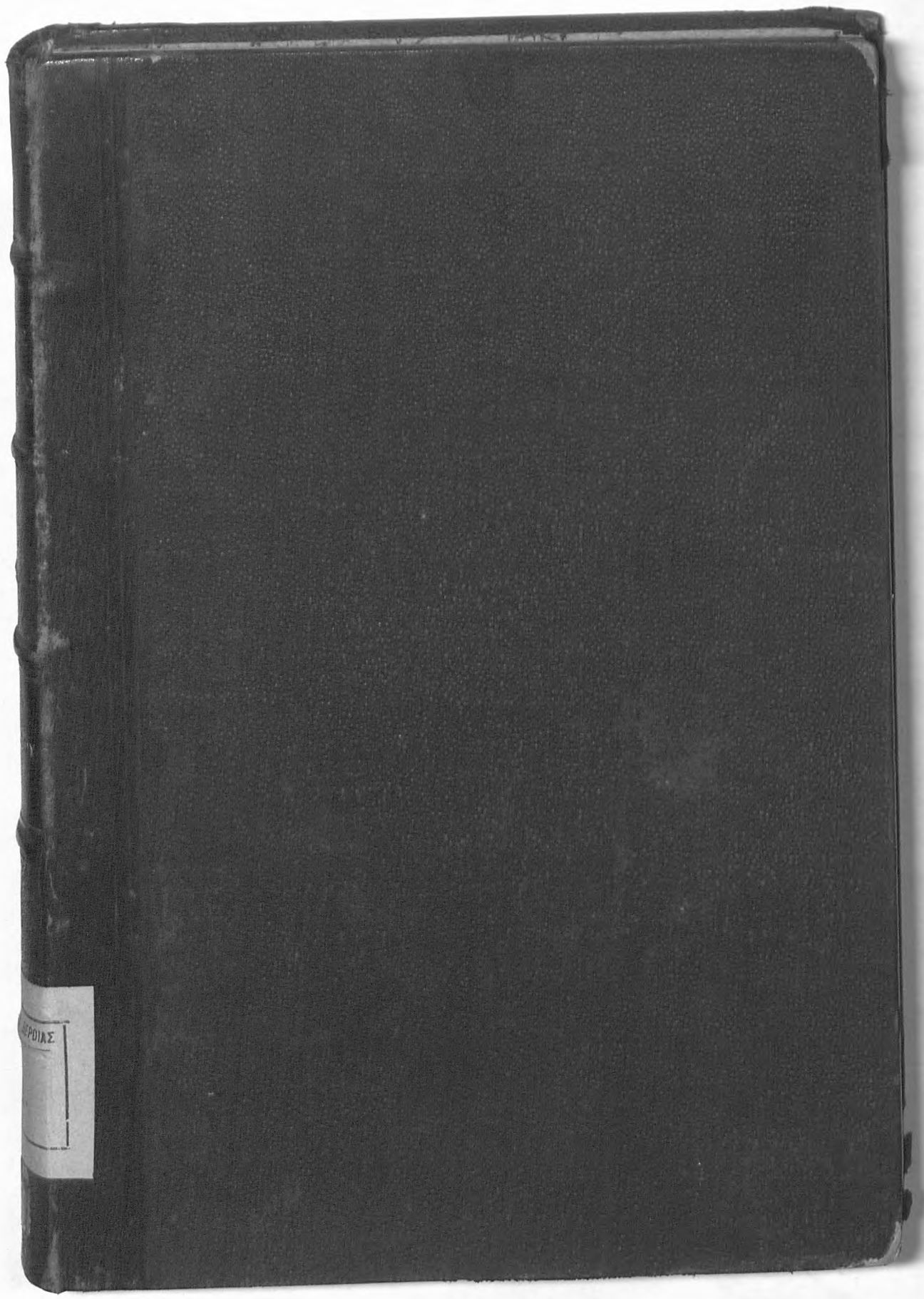

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ
Αριθ. εἰσ. 42
ΔΩΡΕΑ

Δημοτική Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

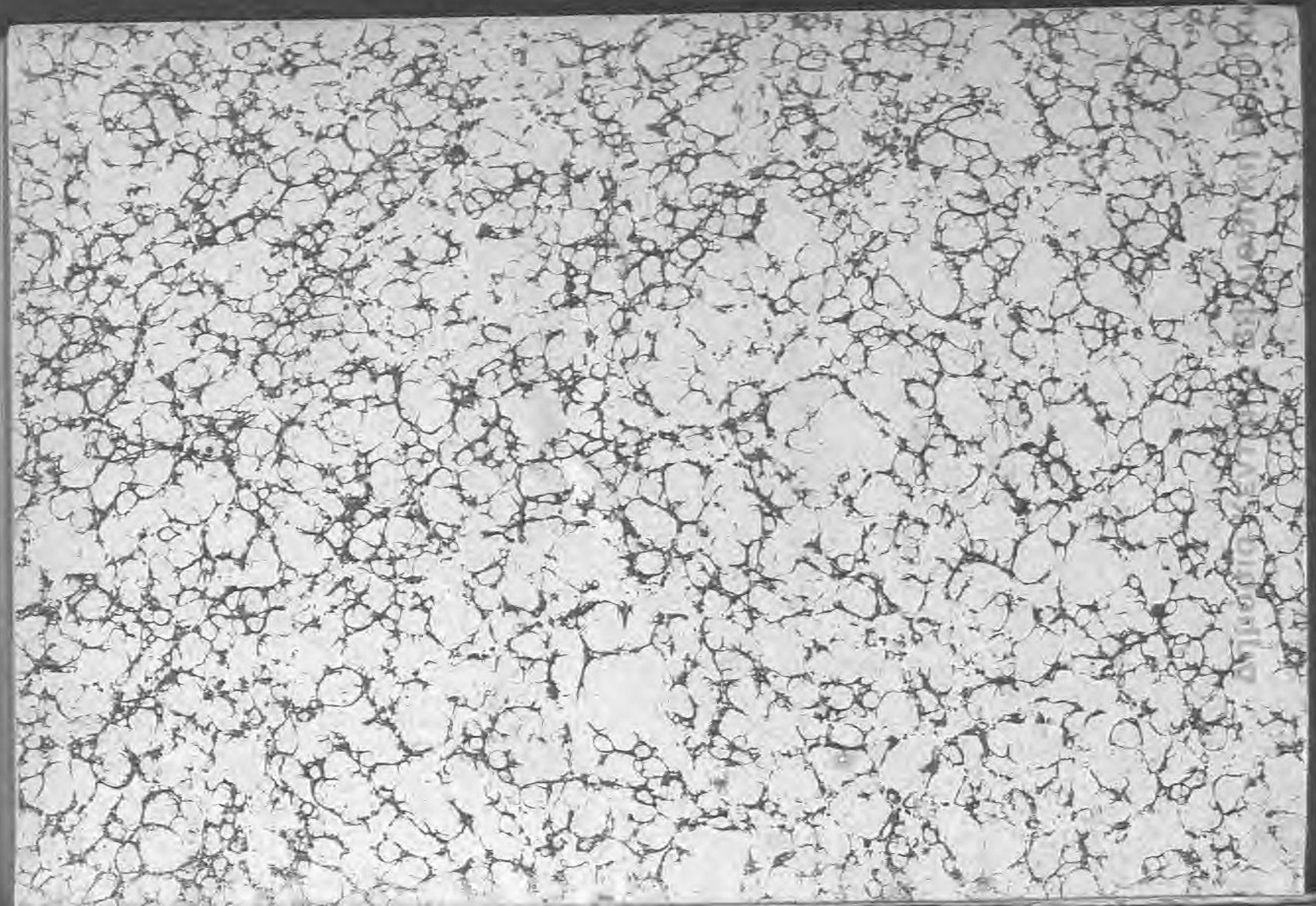

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

η Μίχος Μιχαηλούδης

Διηγήσεις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΓΟΡΓΙΑΣ

ΕΚΔΟΘΕΙΣ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΕΝ ΤΩ ΕΘΝΙΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

1883

130

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

Γ. Μπογιώ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΩ ΚΥΡΙΩ

ΔΙΟΝΥΣΙΩι ΘΕΡΕΙΑΝΩι

ΑΝΔΡΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΜΑΛΙΣΤΑ ΕΛΛΟΓΙΜΩι ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΔΙ

ΕΙΣ ΕΞΑΙΡΕΤΟΥ ΥΠΟΛΗΨΕΩΣ ΕΝΔΕΙΞΙΝ
ΚΑΙ ΕΙΛΙΚΡΙΝΟΥΣ ΦΙΛΙΑΣ
ΑΝΑΜΝΗΣΙΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΕΚΔΟΣΙΝ

Ὡς ὁ ἀδάμας ἐν ἑκάστῃ στροφῇ ἐκπέμπει ἀπειροπληθεῖς μαρμαρυγὰς καὶ ὁ σμάραγδος νέας λαμπηδόνας, οὕτω καὶ ἑκάστη τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων μελέτη νέας παρέχει ἰδέας, αἵτινες εἴτε ὡς πυρσοὶ τὸ ὅλον σελαγοῦσιν εἴτε ὡς λυχνίσκοι τοὺς σκοτεινοὺς τῶν μεγάρων χώρους διαφωτίζουσιν. Διὰ τοῦτο οὐδὲν τὸ ἄηθες, ὅτι νῦν μετὰ πάροδον ἕνδεκα ἐτῶν ἐκδίδων τὸ δεύτερον τὸν Γοργίαν, ὅστις ἀπετέλει τὸν πρῶτον τόμον τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδιδομένης βιβλιοθήκης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, προστίθημι πολλά, ἅπερ εἴτε ἐξ ἀναγνώσεως ἀλλοτρίων ἔργων ἐπορισάμην εἴτε αὐτὸς ἐν τῇ μακρᾷ ἀσκήσει τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐκτησάμην. Καὶ ὅταν μὲν τὸ ἀλλότριον ἦναι σπουδαῖόν τι, ἰδίᾳ μνημονεύω τοῦ κτήτορος, ὅταν δὲ ἦναι τοιοῦτον, ὥστε φαίνεται μᾶλλον ἀδέσποτον τῆς ἐπιστήμης κτῆμα ἢ προσωπικὴ τοῦ γράφοντος γνώμη, νομίζω ἱκανόν, ὅτι προέταξα τὸ σύγγραμμα, ὃ εἶχον ὑπ' ὄψει, ὅπως μὴ τὴν ἔκδοσίν μου ὀθνείων ὀνομάτων πληρώσω καὶ ἀηδέστερόν τι ποιήσω εἰς μεγάλους ἄνδρας ἀποδίδων παρατηρήσεις, ἃς καὶ μέτριος φιλόλογος ἠδύνατο νὰ ποιήσῃ. Οὐχὶ διάφορον μέτρον μεταχειρίζομαι καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐμαυτοῦ· ὁσάκις παρατηρῶ τι, ὅπερ διευκολύνει τὴν κατάληψιν, σιωπῶ τίνος ἡ παρατήρησις· ὁσάκις ὅμως ἀνασκευάζω γνώμας ἀνδρῶν διαπρεπῶν ἐν τοῖς γράμμασιν, ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀνασκευὴ εἶναι ἐμή, ὅπως, ἂν οἱ ἀντίθε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοι λόγοι φανῶσιν ἰσόρροποι, κρίνῃ ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐκ τῶν προσώπων. Βεβαίως ἡ ἀλήθεια θεωρητικῶς εἶναι ὑπερτέρα τῶν προσώπων, ἀλλ' ἐν τῇ πράξει ὑπάρχει τις διαφορά· διότι ἐνίοτε οἱ μεγάλοι ἄνδρες, ἅτε ἐξ εὐρυτέρου κύκλου τὰς κρίσεις αὐτῶν σχηματίζοντες, ἔχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἐν τῇ ἰσορρόπῳ ἀντιθέσει τῶν ἐπιστημονικῶν λόγων τὸ κῦρος ἀσφαλέστερον.

Σημείωσις τοιαύτης προσωπικῆς γνώμης κατ' ἐξοχὴν συμβαίνει ἐν τῇ διασώσει τοῦ κύρους τῶν χειρογράφων. Διότι καθ' ὅσον προβαίνω εἰς τὸ ἔργον, τοσοῦτον ἐμπεδοῦται ἐν ἐμοὶ ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ παράδοσις εἶναι σεβαστὴ καὶ ὀξύς τις διορθωτὴς παρέχει ἡμῖν λέξιν ἢ φράσιν, ἧς ἡ ἔννοια σοφωτέρα τῆς τοῦ συγγραφέως φαίνεται. Καὶ ὄντως πολλαὶ τοιαῦται ἔτυχον κοινῆς ἐπιδοκιμασίας, ἀκριβεστέρα ὅμως ἔρευνα κατέδειξεν, ὅτι ἡ διόρθωσις ἔφθειρε τὴν ὀρθὴν τοῦ συγγραφέως ἔννοιαν. Διὰ τοῦτο ἐν ἐσχάτῃ ἀμηχανίᾳ καὶ ἐν τῇ συγχύσει τῶν χειρογράφων δέχομαι διόρθωσιν. Ὡς δὲ τὰς ἀλλοτρίας διορθώσεις ἀποκρούω, οὕτω καὶ ἐν ἐμοὶ αὐτῷ τὴν ἔφεσιν πρὸς διόρθωσιν κολάζω. Ἂν δέ ποτε ἡ διόρθωσις φανῇ μοι δυσαπόφευκτος, δὲν μεταβάλλω τὸ κείμενον, ἀλλὰ παρεμβάλλω τὴν πρότασίν μου ἐν ταῖς σημειώσεσιν (ὡς ἐν σελ. 137). Γινώσκω, ὅτι τὸ μεταβάλλειν γράμμα τι καὶ ποιεῖν νέαν λέξιν εἶναι συχνάκις εὐκολώτερον τοῦ εὑρίσκειν ἐπιστημονικοὺς λόγους πρὸς ὑποστήριξιν τῆς παραδόσεως καὶ ὅτι τὸ καινοφανὲς τῆς διορθώσεως γίνεται ἐνίοτε πρόξενον ἰδίας μνείας, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀγνοῶ, ὅτι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστάρχου τὸ φθείρειν τὸ κείμενον κατὰ τὸν Ζηνοδότειον τρόπον ἠλέγχθη ὡς κριτικὴ ἀκολασία. Προκρίνω λοιπὸν τὴν Ἀριστάρχειον σωφροσύνην καὶ προτρέπω καὶ τοὺς ὁμογενεῖς κριτικούς, ὅπως τὸν μέγαν ἐκεῖνον τῆς Ἀλεξαν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δρείας διδάσκαλον μιμηθῶσιν. Ἂν δέ τινες ἀκολουθήσωσι τῇ ὁρμῇ, ἥτις νῦν κατ' ἐξοχὴν κρατεῖ ἐν Ὁλλανδίᾳ, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἂν εὕρωσιν ἐφήμερον ἐπιδοκιμασίαν. Διότι τὸ περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων εἰρημένον ἴσως ἰσχύει καὶ περὶ ἡμῶν, ὅτι εἴμεθα δοῦλοι τῶν ἀεὶ ἀτόπων καὶ ὑπερόπται τῶν εἰωθότων.

Οὕτως ἐργαζόμενος τοὺς μὲν ὑλικοὺς πόρους λαμβάνω παρ' ἐκείνων, ὅσοι ἀναγινώσκουσι τὰς ἐκδόσεις μου, τοὺς δὲ ἠθικοὺς εὑρίσκω ἐν τῇ ἕξει, ἥτις καὶ τὸ ἔργον κατέστησεν οὐχὶ ἀτερπὲς καὶ τοὺς πόνους ἡδεῖς. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦτο προσετέθη μοι καὶ τὸ γέρας τοῦ Οἰκονομείου κληροδοτήματος, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἑπόμενα ἔγγραφα. Ἡ ἀπονομὴ αὕτη κατὰ τὴν ἐμὴν ἑρμηνείαν δηλοῖ μὲν τὸν ἀκραιφνῆ ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ζῆλον τοῦ τε πρυτάνεως καὶ τῶν σοφῶν μελῶν τῆς συγκλήτου καὶ μαρτυρεῖ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς ἐπιτροπείας τοῦ Οἰκονομείου κληροδοτήματος καὶ τῶν προεστώτων τῆς σεμνῆς τῆς Τεργέστης κοινότητος, μαρτυρεῖ, λέγω, τὸν ἐνθουσιασμὸν πρὸς πᾶν ἐθνικὸν ἔργον, ἀλλ' ἴσως αὐτὰ ταῦτα τὰ αἰσθήματα ἐπέδρασαν, ὅπως ἀπονείμωσι τὸ γέρας εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπόφασις αὕτη τοὺς ἄνδρας μὲν τούτους τιμᾷ, ἐμοὶ δὲ ἐπιβάλλει καθήκοντα, ὧν τὸ βάρος δύναμαι νὰ σταθμίσω. Ὁπωσδήποτε εἶναι παρήγορον, ὅτι ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ὅστις διὰ τοῦ ὑλισμοῦ ἔφθειρε τὰ γενναῖα καὶ ὑψηλά, οἱ κορυφαῖοι τῶν γραμμάτων καὶ οἱ προεστῶτες ἀρχαίας κοινότητος ἐν τῇ συνέσει αὐτῶν εὗρον, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ὀρθῶς μεταφυτευόμενα ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ διανοίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας καὶ καταρδευόμενα ὑπὸ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ δύνανται νὰ συντελέσωσιν, ὅπως ἀναθάλλῃ ἐθνικὸς βίος. Ἦτο δὲ ὄντως ὑψηλὴ ἡ ἔμπνευσις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ἀειμνήστου Δ. Οἰκονόμου, ὅστις καίπερ τοῦ ἐμπολαίου Ἑρμοῦ ὀπαδὸς ἅμως καὶ τοῦ λογίου θερμὸς θεράπων γενόμενος συνεβάλετο πρὸς διανοητικὴν τοῦ ἡμετέρου γένους προαγωγήν.

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Αὐγούστου 1883.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ ἀπὸ 2 Νοεμβρίου 1882 ὑπ' ἀριθ. 330 ἐγγράφου τῆς Πρυτανείας πρὸς τοὺς ἐν Τεργέστῃ κυρίους ἐπιτρόπους τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς κοινότητος.

Ἐν ὄψει ἔχουσα (ἡ Ἀκαδημαϊκὴ Σύγκλητος) τὰς δυσχερείας τῆς ἐκτελέσεως φιλολογικοῦ, ἐπιστημονικοῦ καὶ ἄλλου διαγωνίσματος, ἅμα δὲ τὸ ἐπαινετὸν παράδειγμα τῆς χορηγήσεως τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1880 προϊόντος τοῦ κληροδοτήματος τῷ καθηγητῇ κυρίῳ Κωνστ. Κόντῳ πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν γλωσσικῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων, καὶ τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου Δ. Οἰκονόμου, ἥτις οὐδένα θέτει περιορισμὸν προκειμένου περὶ βραβεύσεως ἔργων ἢ πράξεων, τιμὴν καὶ δόξαν περιποιουσῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀποφαίνεται γνώμην, ἵνα τὸ προϊὸν τοῦ ἐν λόγῳ κληροδοτήματος κατὰ τὸ ἔτος 1881 χορηγηθῇ τῷ καθηγητῇ τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κυρίῳ Γεωργίῳ Μιστριώτῃ, ἐνδελεχῶς ἀσχολουμένῳ εἰς τὸ πολύμοχθον καὶ δαπανηρὸν ἔργον τῆς ἐκδόσεως Ἑλλήνων συγγραφέων.

Τὴν γνώμην ταύτην τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου συνιστῶμεν ὑμῖν μετὰ θερμότητος· ὁ καθηγητὴς Μιστριώτης ἐργάζεται ἀπὸ δεκαπέντε ἤδη ἐτῶν μετ' ἀκαταπονήτου ἐπιμονῆς καὶ φιλοτιμίας εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ σχολίασιν τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐξέδοτο δὲ μέχρι τοῦδε δέκα τόμους ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου καὶ ἐκ τῶν διαλόγων τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πλάτωνος, ἀξιοσημειώτους οὕτω παρασχὼν ὑπηρεσίας εἰς τὴν σπουδάζουσαν Ἑλληνικὴν νεολαίαν. Τὸ ἀληθῶς γιγάντιον τοῦτο ἔργον, τὸ ἑνοῦν τὸ χρήσιμον, ἀναγκαῖον δὲ καὶ τιμῆς πάροχον εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος, δι' ὃ ἄλλοτε σημαντικὸν κεφάλαιον κατέβαλεν ἄνευ ἀποτελέσματος ὁ ἀείμνηστος εὐεργέτης τοῦ Πανεπιστημίου Βερναρδάκης, ἐκτελεῖ νῦν αὐτὸς οὐδαμόθεν βοηθούμενος διὰ χρηματικῶν συνδρομῶν· εἶναι ἑπομένως ἄξιος τῆς εὐνοίας τῆς Ἀκαδημ. Συγκλήτου καὶ τῆς ὑμετέρας κοινότητος, ὅπως βραβευθῇ καὶ ἐνθαρρυνθῇ ἡ ἀκούραστος αὐτοῦ φιλοπονία.

Διατελοῦμεν μετ' ἄκρας ὑπολήψεως.

Ὁ Πρύτανις
Π. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ.

Ὁ γραμματεὺς
Π. Κανελλίδης.

Ὅτι ὅμοιον τῷ πρωτοτύπῳ βεβαιοῖ
Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰουλίου 1883.

Ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐθν. Πανεπιστημίου
Μ. Α. Λάππας.

Εὐχαριστήσας δι' ἐπιστολῆς μου διὰ τὴν ἀπονομὴν τοῦ γέρατος τὴν ἐπιτροπείαν τῆς κοινότητος ἔλαβον τὴν ἑπομένην ἀπάντησιν·

Π. Σελ. 80.

Ἀριθ. 255.

Πρὸς τὸν ἐλλόγιμον καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κύριον Γ. Μιστριώτην.

Εἰς Ἀθήνας.

Ἑρμηνευταὶ γιγνόμενοι τῶν αἰσθημάτων τῆς τε ἡμετέρας κοινότητος καὶ τῆς τέως διαχειριστικῆς τοῦ Οἰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κονομείου κληροδοτήματος ἐπιτροπείας, συγχαίρομεν ὑμῖν θερμῶς ἐπὶ τῇ ἐξαιρέτῳ συστάσει, ἣν κύκλος ἀνδρῶν τὰ μάλιστα πεφωτισμένων, ὁ τῆς Συγκλήτου τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἡμῖν ἐποιήσατο, ὅπως ἀπονείμωμεν ὑμῖν τὸ περίσσευμα ἐκ τῆς κατὰ τὸ 1881 προσόδου τοῦ Οἰκονομείου κληροδοτήματος, ἀνελθόντος εἰς εἰκοσάφραγκα 113 καὶ φράγκα 4, ἅτινα διεβιβάσαμεν ὑμῖν πρὸ δεκαπενθημέρου διὰ τῆς Πρυτανείας τοῦ Πανεπιστημίου, συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίμου κληροδότου, καὶ κουφίσωμέν πως ὑμᾶς τοῦ λίαν δαπανηροῦ ἐκείνου ἔργου, περὶ ὃ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη φιλοτίμως πάνυ καὶ δοκίμως ἀσχολεῖσθε πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Εὐγνωμονοῦντες πρὸς ὑμᾶς διὰ τὴν περὶ τῆς ἡμετέρας κοινότητος γνώμην ὑμῶν, ἣν διὰ τοῦ ὑμετέρου ἐγγράφου ὑφ' ἡμερομηνίαν 14 Μαΐου λήξαντος μηνὸς μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης ἀπεφήνασθε, διατελοῦμεν μετ' ἐξιδιασμένης πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως.

Ἐν Τεργέστῃ τῇ 15 Ἰουνίου 1883.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς κοινότητος τῶν ἐνταῦθα
Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων

Ι. Γ. Χ. Κωστῆς
Διον. Βλασόπουλος
Π. Θ. Ῥάλλης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἔκδοσις Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων εἶναι σπουδαία ἐθνικὴ ἀνάγκη. Τὴν γνώμην μου εἰς πολλοὺς τῶν ἡμετέρων λογίων κατέστησα γνωστήν, ἐξ ὧν ἄλλος μὲν κατεδείκνυε τοὺς μεγάλους τῆς ἐπιχειρήσεως πόνους, ἄλλος δὲ ὑπεμίμνησκε τὸ μέγεθος τῆς δαπάνης καὶ ἄλλος προεμάντευεν ἐπικριτὰς ἄνευ εἰλικρινείας καὶ φθόνου μεστούς. Ἀφορμῆς δοθείσης τῆς γνώμης μου κοινωνὸν κατέστησα τὸν ἐν Τεργέστῃ πολύτιμον φίλον μου κ. Διονύσιον Θερειανόν, ὅστις καὶ σφόδρα ἐπεδοκίμασε τὸν σκοπόν μου. Βεβαίως ἤθελέ τις ἀδικήσει τὸν ἔντιμον τοῦτον λόγιον, ἂν ὑπελάμβανεν, ὅτι ἐκεῖνος ἐθεώρειμε ὡς δῆθεν τὸν ἐπιτηδειότερον πρὸς τοιοῦτον σπουδαῖον ἔργον. Δὲν ἐπιθυμῶ οὕτω σφόδρα νὰ ἀδικηθῇ ὁ ἐμὸς φίλος· διότι ὁ ζῆλος αὐτοῦ οὐδαμοῦ ἄλλοθι πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἢ ἐν τῷ γνωστῷ τούτου χαρακτῆρι τῷ διατυπωθέντι ἐν τῇ Κλειοῖ, ἣν ὄντως ἀνέδειξε τὸ σπουδαιότερον τῆς Ἀνατολῆς ἐκπολιτιστικὸν ὄργανον. Τούτου ἕνεκεν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ ἀνατίθημι τήνδε τὴν ἔκδοσιν.

Ἂν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα μεθ' ἁπάσης τῆς ἐκπολιτιστικῆς αὐτῶν δυνάμεως εἰς εὐρυτέρους κύκλους προσιτὰ καταστῶσιν, ἂν εἰς πάσας τῆς κοινωνίας τὰς τάξεις εἰσδύσωσιν, ἂν οἱ βαρύτιμοι ἐκεῖνοι τῆς μεγαλοφυΐας θησαυροὶ εἰς τὰς ἡμετέρας κεφαλὰς διαχυθῶσιν, ἂν αἱ ὑψηλαὶ ἐκείνων ἰδέαι καταμετρηθῶσι καὶ προσηκόντως ἐκτιμηθῶσιν, ἂν τὸ μεγαλουργὸν φρόνημα τῶν ἡμετέρων προγόνων τὴν ταπεινότητα τοῦ ἡμετέρου ἐλέγξῃ,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τίς εἶναι οὕτως ἄπελπις, ὥστε δὲν προσδοκᾷ τῶν κακῶς ἐχόντων βελτίωσιν; Τίς τὴν ἐθνοποιὸν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων δύναμιν παραγνωρίζει; Ναί· τὴν θαυματουργὸν ἐκείνην δύναμιν, ἥτις διεμόρφωσεν ἢ διέσεισεν ὁλοκλήρους κοσμοκρατορίας, ἥτις διέλυσε παχύτατα σκότη ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἥτις λαοὺς χύδην διεσκεδασμένους καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ τύχῃ διεσπαρμένους ἔθνη κραταιὰ συνέπηξεν. Ἄλλοι δὲ πάλιν λαοὶ ἐν δειναῖς περιπετείαις τὴν ἰδίαν σωτηρίαν παρὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐζήτησαν καὶ οἱ λογιώτεροι τούτων δι' ἐκδόσεων ἢ μεταφράσεων τῶν ῥητορικῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων ἢ τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου ἐπειράθησαν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα κρατύναντες καὶ ἐξάραντες τὰς ἀραιὰς τῶν πολεμιστῶν φάλαγγας νὰ πυκνώσωσιν. Πόσον ἆρά γε ἤθελε βελτιώσει τὴν πρὸς τὸ καλὸν αἴσθησιν ἡ ὀρθὴ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν γνῶσις! Τίς ἔχει οὕτως ἀνεπίδεκτον βελτιώσεως τὴν καρδίαν, ὥστε ἡ ἐπιστημονικὴ τοῦ Πλάτωνος ἠθικὴ δὲν δύναται ταύτην νὰ εὐγενίσῃ; Ἄνευ ἀγωγῆς ἐπὶ ἠθικῶν βάσεων ἐρειδομένης μάτην πονοῦμεν. Ἀλλὰ κακῇ μοίρᾳ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες σπανίως ῥίπτομεν τὸ ὀξὺ ἡμῶν βλέμμα εἰς τὰ πόρρω αἴτια, ἅπερ πολλάκις παράγουσιν ὀλεθριώτατα ἀποτελέσματα. Ὅταν δὲ τοιαῦτα δεινὰ ἐπέλθωσιν, ὡς ἀθῷοι ὅθεν δυσχεραίνομεν, ἰλιγγιῶμεν καὶ χασμώμεθα. Πρὸς πᾶσι τούτοις οἱ ἐν δουλείᾳ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο ἆρά γε δικαίως νὰ εἴπωσιν ἡμῖν τὸν πικρὸν λόγον, ὅτι μετὰ πεντήκοντα ἐτῶν ἐλευθερίαν, μετὰ ἵδρυσιν Πανεπιστημίου καὶ πολλῶν ἐκπαιδευτηρίων, μετὰ διαμόρφωσιν παντοίων λογίων δὲν ἠδυνήθημεν νὰ πέμψωμεν αὐτοῖς οὐδεμίαν ἔκδοσιν Ἕλληνος συγγραφέως;

Οὕτω σκεπτόμενος ἴσως περιπίπτω εἰς τὸν ἔλεγχον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολλῶν λογίων, οἵτινες τὴν ἡμετέραν ἐπιστήμην ἐννοοῦσιν ὡς τι ὅλως ἀφῃρημένον καὶ ἀνεξάρτητον τῶν ἐθνικῶν παντὸς λαοῦ ἀναγκῶν. Ὁμολογῶ, ὅτι ἐν τῷ ζητήματι τῆς σχέσεως τῆς φιλαλογίας πρὸς τὴν πολιτείαν ψηφίζω μετ' ἐκείνων, οἵτινες οὐδέποτε διενοήθησαν τὴν πρώτην νὰ καταστήσωσι θεραπαινίδα τῆς δευτέρας. Ἀλλὰ πάλιν δὲν ἐννοῶ, ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ὅλως ξένη τῶν περιστάσεων τοῦ λαοῦ. Δὲν εἶναι δίκαιον ἡ φιλολογία νὰ μὴ παρέχῃ ἀρωγὴν τῷ λαῷ, ὑφ' οὗ τὴν αἰγίδα διατηρεῖται καὶ ἀναπτύσσεται. Τὴν φιλολογίαν θεωρῶ ὡς πρακτικὴν ἐπιστήμην, ὡς ταύτην ὁ ἀείμνηστος Βοίκχιος ὥριζεν.

Ἀλλ' ἐν ᾧ πολλοὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀνάγκην ἐκδόσεως Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἄλλοι μετά τινος ἰσχυρογνωμοσύνης ἀποφαίνονται, ὅτι αἱ τούτων μεταφράσεις ἤθελον εἶναι σκοπιμώτεραι καὶ λυσιτελέστεραι. Οὗτοι βεβαίως δὲν εἶναι οἱ λογιώτεροι, ἀλλὰ συχνάκις ταὐτίζονται μετὰ τῶν φρονούντων, ὅτι οἱ ἡμέτεροι λόγιοι εὑρίσκουσι δῆθεν συμφέρον ἐν τῇ ἐλλείψει τῶν μεταφράσεων, ὅπως ἡ θέσις αὐτῶν θεωρῆται σπουδαιοτέρα· Sancta simplicitas! Τὸ κατ' ἐμὲ οὐδόλως διστάζω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οὐδένα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν δύναμαι ἀκριβῶς νὰ μεταφράσω, ἐκ δὲ τῶν πεζογράφων μόλις ἠδυνάμην νὰ ἐκλέξω τινὰ πρὸς μετάφρασιν, ἂν εἶχον τὸ θάρρος νὰ φθείρω τὸ πλεῖστον τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀκριβείας. Ὀρθῶς δέ τις τῶν περιφανεστάτων τῆς Γερμανίας ἑρμηνευτῶν ἔλεγεν, ὅτι δύο εἴδη μεταφράσεων ποιητῶν ὑπάρχουσι· κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ὁ μεταφραστὴς ὀφείλει νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸ πρωτότυπον τοσοῦτον, ὅσον ὁ μαθηματικὸς ἐν τῷ τετραγωνισμῷ τοῦ κύκλου· τὸ δὲ δεύτερον εἶναι τὸ νὰ ἐννοήσῃ οὗτος, ὅτι μετάφρασις ποιητῶν δὲν δύναται νὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπάρξῃ. Λέγων ὅμως ταῦτα ἐννοῶ ἐπιστημονικὴν μετάφρασιν· ἂν δέ τις ἐννοῇ βιομηχανικὸν ἔργον, δὲν εἶναι ἐμὸν ἔργον νὰ ἐξετάσω. Παρατηρῶ μόνον, ὅτι οἱ ἀναγνῶσται τοιούτων μεταφράσεων πολλάκις μᾶλλον ζημιοῦνται ἢ ὠφελοῦνται. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα τιμῶνται κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τὸ ἀνυπέρβλητον καὶ ἰδανικὸν αὐτῶν κάλλος. Πῶς δὲ εἶναι δυνατόν, οὕτως εἰπεῖν, νὰ ἀντικατοπτρισθῇ τοῦτο ἐν τῇ πτωχῇ ἡμῶν γλώσσῃ, ἐν ᾗ καλλιτεχνικοὶ τύποι συχνάκις ἐλλείπουσιν; Ἀφαιρουμένου τοῦ κάλλους ὑπολείπονται αἱ ἰδέαι, αἵτινες οὐχὶ διὰ μεταφράσεων, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν συγγραφῶν ἠδύναντο νὰ μεταδοθῶσιν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ἔπειτα δὲν εἶναι αἶσχος, ὅτι, ἀφοῦ ξένοι λαοὶ τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ἀριστοτεχνήματα ἐν πρωτοτύπῳ μελετῶσιν, ἡμεῖς οἱ καλούμενοι δὴ καὶ ὄντες Ἕλληνες λέγομεν, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν παρεφθαρμένα νὰ ἀναγνώσωμεν αὐτὰ ἐν μεταφράσει; Πόση εἶναι ἡ διαφορὰ ἀπὸ τῆς νεωτέρας μέχρι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης; Τύχῃ ἀγαθῇ ἀπεδείχθη κατὰ πάντα ἡμαρτημένη ἡ γνώμη, ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν εἶναι θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας· διότι αὕτη κατὰ τὴν ἤδη κρατήσασαν γνώμην οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ αὐτὴ ἡ ἀρχαία· ἂν δέ που ἡ ἀναγνώρισις εἰς τὸν ἀδαέστερον ἀποβαίνῃ ὀλίγον δύσκολος, ἂς αἰτιώμεθα τὴν ἱστορίαν, ἥτις ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκείνης ἐπέθηκε τὰς ῥυτίδας τῆς ἡλικίας καὶ ἐπεχάραξεν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν. Ἔπειτα καὶ αὐτὰ τὰ σύγχρονα συγγράμματα τῆς ἀρχαιότητος καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρχαίοις δὲν ἦσαν εὐκόλως προσιτά. Τέλος οἱ φίλοι τῶν μεταφράσεων πλανῶνται ἂν πιστεύωσιν, ὅτι ἀπόνως εἶναι δυνατὸν ταύτας νὰ ἀναγινώσκωσι, διότι καὶ αἱ μεταφράσεις ἔχουσιν ἀνάγκην σχολίων.

Διὰ πάντα ταῦτα τῶν μεταφράσεων προτιμῶ τὰς ἐκ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δόσεις. Ἀλλὰ καὶ ταύτας ἄλλος κατ' ἄλλον τρόπον τιμᾷ· ὁ μὲν ἀποδίδει μείζονα σπουδαιότητα εἰς τὸ γραμματικόν, ὁ δὲ εἰς τὸ κριτικόν, ὁ τρίτος εἰς τὸ ἑρμηνευτικόν, ὁ τέταρτος εἰς τὸ αἰσθητικόν, ὁ πέμπτος εἰς τὸ πραγματικὸν καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὡς ἕκαστος ἔτυχε παιδείας ἢ διαθέσεως. Κακῇ δὲ μοίρᾳ παρ' ἡμῖν τοῖς Ἕλλησιν ὑπάρχουσι πλεῖστοι οὕτω μονομερῶς κρίνοντες, ὥστε, ἂν μὴ τὸ ὑπ' αὐτῶν τιμώμενον τὴν πρώτην θέσιν κατέχον ἴδωσι, πάνυ εὐκόλως τὴν διάφορον ὕλην εἶναι ἕτοιμοι νὰ ἀποκηρύξωσιν, ὡσεὶ μὴ ἕκαστος κλάδος ἐπλήρου μέρος τοῦ σκοποῦ τῆς ὅλης ἐπιστήμης. Ἐπειδὴ ὅμως προεθέμην νὰ περιλάβω ὅσον οἷόν τε εὐρυτέρους καὶ ποικιλωτέρους κύκλους ἀναγνωστῶν καὶ ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν ἐμὴν ἔκδοσιν ἐπέχυσα παντοειδεῖς σημειώσεις, ἴσως κατὰ τοῦτο ὁ ἔλεγχος ἔσται ἀσθενέστερος. Ἀλλ' ἐνίοτε ἡ ἑλληνικὴ φαντασία εἶναι οὕτω πλουσία, ὥστε μάτην ἤθελέ τις πονήσει δι' ἔργων τοῦ πραγματικοῦ κόσμου νὰ διαγωνισθῇ πρὸς ἐνδάλματα, δι' ὧν ὁ θερμὸς ἡμῶν ἥλιος ἐπλήρωσε πολλὰς κεφαλάς. Ὁπωσδήποτε γινώσκων, ὅτι τὸ ἁμαρτάνειν εἶναι ἀνθρώπινον, πιστεύω, ὅτι περιέπεσα εἰς ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦτο θέλω ὁμολογήσει εὐγνωμοσύνην εἰς πάντα, ὅστις πραγματικὰ ἁμαρτήματα ἠδύνατο νὰ καταδείξῃ. Ὁ τοιοῦτος εὐεργετεῖ ἐμὲ καὶ τὴν ἐπιστήμην. Κακῶς ὑπό τινων θεωρεῖται οὗτος ὡς ἐχθρός, ἐν ᾧ εἶναι ὁ μέγιστος φίλος. Ἂν τις ὅμως κατὰ τὸ σύνηθες τὴν διάφορον ἑαυτοῦ γνώμην ἀνυψώσῃ διὰ ζωηρῶν φράσεων εἰς ἀσύγγνωστον ἁμάρτημα, ἂν εἰς τυπογραφικὸν παράραμα πονηρευόμενος ἀποδώσῃ ἐπιστημονικὴν σπουδαιότητα, ἂν τέλος ἄνευ εἰλικρινείας ἢ ἐν γωνίᾳ τινὶ μεταξὺ ἀδαῶν ψιθυρίζῃ σοφοὺς ψιθυρισμούς καίπερ μηδὲν μηδέποτε γράψας ἢ ἐν τῷ δημοσίῳ φωνασκῇ. ἂς ἦναι βέβαιος, ὅτι δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔχω καιρὸν οὔτε νὰ ἀκούω, οὔτε νὰ ἀναγινώσκω τοιούτους ὕθλους. Δὲν ἐθεώρησα δὲ συνετὸν νὰ δημοσιεύσω μόνον τὰς ἰδέας μου, τῶν δὲ ἀλλοτρίων νὰ καταφρονήσω. Ἐν τῇ ποιήσει δύναταί τις νὰ δημιουργήσῃ ὁλόκληρον κόσμον διὰ τῆς φαντασίας, ὅμως καὶ περὶ ταύτης εἰλικρινῶς ὁ Βακχυλίδης εἶπεν·

> Ἕτερος ἐξ ἑτέρου σοφὸς τό τε πάλαι τό τε νῦν·
> οὐδὲ γὰρ ῥᾴστον ἀρρήτων ἐπέων πύλας
> ἐξευρεῖν.

Βοηθήματα καὶ ἐκδόσεις.

Joseph Socher, Ueber Platon's Schriften, München 1820.

Karl. Fr. Hermann, Geschichte und System der Platonischen Philosophie Heildelberg, 1839.

Zeller, Philosophie des Griechen.

Karl Steinhart, Platon's sämmtliche Werke, übersetzt von H. Müller, Leipzig, 1850.

Franz Susemihl, Die genetische Entwickelung der Platonischen Philosophie, einleitend dargestellt, Leipzig, 1855.

Friedrich Ueberweg, Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge Platonischen Schriften und über die Hauptmomente aus Plato's Leben, Wien. 1861.

Münscher, Ueber die Zeitbestimmungen in Plato's Gorgias, Hersfeld, 1855.

H. Bonitz, Platonische Studien, Berlin 1875.

Neue Jahrbücher für Philologie und Paedagogik, 1861. Διατριβὴ ὑπὸ Keck ὡς ἐπίκρισις τῆς ἐκδόσεως τοῦ Deuschle.

Τὸ αὐτὸ 1870. Διάτριβὴ ὑπὸ Münscher.

Christian Cron, Beiträge zur Erklärung des Platonischen Gorgias im Ganzen und Einzelnen. Leipzig, 1870.

Friedrich Blass, Die Attische Beredtsamkeit von Gorgias bis zu Lysias, Leipzig, 1868.

Lud. Ft. Heindorfius, Platonis Dialogi duo, Gorgias et Theætetus, Berolini, 1805.

Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα καὶ Πλάτωνος Γοργίας ἐκδίδοντος καὶ διορθοῦντος Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ἐν Παρισίοις, 1825.

Godofredus Stallbaum, Platonis Gorgias Cothæ, 1861.

Cron, Platons Gorgias, Leipzig, 1867.

Eduard Jahn, Platon's Gorgias, Wien, 1859.

Heinrich Kratz, Platons Gorgias, Stuttgart, 1864.

Hermann Schmidt, Difficiliores aliquot Gorgias Platonici loci aecuratius explicati, Wittenberg, 1860.

R. B. Hirschig, Platonis Gorgias, Trajecti ad Rhenum, 1873.

Ἔγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1872.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ

Ὡς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐγένοντο ἡ καταβάθρα, δι' ἧς ὁ Θεὸς κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς, οὕτως αἱ Ἀθῆναι ἀνυψώθησαν εἰς ἀναβάθραν, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁλόκληρος μὲν ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὁμοιάζει πρὸς τὸν Αἰσχύλειον Προμηθέα, ὅστις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔκλεψε τὸ θεῖον τῆς σοφίας πῦρ, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς τῆς Ἑλλάδος, ἡ πατρὶς τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος δικαιότερον πάσης Ἑλληνίδος πόλεως σεμνύνεται, ὅτι εἶναι τοῦ ὅλου ἀρχαίου πολιτισμοῦ ὁ θριγκὸς καὶ ἡ ὑψίστη σκοπιά, ἀφ' ἧς οἱ αἰώνιοι νόμοι τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ σαφέστερον καθορῶνται καὶ οἱ κόσμοι τῶν μεταφυσικῶν ἀληθειῶν ἄρχονται σελαγίζοντες καὶ ὑπολάμποντες. Πάντως καὶ ἡ πόλις αὕτη οὔτε κατὰ πάσας αὐτῆς τὰς ἐποχὰς ἐν τῇ ὑψίστῃ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως βαθμίδι διέμεινεν, οὔτε διηνεκῶς οἱ φιλόσοφοι αὐτῆς οὐρανογείτονες καὶ οὐρανοφάντορες ἦσαν. Διότι ἡ τῶν λαῶν ἀκμὴ εἶναι μία πρὸς τὰς οὐρανομήκεις τῶν πυραμίδων κορυφὰς ὁμοιάζουσα, ἐν αἷς τὸ ὕψιστον αὐτῶν σημεῖον σύναμα καὶ τὸ πρῶτον τῆς κατακλίσεως θεωρεῖται. Ἂν, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία εἴπῃ ἡμῖν, ὅτι ὁ περικλεὴς ἐκεῖνος ἀνήρ, ὅστις πρὸ τῶν θαυμαστῶν τοῦ Φει-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δίου, τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Καλλικράτους, καὶ πρὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀναξαγόρου πανηγυριζόμενος ἔλεγε μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας, ὅτι φιλοκαλοῦμεν μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας, ἄν, λέγω, εἴπῃ ἡμῖν, ὅτι οὗτος εἶναι ἡ ὑψίστη τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κορυφή, τίς ἐν τῷ δικαίῳ θαυμασμῷ πρὸς τὸν κοσμήτορα τῆς Ἀκροπόλεως δὲν λυπεῖται, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου εἶναι καὶ ὁ πρῶτος τῆς καταπτώσεως αἴτιος; Ὁπωσδήποτε μακάριοι οἱ νόες, οὓς ἡ μοῖρα ηὐνόησε νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐν καιροῖς, καθ' οὓς τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἄνευ ἐξωτερικῶν κωλυμάτων ἀνέπτυξαν. Διότι κακῇ μοίρᾳ καὶ ἡ ὀξυτέρα διάνοια καὶ ἡ περιφανεστέρα μεγαλοφυΐα ἐν τῇ δυσμενείᾳ τῆς ἐποχῆς σπανίως κατισχύει νὰ διαπράξῃ γενναῖόν τι εἴτε ἐν τῇ τέχνῃ εἴτε ἐν τοῖς γράμμασιν.

Δὲν προτιθέμεθα νὰ λύσωμεν γενικῶς τὸ ζήτημα, ἂν οἱ μεγάλοι ἄνδρες δημιουργῶσι τὰς ἑαυτῶν ἐποχάς, ἢ ἂν ἐκεῖνοι ἦναι γνήσια τούτων προϊόντα, ἠδυνάμεθα ὅμως διὰ πολλῶν παραδειγμάτων νὰ κυρώσωμεν τὸν γραμματολογικὸν νόμον, ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ καὶ πεζογράφοι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀντιπρόσωποι τῶν λαῶν, ἐν οἷς ζῶσιν, ἤ, ὅπως ἄλλως ἐκφρασθῶμεν, εἶναι ἀνθοδέσμαι, ἃς ἔπλεξαν μὲν οἱ μεγάλοι τῶν γραμμάτων ἄνδρες, ὅμως τὰ πλεῖστα τῶν ἀνθέων προσήνεγκον πάντες οἱ σύγχρονοι. Διὰ τοῦτο οὔτε ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἀρκτίνου καὶ τοῦ Λέσχου ἠδυναντο νὰ ἀναδειχθῶσι Πλάτωνες καὶ Ἀριστοτέλεις, οὔτε ἐν τῇ ἄλλως κλασικῇ τοῦ Ἀντιμάχου καὶ τοῦ Χοιρίλου ἐποχῇ ἔπη τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας ἄξια ἐποιήθησαν. Καὶ πάλιν οὔτε ἡ λυρικὴ ἐποχὴ τῆς Σαπφοῦς καὶ τοῦ Ἀλκαίου ἦτο ὥριμος, ὅπως κυοφορήσῃ Αἰσχύλους καὶ Σοφοκλεῖς, οὔτε οἱ χρόνοι τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εὐριπίδου τὰ τῶν Αἰολέων λυρικῶν νὰ παραγάγωσιν ἠδύναντο· βεβαίως παραβάσεις τοῦ νόμου τούτου οὐχὶ εὐάριθμοι ἐγένοντο, ἀλλ' ἡ ποινὴ ταχέως ἐκόλασε τοὺς παραβάτας. Τίς ἀγνοεῖ, ὅτι Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος ἐν τῇ φιλολογικῇ καὶ παγετώδει ἐκείνῃ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐποχῇ ἐπεβάλετο, ἵνα ἄλλος Ὅμηρος τῆς Ἀλεξανδρείας ἀναδειχθῇ; Ἐπειδὴ ὅμως ὁ αἰὼν αὐτοῦ δὲν ἦτο ἐπικός, ἐπειδὴ ἐν τῇ πατρίδι τῶν δούλων καὶ τῶν πυραμίδων δὲν ὑπῆρχεν ἀλληλεπίδρασις ἐπικῶν ποιητῶν ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ, μὴ εὑρίσκων συνεργάτιδας διανοίας συγγενεῖς ὁ Ῥόδιος φιλόλογος κατεκλείσθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἔνθα ἔκειντο οἱ νεκροὶ ποιηταί. Οἱ νεκροὶ ὅμως λέγουσιν, ἀλλὰ δὲν ἀκούουσι καὶ ὁ ὁμιλητὴς αὐτῶν γίνεται δοῦλος τῆς μεγαλοφυΐας, ἤτοι μιμητής.

Ὅτι τὰ εἰρημένα ἔχουσι γραμματολογικὸν κῦρος, ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ Πλάτων, ὅστις διὰ τέσσαρας αἰτίας ὕμνει τὸν αὐτοῦ δαίμονα καὶ τὴν τύχην· πρῶτον, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος καὶ οὐχὶ θηρίον· δεύτερον, ὅτι ἀνὴρ καὶ οὐχὶ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην καὶ οὐχὶ βάρβαρος καὶ τέταρτον, ὅτι Ἀθηναῖος καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Σωκράτους ἔζησεν[1]. Οὕτως ὁ τελευταῖος ὅρος ἦτο ἀναγκαῖος, ὅπως ἡ τοῦ Πλάτωνος μεγαλοφυΐα διατυπωθῇ εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ τύπον, ὅστις συνδέεται μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐξόχου τούτου φιλοσόφου. Ἴσως ἐν οἱᾳδήποτε ἄλλῃ ἐποχῇ καὶ ἂν ἔζη οὗτος, ἡ μεγαλοφυΐα αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ ἐξαστράψῃ, ἀλλ' ἀναντιρρήτως κατ' ἄλλον ρυθμόν, κατὰ

1). Πλούταρχ. ἐν βίῳ Μαρίου κεφ. 46. «Πλάτων μὲν οὖν ἥδη πρὸς τῷ τελευτᾶν γενόμενος ὕμνει τὸν αὐτοῦ δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, οὐ βάρβαρος οὐδὲ ἄλογον τῇ φύσει θηρίον γένοιτο, πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς Σωκράτους χρόνοις ἀπήντησεν ἡ γένεσις αὐτοῦ».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διάφορον εἶδος. Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Πλάτωνος διήκει ὁλόκληρος τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος δολιχοδρομία[1]. Ὁ μὲν ἐποποιὸς εἶναι ὁ ἄριστος τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἀντιπρόσωπος, ὁ δὲ φιλόσοφος οὕτω βαθύτατα εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου εἰσέδυσεν, ὥστε τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν ἐθεώρησεν ὡς τὸ πρότυπον καὶ μόνον διὰ τὴν ὕπαρξιν τούτου ἐνόμιζεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ ὁ ἐξωτερικός. Ὅπως λοιπὸν ὁ ἑλληνικὸς κόσμος προβῇ ἀπὸ τῆς ἄκρας ἀντικειμενικῆς ἀπεικονίσεως τοῦ Ὁμήρου μέχρι τῆς ὑποκειμενικῆς τοῦ Πλάτωνος, ἦτο ἀνάγκη, ἵνα ἡ μετάβασις αὕτη μὴ παραβῇ σπουδαίους γραμματολογικοὺς νόμους, ἔπρεπεν, ἵνα ἐξετασθῶσι τὰ μύχια τῆς καρδίας πάθη ὑπὸ τῶν λυρικῶν καὶ ἔπρεπεν, ἵνα προηγηθῇ μὲν ὁ Ἀναξαγόρας ὁ τὸν Νοῦν ὀνομάσας κοσμήτορα τοῦ παντός, προπαρευθῇ δὲ ὁ Σωκράτης, ὅστις ὡς ὁ ἄριστος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνατόμος δικαίως ὁμολογεῖται.

Λοιπὸν ὁ ἡμέτερος Πλάτων οὐδὲ κατὰ μίαν μόνην γενεὰν πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σωκρατους ἠδύνατο νὰ διαυγάσῃ τοιοῦτος. Ἀλλ' οὐδὲ πολὺ βραδύτερον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐρχόμενος ἔμελλε νὰ δημιουργήσῃ τὸν γνωστὸν αὐτοῦ τύπον· διότι ὁ ἑλληνικὸς κόσμος διὰ πολλὰς ἱστορικὰς αἰτίας περιέπεσε μὲν εἰς τὴν ἐμπειρικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους φιλοσοφίαν, ἀπέβαλλε δὲ ὁσημέραι τὴν πρὸς τὸ καλὸν αἴσθησιν

Ὁ Πλάτων κατά τινας[2] ὑπολογισμοὺς ἐγεννήθη τῇ

1). Ὑπὸ γραμματολογικὴν ἔποψιν οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἀνήκουσιν εἰς διάφορα εἴδη, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ ζήτημα ἐξετάζεται γενικώτερον.

2). Κατὰ τὴν ἀρχαίαν χρονολογίαν ὁ Πλάτων ἐγεννήθη τὴν 7ην ἡμέραν τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος κατὰ τὸ 3ον ἔτος τῆς 87 Ὀλυμπιάδος ἐπὶ ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀπολλοδώρου. Τοῦτο κατά τινας ὑπολογισμούς· διότι ὑπάρχουσιν οἱ διαφωνοῦντες. Διὰ μακρῶν πραγματεύε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

21 Μαΐου τοῦ 429 π. Χ., ἐν ᾧ τὸ ἑπόμενον φθινόπωρον ἐτελεύτα ὁ μέγιστος τῆς ἀρχαιότητος πολιτικός, ὁ Περικλῆς. Ἴσως τὴν σύμπτωσιν τῶν δύο τούτων κοσμοϊστορικῶν συμβάντων ἤθελέ τις θεωρήσει ὡς τυχαίαν, ἀλλὰ γραμματολογικῶς δὲν εἶναι τοιαύτη[1]. Ναί· ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου, ὅστις τὴν πολιτικὴν μεγαλοπρεπῆ αἴγλην περιέβαλε καὶ εἰς ἰδανικὸν μεγαλεῖον ἀνύψωσε, διεκόσμησε μὲν τὰς Ἀθήνας διὰ τοῦ ἰδανικοῦ κάλλους τοῦ Φειδίου καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη ὁ εὐρυκρείων ἐκεῖνος πολιτικὸς τὰ ἐν εἰρήνῃ καὶ τὰ ἐν πολέμῳ διῴκησεν, ἀλλὰ διὰ τρόπων, οἵτινες ἐν Ἀθήναις μὲν παρήγαγον διαφθοράν, ἐν δὲ τοῖς συμμάχοις ἀφορμὰς μίσους, τὴν τραγικὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἔκβασιν ἐπισπευσάσας. Οὕτως ὁ Πλάτων βιοὺς ἐν τῷ μεταιχμίῳ ἐκείνῳ τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς, εἶδε μὲν ἰδίοις ὄμμασιν ὁλόκληρον ἐκεῖνο τὸ καλλιτεχνικὸν μεγαλεῖον, ὅπερ ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς ἐπεσώρευσεν εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς κακίας τῆς καταπτώσεως. Ὁ Πλάτων παῖς ἔτι ὢν ἐγνώρισε τοὺς ἐξόχους καλλιτέχνας καὶ διαπρεπεῖς φιλοσόφους, ὅμως ἐπίκραναν τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν αἱ ἀποτυχίαι τῶν ἀδεξίων τοῦ Περικλέους διαδόχων, οἱ δημοκόλακες τῆς Πνυκὸς καὶ αἱ μιαιφονίαι τῶν ὀλιγαρχικῶν. Μετὰ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας ἡμέρας ἐπῆλθε πολιτικὸς χειμὼν βαρύς, καθ' ὃν μόνον φιλολογικαὶ ἀλκυονίδες ἀνεμίμνησκον τὸν αἴθριον τῆς Ἀττικῆς οὐρανόν. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶναι παρήγορον, ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ'

τει τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ Friedrich Ueberweg, Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge Platonischer Schriften und über die Hauptmomente aus Plato's Leben, Wien 1861.

1). Ἐκ τῶν ἡγουμένων γίνεται δῆλον, ὅτι ἐννοοῦμεν τὴν γραμματολογικὴν καὶ οὐχὶ τὴν φυσικὴν γένεσιν τοῦ Πλάτωνος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὃ ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Περικλέους κατελύετο καὶ μετὰ ταύτης τὸ πολιτικὸν τῆς Ἑλλάδος μεγαλεῖον κατέπιπτεν, εἶναι, λέγω, παρήγορον, ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐτίθεντο τὰ θέμεθλα τῆς κοσμοκρατορίας τοῦ Πλάτωνος, οὗ τὰ ἀχανῆ βασίλεια τὰ τῶν Καισάρων στενὰ ἀνέδειξαν καὶ τὰ ὅρια πάσης γνωστῆς κοσμοκρατορίας ὑπερέβησαν.

Πρὸς πλήρη τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος διάπλασιν δὲν συνεβάλετο μόνον ὁ αἰών, ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενικοὶ αὐτοῦ δεσμοί. Ὁ φιλόσοφος διὰ μὲν τοῦ πατρὸς Ἀρίστωνος[1], ἀνῆγε τὸ γένος εἰς τὸν σοφὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος νομοθέτην, τὸν Σόλωνα, διὰ δὲ τῆς μητρὸς Περικτιόνης[2] εἰς τὸν Κόδρον καὶ τοὺς Νηλείδας. Λέγεται δέ, ὅτι ὁ Πλάτων κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἑλλήνων τὸ πρῶτον ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ πάππου αὐτοῦ Ἀριστοκλέους, εἶτα δὲ μετωνομάσθη Πλάτων δι' αἰτίας, περὶ ὧν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι διαφωνοῦσιν[3]. Εἰς τοὺς ἀριστοκρατικοὺς ἀνῆκεν ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος τούτου Χαρμίδης, ὅστις ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος πρὸς

1). Τὸν βίον τοῦ Πλάτωνος συνέγραψαν πολλοί, ὧν τὰ ἔργα ἀπωλέσθησαν. Μέχρις ἡμῶν περιεσώθη ἡ βιογραφία Διογένους τοῦ Λαερτίου καὶ τρεῖς ἄλλαι, τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, Ἀνωνύμου τινὸς καὶ τοῦ Σουΐδα. Πάσας ταύτας εὑρίσκει τις προχείρως ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Westermann, Βιογράφοι, Vitarum Scriptores Graeci minores, Brausvigae 1845. Σελ. 382—397. 2). Ὁ Σουΐδας ὀνομάζει αὐτὴν Ποτώνην. 3). Ὀλυμπιόδωρος παρὰ Vesterm. σελ. 383. « Εἶτα μετ' ἐκεῖνον γυμναστῇ μὲν ἐχρήσατο διδασκάλῳ Ἀρίστωνι τῷ Ἀργείῳ, ὑφ' οὗ καὶ Πλάτων, ὡς φασι, μετωνομάσθη, πρότερον Ἀριστοκλῆς λεγόμενος τῷ τοῦ πάππου ὀνόματι. Ἐκλήθη δ' οὕτω διὰ τὸ δύο μόρια τοῦ σώματος ἔχειν πλατύτατα, τό τε στέρνον καὶ τὸ μέτωπον, ὡς δηλοῦσι πανταχοῦ αἱ ἀνακείμεναι αὐτοῦ εἰκόνες οὕτω φαινόμεναι. Ἄλλοι δέ φασι μὴ διὰ τοῦτο μετονομασθῆναι αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τὸ πλατὺ καὶ κεχυμένον καὶ ἀναπεπταμένον τοῦ ἀνακειμένου χαρακτῆρος, καθάπερ φασὶ καὶ Θεόφραστον οὕτω μετονομασθῆναι διὰ τὸ θεῖον τῆς φράσεως, πρότερον Τύρταμον λεγόμενον.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοὺς ἰταμοὺς τοῦ Θρασυβούλου ἑταίρους καὶ συγγενὴς τοῦ φιλοσόφου ἦτο ὁ διαβόητος ἐκεῖνος Κριτίας, ὅστις μᾶλλον διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὠμότητα ἢ διὰ τὴν ποιητικὴν σπουδαιότητα πολυθρύλητος ἐγένετο. Ὑπεμνήσαμεν τοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς τοῦ Πλάτωνος οὐχὶ ἵνα δείξωμεν τὸν γενεαλογικὸν τούτου πίνακα, ἀλλ' ὅπως εἰσαγάγωμεν τὸν ἀναγνώστην, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ ἡ ἀριστοκρατικὴ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρίστωνος φιλοσοφία ἐχαλκεύθη. Πλὴν τοῦ γένους καὶ πολλὰ ἄλλα συνεβάλοντο πρὸς τοῦτο, ἀλλ' αἱ πρῶται ἰδέαι αἱ ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἐμφυτευθεῖσαι καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν φιλοσόφων οὐχὶ εὐκόλως ἐκριζοῦνται.

Ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀριστοκρατικὸν γένος ἔσχε καὶ τὴν παίδευσιν ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος. Ἐδιδάχθη μὲν τὴν γραμματικήν, μουσικὴν καὶ γυμναστικήν, ἧς διδάσκαλος ὑπῆρξεν ὁ Ἀργεῖος Ἀρίστων, ἀλλὰ σπουδαίως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ οἱ μουσικοὶ Δράκων ὁ Ἀθηναῖος καὶ Μέτελλος ὁ Ἀκραγαντῖνος[1]. Τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ νέος ὥρμα πρὸς ποίησιν, ὡς πάντα τὰ μειρακύλλια τῶν χρόνων αὐτοῦ, καθ' ἃ γινώσκομεν ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους[2]. Καὶ δὴ πρῶτον ἔγραψεν ἡρωϊκὰ μέτρα καὶ διθυράμβους, εἶτα δὲ προέβη καὶ εἰς τὴν τραγῳδίαν, ἀλλ', ὡς λέγεται, ὑπὸ τοῦ Σωκράτους διά τινος παρῳδίας ἐτράπη ἀπὸ τῆς ποιήσεως εἰς τὴν φιλοσοφίαν[3], ἤ, μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν τέχνην

1). Ἀκριβῶς τὰ κατὰ τοὺς μουσικοὺς τούτους δὲν γνωρίζομεν καί τινες ἐπειράθησαν νὰ διορθώσωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν, τὸν μὲν Δράκοντα εἰς Δάμωνα, τὸν δὲ Μέτελλον εἰς Μέταλλον ἢ Μέγαλλον. Ὅρα Karl Fr. Hermann, Geschichte und System der Platonischen Philosophie σελ. 99. 2). Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. στίχ. 89. «Οὔκουν ἔτερ' ἔστ' ἐνταῦθα μειρακύλλια τραγῳδίας ποιοῦντα; πλεῖν ἢ μύρια...»

3). Αἰλιαν. ἐν Ποικ. ἱστορ. 11, 30 «Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος τὰ πρῶτα ἐπὶ ποιητικὴν ὥρμησε καὶ ἡρωϊκὰ ἔγραψε μέτρα· εἶτα αὐτὰ κατέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείνην μετὰ ταύτης τῆς ἐπιστήμης συνήνωσεν. Ὁ Σωκράτης, ὡς λέγεται, εἶδε κατ' ὄναρ, ὅτι εἶχεν ἐν τοῖς γόνασι κύκνου νεοσσόν, ὅστις εὐθὺς πτεροφυήσας ἀνέπτη ἡδέως κλάγξας. Ἐκ τοῦ ὕπνου ἐγερθεὶς ὁ φιλόσοφος ἐδέξατο τὸ πρῶτον παρ' ἑαυτῷ τὸν Πλάτωνα[1]. Ναί· ἦτο τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος πτηνόν, ὅπερ ἁρμονικώτατα ᾄδει ἐν τῷ Φαίδωνι πρὸς τιμὴν τοῦ δεσπότου θεοῦ. Ὁπωσδήποτε ὁ Πλάτων γνώριμος τοῦ Σωκράτους γενόμενος ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἤδη ἔτους ἠκροάσατο αὐτοῦ περὶ τὰ 8 ἢ 9 ἔτη, ἤτοι μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ μεγαλομάρτυρος ἐκείνου τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας. Καθ' ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον ὁσημέραι ὁ Πλάτων εἰσέδυεν εἰς τὰ μυχαίτατα τοῦ δαιμονίου πνεύματος τοῦ διδασκάλου, οὗ τὴν εἰκόνα ἰδανικωτέραν παρέδωκεν εἰς τὰς ἑπομένας γενεάς[2]. Τούτου αἰτία ἦτο μὲν καὶ ἡ ποιητικὴ τοῦ Πλάτωνος φύσις, συνεβάλετο δὲ πολὺ καὶ ὁ τραγικὸς ἐκείνου θάνατος. Ὁ Σωκράτης ἠγάπα τὸν μαθητὴν καὶ οὗτος ἐσέβετο τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας εὑρίσκει συμφέρον, ὅτι αἱ σχέσεις αὗται δὲν διήρκεσαν μακρότερον χρό-

---

πρησεν ὑπεριδὼν αὐτῶν, ἐπεὶ τοῦ Ὁμήρου αὐτὰ ἀνακρίνων ἑώρα κατὰ πολὺ ἡττώμενα. Ἐπέθετο οὖν τραγῳδίᾳ καὶ δὴ τετραλογίαν εἰργάσατο καὶ ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι, δοὺς ἤδη τοῖς ὑποκριταῖς τὰ ποιήματα. Πρὸ τῶν Διονυσίων δὲ παρελθὼν ἤκουσε Σωκράτους καὶ ἄπιξ αἱρεθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκείνου σειρῆνος τοῦ ἀγωνίσματος οὐ μόνον ἀπέστη τότε, ἀλλὰ καὶ τελέως τὸ γράφειν τραγῳδίαν ἀπέρριψε καὶ ἀπεδύσατο ἐπὶ φιλοσοφίαν. » Ὁ δὲ Ὀλυμπιόδωρος λέγει· « Ἐποίησε δὲ καὶ τραγικὰ ποιήματα καὶ διθυραμβικὰ καὶ ἄλλα τινά, ἅπερ πάντα κατέκαυσε τῆς Σωκράτους πειραθεὶς διατριβῆς· εἰπών τι τοιοῦτον ἔπος· Ἥφαιστε, πρόμολ' ὧδε Πλάτων νύ τι σοῖο χατίζει. » Εἰς τοῦτον ἀποδίδοται τὸ κάλλιστον ἐπίγραμμα

Αἱ Χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται,
ζητοῦσαι ψυχὴν εὗρον Ἀριστοφάνους.

1) Διογέν. Λαέρτ. III, 5. 2) Ὅρα εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ, σελ. 15.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νον· διότι ἦτο ἀναγκαῖον, ὅπως ὁ Πλάτων τὰς γνώσεις αὐτοῦ πολυμερεστέρας καὶ εὐρυτέρας καταστήσας τὴν Σωκρατικὴν φιλοσοφίαν συμπληρώσῃ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων τὰς Ἀθήνας καταλιπὼν μετ' ἄλλων συμμαθητῶν ἦλθεν εἰς Μέγαρα πρὸς τὸν Εὐκλείδην ἐκεῖνον[1], ὅστις διὰ τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων νύκτωρ ἤρχετο εἰς Ἀθήνας, ὅπως τύχῃ τῆς ἀκροάσεως τοῦ Σωκράτους. Ἡ ἐνταῦθα διατριβὴ τοῦ Πλάτωνος ὠφέλησεν αὐτὸν οὐχὶ ὀλίγον· διότι ἐσπούδασε τὴν καλουμένην Μεγαρικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ἵδρυσεν ὁ τὸν φιλόσοφον ξενίζων Εὐκλείδης διὰ τοῦ συγκερασμοῦ Σωκρατικῶν στοιχείων μετὰ τῆς ἐλεατικῆς διαλεκτικῆς[2]. Εἶτα ὁ Πλάτων ἀπεδήμησεν εἰς Κυρήνην πρὸς τὸν μαθηματικὸν Θεόδωρον, ὃν ἴσως εἶχε γνωρίσει πρότερον ἐν Ἀθήναις. Εἶναι δὲ ἤδη πολυθρύλητον, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος δικαίως εἶχε μέγαν τὸν ζῆλον πρὸς τὰ μαθηματικὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν πρὸς τὴν γεωμετρίαν καὶ διὰ τῶν θεωρημάτων ταύτης κατεπύκνωσε τὰ φιλοσοφικὰ αὐτοῦ συγγράμματα[3]. Ἐκ δὲ τῆς Κυρήνης ἀπεδήμησεν, ὡς λέγεται, εἰς Αἴγυπτον, ὅπου διέ-

---

1) Διογέν. Λαέρτ. II, 106 «Πρὸς τοῦτον φησὶν ὁ Ἑρμόδωρος ἀφικέσθαι Πλάτωνα καὶ τοὺς λοιποὺς φιλοσόφους μετὰ τὴν Σωκράτους τελευτήν, δείσαντες τὴν ὠμότητα τῶν τυράννων.» Ἴσως ἐννοεῖ τὸν τύραννον δῆμον τὸν καταψηφισάμενον τοῦ Σωκράτους. 2) Κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτ. II, 106 «Οὗτος ἓν τὸ ἀγαθὸν ἀπεφαίνετο πολλοῖς ὀνόμασι καλούμενον. Ὅτὲ μὲν γὰρ φρόνησιν, ὁτὲ δὲ θεὸν καὶ ἄλλοτε νοῦν, καὶ τὰ λοιπά. Τὰ δ' ἀντικείμενα τῷ ἀγαθῷ ἀνῄρει, μὴ εἶναι φάσκων.»

3) Πρόκλ. εἰς Εὐκλείδ. 11, σελ. 19 «Πλάτων δὲ ἐπὶ τοῦτο γενόμενος μεγίστην ἐποίησεν ἐπίδοσιν τά τε ἄλλα μαθήματα καὶ τὴν γεωμετρίαν λαβεῖν διὰ τὴν περὶ αὐτὴν σπουδήν, ὡς που δῆλος ἔστι καὶ τὰ συγγράμματα τοῖς μαθηματικοῖς λόγοις καταπυκνώσας καὶ πανταχοῦ τὸ περὶ αὐτὰ θαυμαστὸν φιλοσοφίας ἀντεχόμενον ἐπεγείρων.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τριψε κατὰ τὴν φερομένην διήγησιν δέκα καὶ τρία ἔτη[1]. Μέχρι δὲ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος[2] ἐδεικνύετο ἐν Ἡλιουπόλει ἡ οἰκία, ἐν ᾗ ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος μετὰ τοῦ Εὐδόξου κατῴκησεν. Ἂν καὶ ἡ ἀποδημία αὕτη δὲν φαίνεται ἀπίθανος, πάντως δ' εἶναι ὑπερβολικὴ ἡ εἴδησις, ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος διέτριψε μετὰ τῶν ἱερέων τῆς Αἰγύπτου. Εἶναι δ' ἀνάξια μνείας τὰ μυθάρια τῶν μεταγενεστέρων, καθ' ἃ ἀπεδήμησεν εἰς πολλοὺς βαρβάρους τῆς Ἀσίας λαοὺς καὶ τὴν μαγικὴν αὐτῶν ἔμαθε καὶ παρελαβεν[3]. Μείζονα σπουδαιότητα πρὸς κατάληψιν τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος ἔχουσιν αἱ ἀποδημίαι αὐτοῦ εἰς Σικελίαν καὶ τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, ἔνθα ἡ μετὰ τῶν Πυθαγορείων γνωριμία αὐτοῦ πολὺ ἐπὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος ἐπέδρασεν. Τὸ ὁμακόειον διαφέρει τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις ἐκδηλοῦται πασιφανῶς. Ἐν Σικελίᾳ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου Διονυσίου, καὶ ἂν καὶ αἱ σωζόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Πλάτωνος ἦναι ψευδώνυμοι, ὅμως, ἐπειδὴ συνεγράφησαν ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ παράδοσις ἦτο ἀσφαλεστέρα, θεωροῦνται ὡς παρέχουσαι ἀμυδράν τινα εἰκόνα τῶν συνεντεύξεων τοῦ φιλοσόφου μετὰ τοῦ τυράννου. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων ἔσχον σχέσεις μετὰ τυράννων, ἀλλὰ πάνυ ὀλίγοι ἠδυνήθησαν δεξιῶς νὰ κολακεύσωσιν αὐτούς, ὧν τινες καὶ τραγικῶς ἐτελεύτησαν. Τοιοῦτος ἀδέξιος, ἄχαρις καὶ προσάντης ὁμιλητὴς τυράννου διατεθρυμμένα τὰ ὦτα ἔχοντος ὑπὸ κολακείας ἦτο καὶ

1) Ἄλλοι λέγουσιν ἢ εἰκάζουσι μόνον τρία ἔτη. 2) Στράβ. XVII, σ. 806. 3) Ὀλυμπιόδωρος· «διὰ τὸν κατ' ἐκεῖνον καιρὸν ἐν Περσίδι συνεστάναι πόλεμον μὴ δυνηθεὶς παρ' αὐτοὺς ἐλθεῖν ἀφίκετο εἰς τὴν Φοινίκην, καὶ μάγους ἐκεῖ ἐντυχὼν παρέλαβε τὴν μαγικήν.» Παράβλλ. Διογέν. Λαέρτ. III, 7.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ Πλάτων, ὅστις ἴσως ἐπλανᾶτο πιστεύων, ὅτι ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθείας, ἡ ἰσηγορία καὶ ἡ παρρησία εἶναι εἰς πάντας προσιτά. Πολὺ πιθανόν, ὅτι ὁ παρὰ τῷ Ὀλυμπιοδώρῳ διάλογος τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Διονυσίου εἶναι κατασκεύασμα φαντασίας, ὅμως δύναται νὰ δώσῃ εἰκόνα διαλόγου φιλοσόφου πρὸς τύραννον[1]. Ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὁ Πλάτων εἰκονίζων τὸν τύραννον δὲν ὀνομάζει μὲν τὸν Διονύσιον, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οὗτος εἶναι τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος[2]. Ἀλλ' ἐν τῷ σμήνει τῶν κολάκων τοῦ Διονυσίου ἡ παρρησία τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου οὕτως ἐτράχυνε τοῦτον, ὥστε, εἰ μὴ ἡ ζωή, τοὐλάχιστον ἡ ἐλευθερία τοῦ ξενιζομένου τὸν ἔσχατον ἐκινδύνευσεν. Ὁ Διονύσιος ἔπεισε τὸν Πόλλιν, ἵνα κατὰ τὸν πλοῦν ἐπανακάμπτοντα τὸν φιλόσοφον φονεύσῃ ἢ πωλήσῃ, ὅπερ, ὡς λέγεται, καὶ ἔπραξεν ἐν Αἰγίνῃ· διότι τότε τοῖς Αἰγινήταις ὑπῆρχε ψήφισμα, ὅπως ὁ ληφθεὶς τῶν Ἀθηναίων πωλῆται[3]. Ἀλλὰ τύχῃ ἀγαθῇ Ἀννίκεριος ὁ Κυρηναῖος ἠδυνήθη νὰ λυτρώσῃ τὸν φιλόσοφον.

---

1) Ὀλυμπιόδωρος ἐν Βίῳ Πλάτωνος· «Γενόμενος δ' ἐν Συρακούσαις πρὸς Διονύσιον τὸν μέγαν τύραννον ὄντα ἐπειρᾶτο εἰς ἀριστοκρατίαν μεταβάλλειν τὴν τυραννίδα, δι' ὃ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφῖκτο. Καὶ τοῦ Διονυσίου ἐρομένου αὐτόν· «Τίνα νομίζεις ἐν ἀνθρώποις εὐδαίμονα εἶναι; «ὡς δὴ νομίζων ὅτι περὶ αὐτοῦ φήσει ὁ φιλόσοφος κολακεύων αὐτόν,— ὁ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι Σωκράτην. Πάλιν ἐπανήρετο αὐτόν.» Τί νομίζεις ἔργον ἀνδρὸς εἶναι πολιτικοῦ;» Ὁ δ' ἀπεκρίνατο» Τὸ τοὺς πολίτας βελτίους ποιεῖν.» Τρίτον αὐτὸν ἐπανήρετο» Τί οὖν, τὸ ὀρθῶς δικάζειν σμικρόν σοι δοκεῖ;» Δόξαν γὰρ εἶχεν ὁ Διονύσιος ἐπὶ τῷ ὀρθῶς δικάζειν. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο μηδὲν ὑποστειλάμενος» Σμικρὸν μὲν οὖν καὶ μέρος ἔσχατον· ἀκεσταὶ γὰρ ἐοίκασιν οἱ ὀρθῶς δικάζοντες, οἵτινες τὰ διερρωγότα ἱμάτια ἀνυφαίνουσιν.» Τέταρτον αὐτὸν ἐπανήρετο.» Τί τύραννον εἶναι; οὐκ ἀνδρεῖον; «Πάντων μὲν οὖν «ἔφη» δειλότατον, ὁπότε καὶ τὰ κουρευτικὰ μαχαιρίδια δέδοικε, μὴ διὰ τούτων ἀπόληται.» 2) Πλάτ. Πολιτ. VIII, 569 καὶ ἑξῆς, ἐν Γοργ. 510 Β. 3) Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Δίωνος κεφ' V.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μετὰ τὴν περιπέτειαν ταύτην ὁ Πλάτων ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ἤρξατο διδάσκων ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἥτις κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον ἦτο γυμνάσιον ἀλσῶδες ἀπό τινος ἥρωος Ἀκαδήμου ὀνομασθέν[1]. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ οὐδεμία εἴδησις μέχρις ἡμῶν περιεσώθη. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτος κακίζει τοὺς ῥήτορας ὡς μακροὺς λόγους ποιοῦντας καὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον ἀγνοοῦντας, καὶ ἐπειδὴ ὡς τρόπον συγγραφῆς τὸν διάλογον ἐξελέξατο, εἰκάζεται, ὅτι ἐδίδασκε κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. Ἂν καὶ εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι ὁ Πλάτων συνέγραψε καὶ ἐν συνεχεῖ λόγῳ, ὅμως φαίνεται, ὅτι ἠκολούθησε τῇ συνήθει αὐτοῦ μεθόδῳ, τῷ διαλόγῳ. Εἰς τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν παρεδόθη ὁ Πλάτων διὰ πολλὰς αἰτίας. Τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν κατεπίκραναν, ὡς εἴρηται, αἱ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πολιτικαὶ περιπέτειαι τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ὁ θάνατος τῶν συγγενῶν καὶ τοῦ διδασκάλου καὶ πρὸ πάντων ἡ διαφθορὰ τῆς πολιτείας καὶ τῶν πολιτευτῶν. Εἰς ἡλίκην ἀντίθεσιν εὑρίσκετο τὸ ἰδανικὸν τῆς πολιτείας, ὅπερ ἐν νῷ εἶχεν ὁ φιλόσοφος, πρὸς τὴν πραγματικὴν πολιτείαν τῶν πολιτευομένων τῆς ἐποχῆς! Πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῶν χρόνων τούτων πολλὰς τερηδόνας ὑποβιβρωσκούσας τὸ σκάφος τῆς πολιτείας καθορῶντες ἐπειρῶντο νὰ ἐξεύρωσι τρόπους σωτηρίας. Ὁ μὲν Ξενοφῶν πιστεύων, ὅτι ἡγεμών τις προσηκόντως παιδευθεὶς ἔμελλεν ἴσως νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἐν τῇ *Κύρου παιδείᾳ* ἐδημιούργει τὸ ἰδανικὸν τοιούτου ἄρχοντος. Ἀλλ' εἷς ἄνθρωπος καὶ οὗτος παπύρινος μάτην ἤθελε μοχθήσει νὰ σώσῃ τὸν ἑαυτοῦ λαόν. Διὰ τοῦτο προδήλως φαίνεται μεγαλο-

1) Διογέν. Λαέρτ. III, 1, 7.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φυέστερος ὁ Πλάτων τοῦ συμμαθητοῦ, ὅτι ἀνθ' ἑνὸς ἡγεμόνος ὁλόκληρον λαὸν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἐπειράθη νὰ διαπαιδαγωγήσῃ. Ἀμφοτέρους ὑπερέβη ὁ Σταγειρίτης, ὅστις ἀντὶ παπυρίνων ἡγεμόνων καὶ πολιτειῶν ἔστεργε τὴν πραγματικὴν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡγεμονίαν. Ἴσως ἀντὶ τούτου προτιμότερος ἦτο Ἀθηναῖος, ἀλλ' ἀφ' οὗ αἱ ἔριδες τῶν ἑλληνίδων πολιτειῶν κατέστησαν τοῦτο ἀδύνατον καὶ ὁσημέραι παρέδιδον τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνου, ὃν ἐνίκησαν ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς, πῶς δὲν ὤφειλεν ὁ Σταγειρίτης νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἡρακλείδου Ἀλεξάνδρου;

Οὕτως ὁ Πλάτων ἀπεῖχε μὲν τῶν πολιτικῶν, ἀλλ' ἐφλέγετο ὑπὸ ζωηρᾶς ἐπιθυμίας, ἵνα μορφώσῃ πολιτικούς, ὡς καὶ ὁ συμμαθητὴς αὐτοῦ Ξενοφῶν. Διὰ τοῦτο καί, ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου, δὲν ἐμνήσθη τῶν πρώτων αὐτοῦ περιπετειῶν, ἀλλ' ἐνέδωκεν εἰς τὰς πολλὰς παρακλήσεις. Διότι Διονύσιος ὁ νεώτερος ἔμεινεν ἄνευ διανοητικῆς μορφώσεως· τοῦτο δὲ παρατηρῶν ὁ θεῖος τοῦ τυράννου Δίων παρεκάλει τοῦτον νὰ τραπῇ εἰς παιδείαν ἐπιλέγων, ὅτι ἀδαμάντινοι τῆς βασιλείας δεσμοὶ δὲν εἶναι ὁ φόβος καὶ ἡ βία οὐδὲ ἡ μυρίανδρος τῶν βαρβάρων φυλακή, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔλεγεν, ἀλλ' ἡ εὔνοια καὶ ἡ προθυμία καὶ ἡ χάρις ἡ ἐγγιγνομένη ὑπ' ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης[1]. Ὁ ἀγαθὸς Δίων ἤλπισεν, ὅτι διὰ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τοῦ φιλοσόφου ἔμελλε νὰ μεταβληθῇ οὗτος καὶ οὕτω σπουδαία μεταβολὴ οὐ μόνον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Διονυσίου, ἀλλὰ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι κατ' ὀλίγον ἐπέλθῃ. Καὶ ὄντως ὁ νέος δυνάστης

1) Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Δίωνος κεφ. 10.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ κατ' ἀρχὰς εὐμενῶς τὸν ἀποδημοῦντα φιλόσοφον δεξάμενος ἔδειξε ζωηρὸν ζῆλον πρὸς τὰς θεωρίας αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ τοῦ Δίωνος ἐλοιδόρουν μὲν τοῦτον, ὅτι κατεπάδει καὶ καταφαρμάσσει τὸν Διονύσιον διὰ τῶν λόγων τοῦ Πλάτωνος, προσεποιοῦντο δέ, ὅτι δυσχεραίνουσι· διότι οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες πρότερον διὰ μεγάλων δυνάμεων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τῆς Σικελίας, νῦν δι' ἑνὸς σοφιστοῦ καταλύουσι τὴν τυραννίδα. Οὕτω μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθη ὁ φιλόσοφος νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε. Ἡ πεῖρα κατέδειξεν, ἐπὶ πόσον σαθρᾶς βάσεως ἐστηρίζετο ἡ ἐλπὶς ἐκείνη. Ὁ Πλάτων ἐπίστευεν, ὅτι κατὰ δύο τρόπους ἠδύναντο νὰ λήξωσι τὰ κακὰ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἂν οἱ φιλόσοφοι ἔλθωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς ἢ ἂν οἱ δυναστεύοντες φιλοσοφήσωσιν[1]. Δὲν εἶναι τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ νὰ ἐρευνήσωμεν κατὰ πόσον εἶναι ἐφικτὸν τὸ τοιοῦτον ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ σιωπήσωμεν, ὅτι ἡ ἐκλογὴ ἦτο ἀτυχής. Ἴσως τύραννοι καὶ δὴ τοιοῦτοι ἦσαν ἥκιστα δεξιοί, ὅπως ἰδανικὰς τοῦ Πλάτωνος πολιτείας πραγματώσωσιν[2]. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε αἱ παιδαγωγικαὶ καὶ πολιτικαὶ αὗται θεωρίαι τοῦ φιλοσόφου, ἂν καὶ ἀπέτυχον τοῦ πρώτου αὐτῶν σκοποῦ, ὅμως διαμένουσιν ὡς αἰώνια ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διδάγματα.

Ἀλλ' ὁ τύραννος ἐπόθησε πάλιν τὸν φιλόσοφον καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἔμπληκτος πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ὀξύρροπος

1) Καὶ ὁ γράψας τὴν ἑβδόμην ἐπιστολὴν ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ Πλάτωνος· «κακῶν οὖν οὐ λήξειν τὰ ἀνθρώπινα γένη, πρὶν ἂν ἢ τὸ τῶν φιλοσοφούντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς γένος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς ἢ τὸ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν ἔκ τινος μοίρας θείας ὄντως φιλοσοφήσῃ.» Ἐπιστολ. VII, 326. 2) Πολλοὶ ὅμως λέγουσιν, ὅτι ὁ Πλάτων ἄνευ πολιτικῶν σκοπῶν εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Συρακουσῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς πᾶσαν σπουδήν, ἐκ παντὸς τρόπου ἔπεισε τοὺς περὶ τὸν Ἀρχύταν Πυθαγορείους, ἵνα καλέσωσιν αὖθις τὸν Πλάτωνα. Ἡ πλήρης κινδύνων πεῖρα δὲν ἐδίδαξε τὸν φιλόσοφον, ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον ἀπεδήμησεν εἰς Συρακούσας, ὅπως διαλλάξῃ τὸν Δίωνα πρὸς τὸν Διονύσιον. Οὕτως ἐλθὼν εἰς Συρακούσας τὸν μὲν τύραννον ἐνέπλησε χαρᾶς, τοὺς δὲ Σικελιώτας μεγάλης ἐλπίδος, οἵτινες εἶδον τὴν φιλοσοφίαν ὑπερτέραν τῆς τυραννίδος γενομένην. Τῷ Πλάτωνι ἠκολούθησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Σπεύσιππος, ὅστις παραμείνας ἐκεῖ κατετάχθη εἰς τοὺς τολμηροὺς ἐκείνους ἄνδρας, δι' ὧν ὁ Δίων ἠδυνήθη νὰ ἀποδιώξῃ τὸν τύραννον. Ὁπωσδήποτε ὁ Πλάτων οὐχὶ ἄνευ κινδύνων κατέλιπε τὸ ἔδαφος τῆς Σικελίας. Τούτους διέφυγεν ὁ φιλόσοφος μόνον διὰ τῆς βοηθείας τῶν Πυθαγορείων, οἵτινες τότε ἦρχον ἐν Τάραντι[1]. Τοὺς πολιτικοὺς τούτους φιλοσόφους ἐγνώρισεν ὁ Πλάτων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἀποδημίᾳ εἰς Σικελίαν, ὅθεν μετέβη καὶ εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα. Πρὸ τῆς ἀποδημίας ὅμως ἡ φιλοσοφία τῶν Πυθαγορείων δὲν ἦτο ὅλως ἄγνωστος τῷ Πλάτωνι. Διότι ὁ Φιλόλαος μακρὸν χρόνον διέτριψεν ἐν Θήβαις[2], ἔνθα ὑπῆρξαν ἀκροαταὶ αὐτοῦ ὁ Σιμμίας καὶ ὁ Κέβης καὶ ἐν Φλιοῦντι ὑπῆρχον Πυθαγόρειοι, ὡς ὁ Ἐχεκράτης. Ἀφ' οὗ ὁ Δίων ἐτελεύτησε κατὰ τὸ 357 π. Χ., ὁ Πλάτων δὲν ἐπανεῖδε τὰς Συρακούσας, κατέλιπε πᾶν σχέδιον τοιαύτης πολιτικῆς ἐνεργείας καὶ ἐφιλοσόφει μέχρι θανάτου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ[2]. Μακρὸν δὲ χρόνον βιοὺς ὁ κύκνος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ὁ τέττιξ τοῦ εὐσκίου ἄλσους τοῦ Ἀκαδήμου ἔθανε κατὰ τὸ 347 π. Χ.

Ἐκ τοῦ βίου εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἤθους τοῦ φιλοσό-

1) Πλούταρχος ἐν Βίῳ Δίωνος 18—20. 2) Διογέν. Λαέρτ., II, 40.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φου μεταβαίνοντες οὐδόλως θαυμάζομεν, ὅτι καὶ οὗτος διεβλήθη, ἀφ' οὗ πάντες οἱ μεγάλοι τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἄνδρες καὶ γυναῖκες τὴν αὐτὴν ἔσχον τύχην. Ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐλὴν τῶν Συρακουσῶν οἱ διαβαλόντες ἀνεῦρον ῥοπὴν πρός τε τὰς ἀπολαύσεις[1] καὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν κολακείαν καὶ ἀπέδωκαν αὐτῷ ἐρωτικὰς σχέσεις τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ λαμπρότητα ἐπισκιαζούσας[2]. Ἤλεγξαν ἀντιφάσεις τῆς θεωρίας πρὸς τὰς πράξεις τοῦ φιλοσόφου[3] καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸ σπουδαιότερον μέρος τῶν διαλόγων αὐτοῦ ὡς προϊὸν κλοπῆς ἀνεκήρυξαν. Οὕτως ἡ βασιλικὴ τοῦ Πλάτωνος πορφύρα διασχίζεται εἰς ῥάκια καὶ ὁ μέγας οὗτος φιλόσοφος ὡς τις Ἀριστοφάνειος ῥακιοσυρραπτάδης εἰκονίζεται[4]. Ἀλλ' ἀ-

---

1) Διογ. Λαέρτ. VI, 58. 2) Ἀθήν. I Γ 589 «Ὁ δὲ καλὸς ἡμῶν Πλάτων οὐχ' Ἀρχεάνασσαν τὴν Κολοφωνίαν ἑταίραν ἠγάπα; ὡς καὶ ᾄδειν εἰς αὐτὴν τάδε·

Ἀρχεάνασσαν ἔχω τὴν ἐκ Κολοφῶνος ἑταίρην,
ἧς καὶ ἐπὶ ῥυτίδων πικρὸς ἔπεστιν ἔρως.
Ἄ δειλοὶ νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης
πρωτοπόρου, δι' ὅσης ἤλθετε πυρκαΐης.

Ἀλλ' αἱ τοιαῦται διαβολαὶ ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ῥυπαρὰν τῆς ἀττικῆς κωμῳδίας γλῶσσαν. Πόσαι διαβολαὶ δὲν ἐπεσκίασαν τὸ ἦθος τῆς Αἰολίδος Σαπφοῦς! Δὲν ἤρκεσεν ἡ πρὸς τὸν Φάωνα σχέσις τῆς ποιητρίας, δὲν ἐφάνη ἱκανόν, ὅτι συνέδεσαν δι' ἐρωτικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Ἀρχιλόχου, ὅστις πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀποθάνει πρὶν ἡ ἀηδὼν τῆς Αἰολίας ἴδῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μετὰ τοῦ Ἀνακρέοντος, ὅστις ἐγεννήθη, ὅτε ἡ ποιήτρια εἶχεν ἤδη παρακμάσει καὶ τελευταῖον μετὰ τοῦ Θερσίτου τῆς ποιήσεως, τοῦ Ἱππώνακτος, ἀλλὰ καὶ δι' αἰσχροτέρων ἐτόλμησαν νὰ σκοτίσωσι τὰς λαμπηδόνας τῆς μεγαλοφυΐας ἐκείνης. 3) Ἀθήν. XI. 508, Διογέν. Λαέρτ. III, 36. 4) Θεόπομπος ὁ Χῖος, ὁ κόλαξ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, λέγει παρ' Ἀθηναίῳ XI, 508. «Τοὺς πολλοὺς τῶν διαλόγων αὐτοῦ ἀχρείους καὶ ψευδεῖς ἂν τις εὕροι· ἀλλοτρίους δὲ τοὺς πλείους ὄντας ἐκ τῶν Ἀριστίππου διατριβῶν, ἐνίους δὲ κἀκ τῶν Ἀντισθένους, πολλοὺς δὲ κἀκ τῶν Βρύσωνος τοῦ Ἡρακλεώτου.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γαθῇ τύχῃ ἡ κριτικὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δύναται νὰ ἀποκαλύψῃ κατὰ πόσον ὁ Πλάτων ἤντλησεν ἐξ ἀρχαιοτέρων πηγῶν. Ἀναμφιλέκτως αἱ θεωρίαι τῶν προγενεστέρων ἐπιδρῶσι πάντοτε ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιδρῶσι· διότι ἡ φιλολογία σκοπεῖ, ἵνα τὰς διαφόρους γενεὰς μετ' ἀλλήλων συνδέῃ καὶ οἱονεὶ τὸν νοῦν τῶν θνησκόντων εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ζώντων μεταφυτεύῃ. Ὁ Πλάτων ὅμως εἶχε γονιμωτάτην διάνοιαν, ὅπως τὰς ἀλλοτρίας δόξας βασανίζῃ, μεταπλάττῃ καὶ ἰδίας ἀναδεικνύῃ. Διὰ τοῦτο δικαίως ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι τὰ περὶ κλοπῆς λεγόμενα εἶναι συκοφαντία. Ὡσαύτως καὶ οἱ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ προσβάλλοντες δὲν ἔχουσιν ἑδραίαν ὑπόστασιν. Βεβαίως ἡ ἠθικὴ τοῦ φιλοσόφου τούτου εἶναι ἄδικον νὰ μετρηθῇ κατὰ τὸ αὐστηρὸν μέτρον εὐσεβοῦς τινος μοναχοῦ τοῦ μέσου αἰῶνος, ἀλλὰ δέον, ὅπως ληφθῇ ὑπ' ὄψει ἡ ἠθικὴ κατάστασις τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ ἔζη. Ἂν λοιπὸν διὰ τοῦ μέτρου τούτου μετρήσωμεν τὸν φιλόσοφον καὶ ἂν ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ κρίνωμεν, ὄντως λαμβάνομεν ὑψηλὴν γνώμην περὶ τοῦ εὐγενοῦς ἤθους τοῦ μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους. Ὁ Πλάτων ἦτο Ἕλλην, ἦτο μέλος ἀριστοκρατικοῦ οἴκου, οὗ καὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν προλήψεων μετεῖχε, καὶ ἀνῆκεν εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἤρξατο ἐκ τοῦ πολιτικοῦ αὐτῆς μεγαλείου καταπίπτουσα. Καὶ ὁ Σωκράτης εἶχε τὸ ἦθος ἀριστοκρατικόν, ἀλλ' ἐξωτερικῶς ἦτο οὕτω δημοτικός, ὥστε τρέχων εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ γυμνάσια ἐδίδασκε τοὺς παρατυχόντας. Ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ἡσυχίας δεόμενος πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας εἶχεν ὡρισμένον χῶρον πρὸς διδασκαλίαν καὶ μαθητὰς προθύμους, ὅπως ἀφιερώσωσι συνεχὲς χρονικὸν διάστημα πρὸς ἀκρόασιν τῆς φιλοσοφίας αὐτοῦ. Ἐν ᾧ ἡ λιτὴ τοῦ Σω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κράτους δίαιτα ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παροιμιώδης, ὁ Πλάτων ἔχων τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἀνεπτυγμένην, ὡς δεικνύουσι τὰ καλλιτεχνικώτατα συγγράμματα αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀμελῇ τοῦ κατὰ τὸν βίον κάλλους. Διά ταῦτα ὁ Πλάτων ἀποκεχωρισμένος ἀπὸ παντὸς κοινοῦ καὶ δημώδους περιβάλλει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εὐγενῆ τύπον. Ἡ ἀριστοκρατία ἐκείνη τῆς διανοίας, ἥτις ἐν τῇ Πολιτείᾳ αὐτοῦ διαλάμπει, ἔχει βαθείας τὰς ῥίζας ἐπὶ τοῦ ἤθους τοῦ φιλοσόφου. Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν ὑπῆρχεν ἀπότομος ἀντίθεσις, ὡς παρὰ τοῖς νεωτέροις, τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν, τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο εἶχεν ὡς βάσιν τὸν χαρακτῆρα τούτου. Οὐχὶ δ' ὡς κοχλίας σεμνῶς ἐπηρκὼς τὰς ὀφρῦς ἐφιλοσόφει, ἀλλ' ὡς ἀετὸς τοῦ Διὸς ἀνίπτατο εἰς τὰς αἰθεριωτάτας τοῦ ἠθικοῦ κόσμου σφαίρας, ἐν αἷς τὸ καλὸν μετὰ τοῦ ἠθικοῦ εἶναι συμμεμιγμένον[1]. Ἂν ἦτο μεστὸς φαύλων ἐπιθυμιῶν καὶ διῆγεν ἀκό-

---

1) Πάνυ δ' εὐστόχως καὶ ὁ ἡμέτερος Θ. Διβαδᾶς λέγει· «Ὁ Γοργίας τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἐκ τῶν εὐαρίθμων ἐκείνων ἀριστουργημάτων, ἅτινα δύνανται νὰ κληθῶσι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ καὶ δὶς καὶ τρὶς τὸν καλὸν τοῦτον διάλογον ἐμβριθῶς μελετῶν, εἶτα δὲ εἰς τὴν πραγματικότητα ἀποβλέπων κινδυνεύει νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Πλάτων οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καταβαίνει δὲ ὡς τέκνον ἄλλης ἐν οὐρανοῖς πατρίδος καὶ στέργει νὰ διατρίψῃ ἐπί τινα χρόνον μεθ' ἡμῶν ὅπως καθάρῃ ἡμᾶς καὶ ἀνυψώσῃ ἀποδεικνύων ἡμᾶς οἵους δεῖ εἶναι καὶ διδάσκων τὸ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι. Τὴν ἀνάλυσιν τοῦ Γοργίου δὲν δυνάμεθα κάλλιον νὰ διαπεράνωμεν ἢ ἐπισυνάπτοντες τόνδε τὸν βραχὺν μέν, ἐμφαντικώτατον δὲ χαρακτηρισμόν, ὃν περὶ Πλάτωνος ἔγραψεν ὁ πολὺς Γοΐθιος ἐν τῇ «Χρωματολογίᾳ του». «Ὁ Πλάτων ἐμφανίζεται ὡς πνεῦμα θεσπέσιον ἐξ οὐρανοῦ καταβὰν καὶ εὐδοκῆσαν νὰ καταλύσῃ ἐπί τινα χρόνον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὥσπερ ἐν ξενοδοχείῳ. Δὲν φροντίζει μὲν παραπολὺ νὰ λάβῃ ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν τοῦ κόσμου, διότι προϋποτίθησιν ἤδη αὐτόν, ὀργᾷ ὅμως νὰ μεταδώσῃ αὐτῷ φιλοφρόνως ὅσα οὐρανόθεν συμπαρέλαβεν ἀγαθά, ἅτινα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαστον βίον, δὲν ἤθελεν ἀποκαλύψει ὁλόκληρον κόσμον ἠθικῶν ἀληθειῶν· διότι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν φιλόσοφον δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον τῷ μὴ καθαρῷ νὰ ἅπτηται τοῦ καθαροῦ[1]. Οἱ ἀφιλόσοφοι ἄνθρωποι συνήθως ὀνομάζουσιν ἀρετὴν τὴν καταλλαγὴν ἡδονῶν πρὸς ἡδονὰς καὶ λυπῶν πρὸς λύπας, ἀλλ' ὁ Πλάτων τὴν τοιαύτην ὀνομάζει σκιαγραφίαν ἀρετῆς καὶ ἀνδραποδώδη[2]. Οὕτως ὁ θεσπέσιος φιλόσοφος, ὡς συνενοῖ τὴν τολμηροτάτην ἰδανικότητα μετὰ σπανίας τῆς διανοίας ὀξύτητος, ὡς συνδέει τὰς ἀφῃρημένας ἰδέας μετὰ τοῦ ἀνθηροῦ τῆς γλώσσης καὶ τῆς δραματικῆς τέχνης, οὕτως ὡς ἄνθρωπος ἐξεῦρε τὸν τρόπον νὰ συναρμόσῃ τὸ αὐστηρὸν τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν μετὰ τοῦ ζωηροῦ ζήλου πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα. Ναί· ἠδυνήθη νὰ συγκεράσῃ τὸ ἠθικὸν μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ τὸ αὐστηρὸν μετὰ τοῦ τρυφεροῦ καὶ ἀναδείξῃ ἑαυτὸν τέλειον τύπον ἀνθρώπου. Μεγαλοπρέπεια καὶ χάρις εἶναι τὸ ἀριπρεπὲς μεγαλεῖον τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ ἀρετὴ αὕτη πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς περιβάλλουσα τὸν προσωπικὸν τοῦ φιλοσόφου χαρακτῆρα. Ἐν ᾧ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ συνενοῖ τὰ φαινόμενα ἀντίθετα, τὸ καλὸν καὶ τὸ αὐστηρόν, ἐν ᾧ τὰς ἀντιθέσεις δι' ἀλλήλων συμπληροῖ, τίς δὲν καθορᾷ, ὅτι τοὺς μεγάλους θησαυροὺς τοῦ πνεύματος αὐτοῦ μεταποιεῖ εἰς μεγαλοπρεπεῖς εἰκόνας ἐχούσας ἱλαρὸν ἅμα καὶ φοβερὸν κάλλος;

καὶ ὑπολαμβάνει ἀναγκαῖα εἰς τοῦτον καὶ ἀπκρίτητα. Εἰσδύεται εἰς τοῦ κόσμου τούτου τὰ βάθη οὐχὶ τοσοῦτον ἵνα τὸν ἐρευνήσῃ, ὅσον ἵνα τὸν ἐκπληρώσῃ διὰ τῆς θεομοίρου οὐσίας του· πάντοτε δὲ καὶ δὴ μετὰ ἀκαθέκτου πόθου κινεῖται πρὸς τὰ ἄνω καὶ μεταρσιοῦται εἰς δυσανάβατα ὕψη, ὅπως καταστῇ αὖθις μέτοχος τῆς θείας αὐτοῦ ἀρχῆς». Ὅρα Κλειοῦς φύλλ. 719.

1) Πλάτ. ἐν Φαίδων. 67 Β. 2) Αὐτόθι 69 Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διὰ τῶν εἰρημένων ἐσκοποῦμεν νὰ δείξωμεν, ὅτι ἡ γνησιωτέρα εἰκὼν τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Πλάτωνος εἶναι οὐχὶ τὰ ῥυπαρὰ ἀνέκδοτα τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων[1], ἀλλ' αἱ πολλαὶ αὐτοῦ συγγραφαί. Οὐδόλως δὲ εἶναι τυχαῖον, ὅτι ἐκ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας αὐτοῦ τῶν προωρισμένων πρὸς δημοσίαν χρῆσιν οὐδὲν ἀπώλετο, ὅπερ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὸν δεινὸν ἐκεῖνον κατακλυσμὸν τὸν ἐξαφανίσαντα τὰ περιφανῆ μνημεῖα τῆς ἀνθρωπίνης μεγαλοφυΐας σπανιώτατα συνέβη[3]. Πάντες οἱ αἰῶνες μετὰ τῶν προλήψεων αὐτῶν ἐφείσθησαν τῶν ἔργων τούτου καὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν, ὅσοι τὴν ὑψηλὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐντολὴν παρανοήσαντες ἔδειξαν ζωηρὸν μῖσος ἢ παγετώδη ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ ἀριστοτεχνήματα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀπέδωκαν μεγάλας τιμὰς τῷ ἠθικῷ τούτῳ φιλοσόφῳ. Ὥστε ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων ἀντὶ νὰ κακίζωμεν τὴν τύχην, ὅτι δὲν ἐφείσθη τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Πλάτωνος, ἔχομεν ἐνίοτε τὸ καθῆκον νὰ ψέγωμεν τὴν ἀκρισίαν πολλῶν μεταγενεστέρων, οἵτινες δι' ὑποβολιμαίων συγγραφῶν ἐπειράθησαν τοὺς ἠθικοὺς θησαυροὺς τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος νὰ πολλαπλασιάσωσιν.

Οἱ κριτικοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἀνεύρισκον ἐνίους τῶν διαλόγων νόθους, ὡς τὴν Ἐπινομίδα[3] καὶ τὸν δεύτερον Ἀλκιβιάδην.[4] Ἡ νεωτέρα ὅμως κριτικὴ ἀμφιβάλλει περὶ τῆς γνησιότητος πλειόνων, ὡς περὶ τοῦ Θεάγους, τοῦ Ἱπ-

---

1) Πλὴν τῆς κακοηθείας ἀποδίδοται τῷ φιλοσόφῳ φθόνος καὶ φιλοδοξία, ἀλλ' ὁ Ἀθήναιος, ὅστις λέγει ταῦτα, εἶναι ἥκιστα πιστευτὸς XI, 507. 2) Εἶναι ἀληθές, ὅτι Διογένης ὁ Λαέρτιος III, 62 καὶ ὁ Ἀθήναιος XI, 506 μνημονεύουσι διαλόγων, οἵτινες νῦν δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ συγγραφεῖς ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἦσαν νόθοι. 3) Διογέν. Λαέρτ. III, 37. 4) Ἀθήν. XI, 506.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάρχου, τοῦ Μίνωος καὶ ἄλλων. Βεβαίως ἐνταῦθα δὲν ἁρμόζει νὰ πραγματευθῶμεν ἀκριβῶς περὶ τῆς γνησιότητος ἑκάστου Πλατωνικοῦ διαλόγου, ἀλλὰ λέγομεν μόνον, ὅτι ἡ ὑψηλοτέρα κριτικὴ ἐνίοτε περιπίπτει εἰς ὑπερκριτικήν, ἥτις εἶναι χείρων τῆς ἀκρισίας.[1] Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη, ὅτι οἱ μικρότεροι διάλογοι καὶ οἱ ὑπὸ φιλοσοφικὴν ἔποψιν ἧττονα ἀξίαν ἔχοντες εἶναι νόθοι· διότι οὐ μόνον εἶναι ἀληθές, ὅτι τινὲς τούτων νεανικὰ προϊόντα τοῦ φιλοσόφου δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐλέγχεται πρόληψις, ὅτι ὁ Πλάτων μόνον ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἀριστουργήματα ἐδημιούργει.[2] Πρὸς τούτοις καὶ ἄλλαι βιωτικαὶ τοῦ φιλοσόφου περιστάσεις ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ποιότητα τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ π. χ. οἱ Νόμοι ἔχουσι μέν τι ἰδιάζον, ἐξ οὗ ἐγείρεται ἀμφιβολία περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν, ἀλλ' ἀκριβεστέρα ἔρευνα ἔδειξεν, ὅτι οὗτοι εἶναι ἔργον τῆς πρεσβυτικῆς τοῦ φιλοσόφου ἡλικίας.[3] Τύχῃ ὅμως ἀγαθῇ οἱ διάλογοι, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ κατανόησις τοῦ Πλατωνικοῦ συστήματος, ἢ εἶναι γνήσιοι, ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἠγέρθησαν κατ' αὐτῶν σπουδαῖαι ἀμφιβολίαι.

Ἀλλ' ἆρά γε καὶ οἱ διάλογοι οὗτοι παρέχουσι πιστὴν τοῦ καλουμένου Πλατωνικοῦ συστήματος εἰκόνα; Τινὲς

---

1) Εἰς τὴν γνώμην ταύτην, ἣν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου ἡμῶν Βοικχίου ἠκούσαμεν, ἀπεδώκαμεν πάντοτε μεγάλην σημασίαν. 2) Τοῦτο κατανοεῖται, ἂν ἀπίδῃ τις εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, π. χ. ὁ Ὀλύμπιος ποιητὴς τῶν Τευτόνων, ὁ Göthe, πλὴν τῶν ἀριστοτεχνημάτων αὐτοῦ ἔγραψε καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἅπερ κοινὸς συγγραφεὺς ἠδύνατο νὰ συγγράψῃ. 3) Τοὐλάχιστον ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀριστοτέλης ἐθεώρει τοὺς Νόμους ὡς γνήσιον ἔργον τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, Ἀριστοτέλ. Πολιτ. II, 7 σελ. 1266 B. καὶ II, 9 σελ. 1271 B. Παράβαλλ. καὶ Ueberweg, Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge Platonischer Schriften, Wien 1861.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἑκουσίως τὸ ἑαυτοῦ σύστημα ἀπέκρυψε, τὸ μέν, ὅπως σπουδαιότερον ἑαυτὸν ἀναδείξῃ, τὸ δέ, ὅπως μόνον τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς τὴν ἑνότητα τῆς διδασκαλίας γνωστὴν καταστήσῃ. Ὅμοιον ζήτημα ἤγειραν οἱ ἀρχαῖοι περὶ Ἀριστοτέλους, περὶ οὗ ἐλέχθη, ὅτι συνέγραψεν *ἐσωτερικοὺς ἢ ἀκροαματικοὺς λόγους* καὶ *ἐξωτερικοὺς*[1] καὶ ὅτι δῆθεν ἐκ προθέσεως τοὺς ἐσωτερικοὺς λόγους σκοτεινῶς συνέταξεν, ὅπως τὰ τοιαῦτα ἔργα δυσνόητα τοῖς πολλοῖς καταστήσας μόνον τοὺς μεμυημένους ἐκ τῶν μαθητῶν ὠφελήσῃ. Ἐντεῦθεν πολλὰ ἐπλάσθησαν μυθάρια[2] ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' ἐπέπρωτο, ἵνα ἡ νεωτέρα κριτικὴ ἀποδείξῃ, ὅτι πάντα τὰ πλάσματα καὶ αἱ ἔριδες ἐκεῖναι τῶν ἀρχαίων παρήχθησαν ἐκ παρανοήσεως Ἀριστοτελικῶν φράσεων. Καὶ ἐν τῷ Πλατωνικῷ καὶ ἐν τῷ Ἀριστολικῷ ζητήματι δύναταί τις νὰ ἀποφανθῇ γενικῶς, ὅτι τὸ κρύπτειν τὰς θεωρίας εἶναι ἥκιστα ἑλληνικόν. Ἐξαιρουμένων τῶν Πυθαγορείων καὶ ὀλίγων θρησκευτικῶν λατρειῶν, αἵτινες ἐπῆλθον ἔξωθεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, οἱ Ἕλληνες λόγιοι οὐδέποτε ὡμοίασαν πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου. Οὗτοι, ὅσα ἐγίνωσκον, δημοσίᾳ ἔλεγον καὶ ἐδίδασκον[3] καὶ οὐδένα ἐφθόνουν τῆς διδασκαλίας, κατ' ἐξοχὴν δὲ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος τοῦ Πλάτωνος ἐποίει τοῦτο. Πόσον ἔμελλε νὰ ἐπισκιασθῇ τὸ ἠθικὸν τοῦ Πλάτωνος μεγαλεῖον, ἂν οὗτος ἀπέκρυπτε τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνο, ὅπερ μεστὸς ἐνθουσιασμοῦ ἐπειρᾶτο νὰ ἀνεύρῃ! Εἰς ὁπόσον ἀπότομον ἀν-

---

1) Εὐστράτ. σελ. 90. Ἀνδρόνικ. σελ. 69. 2) Πλούταρχ. ἐν Βίῳ Ἀλεξάνδρ. 7. Κλήμ. Ἀλεξανδρ. V, 575. 3) Ὁ Περικλῆς λέγει «τήν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη» Θουκυδ. II, 39.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τίθεσιν ἔμελλε νὰ τεθῇ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον, ὃν ἐν πᾶσι τοῖς διαλόγοις ὑμνεῖ καὶ ὡς ἰδανικὸν πρότυπον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐπιδεικνύει! Ἄλλως οἱ θέλοντες νὰ κρύψωσι, σιγῶσι καὶ δὲν συγγράφουσιν ἐπὶ ἡμισυν αἰῶνα, ὡς ὁ Πλάτων. Πρὸς πᾶσι τούτοις ἀφ' οὗ τὰ τῶν Πυθαγορείων δόγματα δὲν ἔμειναν ἄγνωστα, διὰ τί δὲν ἐγνώσθη καὶ ἡ μυστικὴ τοῦ Πλάτωνος διδασκαλία; Οἱ τοῦ φιλοσόφου τούτου μαθηταὶ ἦσαν στεγανώτεροι τῶν Πυθαγορείων; Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν γινώσκει μυστικὰς τοῦ διδασκάλου παραδόσεις, διότι, εἰ ἐγίνωσκεν, ἤθελε κρίνει ἀμφοτέρας.

Οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι πάντως παρέχουσι παντοειδεῖς δυσχερείας, ἀλλ' αὗται δὲν παρασκευάζονται ἐκ τῆς εἰρημένης προθέσεως τοῦ φιλοσόφου. Πολλάκις οὗτος μόνον ἐμμέσως τὴν δόξαν αὐτοῦ ὑπαινίσσεται, ἐνιαχοῦ πάλιν τῶν διαλόγων ἀντὶ ὡρισμένης λύσεως τοῦ ζητήματος καταλήγει εἰς ὁμολογίαν τῆς ἀγνοίας ἢ εἰς ἀμφιβολίαν, ὅπερ ἴσως ὑποδεικνύει, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων δὲν εἶχε σαφῆ περὶ αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ ἀλλαχοῦ τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας τεχνηέντως τὸν πέπλον τοῦ μύθου περιβάλλει ἢ βαίνει πρὸς λύσιν τοῦ θεωρήματος οὐχὶ κατ' εὐθεῖαν, ἀλλὰ δι' ἑλιγμῶν, ὡς δὴ τὰ πτηνὰ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατερχόμενα, ὅταν πλησιάσωσι τῷ ἐδάφει. Ὡσαύτως ἐπειδὴ οὗτος πειρᾶται νὰ συνδέσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰδεῶν μετὰ τοῦ κάλλους τῶν τύπων, ἐπειδὴ ἐν τοῖς διαλόγοις πλὴν τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας ὑπάρχει ἱστορικὴ παράδοσις καὶ δραματικὴ παράστασις, γεννᾶται μικρὰ δυσχέρεια, ἂν αἱ ἐκδηλούμεναι θεωρίαι ἀνήκωσιν εἰς τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα, π. χ. τὸν Σωκράτη, τὸν Γοργίαν, τὸν Πρωταγόραν ἢ εἶναι προσωπικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλ' ὁ γνώστης τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας δὲν εὑρίσκει με-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γάλην δυσχέρειαν, ἵνα τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα ἀποχωρίσας τὸν φιλοσοφικὸν πυρῆνα τοῦ Πλάτωνος ἀνεύρῃ. Ἀναντιρρήτως μείζων δυσκολία ὑπάρχει ἐν τῷ ζητήματι τῆς σχέσεως τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων. Ἐπειδὴ οἱ διάλογοι τοῦ Πλάτωνος ἔχουσιν ὡς βάσιν τυχαίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιστάσεις τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους, ὡς τὰς ἐπισκέψεις, τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τὰ παραπλήσια, ἕκαστος ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι τοιαῦτα ἔργα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἁρμονικὴν ἑνότητα μετ' ἀλλήλων. Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἤθελεν ἀγάγει τὸν ἀναγνώστην, ἂν ἀπέβλεπεν εἰς τοῦτο, ὅτι ἕκαστος διάλογος ἀποτελεῖ τεχνικὸν ὅλον καὶ οἱονεὶ σφαῖραν, ἥτις δὲν ἔχει σημεῖα συνοχῆς μετ' ἄλλης, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἐξωτερικὸς σύνδεσμος τῶν παραπομπῶν σπανίως παρὰ τῷ Πλάτωνι ὑπάρχει. Λοιπὸν ζητεῖται, ἂν ἐν τοιούτοις διαλόγοις ὑπάρχῃ μόνον τυχαία συλλογὴ ἢ διὰ πάντων τούτων μυστηριώδεις σύνδεσμοι διερχόμενοι καθιστῶσιν αὐτοὺς ἓν ὅλον. Πάντα τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος ὁμοῦ λαμβανόμενα δύνανται νὰ ἀποτελέσωσιν ἓν ὅλον φιλοσοφικὸν σύστημα ἢ ἕκαστον τούτων παρέχει ἴδιον θέμα ἀνεξάρτητον τοῦ ἄλλου; Ἂν ὑποτεθῇ τὸ δεύτερον, ἡ φιλοσοφικὴ ἀξία τοῦ Πλάτωνος πάντως ταπεινοῦται.

Οἱ ἀρχαῖοι[1] ἤδη ἐποίουν δύο διαιρέσεις τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων, τὴν μὲν δραματικήν, τὴν δὲ φιλοσοφικήν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην διῄρουν αὐτοὺς εἰς τετραλογίας, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν εἰς *ζητητικοὺς* καὶ *ὑφηγητικούς*, οὓς πάλιν ὑποδιῄρουν εἰς μικρότερα ἤδη. Ἐπειδὴ

1) Διογέν. Λαέρτ. III, 49. Οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι ἔχουσι πολὺ τὸ δραματικὸν καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐγένετο ἀπόπειρα, ἵνα διδάξωσι τούτους ἐν τῷ θεάτρῳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἠρίθμουν ἓξ καὶ τριάκοντα γνησίους διαλόγους, εἶχον ἐννέα τετραλογίας, ὧν ἡ πρώτη περιεῖχε τὸν Εὐθύφρονα, τὴν Ἀπολογίαν, τὸν Κρίτωνα καὶ τὸν Φαίδωνα. Ἀλλὰ τῆς τετραλογίας περιεχούσης τρεῖς τραγῳδίας καὶ ἓν σατυρικὸν δρᾶμα, ὁ Φαίδων ἔπρεπε νὰ κατέχῃ θέσιν σατυρικοῦ δράματος, ὅπερ ἄτοπον. Ἄλλοι δέ, ἐν οἷς καὶ Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικός, εἵλκον τοὺς διαλόγους εἰς τριλογίας[1]. Ἡ πρώτη διαίρεσις ἡ εἰς τὸν Θράσυλλον ἀποδιδομένη ἐκράτει μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος[2].

Ἀλλ' αὕτη εἶναι οὕτως αὐθαίρετος καὶ αἱ Πλατωνικαὶ θεωρίαι οὕτως ἀντιπλατωνικῶς κατετάχθησαν, ὥστε οἱ διελόντες μᾶλλον ἔβλαψαν ἢ ὠφέλησαν τὴν κατανόησιν τοῦ φιλοσόφου. Τούτου ἕνεκεν αἱ Πλατωνικαὶ ἔρευναι τῶν νεωτέρων χρόνων τιμῶσι τῇ ἀληθείᾳ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα καὶ ἂν καὶ ἐν ἑκάστῳ βήματι τοῦ λεγομένου τούτου Πλατωνικοῦ ζητήματος[3] ἐγείρεται ἀμφιβολία, ὅμως αἱ μελέται κατέληξαν εἰς οὐχὶ μικρὰ συμπεράσματα. Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις πλεῖστοι[4] σοφοὶ ἄνδρες ἠσχολήθησαν περὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα, ὅπερ ἡ μικρὰ ἡμῶν εἰσαγωγὴ δὲν ἐπιτρέπει διὰ μακρῶν νὰ ἀναπτύξωμεν. Δὲν δυνάμεθα ὅμως τὸ παράπαν νὰ σιωπήσωμεν.

Τινὲς ἐπειράθησαν νὰ κατατάξωσι τοὺς διαλόγους χρονολογικῶς, ἀλλ' ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἕκαστος τούτων συνεγράφη, δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς, ὡς μαρτυρεῖ καὶ

---

1) Διογέν. Λαέρτ. III, 57. 2) Μόνον κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ὁ Σερρανὸς ἐπεχείρησε νὰ διαιρέσῃ τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους εἰς ἓξ συζυγίας. 3) Ἐπειδὴ ἐν τῷ Πλατωνικῷ ζητήματι ἐξετάζεται ἡ ἑνότης τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων, ἔχει ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἑνότητα τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ τὸ Πλατωνικὸν πρὸς τὸ Ὁμηρικὸν ζήτημα. 4) Τοιοῦτοι εἶναι ὁ Schleiermacher, Ast, Socher Stallbaum. K. Hermann, Herbart, Steinhart, Susemihl, Munk, Ueberweg καὶ ἄλλοι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ προκείμενος διάλογος. Ὁ δὲ θεολόγος Schleiermacher, εἰς ὃν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ φιλολογία ὀφείλουσι πολλά, πρῶτος κατέταξε τοὺς διαλόγους κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν συνέχειαν καὶ διὰ μακρῶν ἐρευνῶν ἔφθασεν εἰς συμπέρασμα, ὅτι ὁ Πλάτων εἰς οὐδενὸς νέου διαλόγου τὴν συγγραφὴν προέβαινεν, εἰ μὴ προϋπέθετε τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐν τῷ προεκδοθέντι ἐθήρευσε. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἑνὸς προϋπέθετε τὸ τέλος τοῦ ἄλλου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλάτων τοὺς διαφόρους τῆς φιλοσοφίας κλάδους δὲν ἠδύνατο νὰ θεωρῇ ὡς ἀποχωρισμένας παραστάσεις, ἀλλ' ὡς κατ' οὐσίαν συνδεδεμένας καὶ ἀδιαιρέτους, ὁ θεολόγος τεκμαίρεται, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ πολλοὺς ἀνεξαρτήτους καὶ παραλλήλως κειμένους διαλογους, ἀλλὰ μόνον ἓν ὅλον ἀποτελοῦντας. Ἡ ὑψηλὴ αὕτη θεωρία ἐπιχέει μὲν μέγα τὸ φῶς ἐπὶ τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων, ἀναβιβάζει δὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρίστωνος εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν φιλοσόφου δυναμένου νὰ σχεδιάσῃ τὸ εὐρύτατον αὐτοῦ σήστημα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου, ἐφ' οὗ ἐπὶ ἥμισυν αἰῶνα ἔμελλε νὰ δολιχοδρομήσῃ.

Ἀλλ' ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἀναβιβάζῃ τὸν ἡμέτερον φιλόσοφον ἡ θεωρία αὕτη, δέον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δυσκόλως δύναται νὰ νοηθῇ, ὅτι ὁ Πλάτων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁλόκληρον τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα. Διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲν ἐξηγοῦνται αἱ ἀντιφάσεις καὶ βελτιώσεις αἱ ἀνακαλυπτόμεναι ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ, ὅπερ δὲν παρατηρεῖται ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τῷ Σταγειρίτῃ οὐδεμία μεταβολὴ ἀνευρίσκεται ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ ἐν τοῖς ὅροις, ἐπειδὴ τὰ πάντα μέχρι τῶν ἐλαχίστων συνάδουσιν, ἐπειδὴ πολλαχοῦ γίνονται παραπομπαί, δικαίως εἰκάζεται, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ *σωζόμενα*[1] συγγράμματα τοῦ Σταγειρίτου δὲν εἶναι προϊόντα διαφόρων περιόδων τοῦ βίου αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντα ὁμοῦ καρποὶ ὡρίμου ἡλικίας[2]. Οἱ διάλογοι ὅμως τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἔργα διαφόρων ἡλικιῶν.

Τούτου ἕνεκεν ὁ K. Hermann[3] τὴν θεωρίαν τοῦ Schleiermacher μετριάζων ὁμολογεῖ μέν, ὅτι πάντα τὰ Πλατωνικὰ συγγράμματα παρέχουσιν εἰκόνα ζώσης ὀργανικῆς ἀναπτύξεως, τὴν αἰτίαν ὅμως εὑρίσκει οὐχὶ ἐν τῇ θελήσει καὶ τῷ ἐπικαταλογισμῷ, ἀλλ' ἐν τῇ ἰδίᾳ πνευματικῇ καταστάσει τοῦ συγγραφέως. Ἐν ἄλλαις λέξεσι κατ' εὐθὺν λόγον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Πλάτωνος ἀναπτύσσεται τὸ φερώνυμον σύστημα. Ὁμολογουμένως τὰ συγγράμματα πολλῶν συγγραφέων καὶ τὰ ποιήματα πολλῶν ποιητῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μαρτυροῦσι τὴν βαθμιαίαν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν ἑκάστου αὐτῶν, ἀλλὰ πάντως παρ' οὐδενὶ ἡ ἀνάπτυξις ἴχνη σαφέστερα παρέχει. Κατὰ τὸν Hermann τὸ Πλατωνικὸν σύστημα δὲν εἶναι μόνον ψιλὴ παράστασις φιλοσοφικῆς θεωρίας χάριν ἄλλων, ἀλλὰ σύναμα καὶ ἔμμεσος συνέπεια τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Διότι ὁ φιλόσοφος διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ τε χρόνου καὶ τῶν περιστάσεων κατ' ὀλίγον ἀνεπτύσσετο, τὰ δὲ διάφορα στάδια τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ μαρτυροῦσιν αἱ διάφοροι τάξεις τῶν συγγραμμάτων τοῦ φιλοσόφου. Πρὸς ἀνάπτυξιν δὲ τοῦ πνεύματος τούτου συν-

---

1) Ὁ Σταγειρίτης ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ συνέγραψε πολλά, ἐν οἷς καὶ διαλόγους· ταῦτα ὅμως ἀπωλέσθησαν. 2) Μόνον μία δυσχέρεια ἀναφύεται, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐξ ἀρχαιοτέρων συγγραμμάτων παραπέμπει εἰς νεώτερα. Τοῦτο ὅμως ἀποδεικνύει διαφορὰν ἐκδόσεων. 3) Geschichte und System der Platonischen Philosophie von Karl. Fr. Hermann.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐβάλλοντο κατ' ἐξοχὴν δύο συμβάντα, πρῶτον ὁ θάνατος τοῦ Σωκρατους μετὰ τῆς ἀποδημίας τοῦ Πλάτωνος εἰς Μέγαρα καὶ δεύτερον ἡ ἀποδημία αὐτοῦ εἰς τὴν μεγάλην Ἑλλάδα, ὅτε, ὡς εἴρηται, τοὺς Πυθαγορείους ἐγνώρισεν. Κατὰ τὰς περιόδους ταύτας τοῦ βίου τοῦ φιλοσόφου διαιροῦνται καὶ τὰ συγγράμματα. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην τάξιν ἀνήκουσιν Ἱππίας ὁ νεώτερος, ὁ Ἴων, ὁ πρῶτος Ἀλκιβιάδης, ὁ Χαρμίδης, ὁ Λύσις, ὁ Λάχης, ὁ Πρωταγόρας, ὁ Εὐθύδημος,[1] ἡ Ἀπολογία, ὁ Κρίτων, ὁ Γοργίας, ὁ Εὐθύφρων, ὁ Μένων καὶ Ἱππίας ὁ πρεσβύτερος· εἰς τὴν δευτέραν ἢ τὴν Μεγαρικὴν ὁ Κρατύλος, ὁ Θεαίτητος, ὁ Σοφιστής, ὁ Πολιτικὸς καὶ ὁ Παρμενίδης καὶ τέλος εἰς τὴν τρίτην ὁ Φαῖδρος, ὁ Μενέξενος, τὸ Συμπόσιον, ὁ Φαίδων, ὁ Φίληβος, ἡ Πολιτεία, ὁ Τίμαιος, ὁ Κριτίας καὶ οἱ Νόμοι[2]. Οἱ διάλογοι τῆς πρώτης περιόδου, ἐπειδὴ ἐγράφησαν πρὸ τοῦ θανάτου διδασκάλου ἢ εὐθὺς μετ' αὐτόν, ἔχουσι χαρακτῆρα προτρεπτικὸν καὶ ἐλεγκτικὸν καὶ καθ' ὅλου ἐν τούτοις ἐπικρατεῖ ὁ Σωκρατικὸς τρόπος. Ἐπειδὴ ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους νέος ἔτι ὢν δὲν εἶχε μορφώσει ἴδιον ἦθος, ἐκράτει τὸ πνεῦμα τοῦ διδασκάλου. Τοὺς δὲ διαλόγους τῆς δευτέρας περιόδου διακρίνει κατ' ἐξοχὴν ξηρὰ καὶ χαλαρὰ μορφή. Καὶ τέλος ἐν τῇ τρίτῃ περιόδῳ ὁ φιλόσοφος ἀνακτᾶται τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀνθηρότητα. Πρὸς ταύτῃ ὁ κύκλος τῶν γνώσεων τοῦ φιλοσόφου διὰ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τοὺς Μεγαρικοὺς καὶ Πυθαγορείους εὑρύνεται καὶ ἐκ τῆς συντήξεως τῶν διαφόρων τούτων φιλοσοφικῶν στοιχείων προκύπτει

---

1) Οἱ ἐξ οὗτοι διάλογοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεταβατικὴν περίοδον. 2) Ὅρα Hermann σελ. 385 καὶ ἑξῆς καὶ Ueberweg ἐν τῷ ὀνομασθέντι συγγράμματι σελ. 49.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ τέλειος τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας *τύπος*. Ἀλλ' ὁ Socher δὲν ἀποδίδει μὲν μεγάλην σπουδαιότητα ταῖς ἀποδημίαις τοῦ φιλοσόφου, νομίζει ὅμως, ὅτι οὗτος περὶ τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἐκτήσατο τὴν βάσιν τοῦ συστήματος αὐτοῦ, ὅπερ ἐν τῷ Φαίδρῳ ἐκτίθησιν. Καὶ οὗτος ὅμως διαιρεῖ τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους εἰς τέσσαρας περιόδους, ὁ δὲ Stallbaum εἰς τρεῖς. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ θεωρία τοῦ Schleiermacher καὶ ἡ τοῦ Hermann εἶναι οἱ δύο πόλοι, περὶ οὓς στρέφονται πᾶσαι αἱ ἄλλαι.

Ἐνταῦθα δὲν ἐξετάζομεν τὸ φιλοσοφικὸν τοῦ Πλάτωνος σύστημα ἅτε τῇ ἱστορίᾳ ταύτης τῆς ἐπιστήμης ἀνῆκον, δὲν δυνάμεθα ὅμως καὶ νὰ παραλείψωμεν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ φιλόσοφος οὗτος νοεῖ αὐτό. Κατὰ τοῦτον διαφέρει οὐ μόνον τῶν νεωτέρων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου. Ἐν ᾧ οἱ νεώτεροι θεωροῦσι τὴν φιλοσοφίαν ὡς ὡρισμένον εἶδος τῆς νοήσεως, ὁ θεσπέσιος ἐκεῖνος Πλάτων ὑπολαμβάνων αὐτὴν ὡς μέρος καὶ σκοπὸν τοῦ βίου εἶχεν ὑψηλοτέραν θεωρίαν περὶ αὐτῆς. Τοῦ Σταγειρίτου διαφέρει, ὅτι τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς προσωπικῆς τοῦ φιλοσόφου ἐνεργείας μὴ ἀποχωρίζων προσήγγιζε μὲν πρὸς τὸν Σωκράτη, ὅμως ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ διδάσκαλος πρακτικῶς ἤσκει, ὁ μαθητὴς εἰς σύστημα ἀνύψωσεν. Κατὰ τὸν Πλάτωνα τὸ ὄργανον πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν εἶναι ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος, ἧς ἔργον εἶναι ἡ *ἐπαγωγὴ* καὶ ἡ *διαίρεσις*. Καὶ ἐκείνη μὲν τὰ πολλὰ τῆς πείρας ἀνάγει εἰς ἕν, ἡ δὲ διαίρεσις, τὸ ὀργανικὸν τοῦτο ὅλον διαιρεῖ εἰς εἴδη. Ἀγαθὸς διαλεκτικὸς εἶναι ὁ δυνάμενος τὰ ἐκ τῆς πείρας[1] εἰλημμένα

1. Πλάτ. ἐν Σοφιστ. 253 Β «Τί δ'; Ἐπειδὴ καὶ τὰ γένη πρὸς ἄλληλα κατὰ ταὐτὰ μίξεως ἔχειν ὡμολογήκαμεν, ἆρ' οὐ μετ' ἐπιστήμης τινὸς ἀναγκαῖον διὰ τῶν λόγων πορεύεσθαι τὸν ὀρθῶς μέλλοντα δείξειν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολλὰ μέν, ἀλλὰ κεχωρισμένα νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ εἰς ἓν νὰ ἀναγάγῃ καὶ ἀντιστρόφως ἐκ τοῦ ἑνὸς τούτου μεθοδικῶς δι' ὅλων τῶν βαθμίδων τῶν εἰδῶν μέχρι τῶν ἑκάστων κατερχόμενος τὴν σχέσιν τῶν ἐννοιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ τὸ δυνατὸν ἢ ἀδύνατον τῆς συναρμογῆς αὐτῶν νὰ ὁρίσῃ. Καθ' ὅλου ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις δύναταί τις νὰ διίδῃ τὰ στοιχεῖα τῆς λογικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους.

Πρὸς τούτοις ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος διαφέρει τοῦ Σταγειρίτου καὶ κατὰ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς· διότι ὁ μὲν διδάσκαλος ἔγραψεν ἐν διαλόγῳ, ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ ἐν συνεχεῖ λόγῳ. Βεβαίως καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν πολιτευμάτων, ὡς νομίζομεν, παρέχει ἐξωτερικήν τινα ἐξήγησιν τῆς γραμματολογικῆς ταύτης διαφορᾶς. Ἐπὶ Σωκράτους, ὅτε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα ἦτο ἐν ἀκμῇ, ὁ φιλόσοφος οὗτος ἔτρεχε πανταχοῦ, εἰς τὰ γυμνάσια, τοὺς περιπάτους καὶ τοὺς δι' οἱανδήποτε αἰτίαν γινομένους συλλόγους, ὅπως ἐξελέγξῃ μὲν τοὺς σοφιστάς, διδάξῃ δὲ τοὺς νέους. Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τὸ διαλέγεσθαι ἦτο ἐλεύθερον ἐν τῇ εὐρυτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Διὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα εἴδη τῶν γραμμάτων ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις λαμβάνουσι διαλογικὸν τύπον ἐν τῷ θεάτρῳ, ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν παντὶ συλλόγῳ ἀνθρώπων. Ἐπὶ Πλάτωνος ὅμως ἡ ἐλευθερία ἐκείνη περιωρίσθη μέν, ἀλλ' αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἐγγὺς παρελθόντος δὲν ἠδύναντο καθ' ὁλοκληρίαν νὰ ἐξαλειφθῶσιν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀριστοκρατικὸς οὗτος

ποῖα ποίοις συμφωνεῖ τῶν γενῶν καὶ ποῖα ἄλληλα οὐ δέχεται; Καὶ δὴ διὰ πάντων εἰ συνέχοντα ταῦτ' ἐστίν, ὥστε συμμίγνυσθαι δυνατὰ εἶναι; Καὶ πάλιν ἐν ταῖς διαιρέσεσιν, εἰ δι' ὅλων ἕτερα τῆς διαιρέσεως αἴτια;» Παράβαλλ. καὶ ἐν Φαίδρ. 265 Δ. καὶ Πολιτικ. 285 Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φιλόσοφος δὲν κατέρχεται μὲν εἰς τὴν ἀγοράν, ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, ἀλλ' ὁλόκληρος ἐκεῖνος ὁ κόσμος τῶν σοφιστῶν καὶ ἀμαθῶν νέων διαμένει ζωηρὸς ἐν τῷ πνεύματι τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρίστωνος, ὅστις ἀπεικονίζει αὐτὸν ἐν τοῖς διαλόγοις. Ἕνεκα τούτου ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος αἱ θεωρίαι δὲν ἀναπτύσσονται ἀφῃρημένως, ὡς παρὰ τῷ Σταγειρίτῃ, ἀλλ' ἐν προσώποις. Ἐπὶ δὲ Ἀριστοτέλους ἡ ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου περιωρίσθη καὶ ὁ δημόσιος βίος ἤρξατο ἐν τῷ ἰδιωτικῷ συστελλόμενος. Ἀφ' οὗ ἡ μεταβολὴ ἐγένετο ἐν τῷ βίῳ, μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν ἀπομίμησιν τούτου, τὰ γράμματα, ὅπερ σαφέστατα παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ κωμῳδίᾳ. Καθ' ὅλου περὶ ἑλληνικῶν γραμμάτων ποιούμενοι τὸν λόγον ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ μὲν διάλογος εἶναί τι δημοκρατικόν, ὁ δὲ συνεχὴς λόγος μοναρχικόν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ μὲν Πλάτων ἔγραψεν ἐν διαλόγῳ, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν συνεχεῖ λόγῳ[1]. Πρὸς τούτοις ὁ Πλάτων ἐτίμα μὲν τὸν προφορικὸν λόγον, κατεφρόνει δὲ τοῦ γραπτοῦ, ὃν ἐθεώρει ὡς εἴδωλον ἐκείνου καὶ ἄψυχον, διότι ἐρωτώμενος δὲν ἀποκρίνεται, ἀλλὰ δεῖται βοηθοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιαύτην γνώμην εἶχε περὶ γραπτοῦ λόγου, ἠθέλησε διὰ τοῦ διαλόγου νὰ καταστήσῃ τοῦτον ὅσον οἷόν τε ἔμψυχον[2].

Ἀλλὰ πλὴν τῆς αἰτίας ταύτης ὑπάρχει καὶ ἄλλη φιλοσοφική. Ὁ Πλάτων ἐπίστευεν[3], ὅτι αἱ ἰδέαι εἶναι ἔμφυτοι, ἤτοι κτήσεις ἐκ τοῦ ἄλλου βίου πρὶν ἡ ψυχὴ εἰσέλθῃ

1. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε διαλόγους, ἀλλ' ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ, ὅτε δὲν εἶχεν ἴδιον χαρακτῆρα, ἀλλὰ τὸν τοῦ διδασκάλου. 2) Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 276. 3) Ἐν Φαίδωνι 75 Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τὸ σῶμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, καθ' ὃν αἱ ἰδέαι ἐπέρχονται ἔξωθεν. Οὕτως οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες οἱ διὰ τῶν δεσμῶν διδασκάλου πρὸς μαθητὴν συνδεόμενοι ἔχουσι δόξας οὕτως ἀντιθέτους, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οὗτοι εἶναι οἱ δύο πόλοι, περὶ οὓς ὁλόκληρος ὁ φιλοσοφικὸς τῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων οὐρανὸς περιστρέφεται. Ὁ Πλάτων ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ διάνοια[1] εἶναι διάλογος τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτήν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιαύτην δόξαν περὶ διανοίας εἶχεν ὁ φιλόσοφος, δὲν ἦτο κακὴ ταύτης μετάφρασις, ἂν αὕτη ἐγίνετο οὐχὶ διὰ διαλόγου, ἀλλὰ διὰ συνεχοῦς λόγου; Ὁ διάλογος ἀπεικονίζει τὰς ἰδέας ὡς τι ἐσωτερικόν, ἐν ᾧ ὁ συνεχὴς λόγος ὡς τι ἐξωτερικόν. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ μὲν Πλάτων κατὰ τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ θεωρίαν ὤφειλε νὰ γράψῃ ἐν διαλόγῳ, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης πάλιν κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ προσῆκε νὰ γράψῃ ἐν συνεχεῖ λόγῳ. Εἶναι ἀξία θείου ὄντος ἡ φιλοσοφικὴ πεποίθησις τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ κατεῖχεν, οὕτως εἰπεῖν, τοὺς ἀντιπροσώπους πάντων τῶν ὄντων τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, καὶ ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι ἀπήρτιζον ὁλόκληρον ἐναρμόνιον κόσμον. Ἡ μεγαλοφυΐα, ἥτις εἶχε τὴν δημιουργικὴν δύναμιν νὰ πλάσῃ τοιοῦτον κόσμον, δὲν ἐστερεῖτο καὶ τῆς δυνάμεως τοῦτον νὰ ἀποτυπώσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κόσμος οὗτος ἦτο ἰδανικὸς καὶ τὸ ἀντίτυπον αὐτοῦ ἤρμοζε νὰ ἦναι τοιοῦτον καὶ ἐπειδὴ ἡ ποιητικὴ γλῶσσα εἶναι ἰδανικωτέρα, ὁ καλλιτέχνης φιλόσοφος ταύτην μεταχειρισθεὶς ἠδυνήθη καὶ τὰς βαρυτέρας ἰδέας νὰ ἀνυψώσῃ εἰς δυσθεώρητα ὕψη ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς ποιήσεως. Ὁ Πλάτων,

1) Πλάτ. ἐν Σοφιστ. 263 Ε. «Οὐκοῦν διάνοια μὲν καὶ λόγος ταὐτόν· πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη, διάνοια.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἷος ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ καταφαίνεται, μόνον ἐν τῇ μυθοτόκῳ Ἑλλάδι ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ· εὐστόχως δ' ἐλέχθη, ὅτι οἱ μὲν πρὸ αὐτοῦ πεφιλοσοφηκότες εἶναι φιλόσοφοι τῶν φυλῶν, ὁ δὲ Πλάτων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης σύμπαντος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Τίς ἀναγνώστης τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος δὲν ἐθαύμασε τὸ εὔχαρι[1], τὸ κομψὸν καὶ τὸ καινοτόμον τῆς γλώσσης καὶ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν πολυθρύλητον τοῦ Κικέρωνος ῥῆσιν, καθ' ἣν καὶ αὐτὸς ὁ ὑπέρτατος τῶν ἀρχαίων θεός, ὁ Ζεύς, ἤθελεν ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος, ἂν ἑλληνιστὶ διαλέγηται; «Quis enim uberior in dicendo Platone? Jovem sic ajunt philosophi, si Græce loquatur, loqui[2].» Ἀκούονται μὲν ψόγοι κατὰ τῆς τόλμης αὐτοῦ ἐν τῇ κατασκευῇ νέων λέξεων[3], ἀλλ' οἱ ψέγοντες ἐνόουν μᾶλλον τὴν προφορικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν. Ἄλλως ἐπειδὴ ἐδημιούργει νέας ἰδέας, εἶχεν ἀνάγκην, ὡς εἰκός, καὶ νέων λέξεων. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἐθεωροῦντο ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν δόκιμον ἀττικὴν διάλεκτον[4] καὶ μετὰ τοῦ Θουκυδίδου καὶ Δημοσθένους ἐλογίζοντο ὡς πρότυπα κλασικῆς καθαρότητος. Ἀλλὰ δέον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦ Δημοσθένους εἶναι γνησιωτέρα εἰκὼν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου (δηλαδὴ ἐκείνης, ἥτις ἦτο ἐν χρήσει ἐν τοῖς δικαστηρίοις

1) Διονύσ. Ἁλικαρνασ. Περὶ Δεινάρχ. κεφ. 8. σελ. 645. «Καὶ οἱ μὲν Πλάτωνα μιμεῖσθαι λέγοντες καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον καὶ ὑψηλὸν καὶ εὔχαρι καὶ καλὸν οὐ δυνάμενοι λαβεῖν, διθυραμβώδη δὲ ὀνόματα καὶ φορτικὰ εἰσφέροντες». 2) Κικέρων ἐν Βρούτῳ κεφ. 31. 3) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. II, 31. Διογέν. Λαέρτ. VI 53, Ἀθήν. III, 55 «Πλάτωνος περὶ ἰδεῶν διαλεγομένου καὶ ὀνομάζοντος τραπεζότητα καὶ κυαθότητα, ἐγώ, εἶπεν, ὦ Πλάτων, τράπεζαν μὲν καὶ κύαθον ὁρῶ . . . .» 4) Φρύνιχ. σελ. 101.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου) ἢ ἡ τοῦ Πλάτωνος, ἧς τὸ ἰδανικὸν κάλλος δεικνύει μᾶλλον, τί ἠδύνατο νὰ καλλιτεχνήσῃ ἀριστοτέχνης ἢ τί συνήθως δημιουργεῖ λαός τις. Ἡ γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος δὲν ἔχει οὔτε τὰ φυσικὰ τῶν Δημοσθενικῶν λόγων νεῦρα, οὔτε τὴν ἀφέλειαν τῶν τοῦ Λυσίου, ἀλλὰ μᾶλλον προσπελάζει τοῖς[1] γλυπτοῖς καὶ τορνευτοῖς τοῦ Ἰσοκράτους λόγοις. Πολλαχοῦ μὲν εἶναι ἀφελής, ἀποίητος καὶ διαυγής, ἀλλαχοῦ δὲ ἀνυψοῦται εἰς διθύραμβον, ἀλλ' οὔτε τὸ λιγυρὸν ἐξαμβλοῦται εἰς λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν εἰς θεατρικόν. Ὁ Πλάτων ποιητικὴν φύσιν ἔχων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμμένῃ ἐν τῇ ἰσχνότητι τῶν Σωκρατικῶν διαλόγων[2]. Ἐν ταῖς παραβολαῖς καὶ ταῖς εἰκόσιν εἶναι εὔστοχος καὶ πλουσιωτάτην φαντασίαν ἐπιδείκνυσιν, π.χ. τὸν μὲν Σωκράτη παραβάλλει πρὸς μύωπα ἢ οἶστρον, τοὺς δὲ Ἀθηναίους πρὸς ἵππον μεγάλον μὲν καὶ γενναῖον, ἀλλὰ διὰ τὸ μέγεθος νωθρόν[3], τὸν δ' εἰρημένον φιλόσοφον ὁμοιάζει πρὸς νάρκην τὴν θαλασσίαν διὰ τὴν διαλεκτικὴν δεινότητα[4], καὶ τὸν ἀκόλαστον ἀπεικάζεται πίθῳ τετρημένῳ[5] καὶ χαραδριῷ. Ὡσαύτως ἡ ἠθοποιία τῶν Πλατωνικῶν διαλόγων ὁμολογεῖται οὕτως ἐπιτυχής, ὥστε οὗτοι παραβάλλονται πρὸς τὰς τραγῳδίας τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου, οἵτινες δικαίως οἱ ἀριστοτέχναι τῆς διαγραφῆς τοῦ ἤθους

---

1) Διον. Ἁλικαρνασσ. Περὶ δειν. Δημοσθ. κεφ. 51. «Ὁρῶν γέ δή τοὺς θαυμαζομένους ἐπὶ σοφίᾳ καὶ κρατίστων λόγων ποιητὰς νομιζομένους, Ἰσοκράτην καὶ Πλάτωνα, γλυπτοῖς καὶ τορνευτοῖς ἐοικότας ἐκφέροντας λόγους». 2) Διονύσ. Ἁλικαρνασσ. Πρὸς Πομπήϊον σελ. 762. «Τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς ἐγὼ νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις οὖσι καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας δ' ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς...» 3) Ἐν Ἀπολογ. 30 Ε. 4) Ἐν Μένων, 71 Ε. 5) Ἐν Γοργ. 493 Ε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεωροῦνται. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ὁ Πλάτων ἐν τῇ συγγραφῇ τῶν διαλόγων εἶχεν ὑπ' ὄψει τοὺς μίμους τοῦ Σώφρονος. Διαλόγους ἔγραψαν πλεῖστοι ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις, ὡς οἱ συμμαθηταὶ αὐτοῦ Ξενοφῶν καὶ Αἰσχίνης, ἀλλὰ πάντας ὑπερέβη κατὰ τὴν δραματικὴν τέχνην. Καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Πλάτωνος διὰ τοῦ διαλόγου ἐδίδασκεν, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον. Παρὰ μὲν τῷ Σωκράτει ὁ διάλογος εἶναι προσωπικὴ ἄσκησις, παρὰ δὲ τῷ Πλάτωνι μέθοδος ἐπὶ γενικῶν κανόνων ἐρειδομένη. Ἐκεῖ μὲν οἱ νέοι διὰ τῆς εὑρέσεως τῆς ἀληθείας παιδεύονται καὶ διδάσκονται, ἐνταῦθα δὲ ἡ φύσις καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴδομεν, διὰ τοῦ διαλόγου ἀποκαλύπτεται. Παρ' ἀμφοτέροις ὅμως ἡ ἐπιστήμη μετὰ τῆς προσωπικῆς ἐνεργείας συνδέεται. Ἐκεῖ δέ, ἔνθα ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ βίος διασταυροῦνται, ἡ ἐπιστήμη ἐν ζωηρᾷ ἀπεικονίσει, δηλαδὴ ἐν διαλόγῳ, δύναται νὰ μεταδοθῇ.

Ὡς δὲ οἱ διάφοροι διάλογοι συνδεόμενοι ἐσωτερικῶς ἀποτελοῦσι τὸ φιλοσοφικὸν τοῦ Πλάτωνος σύστημα, οὕτω καὶ ἐξωτερικῶς. Ὁ Σωκράτης εἶναι ὁ αἰσθητὸς μίτος ὁ τοὺς Πλατωνικοὺς διαλόγους συνδέων. Ὁ διδάσκαλος τούτου ἐν τοῖς πλείστοις διαλόγοις παρίσταται ὡς ὁ ἰθύντωρ τοῦ διαλόγου, ὡς ὁ ἥρως τοῦ δράματος. Τὴν δὲ ἐκλογὴν τοῦ προσώπου τούτου ὑπηγόρευσαν τέσσαρες σπουδαιότατάι αἰτίαι. Πρῶτον ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς, ὅτι τὸ ἄριστον μέρος τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ βίου, τοὺς πλουσιωτάτους θησαυροὺς τῶν ἰδεῶν ὤφειλεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον. Δεύτερον ἦτο ἀνάγκη ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ἵνα τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἰθύνῃ τὸν διάλογον. Τούτου δὲ ἀναγκαίου ὄντος, τίς ἄλλος ἠδύνατο περὶ πάντων νὰ διαλέγηται ἢ ὁ υἱὸς τῆς μαίας Φαινα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρέτης; Οὗτος διὰ τῆς μαιευτικῆς μεθόδου, ἣν αὐτὸς ἐδημιούργησεν, οὐδεμίαν δυσκολίαν εὗρισκεν, ἵνα τὴν γέννησιν οἱασδήποτε ἰδέας διευκολύνῃ. Τρίτον ὁ Πλάτων διὰ λόγους καλλιτεχνικοὺς ἐθεώρει σκόπιμον, ἵνα εἰς τοὺς διαλόγους αὐτοῦ ἁπλότητα τεχνικὴν ἐπιχύσῃ. Ταύτης δ' ἐπετύγχανεν, ἂν τὰ τοῦ διαλόγου πρόσωπα ἐκ τυχαίων περιστάσεων εἰς τὰ αἰθεριώτατα τῆς ἐπιστήμης ζητήματα ἀνυψοῦντο. Ἀλλ' ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις οὐδεὶς περιφανεστέραν τοῦ Σωκράτους ἁπλότητα εἶχε καὶ οὐδεὶς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ συνέδεε τὴν ἁπλότητα μετὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ τοῦ ἰδανικοῦ. Ἡ δὲ τετάρτη καὶ σπουδαιοτάτη αἰτία δὲν εἶναι καλλιτεχνική, ἀλλὰ φιλοσοφική. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι ἐν τῶν κοινῶν διδαγμάτων, ἀλλὰ τὸ μόνον ἔργον, ὁ μόνος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς[1], ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπηνιξάμεθα. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι ψιλὴ διδασκαλία, ἀλλὰ τοῦ πραγματικοῦ βίου τελείωσις, προσωπικὴ ἐνέργεια καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις, διὰ τοῦτο ἡ ἐπιστήμη αὕτη οὔτε ἀφηρημένως πρέπει νὰ ἐκτίθηται, οὔτε εἰς οἱονδήποτε πρόσωπον νὰ ἀναρτᾶται, ἀλλὰ μόνον ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν ταῖς πράξεσι τελείου φιλοσόφου δέον νὰ ἀπεικονίζηται. Ὁ τέλειος φιλόσοφος εἶναι ὁ ἀρτιώτατος τῶν ἰδεῶν κόσμος. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἐλέχθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ὅτι ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· δι-

1) Ἐπειδὴ αἱ αἰσθήσεις ἐξαπατῶσι τὴν ψυχήν, σπεύδει, ὅπως τούτων ἀπαλλαγῇ ἐν Φαίδων. 83 Α. «Οὕτω παραλαβοῦσα ἡ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἠρέμα παραμειθεῖται καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ ἐνδεικνυμένη, ὅτι ἀπάτης μὲν μεστὴ ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων σκέψις, ἀπάτης δὲ ἡ διὰ τῶν ὤτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καίως, διότι οὐδεμία ἄλλη ἐπιστήμη καταδεικνύει ἐναργέστερον τὰς ἀνυψώσεις καὶ καταπτώσεις αὐτοῦ, ὅσον ἡ θεία αὕτη ἐπιστήμη.

Ἐν τοῖς διαλόγοις ὅμως τοῦ Πλάτωνος δὲν ὑπάρχουσι μόνον πρόσωπα δραματικὰ καὶ ἦρως τοῦ δράματος, ἀλλὰ καὶ μῦθος ἔχων πλοκὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ποιητικήν. Περιπέτειαι καὶ ἀναγνωρίσεις δὲν ἐλλείπουσιν ἐν τοῖς φιλοσοφικοῖς τούτοις δράμασιν, ἅπερ, ἂν εἶχον χορικὰ ἄσματα, ἠδύναντο νὰ δώσωσι τέλειον τύπον ἀρχαίου δράματος. Ἀλλ' οὐχί· τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ γείνῃ καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος δὲν ἔγεινεν. Οἱ Ἕλληνες ἐποίησαν ἐν τοῖς διαφόροις γένεσι καὶ εἴδεσι τῶν γραμμάτων πᾶν τὸ δυνάμενον γενέσθαι. Βεβαίως ὁ δραματικὸς ποιητὴς λύει πολλάκις ἓν μέγα φιλοσοφικὸν ζήτημα διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μύθου τοῦ δράματος αὐτοῦ, π. χ. ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ, ἂν τὸ θεῖον δίκαιον ἦναι ὑπέρτερον τοῦ θετοῦ. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο λύει δι' ἀναπτύξεως πράξεων, ἃς καὶ ὁ ἀφιλόσοφος ἄνθρωπος δύναται νὰ ἐννοήσῃ. Ἐν τῷ δράματι ὁ χορὸς ἐκπροσωπεῖ τὸ ἰδανικὸν τῆς δημοσίας γνώμης, ἤτοι τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, ὧν τὰ αἰσθήματα μετὰ λυρικοῦ πάθους ἀπεικονίζει. Ἐν μὲν τοῖς φιλοσοφικοῖς διαλόγοις τὸ ζήτημα εἶναι περὶ ὑψηλῶν καὶ αἰθερίων ἰδεῶν, εἰς ἃς ὀλίγοι δύνανται νὰ ἀνυψωθῶσιν, ἐν δὲ τοῖς δράμασι περὶ αἰσθημάτων. Ἀλλ' ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχων καρδίαν δύναται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τελείως νὰ ἐκφράσῃ ταῦτα. Διὰ τοῦτο χορὸς αἰχμαλώτων, ναυτῶν, γυναικῶν ἢ παρθένων ἀνελάμβανε τὸ ἔργον, ἵνα ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ τὰ εὐγενέστερα τῆς δημοσίας γνώμης αἰσθήματα δηλώσῃ. Τίς ὅμως ὄχλος ἠδύνατο νὰ μετάσχῃ τῶν ὑψηλῶν θεωριῶν τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ; Ὁ παριστά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενος ἐν τοῖς διαλόγοις ὄχλος ἐνίοτε βοᾷ, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἠδύνατο νὰ πράξῃ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλάτων ἐνίοτε τὰς ὑψηλὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας περιβάλλει τὸν ἁπλοϊκὸν πέπλον τοῦ μύθου, ὃν αὐτὸς πλάττει, δὲν διστάζει, ἵνα καὶ τοὺς ὑπάρχοντας παραλαβὼν ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσιν αὐτοῦ μεγάροις ἐνοικοδομήσῃ. Οὕτω πρὸς τεχνικὴν παράστασιν τῶν θεωριῶν αὐτοῦ μεταχειρίζεται τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ, ἃς ὅμως διὰ τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ δυνάμεως διακοσμεῖ καὶ ἐπεκτείνει. Ἕκαστος θαυμάζει τὸν καλλιτέχνην φιλόσοφον, ὅτι τὴν μυθοπλαστικὴν δύναμιν οὕτω πλουσίως κέκτηται, ὥστε ἀφῃρημένας φιλοσοφικὰς θεωρίας δύναται ἐπιτυχῶς νὰ αἰσθητοποιήσῃ, τεχνηέντως νὰ μυθοποιήσῃ καὶ τοὺς μύθους αὐτοῦ μέχρις ἐπικῆς ζωηρότητος νὰ ἀναβιβάσῃ. Ὁ δὲ θαυμασμὸς γίνεται ἔτι μείζων, ἂν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οἱ περὶ τὰ γράμματα ἀσχολούμενοι δὲν εἶναι ἀγαθοὶ μυθοπλόκοι καὶ ὅτι οἱ ὑπ' αὐτῶν πλαττόμενοι ἔχουσί τι σκοτεινὸν καὶ στεροῦνται τῆς διαυγείας, ἣν εὑρίσκομεν ἐν τοῖς μνημείοις τῆς τε ἀρχαίας ἐπικῆς ποιήσεως καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν μυθολογίᾳ. Κατὰ δύο τρόπους ἀποδεικνύει ὁ φιλόσοφος τὰ θεωρήματα αὐτοῦ ἢ διὰ μύθου ἢ διὰ λόγου καὶ γινώσκει μέν, ὅτι πολλοὶ καταφρονοῦσι τῶν μύθων ὡς γραωδῶν πλασμάτων, ἀλλὰ παρατηρεῖ, ὅτι οἱ σοφοὶ καταφρονηταὶ δὲν δύνανται νὰ ἀνεύρωσι σοφώτερα.[1] Οἱ Πλατωνικοὶ μῦθοι δὲν ἐπαναλαμβάνουσι πάν-

1) Ἐν Γοργ. 527 Α «Τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθός σοι λέγεσθαι ὥσπερ γραὸς καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν, καὶ οὐδὲν γ' ἂν ἦν θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἰ πῃ ζητοῦντες εἴχομεν αὐτῶν βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὑρεῖν· νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅτι τρεῖς ὄντες ἡμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων... οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοτε ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ φιλόσοφος διαλεκτικῶς ἀπέδειξεν, ἀλλὰ καὶ πληροῦσιν ἐνίοτε χάσματα ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως, ἢ ἐκδηλοῦσιν ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ φιλόσοφος ἐπίσταται μέν, ὅμως δὲν δύναται διὰ τοῦ *λόγου* νὰ ἀποδείξῃ. Ἀλλ' ἐν ᾧ ὑπό τινα ἔποψιν δεικνύουσιν ἀσθένειάν τινα, ὡς λέγει ὁ Zeller[1], ὑπὸ ἄλλην μαρτυροῦσι τὴν τέχνην τοῦ φιλοσόφου δυναμένου νὰ συνδέσῃ τὸ μυθοπλαστικὸν μετὰ τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ ἄρῃ τὰ ὅρια τὰ διαχωρίζοντα τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς ποιήσεως. Ἡ ἀρετὴ αὕτη τιμᾶται δεόντως, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὁπόσον οἰκτρῶς ἀπέτυχον οἱ θελήσαντες νὰ μίξωσι διάφορα γραμματολογικὰ γένη ἢ εἴδη μετ' ἀλλήλων. Πόσον ἀηδεῖς εἶναι οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι ἱστορικοὶ τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ τὴν ῥητορικὴν εἰς τὴν ἱστορίαν ἐπιχύσαντες! Πόσον ἀπέτυχεν ὁ Εὐριπίδης, ὅστις τὸ ἀντίστροφον τοῦ Πλάτωνος ποιήσας ἐγένετο *ἀπὸ σκηνῆς φιλόσοφος!* Ἀφ' οὗ ἡ μίξις γραμματολογικῶν γενῶν παρήγαγε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐξαμβλώματα, εἶναι δίκαιον νὰ ἐπαινῶμεν τὸν Πλάτωνα, ὅστις τὰς δυσχερείας τῆς μίξεως ὑπερπηδήσας ἠδυνήθη νὰ συγκεράσῃ τὸ κατάψυχρον τῶν ἀφῃρημένων τῆς φιλοσοφίας ἰδεῶν μετὰ τῆς θερμότητος τῆς ποιήσεως. Αἱ πλεῖσται τῶν εἰρημένων παρατηρήσεων γίνονται καταληπταὶ ἐν τῷ ἑπομένῳ διαλόγῳ, ὃν ἐν τοῖς ἑπομένοις ἀναλύομεν.

---

1) II, 1, 483. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλαι αἰτίαι, δι' ἃς ὁ φιλόσοφος μεταχειρίζεται μύθους. Ὁ πολύκλαυστος Περικλῆς Γρηγοριάδης, ὅστις ἔγραψε σπουδαίαν διατριβήν, Περὶ τῶν μύθων παρὰ Πλάτωνι, ἀνευρίσκει τρεῖς λόγους, τεχνικόν, ἠθικὸν καὶ φιλοσοφικόν. Ὅρα σελ. 49.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΓΟΡΓΙΑΝ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἡ φιλοσοφία περιωρίζετο ἐν στενοῖς κύκλοις ἀνθρώπων, οἵτινες ἐκ ζήλου πρὸς τὴν ἐπιστήμην περὶ τοὺς ἱδρυτὰς φιλοσοφικῶν θεωριῶν συνηθροίζοντο. Αἱ δὲ θεωρητικαὶ τούτων ἔρευναι οὔτε ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων ἐπέδρων, οὔτε τοὺς ὅρους ταῦ πρακτικοῦ βίου τέως μετέβαλλον· ἀλλὰ καὶ πάνυ ὀλίγοι τῆς ἐλλείψεως θεωρητικῶν γνώσεων ἠσθάνοντο. Ἀφ' ὅτου ὅμως οἱ μὲν Μαραθωνομάχοι καὶ οἱ ἐν Σαλαμῖνι ἀγωνισάμενοι ἐκράτησαν τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Γέλων τῶν Καρχηδονίων, ἀφ' ὅτου ὁ ἑλληνικὸς λαός, οὗ τὸ φρόνημα ἀπεικονίζει ὁ Αἰσχύλος ἐν ταῖς τραγῳδίαις αὐτοῦ, ἀνίδρυσε τὸ μεγαλοπρεπέστατον τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης τρόπαιον, ὑπερήφανον συνείδησιν, ἀνδρικὴν δραστηριότητα καὶ ζῆλον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν κτησάμενος ἐνόμιζεν, ὅτι τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα, τὰ ἀρχαῖα ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ ἡ ἀρχαία ἀνατροφὴ καὶ παίδευσις ἦσαν στενά. Τοῦτο συμβαίνει κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς καλουμένοις πολέμοις τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαῶν[1]. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, ὅτι ἡ κοινὴ τῶν Ἑλλήνων παίδευσις, ἥτις μέχρι τῶν Περσικῶν ἐν τοῖς στοιχειωδεστέροις περιωρίζετο, ἤρξατο ὁσημέραι εὐρυνομένη. Οἱ ῥαψῳδοὶ μετὰ τῆς ἁπλοϊκῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων μύθων, οἱ γραμματοδιδάσκαλοι μετὰ τῶν στοιχειωδῶν αὐτῶν βιβλίων, ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου μετὰ τῶν ῥητόρων, τὰ θέατρα μετὰ τῶν λογείων καὶ αἱ στοαὶ μετὰ τῶν ὁμιλητῶν δὲν ἦσαν ἱκανά, ἵνα κορέσωσι τὴν ἐγερθεῖσαν φιλομάθειαν λαοῦ ἀνδρωθέντος καὶ τὴν πανσθενῆ δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ τῆς μάχης κατανοήσαντος. Τὴν ἔφεσιν ταύτην τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐννοήσωσιν οἱ καλούμενοι σοφισταί, οἵτινες ἔσπευσαν νὰ πληρώσωσι τὴν αἰσθητὴν ταύτην ἔλλειψιν ἀντὶ μισθοῦ. Ναί· χάριν κέρδους τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν ἐξέτειναν καὶ τὰς κατωτέρας τῶν Ἑλλήνων τάξεις ὁσημέραι λογιωτέρας ἀνεδείκνυον. Ἡ διδασκαλία ὅμως τούτων δὲν ἀπήρτιζεν ὡρισμένον φιλοσοφικὸν σύστημα, οἷον ἀπαιτεῖ ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, ἀλλ' εἶχε μᾶλλον δημοτικὸν χαρακτῆρα. Διὰ τοῦτο ἴσως δικαίως ἐλέχθη, ὅτι ἡ σοφιστικὴ θεωρητικῶς ἦτο τὸ αὐτό, ὅ τι πρακτικῶς ἦτο ὁ πολιτικὸς βίος τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἡ πολυθρύλητος τοῦ Πρωταγόρου[2] ἀρχή, ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πρακτικῶς ὑπῆρχεν ἤδη ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἐν

---

1) Πρόχειρον παράδειγμα παρέχει ἡ νεωτέρα ἡμῶν ἱστορία. Καὶ παρ' ἡμῖν τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν ἡ αὐτὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μεταβολὴ παρατηρεῖται, ἂν συγκρίνῃ τις τὴν πρὸ τῶν Τουρκικῶν πολέμων ἐποχὴν καὶ τὴν μετ' αὐτούς. 2) Περὶ Πρωταγόρου ἐπραγματεύθημεν διὰ μακρῶν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ φερωνύμου διαλόγου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ καθ' ὅλου ἐν τῷ κοινῷ βίῳ· Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον, ὅτι οἱ σοφισταὶ δὲν παρήγαγον καθ' ὁλοκληρίαν τὰ ὀλέθρια ἀξιώματα, ἀλλὰ τοὐναντίον κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς φθοροποιοὺς τοῦ λαοῦ ἕξεις εἰς ἀξιώματα ἀνύψωσαν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ ὑπὸ πολλῶν κακιζόμενοι σοφισταὶ δὲν ἔβλαψαν, ἀλλ' ὠφέλησαν· διότι τὰς ὀλεθρίας ἐνεργείας καὶ φθοροποιοὺς λόγους εἰς γενικὰς ἀρχὰς ἀνυψώσαντες κατέστησαν δυνατὸν τῷ Σωκράτει, ἵνα ταύτας ἀνασκευάσῃ. Διότι πῶς ἦτο δυνατόν, ἵνα μεμερισμέναι ἐνέργειαι καταπολεμηθῶσιν; Σωκράτης ἄνευ σοφιστῶν ἴσως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ, οὗτοι ὅμως ἄνευ ἐκείνου ἡσύχως καὶ ἀθορύβως ἔμελλον τὰ ἑαυτῶν νὰ ἐπιτελέσωσιν. Πρὸς τούτοις οἱ ἄνδρες οὗτοι ἠσχολήθησαν περὶ παντοῖα, ὡς τὴν γραμματικήν, τὴν κριτικήν, τὴν ἀρχαιολογίαν, τὴν ῥητορικήν, τὴν πολιτικήν, τὴν φυσικὴν καὶ περὶ πολλὰ ἄλλα καὶ εὑρεταὶ οὐχὶ ὀλίγων νέων τεχνῶν ἢ ἐπιστημῶν ἐγένοντο. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὁ θαυμάζων τοὺς μεγάλους ἐκείνους θησαυροὺς τῶν γνώσεων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἐν ταῖς κατωτέραις αὐτοῦ τάξεσι, τὴν πνευματικὴν δραστηριότητα καὶ τὸ κάλλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὀφείλει νὰ ἀποδώσῃ δικαιοσύνην εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τούτους τῶν ὀλεθρίων ἀρχῶν. Ἕκαστος λαὸς ἔχει τοὺς σοφιστὰς αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν μεγαλοφυεῖς, ὡς καθ' ὅλου ἡ ἑλληνικὴ διάνοια. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐπειδὴ οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν ἠδέσθησαν, ὅτι ὑπερήσπιζον ἀρχὰς τὰ θέμεθλα τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν ὑποσειούσας, ὅτι ἐδίδασκον ἐνίοτε ἀνθρώπους ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ ὅλως αὐτὰς ἀγνοοῦντας, ὅτι ἀντὶ τοιαύτης διδασκαλίας ἐλάμβανον μισθὸν καὶ ὅτι τὰς πονηρὰς φύσεις ἀνεδείκνυον τεχνικωτέρας περὶ τὸ ἀπατᾶν, ἢ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαν ἄξιοι πολλῶν ἐλέγχων. Τὸ βαρὺ τοῦτο ἔργον ἀνέλαβεν ὁ ἡγέτης τῆς Ἀκαδημίας, ὅστις διὰ τῆς διαλεκτικῆς αὐτοῦ δεινότητος καὶ τῆς ὀξύτητος τῆς διανοίας ἀγωνίζεται πρὸς τοὺς διαφθορεῖς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ προκείμενος διάλογος, ὃν ἐν τοῖς ἑξῆς ἀναλύομεν.

Ὁ Πλάτων καὶ κατ' ἄλλα ὁμοιάζει πρὸς τὸν Σοφοκλέα καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν προτάσσει τὴν ὑπόθεσιν ἐν τῷ προλόγῳ, ὡς ὁ Εὐριπίδης, ἀλλὰ μόνον ταύτην ὑπαινίσσεται, ὅπερ πάντως εἶναι τεχνικώτερον[1]. Ἐν τῷ προλόγῳ τοῦδε τοῦ διαλόγου ὁ Σωκράτης ὑπὸ τοῦ Χαιρεφῶντος ἀκολουθούμενος προὐτίθετο νὰ ἀκροασθῇ τοῦ Γοργίου ἐπιδεικνυμένου, ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τοῦ λίαν ζωηροῦ ἑταίρου, ἵνα διατρίψῃ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἦλθε βραδύτερον, δι' ὃ ὁ Καλλικλῆς εἰρωνεύεται τὸν βραδύναντα φιλόσοφον[2]. Ἀλλ' ὁ μὲν Χαιρεφῶν φίλος ὢν τοῦ Γοργίου ἐλπίζει, ὅτι θέλει θεραπεύσει τὸ κακόν, ὁ δὲ Καλλικλῆς προθύμως παρέχει τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἐν ᾗ ξενίζεται ὁ σοφιστής, ἵνα οὗτος πάλιν ποιήσῃ ἐπίδειξιν. Ὁ διαλεκτικὸς ὅμως Σωκράτης ῥητορικῶν ἐπιδείξεων μὴ ὀρεγόμενος ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς. Καὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ ὁ σοφιστής, διότι εἶναι ἱκανὸς πρὸς πᾶσαν ἐρώτησιν νὰ ἀποκρίνηται. Τοῦτο ἡδέως ἀκούσας ὁ φιλόσοφος παρακαλεῖ τὸν Χαιρεφῶντα νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Γοργίαν, τίς εἶναι ἢ τί ἐπαγγέλλεται (447C),

---

1) Ὅρα τὴν εἰσαγωγήν μου εἰς Μήδειαν σελ. 30. 2) Ὁ ἐν Βιέννῃ ἐλλόγιμος κ. Θεαγένης Λιβαδᾶς ἐπιχειρήσας νὰ κρίνῃ τὴν πρώτην ἔκδοσίν μου τοῦ Γοργίου παρέσχε πλήρη ἀνάλυσιν τοῦδε τοῦ διαλόγου μετὰ σοφωτάτων παρατηρήσεων. Καὶ ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὁ συγγραφεὺς δεικνύει εὐρυτάτην πολυμάθειαν, κρίσιν ἰσχυρὰν καὶ κάλαμον γλαφυρὸν ἅμα καὶ νευρώδη. Ὅρα «Κλειοῦς» φύλλ. 688 καὶ ἑξῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούτων λεγομένων εἰσέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλικλέους καὶ ὁ Χαιρεφῶν ἄρχεται ἐκτελῶν τὴν παράκλησιν, ἀλλ' αἴφνης ὁ αὐθάδης Πῶλος παρεμπίπτει εἰς τὸν διάλογον ἐπιθυμῶν, ἵνα αὐτὸς ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν διδάσκαλον, ὅστις εἶναι ἤδη ἀποκεκμηκώς. Ὁ Χαιρεφῶν μὴ ἀποκρούων τὴν προθυμίαν τοῦ νεαροῦ ῥήτορος ἀποτείνει εἰς τοῦτον τὴν ἐρώτησιν, ἣν προὔτεινεν ὁ Σωκράτης. Ἀλλ' ὁ αὐθάδης εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐξελέγχεται ἀδαὴς τῆς διαλεκτικῆς, διότι ἀντὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τέχνης τοῦ διδασκάλου ἦθος διδακτικὸν καὶ ἀλαζονικὸν λαβὼν καὶ πολλὰ ἀπεραντολογήσας καταλήγει εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Γοργίας μετέχει τῆς ἀρίστης τῶν τεχνῶν (448C). Διὰ τὴν ἀνόητον ταύτην ἀπόκρισιν ὁ Σωκράτης παρακαλεῖ αὐτὸν τὸν Γοργίαν νὰ ἀποκρίνηται, ἅτε τοῦ Πώλου μᾶλλον τὴν ῥητορικὴν ἢ τὴν διαλεκτικὴν μελετήσαντος. Τὴν πρότασιν τοῦ Σωκράτους ὁ Γοργίας δεξάμενος ὀνομάζει ἑαυτὸν ῥήτορα καὶ διδάσκαλον τῆς ῥητορικῆς, ὑπισχνεῖται ὅμως ἐν τῷ παρόντι νὰ ποιήσῃ ἐπίδειξιν τῆς βραχυλογίας, ἥτις ἀντιπροσωπεύει τὴν διαλεκτικήν, ἀναβάλλων εἰσαῦθις τὴν μακρολογίαν, ἧς ποιεῖται χρῆσιν ἡ ῥητορική (449 C).

Κεφ. III.

Οὕτως ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ τὸν σοφιστήν, περὶ τί εἶναι τὸ ἀσχόλημα τῆς ῥητορικῆς, καὶ οὗτος ἀποκρίνεται πάνυ ἀορίστως *περὶ λόγους*. Ἀλλ' ὁ φιλόσοφος παρατηρεῖ, ὅτι περὶ λόγους εἶναι τὸ ἔργον καὶ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς γυμναστικῆς καὶ ἄλλων τεχνῶν. Ἂν λοιπὸν ὁ ὁρισμὸς ἦτο ἀκριβής, ἔπρεπε καὶ αἱ ἄλλαι τοιαῦται τέχναι νὰ ὀνομάζωνται ῥητορικαί. Ὁ Γοργίας διαστέλλει τὴν ῥητορικὴν τῶν τοιούτων τεχνῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι αὕτη μὲν τὸ πᾶν περαίνει διὰ τοῦ λόγου, ἐν ᾧ ἐκεῖναι δέονται τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν, ἤτοι χειρουργίας (450 B). Καὶ ὁ ὁρισμὸς ὅμως οὗτος εἶναι εὐρύτερος τοῦ δέοντος, διότι ὑπάρχουσι καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄλλαι τέχναι, ὡς ἡ ἀριθμητική, αἵτινες τὸ πᾶν διὰ τοῦ λόγου κατορθοῦσιν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ γνώρισμα τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἄλλαις τέχναις, ἡ διαφορὰ δέον νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ ὑποθέσει, ὡς ἡ ἀστρονομία κατορθόνει μὲν πάντα διὰ τοῦ λόγου, ἔχει δὲ ὡς ὑπόθεσιν τὴν φορὰν τῶν ἄστρων, τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Τί λοιπὸν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ῥητορικῆς; Ἀντὶ ἀκριβοῦς ὁρισμοῦ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τῆς τέχνης ὁ σοφιστὴς κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ ἀποκρίνεται πάλιν ἀορίστως, ὅτι εἶναι τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων (451 Δ). Ἀλλὰ τίνα εἶναι ταῦτα; Ἐν τινι σκολίῳ, λέγει ὁ Σωκράτης, οἱ ἄδοντες ἀριθμοῦνται τρία ὡς τὰ ἄριστα τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, τὴν ὑγίειαν τὸ κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον. Ἂν λοιπὸν οἱ δημιουργοί, ἤτοι οἱ παρασκευασταὶ τούτων, ὁ ἰατρός, ὁ παιδοτρίβης καὶ ὁ χρηματιστὴς ἀμφισβητήσωσι τὴν ἀξίωσιν τοῦ σοφιστοῦ, οὗτος ἔχει καθῆκον νὰ ὁρίσῃ, τί εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθόν, οὗ ἑαυτὸν λέγει δημιουργόν. Ὁ Γοργίας ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ τέχνη αὐτοῦ δημιουργεῖ ἐλευθερίαν μὲν τοῖς ἐπαγγελλομένοις ταύτην, δύναμιν δὲ τοῦ ἄρχειν ἄλλων (452 Δ). Διότι ὁ ῥήτωρ πείθει καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοὺς δικαστὰς καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τοὺς βουλευτὰς καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ συλλόγῳ τοὺς συνειλεγμένους καὶ οὕτως ὑποτάσσει ἑαυτῷ καὶ τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν παιδοτρίβην καὶ τὸν χρηματιστήν. Ἐκ τῶν λόγων τοῦ σοφιστοῦ ὁ Σωκράτης εἰκάζει, ὅτι οὗτος ὁρίζει τὴν τέχνην αὐτοῦ ὡς *πειθοῦς δημιουργόν*, παρατηρεῖ ὅμως, ὅτι καὶ ἄλλαι τέχναι εἶναι πειθοῦς δημιουργοί, ὡς ἡ ἀριθμητική, ἥτις διδάσκουσα πείθει. Ποῖον λοιπὸν τίνος πειθοῦς εἶναι δημιουργὸς ἡ ῥητορική; Ὁ Γοργίας ἐννοεῖ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῖς ἄλλοις ὄχλοις καὶ πείθουσαν περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων (454 Β).

Συμφωνοῦσι λοιπὸν οἱ διαλεγόμενοι, ὅπως δεχθῶσι δύο εἴδη πειθοῦς, ἐξ ὧν τὸ μὲν παρέχει πίστιν ἄνευ γνώσεως, τὸ δὲ γνῶσιν. Κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην ἡ ῥητορικὴ παράγει μόνον τὸ πρῶτον, δηλ. εἶναι δημιουργὸς πειθοῦς πιστευτικῆς καὶ οὐχὶ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον. Ἀλλά, παρατηρεῖ ὁ Σωκράτης, προκειμένου περὶ ἐκλογῆς ἰατροῦ ἔν τινι συλλόγῳ ἢ περὶ ναυπηγῶν, ἢ περὶ ἀρχιτεκτόνων ἢ περὶ στρατηγῶν, τίνες θέλουσι συμβουλεύσει, οἱ ἐπιστάμενοι τὰ ἑκάστῃ τέχνῃ ἀνήκοντα ἢ οἱ ῥήτορες; Ὁ σοφιστὴς πάνυ ῥᾳδίως ἀποκρίνεται, ὅτι οἱ δεύτεροι. Διότι ἡ ῥητορικὴ περιέχει τὰς δυνάμεις ἁπασῶν τῶν τεχνῶν (456 Α) καὶ ἂν ὁ ἰατρὸς ἢ οἱοσδήποτε ἄλλος ἐπιστάμενος τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἤθελε διαγωνισθῇ πρὸς ῥήτορα ἔν τινι ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ συλλόγῳ, δὲν θέλει ἐκλεχθῇ οὗτος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος νὰ εἴπῃ, ἤτοι ὁ ῥήτωρ. Ἀλλὰ καίπερ τῆς δυνάμεως τῆς ῥητορικῆς τηλικαύτης οὔσης ὁ ἀγαθὸς σοφιστὴς, οἱονεὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ διὰ τὰς παρεκτροπὰς ψέγων, ὁμολογεῖ, ὅτι καὶ ἐν τῇ ῥητορικῇ, ὡς καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγωνιστικαῖς τέχναις, δὲν πρέπει νὰ γίνηται κατάχρησις, π.χ. ἂν τις εἰς τὴν παλαίστραν φοιτήσας γένηται πυκτικός, δὲν πρέπει νὰ τύπτῃ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς οἰκείους ἢ τοὺς φίλους (456 Δ). Διότι οἱ διδάσκαλοι ἐδίδαξαν τούτους πρὸς ἄμυναν καὶ οὐχὶ πρὸς ἄδικον ἐπίθεσιν. Διὰ τοῦτο ὁ ῥήτωρ δὲν πρέπει νὰ ἀφαιρῆται τὸν ἰατρὸν τὴν δόξαν, ὅτι γινώσκει τὴν ἑαυτοῦ τέχνην, ἄλλως δέον νὰ τιμωρῆται ὁ μὴ ὀρθῶς τῇ ῥητορικῇ χρώμενος καὶ οὐχὶ ὁ ταύτην διδάξας. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἐν τῷ τελευταίῳ λόγῳ τοῦ Γοργίου εὑρίσκει ἀντίφασιν πρὸς τὰ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ εἰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρημένα, ἀλλ' εὐλαβεῖται νὰ δηλώσῃ ταύτην, ὅπως μὴ φανῇ, ὅτι φιλονεικεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ πρὸς τὸ πρόσωπον. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν πάσης παρανοήσεως ὁ φιλόσοφος λέγων, ὅτι εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες προτιμῶσι νὰ ἐλέγχωνται ἢ νὰ ἐλέγχωσι, προτείνει, ὅπως ὁ διάλογος ἐξακολουθήσῃ μόνον, ἂν καὶ ὁ διαλεγόμενος ἦναι τοιοῦτος. Ὁ φιλότιμος σοφιστὴς ὁμολογεῖ μέν, ὅτι δὲν διαφέρει τοῦ Σωκράτους κατὰ τοῦτο, ἀλλὰ παρατηρεῖ, ὅτι οἱ ἀκροαταὶ ἴσως εἶναι ἀποκεκμηκότες ἕνεκα τῆς μακρᾶς αὐτοῦ ἐπιδείξεως. Μάτην ὅμως προβάλλεται ἡ πρόφασις αὕτη, διότι ὁ Χαιρεφῶν καὶ ὁ Καλλικλῆς μεθ' ἁπάντων τῶν ἀκροατῶν ἐπιθυμοῦσι ζωηρῶς, ὅπως ὁ διάλογος ἐξακολουθήσῃ.

Οὕτω τοῦ διαλόγου μὴ διακοπέντος, ὁ Σωκράτης ἀναλαμβάνει, ὅπως ἐλέγξῃ τὴν ἀντίφασιν (458 Ε). Ὁ Γοργίας εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι ὁ ῥήτωρ *ἐν ὄχλῳ* καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ ἔσται πιθανώτερος τοῦ ἰατροῦ, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ὁ ἀνεπιστήμων ἔσται πιθανώτερος τοῦ ἐπιστήμονος. Κατὰ ταῦτα ὁ ῥήτωρ δὲν γινώσκει μὲν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐξεῦρε μηχανήν τινα πειθοῦς. Ἔχει οὕτως, ἐρωτᾷ ὁ φιλόσοφος, καὶ ὡς πρὸς τὸ δίκαιον, τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν; Αὐτὰ μὲν ἀγνοεῖ ὁ ῥήτωρ, φαίνεται δέ, ὅτι γινώσκει; Ἢ εἶναι ἀνάγκη νὰ γινώσκῃ ταῦτα ὁ μέλλων νὰ γείνῃ μαθητὴς τῆς ῥητορικῆς; Ὁ σοφιστὴς ἀποκρίνεται, ὅτι, ἂν τις ἀγνοῇ ταῦτα, θέλει μάθει παρ' αὐτοῦ, δηλ. πάντως ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς μάθησιν τῆς ῥητορικῆς. Λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ὁ ῥήτωρ πρέπει νὰ γινώσκῃ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα (460 Α). Ἀφ' οὗ ὁ Γοργίας ὡμολόγησεν, ὅ τι ἤθελεν ὁ Σωκράτης, παρατηρεῖ, ὅτι ἑκάστη τέχνη δίδωσι τῷ μαθητῇ τὴν προσήκουσαν ποιότητα, π. χ. ἡ μουσικὴ ποιεῖ τοῦτον μουσικὸν καὶ ἡ ἰα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τρικὴ ἰατρικόν. Ἆρα καὶ ὁ τὰ δίκαια μαθὼν, ἤτοι ὁ ῥήτωρ, γίνεται δίκαιος καὶ οὐδέποτε θέλει ἀδικήσει. Ὁ Γοργίας ὅμως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι, ἂν ὁ ῥήτωρ ἀδίκως τὴν ῥητορικὴν μεταχειρίζηται, δὲν πρέπει νὰ ἐγκαλῶσι τῷ διδάξαντι τὴν τέχνην (ἥτις ποιεῖ τοὺς μαθητὰς δικαίους), ἀλλὰ τῷ μεταχειριζομένῳ ταύτην πρὸς ἀδικίας. Κατὰ ταῦτα ὅμως ὁ ῥήτωρ ἔπρεπε νὰ ἦναι δίκαιος ἅμα καὶ ἄδικος, ὅπερ ἀντιφατικόν.

Ἐξελεγχθεὶς διὰ τὴν ἀντίφασιν καὶ εἰς ἀμηχανίαν περιελθὼν ὁ Γοργίας εὑρίσκει ἔφεδρον τὸν προπετῆ Πῶλον (461 B). Κατὰ τοῦτον ὁ Γοργίας ἥμαρτε μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι ἠσχύνθη νὰ δώσῃ ἀρνητικὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν πονηρὰν ἐρώτησιν τοῦ Σωκράτους, ἂν ὁ ῥήτωρ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ γινώσκῃ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον[1]. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νεανίας ὀνειδίζει τὸν φιλόσοφον ὡς μὴ εἰλικρινῆ, οὗτος ἐπιτρέπει μέν, ἵνα ἀφαιρεθῇ πᾶν μὴ ὀρθῶς ὡμολογημένον, παρακαλεῖ δέ, ὅπως αὐτὸς ὁ Πῶλος ἀναλάβῃ τὴν θέσιν τοῦ ἐρωτῶντος. Ὄντως ἐρωτᾷ τὸν Σωκράτη, τίνα ὁρισμὸν δίδει τῇ τέχνῃ. Ὁ φιλόσοφος ἄνευ δυσκολίας ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ ῥητορικὴ δὲν εἶναι τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία, ὡς καὶ ἡ ὀψοποιία· διότι ἑκατέρα ἀπεργάζεται χάριν καὶ ἡδονήν. Τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἡμαρτημένον θεωρήσας ὁ Πῶλος νομίζει, ὅτι ἐλέγχει τὸν οὕτω τὴν ῥητορικὴν ὁρισάμενον, διότι ταὐτίζει τὴν ὀψοποιίαν μετὰ τῆς ῥητορικῆς. Οὗτος ὅμως λέγει, ὅτι δὲν εἶναι τὸ αὐτό, ἀλλ' εἴδη τοῦ αὐτοῦ γένους, ὅπερ ὀνομάζει *κολακείαν*. (463 A) Ὡς μόριον δὲ ταύτης δὲν εἶναί τι καλόν, ὡς ἐπίστευεν ὁ Πῶλος, ἀλλ' αἰσχρόν. Κατὰ παράκλησιν δὲ τοῦ Γοργίου ὁ φιλόσοφος ἀναπτύσσει τὴν

1. Ὅρα Bonitz, Platon. Stud. σελ. 4.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

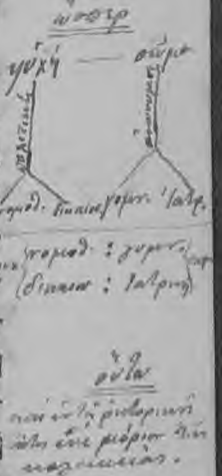

θεωρίαν αὐτοῦ ὡς ἑξῆς. Ὡς ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, οὕτω ὑπάρχουσι καὶ δύο τέχναι τὴν εὐεξίαν τούτων ἀπεργαζόμεναι. Καὶ ἡ μὲν φροντίζουσα περὶ τοῦ σώματος (ἧς ἴδιον ὄνομα δὲν γινώσκει ὁ φιλόσοφος) ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο, εἰς τὴν *γυμναστικὴν* καὶ εἰς τὴν *ἰατρικήν*, ἐξ ὧν ἐκείνη μὲν ἐπιμελεῖται τῆς εὐρύθμου ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, αὕτη δὲ τὰ ἡμαρτημένα διορθοῖ καὶ θεραπεύει. Ἡ δὲ τέχνη ἡ τῆς ψυχῆς ἐπιμελουμένη ἔχει ἴδιον ὄνομα *πολιτικὴ* ὀνομαζομένη, ἧς μόρια ἢ ὑποδιαιρέσεις ἡ *νομοθετικὴ* καὶ ἡ *δικαιοσύνη*. Ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἡ νομοθετικὴ πληροῖ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ὃν ἡ γυμναστικὴ ἐν τῷ σώματι, καὶ πάλιν ἡ δικαιοσύνη ἐν τῇ ψυχῇ σκοπεῖ τοῦθ', ὅπερ ἡ ἰατρικὴ ἐν ἐκείνῳ.

Αὗται εἶναι τέσσαρες τέχναι γνήσιαι καὶ ἀληθεῖς, ἀλλ' ἡ κολακευτικὴ διαιρεθεῖσα εἰς ἴσας ψευδοτεχνίας, ἢ εἴδη κολακείας, θηρεύει τοὺς ἀνοήτους καὶ ἐξαπατᾷ (464 C)· διότι οὔτε τοῦ σώματος, οὔτε τῆς ψυχῆς φροντίζει, ἀλλ' ἑκάτερον διαφθείρει. Ἑκάστη δὲ ψευδοτεχνία προσποιεῖται, ὅτι εἶναι ἐκεῖνο, εἰς ὃ ὑπέδυ, καὶ ἡ μὲν ὀψοποιητικὴ προσποιεῖται, ὅτι εἶναι ἰατρική, ἡ δὲ κομμωτική, ἥτις εἶναι κακοῦργος καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννὴς καὶ ἀνελεύθερος, ὑπεισῆλθεν εἰς τὴν γυμναστικήν. Τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐν τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ψυχῆς, διότι εἰς μὲν τὴν νομοθετικὴν ὑπεισῆλθεν ἡ σοφιστική, εἰς δὲ τὴν δικαιοσύνην ἡ ῥητορική. Οὕτως ἀνέπτυξεν ὁ φιλόσοφος, ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ, ὅ τι ἡ ὀψοποιία ἐν τῷ σώματι, δηλ. μόριον κολακείας (465 Δ). Ὡς τοιαύτη εἶναι αἰσχρά, διότι θηρεύει τὸ ἡδὺ ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δὲν εἶναι τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία ὡς μὴ στηριζομένη ἐπὶ λογικῆς κυρώσεως.

Ὁ Πῶλος ἰδὼν τὴν τέχνην αὐτοῦ οὕτω ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ταπεινωθεῖσαν καὶ θέλων νὰ ἀνασκευάσῃ τὸν ὁρι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σμὸν τούτου ἐπιδεικνύει τὴν μεγάλην δύναμιν, ἣν οἱ ῥήτορες ἔχουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν (466 B). Ἡ ἀντίρρησις αὕτη δὲν εἶναι παράδοξος, διότι οἱ μὲν κόλακες εἶναι ταπεινοί, ἐν ᾧ οἱ ῥήτορες ὑπό τινα ὄψιν πανσθενεῖς. Οὗτοι κατὰ τὸν Πῶλον ὥσπερ τύραννοι καὶ φονεύουσιν, ὃν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα καὶ ἐκδιώκουσιν ἐκ τῶν πόλεων, ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς. Ὁ Σωκράτης ὅμως παρατηρεῖ, ὅτι οἱ ῥήτορες οὐδεμίαν δύναμιν ἔχουσιν, ἂν αὕτη τῷ δυναμένῳ ἦναι ἀγαθόν τι (ὅπερ ὁμολογήσας ὁ Πῶλος ἔλαθε περιπεσὼν εἰς τὸ δίκτυον τοῦ φιλοσόφου) καὶ πράττουσιν οὐχὶ ὅ τι ἂν βούλωνται, ἀλλ' ὅ τι ἂν δοκῇ αὐτοῖς. Οὕτω διαστέλλει τὴν βούλησιν τῆς δόξης (ἤτοι τῆς ἐκλογῆς τῶν μέσων πρὸς ἐπίτευξιν σκοποῦ τινος). Ἀλλ' ὁ Πῶλος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὰ λεγόμενα ἅτε τὰ μέσα μετὰ τοῦ σκοποῦ συγχέων. Τούτου ἕνεκεν ἀναπτύσσων ὁ Σωκράτης τὴν θεωρίαν αὐτοῦ λέγει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν βούλονται τοῦτο, ὅ τι ἂν ἑκάστοτε πράττωσιν, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα πράττουσι, π. χ. οἱ πίνοντες τὰ φάρμακα δὲν βούλονται τοῦθ', ὃ ποιοῦσι (δηλ. τὴν ἀηδίαν τῶν φαρμάκων), ἀλλὰ τὴν ὑγίειαν· (467 C). Συνελόντι εἰπεῖν, ἕκαστος θέλει τὸν σκοπὸν καὶ οὐχὶ τὰ μέσα. Ἕκαστον δὲ ὂν εἶναι ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἤ τι μεταξὺ κείμενον, δηλ. ὃ οὔτε ἀγαθόν, οὔτε κακὸν εἶναι. Ὅταν δὲ πράττωσιν οἱ ἄνθρωποι, δὲν βούλονται οὔτε τὸ κακόν, οὔτε τὸ μεταξὺ κείμενον. Διότι σκοπὸς πάσης πράξεως εἶναι μόνον τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν λοιπόν τις πράττῃ, ὃ νομίζει (δοκεῖ αὐτῷ) μέν, ὅτι εἶναι ἀγαθόν, πράγματι δὲ εἶναι κακόν, ὡς τὸ σφάττειν ἀνθρώπους, ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, οὗτος πράττει οὐχὶ ὅ τι ἂν βούληται, διότι ἐδείχθη, ὅτι μόνον τὰ ἀγαθὰ βουλόμεθα. Ἄρα ὁ ῥήτωρ ὁ ταῦτα ποιῶν δὲν πράττει, ὅ τι ἂν θέλῃ, ἄρα δὲν ἔχει με-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γάλην δύναμιν· ἄρα εἶναι κόλαξ, ὡς ὥρισε τὸν ῥήτορα ὁ φιλόσοφος (468 Ε).

Πρὸς τὴν ἀπόδειξιν ταύτην τοῦ Σωκράτους μὴ δυνάμενος νὰ ἀντείπῃ ὁ Πῶλος σιωπᾷ καὶ ἐξαναγκοζόμενος ὑπὸ τούτου καταφεύγει εἰς ἀπόδειξιν προσωπικῆς ἐπιθυμίας ἐρωτῶν τὸν φιλόσοφον, ἂν μὴ ἐδέχετο οὗτος νὰ φονεύῃ καὶ νὰ ἀφαιρῆται χρήματα καὶ νὰ ἄγῃ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὃν ἂν δοκῇ, ἔστω καὶ ἀδίκως (demonstratio ad hominem). Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀσθενέστατον ῥητορικὸν ἐπιχείρημα· διότι ἂν τὰ εἰρημένα ἔχωσι κῦρος διὰ πάντα ἄνθρωπον, ἔπεται, ὅτι ἔχουσι κῦρος καὶ διὰ τὸν Σωκράτη. Ἐπειδὴ αἱ τοιαῦται πράξεις εἶναι ἄδικοι ἤτοι κακαί, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι μόνον τὰ ἀγαθὰ θέλουσιν, ἄρα καὶ ὁ Σωκράτης ἅτε ἄνθρωπος ὢν δὲν θέλει ταύτας. Ἀλλ' ὁ φιλόσοφος λέγει καὶ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ γνώμην, ἥτις ὄντως εἶναι εὐαγγελική, ὅτι δὲν θέλει οὔτε νὰ ἀδικῇ οὔτε νὰ ἀδικῆται, ἂν δ' ἠναγκάζετο νὰ δεχθῇ ἓν ἐκ τῶν δύο, *ἤθελε προτιμήσει μᾶλλον νὰ ἀδικῆται ἢ νὰ ἀδικῇ* (469 Β). Δύναμιν πρὸς ἀδικίαν ἔχει οὐ μόνον ὁ ῥήτωρ, ἀλλὰ καὶ ὁ κακοῦργος, ἡ δύναμις ὅμως ἄνευ τῆς δικαιοσύνης δὲν εἶναι ἀγαθόν, διότι ἀκολουθεῖ ἡ τιμωρία. Μόνον ὁ ἀγαθὸς εἶναι εὐδαίμων, ὁ δὲ κακὸς ἄθλιος. Ὁ Πῶλος ὅμως ἐνίσταται λέγων, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι ἀδικοῦντες ἐγένοντο εὐδαίμονες, ὡς δὴ ὁ Ἀρχέλαος, ὅστις τὸ κατ' ἀρχὰς δοῦλος ὢν τοῦ Ἀλκέτου διὰ πολλῶν καὶ μεγίστων ἀδικημάτων ἐγένετο τύραννος τῆς Μακεδονίας καὶ νῦν εἶναι εὐδαιμονέστατος, ὡς δύνανται νὰ ὁμολογήσωσι πάντες οἱ Ἀθηναῖοι (471 Β). Οὕτως ὁ Πῶλος ὡς ῥήτωρ ἐπεκαλέσατο πρὸς κύρωσιν τοῦ ἐπιχειρήματος αὐτοῦ τὴν δημοσίαν γνώμην, ἀλλ' ἐν τοιούτοις ζητήμασιν, ἀποκρίνεται ὁ φιλόσοφος, οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶναι ψευδομάρτυρες. Ἀποκρούσας λοιπὸν τὴν δημοσίαν γνώμην ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζήτημα λέγων, ὅτι ὁ ἄδικος πάντως εἶναι ἄθλιος, ἀθλιώτερος ὅμως ἐὰν μὴ τιμωρηθῇ, ἧττον δ' ἄθλιος ἂν ὑποστῇ τὴν τιμωρίαν (452 E), ὅπερ ὁ Πῶλος οὐδόλως δέχεται. Ἀλλ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁμολογεῖ ἀρχήν, ἥτις θέλει ἐξαναγκάσει καὶ αὐτὸν τὸν ἀρνούμενον νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἀληθῆ λέγει ὁ φιλόσοφος. Διότι ἐρωτώμενος λέγει μέν, ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι κάκιον τοῦ ἀδικεῖν, ὁμολογεῖ δέ, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι (474 C). Τούτου ὁμολογηθέντος ὁ φιλόσοφος ἀναλαμβάνει τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ λέγων, ὅτι τὸ καλὸν λέγεται καλὸν ἢ δι' ἡδονὴν ἢ δι' ὠφέλειαν ἢ δι' ἀμφότερα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αἰσχρὸν εἶναι ἀντίθετον τοῦ καλοῦ, ἔχει καὶ τὸν ἀντίθετον ὁρισμόν, δηλ. λέγεται αἰσχρὸν ἢ διὰ λύπην ἢ διὰ βλάβην (κακῷ) ἢ δι' ἀμφότερα. Ἀλλ ὁ Πῶλος ὡμολόγησεν ἤδη πρὸ ὀλίγου, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, δηλ. κατὰ τὰ ἄρτι εἰρημένα εἶναι ἢ λυπηρότερον, ἢ βλαβερώτερον, ἢ ἀμφότερα. Προδήλως ὅμως τὸ ἀδικεῖν οὔτε λυπηρότερον εἶναι (διότι δὲν ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες τῶν ἀδικουμένων), οὔτε ἀμφότερα (διότι τοῦ ἑνὸς ἐξαιρεθέντος δὲν δύνανται νὰ ἦναι δύο). Ἄρα ὑπολείπεται μόνον τὸ δεύτερον, δηλ. τὸ βλαβερώτερον ἢ κατὰ τὴν Πλατωνικὴν ἔκφρασιν τὸ κάκιον. Λοιπὸν τὸ ἀδικεῖν εἶναι οὐ μόνον αἰσχρότερον, ὡς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὡμολόγησεν ὁ Πῶλος, ἀλλὰ καὶ κάκιον ἢ βλαβερώτερον τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὡς ἄρτι ἀπέδειξεν ὁ Σωκράτης (475 C).

Ὑπολείπεται νῦν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ζητήματος, δηλ. τὸ τῆς τιμωρίας τοῦ ἀδικοῦντος. Ὁ μὲν Πῶλος νομίζει, ὅτι ἡ τιμωρία τοῦ ἀδικοῦντος εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, ὁ δὲ Σωκράτης, ὅτι ἡ ἀτιμωρησία εἶναι μεῖ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζον κακόν. Πρὸς ἀπόδειξιν ὁ φιλόσοφος ἐρωτᾷ, ἂν τὰ δίκαια ὡς τοιαῦτα εἶναι καλὰ καὶ ὁ νέος σοφιστὴς ἀποκρίνεται καταφατικῶς, διότι τὸ ἐναντίον ἤθελεν ἐλέγξει τὴν ἐσχάτην βαθμῖδα τῆς ἀναιδείας (476 Β). Τῆς ἀποκρίσεως ταύτης δοθείσης παρατηρεῖ ὁ φιλόσοφος, ὅτι ἐν πάσῃ ἐνεργείᾳ τὸ πάσχον πάσχει, καθ' ὃν τρόπον ἐνεργεῖ τὸ ἐνεργοῦν, π. χ. ἄν τις τύπτῃ ταχέως, ταχέως τύπτεται καὶ τὸ τυπτόμενον. Κατὰ τοῦτο ἄν τις δικαίως κολάζῃ, ὁ κολαζόμενος *δικαίως* κολάζεται. Πρὸ ὀλίγου δ' ὁ Πῶλος ὡμολόγησεν, ὅτι τὰ δίκαια εἶναι καλά, ἄρα καὶ ἀγαθὰ (διότι ἐν τῷ πρώτῳ ζητήματι ἐδείχθη, ὅτι τὸ αἴσχιον εἶναι κάκιον), ἄρα καὶ ὠφέλιμα. Λοιπὸν ὁ ἄδικος κολαζόμενος ὠφελεῖται, διότι ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀπαλλάσσεται τῆς κακίας (477 Α). Ἐκ τῶν τριῶν δὲ πονηριῶν, τῆς πενίας ἐν τοῖς χρήμασι, τῆς νόσου ἐν τῷ σώματι καὶ τῆς ἀδικίας ἐν τῇ ψυχῇ, ἡ ἀδικία καὶ συλλήβδην ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία εἶναι ἡ αἰσχίστη. Ἂν δὲ ἡ αἰσχίστη, εἶναι καὶ ἡ κακίστη κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀποδεδειγμένων. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Πῶλος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ὁ Σωκράτης σχηματίζει πάλιν συλλογισμόν. Τὸ αἴσχιστον λέγεται αἴσχιστον ἢ ὡς λυπηρότατον (ἀλγεινότατον) ἢ ὡς βλαβερώτατον ἢ ὡς ἀμφότερα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀδικία ὡμολογήθη ὡς τὸ αἴσχιστον, πρέπει νὰ ἦναι ἢ ἀλγεινότατον, ἢ βλαβερώτατον ἢ ἀμφότερα. Ἀλλὰ προδήλως ἡ ἀδικία καὶ αἱ ἄλλαι πονηρίαι τῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀλγεινότεραι τῆς πενίας ἢ τῆς νόσου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει τὸ ἕν, δὲν δύνανται νὰ συνυπάρξωσι τὰ ἀμφότερα. Ἄρα ἡ ἀδικία εἶναι αἰσχίστη, διότι εἶναι βλαβερωτάτη, ἢ κακίστη. Λοιπὸν ἡ ἀδικία καὶ καθ' ὅλου ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν (477 Ε).

Ἀλλ' ἄγά γε τοῦτο δὲν θεραπεύεται; Τύχῃ ἀγαθῇ δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐλλείπει φάρμακον θεραπείας· ὡς τῆς πενίας ἀπαλλάττει ὁ χρηματιστὴς καὶ τῆς νόσου ὁ ἰατρός, οὕτω καὶ τῆς ἀδικίας ὁ δικαστής. Ἐκ τῶν τριῶν θεραπειῶν ἡ τιμωρία εἶναι ἡ καλλίστη. Κατά τινα τῶν ἡγουμένων συλλογισμῶν ἡ καλλίστη λέγεται τοιαύτη ἢ ὡς ἡδίστη ἢ ὡς ὠφελιμωτάτη ἢ ὡς ἀμφότερα. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον δὲν ὑπάρχει, διότι οἱ τιμωρούμενοι δὲν χαίρουσιν. Ἄρα ἡ τιμωρία εἶναι καλλίστη ὡς ὠφελιμωτάτη. Πότερος ἆρά γε εἶναι εὐδαιμονέστερος, ὁ θεραπευόμενος ἢ ὁ μηδόλως πάσχων; Ἀναντιρρήτως ὁ δεύτερος, δηλ. ὁ μὴ ἀδικήσας. Ἀθλιώτερος δὲ ὁ πάσχων καὶ μὴ θεραπευόμενος δηλ. ὁ ἀτιμώρητος. Λοιπὸν εὐδαιμονέστατος εἶναι ὁ μὴ ἀδικήσας, δεύτερος δὲ ὁ ἀδικήσας μέν, τιμωρηθεὶς δέ, καὶ ἀθλιώτατος ὁ ἀτιμώρητος, ὡς δὴ ὁ Ἀρχέλαος, οἱ ἄλλοι τύραννοι, οἱ ῥήτορες καὶ οἱ δυνάσται (478 Ε).

Ποῦ λοιπὸν κεῖται τὸ χρήσιμον τῆς ῥητορικῆς; Ἐν τῇ ἀτιμωρησίᾳ; Ἀλλ' ὁ ἀδικήσας πρέπει νὰ σπεύδῃ τάχιστα πρὸς τὸν δικαστήν, ὡς ὁ πάσχων πρὸς τὸν ἰατρόν, ὅπως μὴ τὸ νόσημα ἐγχρονισθὲν καταστήσῃ τὴν ψυχὴν ὕπουλον καὶ ἀθεράπευτον. Λοιπὸν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἀδικήματος, ἤτοι τῆς ψυχικῆς νόσου, εἶναι τὸ παράπαν ἄχρηστος ἡ ῥητορική, ἂν μὴ μεταχειρισθῇ τις ἐπὶ τὸ ἐναντίον, δηλ. πρὸς κατηγορίαν τοῦ ἀδικήσαντος, κατ' ἐξοχὴν μὲν ἑαυτοῦ, εἶτα δὲ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων, ὅπως τιμωρηθέντες θεραπευθῶσιν. Ἐν τέλει δὲ μετὰ πολλῆς εἰρωνείας ὁ Σωκράτης προστίθησιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ πρὸς ὑπεράσπισιν οὐχὶ τῶν φίλων, ἀλλὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅπως μὴ τιμωρηθέντες διαμείνωσιν ἀθεράπευτοι (481 Α). Εἴπομεν, ὅτι τοῦτο εἶναι εἰρωνεία, διότι ὁ φιλόσοφος οὗτος παρὰ τὴν γνώμην τῆς ἀρχαιότητος ἔλεγε *μηδαμῶς ἀδικεῖν*, μήτε τὸν φίλον, μήτε τὸν ἐχθρόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὕτως ὁ Σωκράτης κατέδειξεν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι τέχνη κολακευτικὴ καὶ ἄχρηστος, οἱ δὲ ῥήτορες δὲν ἔχουσι δύναμιν, ἀλλ', ἂν ἀδικῶσι δίκην κακούργων, εἶναι ἀθλιώτατοι καὶ δέονται θεραπείας. Ὁ Πῶλος ἠττήθη καὶ ἐσιώπησεν.

Ἠττήθη μὲν ἡ θεωρητικὴ ῥητορικὴ ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Γοργίαν καὶ Πῶλον, ἀλλ' ὑπολείπεται ἔτι ἡ πρακτική, ἥτις ἦτο τὸ σπουδαιότατον τῶν πολιτευτῶν ὅπλον. Ὡς ἀντιπρόσωπος ταύτης ἐγείρεται ὁ πλήρης νοημοσύνης καὶ εἰρωνείας Καλλικλῆς, ὅστις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐρωτᾷ τὸν Χαιραφῶντα, ἂν σπουδάζων ἢ παίζων ὁ Σωκράτης λέγῃ ταῦτα. Ἂν δὲ σπουδάζῃ καὶ κατὰ τύχην ταῦτα ἦναι ἀληθῆ, ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων ἀνετράπη. Καὶ ὁ φιλόσοφος ἄρχεται εἰρωνευόμενος τὸν πολιτευτὴν διὰ τὸ ἀσταθὲς τοῦ ἤθους, ἐν ᾧ αὐτὸς ἀκολουθεῖ τῇ φιλοσοφίᾳ ἥτις ἀεὶ λέγει τὰ αὐτά. Εἶτα παρακαλεῖ τοῦτον νὰ ἐλέγξῃ, ὅτι ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀτιμώρητον δὲν εἶναι τὸ ἔσχατον τῶν κακῶν (482 Β). Ἐὰν δὲ τοῦτο ἀφήσῃ ἀνέλεγκτον, ὁ Καλλικλῆς θέλει διαφωνήσει πρὸς ἑαυτὸν καθ' ἅπαντα τὸν βίον. Διὰ ταῦτα ὁ πολιτευτὴς παροξυνθεὶς τὸν μὲν Σωκράτη ἐλέγχει ὡς νεανιευόμενον, τὸν δὲ Γοργίαν καὶ Πῶλον ὀνειδίζει ὡς ἀποδεξαμένους ἐξ αἰδοῦς ἀρχάς, ἃς οὐδόλως ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσωσιν. Ἐκ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας συμποδισθεὶς ἐπεστομίσθη ὁ Πῶλος. Ἀλλ' αἰτία τούτου εἶναι αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ὅστις λέγει, ὅτι δῆθεν θηρεύει τὴν ἀλήθειαν ἐκείνων, ἅπερ κατὰ φύσιν μὲν δὲν εἶναι καλά, κατὰ νόμον ὅμως εἶναι. Οὕτω κακουργεῖ ἐν τοῖς λόγοις, διότι ἂν μέν τις λέγῃ τὸ κατὰ νόμον καλόν, αὐτὸς ὑπερωτᾷ τὸ κατὰ φύσιν, ἂν δὲ τὸ κατὰ φύσιν, οὗτος ὑπερωτᾷ τὸ κατὰ νόμον, π. χ. πρὸ ὀλίγου ὁ μὲν Πῶλος ἐνόει, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἰσχρότερον τοῦ ἀδικεῖσθαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ τὸν νόμον (κατὰ τὸ θετὸν δίκαιον), ὁ δὲ Σωκράτης ἐζήτει τὸ κατὰ φύσιν (483 A). Ὄντως ὁ εὐφυὴς μέν, κακοήθης δὲ πολιτευτὴς εὐστόχως κατέρριψε τὴν ὁμολογίαν ἐκείνην τοῦ νεαροῦ σοφιστοῦ, ἐξ ἧς ὁλόκληρος ἡ Σωκρατικὴ θεωρία ἀνῳκοδομήθη. Πάνυ δ' ἀναισχύντως διακηρύσσει, ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαι κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον εἶναι αἰσχρότερον τοῦ ἀδικεῖν· διότι τὸ ἀδικεῖσθαι δὲν εἶναι ἴδιον ἐλευθέρου πολίτου, ἀλλ' ἀνδραπόδου. Οὕτως ἔχει τὸ φυσικὸν δίκαιον, οἱ δὲ ἀσθενέστεροι ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἔθεντο τοὺς νόμους, ὅτι δῆθεν τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἰσχρότερον τοῦ ἀδικεῖσθαι. Διότι θέλουσιν, ἵνα πλεονεκτῶσιν οὐχὶ οἱ ἐρρωμενέστεροι, ὡς ὥρισεν ἡ φύσις, ἀλλ' οἱ ἀσθενέστεροι, ὅπερ παρὰ φύσιν. Κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον ὁ δυνατώτερος πλέον ἔχει τοῦ ἀδυνατωτέρου (483 Δ), ὡς δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις καὶ ἐν ταῖς πόλεσι[1] καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ δὴ τῷ δικαίῳ τούτῳ χρώμενος ἐστράτευσεν ὁ μὲν Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ Δαρεῖος ἐπὶ τοὺς Σκύθας. Καὶ καταδουλοῦνται μὲν οἱ ἀσθενέστεροι τοὺς ἐρρωμενεστέρους διὰ τῶν τεθειμένων νόμων, ἀλλ', ἂν τις ἔχῃ φύσιν ἀγαθήν, καταπατήσας τοὺς τοιούτους νόμους ὁ πρώην δοῦλος γίνεται δεσπότης τῶν ἀσθενεστέρων. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὁ φυσικὸς νόμος ἄρχει καὶ τῶν θνητῶν καὶ τῶν ἀθανάτων κατὰ τὸν Πίνδαρον καὶ δὴ ὁ Ἡρακλῆς κατὰ τὸ δίκαιον τοῦτο ἠλάσατο τὰς βοῦς τοῦ Γηρυόνου. Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἣν καὶ ὁ Σωκράτης θέλει ἐννοήσει, ἂν ἀφήσῃ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἁρμόζουσαν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ (484 C)· ἂν τις ὅμως παρατείνῃ τὰς

1) Κατὰ τὸν Θουκυδίδην 1, 76 οἱ Ἀθηναῖοι οἱ ἀγορεύοντες ἐν Σπάρτῃ λέγουσι· «οὐδ' αὖ πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες, ἀλλ' ἀεὶ καθεστῶτος τὸν ἥσσω ὑπὸ σοῦ δυνατωτέρου κατειργεσθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φιλοσοφικὰς σπουδάς, πρακτικοῦ νοὸς στερηθεὶς θέλει γείνει καταγέλαστος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καλλικλῆς ἔχει φιλικῶς πρὸς τὸν Σωκράτη, παραινεῖ τούτῳ, ὡς ὁ ἐν τῇ Ἀντιόπῃ Ζῆθος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀμφίονα, ὅπως τῶν τοιούτων μειρακιωδῶν ἀσχοληματῶν ἀποσχὼν τραπῇ εἰς τὰ σπουδαιότερα τοῦ πολιτικοῦ βίου ζητήματα (485 Ε). Διότι ἄλλως θέλει εἶναι ὄντως αἰσχρόν, ἂν τις τοῦτον εἰς τὸ δικαστήριον ἀγαγὼν κατδικάσῃ εἰς θάνατον. Πῶς λοιπὸν ἡ τοιαύτη τέχνη δύναται νὰ ἦναι σοφή, ἀφ' οὗ παραλαβοῦσα ἄνδρα εὐφυῆ, οἷος ὁ Σωκράτης, κατέστησεν οὕτω χείρονα, ὥστε οὔτε ἑαυτόν, οὔτε ἄλλον δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ;

Ὁ Καλλικλῆς παραινῶν τῷ φιλοσόφῳ ἀπεφαίνετο οὕτως, ὡσεὶ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ κατεῖχε τὸ κριτήριον τῆς ἀληθείας. Διὰ τοῦτο εἰρωνευόμενος ὁ Σωκράτης τὸν πολιτευτὴν λέγει, ὅτι, ἂν εἶχε χρυσῆν τὴν ψυχήν, ἐν τῇ λυδίᾳ ταύτῃ λίθῳ ἤθελε βασανίσει (486 Δ). Διότι ὁ βασανιστὴς καὶ ἐπιστήμων εἶναι καὶ εὔνοιαν καὶ παρρησίαν ἔχει, ἐν ᾧ ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος εἶναι μὲν σοφοὶ καὶ φίλοι, ἀλλ' αἰσχυνόμενοι περιπίπτουσιν εἰς ἀντιφάσεις πρὸ πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ταῦτα προκειμένου περὶ τοῦ μεγίστου ζητήματος, *πῶς βιωτέον*; Παρακαλεῖ λοιπὸν τὸν Καλλικλέα, ὅπως νουθετήσῃ, διότι ἁμαρτάνει οὐχὶ ἑκών, ἀλλ' ἐξ ἀμαθείας (487 Ε). Μετὰ τὴν εἰρωνικὴν ταύτην εἰσαγωγὴν ἔρχεται εἰς τὸν λόγον τοῦ Καλλικλέους, καθ' ὃν ὁ κρείττων ἄγει τὰ τῶν ἡττόνων, ὁ βελτίων ἄρχει τῶν χειρόνων καὶ ὁ ἀμείνων πλέον ἔχει τοῦ φαυλοτέρου. Ἐρωτᾷ δέ, ἂν ὁ βελτίων καὶ ὁ κρείττων εἶναι τὸ αὐτό, ἢ δύναταί τις νὰ ἦναι μὲν βελτίων, ὅμως ἀσθενέστερος, καὶ δύναται μὲν νὰ ἦναι κρείττων (ἰσχυρότερος), ὅμως μοχθηρότερος. Ὁ Καλλικλῆς μηδὲν ὑφορῶν ἀταλαιπώρως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀποκρίνεται, ὅτι κρειττων καὶ βελτίων καὶ ἰσχυρότερος ἔχουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν. Τότε ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὁ Σωκράτης, ὅτι οἱ πολλοὶ εἶναι ἰσχυρότεροι τοῦ ἑνός, ἐφ᾽ ᾧ τίθενται καὶ τοὺς νόμους. Λοιπὸν τὰ νόμιμα τῶν πολλῶν εἶναι καὶ νόμιμα τῶν ἰσχυροτέρων, ἤτοι τῶν βελτιόνων, ἀφ᾽ οὗ κρείττονες καὶ βελτίονες κατ᾽ οὐδὲν διαφέρουσιν. Ἄρα οἱ νόμοι οἱ ὑπὸ τῶν πολλῶν τιθέμενοι εἶναι οὐ μόνον θέσει, ἀλλὰ καὶ φύσει καλοί. Ὥστε καὶ κατὰ τὸ θετὸν καὶ κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἰσχρότερον τοῦ ἀδικεῖσθαι καὶ κακῶς ἔλεγεν ὁ Καλλικλῆς, ὅτι ὁ νόμος εἶναι ἐναντίος τῆς φύσεως (489 Α).

Ἐξελεγχθεὶς ὁ Καλλικλῆς δὲν ταπεινοῦται, ἀλλ᾽ ὀνειδείζει τὸν φιλόσοφον ὡς ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ὀνόματα θηρεύοντα καὶ θεωροῦντα ἕρμαιον, ἄν τις ἁμάρτῃ περί τινα λέξιν. Σοφιστευόμενος δὲ λέγει, ὅτι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρεῖττον εἶναι τὸ αὐτό, δηλ. κρείττονες εἶναι οἱ φρονιμώτεροι[1] (δηλ. οὐχὶ οἱ ἰσχυρότεροι, ὡς ἔλεγε τὸ κατ᾽ ἀρχάς). Ὁ Σωκράτης ἡδέως δέχεται τὸν νέον τοῦτον ὁρισμὸν ἐπιλέγων, ὅτι εἷς φρονῶν εἶναι κρειττων μυρίων μὴ φρονούντων. Λοιπὸν ὁ βελτίων, δηλ. ὁ φρονιμώτερος πρέπει καὶ νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ ἔχῃ πλέον. Ἀλλ᾽ ἐνταῦθα ἐγείρεται τὸ ζήτημα, περὶ τί πρέπει νὰ ἦναι φρονιμώτερος; Ἆρά γε περὶ τὰ σιτία καὶ τὰ ποτά; Ἐν τούτοις φρονιμώτερος εἶναι ὁ ἰατρός, ὅστις ἅτε φρονιμώτατος κατὰ τὸν λόγον τοῦ Καλλικλέους πρέπει νὰ λαμβάνῃ τὰ πλεῖστα, ἐν ᾧ, ἂν τύχῃ σωματικῶς ἀσθενέστατος, πρέπει νὰ λάβῃ τὰ ἐλάχιστα (390 Β). Κατὰ παραπλήσιον τρόπον ὁ φρονι-

---

1) Καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Αἴαντι στίχ. 125 «οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς οὐδ᾽ εὐρόνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι, ἀλλ᾽ οἱ φρονοῦντες εὖ κρατοῦσι πανταχοῦ».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μώτατος ἐν τῇ γνώσει τῶν ὑποδημάτων δὲν πρέπει νὰ λάβῃ οὔτε τὰ μέγιστα, οὔτε τὰ πλεῖστα. Τὰ παραδείγματα ταῦτα, ὁσονδήποτε γελοῖα καὶ ἂν ὑποτεθῶσιν, ἐξαναγκάζουσι τὸν Καλλικλέα, ὅπως ἀκριβέστερον ὁρίσῃ τὸν κύκλον τῶν φρονίμων, οἵτινες εἶναι οἱ περὶ τὰ πράγματα τῆς πόλεως οὐ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι, ἱκανοὶ ὄντες νὰ ἐπιτελέσωσιν, ὅσα νοήσωσιν (491 Β). Οὗτοι οἱ φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι εἶναι δίκαιον νὰ λαμβάνωσι περισσότερα καὶ νὰ ἄρχωσι τῶν ἄλλων, δηλ. οἱ ἄρχοντες νὰ ἔχωσιν πλέον τῶν ἀρχομένων.

Ἐπιθυμῶν ὁ Σωκράτης νὰ ὑποδηλώσῃ, ὅτι ὁ θέλων νὰ ἄρχῃ τῶν ἄλλων πρέπει νὰ ἄρχῃ πρῶτον ἑαυτοῦ, ἤτοι τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἐρωτᾷ, ἂν ἐννοῇ τοὺς ἄρχοντας ἑαυτῶν ἢ τοὺς τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἡ ἔννοια τοῦ ἄρχειν ἑαυτοῦ ἦτο οὕτω ξένη τῷ Καλλικλεῖ, ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ, περὶ τίνος πρόκειται. Ἐννοήσας δέ, ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ σωφρόνων, ὀνομάζει τούτους ἠλιθίους. Οὕτως ἀναφύεται τὸ μέγα ζήτημα τοῦ *πῶς βιωτέον* καὶ ὁ πολιτευτὴς οὐχὶ μετὰ παρρησίας, ἀλλὰ μετὰ κυνικῆς ἀναιδείας λέγει, πῶς ἐννοεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον (491 Ε). Πάλιν κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον ὁ ὀρθῶς βιωσόμενος, πρέπει νὰ ἐπιτρέπῃ, ὅπως αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ ὦσιν ὡς οἷόν τε μέγισται, καὶ νὰ μὴ κολάζῃ ταύτας, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετῇ δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πολλοὶ δὲν δύνανται νὰ πληρώσωσι τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην διὰ τὴν ἑαυτῶν ἀνανδρίαν. Τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία εἶναι ἀρετὴ καὶ εὐδαιμονία κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον (δηλ. ὡς ἐνόει τοῦτο ὁ Καλλικλῆς), τὰ δὲ συνθήματα τῶν ἀνθρώπων εἶναι φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια. Κατὰ τὴν Καλλίκλειον ταύτην θεωρίαν οἱ μηδενὸς δεόμενοι δὲν εἶναι εὐδαίμονες, ὡς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπίστευεν ὁ Σωκράτης, διότι οὕτως οἱ νεκροὶ καὶ οἱ λίθοι ἤθελον εἶναι εὐδαιμονέστατοι (492 Ε). Πρὸ τῆς λογικῆς ἀνασκευῆς τῆς θεωρίας ὁ φιλόσοφος ἄρχεται ἐκ τῆς μυθολογικῆς ἀποδείξεως, δηλ. τῆς στηριζομένης ἐπὶ μύθων ἢ τῆς παραδόσεως. Κατὰ τὴν ἀλληγορίαν τῶν Πυθαγορείων οἱ ἀκόλαστοι καὶ οὐχὶ στεγανοὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τετρημένον πίθον καὶ εἶναι ἀθλιώτατοι (493 Β). Εἶτα παραβάλλει τὸν μὲν βίον τοῦ σώφρονος πρὸς πίθους ὑγιεῖς καὶ πλήρεις οἴνου, μέλιτος, γάλακτος καὶ ἄλλων ὑγρῶν δυσκόλως πορίζομένων, τὸν δὲ τοῦ ἀκολάστου πρὸς ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά. Ὁ μὲν σώφρων τοὺς αὐτοῦ πίθους πληρωσάμενος ἀπαλλάσσεται τῶν φροντίδων, ὁ δὲ ἀκόλαστος πάντοτε φροντίζων νὰ πληρώσῃ τὰ τετρημένα αὐτοῦ ἀγγεῖα ἀναγκάζεται νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ ἐργάζηται, διότι ἄλλως θέλει ἔχει τὰς ἐσχάτας λύπας. Πότερος λοιπὸν εἶναι εὐδαιμονέστερος; Ὁ δεύτερος, ἀποκρίνεται ὁ ἀμετάπειστος Καλλικλῆς, διότι ἡ ἡδονὴ κεῖται ἐν τῇ πλείστῃ ἐπιρροῇ. Κατὰ τὸν φιλόσοφον γίνεται μὲν πλείστη ἐπιρροή, ἀλλ' ἀνάλογος εἶναι καὶ ἡ ἐκροή. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην ὁ ἀκόλαστος πολιτευτὴς ἐμμένει ἐν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ, ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι ὁ τοιοῦτος βίος εἶναι χαραδριοῦ, ὅστις ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει (494 Β). Καὶ οὐ μόνον περὶ τοῦ τρώγειν καὶ πίνειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πληρώσεως ἁπασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν ὁ Καλλικλῆς τὴν αὐτὴν ἔχει γνώμην. Τοῦτο ὅμως δύνανται νὰ ἐλέγξωσι καὶ ἄλλα παραδείγματα καὶ ὁ τοῦ κιναίδου βίος, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ Καλλικλῆς δὲν τολμᾷ νὰ ὀνομάσῃ εὐδαίμονα. Οὕτω λοιπὸν ἡ ταὐτισις τοῦ ἡδέος μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἤγαγεν εἰς τὸ αἴσχιστον, ὅπερ καὶ ὁ ἀκόλαστος αἰσχύνεται.

Καὶ ὅμως μεθ' ὅλην τὴν εἰς τὸ αἴσχιστον ἐπαγωγὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ Καλλικλῆς ἐμμένει ἐν τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ (495 Α). Τούτου ἕνεκεν ὁ φιλόσοφος πειρᾶται, ὅπως διαλεκτικῶς ἀνασκευάσῃ τὸν πολιτευτήν, ὅστις ταὐτίζει τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ Σωκράτης παρατηρεῖ, ὅτι τὰ ἀντίθετα, ὡς ὑγίεια καὶ νόσος, ἰσχὺς καὶ ἀσθένεια, τάχος καὶ βραδύτης, ἀγαθὸν καὶ κακὸν δὲν ἐμφανίζονται συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ ἓν μετὰ τὸ ἕτερον. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὰ ἀντίθετα ὡς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἀποκλείουσιν ἄλληλα. Ἂν δὲ εὑρεθῶσιν ἄλλα, ὧν ὁ ἄνθρωπος συγχρόνως ἀπαλλάσσεται καὶ ἃ συγχρόνως ἔχει, πάντως ταῦτα δὲν εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν (496 C). Ὁ Καλλικλῆς ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ πεινῆν καὶ τὸ διψῆν καὶ καθ' ὅλου πᾶσα ἔνδεια καὶ ἐπιθυμία εἶναι ἀνιαρὸν καὶ ἡ πλήρωσις τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων (π. χ. τὸ τρώγειν, πίνειν κτλ.) εἶναι ἡδύ. Ὅταν λήγῃ ἡ ἐπιθυμία, δηλ. ἡ λύπη, λήγει καὶ ἡ ἀπόλαυσις, δηλ. ἡ ἡδονή. Κατὰ ταῦτα ὅταν ὁ πεινῶν τρώγῃ καὶ ὁ διψῶν πίνῃ, λυπεῖται καὶ χαίρει κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον εἴτε τῆς ψυχῆς εἴτε τοῦ σώματος. Ἄρα ἐπειδὴ τὸ μὲν λυπηρὸν καὶ τὸ ἡδὺ συνυπάρχουσιν, ἤτοι δὲν ἀποκλείουσιν ἄλληλα, τὸ δὲ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀποκλείουσιν, ὡς ὡμολογήθη ἐν ἀρχῇ, δὲν εἶναι τὰ αὐτά, δηλ. οὔτε τὸ ἀγαθὸν μετὰ τοῦ ἡδέος ταὐτίζεται, οὔτε τὸ κακὸν μετὰ τοῦ ἀνιαροῦ (497 Δ). Διὰ τὸν ἔλεγχον τοῦτον ὁ Καλλικλῆς δὲν θέλει νὰ ἐξακολουθήσῃ διαλεγόμενος, ἀλλὰ τοὺς λόγους τοῦ φιλοσόφου ὀνομάζει σοφίσματα σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια. Οὕτως ὁ διάλογος ἤθελε διακοπῇ, εἰ μὴ ὁ Γοργίας παρώτρυνε τὸν Καλλικλέα πρὸς ἐξακολούθησιν, *ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.*

Οὕτως ἀρξαμένου αὖθις τοῦ διαλόγου ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει τὸ αὐτὸ θεώρημα διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἐπαγωγῆς. Ὁ Καλλικλῆς ὁμολογεῖ, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ὀνομάζονται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοιοῦτοι ἕνεκα παρουσίας ἀγαθῶν, ὡς καὶ οἱ καλοὶ ἕνεκα κάλλους, καὶ ὅτι ἀγαθοὶ εἶναι οἱ ἀνδρεῖοι καὶ φρόνιμοι καὶ οὐχὶ οἱ δειλοὶ καὶ ἄφρονες. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι (οἱ ἀνδρεῖοι καὶ φρόνιμοι) καὶ οὗτοι (οἱ δειλοὶ καὶ ἄφρονες) χαίρουσι καὶ λυποῦνται καὶ μᾶλλον οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πεῖρα. Ἂν λοιπὸν ὄντως τὸ ἡδὺ (χαίρειν) ἐταὐτίζετο μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τὸ λυπηρὸν μετὰ τοῦ κακοῦ, δηλ. ἂν ἀγαθοὶ ἦσαν οἱ χαίροντες καὶ κακοὶ οἱ λυπούμενοι, ἔδει οἱ ἀγαθοὶ νὰ ἦναι συγχρόνως καὶ κακοὶ καὶ οἱ κακοὶ συγχρόνως καὶ ἀγαθοὶ ἢ οἱ ἀγαθοὶ ἔπρεπε νὰ ἦναι μᾶλλον κακοί, ἀφ' οὗ οἱ δειλοὶ (οἱ κακοὶ) μᾶλλον χαίρουσι τῶν ἀνδρείων (τῶν ἀγαθῶν), π. χ. ὅταν βλέπωσι τοὺς πολεμίους ἀπερχομένους. Οὕτως ἡ ταὐτισις τοῦ ἀγαθοῦ μετὰ τοῦ ἡδέος ἤγαγεν εἰς ἄτοπον (499 B).

Καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον τοῦτον ὁ Καλλικλῆς δὲν ὡμολόγησε τὴν ἑαυτοῦ ἥτταν, ἀλλ' ὑποκρινάμενος, ὅτι ἔπαιζε, διισχυρίζεται, ὡσεὶ ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὴν αὐτὴν γνώμην, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νομίζουσιν, ὅτι τῶν ἡδονῶν ἄλλαι μὲν εἶναι βελτίονες, ἄλλαι δὲ χείρονες. Οὕτως ὁ πολιτευτὴς ἀγωνίζεται μὲν ὑπὲρ τῆς ἰδίας φιλοτιμίας, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἦλθεν εἰς ἠθικὸν ὁρισμόν. Λοιπὸν ἄλλαι μὲν ἡδοναὶ εἶναι ἀγαθαί, ἄλλαι δὲ κακαὶ καὶ ἀγαθαὶ μὲν εἶναι αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραί, π. χ. τὸ τρώγειν καὶ τὸ πίνειν εἶναι ἡδοναὶ ὠφέλιμοι, διότι παρέχουσι τῷ σώματι ὑγείαν καὶ δύναμιν. Ὡσαύτως καὶ τῶν λυπῶν ἄλλαι μὲν εἶναι χρησταί, ἄλλαι δὲ πονηραί. Ἄρα χάριν τῶν ἀγαθῶν πρέπει νὰ πράττωμεν τὰ ἡδέα καὶ οὐχὶ χάριν τῶν ἡδέων τὰ ἀγαθά. Ταῦτα τοῦ Σωκράτους λέγοντος οὐδόλως ἀντιλέγει ὁ Καλλικλῆς (500 A). Ποῖαι ὅμως τῶν ἡδονῶν εἶναι ἀγαθαὶ καὶ ποῖαι κακαί, τοῦτο δύναται νὰ ὁρίσῃ ὁ τεχνικός. Ἀφ' οὗ δ' ὁ φιλόσοφος διέστειλε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ ἡδέος ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζήτημα, περὶ οὗ διελέγετο πρὸς τὸν Πῶλον, δηλ. αἱ μὲν ψευδοτεχνίαι μόνον μέχρις ἡδονῆς ἐργάζονται, αἱ δὲ ἀληθεῖς τέχναι παρασκευάζουσι τὸ ἀγαθόν. Ἐντεῦθεν γεννῶνται καὶ δύο εἴδη βίου καὶ εἰς μὲν τὸ ἡδύ, ἤτοι εἰς τὰς ψευδοτεχνίας, ἀνήκει ὁ ῥήτωρ ἢ ὁ πολιτευόμενος, εἰς δὲ τὸ ἀγαθόν, ἤτοι εἰς τὰς ἀληθεῖς τέχνας, ὁ φιλόσοφος. Κακῶς ἄρα ὁ Καλλικλῆς νομίζων, ὅτι γινώσκει τὸν ἄριστον βίον, ᾠκτειρε τοὺς φιλοσόφους, ἐν ᾧ οὗτοι, ὡς νῦν ἀποδείκνυται, ἀσχολοῦνται περὶ τὸ ἄριστον. Λοιπὸν ἡ τῶν τεχνῶν διαίρεσις, ἥτις ἐγένετο ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου πρὸς τὸν Πῶλον, εἰς ἀληθεῖς, λέγω, καὶ ψευδεῖς, ἐνταῦθα μετὰ τὴν διαστολὴν τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τοῦ ἡδέος ἐμπεδοῦται διαλεκτικῶς. Ἀλλ' εἰς τὰς ψευδοτεχνίας ὁ θεῖος Πλάτων κατατάσσει τὴν αὐλητικὴν (501 E), τὴν κιθαριστικὴν τὴν ἐν τοῖς ἀγῶσι, τὴν διδασκαλίαν τῶν χορῶν, τὴν ποίησιν τῶν διθυράμβων καὶ αὐτὴν τὴν σεμνὴν καὶ θαυμαστὴν τραγῳδίαν, διότι αἱ τοιαῦται τέχναι χαρίζονται τοῖς θεαταῖς καὶ τὸ ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον θηρεύουσαι δὲν φροντίζουσι νὰ λέγῶσι καὶ νὰ ᾄδωσι τὸ ἀληθὲς καὶ ὠφέλιμον[1].

---

1) Ἡ κρίσις αὕτη τοῦ φιλοσόφου καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ περὶ τῆς τραγῳδίας φαίνεται αὐστηροτάτη. Ἴσως σύγχρονοι τοῦ Πλάτωνος τραγικοί, ὡς ὁ Ἀγάθων, ἦσαν ἄξιοι τοιούτου ἐλέγχου, ἀλλ' ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἐθήρευσαν τὸ ἡδύ, ἀλλὰ τὸ ἠθικόν. Ὁ Gron πρὸς ἐξήγησιν τῆς αὐστηρᾶς ταύτης κρίσεως παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἀγαθὸν πρὶν ἀποκαλυφθῇ ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ, ἐμφανίζεται ἐν τῇ μορφῇ τοῦ καλοῦ, ὅπερ εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ αὐτοῦ ἀποκάλυψις. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀνθρώπων τὸ καλὸν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιέχῃ ἐν ἑαυτῷ τὸ ἀγαθόν. Ἐντεῦθεν ἡ αὐστηρὰ κρίσις κατὰ τῶν καλῶν τεχνῶν. Ἡ ἀληθὴς ὅμως τέχνη ἐν τῇ αὐστηροτάτῃ τοῦ ὅρου σημασίᾳ, δηλ. ἡ τὸ ἀγαθὸν ἐπιζητοῦσα δὲν ἀντίκειται οὔτε πρὸς τὸ ἀγαθόν, οὔτε πρὸς τὴν ἐπιστήμην (Einleitung

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἂν δ' ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τῆς ποιήσεως τὸ μέλος, ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ μέτρον, μένουσι λόγοι λεγόμενοι πρὸς τὸν πολὺν ὄχλον καὶ τὸν δῆμον καὶ διὰ τοῦτο ἡ ποιητικὴ εἶναι δημηγορία τις· διότι καὶ οἱ ποιηταὶ ῥητορεύουσιν ἐν τοῖς θεάτροις.

Οὕτω καὶ οἱ ῥήτορες οὐδόλως φροντίζουσι, ὅπως οἱ πολῖται γένωνται ὅσον οἷόν τε βέλτιστοι, ἀλλὰ χαρίζονται αὐτοῖς (502 Δ). Κατὰ τὸν Καλλικλέα ὑπάρχουσι μὲν ῥήτορες περὶ τῶν πολιτῶν φροντίζοντες, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τοιοῦτοι, οἵους περιέγραψεν ὁ διαλεγόμενος. Λοιπόν, λέγει ὁ Σωκράτης, δύο τὰ εἴδη τῆς ῥητορικῆς, ὧν τὸ μὲν εἶναι κολακεία καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δὲ ἕτερον καλόν· παρακαλεῖ δὲ τὸν Καλλικλέα νὰ ὀνομάσῃ ῥήτορα ἀνήκοντα εἰς τὸ δεύτερον εἶδος: Ἐκ μὲν τῶν συγχρόνων οὐδένα γινώσκει ὁ πολιτευτής, ἐκ τῶν παλαιῶν ὅμως ὀνομάζει τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Κίμωνα, τὸν Μιλτιάδην καὶ τὸν Περικλέα. Καὶ τοὺς μεγάλους τούτους ἄνδρας κατατάσσει ὁ φιλόσοφος εἰς τὸ δεύτερον εἶδος τῶν ῥητόρων, ὡς πειρᾶται διὰ τῶν ἑπομένων νὰ ἀποδείξῃ. Ὁ ῥήτωρ λέγων πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ πρός τινα σκοπόν, ὡς οἱ ἄλλοι τεχνῖται, οἵτινες ἐκλέγουσι τὰ πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν χρήσιμα, θέτουσιν εἰς τάξιν καὶ προσαναγκάζουσι τὸ ἓν νὰ προσαρμοσθῇ εἰς τὸ ἕτερον, μέχρις ὅτου ἀποτελεθῇ ἓν ὅλον τε-

---

σελ. 12). Ἐκ τῶν πολλῶν, ὅσα λέγει περὶ τοῦ ζητήματος ὁ ἡμέτερος Θ. Λιβαδᾶς, ἀποσπῶμεν τάδε· «Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, μελέτη οὖσα τοῦ Ἀληθοῦς, καὶ δὴ οὐχὶ τοῦ φαινομένου, ἀλλὰ τοῦ ὄντος ἀληθοῦς, οὐδὲν κοινὸν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὰς κοινῶς λεγομένας τέχνας καὶ τοὺς τεχνίτας, τοὺς μιμουμένους οὐχὶ τὰ ὄντα, ἀλλὰ τὰς τῶν ὄντων εἰκόνας καὶ σκιάς. Συνεπὴς λοιπὸν ὢν πρὸς ἑαυτὸν ὁ φιλόσοφος ἀποκλείει τῆς Πολιτείας ἅπαντας τούτους, οὐδὲ τοῦ Ὁμήρου φειδόμενος» Κλειοῦς φύλλ. 693.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταγμένον καὶ κεκοσμημένον (504 Α). Οὗτοι σκοποῦσιν ἁρμονίαν τοῦ ὅλου καὶ τῶν μερῶν. Ἁρμονία δ' ὑπάρχει οὐ μόνον ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τῷ πλοίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σώματι καὶ ἐν τῇ ψυχῇ· καὶ ἡ μὲν ἁρμονία τοῦ σώματος ὀνομάζεται ὑγίεια, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη. Κατὰ ταῦτα ὁ ἀγαθὸς ῥήτωρ πρέπει νὰ φροντίζῃ, ἵνα οἱ πολῖται γίνωνται δίκαιοι, τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἄλλης κακίας ἀπαλλασσόμενοι. Διότι ὡς ἤθελέ τις βλάψει, ἂν εἰς νοσοῦν σῶμα ἔδιδε ἥδιστα σιτία ἢ ποτά, οὕτως, ἐν ὅσῳ ἡ ψυχὴ εἶναι πονηρά, ἀνόητος οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, πρέπει νὰ ἀπείργῃ τις τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ νὰ κολάζῃ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ ἄλλα, ἢ ἀφ' ὧν ἔσεται βελτίων. Λοιπὸν ἡ κόλασις τῆς ψυχῆς εἶναι ἀμείνων τῆς ἀκολασίας.

Ἀλλὰ μόλις εἶπε τὸν λόγον τοῦτον ὁ Σωκράτης καὶ ὁ ῥήτωρ ὑποκρίνεται, ὅτι δὲν ἐννοεῖ δῆθεν, περὶ ὧν ὁ φιλόσοφος λέγει, καὶ παρακαλεῖ, ὅπως ἄλλον ἐρωτᾷ (505 C). Ὁ Γοργίας ὅμως ἐπιθυμεῖ, ἵνα μὴ διακοπῇ ὁ διάλογος. Οὕτω δὲν ὑπολείπεται ἄλλο, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ Σωκράτης νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ ἀποκρίνηται, ὅπερ, καίπερ κωμικόν, ὅμως εἶναι ἀναγκαιότατον. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀνακεφαλαιοῖ τὰ ἀποδεδειγμένα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἡδέος, ὅτι τὸ ἡδὺ πρέπει νὰ πράττωμεν ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ οὐχὶ τὸ ἀγαθὸν ἕνεκα τοῦ ἡδέος. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἀγαθοὶ ἕνεκα ἀρετῆς, ἕκαστον δὲ ὃν ἔχει ταύτην, ὅταν ἔχῃ κόσμον, ὅστις ἐν τῇ ψυχῇ ὀνομάζεται σωφροσύνη. Λοιπὸν ἡ μὲν σώφρων ψυχὴ εἶναι ἀγαθή, ἡ δ' ἀκόλαστος κακὴ (507 Α). Ὁ σώφρων πράττει τὰ προσήκοντα καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἤτοι εἶναι ὅσιος καὶ δίκαιος. Πρὸς τούτοις ὁ σώφρων πρέπει νὰ ἦναι καὶ ἀνδρεῖος, ἵνα ἐμμένῃ στερεῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐν τῷ δικαίῳ. Κατὰ ταῦτα ὁ μὲν ἀγαθὸς εἶναι μακάριος καὶ εὐδαίμων, ὁ δὲ πονηρὸς ἄθλιος. Ὁ βουλόμενος λοιπὸν νὰ ἦναι εὐδαίμων πρέπει νὰ θηρεύῃ μὲν καὶ ἀσκῇ τὴν σωφροσύνην, φεύγῃ δὲ τὴν ἀκολασίαν· διότι ὁ ἀκόλαστος λῃστοῦ βίον ζῶν οὔτε θεῷ οὔτε ἀνθρώπῳ δύναται νὰ ἦναι προσφιλὴς ἅτε μὴ δυνάμενος νὰ κοινωνῇ τούτοις. Ὅπου δὲ κοινωνία δὲν ὑπάρχει, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ φιλία, ἥτις καὶ τὸν οὐρανὸν κατὰ τοὺς σοφοὺς συνέχει καὶ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ σωφροσύνη οὐ μόνον ἓν ἕκαστον ἄτομον, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν συνέχει, ὅπερ διὰ τοῦτο κόσμος καὶ οὐχὶ ἀκοσμία ἡ ἀκολασία ἐκλήθη (508). Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ δικαιοσύνη εἶναι παγκόσμιος νόμος, σπουδάζων ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ὅτι τὴν ῥητορικὴν πρέπει νὰ μεταχειρίζηταί τις καθ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν συγγενῶν, ἐὰν ἀδικῶσι καὶ ὅτι ὁ θέλων νὰ ἦναι ῥήτωρ πρέπει νὰ ἦναι ἐπιστήμων τῶν δικαίων.

Ἐὰν ταῦτα ἦναι ἀληθῆ καὶ δεδεμένα διὰ σιδηρῶν καὶ ἀδαμαντίνων λόγων, κακῶς ὁ Καλλικλῆς ὠνείδισε τὸν φιλόσοφον, ὅτι περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀσχολούμενος μένει ἀβοήθητος καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ θέλοντος νὰ ἀδικῇ αὐτόν, ὅπερ εἶναι αἴσχιστον (508 Δ). Διότι κατὰ τὰ ἀποδεδειγμένα δὲν εἶναι τοῦτο αἴσχιστον, ἀλλὰ τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν ἑαυτῷ καὶ τοῖς συγγενέσι καὶ τοῖς φίλοις, ὅπως τιμωρηθέντες ἀπαλλαγῶσι τοῦ μεγίστου κακοῦ. Καὶ εἶναι μὲν τὸ ἀδικεῖν μεῖζον κακόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι ὁπωσδήποτε εἶναι κακόν. Πῶς λοιπὸν παρεσκευασμένος τις δύναται μήτε νὰ ἀδικῇ, μήτε νὰ ἀδικῆται; Ὅπως μὴ ἀδικῇ τις, δὲν ἀπαιτεῖται θέλησις (διότι κατὰ τὸν Σωκράτη οὐδεὶς ἑκὼν κακός), ἀλλ' ἐπιστήμη τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀδικίας σώζεταί τις, ἐὰν ἐξομοιώσῃ ἑαυτὸν πρὸς τοὺς ἄρχοντας (510 Α). Ἀλλ' ὅπου ὁ ἄρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χων εἶναι τύραννος ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, τοῦ μὲν βελτίονος δὲν δύναται νὰ ἦναι φίλος, τοῦ δὲ φαυλοτέρου θέλει καταφρονήσει. Ὥστε ὑπολείπεται ὡς ἄξιος φίλος τοῦ τυράννου μόνον ὁ ὁμοήθης, ὅστις ὑπ' οὐδενὸς χαίροντος θέλει ἀδικηθῆ. Οὗτος ἀπαλλάσσεται μὲν τοῦ ἀδικεῖσθαι, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἀδικεῖν, ἀλλ' ὁμοήθης τοῦ τυράννου ὢν θέλει διαπράξει πλεῖστα ἀδικήματα καὶ μείνει ἀτιμώρητος, ὅπερ μέγιστον τῶν κακῶν. Λοιπὸν ἡ ἀφομοίωτις τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸν κακὸν σώζει ἀπὸ τοῦ ἀδικεῖσθαι. Ἂν δέ τις ὀλιγωρήσῃ τοῦ κινδύνου, ἀπαλλάσσεται τῆς αἰσχρᾶς ἀφομοιώσεως. Ὁ ἀγαθὸς δύναται βεβαίως νὰ ἀπολέσῃ καὶ τὸν βίον, ἀλλ' οὗτος δὲν εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ δὲν εἶναι μόνη ἡ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ῥητορικὴ ἡ τοὺς ἀνθρώπους σώζουσα (511 Β). Διότι καὶ ἡ κολυμβητικὴ καὶ ἡ κυβερνητικὴ ἄνευ ἀλαζονείας διαπράττουσι τὸ αὐτό. Ὡσαύτως ὁ μηχανοποιὸς καὶ ὁ στρατηγὸς καὶ περ πόλεις ὅλας σώζοντες ὅμως δὲν ὑπερηφανεύονται. Ἐκ τῶν εἰρημένων παραδειγμάτων δῆλον γίνεται, ὅτι τὸ γενναῖον καὶ ἀγαθὸν δὲν ταὐτίζεται μετὰ τοῦ σώζειν καὶ σώζεσθαι. Οὐχ ὁ βίος καθ' ἑαυτόν, ἀλλ' ὁ ἠθικῶς εὐγενὴς βίος εἶναι ἀγαθόν. Ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἔχει, δὲν πρέπει τις νὰ φιλοψυχῇ, ἀλλὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὰ περὶ τούτου τῷ θεῷ· διότι τὴν εἱμαρμένην οὐδεὶς δύναται νὰ ἀποφύγῃ. Διὰ τοῦτο ἂς φροντίζῃ ἕκαστος, κατὰ τίνα τρόπον δύναται νὰ βιώσῃ ἄριστα (512 Ε).

Ὁ Καλλικλῆς νομίζει, ὅτι ὁ πολιτικὸς βίος εἶναι ὁ ἄριστος· ἀλλ' ἵνα πολιτευθῇ τις καὶ ἰσχύσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρέπει νὰ γείνῃ ὁμοιότατος πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, διότι ἕκαστοι ἀγαπῶσι μὲν τὸ ἑαυτῶν ἦθος, μισοῦσι δὲ τὸ ἀλλότριον. Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ γείνῃ ἡ ἀφομοίωσις; Ἐπειδὴ πάντα πράττομεν χάριν τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀγαθοῦ, ὡς ἐδείχθη, ὁ πολιτευτὴς πρέπει νὰ βελτιώσῃ τοὺς πολίτας. Κατὰ τὰ εἰρημένα ὑπάρχουσι δύο παρασκευαὶ πρὸς θεραπείαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ὧν ἡ μὲν (ἡ κολακικὴ) εἶναι πρὸς ἡδονήν, ἡ δὲ πρὸς τὸ βέλτιστον (513 Δ). Ὁ ὀρθῶς πολιτευόμενος δέον νὰ καταστήσῃ τοὺς πολίτας ὅσον οἷόν τε βελτίστους, ἤτοι ἠθικωτάτους· διότι πᾶσα ἄλλη εὐεργεσία οὐδὲν ὠφελεῖ. Ὡς δὲ ὁ μέλλων νὰ συμβουλεύσῃ περὶ οἰκοδομημάτων καὶ περὶ ὑγιείας πρέπει οὐ μόνον νὰ ἔχῃ τὰς ἀναγκαίας γνώσεις, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι εὐδοκίμως τὴν τέχνην αὐτοῦ ἤσκησεν, οὕτω καὶ ὁ πολιτευόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καλλικλῆς ἄρτι πολιτεύεται καὶ ἐπὶ τούτῳ παρακαλεῖ καὶ τὸν Σωκράτη, δέον νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι πολίτην τινὰ πονηρόν, ἄδικον, ἀκόλαστον καὶ ἄφρονα κατέστησε καλὸν καὶ ἀγαθόν. Τοῦτο δὲ ἦτο ἀναγκαῖον, πρὶν ἐπιχειρήσῃ νὰ πολιτεύηται. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον πρέπει νὰ μετρηθῇ ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Κίμων καὶ ὁ Μιλτιάδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς (513 Δ). Τοῦ Περικλέους ὅμως πολιτευομένου οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐγένοντο βελτίονες ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον διεφθάρησαν ἅ τε δι' αὐτὸν ἀργοὶ καὶ δειλοὶ καὶ λάλοι καὶ φιλάργυροι γενόμενοι. Ὅτι δὲ ἐγένοντο χείρονες ἑαυτῶν, μαρτυρεῖ τοῦτο, ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς μὲν τῆς πολιτείας τοῦ Περικλέους δὲν κατεδίκασαν τοῦτον, περὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ βίου κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο καὶ παρ' ὀλίγον κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Ἂν δὲ ἐπιμελητὴς ὄνων καὶ ἵππων καὶ βοῶν παραλαβὼν τούτους μὴ λακτίζοντας ἀπεδείκνυεν ἀγριωτέρους ἢ παρέλαβε καὶ μάλιστα εἰς ἑαυτόν, βεβαίως δὲν ἦτο ἀγαθὸς ἐπιμελητής. Ἂν δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἦναι ἐν τῶν ζῴων, ὁ Περικλῆς δὲν ἦτο ἀγαθὸς ἐπιμελητὴς τῶν πολιτῶν, ὅστις ἀπέδειξε τοὺς Ἀθηναίους ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους καὶ χείρονας καὶ μάλιστα εἰς ἑαυτόν, ὅπερ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἥκιστα ἐβούλετο. Ὡσαύτως οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Κίμωνα ἐπὶ δέκα ἔτη ἐξωστράκισαν, τὸν δὲ Θεμιστοκλέα ἐζημίωσαν εἰς φυγὴν καὶ τὸν Μιλτιάδην ἐψήφισαν, ὅπως εἰς τὸ βάραθρον ῥίψωσιν. Ἂν λοιπὸν ἦσαν ἀγαθοὶ πολιτευταί, δὲν ἤθελον πάθει ταῦτα, ὡς οἱ ἀγαθοὶ ἡνίοχοι περὶ τὰς ἀρχὰς πίπτουσιν ἐκ τῶν ζευγῶν καὶ οὐχὶ περὶ τὸ τέλος.

Βεβαίως ἐκεῖνοι ἦσαν δεινότεροι, ὅπως ἐκπορίζωσι ναῦς καὶ τείχη καὶ νεώρια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἦσαν ὑπηρετικώτεροι· ὅμως δὲν ἔπειθον οὐδὲ ἐβίαζον τοὺς πολίτας, ὅπως γίνωνται ἠθικώτεροι ἑαυτῶν (517 Β). Λοιπὸν οἱ τοιοῦτοι πολιτευταὶ δὲν ἦσαν ἐπιμεληταὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ ὑπηρέται ταύτης. Δὲν ἦσαν ἐν τῇ ψυχῇ ὡς ὁ ἰατρὸς καὶ ὁ γυμναστικὸς ἐν τῷ σώματι, ἀλλ' ὡς ὁ σιτοποιὸς ἢ ὁ ὀψοποιός. Οὗτοι πληροῦσι μὲν καὶ παχύνουσι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ὅμως οἱ παχυνθέντες διὰ τὴν νόσον θέλουσιν ἀποβάλει καὶ τὰς παλαιὰς σάρκας. Οἱ δὲ νοσήσαντες δὲν αἰτιῶνται τοὺς ἐστιῶντας καὶ αἰτίους τῶν κακῶν, ἀλλὰ τοὺς τελευταῖον κατὰ τύχην συμβουλεύσαντας, ὅταν ἡ τότε πλησμονὴ ἐπενέγκῃ τὴν νόσον. Ὁμοιότατον συμβαίνει καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ. Ἐγκωμιάζεις μέν, ὦ Καλλίκλεις, τοὺς ἄνδρας τοὺς μεγάλην τὴν πόλιν ποιήσαντας, ὅμως ἄνευ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἡ πόλις οἰδεῖ καὶ εἶναι ὕπουλος. Ὅταν δὲ ἐπέλθωσιν οἱ τῆς ἀσθενείας παροξυσμοί, τοὺς μὲν τότε ἀληθεῖς αἰτίους θέλουσιν ἐγκωμιάσει, σὲ δὲ καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην θέλουσι θεωρήσει ὡς αἰτίους, ἐν ᾧ εἶσθε μόνον συναίτιοι. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἀγαθοὶ προστάται τῆς πόλεως ἀδίκως ἀπόλλυνται, ὡς εἶναι ψευδές, ὅτι οἱ σοφισταὶ ἀδικοῦνται ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν· διότι οὗτοι λέγοντες, ὅτι εἶναι διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀδικηθῶσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἂν ὄντως οὗτοι διὰ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διδασκαλίας ἐγίνοντο δίκαιοι. Ἡ δὲ σοφιστικὴ κατ' ἐλάχιστον διαφέρει τῆς ῥητορικῆς, ἀληθῶς δὲ ἡ σοφιστικὴ εἶναι καλλίων τῆς ῥητορικῆς, ὅσον ἡ νομοθετικὴ τῆς δικαστικῆς καὶ ἡ γυμναστικὴ τῆς ἰατρικῆς (520 Α).

Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης διὰ μακρῶν ὥρισε τὰ δύο τοῦ πολιτεύεσθαι εἴδη, τὸ διακονεῖν καὶ τὸ ποιεῖν τοὺς πολίτας ἠθικωτέρους, ἐρωτᾷ τὸν Καλλικλέα, πρὸς πότερον παροτρύνει, ὅπως τραπῇ. Καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀποδείξεις ὁ ἀμετάπειστος πολιτευτὴς ἀποκρίνεται, ὅτι πρὸς τὸ πρῶτον, διότι ἄλλως θέλει εἰσαχθῇ εἰς τὸ δικαστήριον ὑπὸ ἀνθρώπου μοχθηροῦ καὶ φαύλου. Ὁ φιλόσοφος ὁμολογεῖ μέν, ὅτι δυνατὸν νὰ πάθῃ τοῦτο, παρατηρεῖ δέ, ὅτι σχεδὸν μόνος τῶν Ἀθηναίων γινώσκει καὶ μετέρχεται τὴν ἀληθῆ πολιτικήν, διότι λέγει ἑκάστοτε, ὅπως καταστήσῃ τοὺς πολίτας ἠθικωτέρους καὶ οὐχί, ὅπως κολακεύσῃ τούτους (521 Δ). Τὴν δὲ ἐπισειομένην βλάβην δύναται νὰ πάθῃ καὶ ὁ ἰατρὸς ὀψοποιοῦ κατηγοροῦντος καὶ παίδων δικαζόντων. Ἂν δὲ ἦναι δυνατὸν νὰ ἀποθάνῃ ἐνδείᾳ κολακικῆς ῥητορικῆς, εὐχαρίστως θέλει φέρει τὸν θάνατον. Διότι τοῦτον μὲν μόνον ὁ ἀλόγιστος καὶ ἀνανδρος φοβεῖται, τὴν δὲ ἀδικίαν πάντες· διότι ἡ ψυχὴ γέμουσα ἀδικημάτων θέλει καταβῇ εἰς Ἅδου, ὅπερ εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν. Πρὸς κύρωσιν δὲ τῆς θεωρίας ὁ φιλόσοφος ἀφηγεῖται τὸν ἑπόμενον ἠθικώτατον μῦθον.

Ἐν τοῖς χρόνοις ἤδη τοῦ Κρόνου ὑπῆρχε νόμος, καθ' ὃν μετὰ θάνατον οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἀπήρχοντο εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων, οἱ δὲ κακοὶ εἰς τὸν Τάρταρον (523 Α). Τότε δὲ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Διὸς αἱ δίκαι ἐγίνοντο κακῶς· διότι ζῶντες ἔκρινον ζῶντας καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐδικάζοντο κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νήσων τῶν μακάρων ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι συχνάκις ἄνθρωποι ἀνάξιοι ἔρχονται εἰς τὸν τόπον τῆς ἀμοιβῆς καὶ εἰς τὸν τῆς κολάσεως, οὗτος τὴν αἰτίαν τῆς κακῆς κρίσεως ἀνευρὼν διέταξε τὴν θεραπείαν. Πολλοὶ ἄνθρωποι πονηρὰς ψυχὰς ἔχοντες ἐδικάζοντο περιβεβλημένοι σώματα καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης ἤρχοντο χάριν αὐτῶν πολλοὶ ψευδομάρτυρες. Πρὸς πᾶσι τούτοις καὶ αὐτοὶ οἱ δικασταὶ ἦσαν ζῶντες καὶ διὰ τῶν αἰσθητηρίων δὲν ἠδύναντο ἀσφαλῶς νὰ κρίνωσιν. Ἐκέλευσε λοιπόν, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι προγιγνώσκωσι τὸν θάνατον καὶ ἵνα νεκροὶ κρίνωσι νεκρούς, ὅπως δι' αὐτῆς τῆς ψυχῆς θεωρῶσι τὴν ψυχὴν τοῦ τεθνηκότος. Ἐπὶ τούτῳ δὲ διώρισε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δικαστάς, τὸν Μίνω, τὸν Ῥαδάμανθυν καὶ τὸν Αἰακόν, ὅπως δικάζωσιν ἐν τῇ τριόδῳ, ἐξ ἧς φέρουσι δύο ὁδοί, ἡ μὲν εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων, ἡ δὲ εἰς τὸν Τάρταρον.

Ἐκ τοῦ μύθου τούτου ὁ φιλόσοφος ἐξάγει τὰς ἑξῆς συνεπείας (524 B)· Ὁ θάνατος εἶναι διάλυσις δύο πραγμάτων, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Μετὰ τὴν διάλυσιν ταύτην ἑκάτερον ἐπί τινα χρόνον ἔχει οὕτως, ὡς καὶ ἐν τῷ βίῳ, π. χ. ἐν τῷ σώματι ὑπάρχει τὸ μέγεθος, ἡ παχύτης, ἡ κόμη, αἱ πληγαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὡσαύτως ἡ ψυχὴ φέρει τὰ παθήματα, ἅπερ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἑκάστου πράγματος ἔσχεν, π. χ. ἡ τοῦ ἐπιόρκου καὶ ἀδίκου εἶναι διαμεμαστιγωμένη καὶ οὐλῶν μεστή. Οἱ δικασταὶ δὲν γινώσκουσιν, εἰς τίνα ἀνήκει ἡ ψυχή, ἀλλὰ τὰ ἐπ' αὐτῆς σημεῖα ἰδόντες ἀποπέμπουσιν εἰς τὸν Ἅδην, ὅπως τιμωρηθῇ. Ἑκάστη δὲ τιμωρία γίνεται ἢ πρὸς βελτίωσιν τοῦ τιμωρουμένου ἢ πρὸς παράδειγμα τῶν ἄλλων (525 B). Εἰς μὲν τὴν πρώτην τιμωρίαν ὑποβάλλονται, ὅσων τὰ ἁμαρτήματα εἶναι ἰάσιμα, εἰς δὲ τὴν δευτέραν οἱ τὰ ἔ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σχατα ἀδικήσαντες καὶ διὰ ταῦτα ἀνίατοι γενόμενοι, οἵτινες δὲν ὠφελοῦνται αὐτοὶ διὰ τῆς τιμωρίας, ἀλλὰ χρησιμεύουσιν ὡς νουθετήματα τῶν ἄλλων. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ τύραννοι, οἷος ὁ Ἀρχέλαος, οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ πολιτευόμενοι, διότι ἐκ τῶν μέγα δυναμένων γίνονται οἱ σφόδρα πονηροί. Βεβαίως καὶ ἐκ τούτων δύνανται νὰ ἦναι δίκαιοι, ὡς Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι γίνονται κακοί. Λοιπὸν αἱ μὲν ψυχαὶ τῶν πονηρῶν πέμπονται εἰς τὸν Τάρταρον, ἡ δὲ τοῦ ὁσίου καὶ ἀληθοῦς, ὅστις συνήθως εἶναι ἰδιώτης, κατ' ἐξοχὴν δὲ φιλόσοφος, πέμπεται εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων.

Ὑπὸ τῶν λόγων τούτων πεπεισμένος ὁ Σωκράτης σκοπεῖ, ἵνα παρουσιάσῃ τῷ κριτῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὅσον οἷόν τε ὑγιεστάτην (526 Δ). Διὰ τοῦτο μὴ φροντίζων περὶ τῶν τιμῶν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων πειρᾶται, ἵνα γένηται ὅσον οἷόν τε βέλτιστος καὶ ἐπὶ τούτῳ παρακαλεῖ καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ δὴ καὶ τὸν Καλλικλέα, ὅπως μὴ κατὰ τὴν κρίσιν ἐκείνην μείνῃ ἀβοήθητος, ὅταν ὁ δικαστὴς τῆς Αἰγίνης τύψῃ ἐπὶ κόρρης καὶ προπηλακίσῃ αὐτόν. Ἴσως ὁ Καλλικλῆς καταφρονεῖ τούτων (διότι εἶναι μῦθος), ἀλλ' οἱ σοφώτατοι τῶν Ἑλλήνων, ὁ Καλλικλῆς, ὁ Πῶλος καὶ ὁ Γοργίας, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποδείξωσι κρεῖττονα βίον. Διότι πάντων τῶν ἄλλων λόγων ἐξελεγχθέντων μόνος οὗτος ἔμεινεν ἀδιάσειστος, δηλ. πρῶτον, ὅτι πρέπει τις νὰ φοβῆται μᾶλλον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ δεύτερον, ὅτι ὁ κακὸς γενόμενος πρέπει νὰ τιμωρηθῇ· Ὥστε ἡ λογικὴ ἀπόδειξις συνάδει πληρέστατα τῇ παραδόσει. Καὶ τὴν ῥητορικὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα, εἰς τὸ δίκαιον. Ἐν τέλει παρακελεύεται τὸν Καλλικλέα, ἵνα ἀκολουθήσῃ ταύταις ταῖς συμβουλαῖς, ὅπως γένηται εὐδαίμων. Καὶ ἂν καταφρο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νηθῇ καὶ προπηλακισθῇ ὑπό τινος, οὐδὲν κακὸν θέλει πάθει, ἂν ἦναι καλὸς καὶ ἀγαθός. Ὅταν δὲ οἱ διαλεγόμενοι γείνωσι τοιοῦτοι, τότε πρέπει νὰ πολιτευθῶσιν. Ἐν τῷ παρόντι δέον νὰ ἀσκῶσι τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν. Οὗτος εἶναι ὁ ἄριστος βίος, ὦ Καλλίκλεις.

Οὕτω διὰ βραχέων ὑπεδείξαμεν μᾶλλον τὴν λογικὴν ἢ τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ διαλόγου ἀνάλυσιν, ὅστις ἐν ἑκάστῃ ἐρεύνῃ παρέχει ὁλοκλήρους κόσμους ἰδεῶν, ὡς ἑκάστη στροφὴ τοῦ ἀδάμαντος ἐκπέμπει ἀπειροπληθεῖς μαρμαρυγάς. Περιέχει μὲν ὁ διάλογος πολλὰς θεωρίας, ἀλλ' αὗται εἶναι συντεταγμέναι εἰς ἓν ὀργανικὸν ὅλον, ὅπερ ὑπὸ τῶν νεωτέρων διαφόρως ἀναλύεται. Ὁ Steinhart, μεθ' οὗ συμφωνεῖ καὶ ὁ Susemihl, διαιρεῖ πλὴν τοῦ προοιμίου (κεφ. 1,2) τὸν λοιπὸν διάλογον εἰς πέντε κύρια μέρη. *Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ* (3—20), ἐν ᾧ ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος ἐκ διαδοχῆς πρὸς τὸν Σωκράτη διαγωνίζονται, ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ εὐθύμου ἀψιμαχίας καὶ ἔτι περὶ τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τῆς ὠφελείας τῆς ῥητορικῆς γίνεται λόγος. Περὶ τὸ τέλος τοῦ τμήματος τούτου ἄρχεται ἡ ἀντίθεσις τῶν ἀληθῶν καὶ ψευδῶν τεχνῶν, ἥτις καθ' ὅλον τὸν διάλογον διήκει. *Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει* (21—36) τοῦ Γοργίου ὅλως ἀποσυρομένου μένει ἀγωνιζόμενος ὁ Πῶλος καὶ ἡ ἀντίθεσις γίνεται ἀποτομωτέρα. Τὸ αὐθαίρετον, ὅπερ ἐν τῷ κοινῷ βίῳ ἐλευθερία ὀνομάζεται, ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν τῆς ἠθικῆς βουλήσεως, ἡ αὐθαίρετος δύναμις, ἥτις ἐν τῇ βάσει ἡ μεγίστη ἀδυναμία εἶναι, πρὸς τὴν ἠθικὴν δύναμιν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νόμου, μέχρις ὅτου ἐξέρχεται ἰδανικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἣν ἕκαστος συνειδὼς ἢ ἑαυτῷ ἀδικήσαντι ἢ τοῖς φίλοις ὀφείλει μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς ῥητορικῆς νὰ ἐπιζητῇ τὴν τιμωρίαν. Κατ' ἔννοιαν καὶ κατ' εἶδον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ δύο πρῶτα μερη, ἐν οἷς καθ' ὅλου ὁ διὰ βραχέων διάλογος ἐπικρατεῖ, ἀποτελοῦσι μεῖζόν τι ὅλον, ὡς καὶ τὰ τρία ἑπόμενα, ἐν οἷς μόνος ὁ Καλλικλῆς πρὸς τὸν Σωκράτη διαλέγεται. *Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μέρει* (37—46) ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἀνθρωπίνου αὐθαιρέτου πρὸς τὸν θεῖον νόμον ἐμφανίζεται ἀποτομωτάτη καὶ τὸ αὐθαίρετον ἀγωνίζεται καὶ ἐν ταῖς δυσὶν αὐτοῦ κυρίαις μορφαῖς πρὸς τὸ δίκαιον, πρῶτον μὲν ἀντικειμενικῶς ὡς ἀπόρριψις πάσης νομίμου καὶ δικαίας πολιτικῆς συντάξεως, ὡς ἀναρχία, ὡς ἀπόλυτος τυραννὶς τοῦ ἰσχυροτέρου, εἶτα δὲ ὑποκειμενικῶς ὡς ἐν συνειδήσει ἐναντίωσις τῆς ἡδονῆς πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον, ὡς τελεία ἀκολασία, ὡς ἀπόλυτος βασιλεία τῆς τυφλῆς ὁρμῆς καὶ τῆς ἑαυτῆς σπουδῆς πρὸς πλήρωσιν. Ὅσῳ λοιπὸν ἐνταῦθα ἡ ἀσεβὴς ἀλαζονεία καὶ ἡ ἀντίστασις τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης ὕψωσε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, τοσούτῳ λαμπροτέρα ἐν τοῖς ἑπομένοις κεφαλαίοις προβαίνει ἡ νίκη τῆς ἀληθοῦς ἀρχῆς. Ἐν ἀρχῇ ἤδη τοῦ *τετάρτου μέρους* (47—61) γίνεται μνεία ῥήσεων ποιητῶν καὶ φιλοσόφων περὶ τελειοτέρου βίου. Εἶτα ἐν τῷ διαλεκτικῷ ἀγῶνι ἡ ἡδονὴ ἀποκαλύπτεται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ οὐδενείᾳ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὡς τὸ μόνον ἀληθὲς τοῦ βίου κριτήριον ἀναγνωρίζεται. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ ἀνήθικος βιωτικὴ πρᾶξις ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῆς ἠττήθη, ἐμφανίζεται ἡ ἀντίθεσις διπλοῦ βίου καὶ διπλῆς τέχνης (δηλ. τῶν ἀληθῶν καὶ ψευδῶν τεχνῶν) ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ διαυγείᾳ καὶ ἄγει εἰς τὴν ὑψίστην τοῦ διαλόγου ἰδέαν, τὴν ἰδέαν τῆς ἁρμονίας τῆς ἀρχούσης ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῆς ἀπείρου τάξεως. Τέλος ἐν *τῷ πέμπτῳ μέρει* (62—83) δείκνυται ὁ ἠθικὸς νόμος πρῶτον μὲν ἐν τοῖς νόμοις τοῦ σύμπαντος κόσμου, εἶτα δὲ ἐν τῇ αἰωνίᾳ καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὡρισμένῃ τάξει τοῦ ἠθικοῦ κόσμου. Ἐνταῦθα συρρέουσιν, ὡς δὴ περὶ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέλος τραγῳδίας τινός, πάντες οἱ μῖτοι τῆς πλουσίας ὑποθέσεως καὶ ἑκάστη διαφωνία γίνεται καθαρωτάτη ἁρμονία. Ἡ ἠθικὴ κάθαρσις τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν παθῶν, ἣν ὁ Ἀριστοτέλης ὡς σκοπὸν τῆς τραγῳδίας θεωρεῖ, καὶ ἐνταῦθα ἐκπληροῦται. Τὸν δὲ μῦθον περὶ τῆς αἰωνίας ἀμοιβῆς θεωρῶν ὁ Steinhart ὡς τὸν ἐπίλογον τοῦ φιλοσοφικοῦ δράματος παραβάλλει πρὸς τὴν συνήθη ἐμφάνισιν τῶν θεῶν περὶ τὴν ἔξοδον τῶν τραγῳδιῶν. Ἡ δὲ δευτέρα ἀνακεφαλαίωσις τῶν κυρίων ἐννοιῶν τοῦ διαλόγου ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ ὑπενθυμίζει κατ' αὐτὸν τοὺς ἀναπαίστους, οἵτινες περὶ τὸ τέλος τὴν κυρίαν ἰδέαν τῆς τραγῳδίας διὰ βραχέων ἐκδηλοῦσιν[1].

Ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ ἐκτιμῶμεν τὴν ὑψηλὴν σκοπιάν, ἐξ ἧς καθορᾷ τὸν προκείμενον διάλογον, ἀλλὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην ὑπηγόρευσεν ἴσως ἡ ἄκρα ἐπιθυμία, ὅπως ὅσον οἷόν τε ἐγγύτατα παραβάλῃ τὸν δραματικὸν διάλογον πρὸς τραγῳδίαν. Ἡ πενταμερὴς ὅμως διαίρεσις δὲν ἦτο συνήθης τῇ ἀρχαίᾳ τραγῳδίᾳ, ὡς ἐν τῇ νεωτέρᾳ. Ἡ δὲ παραβολὴ τοῦ μύθου πρὸς τὸν ἀπὸ μηχανῆς θεὸν εὐφυῶς μὲν ἐπενοήθη, ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Bonitz[2], ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ κρίσις τοῦ ἀγῶνος διὰ τῶν ἀντιθέσεων ἐπιστημονικῶς ἐπετεύχθη, εἶναι ἡμαρτημένη ἡ παραβολὴ πρὸς ἐμφανίσεις θεῶν τινων ἐν τραγῳδίαις, ἐν αἷς ἄλυτος πλοκὴ τοῦ μύθου εἶναι ἀνάγκη νὰ κοπῇ. Εὐστόχως δ' ὁ αὐτὸς ἀνὴρ λέγει, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διαρθρώσεως, δι' ἧς ἡμεῖς καθ' οἱανδήποτε ὑποκειμενικὴν προαίρεσιν τὰς ἐννοίας τοῦ Πλάτωνος διαθέτομεν, ἀλλὰ περὶ

1) Platon's sämmtl. Werke übers. σελ. 358. 2) Platon. Stud. σελ. 35.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκείνης τῆς διαρθρώσεως, ἣν αὐτὸς ὁ Πλάτων μετὰ ἱκανῆς σαφηνείας ἔδειξεν. Τὸ μὲν τέλος τμήματός τινος πρέπει σαφῶς νὰ δεικνύηται ὡς τὸ πέρας σειρᾶς ἐννοιῶν, ἡ δὲ ἀρχὴ ὡς ἔναρξις ἄλλης σειρᾶς. Τὰ κριτήρια ὅμως ταῦτα δὲν ἀνευρίσκονται ἐν ταῖς διαιρέσεσι τοῦ Steinhart π. χ. ἐν τῷ τέλει τοῦ 20ου ἢ τοῦ 46ου κεφαλαίου. Διότι ἐκεῖ ὁ Σωκράτης ἤγαγε εἰς πέρας τὴν διαίρεσιν τῶν ἀληθῶν καὶ ψευδῶν τεχνῶν καὶ προκαλεῖ τὸν Πῶλον νὰ ἀνασκευάσῃ ταύτην, ἐὰν δύνηται. Τὰ ἡγούμενα μετὰ τῶν ἑπομένων οὕτω στενῶς μετ' ἀλλήλων συνδέονται, ὥστε οὐδεμία τομὴ ἐπιτρέπεται. Ὡσαύτως περὶ τὸ τέλος τοῦ 46ου κεφαλαίου ὁ Καλλικλῆς διισχυρίζεται, ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία κεῖνται ἐν τῇ ἀτέρμονι τῶν ἐπιθυμιῶν πληρώσει. Ἔνταῦθα πάντως κεῖται τὸ ὕψιστον τῆς ἀνηθίκου ἀρχῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ διάρθρωσις τομὴν ἐπιρέπουσα· ὅσῳ ἀνηθικώτερος ὁ ἰσχυρισμός, τοσούτῳ ἡ ἀνασκευὴ εἶναι ἐπιτακτικωτέρα, δι' ἧς ὁ λόγος συνεχίζεται. Ἐὰν δέ τις μελετήσῃ καὶ τὰς ἄλλας διαιρέσεις, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι δὲν εἶναι εὐστοχώτεραι.

Ὁ δὲ Cron τὸν διάλογον πλὴν τοῦ προοιμίου (κεφ. 1) καὶ τοῦ ἐπιλόγου (83) διεῖλεν εἰς τρία τμήματα. 1. *Διάλογος τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Γοργίαν καὶ Πῶλον. Τί εἶναι καὶ τί δύναται ἡ ῥητορική;* (κεφ. 2—36). 1 Διάλογος τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Γοργίαν. Ἡ ῥητορικὴ εἶναι τέχνη διὰ λόγου ἄνευ διδασκαλίας πειθὼ παράγουσα, ἰδίως ἀσχολουμένη περὶ τὸ δίκαιον (κεφ. 2—15). 2) Διάλογος τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Πῶλον. Ἡ ῥητορικὴ δὲν εἶναι ἀληθὴς τέχνη, ἀλλὰ κολακικὴ ἢ φαινομένη τέ-

1) Beiträge κτλ. σελ. 73.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χνη, καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς δὲν εἶναι ἀληθής, ἀλλὰ μόνον δοκοῦσα (κεφ. 16—36). II. *Διάλογος τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Καλλικλέα.* Τίς εἶναι ὁ ἀληθὴς προορισμὸς τοῦ βίου; (κεφ. 37—78) 1). Οὐχὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν παίδευσιν τῶν νέων, ἀλλὰ τὴν ῥητορικήν, τὴν ἀσφάλειαν μὲν ἐγγυωμένην, δύναμιν δὲ πορίζουσαν θεωρεῖ ὁ Καλλικλῆς ὡς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου στηρίζεται. (λόγος τοῦ Ζήθου) (κεφ. 37—41). 2) Ἔλεγχος ταύτης τῆς γνώμης ἄγων εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἡδέος, ἣν ὁ Σωκράτης ἐλέγχει διὰ τῆς θεωρίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸν πρότερον ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἀξίας τῆς ῥητορικῆς κυροῖ (κεφ. 42—68). 3) Οὐχὶ ἡ σπουδὴ πρὸς ἀρχὴν καὶ δύναμιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ πλήθους κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν μέχρι τοῦδε πολιτευτῶν, ἀλλ' ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἀγαθοῦ ἄνευ ὑπολογισμοῦ τοῦ κινδύνου περὶ ζωῆς εἶναι τὸ ἀληθὲς πρόβλημα τοῦ ἀνδρός, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ πολιτευτοῦ (ἀπόκρισις τοῦ Ἀμφίονος) (κεφ. 69—78). III. *Θρησκευτικὴ ἐπιμαρτυρία ταύτης τῆς θεωρίας.* 1) Μῦθος περὶ τῆς κρίσεως τῶν ψυχῶν μετὰ τὸν θάνατον (κεφ. 79). 2) Τὰ ἐντεῦθεν πορίσματα ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν ψυχῶν μετὰ τὸν θάνατον.

Ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ διάλογος τοῦ Γοργίου καὶ τοῦ Πώλου πρὸς τὸν Σωκράτη ἐθεωρήθη ὡς ἓν τμῆμα, ὅπερ δὲν φαίνεται ἡμῖν πολὺ πιθανόν. Ὁ Cron λέγει, ὅτι τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα, ὁ πρεσβύτερος διδάσκαλος καὶ ὁ νεώτερος ὀπαδός, εἶναι στενῶς συνδεδεμένα καὶ ὡς τοιαῦτα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν. Βεβαίως οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ὡς θεωρητικοὶ ἔχουσί τι κοινὸν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν εὔστροφον πολιτευτήν, ἀλλὰ τοῦτο δεικνύει μόνον τὴν ὁμοιότητα τὴν ὑ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάρχουσαν ἐν τῷ ἐπαγγέλματι καὶ ἐν τῇ σχέσει τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸν μαθητήν, δὲν παρέχει ὅμως τὸ δικαίωμα, ὅπως ἐνώσωμεν τοὺς διαλόγους τῶν δύο προσώπων εἰς ἓν τμῆμα. Διότι ὁσηνδήποτε ὁμοιότητα καὶ ἂν ἔχωσι τὰ πρόσωπα (αἱ διαφοραὶ εἶναι πλείονες τῶν ὁμοιοτήτων), διαφέρουσιν ὅμως κατὰ τὴν βάσιν τῆς συζητήσεως, ὅπερ τὸ σπουδαιότατον, τῆς δὲ διαφορᾶς ἔχουσι πληρεστάτην συνείδησιν αὐτοὶ οἱ διαλεγόμενοι. Καὶ ὁ Πῶλος ἐν τῷ 16ῳ κεφαλαίῳ ἐλέγχει τόν τε Γοργίαν καὶ τὸν Σωκράτη καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ 37ῳ εἰρωνεύεται τὸν Σωκράτη καὶ μετ' ὀλίγον ἐλέγχει τοὺς δύο συναγωνιστὰς αὐτοῦ. Ὁ δ' ἔλεγχος προφανῶς μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ἐλέγχων ἐν τοῖς εἰρημένοις δὲν εὑρίσκει βάσιν, ἐφ' ἧς ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ ἄλλην, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Bonitz[1]. Ὡσαύτως δὲν δύναταί τις νὰ δεχθῇ, ὅτι ὁ μῦθος καὶ τὰ ἐκ τούτου πορίσματα ἀποτελοῦσι τρίτον *κύριον* μέρος τοῦ διαλόγου, ὡς ἐνόμισεν ὁ Cron· διότι ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ μία τῶν ἀποδείξεων, δι' ὧν ὁ Σωκράτης ἀνασκευάζει τοὺς λόγους τοῦ Καλλικλέους. Ὁ Πλάτων ἀποδεικνύει ἢ διὰ τῆς παραδόσεως ἢ διαλεκτικῶς καὶ τοῦτο ἔπραξε καὶ ἐνταῦθα. Εἰς παραπλήσιον ἁμάρτημα περιέπεσεν ὁ Bonitz, ὅστις τὸν μῦθον καὶ τὰ πορίσματα αὐτοῦ ἐθεώρησεν ὡς τὸν ἐπίλογον τοῦ διαλόγου· διότι τὸ μέρος τοῦτο στερεῖται τῶν γνωρισμάτων, ἅπερ ἀρχαῖοι[2] καὶ νεώτεροι[3] τεχνογράφοι ἀποδίδουσι

1) Plat. Stud. σελ. 17. 2) Ἀνώνυμος παρὰ Spengel, I, 453 «Διαιρεῖται δὲ ὁ ἐπίλογος εἰς εἴδη δύο, εἴς τε τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ παθητικόν, καὶ τοῦ μὲν πρακτικοῦ ἐστιν ἡ ἀνακεφαλαίωσις, τοῦ δὲ παθητικοῦ τὸ τὰ πάθη κατασκευάζειν καὶ ῥωννύειν τὸν λόγον» 3) Hoffmann, Rhetorik § 45, 6.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ ἐπιλόγῳ, π. χ. πρέπει νὰ ἦναι βραχύς, νὰ μὴ ἐξάγηται ἐξ ἑνὸς μόνον μέρους τοῦ λόγου, νὰ μὴ παρέχῃ ὅλως νέαν ὄψιν τῆς ὑποθέσεως καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅπερ δὲν εὑρίσκομεν ἐν τῷ προκειμένῳ ἐπιλόγῳ. Διὰ ταῦτα δέον νὰ περιορίσωμεν τοῦτον μόνον ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ[1].

Ποῦ λοιπὸν πρέπει νὰ διαιρεθῇ ὁ διάλογος; Ἀρίστη διαίρεσις εἶναι ἡ κατὰ τὰ τρία διαλεγόμενα πρόσωπα πρὸς τὸν φιλόσοφον, τὸν Γοργίαν, λέγω, τὸν Πῶλον καὶ τὸν Καλλικλέα. Τὴν διαίρεσιν ταύτην δέχονται οἱ πλεῖστοι, εὐστόχως ὑποστηρίζει ὁ Bonitz καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐκ παντὸς τρόπου πειρᾶται νὰ ὑποδείξῃ τῷ ἀναγνώστῃ. Ὁ διάλογος συνετάχθη οὕτως,ὥστε καὶ τὰ τρία διαλεγόμενα πρόσωπα δὲν διαλέγονται ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι, ἀλλὰ κατὰ διαδοχὴν ἕκαστον γίνεται ὁ κύριος τοῦ Σωκράτους ἀνταγωνιστής. Βεβαίως ἡ διαδοχικὴ αὕτη μετοχὴ τῶν διαλεγομένων δὲν ἤχθη μέχρι μικρολόγου σχολαστικότητος· δηλ. ἐκεῖ, ἔνθα τὸ ἓν πρόσωπον πρὸς τὸν Σωκράτη διαλέγεται τὸ ἕτερον δὲν τηρεῖ ἄκραν σιγήν, ἀλλὰ λέγει ὀλίγας λέξεις, ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον, ὅπως δειχθῇ, ὅτι τὰ λοιπὰ πρόσωπα διανοητικῶς παρακολουθοῦσι ταῖς ἐννοίαις καὶ τῇ πορείᾳ τῆς συζητήσεως.

Ἂν μὴ τοῦτο ἐγίνετο,ἤθελε κινδυνεύσει ὁ διάλογος νὰ μὴ θεωρηθῇ ὡς τεχνικὸν ἔργον,διότι ἤθελε διαλυθῇ εἰς τρία ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα μέρη. Τὰ τρία ταῦτα τμήματα διαφέρουσιν ἀλλήλων οὐ μόνον κατὰ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τῆς συζητήσεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐννοίας. Ὁ διάλογος τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Γοργίαν βαίνει ὅλως κατ'

1) Καὶ αὐτὸς ὁ Bonitz γνοὺς τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατυπώσει τῆς διατριβῆς δὲν ἐσημείωσε τὸ μέρος τοῦτο ὡς ἐπίλογον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εὐθεῖαν, δηλ. ἁπλῶς κατὰ τὰς ἀξιώσεις τοῦ ὁρισμοῦ, ὅστις ἑκάστοτε περιορίζεται καὶ ἐν τέλει δεικνύεται ἡ ἀντίφασις. Ὅπου δ' ὁ Σωκράτης ἐκφράζει παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος (ὅπερ ὅμως δὲν γίνεται συχνάκις), αὗται δὲν ἔχουσι τὸν τύπον τῆς διδασκαλίας ἢ τῆς νουθετήσεως τοῦ διαλεγομένου, ἀλλὰ μόνον τὸν τῆς ἀπολογίας τῆς ἰδίας μεθόδου[1]. Τοὐναντίον ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι συχνότατα δίδονται παραινέσεις περὶ μεθόδου ἐπιστημονικῆς συζητήσεως κατὰ τοῦ ῥητορικοῦ κόμπου καὶ τῆς φιλονεικίας, καὶ μάλιστα ὡς παρ' ἀνωτέρου διορθώσεις[2]. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τμήματι διορθώσεις μεθοδολογικαὶ ἐλλείπουσιν. Τοὐναντίον ὁ Καλλικλῆς ἐλέγχει τὸν Σωκράτη ὡς σοφιζόμενον, ἄνω κάτω στρέφοντα τοὺς λόγους καὶ φιλονεικοῦντα[3]. Ὡσαύτως καὶ κατ' ἔννοιαν τὰ τρία τμήματα διαφέρουσιν ἀλλήλων· διότι τοῦ μὲν πρώτου ὑπόθεσις εἶναι ὁ ὁρισμὸς τῆς ῥητορικῆς, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀληθὴς δύναμις ταύτης καὶ ἐν τῷ τρίτῳ ἐξετάζεται τὸ ζήτημα ἂν ἡ πολιτικὴ ῥητορικὴ ἢ ἡ φιλοσοφία εἶναι ἄξιος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου προορισμός (Πῶς βιωτέον;). Ὅτι μετὰ τὴν ἦτταν ἑκάστου διαλεγομένου νέος ἀνίσταται ἀγωνιστὴς μετὰ μείζονος θάρρους καὶ τόλμης, τοῦτο δίδωσι τῷ διαλόγῳ πλὴν τῆς αὐξούσης ἀκριβείας τῆς ἀποδείξεως καὶ δραματικὴν ζωηρότητα. Τὰ τρία ὅμως ταῦτα μέρη δὲν εἶναι ὅλως κεχωρισμένα ἀλλήλων, ἀλλὰ μέλη τοῦ αὐτοῦ ὀργανικοῦ ὅλου. Αὐτὸς ὁ Πλάτων παραβάλλων τὸν λόγον πρὸς ζῷον λέγει[4], ὅτι ἐκεῖνος πρέπει νὰ διαιρῆται εἰς τρία ὡς τοῦτο

1) Ὅρα 453 C καὶ 454 C. 2) 461 E. 462 C. 466 C καὶ πολλαχοῦ. 3) 497 A. 511 A. 515 B. 4) Ἐν Φαίδρῳ 464 C Ἀλλὰ τόδε γε οἶμαί σε φάναι ἄν, δεῖν πάντα λόγον ὥσπερ ζῷον συνεστάναι σῶμά τι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς τοὺς πόδας, τὰ μέσα καὶ τὴν κεφαλήν. Κατὰ τὴν διαίρεσιν ταύτην, ὡς νομίζομεν, τὸ μέρος τοῦ Γοργίου διὰ τὸν ὁρισμόν, ὅστις εἶναι ἡ βάσις παντὸς ζητήματος, πάντως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς πόδας, τὸ δὲ μέρος τοῦ Πώλου καὶ διὰ τὴν μεσότητα τῆς θεωρίας καὶ διότι ἐν τῷ μέσῳ κεῖνται αἱ χεῖρες αἱ τὴν δύναμιν ἐκπροσωποῦσαι πάντως δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ μέσον τοῦ σώματος καὶ τέλος τὸ τοῦ Καλλικλέους, ὅστις εἶναι ὁ νοῦς τοῦ ὁμίλου τοῦ ἀγωνιζομένου πρὸς τὸν Σωκράτη, ἀπεικάζομεν πρὸς τὴν κεφαλήν. Ὡς δὲ τὰ μέσα προϋποθέτουσι τοὺς πόδας καὶ ἡ κεφαλὴ τὰ δύο ἄλλα, οὕτως ἡ δύναμις τῆς ῥητορικῆς ἡ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ἐξεταζομένη ἔχει ὡς βάσιν τὸν ὁρισμὸν τοῦ πρώτου καὶ ἡ τῆς ῥητορικῆς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν σύγκρισις, ἥτις εἶναι ὑπόθεσις τοῦ τρίτου μέρους, προϋποτίθησι τόν τε ὁρισμὸν καὶ τὴν δύναμιν ταύτης τῆς τέχνης.

Οὕτως ὁ καλλιτέχνης φιλόσοφος κατὰ μίμησιν τοῦ ὑπερτάτου δημιουργοῦ διέπλασε καὶ συνήρθρωσε τὸ σῶμα τοῦ διαλόγου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἆρά γε τὸ ὀργανικὸν τοῦτο σῶμα κατέλιπε ἄπνουν, ἢ ἐνεφύσησεν ἐν αὐτῷ πνεῦμα ζωῆς; Ἂν δ' ἔχῃ ψυχὴν τὰ μέλη κινοῦσαν, ποῦ ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν ἢ ἐν τῇ κεφαλῇ; Ἐπειδὴ δὲ τὸ τμῆμα τοῦ Καλλικλέους ἐδείχθη ὡς τοιαύτη, ἐνταῦθα δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἡ ἐνοῦσα ἰδέα, ἥτις πάντα τὰ μέλη εἰς ἑαυτὴν ὑποτάσσει. Περὶ τῆς κυρίας τοῦ διαλόγου ἰδέας, ἣν ἄλλοι μὲν *σκοπόν*, ἄλλοι δὲ πυρῆνα καὶ κέντρον ὀνομάζουσιν, ὑπάρχουσιν οὐχὶ ὀλίγαι διαφωνίαι

ἔχοντα αὐτὸν αὑτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, πρέποντ' ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα. Ὅρα Suckow, Die Wissensch. und Künstl. Form der. Plat. Schrift. σελ. 188.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρά τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος μνημονεύων τῶν γνωμῶν ἐκείνων καὶ ἐλέγχων ταύτας νομίζει, ὅτι ἀληθὴς τοῦ διαλόγου σκοπὸς εἶναι αἱ ἀρχαὶ αἱ φέρουσαι εἰς τὴν πολιτικὴν εὐδαιμονίαν.[1]

Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ μὲν C. Hermann λέγει[2], ὅτι πυρὴν τοῦ διαλόγου εἶναι πάντως ἡ ἀπόδειξις, ὅτι μόνον τὸ ἀγαθὸν εἶναι ὄντως ὠφέλιμον καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀδικίας ἑαυτὸν βλάπτει καὶ διὰ τοῦτο δὴ ἡ ἡδονὴ πρέπει νὰ ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ δὲ Susemihl νομίζει,[3] ὅτι δυσκόλως ἁμαρτάνει, ἂν τὴν παράστασιν τῆς φιλοσοφίας ὡς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τέχνης τοῦ βίου ὡς τὸ κέντρον τοῦ διαλόγου θεωρήσῃ. Κατὰ δὲ τὸν Jahn ὁ ἀληθὴς βίος ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ εἶναι οὐχὶ ἡ σοφιστικὴ ῥητορικὴ (πολιτικὴ ἐνέργεια), ἥτις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νόμου ὀλιγωροῦσα μόνον τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἡδο-

---

1) Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἦτο Νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος ἐξ Ἀλεξανδρείας ζῶν κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα μ. Χ. «Ὁ δὲ σκοπὸς ἄλλος ἄλλοις ἔδοξεν εἶναι. Οἱ μὲν γάρ φασιν, ὅτι σκοπὸς αὐτῷ περὶ ῥητορικῆς διαλεχθῆναι, καὶ ἐπιγράφουσι.» Γοργίας, ἢ περὶ ῥητορικῆς.» Κακῶς δέ· οὗτοι γὰρ ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον χαρακτηρίζουσιν. Ἐπειδὴ γὰρ Γοργίᾳ διελέχθη περὶ ῥητορικῆς, ἐκ τούτου τὸν σκοπὸν ἐπερίσαντο. Καὶ οὐδὲ πολλοί εἰσιν οἱ τοιοτολόγοι. Ἄλλοι δέ φασιν, ὅτι περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας διαλέγεται, ὡς ἂν τῶν μὲν δικαίων εὐδαιμόνων ὄντων, τῶν δὲ ἀδίκων ἀτυχῶν καὶ ἀθλίων· καὶ ὅσῳ ἂν ἄδικός τις εἴη, τοσούτῳ ἀθλιώτερος, κἂν ἀθάνατος ᾖ, ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀθλιώτατος. Καὶ οὗτοι δὲ ἀπὸ μέρους τὸν σκοπὸν ἐκλαμβάνουσιν ἐκ τῶν πρὸς τόν Πῶλον λόγων. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι σκοπὸν ἔχει περὶ τοῦ δημιουργοῦ διαλεχθῆναι. Καὶ οὗτοι δὲ ἀπὸ μέρους λαμβάνουσιν, ἐπειδὴ ἐν τῷ μύθῳ, ὡς ἔχομεν μαθεῖν, μέμνηται τοῦ δημιουργοῦ. Ἀτόπως δὲ καὶ οὗτοι καὶ ἐξῃρημένως. Φαμὲν τοίνυν, ὅτι σκοπὸς αὐτῷ περὶ τῶν ἀρχῶν διαλεχθῆναι τῶν φερουσῶν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν πολιτικὴν εὐδαιμονίαν. 2) Geschichte und System der Plat. I, 477. 3) Die genetische Entwickelung τόμ. I. σελ. 91—113.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νὴν θηρεύει, ἀλλ' ἡ φιλοσοφικὴ ἀρετή, ἥτις ὡς δικαιοσύνη ἀποκαλυπτομένη πλὴν τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ οὐδένα ἄλλον σκοπὸν διώκει.[1] Ἐνταῦθα δὲν μνημονεύομεν ἄλλων μακρῶν ὁρισμῶν τῆς κυρίας ἰδέας τοῦ διαλόγου, οὔτε ἐκείνων, ὅσοι προδήλως φαίνονται ἡμαρτημένοι, π. χ. ὅτι ἐν τοῖς τρισὶ τμήμασι ἐλέγχονται τὰ τρία εἴδη τῆς ῥητορικῆς, τὸ πανηγυρικόν, τὸ δικανικὸν καὶ τὸ συμβουλευτικόν[2]· διότι ἐν πᾶσι τούτοις ὑπόκειται τὸ ζήτημα περὶ τῆς πολιτικῆς ῥητορικῆς. Ἐπιτυχέστερον, ὡς νομίζομεν, ὁρίζει τὴν κυρίαν τοῦ διαλόγου ἰδέαν ὁ Bonitz, λέγων, ὅτι τὸ ζήτημα, ἂν ἡ φιλοσοφία κατὰ Πλατωνικὴν ἔννοιαν, ἢ ἡ πολιτικὴ ῥητορικὴ ἐν τῇ τότε πραγματικῇ αὐτῆς καταστάσει εἶναι ἄξιον πρόβλημα τοῦ βίου. Ἡμεῖς δὲν ἀφιστάμεθα τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ὁρίζοντες τὴν κυρίαν ἰδέαν ὡς *σύγκρουσιν τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς πρὸς τὴν πολιτικὴν ῥητορικήν*.

Συγκρουσθεῖσα λοιπὸν ἡ τέχνη αὕτη πρὸς ἐκείνην τὴν ἐπιστήμην ἠττήθη καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ ἔχῃ. Ἐν τῇ πράξει ὅμως ἡ πολιτικὴ ῥητορικὴ εὐδοκιμοῦσα καὶ παρὰ πάντων ἐπαινουμένη διέφθειρε τούς τε πολιτευτὰς καὶ τὴν πολιτείαν. Τοῦτο γίνεται καταληπτόν, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τῶν πλείστων Ἑλληνίδων πόλεων τὸ πολίτευμα, καθ' ὃ ἡ ῥητορικὴ ἦτο τὸ σπουδαιότατον ὄργανον πάσης δημοσίας ἐνεργείας. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις τὰ ἐγειρόμενα ζητήματα ἐλύοντο διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου. Τούτου ἕνεκεν ὁ τὴν δύναμιν ταύτην διαφθείρων ὁλόκληρον τὴν πολιτείαν διέφθειρεν. Καὶ ὅμως τὸ μέγα τοῦτο κακὸν ὑπισ-

1) Einleitunhg σελ. 38. 2) Nitzsch, Phaedro σελ. 32 καὶ C. Hermann αὐτόθι σελ. 637.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χνεῖτο ἡ ῥητορικὴ παίδευσις τοῦ Γοργίου. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ διαφθορὰ ἤκμαζεν, οἱ υἱοὶ τῶν ἐπιφανεστάτων τῆς Ἑλλάδος οἴκων συνέρρεον, ἵνα μάθωσι παρὰ τοῦ σοφιστοῦ τὴν τέχνην ταύτην, ἥτις ἦτο τὸ κεφάλαιον πάσης ἀνθρωπίνης γνώσεως. Ὁ Ξενοφῶν παρέχει ἡμῖν εἰκόνα τοιούτων ῥητόρων ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν[1]. Βεβαίως ὑπῆρχον πολλοὶ κοῦφοι νέοι, οἵτινες μόνον χάριν ἀκαίρου ἐπιδείξεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἐπεθύμουν νὰ μάθωσι τὴν ῥητορικήν, ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἄλλοι, οἷος ὁ Καλλικλῆς, οἵτινες πρακτικωτέρους σκοποὺς ἐθήρευον. Οὗτοι διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ῥητορικῆς ὠρέγοντο, ἵνα δύναμιν ἐν τῇ πολιτείᾳ κτησάμενοι πράττωσι πᾶν κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ τὴν ἰδίαν βούλησιν. Ἄριστα δ' ἐπετύγχανε τοῦ σκοποῦ ὁ ῥήτωρ, ἂν ἐγίνετο τύραννος καὶ τοὺς πολίτας αὐτοῦ ἐδούλου. Οὗτος ἦτο ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ῥητορικῆς ταύτης παιδεύσεως, ἥτις μηδεμίαν ἀρχὴν περὶ πολιτείας ἀναγνωρίζουσα τὴν τοῦ δικαίου γνῶσιν ὡς περιττὴν ἐθεώρει. Οἱ σοφισταὶ οὐδὲν δίκαιον ἀνεγνώριζον, ἀλλ' ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ ὑποκειμένου νὰ ὁρίσῃ αὐτὸ καὶ τοῖς ἄλλοις διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου νὰ ἐπιβάλῃ. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ σοφιστικὴ κρυφθεῖσα ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ῥητορικῆς καὶ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον ταύτης ἐνεργοῦσα ἤρξατο κατ' εὐθεῖαν ὑποσείουσα τὰς βάσεις, ἐφ' ὧν αἱ ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι ἐστηρίζοντο, καὶ τὴν ἐλευθερίαν πάντων ἀπειλοῦσα.[2] Οὕτως ἡ ῥητορική, ὡς ἐνόουν αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Γοργίαν, ὁμοιάζει πρὸς κατακτητὴν καὶ διαφέρει

1) Ξενοφ. Ἀπομν. III, 6, 1. 2) Πλάτ. ἐν Φιλήβ. 58, Α. «Ἤκουον μὲν ἔγωγε ἑκάστοτε Γοργίου πολλάκις, ὡς ἡ τοῦ πείθειν πολὺ διαφέροι πασῶν τεχνῶν. Πάντα γὰρ ὑφ' αὑτῇ δοῦλα δι' ἑκόντων, ἀλλ' οὐ διὰ βίας ποιοῖτο, καὶ μακρῷ ἀρίστη πασῶν εἴη τεχνῶν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μόνον κατὰ τὰ ὄργανα· ἐκεῖνος μὲν δουλοῖ διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὅπλων, αὕτη δὲ διὰ τῆς τοῦ λόγου. Ὡς δὲ ἡ ῥητορικὴ ἀντιπροσωπεύει ἐνταῦθα τὴν πολιτικήν, οὕτως ἡ φιλοσοφία παρίσταται ἐν τῇ μορφῇ τῆς ἠθικῆς. Ὁ Πλάτων πειρᾶται νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ γνησία πολιτικὴ ὀφείλει νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῆς ἠθικῆς, ἐφ' ἧς καὶ τὸ ἄτομον. Τὸ δὲ ἄτομον τότε μόνον ἔχει δικαίωμα, ἵνα ἀναλάβῃ πολιτικὴν ἐνέργειαν, ὅταν ἠθικῶς τέλειον ἑαυτὸ ἀναδείξῃ. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ φιλοσόφου ἡ φιλοσοφία ἀποβαίνει τέχνη τοῦ βίου οὐ μόνον ἐν τῷ ἀτόμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ πολιτείᾳ. Οὕτω διαφέρει πρὸς τοὺς ἀντιδοξοῦντας· οὗτος μὲν τίθησι τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τῆς πνευματικῆς φύσεως ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς, οἱ δὲ ἀντιδοξοῦντες τὴν εὐδαιμονίαν τότε μόνον θεωροῦσι δυνατήν, ὅταν ἡ αἰσθητὴ φύσις ὡς οἷόν τε ἐλευθέρως καὶ ἀκολάστως κινῆται.

Ἡ εἰρημένη τῶν θεωριῶν ἀντίθεσις εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ αἰτία, δι' ἣν ὁ Πλάτων συνέγραψε τὸν προκείμενον διάλογον. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλείψωμεν καὶ τὴν ἐξωτερικήν· ὁ διάλογος συνεγράφη οὐχὶ πολὺν χρόνον μετὰ τὸν τραγικὸν τοῦ Σωκράτους θάνατον, ἐν δὲ τῇ δίκῃ τούτου ἠγωνίσατο ἡ ῥητορικὴ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Ἐκείνης κατὰ τύπους νικησάσης ἡ ἠθικὴ τοῦ Σωκράτους ὑπέστη ἥτταν δεινήν. Ἐν ᾧ δ' ἡ ἠθικὴ διὰ τῆς ἐρεύνης τὸν κύκλον αὐτῆς ὁσημέραι εὐρύτερον ἀνεδείκνυεν, ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἣν ἐξεπροσώπουν οἱ ῥήτορες, ἐξωτερικῶς περιωρίζετο. Τούτου ἕνεκεν ὁ φιλόσοφος ἐπειράθη νὰ ἀπολογηθῇ ἐν ὀνόματι τῆς ἠθικῆς καὶ διὰ τῆς ἀπολογίας τὴν ἐξωτερικὴν ταύτης θέσιν νὰ ἐδραιώσῃ. Ἂν ἦναι ἀληθές, ὅτι οἱ βίαιοι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν θάνατοι ὠφέλησαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁ τοῦ Σωκράτους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ τοῦτο δὲν ποιεῖ ἐξαίρεσιν. Διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγένετο αἰτία, ἵνα ἡ ἐπιστήμη, ἣν οὗτος ἵδρυσεν, ἀκριβέστερον ὁρισθῇ καὶ βαθύτερον ἐρευνηθῇ. Ἐν τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ συμπίπτει τὸ πρὸς τὸν διδάσκαλον σέβας μετὰ τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν ἐπιστήμην. Τέλος καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων εἶχε προσωπικὸν συμφέρον, ἵνα καταπολεμήσῃ τὴν ῥητορικήν, ἥτις ἐξεπροσώπει τὴν σύγχρονον πολιτικήν. Ὁ Πλάτων καίπερ ἔχων στενοὺς συγγενεῖς πολιτευτάς, τὸν Κριτίαν, λέγω, καὶ τὸν Χαρμίδην, ὅμως ἀναπτύξας τὴν διάνοιαν ὑψηλοτέραν καὶ τὴν καρδίαν εὐγενεστέραν δὲν ἤθελε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν πολιτικὴν παλαίστραν, ἐν ᾗ ὤφειλε τὸν πολυκέφαλον δῆμον κολακεύων νὰ διαγωνίζηται πρὸς δημοκόλακας ἀντιπάλους. Ἀντὶ πάντων τούτων προετίμα ἔνθεν μὲν νὰ ἐπιδοκιμάζῃ τὴν ἀριστοκρατικὴν τῶν Δωριέων πολιτείαν, ἔνθεν δὲ νὰ συγγράφῃ τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ θεωρίας. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς μὴ μετέχοντας τῆς πολιτείας, οἷος ὁ Πλάτων, οὐχὶ ἀπράγμονας, ἀλλ' ἀχρήτους ἐθεώρουν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Περικλέους[1]. Τούτου ἕνεκεν οἱ νέοι τῶν ἐπιφανεστάτων οἴκων τῆς ἐποχῆς τὴν πολιτικὴν ὡς τὸ σπουδαιότατον πρόβλημα τοῦ βίου ἐλευθέρου ἀνδρὸς θεωροῦντες συνέρρεον εἰς τοὺς διδασκάλους τῆς ῥητορικῆς, οἷος ὁ σοφιστὴς τοῦ φερωνύμου διαλόγου.

Γοργίας ὁ Λεοντῖνος ἐγένετο μακρόβιος ἅτε περὶ τὰ 492 π. Χ. γεννηθεὶς καὶ περὶ τὰ 384 π. Χ. τελευτήσας. Ἂν καὶ τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἀμφιταλαντεύεται, ὅμως κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμοὺς ἐμήκυνε τὸν βίον 105 ἢ 108 ἔτη, δηλαδὴ ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶδε τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν παρακμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου. Ὀνο-

1) Θουκυδ. II, 40. «Μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μάζεται ὁ πατὴρ Καρμαντίδης, ὁ ἀδελφὸς Ἡρόδικος[1] καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ, ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ὁ Τισίας ἐκεῖνος, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἵνα μὴ ἀποτίσῃ τὰ ὡρισμένα δίδακτρα τῷ πρώτῳ τῆς ῥητορικῆς διδασκάλῳ Κόρακι. Μετ' ὀλίγον ὁ Γοργίας ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον Τισίαν, μεθ' οὗ ἐπέμφθη πρεσβευτὴς εἰς Ἀθήνας[2]. Ἐνταῦθα ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος σοφιστὴς διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ, οἵτινες ἦσαν μεστοὶ εὐφυΐας καὶ χάριτος καὶ κεκοσμημένοι διὰ τῶν κοσμημάτων πανηγυρικῆς ῥητορικῆς κατέπληξε τοὺς Ἀθηναίους[3]. Ἀφ' οὗ οὗτοι διὰ τῆς δεινότητος τοῦ λόγου κατεπείσθησαν, ἵνα βοηθήσωσι τοῖς Λεοντίνοις, ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἐννοήσας, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἐπιτηδεία πρὸς ἐξάσκησιν τῆς τέχνης αὐτοῦ, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιωδῶς τοῦτον δεξάμενοι καὶ τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς οὗτος ἐποίει τὰς αὐτοῦ ἐπιδείξεις, ἑορτὰς θεωροῦντες παρέβαλλον τὸν σοφιστὴν πρὸς τὸν μυθικὸν ῥήτορα τῶν Πυλίων[4]. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ Γοργίας οὐδέποτε διέτριψε μακρὸν χρόνον ἐν Ἀθήναις. Ἴσως διότι ἐνταῦθα καὶ ἄλλοι σοφισταὶ διατρίβοντες καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐνίοτε ἐρίζοντες διετάρασσον τὴν ἡσυχίαν τοῦ Λεοντίνου ῥήτορος ἀγαπῶντος νὰ διατρίβῃ ἐκεῖ, ἔνθα ἄνευ ἐνοχλήσεως ἠδύνατο νὰ μεγαλορρημονῇ. Τὸν βίον ὅμως ὁλόκληρον διήνυσεν ἐν ἀποδημίαις[5] τρέ-

---

1) Παυσαν. 6, 17, 1. Πλάτ. ἐν Γοργ. 448 Β καὶ 456 Β. 2) Τῆς περιστάσεως ταύτης μνημονεύει ὁ Θουκυδίδης, ἀλλὰ δὲν ὀνομάζει τὸν σοφιστὴν III 86. 3) Διόδωρ. Σικελ. XII, 53. «Ἦν δὲ τῶν ἀπεσταλμένων ἀρχιπρεσβευτὴς Γοργίας ὁ ῥήτωρ, δεινότητι λόγου πολὺ προέχων πάντων τῶν καθ' ἑαυτόν... Καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους ὄντας εὐφυεῖς καὶ φιλολόγους.» Παράβ. Διονύσ. Ἁλικαρνασσ. ἐν Λυσ. 3 καὶ Πλάτ. ἐν Ἱππ. πρεσ. 282 Β. 4) Πλάτ. ἐν Φαίδρῳ 261 Β. 5) Ἰσοκράτ. Περὶ Ἀντιδόσ. 156.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χων ἐκεῖ, ἔνθα εὗρισκε μαθητὰς καὶ ὀπαδούς, πλοῦτον καὶ δόξαν. Οὕτως ἔσχε μαθητὰς τοὺς ἐπιφανεστάτους τοῦ αἰῶνος ἄνδρας, τὸν Φιλόστρατον, λέγω, τὸν Θουκυδίδην, τὸν Κριτίαν καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην[1] καὶ πρὸς τούτοις τὸν Βοιωτὸν στρατηγὸν Πρόξενον[2]. Κατ' ἐξοχὴν θαυμαστὰς εὗρεν ὁ σοφιστὴς ἐν Λαρίσσῃ τῆς Θεσσαλίας, ὡς τοὺς Ἀλευάδας, καὶ ἴσως οὐχὶ ὀλίγον συνεβάλετο πρὸς ἀνάπτυξιν ταύτης τῆς χώρας[3]. Ἐπειδὴ δ' ἐποίει οὐ μόνον ῥητορικὰς ἐπιδείξεις, ἀλλὰ καὶ ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν ὡς τέχνην, ἀνέδειξεν ἐπιφανεῖς ῥήτορας, οἷος ὁ Λικύμνιος καὶ ὁ Ἰσοκράτης.

Ἐπειδὴ ὁ Γοργίας εἶχε μαθητὰς καὶ ὀπαδοὺς τοὺς υἱοὺς τῶν εὐπορωτάτων οἴκων, ἐπειδὴ παρὰ τούτων ἐλάμβανε μισθὸν οὐχὶ εὐτελῆ, ἐπειδὴ ἐδέχετο δῶρα πλούσια καὶ ἐπειδὴ οὔτε γυναῖκα ἔγημεν, οὔτε τέκνα ἐκτήσατο, ἴσως ἤθελέ τις εἰκάσει, ὅτι ὁ σοφιστὴς μετὰ θάνατον κατέλιπεν οὐ μικρὰν περιουσίαν. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω· διότι ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἰσοκράτης βεβαιοῖ ἡμᾶς[4], ὅτι ἡ ὅλη μετὰ θάνατον καταλειφθεῖσα οὐσία ὑπελογίσθη μόνον εἰς χιλίους στατῆρας. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον, ἀλλ' ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ βίου αὐτοῦ. Διότι συνέδεε τὸν κόμπον τῆς γλώσσης μετὰ τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ σώματος. Τὸ κάλλος ἐθήρευεν οὐ μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ

---

1) Φιλόστρατ. 14. 2) Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. II, 6, 16. 3) Πλάτ. ἐν Μένωνι 70. β'. «Ὦ Μένων, πρὸ τοῦ μὲν Θετταλοὶ εὐδόκιμοι ἦσαν ἐν τοῖς Ἕλλησι καὶ ἐθαυμάζοντο ἐφ' ἱππικῇ τε καὶ πλούτῳ, νῦν δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ τοῦ σοῦ ἑταίρου Ἀριστίππου πολῖται Λαρισσαῖοι. Τούτου δὲ ὑμῖν αἴτιός ἐστι Γοργίας· ἀφικόμενος γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐραστὰς ἐπὶ σοφίᾳ εἴληφεν Ἀλευαδῶν τε τοὺς πρώτους, ὧν ὁ σὸς ἐραστὴς ἐστὶν Ἀρίστιππος, καὶ τῶν ἄλλων Θετταλῶν... 4) Ἰσοκρ. Περὶ Ἀντιδόσ. 155.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ ἰδίου σώματος ἐπέθετεν. Καὶ δὴ μιμούμενος τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ Ἐμπεδοκλέα περιεβάλλετο πορφύραν καὶ χρυσᾶ σανδάλια καὶ ἐν Δελφοῖς ἀνέθετο ἑαυτοῦ χρυσῆν εἰκόνα[1]. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ἡ εὐκολία, ἥτις ἀπετυποῦτο ἐπὶ τῆς γλαφυρᾶς αὐτοῦ γλώσσης, κατ' ἀναλογίαν ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ εὐθύμῳ αὐτοῦ βίῳ, ὃν διήνυσε διατηρῶν ἀκμαίας τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις. Ἐτελεύτησε δ' ἄνευ νόσου, ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ ὡμοίαζε μᾶλλον πρὸς ὕπνον[2].

Ὁ Γοργίας συνέγραψε τεχνικὰ συγγράμματα, δικανικούς, συμβουλευτικοὺς καὶ πανηγυρικοὺς λόγους, ἐν οἷς ὁ Πυθικός, ὁ Ἐπιτάφιος καὶ ὁ Ὀλυμπικός. Ἐν τῷ τελευταίῳ λόγῳ ὁ σοφιστὴς εἶχεν ὑπόθεσιν τὸ αὐτὸ ζήτημα, ὅπερ βραδύτερον ὁ μὲν Λυσίας ἐπραγματεύετο ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ, ὁ δὲ Ἰσοκράτης ἐν τῷ Πανηγυρικῷ, ἤτοι περὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος τῆς ἀρχαιότητος. Ἀνὴρ εὐφυέστατος οἷος ὁ Γοργίας, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι λόγος ἀπαγγελλόμενος πρὸ πάντων τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ συνειλεγμένων Ἑλλήνων ἤρμοζε νὰ ἔχῃ ὑπόθεσιν μεγάλην καὶ πανελλήνιον. Εἶναι δ' ἄξιον σημειώσεως, ὅτι οἱ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες τῆς ἀρχαιότητος συχνάκις μὲν ἐκυλινδοῦντο περὶ εὐτελῆ σοφίσματα, ἀλλ' ἐνίοτε ἀνυψοῦντο εἰς τὰ αἰθεριώτατα ὕψη τῶν συμφερόντων τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ἐν τῷ εἰρημένῳ λοιπὸν λόγῳ ὁ Γοργίας προέτρεπε[3] τοὺς Πανέλληνας, ἵνα τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμοὺς

---

1) Ἀθήν. XI, 505 «Ὡς ἀπεδήμησε (φησὶ) ταῖς Ἀθήναις Γοργίας μετὰ τὸ ποιήσασθαι τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐν Δελφοῖς ἑαυτοῦ χρυσῆς εἰκόνος, εἰπόντος τοῦ Πλάτωνος, ὅτε εἶδεν αὐτόν, ἥκει ἡμῖν ὁ καλός τε καὶ χρυσοῦς Γοργίας· ἔφη ὁ Γοργίας, ἦ καλόν γε αἱ Ἀθῆναι καὶ νέον τοῦτον Ἀρχίλοχον ἐννενόχασιν.» 2) Cicero, De senectute. Κεφ. 5. 3) Φιλόστρατ. V, 14. «Ὁ δὲ Ὀλυμπικὸς λόγος ὑπὲρ τοῦ μεγίστου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καταλιπόντες τὰς δυνάμεις αὐτῶν κατὰ τῶν βαρβάρων στρέψωσιν. Τὸν λόγον τοῦτον ὁ σοφιστὴς ἀπήγγειλε (βεβαίως κεκοσμημένος διὰ τῆς πορφύρας καὶ τῶν χρυσῶν σανδαλίων), ἐν ᾧ οἱ μιμηταὶ τούτου μόνον ἔγραψαν τοὺς ἑαυτῶν λόγους[1]. Ὡσαύτως πρὸ τῶν Ἠλείων ἀπήγγειλεν ἐγκώμιον, ὅπερ κρίνει ὁ Σταγειρίτης ἐν τῇ Ῥητορικῇ αὐτοῦ.[2]

Τῇ ἀληθείᾳ εἶναι λυπηρόν, ὅτι ἀπώλοντο οἱ τοῦ Γοργίου λόγοι[3], ἐν οἷς ἐμέλλομεν νὰ θαυμάσωμεν τὴν ῥητορικὴν τέχνην καὶ τὴν ποιητικὴν τοῦ ἀνδρὸς πτῆσιν, ἥτις κατὰ τοῦτο ὡμοίαζεν ἴσως πρὸς τὴν τοῦ Περικλέους. Διότι ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ, ὅτε ἡ μὲν ποίησις εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, ἡ δὲ ῥητορικὴ ἐπὶ τῆς παιδικῆς, ἡ πρώτη ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς δευτέρας. Τούτου ἕνεκεν ἡ πρώτη περίοδος τῆς ῥητορικῆς ἦτο ποιητικὴ καὶ πρὸς τοῦτο κατ' ἐξοχὴν συνεβάλετο ὁ Γοργίας. Ἴσως ὁ σοφιστὴς οὗτος κατιδών[4], ὅτι οἱ ποιηταί, καίπερ συνήθη λέγοντες, ὅμως διὰ τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν ἐγένοντο ἔνδοξοι, διενοήθη νὰ μιμηθῇ αὐτοὺς ὡς οἷόν τε ἐγγύτατα. Οὕτως ἡ γλῶσσα αὐτοῦ μάλιστα ποιητικὴ οὖσα

αὐτῷ ἐπολιτεύθη. Στασιάζουσαν γὰρ τὴν Ἑλλάδα ὁρῶν ὁμονοίας ξύμβουλος αὐτοῖς ἐγένετο, τρέπων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους καὶ πείθων ἆθλα ποιεῖσθαι τῶν ὅπλων μὴ τὰς ἀλλήλων πόλεις, ἀλλὰ τὴν τῶν βαρβάρων χώραν.» 1) Τὰς πρώτας λέξεις τοῦ λόγου διετήρησεν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης. Ῥητορ. III, 14. «Ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι θαυμάζεσθαι, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες.» 2) Αὐτόθι. 3) Πάντα τὰ ἔργα τοῦ Γοργίου εἶχον τὴν τύχην ταύτην. Φέρονται μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Γοργίου δύο ἐπιδείξεις, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι, Παλαμήδους ἀπολογία, ἡ δέ, Ἑλένης ἐγκώμιον, ἀλλὰ τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι ψευδεπίγραφα. Παράβαλ. Friedrich Blass, Die Attische Beredtsamkeit von Gorgias bis zu Lysias, Leipzig 1868. σελ. 44 καὶ ἑξῆς. 4) Ἀριστοτέλ. Ῥητορικ. III. «Ἐπεὶ δ' οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀλίγον ἀπεῖχε τοῦ διθυράμβου[1]. Αἱ δὲ μεταφοραὶ ἦσαν οὕτως ὑπερβολικαί, ὥστε ὁ Σταγειρίτης ἔκρινε δίκαιον νὰ ἐλέγξῃ αὐτάς, π. χ. τὸν Ξέρξην ὠνόμαζε[2] Δία τῶν Περσῶν, τὰ πρόσφατα πράγματα χλωρὰ καὶ ἔναιμα, καὶ τοὺς γῦπας ἐμψύχους τάφους[3]. Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον, ὅτι μόνον ὁ ῥυθμὸς ἔλειπεν, ἵνα ὀνομασθῇ διθυραμβοποιός. Τὴν ἔλλειψιν ὅμως ταύτην ἐπειρᾶτο ὁ σοφιστής, ὅπως ἀναπληρώσῃ δι' ἄλλων καλλιτεχνικῶν τύπων. Οὗτοι ἦσαν τὰ *πάρισα*, τὰ *παρόμοια* καὶ τὰ *ἀντίθετα*, ἅπερ, ἐπειδὴ ὁ Γοργίας πρῶτος καὶ κατὰ κόρον μετεχειρίζετο, ὠνομάσθησαν *Γοργίεια*.[4] Διὰ τῶν τοιούτων ὅμως καλλιτεχνικῶν σχημάτων δὲν ἀνέβη τὴν ὑψίστην τοῦ κάλλους βαθμῖδα· διότι αἱ προτάσεις αὐτοῦ εἶχον μὲν ῥυθμικήν τινα διάρθρωσιν, ὅμως ἐντεῦθεν ἐγεννᾶτο μονοτονία τις κόρον ἐπιφέρουσα. Ὁπωσδήποτε ἡ ἀπώλεια τῶν τοιούτων διθυραμβικῶν ἐπιδείξεων ζημιοῖ πως τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλ', ἂν ἐσώζετο τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα, *Περὶ φύσεως, ἢ Περὶ τοῦ μὴ ὄντος*, ἠθέλομεν δυνηθῇ νὰ ἐννοήσωμεν ἀκριβέστερον τὰς ἀρχάς, ἐξ ὧν ὥρμᾶτο εἰς τὴν περὶ ῥητορικῆς θεωρίαν ὁ σοφιστής.

Ἀλλὰ τύχῃ ἀγαθῇ εἶναι τοὐλάχιστον γνωστὸν τὸ περιεχόμενον, δι' οὗ ἐκ τῶν ἐνόντων δυνάμεθα νὰ θεραπεύ-

---

διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τήνδε τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις οἷον ἡ Γοργίου. Καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων τοὺς τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα.» 1) Διονύσ. Ἁλικαρνασ. ἐν Λυσίᾳ καὶ Ἰσαίῳ 19· «δηλοῖ δὲ τοῦτο Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικήν τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν τὴν κατασκευὴν καὶ οὐ πόρρω διθυράμβου ἔνια φθεγγόμενος.» 2) Ἀριστοτέλ. Ῥητορ. I, 3. 3) Λογγ. Περὶ ὕψους III, 247. 4) Cicero Orat. 175. Διονύσ. Ἁλικαρνασσ. V, 25.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σωμεν τὴν ἔλλειψιν. Ὁ σοφιστὴς εἶχε τρεῖς ἀρχάς, αἵτινες δέον ἀκριβῶς νὰ νοηθῶσι πρὸς κατανόησιν τοῦ διαλόγου· ἀ) οὐδὲν ὑπάρχει· β') καὶ εἴ τι ὑπάρχει, τοῦτο δὲν εἶναι νοητὸν καὶ γ') καὶ εἰ τοῦτο ὑπάρχει νοητόν, διὰ τοῦ λόγου δὲν εἶναι δηλωτὸν τοῖς ἄλλοις[1]. Αἱ ἀρχαὶ αὗται τοῦ Γοργίου ὑπομιμνήσκουσί πως τοὺς Ἐλεάτας, οὓς ὅμως ὑπερέβη κατὰ τὴν τόλμην. Ἀλλ' ἕκαστος ἤθελεν ἐνταῦθα παρατηρήσει, ὅτι ἄνθρωπος τοιαύτας ἀρχὰς ἔχων δὲν ἠδύνατο οὔτε ῥήτωρ, οὔτε διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς νὰ ἦναι. Διότι μόνος ὁ δεχόμενος, ὅτι τὸ νοητὸν εἶναι διὰ τοῦ λόγου δηλωτόν, δύναται νὰ διδάξῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Γοργίας ἠρνεῖτο τὴν ἀρχὴν ταύτην, ἴσως εἰκάζει τις, ὅτι ὁ σοφιστὴς περιέπιπτεν εἰς ἀντίφασιν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀκριβές. Διότι οὗτος ἔλεγε μέν, ὅτι τὰ νοούμενα δὲν δύνανται διὰ τοῦ λόγου νὰ δηλωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ δὲν διισχυρίζετο, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι φαινόμενα, παραστάσεις καὶ γνῶμαι. Τοιαῦτα κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Γοργίου ὑπάρχουσι, ἀλλὰ δὲν εἶναι γνησία, δὲν εἶναι ἀκριβὴς τοῦ πραγματικοῦ κόσμου εἰκών. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀπεχώριζε τὸν πραγματικὸν κόσμον ἀπὸ τοῦ φαινομένου. Λοιπὸν ὁ σοφιστὴς ἠρνεῖτο τὴν ὕπαρξιν τῆς ἁρμονίας τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως καὶ παραστάσεως πρὸς τὸν πραγματικὸν κόσμον π. χ. ἄν τις ἔχῃ πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ τὸν Παρθενῶνα, ἢ εἰκὼν τοῦ ναοῦ τούτου

---

1) Τὸ περιεχόμενον τοῦ συγγράμματος τοῦ Γοργίου διετήρησεν ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ διατριβῇ περὶ Μελίσσου, Ξενοφάνους καὶ Γοργίου ἔκδ. Bekker σελ. 979. «Οὐκ εἶναί φησιν οὐδέν· εἰ δ' ἔστιν ἄγνωστον εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἔστι καὶ γνωστόν, ἀλλ' οὐ δηλωτὸν ἄλλοις.» Παράβαλλ. καὶ Stümpell, Geschichte der theoretischen Philosophie der Griechen § 85.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἢ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ θεατοῦ κατοπτριζομένη εἶναι κίβδηλος καὶ ἔτι κιβδηλοτέρα ἡ διὰ τοῦ λόγου τοῦ θεατοῦ ἀπεικονιζομένη. Οὕτω γνήσιαι εἰκόνες τῶν ὄντων οὔτε ἐν τῷ νῷ, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχουσι, κίβδηλοι ὅμως δὲν ἐλλείπουσιν. Διεχώριζε δὲ τὴν ἁρμονίαν τοῦ πραγματικοῦ ἀπὸ τοῦ νοητοῦ κόσμου διὰ τοῦ σοφίσματος, ὅτι τὸ ὑπάρχον δὲν εἶναι νοητόν· διότι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ ἀντίστροφον δηλ. πᾶν νοούμενον νὰ ὑπάρχῃ.

Αἱ τρεῖς αὗται ἀρχαὶ τοῦ Γοργίου, καίπερ τολμηραί, ὅμως τρέπουσι τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ εὑρεῖν ἀσφαλέστερα τεκμήρια περί τε τῆς ὑπάρξεως τοῦ κόσμου καὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρός τε τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ τὴν διὰ τοῦ λόγου παράστασιν τῶν εἰκόνων τῆς διανοίας. Τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ὅμως τούτων ἐξαγόμενα ἦσαν ὀλεθριώτατα. Ἀφ' οὗ ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος οὔτε νὰ νοηθῇ, οὔτε νὰ ἀπεικονισθῇ διὰ τοῦ λόγου δύναται, οὔτε ἀληθὴς γνῶσις, οὔτε ἐπιστήμη εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ. Μένουσι μόνον τὰ φαινόμενα καὶ αἱ τούτων ἀντιλήψεις. Ἀρκεῖ λοιπὸν ὁ λέγων νὰ διεγείρῃ εἰς τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ παραστάσεις τοιαύτας, οἵας ἐπιθυμεῖ καὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται πᾶσα ἀνθρωπίνη γνῶσις. Ἄρα κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἡ ῥητορικὴ εἶναι ἡ μόνη τέχνη, ἡ μόνη ἐπιστήμη ἡ πάσας τὰς ἄλλας περιλαμβάνουσα. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὕτως ὑψηλὴν γνώμην περὶ ῥητορικῆς εἶχεν ὁ Γοργίας, ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ἐδαπάνα τὸν χρόνον αὐτοῦ πρὸς ἀνεύρεσιν ἀληθειῶν, ἀλλ' ἐφρόντιζε μόνον περὶ τοῦ εἴδους τοῦ λόγου. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ὁ μέγας τοῦ σοφιστοῦ ζῆλος, ὃν ἔχει πρὸς τὴν γλῶσσαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐφυία αὐτοῦ προχείρως παρεῖχε καλλιτεχνικὰ ὄργανα, οὐδεμίαν δυσκολίαν εὕρισκεν, ὅπως περὶ πάντων ῥητορεύῃ. Ἤτει μάλιστα παρὰ τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ νὰ προτείνωσι ζητήματα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποκρίνηται περὶ πάντων μετὰ πιθανότητος καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀκροατῶν διὰ μακρῶν ἢ διὰ βραχέων[1]. Οὕτω λοιπὸν διὰ τῆς τέχνης τοῦ λόγου ἐπειρᾶτο νὰ ἐπιτύχῃ, ὅπως τὸ μέγα φαίνηται ὡς μικρὸν καὶ τὸ μικρὸν ὡς μέγα, τὸ ἀρχαῖον ὡς νέον καὶ τὸ νέον ὡς ἀρχαῖον καί, καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὡς τὸ ἐναντίον ἐκείνου, ὅπερ κατὰ τὰς ἀντιλήψεις πάντων τῶν ἀνθρώπων ἠδύνατο νὰ ἦναι. Τοιοῦτον εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ διαλόγου καὶ τοιαῦται αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ. Εἶναι δὲ δίκαιον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὰ ἐν τῷ διαλόγῳ τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ σοφιστοῦ λεγόμενα δὲν εἶναι ὅλως ἀκριβῆ. Διότι ὁ Πλάτων κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ πολλαχοῦ τὸ ἦθος τοῦ σοφιστοῦ ταπεινώσας τοὺς λόγους μέχρι τοῦ κωμικοῦ ἔτρεψεν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παραδίδεται, ὅτι ὁ σοφιστὴς διεμαρτύρετο κατὰ τοῦ Πλάτωνος λέγων, ὅτι οὗτος ἰαμβίζει[2].

Ἂν ὅμως παραβάλωμεν τὸ ἦθος τοῦ Πλατωνικοῦ Γοργίου πρὸς τὸ τῶν ἄλλων προσώπων τοῦ διαλόγου, ἀναμφιλέκτως καταφαίνεται ἐναργὴς διαφορά, ἥτις ὑπό τε τῆς ἱστορίας ἐπεβάλλετο καὶ ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης ἐπετάσσετο. Βεβαίως ἄν τις μετρήσῃ τὸν σοφιστὴν τοῦτον διὰ τοῦ μέτρου τῆς Σωκρατικῆς ἢ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, βεβαίως θέλει καταδικάσει τοῦτον, ὅτι τοιαύτας ἀρχὰς ἐδημιούργησε καὶ ὑπερήσπισεν. Ἀλλ' ὁ Γοργίας ἦτο Ἕλλην διδάσκων ἢ ἐπιδεικνύμενος ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε ἡ διαφθορὰ κατὰ τὰς περιγραφὰς τοῦ Θουκυδίδου ἐλυμαίνετο τὴν χώραν καὶ ὁ σοφι-

1) Γοργ. 449 καὶ 467 Β. 2) Ἀθην. XI, 505. «Λέγεται δὲ ὡς καὶ ὁ Γοργίας αὐτὸς ἀναγνοὺς τὸν ὁμώνυμον αὐτῷ διάλογον πρὸς τοὺς συνήθεις ἔφη, ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στὴς ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἐν τῷ πρακτικῷ αὐτοῦ βίῳ ἦτο ἠθικώτερος τῆς ἰδίας θεωρίας. Ἡ θεωρία τοῦ Γοργίου ἐνέκρυπτε μὲν τὰ σπέρματα ὁλοκλήρου κόσμου συμφορῶν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶχον ἀναπτυχθῆ. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ θεωρία αὐτοῦ ἦτο ὁ δούρειος ἵππος τῆς ἁλώσεως τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν, ἀλλὰ δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ πορθητής. Ὁ Γοργίας καθ' ἑλληνικὴν ἔννοιαν ἦτο οὔτως ἔντιμος, ἦτο οὔτως ἠθικός, διὰ τὴν ῥητορικὴν αὐτοῦ δεινότητα οὔτως ἔνδοξος, ὥστε ὁ Πλάτων δὲν ἠδύνατο οὔτως ἀποτόμως νὰ προσβάλῃ τὴν κρατοῦσαν γνώμην. Ἴσως δὲν ἦτο καὶ δίκαιον, ἂν ὁ συγγραφεὺς ἤλεγχε τὸν Γοργίαν ὡς ὑπεύθυνον συνεπειῶν, αἵτινες ἐξήγοντο μὲν ἐκ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, ὅμως δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ σοφιστής, ὅστις ταύτας ἐξήγαγεν. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς ποιῶν ἀποδίδει βαθμόν τινα σεβασμοῦ[1] πρὸς τὸν ἱδρυτὴν τῆς θεωρίας καὶ εἰσάγει τοὺς μαθητάς, ἵνα ἀντιπροσωπεύσωσι τὰς ὀλεθρίας συνεπείας, ἃς πρὸς βλάβην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐκ τῶν φιλοσοφικῶν ἐκείνων ἀρχῶν ἐξήγαγον. Ὁ Γοργίας διαλέγεται μὲν πρὸς τὸν Σωκράτη διά τρόπου ἀλαζονικοῦ καὶ κομπορρήμονος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν συνετὴν μετριότητα καὶ τὴν σωφροσύνην τοῦ Σωκράτους, ἔχει μὲν ῥητορικὴν κουφότητα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν τοῦ Σωκράτους εἰρωνείαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλως ἄμοιρος καὶ τῆς διαλεκτικῆς. Τὰ ὅπλα ταῦτα ὁ Λεοντῖνος σοφιστὴς ἀντιτάσσει πρὸς τὴν διαλεκτικὴν δεινότητα τοῦ υἱοῦ τῆς Φαιναρέτης, ἀλλὰ

1) Τούτου ἕνεκεν ὁ Thompson μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς εἶπεν. «Ἐὰν κακῇ τινι μοίρᾳ ἀπωλλύετο ὁ προκείμενος διάλογος, ἐσώζοντο δὲ ἅπαντα τοῦ σοφιστοῦ τὰ συγγράμματα, ἀμφιβάλλομεν, ἐὰν ἡ ὑπόληψις αὐτοῦ θὰ ἦτο μεγαλειτέρα τῆς νῦν.» Ὅρα φύλλ. Κλειοῦς 688.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μετά τινας ἐλιγμοὺς καὶ περιπετείας τοῦ ἀγῶνος ὁ Σωκράτης ἀναδεικνύεται νικητής. Ἡττηθεὶς ὁ κομπορρήμων, ὁ πορφύραν περιβεβλημένος καὶ χρυσᾶ πέδιλα φέρων ὑπὸ τοῦ πενιχρῶς ἐνδεδυμένου καὶ μετριόφρονος γλύπτου δὲν ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ, δὲν ὑβρίζει τοῦτον, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ δεικνύων σέβας πρὸς τὸν διάλογον καί, ὅτε ἡ κουφότης τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τείνει νὰ διαταράξῃ τοῦτον, ἐπέρχεται ὡς ἀγαθὸς μεσίτης[1].

Τῶν πιστοτέρων μαθητῶν καὶ θερμοτάτων ὀπαδῶν τοῦ Γοργίου εἶναι Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, ὁ συμπολίτης τοῦ φιλοσόφου καὶ πολιτικοῦ Ἐμπεδοκλέους. Περιτρανὲς τεκμήριον τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον εἶναι, ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτῷ ἀποδημοῦντι, καὶ τὸ φλογερὸν πάθος αὐτοῦ, ὅτε εἶδε τὸν διδάσκαλον ἡττηθέντα ὑπὸ τοῦ Σωκράτους[2]. Βεβαίως τὰ ἐν τῷ διαλόγῳ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι πλάσματα τῆς φαντασίας τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' αἱ κύριαι τοῦ ἤθους γραμμαὶ πάντως διετηρήθησαν. Ἀκολουθεῖ δὲ τῷ Γοργίᾳ τὸ μέν, ὅπως ἔτι μᾶλλον διδαχθῇ παρὰ τῷ διδασκάλῳ, τὸ δέ, ὅπως κτήσηται δόξαν ἐκ τῆς ἰδίας τέχνης. Ἂν δὲ παρὰ Πλάτωνι ἡ σχέσις τῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων προσώπων ἀκριβῶς διατηρῆται, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὁ Πῶλος μόνον ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ 450 ἐγεννήθη.[3] Ὁ νεανίας εἶχε γνῶσιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀναξαγόρου[4], συνέγραψε *Τέχνην*, ἐν ᾗ ἐποίει νεωτερισμοὺς περὶ τοὺς τεχνικοὺς ὅρους ὀνομάζων *διπλασιολογίαν*, *γνωμολογίαν* καὶ *εἰκονολογίαν*[5], ἀλλὰ κατὰ τοῦτον ἡ ῥητορικὴ παράγεται ἐκ

1) Γοργ. 463 Α καὶ 506 Α. καὶ Β. 2) Γοργ. 461 Β. 3) Blass, Die Attische Beredtsamkeit σελ. 72. 4) Πλάτ. Γοργ. 465 Δ. 5) Πλάτ. ἐν Φαίδρῳ 267 C. «Τὰ δὲ Πώλου πῶς φράσωμεν; οὐ μουσεῖα λόγων,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ἀσκήσεως. Οὕτω λοιπὸν ὁ νέος οὗτος σοφιστὴς τὴν θεωρίαν τῆς τέχνης ἀγνοῶν μετέρχεται ταύτην, οὕτως εἰπεῖν, χειρωνακτικῶς. Καὶ ὅμως τὴν πρακτικὴν ταύτην ῥητορικὴν οὕτω τιμᾷ, ὥστε θρασὺς γενόμενος δὲν περιμένει, ὅπως δοθῇ καιρὸς ἐπιδείξεως, ἀλλὰ τὸν λόγον[1] διακόπτων προσβάλλει τὸ σέβας τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὥστε, ἂν ἔλειπεν ὁ Γοργίας, ἀναντιρρήτως διάλογος δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ· διότι ὁ μὲν Πῶλος τὴν διαλεκτικὴν ὅλως ἀγνοεῖ, ὁ δὲ Καλλικλῆς ἐκ τῶν προτέρων ταύτης καταφρονεῖ. Ὁ νέος φύσει οὔτε κακὸς ἦτο, οὔτε ἠθικῆς τινος ἐστερεῖτο, ἀλλ' ἡ παρανοηθεῖσα ῥητορικὴ συνεβάλετο μέν, ὅπως μὴ τὰ ἀγαθὰ στοιχεῖα ἀναπτυχθῶσιν, ἤγαγε δ' αὐτὸν εἰς τὴν ἀκολασίαν τῆς ἐκφράσεως καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν κατέστησεν αὐτὸν οἰκτρόν. Τὴν ῥητορικὴν θεωρῶν ὡς ὄργανον πρὸς κτῆσιν δυνάμεως θαυμάζει τὴν ἰσχὺν ταύτης ἐκεῖ, ἔνθα αὕτη πρὸ τῶν ὀμμάτων τούτου παρίσταται ὡς πανσθενὴς καὶ θριαμβεύουσα, ἀλλ' ὁ δυστυχὴς γίνεται ἐπιλήσμων, ὅτι ἡ πρὸς ταύτην ἄγουσα δὲν εἶναι ἠθική. Ὁ νεανίας μαθητὴς τοῦ Γοργίου καταδεικνύει, ὁπόσον ὀλέθρια σπέρματα περιεῖχον αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖναι τοῦ σοφιστοῦ, μάλιστα ὅτε ἔπιπτον εἰς τοιαύτας κεφαλάς, καὶ μαρτυρεῖ, ὁπόσον εὐτελῆ στοιχεῖα μορφωτικῆς δυνάμεως ἐνυπάρχουσιν ἐν τῇ ῥητορικῇ. Κακῇ μοίρᾳ πᾶσαι αἱ τέχναι καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι δὲν περιέχουσιν ἴσην ποσότητα ἠθικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἡ φιλοσοφία, ἥκιστα δὲ ἡ ῥητορική, ὡς γε αὕτη ἐνοεῖτο ὑπὸ τῶν σοφιστῶν.[2] Συνε-

---

ὃς διπλασιολογίαν καὶ γνωμολογίαν καὶ εἰκονολογίαν, ὀνομάτων τε Λικυμνίων, ἃ ἐκείνῳ ἐδωρήσατο πρὸς ποίησιν εὐεπείας;" 1) π. χ. 448 Α. 2) Ὁ Ἀριστοτέλης βραδύτερον ἐστήριξε ταύτην ἐπὶ ὑγιεστέρων βάσεων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λόντι εἰπεῖν, αὐτὸς ὁ Πῶλος εἶναι φωνὴν ἀφιεῖσα ἀπόδειξις ἐκ τῶν ὑστέρων διὰ τῆς πράξεως μαρτυροῦσα, ὅτι ἡ περὶ ῥητορικῆς θεωρία τοῦ Γοργίου εἶναι ὀλεθρία. Ἕνεκεν πάντων τούτων οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν τηρεῖ, ὅπερ δεικνύει πρὸς τὸν Γοργίαν σέβας, ἀλλὰ πικρῶς εἰρωνεύεται τοῦτον.

Ὡς ὁ Πῶλος διαφέρει κατὰ τὸ ἦθος τοῦ Γοργίου, οὕτω καὶ ὁ Καλλικλῆς τοῦ Πώλου. Τοῦ Ἀκραγαντίνου σοφιστοῦ τὴν ῥητορικὴν ὡς τέχνην μετιόντος, ὁ Καλλικλῆς ἐγένετο ὀπαδὸς τοῦ Γοργίου, ὅπως διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ῥητορικῆς τὴν ἑαυτοῦ θέλησιν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστὰς ἐπιβάλλῃ. Ἐκεῖνος μὲν εἶναι ἔτι νέος, οὗτος δ' ἐν τῇ καθεστώσῃ ἡλικίᾳ, ἐκεῖνος εἰκονίζεται, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἄωρος, οὗτος δὲ ὡς ὥριμος μαθητὴς τοῦ Γοργίου, ὁ Πῶλος παρίσταται σκαιὸς διὰ τὴν ἀκολασίαν τῆς γλώσσης, οὗτος λεπτὸς περί τε τὴν ἔκφρασιν καὶ τὰς ἐννοίας. Ἡ ποικιλία αὕτη τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἤθους δίδει ὅλως δραματικὴν χροιὰν εἰς τὸν διάλογον. Ὡς ἐν τῷ μουσικῷ ὀργάνῳ πᾶσαι αἱ χορδαὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσι διάφορον φθόγγον, ὅπως μὴ προέλθῃ μονοτονία, οὕτω καὶ ἐν τῷ δράματι τὰ πρόσωπα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωσι διάφορον ἦθος, ὅπως παραχθῇ ποικιλία καὶ ὅπως αἱ διάφοροι γνῶμαι ἔχωσιν ἰδίους ἀντιπροσώπους. Καὶ δὴ ὁ Καλλικλῆς εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑλισμοῦ, ὅστις τὸ ἄκρον ἀγαθὸν ἐν τῇ κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῇ καὶ ἀπολαύσει τιθεὶς καταφρονεῖ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ὡς ἀπηρχαιωμένων προλήψεων. Ὁ τοῦ Καλλικλέους ὑλισμὸς δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν ὑλισμὸν πολλῶν μεγάλων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, οἵτινες κατὰ παντοίους τρόπους τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν ἀρνούμενοι ἢ ταπεινοῦντες ἱδρυταὶ φιλοσοφικῶν θεωριῶν γίνονται· διότι ὁ πολιτευτὴς εἶναι ὑλιστὴς κατὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

θειρίαν καὶ πρᾶξιν καὶ οὕτω τολμηρός, ὥστε ὀνομάζει τὰ τῆς ἀρετῆς καλλωπίσματα, συνθήματα ἀνθρώπων καὶ φλυαρίας. Ἀλλ' ὁμολογητέον, ὅτι ὁ ὑλισμὸς τοῦ Ἀθηναίου πολιτευτοῦ δὲν εἶναι ὅλως ἀγροῖκος κατὰ τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ἐκδηλοῦται ἐν τοῖς ὁμίλοις τῶν αὐτοσάρκων, ἀλλὰ συνδέεται μετά τινος λεπτῆς παιδεύσεως. Δὲν εἶναι λιμναῖος ἴβυς ἐξ ἑρπετῶν τρεφόμενος, ἀλλὰ γνώστης τῆς ποιήσεως, πλούσιος, ἀριστοκρατικὸς καὶ καταφρονητὴς μὲν τοῦ ὄχλου, ὅμως πολιτικῆς δυνάμεως καὶ κλέους ὀρεγόμενος. Δὲν ἔχει ὅμως ἀγαθὴν γνώμην περὶ φιλοσοφίας, διότι ἡ ἐπιστήμη αὕτη τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς καθίστησιν ἀδεξίους πρὸς τὸν πρακτικὸν βίον καὶ ἀποτρέπει ἀπὸ τῶν μεγάλων ἔργων, πρὸς ἃ πάντοτε ἀτενίζει. Ὡς τέλειος δὲ ῥήτωρ δὲν ἀγνοεῖ μὲν τὰ ῥητορικὰ σχήματα, γινώσκει δὲ τοὺς τρόπους, καθ' οὓς ἐπιτυχέστερον τὰς ἰδέας αὐτοῦ δύναται νὰ δηλώσῃ καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ μετὰ πνεύματος καὶ εἰρωνείας νὰ ὑπερασπίσῃ. Ἡ τοῦ πολιτευτοῦ φαρέτρα εἶναι μεστὴ ἐπιχειρημάτων, ἐξ ἧς ἀνασπῶν συχνάκις ἀποτοξεύει γνώμας. Τῇ ἀληθείᾳ προσάπτει ὄνειδος εἰς τοὺς δύο προηγουμένους ἀνταγωνιστὰς τοῦ Σωκράτους, ὅτι οὗτοι, καίπερ θεωρητικοί, ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀγωνισθῶσι πρὸς τὸν φιλόσοφον οὕτω δεξιῶς, ὡς ὁ πρακτικὸς οὗτος ῥήτωρ. Τοιοῦτος ὁ Καλλικλῆς. Ἀλλ' εὐτυχεῖς οἱ λαοί, ὁσάκις παρ' αὐτοῖς ὡς ὑπέρμαχοι τῆς ἀρετῆς ἐγείρονται οὐχὶ ἄνθρωποι ἀμφιβόλου νοημοσύνης, ἀλλ' αἱ ἐξέχουσαι τῆς ἐποχῆς διάνοιαι. Καὶ δὴ ἐνταῦθα ἡ διαλεκτικὴ δεινότης τοῦ Σωκράτους ἦτο οὕτως ἰσχυρά, ὥστε ὁ περικλεὴς υἱὸς τῆς Φαιναρέτης ἠδυνήθη νὰ ἐλέγξῃ τὸν πολιτευτήν. Ὁ ἄνθρωπος ἐλέγχεται καὶ ἡττᾶται, ἀλλὰ οὔτε τὸν ἔλεγχον οὔτε τὴν ἧτταν ὁμολογεῖ, διότι ἐκ τῶν προτέρων καταφρονῶν τῆς διαλεκτικῆς δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ πρὸς ὁμολογίαν τῆς ἥττης. Τοὐναντίον ἀγανακτεῖ, ὁσάκις ὁ Σωκράτης εἶναι ἐγγὺς νὰ ἀναιρέσῃ τοὺς λόγους καὶ ταπεινώσῃ τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ[1].

Ἐνταῦθα ὅμως ἐγείρεται τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Καλλικλῆς οὗτος εἶναι ἱστορικὸν πρόσωπον, ὡς τὰ λοιπὰ τοῦ διαλόγου, ἢ πλαστόν. Ὡς ἱστορικὸν θεωροῦσι σχεδὸν πάντες[2] τὸν Καλλικλέα, ὅστις εἶναι οὕτω περιφανής, ὥστε ὁ Πλάτων οὐδεμίαν δυσκολίαν εὗρε νὰ θέσῃ αὐτὸν παρὰ τῷ Ἀλκιβιάδῃ[3]. Ἀλλ' ἐν ᾧ εἶναι οὕτως ἐπιφανής, ὥστε διαπρέπει παρὰ τῷ ἀττικῷ λαῷ, παραδόξως πως οὐδαμοῦ μνημονεύεται ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων. Τίς ἡ αἰτία τῆς ἀκρας ταύτης σιγῆς; Δὲν εἶναι πιθανὴ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ὁ πολιτευτὴς οὗτος πρωΐμως ἐτελεύτησεν, οὔτε ὅτι προώρως τοῦ πολιτικοῦ σταδίου ἀπέσχε. Τοὐλάχιστον οἱ σύγχρονοι κωμικοὶ ποιηταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ εἴπωσιν ὀλίγας λέξεις περὶ πολιτευτοῦ, εἰς ὃν ὁ Πλάτων οὕτω σπουδαίαν θέσιν ἐν τῷ διαλόγῳ παρεχώρησεν; Πολιτευόμενος, ὅστις τίθεται παρὰ τῷ Ἀλκιβιάδῃ, δὲν ἦτο ἄξιος τοιαύτης τύχης παρὰ τῷ λαῷ, ὅστις πολλάκις καὶ εἰς κοινοὺς ἀνθρώπους ἀντὶ μικροῦ σκώμματος τῶν κωμικῶν ἐπώλησε τὴν παπυρίνην ἀθανασίαν. Τοιαῦται ἀπορίαι δύνανται νὰ ἐγερθῶσιν ἐν τῇ διανοίᾳ ἑκάστου ἀναγνώστου τοῦ διαλόγου. Διὰ τοῦτο εἶναι πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος ὁ Cron[4], ὅστις ἔν τινι σπου-

---

1) Γοργ. 482 C. 491 A καὶ 499 B. 2) Ὡς ὁ Croen van Prinsterer, ὁ γράψας Πλατωνικὴν προσωπογραφίαν, ὁ Zeller, ὁ Rlass, καὶ λοιποί. 3) Γοργ. 519 A «Σοῦ δὲ ἴσως ἐπιλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῇ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑτέρου Ἀλκιβιάδου ...» 4) Christian Cron, Beiträge zur Erklärung des Plat. Gorgias, Leipzig 1870.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δαιοτάτῃ διατριβῇ μετὰ ὀξύτητος πνεύματος ἅμα καὶ πολυμαθείας πειρᾶται νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο. Οὗτος ὑποτίθησιν, ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Καλλικλέους λανθάνει σπουδαῖος πολιτευτὴς ταύτης τῆς ἐποχῆς. Ἀφ' οὗ δὲ τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐποίησεν, ἀπεῖδεν εἰς τοὺς συγχρόνους τοῦ Σωκράτους πολιτευτάς, ὧν τὸ ἦθος ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ τοῦ Καλλικλέους. Ἴσως ἠδύνατό τις προχείρως νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ἀλλ' οὗτος ὀνομάζεται ἐκ παραλλήλου, ὡς εἴδομεν, μετὰ τοῦ Καλλικλέους, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κλεινίου ἔχει στενὴν τὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Σωκράτους, ἥτις δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Καλλικλέους. Διὰ τοῦτο πάνυ εὐφυῶς παρετήρησεν ὁ Cron, ὅτι ὁ Καλλικλῆς τοῦ διαλόγου ἔχει μεγίστην τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν Κριτίαν, τὸν υἱὸν τοῦ Καλλαίσχρου.

Ὡς ὁ Πλατωνικὸς διάλογος συνδέει τὸν Καλλικλέα μετὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, οὕτω καὶ ὁ Ξενοφῶν τὸν Κριτίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Κλεινίου, περὶ τοῦ πρώτου ἐπιλέγων, ὅτι πάντων τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐγένετο ὁ κλεπτίστατος, βιαιότατος καὶ φονικώτατος[1]. Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς λέγει περὶ ἀμφοτέρων, ὅτι, ἂν θεός τις ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὴν αἵρεσιν τοῦ νὰ ζῶσιν ὅλον τὸν βίον, ὡς ἔβλεπον τὸν Σωκράτη ζῶντα, καὶ τοῦ νὰ ἀποθάνωσιν, ἤθελον προτιμήσει τὸ δεύτερον[2]. Ὁμοίαν γνώμην ἀποφαίνεται ὁ Πλατωνι-

---

1) Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 12 «Ἀλλὰ Σωκράτει γ', ἔφη ὁ κατήγορος, ὁμιλητὰ γενομένω Κριτίας καὶ Ἀλκιβιάδης πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Κριτίας μὲν γὰρ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πάντων κλεπτίστατος καὶ βιαιότατος καὶ φονικώτατος ἐγένετο, Ἀλκιβιάδης δὲ αὖ τῶν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πάντων ἀκρατέστατός τε καὶ ὑβριστικώτατος καὶ βιαιότατος.» 2) Αὐτόθι I, 2, 16 «Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι, θεοῦ διδόντος αὐτοῖς ἢ ζῆν ὅλον τὸν βίον ὥσπερ ζῶντα Σωκράτη ἑώρων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κὸς Καλλικλῆς· εἰπόντος τοῦ Σωκράτους πρὸς τοῦτον, ἂν ὀρθῶς οἱ μηδενὸς δεόμενοι λέγωνται εὐδαίμονες, ὁ φίλος τοῦ Γοργίου ἀποκρίνεται ἄνευ ἐνδοιασμοῦ, ὅτι οὕτως οἱ *λίθοι* καὶ οἱ *νεκροὶ* δύνανται νὰ ἦναι εὐδαιμονέστεροι.[1] Τὴν παραβολὴν ταύτην ἔχων τις ὑπ' ὄψει δύναται εἰπεῖν, ὅτι ὁ Πλατωνικὸς Καλλικλῆς οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ δυνάμει Κριτίας, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας διαβεβοημένος Κριτίας ἐνεργείᾳ Καλλικλῆς. Αἱ περὶ τοῦ κόσμου θεωρίαι, ἃς ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Πλατωνικῷ διαλόγῳ ἀναιδῶς ἐκφράζει, εἰς τὸν πραγματικὸν κόσμον Κριτίας καὶ παραπλήσια τέρατα παραδίδουσι καὶ οὕτως ἀπαισίας εἰκόνας εἰς τὴν ἱστορίαν παρέχουσιν.

Πρὸς τούτοις οἱ ἀναγνόντες τὸν διάλογον ἐνθυμοῦνται, ὅτι ὁ ἀγαθὸς Σωκράτης ποιεῖ μακρὸν λόγον περὶ σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας, ἀφ' ἧς πειρᾶται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Καλλικλέα. Οὗτος ὅμως θρασυνόμενος ὀνομάζει τοὺς σώφρονας ἠλιθίους[2]. Τὸν αὐτὸν πόνον καταβάλλει ὁ φιλόσοφος, ἵνα τὸν Κριτίαν τῆς ἀσελγείας ἀποτρέψας ἐμβάλῃ αὐτῷ εὐγενέστερα αἰσθήματα. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Καλλαίσχρου θρασύνεται, ὀργίζεται καὶ μνησικακεῖ κατὰ τοῦ διδασκάλου[3]. Ὡς ὁ Πλατωνικὸς Καλλικλῆς κακίζει τὸν Σωκράτη, ὅτι οὗτος σκυτέας καὶ κναφέας καὶ μαγείρους οὐ παύεται λέγων,[4] οὕτω καὶ ὁ Κριτίας ἐπειρᾶτο[5], ὅπως ἀποτρέψῃ τὸν Σωκράτη τῶν τοιούτων.

ἢ τεθνάναι, ἑλέσθαι ἂν αὐτῷ μᾶλλον τεθνάναι.» 1) Πλάτ. Γοργ. 492 Ε. Σωκρ. «Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι εὐδαίμονες εἶναι.» Καλλ. «Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι εἶεν.» 2) Πλάτ. Γοργ. 491 Ε 3) Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 29. 4) Πλάτ. Γοργ. 491 Α. «Καλλ. Νὴ τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ καὶ κναφέας καὶ μαγείρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύει, ὥσπερ περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον.» 5) Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 37 «Ὁ δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν δὲν εἶναι ἀνόμοιος πρὸς τὸν τύραννον. Ὡς ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ διαλόγῳ παρίσταται ὡς δεινὸς ῥήτωρ καὶ γνώστης τῆς ποιήσεως, οὕτω παραδίδει ἡμῖν ἡ ἱστορία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τὸν Κριτίαν. Ἡ ῥητορικὴ τοῦ τυράννου δὲν εἶναι γνωστή, γινώσκεται ὅμως, ὅτι δὲν ἠκολούθησε τῇ διθυραμβῳδει τοῦ Γοργίου σεμνολογίᾳ, ἀλλ' ἠγόρευε κυριολεκτικῶς καὶ ἔχαιρε μόνον νὰ ἦναι δογματίας καὶ πολυγνώμων[1]. Ὁ Καλλικλῆς εἶναι γνώστης τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ τὰ ποιήματα τοῦ Κριτίου[2]; Ἔν τινι ἀποσπάσματι ὁ τύραννος ἐπαινῶν τὸν Τήιον Ἀνακρέοντα ἀριθμεῖ τὰ διάφορα εἴδη τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου, ὅπερ συμφωνεῖ ἀκριβέστατα πρὸς τὰς περὶ τοῦ κόσμου θεωρίας τοῦ Πλατωνικοῦ Καλλικλέους.[3] Τέλος ὁ Καλλικλῆς εἰκονίζεται ὡς

Κριτίας, ἀλλὰ τῶν δέ τοί σε ἀπέχεσθαι, ἔφη, δεήσει, ὦ Σωκράτες, τῶν σκυτέων καὶ τῶν τεκτόνων καὶ τῶν χαλκέων.» 1) Φιλόστρατ. 20. «Τὴν δὲ ἰδέαν τοῦ λόγου δογματίας ὁ Κριτίας καὶ πολυγνώμων, σεμνολογῆσαί τε ἱκανώτατος, οὐ τὴν διθυραμβώδη σεμνολογίαν, οὐδὲ καταφεύγουσαν εἰς τὰ ἐκ ποιητικῆς ὀνόματα, ἀλλ' ἐκ τῶν κυριοτάτων συγκειμένην καὶ κατὰ φῦσιν ἔχουσαν.» 2) Bach, Critiæ Tyranni carminum quæ supersunt, ἐν Λειψίᾳ 1827. 3) Ὅρα Bergk, Anthologia lyrica σελ. 91.

Τὸν δὲ γυναικείων μελέων πλέξαντά ποτ' ᾠδὰς
ἡδὺν Ἀνακρείοντα Τέως εἰς Ἑλλάδ' ἀνῆγεν,
συμποσίων ἐρέθισμα, γυναικῶν ἠπερόπευμα,
αὐλῶν ἀντίπαλον, φιλοβάρβιτον, ἡδύν, ἄλυπον.
οὔ ποτέ σου φιλότης γηράσεται οὐδὲ θανεῖται,
ἔστ' ἂν ὕδωρ οἴνῳ συμμιγνύμενον κυλίκεσσιν
παῖς διαπομπεύῃ, προπόσεις ἐπιδέξια νωμῶν,
παννυχίδας θ' ἱερὰς θήλεις χοροὶ ἀμφιέπωσιν,
πλάστιγξ θ' ἡ χαλκοῦ θυγάτηρ ἐπ' ἄκραισι καθίζῃ
κοττάβου ὑψηλαῖς κορυφαῖς Βρομίου ψακάδεσσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καταφρονητὴς τῆς φιλοσοφίας, ὅμως τὴν σπουδὴν ταύτης ἐπιτρέπει μόνον εἰς μειράκια χάριν παιδείας[1]. Καὶ ὄντως τοῦτο ἔπραξεν ὁ Κριτίας, ὅστις ἀπέστη τοῦ Σωκράτους καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλάτωνος ἐκαλεῖτο ἰδιώτης μὲν ἐν φιλοσόφοις, φιλόσοφος δὲ ἐν ἰδιώταις[2].

Ἀλλ' ἴσως εἴς τινα φαίνεται ἄπορον, διὰ τὶ ὁ Πλάτων ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον τοῦ Κριτίου διὰ τοῦ Καλλικλέους. Ὁ ἀπορῶν δύναται ἴσως νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ, ἂν ἐνθυμηθῇ, ὅτι ὁ Κριτίας ἦτο ἐκ μητρὸς θεῖος τοῦ συγγραφέως καὶ ὅτι κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ διαλόγου εἶχεν ἤδη φονευθῇ. Λοιπὸν σεβόμενος τὴν μνήμην τοῦ συγγενοῦς δὲν ἤθελε νὰ διαταράξῃ αὐτήν. Ἀλλ' ἆρά γε τὸ αὐτὸ σέβας δὲν ἐκώλυεν αὐτόν, ἵνα μὴ διὰ τοιούτων χρωμάτων εἰκονίσῃ τὸν ἴδιον συγγενῆ; Ὁ φίλος τῆς ἀληθείας, ὁ ἠθικὸς Πλάτων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὰς ἀπαισίας τοῦ τυράνου πράξεις, δι' ὁσονδήποτε στενῶν δεσμῶν συγγενείας καὶ ἂν συνεδέετο. Φαίνεται δέ, ὅτι ἡ σχέσις τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν Κριτίαν ἦτο χαλαρὰ καὶ πρὸς τοῦτο ἴσως οὐχὶ ὀλίγον συνεβάλετο τὸ μῖσος, ὅπερ ὁ Κριτίας εἶχε πρὸς τὸν Σωκράτη, τὸν διδάσκαλον τοῦ Πλάτωνος.[3] Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

Ἀλλ' ἐγείρεται ἀπορία τις, ἣν ἐπεθυμοῦμεν καὶ τοῖς ἀναγνώσαις τῆς εἰσαγωγῆς νὰ δηλώσωμεν. Διὰ τί οἱ σύγχρονοι τοῦ Πλάτωνος καὶ Κριτίου, οἱ τὰς σχέσεις ἀμφοτέρων ἀκριβέστερον ἡμῶν γινώσκοντες καὶ τὸ ἦθος τοῦ

---

1) Γοργ. 485 Α. «Φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν καλὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν.» 2) Πλάτ. ἐν Τιμαίῳ 20 Α. «Ὁ δὲ Κριτίας ἦν μὲν γενναίας καὶ ἀδρᾶς φύσεως, ἥπτετο δὲ καὶ φιλοσόφων συνουσιῶν καὶ ἐκαλεῖτο ἰδιώτης μὲν ἐν φιλοσόφοις, φιλόσοφος δὲ ἐν ἰδιώταις.» 3) Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. 1, 2, 31.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τυράννου ἐπιτυχέστερον ἡμῶν δυνάμενοι νὰ προσαρμόσωσι πρὸς τὸ τοῦ Καλλικλέους, δὲν ἀπέσπασαν τὸ προσωπεῖον τοῦ τελευταίου τούτου, ἵνα δείξωσι τὸν θεῖον τοῦ συγγραφέως; Τόσης δὴ εὐφυΐας δὲν ἐστεροῦντο οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι. Τὸ ἦθος τοῦ Καλλικλέους ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς οἱ σοφισταὶ ἐδίδασκον ἐν Ἀθήναις, ἦτο συνηθέστατον ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ πρόθεσις τοῦ φιλοσόφου, ἵνα τοῦτο καταπολεμήσῃ. Ἠθέλομεν ἴσως ἀδικήσει τὸν Πλάτωνα, ἂν ἐπιστεύομεν, ὅτι οὗτος ἐπειράθη νὰ καταπολεμήσῃ μίαν μόνην διεφθαρμένην διάνοιαν. Αὐτὸς ὁ φιλόσοφος λέγει, ὅτι τὰ τοῦ Καλλικλέους καὶ ἄλλοι μὲν διανοοῦνται, ἀλλὰ δὲν θέλουσι νὰ λέγωσιν (492 Δ). Λοιπὸν ἐν τῇ πατρίδι τοῦ συγγραφέως ὑπῆρχον πολλοὶ Καλλικλεῖς, ἐξ ὧν ἐκεῖνος, ὅστις κατῆλθε μέχρι τῆς κατωτάτης βαθμῖδος τῆς διαφθορᾶς καὶ τὰς ὀλεθρίας ἀρχὰς τοῦ Γοργίου ἐπραγμάτωσεν, ἀναντιρρήτως ἦτο ὁ φονικώτατος τῶν τριάκοντα, ὁ Κριτίας. Φαίνεται δὲ πιθανόν, ὅτι ὁ Πλάτων ἅ τε συγγενὴς τούτου ἐγνώρισε τὸν τέλειον τύπον, τὸ ἐντελὲς δημιούργημα τῶν θεωριῶν τοῦ Γοργίου. Ὡς δὲ οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ πολλάκις ἄνευ συνειδήσεως ἀπεικονίζουσι χαρακτῆρας, οὓς ἐν τῷ βίῳ ἐγνώρισαν, οὕτω καὶ ὁ δραματικὸς φιλόσοφος. Ὁ συγγραφεὺς ἤθελε μὲν νὰ καταπολεμήσῃ τοιούτους ὀλεθρίους πολιτευτάς, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ τὸν Κριτίαν, ἐξ οὗ ἔλαβε πολλὰς γραμμὰς πρὸς ἀπεικόνισιν τοῦ προσώπου τοῦ Καλλικλέους. Διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης καὶ ὁ Κριτίας δὲν καταπολεμεῖται ἄντικρυς ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐλέγχονται ἀφυεῖς ὡς μὴ δυνηθέντες νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν Κριτίαν ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Καλλικλέους. Ἡ εἰκασία τοῦ Cron ἔχει τὸ ἄτοπον, ὅτι ψευδώνυμον διαλέγεται πρὸς ἱστορικὰ πρόσωπα. Διὰ τοῦτο ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Bonitz[1] ταύτην ὅλως ἀπορρίπτει ἐπιλέγων, ὅτι οὐδόλως εἶναι παράδοξον, ἂν πρόσωπόν τι ταύτης τῆς ἐποχῆς γινώσκομεν ἐκ μιᾶς μόνης μαρτυρίας. Ὁ δὲ Gotschlich[2] παραβάλλων τοὺς λόγους τοῦ Καλλικλέους πρὸς χωρία τοῦ Ἰσοκράτους πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ἐπίκρισις τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ διευθύνεται κατὰ τῆς Ἰσοκρατείου σχολῆς. Ἐμηκύναμεν τὸν λόγον περὶ τοῦ πολιτευτοῦ τούτου διὰ πολλὰς ἄλλας αἰτίας καὶ διότι οὗτος θεωρεῖται ὡς *πρωταγωνιστὴς* τοῦ δραματικοῦ τούτου διαλόγου, ἐν ᾧ ὁ Πῶλος εἶναι *δευτεραγωνιστὴς* καὶ *τριταγωνιστὴς* ὁ Γοργίας[3]. Οὗτοι εἶναι οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι τῶν ὀλεθρίων πολιτικῶν ἀρχῶν, οὓς καταπολεμεῖ μόνος ὁ Σωκράτης.

Ναί· ὁ υἱὸς τῆς Φαιναρέτης ὡπλισμένος διὰ τῆς διαλεκτικῆς αὐτοῦ δεινότητος ἦτο ἱκανός, ὅπως ἄρῃ τὴν νίκην. Οὗτος ἐν τῷ διαλόγῳ ὑποτίθεται προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν καὶ νεώτερος μὲν τοῦ Γοργίου πρεσβύτερος δὲ τοῦ Καλλικλέους καὶ τοῦ Πώλου, ὃν εἰρωνεύεται θρασυνόμενον[4]. Καθ' ὅλου ὁ Σωκράτης διατηρεῖ τὸ γνωστὸν αὐτοῦ ἦθος. Δὲν προτίθεται νὰ διδάξῃ, ἀλλὰ κοινῶς μετὰ τῶν ἄλλων νὰ μάθῃ, οὔτε τὴν ἀλήθειαν εἰς ἄλλους νὰ μεταδώσῃ, ἀλλὰ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν νὰ διεγείρῃ, τὴν ὁδὸν πρὸς ταύτην νὰ δείξῃ,

---

1) Plat. stud. σελ. 19. 2) über die Veranlassung des Plat. Dialogs Gorgias 1871. 3) Eduard Jahn, Platon's Gorgias, Wien 1859. Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ σελ. XXXIII. 4) Γοργ. 461 C. «Σωκρ· Ὦ κάλλιστε Πῶλε, ἀλλά τοι ἑξεπίτηδες κτώμεθα ἑταίρους καὶ υἱεῖς, ἵνα, ἐπειδάν, αὐτοὶ πρεσβύτεροι γιγνόμενοι σφαλλώμεθα, παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθῶτε ἡμῶν τὸν βίον καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς φαινομένης γνώσεως τὸ προσωπεῖον νὰ ἀποσπάσῃ καὶ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν νὰ ἀναζητήσῃ[1]. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ Σωκράτης ἦτο πνεῦμα οὐχὶ θετικόν, ἀλλ' ἀρνητικόν, δηλαδὴ ὡμοίαζε πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, τὴν μαῖαν Φαιναρέτην. Ὁ Σωκράτης δὲν ἐγέννα νέας ἰδέας, ἀλλὰ οἱονεὶ τὸ ὠκυτόκιον κατέχων μαιευτικῶς ὑπεβοήθει ταῖς ἄλλαις διανοίαις νὰ γεννῶσι. Πρὸ πάντων ὅμως τὸ μεγαλεῖον τοῦ Σωκράτους κεῖται ἐν δυσὶ συνδέσμοις, ἐν τῇ ἑνώσει τῆς ἠθικῆς μετὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς θεωρίας μετὰ τοῦ βίου. Ἀφ' οὗ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ πολὺ προέβη, ἡ ἠθικὴ ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀπεχωρίσθη[2] καὶ ἐντεῦθεν ἡ μεγάλη ἐκείνη διαφθορὰ ἐπὶ τῶν σοφιστῶν καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Σωκράτης τὴν ἠθικὴν μετὰ τῆς γνώσεως συνέδεε στενώτερον τοῦ δέοντος, ἀλλὰ βραδύτερον ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἤγαγον τὴν θεωρίαν εἰς τὸ ὀρθὸν μέτρον.

Ὁ Σωκράτης δὲν εἶχεν ἀνάγκην συμμάχων, ἵνα ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ὀλεθρίων ἀρχῶν τοῦ Γοργίου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ. Ἤρκει ὁ πιστὸς αὐτοῦ μαθητὴς Χαιρεφῶν, ὅστις ποιεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Πῶλον. Ὁ

---

1) Πλάτ. Ἀπολογ. 33, Α. «Εἰ δέ τις μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δ' οὔ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἐάν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν, ὧν ἂν λέγω. Καὶ τούτων ἐγώ, εἴτε τις χρηστὸς γίγνεται εἴτε μή, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μήτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μήτε ἐδίδαξα.» 2) Κακῇ μοίρᾳ ὁ αὐτὸς χωρισμὸς καὶ νῦν παρατηρεῖται. Ἔχομεν ἀνάγκην τῆς ἑνώσεως τῆς ἐπιστήμης μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς γνώσεως μετὰ τοῦ βίου. Ἡ ἐνέργεια παντὸς Ἕλληνος δυναμένου νὰ ἐργασθῇ εἰς τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα πρέπει νὰ τείνῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χαιρεφῶν δίκην σκιᾶς ἀκολουθεῖ τῷ διδασκάλῳ οὐχὶ χάριν δόξης ἢ πλούτου ὡς ὁ Πῶλος, ἀλλ' ἐξ ἁγνῆς ἀγάπης πρός τε τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἠθικήν. Φύσει δὲν εἶναι νηφάλιος, ἀλλὰ σεβόμενος τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ δὲν διαταράττει τὸν διάλογον, ὡς ὁ μαθητὴς τοῦ ῥήτορος. Ἴσως ἐπὶ τούτῳ ὁ Πλάτων εἰσάγει εἰς τὸ φιλοσοφικὸν δρᾶμα τοῦτον καὶ οὐχὶ ἄλλον μαθητήν, ὅπως δείξῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἐνθουσιαστικὸς καὶ μανικὸς τὴν φύσιν μαθητὴς τοῦ Σωκράτους μένει κόσμιος ἐν τῇ συζητήσει μηδὲ κατ' αὐτῆς τῆς θρασύτητος τοῦ Πώλου ἀγαναικτῶν. Αὐτὸς οὗτος εἰκονίζεται ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὡς μανικός[1], ὅτε εἶδε τὸν Σωκράτη ἐπανελθόντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῆς Ποτιδαίας. Ὡς ἐνθουσιαστικὸς ὁ Χαιρεφῶν ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ τὴν Πυθίαν, ἂν ὑπάρχῃ σοφώτερος τοῦ Σωκράτους[2]. Ἐπειδὴ δὲ ἀνὴρ τοιοῦτος δὲν ἦτο ἀνεκτὸς παρὰ τοῖς τριάκοντα, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν. Ὀλίγον ὅμως μετὰ τὴν κάθοδον τελευτήσας δὲν ἐπέζησε νὰ ἴδῃ τὴν δίκην τοῦ Σωκράτους[3]. Ἐπειδὴ ὁ Χαιρεφῶν οὕτω στενῶς μετὰ τοῦ Σωκράτους συνδέεται, ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταῖς Νεφέλαις κωμῳδεῖ καὶ τοῦτον, ὅν, ὡς φαίνεται, θεωρεῖ ὡς πρότυπον τῶν μαθητῶν τοῦ φιλοσόφου. Οὗτος ἐπειρᾶτο οὐ μόνον νὰ ἀντλήσῃ εἰς ἑαυτὸν τοῦ Σωκράτους τὸ ἐσωτερικὸν μεγαλεῖον, ἀλλ' ἐμιμεῖτο καὶ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τοῦ διδα-

---

1) Πλάτ. Χαρμίδ. 153, Β. «Καί με ὡς εἶδον εἰσιόντα ἐξ ἀπροσδοκήτου εὐθὺς πόρρωθεν ἠσπάζοντο ἄλλος ἄλλοθεν. Χαιρεφῶν δέ, ἅτε καὶ μανικὸς ὤν, ἀναπηδήσας ἐκ μέσων ἦλθε πρός με, καί μου λαβόμενος τῆς χειρός, ὦ Σώκρατες, ἦ δ' ὅς, πῶς ἐσώθης ἐκ τῆς μάχης;» 2) Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 20, Ε. 3) Αὐτόθι 21 Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σκάλου[1], ἂν μὴ εὐστοχώτερον ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ κοινὰ αἴτια ἔφερον τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Καὶ ἐν ᾧ οὗτος γινώσκει μετὰ δεξιότητος νὰ μεταχειρίζηται τὴν Σωκρατικὴν μέθοδον, ὁ Πῶλος μιμεῖται τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον μόνον ἐξωτερικῶς. Ἐν ᾧ ὁ Πῶλος τίθησιν ἑαυτὸν ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον ἢ τοὐλάχιστον ἐν ἴσῃ πρὸς αὐτὸν μοίρᾳ, ὁ ἀγαθὸς Χριρεφῶν δεικνύει εὐσεβῆ ὑπακοὴν πρὸς τὸν Σωκράτη. Ὁ μὲν εἶναι προσωποποίησις τῆς ῥητορικῆς κουφότητος, ἀλαζονείας καὶ θρασύτητος, ὁ δ' ἕτερος τύπος τῆς φιλοσοφικῆς σωφροσύνης, δι' ἣν καὶ σπανίως λαμβάνει μέρος ἐν τῷ διαλόγῳ.

Ταῦτα λοιπὸν εἶναι τὰ τοῦ δραματικοῦ διαλόγου πρόσωπα, ὧν ἕκαστον ἔχει ἴδιον ἦθος καί, ὅπου εἶναι ἀνάγκη, ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἕτερον. Τὸ ἀρχαῖον ὅμως δρᾶμα εἶχε καὶ χορόν, ὅστις ἐν τῷδε τῷ διαλόγῳ ὑπάρχει, δηλαδὴ εἶναι ὁ πολὺς ὅμιλος τῶν ἀκροατῶν, οἵτινες δὲν ἐκφράζουσι μὲν διὰ λόγου τὴν ἰδίαν γνώμην, ἀλλ', ὡς ἐν τῇ Ὁμηρικῇ ἀγορᾷ, διὰ τοῦ θορύβου. Ὅτε ὁ Γοργίας φοβούμενος τὸν ἔλεγχον τοῦ Σωκράτους ἤθελε νὰ διαλύσῃ τὸν σύλλογον, οἱ ἀκροαταὶ διὰ τοῦ θορύβου δεικνύουσιν, ὅτι ἐπιθυμοῦσι τὴν ἐξακολούθησιν τῆς συζητήσεως[2]. Ὅτι δὲ τοὺς ἀκροατὰς ὁ Πλάτων νοεῖ κατέχοντας θέσιν χοροῦ, αὐτὸς οὗτος ἐδήλωσεν ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ[3].

Ὡς ἐν τῷ ἀρχαίῳ δράματι ἀπῃτεῖτο ἑνότης τοῦ τόπου, οὕτω καὶ ἐν τῷ δραματικῷ διαλόγῳ ὑπάρχει τοι-

---

1) Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 103.

. . . . τοὺς ἀλαζόνας·
τοὺς ὠχριῶντας καὶ ἀνυποδήτους λέγεις·
ὧν ὁ κακοδαίμων Σωκράτης καὶ Χαιρεφῶν·

Παράβλ. καὶ 503. 2) Γοργ. 458, Ε. καὶ 455, C, 473 Ε καὶ 490 Β. 3) Πλατ. Πρωταγόρ. 315' «τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο, οὓς ἄγει ἐξ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτῇ· διότι σχεδὸν ὁ ὅλος διάλογος γίνεται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλικλέους. Αἱ ὀλίγαι προτασσόμεναι λέξεις ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ προπύλαια τῶν μεγάρων. Τίνα δὲ θέσιν κατέλαβον τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος καὶ τίνα ὁ χορός, δὲν λέγεται μὲν ἐνταῦθα, ὅμως πρέπει νὰ κρίνωμεν κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ Πρωταγόρου, ἔνθα ἐκτενὴς περὶ τούτου γίνεται λόγος[1]. Δεχόμεθα μὲν ὡς τόπον, ἐν ᾧ ὑποτίθεται γενόμενος ὁ διάλογος, τὴν οἰκίαν τοῦ Καλλικλέους, ἂν καὶ ὁ Πλάτων περὶ τούτου ἐκφράζεται ὀλίγον ἀσαφῶς καὶ διὰ τοῦτο ἐνόμισάν τινες, ὅτι ὡς σκηνὴν τοῦ δράματος πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ ὕπαιθρον ἢ ἴσως τὸ Λύκειον[2].

Ὅτι ὑπάρχει ἐνότης χρόνου σαφές, διότι οὐδεμία διακοπὴ τοῦ μακροῦ διαλόγου γίνεται. Δυσχερέστερον φαίνεται τὸ ζήτημα τοῦ ὁρίσαι τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὑποτίθεται γενόμενος ὁ διάλογος. Τίς εἶναι ὁ χρόνος τοῦ διαλόγου, δὲν λέγεται διαρρήδην, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ὁρισθῇ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὑπαινιγμῶν, οἵτινες εἶναι μὲν πολλοί, ἀλλ' ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλους. Πρὶν δὲ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ δυσχερὲς τοῦτο ζήτημα, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι δέον νὰ ἐπιτρέψωμεν χρονολογικὰς ἀντιφάσεις τῷ Πλάτωνι, ὡς παντὶ δραματικῷ ποιητῇ. Τοιαύτας περιέχει οὐ μόνον ὁ Γοργίας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τοῦ

ἑκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ ὥσπερ Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἕπονται κεκηλημένοι· ἦσαν δέ τινες καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. Τοῦτον τὸν χόρον μάλιστα ἔγωγε ἰδὼν ἥσθην, ὡς καλῶς εὐλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδὼν ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περιεσχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπήκοοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ ἐν κύκλῳ περιιόντες ἀεὶ εἰς τὸ ὄπισθε καθίσταντο καλλιστα.»

1) Αὐτόθι. 2) Ὅρα σημείωσίν μου εἰς 447 Β.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτοῦ συγγραφέως διάλογοι, ὡς ἤδη οἱ ἀρχαῖοι παρετήρησαν[1]. Κατά τινας τῶν ὑπαινιγμῶν ἡ γένεσις τοῦ Πλατωνικοῦ διαλόγου πρέπει νὰ τεθῇ κατὰ τὸ **427—420** π. Χ., κατ' ἄλλους δὲ τὸ **405**, ὅπερ φαίνεται πιθανώτερον.

Τὴν πρώτην εἰκασίαν ὑποστηρίζει ὁ τοῦ Καλλικλέους λόγος, καθ' ὃν *νεωστὶ* ἐτελεύτησεν[2] ὁ Περικλῆς. Κατὰ τὸν χρονολογικὸν τοῦτον ὑπαινιγμὸν ἔπρεπε νὰ θέσωμεν τὸν διάλογον κατὰ τὸ **427** π. Χ. Ἂν ὅμως ὑπάρχωσιν ἄλλοι σπουδαῖοι λόγοι ἀναγκάζοντες ἡμᾶς νὰ θέσωμεν βραδύτερον αὐτόν, ἠδυνάμεθα κατά τινα ἐλευθερίαν τῆς γλώσσης νὰ δώσωμεν εἰς τὸ *νεωστὶ* εὐρυτέραν σημασίαν καὶ οὕτω νὰ ὑποτεθῇ ὁ διάλογος πολὺ βραδύτερον γενόμενος[3]. Λέγει δὲ ὁ Πλάτων κατὰ τὸν Jahn, ὅτι νεωστὶ ἐτελεύτησεν ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τοὺς ἄλλους πολιτευτὰς τοὺς πρὸ πολλοῦ τελευτήσαντας. Σπουδαιότερος ὅμως εἶναι ὁ ὑπαινιγμός, ὅτι ὁ Νικίας καὶ ὁ Ἀριστοκράτης εἰκονίζονται ἐν τοῖς ζῶσιν[4], ἐν ᾧ ὁ μὲν πρῶτος ἐφονεύθη ἐν Σικελίᾳ τὸ **413** π. Χ., ὁ δὲ δεύτερος κατεδικάσθη εἰς θάνατον μετὰ τῶν ἄλλων νικητῶν τῆς ἐν Ἀργινούσσαις ναυμαχίας κατὰ τὸ **406**. Ἐν τινι χωρίῳ ὁ Ἀλκιβιάδης παρίσταται ὡς ὢν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεανικῆς ἡλικίας[5], καὶ ἐν ἄλλῳ οὗτος ἤρξατο ἤδη πολιτευόμενος[6]. Ἐπειδὴ δ' οὗτος ἐγγεννήθη

---

1) Ἀθήν. V, 217, C. «Ὅτι δὲ πολλὰ ὁ Πλάτων παρὰ τοὺς χρόνους ἁμαρτάνει, δῆλόν ἐστι ἐκ πολλῶν.» 2) Πλάτ. Γοργ. 503, C, «Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τουτονὶ τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας;» 3) Ὁ Κικέρων μεταχειρίζεται τὸ nuper ἐννοῶν αἰῶνας πρότερον, De natura Deorum II,50. «Quid ea, quæ nuper, id est paucis ante seculis medicorum ingeniis inventa sunt.» 4) Πλάτ. Γοργ. 472, A. 5) Γοργ. 481, Δ. 6) Αὐτόθι 519, A.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ 450, αἱ περιστάσεις αὗται ἠδύναντο νὰ ὑπάρξωσιν, ἂν ὁ διάλογος ἐγένετο τῷ 427 καὶ οὐχὶ τῷ 405, ὅτε ἤδη οὔτε νέος ἦτο, οὔτε νεωστὶ ἐπολιτεύετο. Ὡσαύτως Δῆμος ὁ υἱὸς τοῦ Πυριλάμπους εἰκονίζεται ἐν τῷ διαλόγῳ ὡς ἔφηβος (481 Α), ἐν ᾧ τοιοῦτος ἦτο ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Σφηκῶν τοῦ Ἀριστοφάνους[1], αἵτινες ἐδιδάχθησαν τῷ 423. Τοιοῦτοί τινες ὑπαινιγμοὶ ἠδύναντο νὰ πείσωσιν ἡμᾶς, ὅπως θέσωμεν τὸν διάλογον κατὰ τὰ 427—420· οἱ ἑπόμενοι ὅμως ἄγουσιν εἰς ἄλλον χρόνον οὐχὶ ὀλίγον τοῦ πρώτου ἀπέχοντα.

Ἐν τῷ διαλόγῳ γίνεται μνεία τοῦ Ἀρχελάου ὡς τυράννου τῆς Μακεδονίας[2], ὅστις ἀνέβη τὸν θρόνον τῷ 414 ἢ 413. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο περὶ τὰ 427 ἢ 420, ἀφ' οὗ τότε ὁ Ἀρχέλαος δὲν ἦτο τύραννος τῆς Μακεδονίας[3]; Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἄγει ἡμᾶς καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Καλλικλῆς ἀποσπᾷ χωρίον τι ἐκ τῆς Ἀντιόπης τοῦ Εὐριπίδου, ἥτις ἐδιδάχθη περὶ τὰ 410. Πρὸς τούτοις ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἦτο βουλευτής[4]. Ἐπειδὴ δὲ ὁ φιλόσοφος μόνον ἅπαξ ἐγένετο τοιοῦτος, ὅτε καὶ δὲν *ἐγίγνωσκε* νὰ ἐπιψηφίζῃ, καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦ *πέρυσι* νοεῖ τὴν δίκην τῶν νικητῶν τῆς ἐν Ἀργινούσσαις ναυμαχίας[5], ἥτις ἐγένετο τὸ 406 π. Χ., ἀναγκαζόμεθα ἐκ τῆς φράσεως ταύτης νὰ δεχθῶμεν τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἤτοι τὸ 405

---

1) Ἀριστοφ. ἐν Σφεξίν, 98. 2) 470, Δ. Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρχελάου πρέπει νὰ τεθῇ πρὸ τοῦ 420 π. Χ., ἀλλὰ δικαίως ὁ Ritschl καὶ ὁ Curtius θέτουσι κατὰ τὸ 413 π. Χ. 3) Ἀθήν. Ε. 217, Δ. «Εἰ δὲ νεωστὶ τετελεύτηκε Περικλῆς, Ἀρχέλαος οὔπω κύριός ἐστι τῆς ἀρχῆς· εἰ δ' οὗτος βασιλεύει, πρὸ πολλοῦ χρόνου ἀπέθανε Περικλῆς.» 4) Γοργ. 473, Ε. 5) Πλάτ. Ἀπολογ. 32, Β. «Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

π. Χ. Τέλος ὁ Καλλικλῆς ποιεῖ ὑπαινιγμὸν τῆς μελλούσης δίκης τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς καταδίκης αὐτοῦ[1]. Ἀλλὰ τοιοῦτος ὑπαινιγμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ, ἂν ὁ διάλογος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπετίθετο γενόμενος[2].

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον, ὅτι τὰ δύο ὅρια τῶν χρονολογιῶν ἀπέχουσι κατὰ δύο περίπου δεκαετηρίδας. Τὸ δυσχερὲς τοῦτο ζήτημα δὲν δύναταί τις νὰ λύσῃ, ἂν μὴ δεχθῇ ἀναχρονισμούς, οἵτινες καὶ ἐν ἄλλοις τοῦ φιλοσόφου διαλόγοις δὲν ἐλλείπουσιν[3]. Ἐντεῦθεν γεννᾶται τὸ ζήτημα, τίνες τῶν χρονολογιῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοιοῦτοι. Βεβαίως εὐκολώτερον δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὡς τοιούτους ἐκείνας τὰς χρονολογίας, αἵτινες ἀναβιβάζουσι τὸν διάλογον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Περικλέους, ὅστις δὲν ἠγάπα πολὺ τὰς ὑπερβολάς, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἦσαν ἠθικοί.[4] Ἐπειδὴ δ' οὕτως εἶχεν, αἱ ὀλέθριαι καὶ εἰς τὴν τυραννίαν φέρουσαι ἀρχαὶ τοῦ Πώλου καὶ τοῦ Καλλικλέους δὲν ἠδύναντο οὕτω δημοσίᾳ καὶ ἀναιδῶς νὰ κη-

---

πώποτε ἦρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἁθρόους κρίνειν.» 1) Γοργ. 521, C. 2) Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ποιήσῃ ἀκριβεστέρας ἐρεύνας περὶ τῶν διαφόρων χρονολογιῶν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν σπουδαίαν διατριβὴν τοῦ Wilhelm Münscher, Über die Zeitbestimmung in Platon's Gorgias, Hersfeld, 1855. 3) Ἀθήν. Ε, 218, B. 4) Θουκυδ. II, 37, 3. «Ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελίᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται, καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσιν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρυχθῶσιν. Ἄλλοι ἀναχρονισμοὶ δύνανται νὰ ἦναι ἀνεκτοί, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐκεῖνος, ὅστις καθαιρεῖ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ διαλόγου ἰδέαν. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ 405, ἤτοι περὶ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι διεφθάρησαν, αἱ ὀλέθριαι τοῦ Πώλου καὶ τοῦ Καλλικλέους θεωρίαι ἠδύναντο μετὰ μείζονος ἐλευθερίας νὰ ἐξενεχθῶσι. Τὸ ἔτος τοῦτο δέχονται πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες, ὡς ὁ Schleiermacher, ὁ Deuschle, ὁ Susemihl καὶ ἄλλοι. Ὁ Jahn ὅμως τίθησι τὸν διάλογον κατὰ τὸ 420, ὅτε ὁ Σωκράτης ἦγε τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος, ἐλέγχων τοὺς τιθέντας κατὰ τὸ 405· διότι τότε ὁ φιλόσοφος ἦγε τὸ 64ον καὶ ὁ Καλλικλῆς δὲν ἠδύνατο νὰ παραινέσῃ οὕτω γέροντα, ὅπως οὕτως τὴν φιλοσοφίαν καταλιπὼν τραπῇ εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Ἀλλ' ἴσως καὶ ἐν τῷ πεντηκοστῷ δὲν εἶναι καιρὸς πρὸς μεταβολὴν βίου.

Ὁπωσδήποτε ἐν τῷ διαλόγῳ ἐνυπάρχουσι χρονολογικαὶ ἀντιφάσεις. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι οὕτως αὐστηρά, ὡς ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ κατὰ πολὺ μετέχει ποιήσεως. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀντιφάσεις δὲν διέλαθον ἴσως τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας τοῦ Πλάτωνος, ἐπὶ τούτῳ ὅμως ἐπέτρεψε ταύτας, ὅπως ἐνέγκῃ εἰς ἐπαφὴν τρεῖς διαφόρους ἐποχάς. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, ἣν ἀντιπροσωπεύει ὁ Γοργίας, αἱ ὀλέθριαι τοῦ σοφιστοῦ ἀρχαὶ ἦσαν ἐν σπέρματι, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἣν ἀντιπροσωπεύει ὁ Καλλικλῆς, τὸ σπέρμα ἐκεῖνο ἀνεβλάστησε καὶ τῶν ὀλεθρίων καρπῶν γεύεται ὁ ἑλληνικὸς λαός. Τέλος ὁ Πῶλος ἀντιπροσωπεύει μεσαίαν τινὰ ἐποχήν, καθ' ἣν εἰσέτι τὸ σπέρμα μόλις ἀνεβλάστανεν. Καθ' ὅλου εἰπεῖν, ὁ Πλάτων εἶχεν ἀνάγκην, ἵνα συγκεντρώσῃ τρεῖς διαφόρους ἐποχάς, ὅπως δείξῃ τὰ τρία στάδια τοῦ κακοῦ. Οὕτως ἐπέτυχεν ἐκείνου, ὅπερ οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ διὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς τριλογίας ποιοῦσιν. Ἡ τολμηρὰ τοῦ φιλοτόφου φαντασία οὐδεμίαν δυσκολίαν εὗρεν, ἵνα τὰ τοῦ χρόνου δεσμὰ διαρρήξασα καὶ ποιητικὴν ἐλευθερίαν λαβοῦσα ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸν διάλογον ἀναδείξῃ τριλογίαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ὑποτίθεται γενόμενος ὁ διάλογος, εἶναι τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, βεβαίως ὁ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ εἶναι μεταγενέστερος. Δικαίως οἱ πλεῖστοι τῶν ἑρμηνευτῶν νομίζουσιν[1], ὅτι ὁ διάλογος συνεγράφη ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους· διότι τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ μεγάλη πικρία, μεθ' ἧς γράφει κατὰ τῆς δημοκρατικῆς τάσεως τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος μὴ ἐξαιρῶν τῆς μομφῆς οὐδὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῆς ἄνδρας[2]. Τοῦτ' αὐτὸ κυροῖ καὶ ὁ ἀπολογητικὸς τόνος ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους. Ἔπρεπε νὰ ἦναι πρόσφατος ὁ τραγικὸς ἐκείνου θάνατος, ἵνα μετὰ τοσαύτης πικρίας κακίζῃ τοὺς δημοκρατικοὺς τοὺς καταψηφισαμένους τοῦ διδασκάλου.

---

1) K. Hermann, Geschichte und System der Platonischen Philosophie σελ. 476 2) Γοργ. 515, E.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡΓΙΑΣ[1]

(ἢ περὶ ῥητορικῆς[2]· ἀνατρεπτικὸς)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΧΑΙΡΕΦΩΝ,

ΓΟΡΓΙΑΣ, ΠΩΛΟΣ.

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ. Πολέμου καὶ μάχης[3] φασὶ χρῆναι[4], ὦ Σώκρατες, οὕτω[5] μετὰ λαγχάνειν.[6]

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ἀλλ' ἦ καὶ ἀφίκεσθον νῦν ἐξ ἀγροῦ, ὦ Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἐπιδημήσαντος Γοργίου.

ΣΩ. Ἡμῖν ἄρα ἐχρῆν πρότερον αὐτοῦ τυχεῖν.

ΚΑΛ. Καὶ νῦν γε ἂν ἐπιδείξαιμεν, εἰ ἐθέλοις ἐλθεῖν παρ' ἡμᾶς ἐπὶ τὴν οἰκίαν.

ΣΩ. Καὶ μὴν προθύμως γε ἐγὼ ἐθέλοιμι ἂν ἐλθεῖν, ἵνα μοι ἐπιδείξῃ· ἀλλ' ἐν τῇ οἰκίᾳ οὐ μενεῖ ἐφ' ἡμῖν· ἀναγκαστέον οὖν ἐστὶν ἐκείνῳ ἐν ἀγορᾷ ἐπιδεῖξαι.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ καὶ Χαιρεφῶν ἐνταῦθα ἐστὶν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὃς ἐκείνου ἑταῖρος μάλιστα καὶ ἐραστὴς γέγονεν· ἀλλὰ τί ἐν ἀγορᾷ ἑστηκότες οὐ διαλεγόμεθα;

ΣΩ. Ἀλλὰ χρὴ ταῦτα ποιεῖν.

ΚΑΛ. Οὐκοῦν ἐπὶ Πῶλον καὶ τοὺς ἄλλους ἰτέον, ἐὰν βουλώμεθα ἀκοῦσαι Γοργίου.

ΣΩ. Ἀλλὰ βουλόμεθα μὲν δήπου· ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἐληλύθαμεν.

ΚΑΛ. Ἕπεσθε τοίνυν μοι ἐπὶ τὰς θύρας.

ΣΩ. Ἀλλὰ πορευτέον, ἐπειδὴ σὺ κελεύεις.

1 Ἐπειδὴ πρωταγωνιστὴς ἐν τῷ διαλόγῳ εἶναι ὁ Καλλικλῆς καὶ οὐχὶ ὁ Γοργίας, τινὲς νομίζουσιν, ὅτι οὗτος ἤρμοζε μᾶλλον νὰ ὀνομασθῇ κατὰ τὸν πρωταγωνιστήν. Πρωταγωνιστεῖ μὲν ὁ Καλλικλῆς, ἀλλὰ τὰ ὅπλα αὐτοῦ ἐχαλκεύθησαν ἐν τῷ ἐργαστασίῳ τοῦ γέροντος σοφιστοῦ, ἤτοι οἱ λόγοι αὐτοῦ εἶναι συνέπειαι τῶν ἀρχῶν τοῦ Γοργίου. Ὠνομάσθη λοιπὸν ἐκ τοῦ ἡγήτορος καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ὀπαδοῦ. Ἄλλως ὁ Καλλικλῆς εἶναι ἢ πλαστὸν ὄνομα ἢ τοὐλάχιστον ἄγνωστον ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς Ἑλλάδος ἱστορίᾳ, ὡς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ σελ. 100. εἴρηται. Ἐκ τοιούτου προσώπου ἴσως δὲν ἤρμοζε νὰ ὀνομασθῇ ὁ διάλογος.

2 Τὰς τοιαύτας ἐπιγραφὰς ὁ Πρόκλος εἰς Πολιτείαν λέγει προσθήκας τῶν νεωτέρων. Φαίνεται δ', ὅτι εἶναι οὐχὶ πολὺ νέαι, διότι παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ III, 57 ἀναγινώσκομεν· «διπλαῖ δὲ χρῆναι ταῖς ἐπιγραφαῖς ἑκάστου τῶν βίβλων· τῇ μέν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· τῇ δέ, ἀπὸ τοῦ πράγματος.» Ἡ ἐπιγραφὴ περὶ ῥητορικῆς ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, διότι ἐκ τοῦ μέρους ὁρίζεται τὸ ὅλον. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῷ τρίτῳ τοῦ διαλόγου μέρει ἐξετάζεται, ἂν ἡ πολιτικὴ ἢ ἡ φιλοσοφία ἦναι ἄξιος τοῦ ἀνθρώπου σκοπός, ἀλλ' ὁ πολιτικὸς βίος, ὡς ἐνόει τοῦτον ὁ Καλλικλῆς, εἶναι συνέπεια τῆς ῥητορικῆς παιδεύσεως, ὡς ἐνόει ταύτην ὁ Γοργίας. Ἦτο ἀνάγκη, ὅπως ἡ ῥητορικὴ ἐρευνηθῇ οὐ μόνον καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Τὸ δὲ ἀνατρεπτικὸς ἐξηγεῖται ἐκ Διογένους τοῦ Λαερτίου III, 49.

3. Κατὰ τὸν Jahn σημαίνει· Πολέμου καὶ μάχης (δηλ. δυσαρέστων πραγμάτων, οὐχὶ ὅμως εὐ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἀλλ' ἦ τὸ λεγόμενον[2] κατόπιν ἑορτῆς[3] ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν;[4]

ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἀστείας[5] ἑορτῆς· πολλὰ γάρ[6] καὶ καλὰ Γοργίας ἡμῖν ὀλίγον πρότερον ἐπεδείξατο.[7]

χαρίστων, ὡς ἡ ἐπίδειξις τοῦ Γοργίου ἦτο) οὕτω πρέπει (ὡς ὑμεῖς νῦν, λίαν βραδέως ἐρχόμενοι) νὰ λαμβάνῃ τις μέρος. Νομίζομεν, ὅτι ἐνταῦθα οὔτε περὶ δυσαρέστων, οὔτε περὶ εὐχαρίστων πρόκειται, ἀλλ' ὁ Καλλικλῆς θεωρῶν τὸν Γοργίαν δεινότερον τοῦ Σωκράτους εἰρωνεύεται τὸν φιλόσοφον, ὅτι ἐκ δειλίας ἐβράδυνεν, ὡς οἱ ἐν ταῖς μάχαις ὑστεροῦντες. Ἡ γραφὴ φησὶ εἶναι ἀδόκιμος· διότι οἱ μεταγενέστεροι Ἕλληνες μεταχειρίζονται τὸν ἑνικὸν ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ ἀοιθμοῦ, ὡς οἱ Λατῖνοι τὸ inquit.

1. Τὸ ῥῆμα κεῖται μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας· διότι οἱ ὑστεροῦντες πράττουσι τοῦτο ἐκ συμφέροντος καὶ οὐχὶ ἐκ χρέους.

5. Ὡς σὺ μεταλαγχάνεις ἢ ὑμεῖς μεταλαγχάνετε. Ὁ Καλλικλῆς ἰδὼν τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Χαιρεφῶνα ἐρχομένους εἰκάζει, ὅτι οὗτοι ἔρχονται, ὅπως ἀκροασθῶσι τοῦ Γοργίου.

6. Ἡ ὅλη φράσις εἶναι παροιμία ὀλίγον μεταβληθεῖσα κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ λόγου.

1. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λατινικὸν num? τὸ γαλλικὸν n'est ce pas? καὶ τὸ παρ' ἡμῖν μήπως; ἀληθινά;

2. Παράθεσις εἰς τὴν ὅλην πρότασιν, ὡς δεικνύει ὁ πληρέστερος τύπος, Πλάτ. ἐν Σοφιστ. 261. «Σχολῇ που, τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὄγε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν.»

3. Ὁ Σωκράτης εἰρωνεύεται δι' ἄλλης παροιμίας, δι' ἧς ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὸ ἔθος τῶν Ἀθηναίων τοῦ θεωρεῖν ἑορτὰς τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπεδεικνύετο ὁ Γοργίας. Ὥρα Εἰσαγωγ. σελ. 87. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν καὶ τὸν Ὀλυμπιόδωρον ἡ παροιμία λέγεται· «ἐπὶ τῶν ἐπί τινι καλῷ πράγματι ἀπολιμπανομένων.»

4. Ὁ Cobet καὶ ἄλλοι τὴν φράσιν «καὶ ὑστεροῦμεν» θεωροῦσι νόθον. Εἶναι μὲν πλεονασμός, ἀλλὰ τοιοῦτοι ἀπαντῶσι πολλοί, ὡς τὸ ἐν Αἴαντι· «ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα.»

5. Τὸ ἐπίθετον προσδιορίζει ἑορτὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἄστυ καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, δηλαδὴ λαμπράν, πολυτελῆ.

6. Ὁ σύνδεσμος αἰτιολογεῖ τὸ μάλα ἀστείας.

7. Τεχνικὴ φράσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἐπιδεικτικοῦ γένους τῆς ῥητορικῆς ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ πολιτικὸν καὶ δικανικόν. Εἶναι δὲ βραχυλογία ἀντὶ ἐπιδεικνύμενος εἶπεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Τούτων[1] μέντοι, ὦ Καλλίκλεις, αἴτιος Χειρεφῶν ὅδε, ἐν ἀγορᾷ[2] ἀναγκάσας[3] ἡμᾶς διατρῦψαι. B

ΧΑΙ. Οὐδὲν πρᾶγμα,[4] ὦ Σώκρατες· ἐγὼ γάρ καὶ[5] ἀσομαί· φίλος γάρ μοι Γοργίας, ὥστ' ἐπιδείξεταί[6] ἡμῖν, εἰ μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλῃ, ὁσαῦθις.

ΚΑΛ. Τί δαί, ὦ Χαιρεφῶν; ἐπιθυμεῖ Σωκράτης ἀκοῦσαι Γοργίου;

ΧΑΙ. Ἔπ' αὐτό[7] γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν.

1. Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Κοραῆς εἰκάζει, ὅτι ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς διορθωτέος εἰς ἑνικόν· διότι ὁ πληθυντικὸς σημαίνει τὸ γεγονὸς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Cron. Ὁ σύνδεσμος ποιεῖ ἀντίθεσιν οὐχὶ εἰς τὴν ἐγγὺς πρότασιν, ἀλλ' εἰς τήν· «καὶ μάλα γε ἀστείας ἑορτῆς (κατόπιν ἥκετε).»

2. Ἀγορὰν ὀναμάζει τὸν τόπον, ἐν ᾧ πλεῖστοι ἄνθρωποι συνηθροίζοντο. Ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διέτριβεν ὁ Σωκράτης, Ξενοφ. Ἀπομν. I, 1, 10. «Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνός γε ἀεὶ μὲν ἦν ἐν τῷ φανερῷ· πρώ τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἤει καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερὸς ἦν.»

3. Ἡ λέξις δὲν πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ αὐστηρῶς κατὰ τὴν σημασίαν αὐτῆς.

4. Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον· «Ὁ Χαιρεφῶν φησιν, ὅτι οὐδὲν γέγονεν· ἐγὼ γὰρ ὁ αἴτιος γενόμενος ἀσομαι.» Ἡρόδοτ. VII, 150, 2. «Ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι.» καὶ VI, 63, 2. «Τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι, πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο·» ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν, δὲν σημαίνει τίποτε.

5. Ὁ καὶ προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀναφορικοῦ λόγου· διότι τὸ ὅλον ἤθελεν εἶναι, ὥσπερ αἴτιός εἰμι, οὕτω καὶ ἀσομαι. Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «Παροιμιακὸν τοῦτο ἀπὸ Τηλέφου καὶ τοῦ τρώσαντος αὐτόν. Ἀχιλλέως τοῦ καὶ ἰασαμένου, λεχθεῖσα, ὅτι ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται.» Καὶ τὰ τρία πρόσωπα ἤρξαντο τοῦ διαλόγου ἐκ παροιμιῶν. Ταῦτας εἰς τὸ στόμα τῶν διαλεγομένων ἐνέβαλεν ὁ Πλάτων, ὅπως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ διαλόγου ἐπιχύσῃ ἁπλότητα κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ.

6. Ἄνευ ἀντικειμένου, ὡς παρ' Ἀριστοφ. ἐν Βατράχ. 772. «Ὅτε δὲ κατῆλθ' Εὐριπίδης, ἐπεδείκνυτο τοῖς λωποδύταις.» Πλάτ. Ἐν Ἀρχῇ τ. 479, Ε. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐπίδειξιν ποιήσεται. Εἰκάζεται, ὅτι ὁ Χαιρεφῶν συνῆψε φιλίαν μετὰ τοῦ Γοργίου κατὰ τὴν πρώτην ἀποδημίαν τοῦ σοφιστοῦ εἰς Ἀθήνας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Julin εἰσάγει, ὅτι ὁ διάλογος ὑποτίθεται γενόμενος κατὰ τὴν δευτέραν, τίθησι τοῦτον κατὰ τὸ 420 π. Χ.

7. Ἡ ἐπὶ μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει ἐνταῦθα τὸ τελικὸν αἴτιον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Οὐκοῦν ὅταν[1] βούλησθε παρ' ἐμὲ ἥκειν[2] οἰκάδε· παρ' ἐμοὶ γὰρ Γοργίας καταλύει[3] καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν.

ὡς παρὰ Θουκυδ. Γ. 105. «Πέμπουσιν ἐπὶ Δημοσθένην καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων.»

1. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου κατ' ἐξοχὴν ἐξαρτᾶται ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ποῦ ἐγένετο ὁ διάλογος, ἐν τῷ Λυκείῳ, ὡς νομίζει ὁ Schleiermacher, ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Καλλικλέους, ὡς πιστεύουσι σχεδὸν πάντες οἱ ἑρμηνευταί, ὡς ὁ Heindorf, ὁ Steinhart, ὁ Müller, ὁ Jahn καὶ ἄλλοι. Τῆς πρώτης γνώμης θεραπὼν ὑπερασπιστὴς ἐπῆλθεν ὁ Cron λέγων, ὅτι ἐκ τῶν φράσεων τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Χαιρεφῶντος γίνεται δῆλον, ὅτι ἀμφότεροι ἦλθον εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐγένετο ἡ ἐπίδειξις· ὁ αὐτὸς προστίθησιν, ὅτι ὁ Καλλικλῆς καλεῖ τοὺς ἐλθόντας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ βραδύτερον (οὐχὶ νῦν) καὶ ὅτι ὁ διάλογος τοῦ Χαιρεφῶντος ἐν ὀνόματι τοῦ Σωκράτους γίνεται εὐθὺς ἄνευ ὑπομνήσεως τινὸς μεταβολῆς τόπου. Ἐκ τούτων εἰκάζει, ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἡ προηγουμένη ἐπίδειξις. Ποῦ ὅμως ἐγένετο αὕτη; Περὶ τούτου οὐδὲν μὲν λέγει ὁ Πλάτων, ὁ δὲ Cron διϊσχυρίζεται, ὅτι ἐγένετο ἔν τινι τῶν γυμνασίων. Δεχόμεθα, ὅτι καὶ ἡ ἐπίδειξις καὶ ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῇ τοῦ Καλλικλέους οἰκίᾳ, παρ' ἣ ἐλέχθησαν τὰ μέχρι τοῦδε. Βεβαίως δυσχέρειαν παρέχει τὸ ὅταν, ὅπερ Hemsterhuis διώρθωσεν εἰς ὧ 'τᾶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι πιθανόν. Δὲν ἐπιδοκιμάζομεν δὲ τὴν παρατήρησιν τοῦ Schleiermacher, ὅτι τὸ ὅταν ἀναγκαίως εἰς ἄλλον χρόνον πρέπει νὰ ἀναφέρηται ἢ εἰς τὸν τῆς συναντήσεως. Διότι ἀναφέρεται μὲν καὶ εἰς ἄλλον, ἀλλὰ δὲν ἀποκλείει καὶ τὸν παρόντα, περὶ οὗ κατ' ἐξοχὴν πρόκειται (Τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ). Ἄλλως, ὡς νομίζομεν, ἤθελεν εἶναι ὀλίγον ἄτοπον, ἂν ὁ Καλλικλῆς παρέπεμπεν εἰς ἄλλον χρόνον, ἀφ' οὗ ὁ Χαιρεφῶν εἶπεν, ὅτι ἦλθον, ἵνα ἀκούσωσι τοῦ Γοργίου· τοὐλάχιστον ἔπρεπε νὰ αἰτιολογήσῃ τὴν ἀνιβολήν, ἥτις ἤθελε λυπήσει τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀκροασθῇ τοῦ Γοργίου φιλόσοφον. Τοὐναντίον οὗτος δέχεται εὐχαρίστως τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Καλλικλέους καὶ δηλοῖ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ.

2. Τὸ ἀπαρέμφατον ἥκειν κατὰ διαφόρους τρόπους συντάσσουσιν οἱ ἑρμηνευταί· Ὁ Cron καὶ ὁ Jahn ἐξαρτῶσιν ἐκ τοῦ βούλησθε ὡς ἀπόδοσιν ἐννοοῦντες τὸ ἥκετε, ὅπερ παρελείφθη, ὡς συνήθως ἐν ταῖς φιλοπροσηγορίαις πασῶν τῶν γλωσσῶν, π. χ. ἡμεῖς λέγομεν, ὅταν ἀγαπᾶτε, (εἰσέλθετε). Ἄλλοι ὅμως δεχόμενοι τό, παρ' ἐμοὶ γὰρ Γοργίας καταλύει ὡς παρένθεσιν, λέγουσι τὸ καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν ἀπόδοσιν. Ὃ καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ἆρα ἐθελήσειεν ἂν ἡμῖν διαλεχθῆναι; βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ, τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστιν ὃ ἐπαγγέλλεταί τε καὶ διδάσκει τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν εἰσαῦθις, ὥσπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω. C

ΚΑΛ. Οὐδὲν οἷον, τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὦ Σώκρατες· καὶ γὰρ πάντως παρέχει δυσκολίαν τινά, ἥτις καὶ ἂν ἀρθῇ, πάλιν ἤθελεν εἶναι αὖθαδες, ἂν ὁ Καλλικλῆς ἔλεγε μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος ἐν ὀνόματι τοῦ Γοργίου, ὡς λέγει ὁ Kratz. Ἴσως τὸ ἥκειν ἠδύνατο νὰ ληφθῇ ὡς ἀπόδοσις, ἀλλὰ κατὰ τὸν Cron τὸ οὐκοῦν δὲν δύναται νὰ συνδεθῇ μετὰ ἀπαρεμφάτου κειμένου ἀντὶ προσταχτικῆς. Τῶν συντάξεων τούτων ἡ πρώτη πάντως εἶναι ἡ πιθανωτάτη. Ὁ Cron ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ φράσις παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε δηλοῖ, ὅτι οἱ διαλεγόμενοι δὲν εὑρίσκονται πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Καλλικλέους. Βεβαίως ἂν οὗτοι εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς θύρας, ἔπρεπε ὁ Πλάτων νὰ μεταχειρισθῇ τὸ εἰσιέναι, ἀλλ' ἐπειδὴ δύναται νὰ νοηθῇ μικρόν τι διάστημα, τὸ ἥκειν δὲν εἶναι ἀνάρμοστον. Τὸ οἴκαδε εἶναι ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ παρ' ἐμέ.

3. Τὸ ῥῆμα περιέπεσεν εἰς τὴν γνωστὴν σημασίαν κατὰ παράλειψιν τοῦ ἀντικειμένου, ὁδὸν ἢ πορείαν.

1. Ὁ Σωκράτης δέχεται τὴν πρόσκλησιν τοῦ Καλλικλέους, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ οἱ διαλεγόμενοι ἄρχονται πορευόμενοι ἐκεῖσε.

2. Τὸ διαλέγεσθαι ποιεῖ ἐνταῦθα ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπιδείκνυσθαι, ὅπερ προτείνει ὁ Καλλικλῆς. Ἐπειδὴ ὁ Γοργίας ἐποίει συνεχεῖς λόγους, δικαίως ὁ Σωκράτης ἀμφιβάλλει, ἂν ὁ σοφιστὴς θέλῃ νὰ διαλεχθῇ.

3. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία, ἡ οὐσία τῆς ῥητορικῆς τέχνης.

4. Τεχνικὸς ὅρος περὶ δημοσίων διδασκάλων ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ διδάσκουσι, Πλάτ. ἐν Μεν. 95, Β. «Οἱ σοφισταί σοι οὗτοι, ὅπερ μόνοι ἐπαγγέλλονται, δοκοῦσι διδάσκαλοι εἶναι ἀρετῆς;» Παράβαλλ. Πρωταγόρ. 319. Α.

5. Βραχυλογία, ἀντὶ τὸ ἄλλο, ὅπερ ἐπίδειξίς ἐστι.... διότι τὸ διαλέγεσθαι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐπίδειξιν. Τοιοῦτον καὶ τὸ ἐν Ἀπολογ. 36 Β «στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν», ἔνθα ἡ δημηγορία δὲν εἶναι ἀρχή.

6. Ἡ ἀττικὴ αὕτη φράσις εἶναι ἐλλειπτικὴ κατὰ παράλειψιν τοῦ δεικτικοῦ μέρους, δηλ. οὐδέν ἐστι τοιοῦτον ἢ οὕτω καλὸν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν. Ἀριστοφάν. ἐν Ὄρν. 966 «Ἀλλ' οὐδὲν οἷόν ἐστ' ἀκοῦσαι τοῦ νόμου» καὶ Λυσιστρ. 135.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτό[1] ἓν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευέ γ' οὖν νῦν[3] δὴ ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὄντων[4], καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.

ΣΩ. Ἠ καλῶς λέγεις· Ὦ Χαιρεφῶν,[5] ἑροῦ αὐτόν.

D ΧΑΙ. Τί ἔρωμαι;[6]

ΣΩ. Ὅστις ἐστίν.

ΧΑΙ. Πῶς λέγεις;[8]

ΣΩ. Ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὢν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπε-

1. Προτιμῶμεν ἀντὶ τῆς δοτικῆς, ἣν ἄλλοι δέχονται, τὴν ὀνομαστικήν, ἥτις τονίζει τὸ τοῦτο, ὅπερ οἱ Λατῖνοι λέγουσιν id ipsum.

2. Ἡ ἐπίδειξις, ἅτε ἀρχημένον, εἶναι περιληπτικὸν καὶ ὡς τοιοῦτον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γενικὴ διαιρετικὴ εἰς τὸ ἕν.

3. Τὸ νῦν συντάσσεται μετὰ παρωχημένου χρόνου, ὅπως δειχθῇ, ὅτι ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐγίνετο ἢ ἐγένετό τι δὲν ἀπέχει πολύ, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 156. «Ἃ νῦν διειλέγμεθα.»

4. Δηλαδὴ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλλικλέους.

5. Πρὸ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Kratz νομίζει, ὅτι ὑπάρχει παῦσίς τις. Ἀλλ' ὁ Schnitzer παρετήρησεν αὐτῷ, ὅτι ἡ παῦσις μᾶλλον πρέπει νὰ νοηθῇ πρὸ τοῦ, Εἰπέ μοι, ὦ Γοργία. Νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι ὅλως ἀναγκαία ἡ παῦσις, διότι ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ἐδέξατο τὴν πρόσκλησιν τοῦ Καλλικλέους, ἐπορεύοντο, μέχρις ὅτου εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ὁ σοφιστής, καὶ ἐρωτᾷ τοῦτον ὁ Χαιρεφῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἔχει ὁ Σχολιαστής· «Ταῦτα διελέγοντο εἰς τὸν τοῦ Καλλικλέους εἰσιόντες οἶκον· εἶτα ἔσωθεν αὐτῷ Γοργίᾳ ἐντυγχάνουσι.» Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 110.

6. Ἡ ὑποτακτικὴ ἐτέθη ἕνεκα τῆς ἀπορίας, ὅπερ συνηθέστατον· σπανιώτατον εἶναι τὸ τρίτον πρόσωπον ἐπὶ τοιαύτης σημασίας, Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 403. «Ποῖ τις ἂν φύγῃ.»

7. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ, τίνα τέχνην ἐπαγγέλλεται ὁ Γοργίας καὶ ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς εἶπεν ὡς νέον, ὅτι ὁ σοφιστὴς ἀποκρίνεται πρὸς πᾶσαν ἐρώτησιν, ὁ Jahn εἰκάζει, ὅτι ὁ διάλογος ὑποτίθεται γενόμενος ὀλίγον μετὰ τὴν δευτέραν ἄφιξιν τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Νομίζομεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἐγίνωσκεν, ὅτι ὁ Γοργίας εἶναι ῥήτωρ, ἀλλ' ἡ ἐρώτησις ἀνήκει εἰς τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον.

8. Ὁ Χαιρεφῶν ἐκπλήσσεται, διότι ὁ Σωκράτης θέλει νὰ ἐρωτήσῃ περὶ πράγματος, ὅπερ ὑπετίθετο γνωστόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κρίνατο[1] ἂν δήπου σοὶ ὅτι σκυτοτόμος γ' ἢ οὐ μανθάνεις ὡς λέγω;

ΠΟΛ. Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι. εἰπέ μοι[2], ὦ Γοργία, ἀληθῆ λέγει[4] Καλλικλῆς ὅδε, ὅτι ἐπαγγέλλει ἀποκρίνεσθαι[5] ὅ τι ἄν τίς σε ἐρωτᾷ;

ΓΟΡ. Ἀληθῆ, ὦ Χαιρεφῶν· καὶ[6] γὰρ νῦν δὴ αὐτὰ ταῦτα ἐπηγγελόμην, καὶ λέγω ὅτι οὐδείς μέ πω ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν[7].

ΧΑΙ. Ἦ που ἄρα[8] ῥᾳδίως ἀποκρινεῖ, ὦ Γοργία.

ΓΟΡ. Πάρεστι[9] τούτου[10] πεῖραν, ὦ Χαιρεφῶν, λαμβάνειν.

448

1. Ἡ μὲν ὑπόθεσις ἐτέθη κατὰ παρατατικόν, διότι τὸ νὰ ἦναι ὑποδημάτων δημιουργὸς εἶναι κατάστασις διαρκής, ἡ δὲ ἀπόλυσις κατὰ ἀόριστον, διότι ἅπαξ ἔμελλε νὰ πράξῃ τοῦτο.

2. Ἄλλοι γράφουσιν, ὃ λέγω, ὅπερ δὲν φαίνεται δόκιμον.

3. Παρετηρήθη, ὅτι ὁ Χαιρεφῶν ὁ πρὸ ὀλίγου φίλον τὸν Γοργίαν ὀνομάσας δὲν δεξιοῦται τοῦτον οὐδὲ συνίστησιν αὐτῷ τὸν Σωκράτη. Ταῦτα ἴσως ἁρμόζουσινεἰς τὴν ἀρχαίαν ἁπλότητα, ὡς λέγει ὁ Cron.

4. Κατὰ κανόνα τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ εἰπέ μοι διὰ τοῦ εἰ. Τοῦτο ὅμως πλειστάκις παραλείπεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

5. Ἡ γραφὴ ἀποκρινεῖσθαι δὲν εἶναι ὀρθή· διότι ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ ἐνεστῶτα καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐτέθησαν καὶ τὰ ἄλλα ῥήματα, ἐπαγγέλλει, ἐρωτᾷ.

6. Ἐτέθη χάριν τοῦ ἑπομένου καί, καὶ λέγω.

7. Ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς λέγει· «Ἀττικὸν τὸ σχῆμα. Δηλοῖ δὲ τὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον.» Ἡ ἀπρόθετος ὅμως γενικὴ εἶναι συνήθης οὐ μόνον τοῖς ἀττικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις. Ἰλιάδ. Λ. 690. «Ἐλθὼν γὰρ ῥ' ἐκάκωσε βίη Ἡρακληείη τῶν προτέρων ἑτέων.» Ἰλιαδ. Φ. 111. «Καὶ ἐμοὶ θάνατος καὶ μοῖρα κραταιὴ ἔσσεται ἠὼς, ἢ δείλη ἢ μέσον ἦμαρ.» καὶ Ἡρόδ. Ι, 115. «Αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι.»

8. Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι συμπερασματική. Ὁ μὲν Γοργίας εἶπε δι' ἄλλων λέξεων, ὅτι πάντοτε ἀποκρίνεται πρὸς τὰ ἐρωτώμενα, ὁ δὲ Χαιρεφῶν ἐξάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ νῦν ῥᾳδίως θὰ ἀποκριθῇ. Ἐν τῷ ῥᾳδίως ὁ Cron ἀνευρίσκει εἰρωνείαν τινά, ἀλλ' ἡ διάθεσις τοῦ Χαιρεφῶντος δὲν φαίνεται τοιαύτη.

9. Ἐννοεῖται ἡ δοτικὴ σοί, ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν παρὰ πρόθεσιν, παρὰ σοί ἐστι τὸ πεῖραν λαμβάνειν, δηλαδὴ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σου.

10. Τοῦ ῥᾳδίως ἀποκρίνεσθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Νὴ Δία· ἂν δέ[2] γε βούλῃ, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ.[3] Γοργίας μὲν[4] γὰρ καὶ ἀπειρηκέναι μοι δοκεῖ· πολλὰ γὰρ ἄρτι[5] διελήλυθεν.

ΧΑΙ. Τί δαί,[7] ὦ Πῶλε; οἴει σὺ κάλλιον ἂν Γοργίου ἀποκρίνασθαι;

B ΠΩΛ. Τί δὲ τοῦτο[8], ἐὰν σοί γε[9] ἱκανῶς;

ΧΑΙ. Οὐδέν· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ[10] βούλει, ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἐρώτα.

ΧΑΙ. Ἐρωτῶ δή.[11] εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὢν τῆς

1. Τὸ νὴ μεταχειρίζονται οἱ ἀττικοὶ συγγραφεῖς καὶ συντάσσουσι μόνον μετὰ αἰτιατικῆς, ὡς νὴ τοὺς θεούς, νὴ τὴν Ἥραν, νὴ τὸν Ποσειδῶ. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν σοφιστῶν οἱ ὅρκοι δὲν ὑπῆγορεύοντο ὑπὸ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ἀλλ' ἦσαν μόνον τυπικαὶ φράσεις βεβαιώσεως. Ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, Νὴ Δία ῥᾳδίως ἀποκρινεῖται.

2. Ὁ δὲ εἶναι ἐναντιωματικός, δηλ. ὁ Γοργίας δύναται νὰ ἀποκριθῇ ῥᾳδίως, ἂν ὅμως θέλῃς.

3. Ἡ πλήρης φράσις εἶναι, πάρεσί σοι πεῖραν λάμβάνειν ἐμοῦ. Ἄριστα ὁ Πλάτων ἐνταῦθα εἰκονίζει τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὸ αὐθάδες τοῦ νεανίου. Ὅρα Εἰσαγ. σελ. 97.

4. Ὁ μὲν ἄνευ ἀποδόσεως εὑρίσκεται πολλάκις παρὰ Πλάτωνι. Διὰ τοῦ καὶ ὁ Πῶλος ὑπαινίσσεται, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι αἰτίαι.

5. Τὸ ἄρτι συντάσσεται μόνον μετὰ ἐνεστῶτος καὶ παρῳχημένου. Πλάτ. ἐν Κριτ. 43, «Ἄρτι δὲ ἥκεις ἢ πάλαι;»

6. Τὸ διέρχεσθαι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἀντικείμενον, ἀλλ' ἡ αἰτιατικὴ προῆλθεν ἐκ βραχυλογίας, ἀντὶ διερχόμενος εἴρηκεν.

7. Πρέπει νὰ προτιμήσωμεν τὴν διὰ τοῦ αι γραφήν· διότι ὁ Χαιρεφῶν ἐκπλήσσεται διὰ τὸν ἐγωϊσμὸν τοῦ Πώλου.

8. Κατά τινας μὲν ἑρμηνευτὰς ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ διαφέρει, κατὰ δὲ τὸν Kratz τὸ ἐστί, διότι τὸ διαφέρει εἶναι καὶ τραχὺ καὶ οὐχὶ ἀναγκαῖον.

9. Ἐπὶ τῆς φράσεως σοί γε πίπτει ὁ τόνος τῆς ὑποθέσεως, δηλ. διὰ σὲ τοὐλάχιστον δύναμαι νὰ ἀποκριθῶ ἱκανῶς. Οὕτως ὑπάρχει προσβολὴ κατὰ τοῦ Χαιρεφῶντος.

10. Ὁ Χαιρεφῶν ἐννοήσας τὴν προσβολὴν ἀνταποδίδει τὸ ἴσον.

11. Ὡς τὸ δὴ δίδει τόνον εἰς τὴν προστακτικήν, οὕτως ἐν ἀποκρίσεσιν εἰς προστακτικὰς δηλοῖ τὴν ὑπακοὴν ὡς τι ἀποφασισμένον, καθ' ἃ λέγει ὁ Kratz.

τέχνης ἥσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος[1], τίνα ἂν αὐτὸν ὀνομάζομεν δικαίως; οὐχ ὅπερ ἐκεῖνον;[2]

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΧΑΙ. Ἰατρὸν ἄρα φάσκοντες[3] αὐτὸν εἶναι, καλῶς ἂν ἐλέγομεν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΧΑΙ. Εἰ δέ γε (ὥσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος ἢ ὁ ἀδελφὸς[4] αὐτοῦ) ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν;

C ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι[5] ζωγράφον.

ΧΑΙ. Νῦν δ' ἐπειδὴ τίνος τέχνης ἐπιστήμων ἐστί, τίνα[6] ἂν καλοῦντες[7] αὐτὸν ὀρθῶς καλοῖμεν;

ΠΩΛ. Ὦ Χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν

1. Ἀδελφὸς τοῦ Γοργίου ἐκ τῆς σχολῆς ἴσως τοῦ Ἐμπεδοκλέους. Ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ὅπως μὴ συγχέωμεν πρὸς τὸν Σηλυμβριανὸν Ἡρόδικον. Ἡ κατηγορηματικὴ αἰτιατικὴ τοῦ καλεῖν, ὀνομάζειν καὶ τῶν τοιούτων ῥημάτων τίθεται συνήθως κατ' οὐδέτερον γένος, ὅταν δι' αὐτῆς ἐκφράζηταί τι ἀόριστον, Πλάτ. ἐν Κρατύλ. 390, C. «Τὸν δὲ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν;» καὶ Γοργ. 489, Δ.

2. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, οὐκ ὠνομάζομεν αὐτὸν δικαίως, ὅπερ ἐκεῖνον;

3. Εἰ ἐφάσκομεν.

4. Ὁ πατὴρ καὶ οἱ υἱοὶ ἦσαν ἔξοχοι ζωγράφοι, πρὸ πάντων ὁ Πολύγνωτος, ὅστις περὶ τὰ 460 ἐκτήσατο πολιτικὸν δικαίωμα ἐν Ἀθήναις. Οὗτος διεκόσμησε τὸ Διοσκόρειον, τὸ Θησεῖον, τὴν Πινακοθήκην καὶ τὴν Ποικίλην στοὰν διὰ σκηνῶν τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος. Τοῦ μεγάλου τούτου ἀριστοτέχνου ἔργον ἦτο ἡ ἐν Δελφοῖς πολυθρύλητος γραφή, ἐν ᾗ εἰκονίζετο ἡ ἅλωσις τῆς Τροίας καὶ ἐφ' ἧς ἦτο ἐπιγεγραμμένον·

Γράψε Πολύγνωτος, Θάσιος γένος,
Ἀγλαοφῶντος
υἱός, περθομένην Ἰλίου ἀκρόπολιν.

Ὁ Πολύγνωτος διέκειτο φιλικώτατα πρὸς τὸν Κίμωνα, ὡς ὁ Φειδίας πρὸς τὸν Περικλέα. Ὅρα Αἰλιαν. ἐν Ποικίλ. ἱστορ. IV, 3.

5. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, ὅτι ἐκαλοῦμεν αὐτὸν ζωγράφον.

6. Ὁ Χαιρεφῶν διὰ τῆς διπλῆς ἐρωτήσεως δηλοῖ τὸ ὄνομα τῆς τέχνης καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Ἡ δευτέρα ἄγνοια εἶναι συνέπεια τῆς πρώτης.

7. Εἰ καλοῖμεν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι·[1] ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα[2] ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην[3], ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην.[4] ἑκάστων δὲ τούτων[5] μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως[6], τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἄριστοι· ὧν[7] καὶ Γοργίας ἐστὶν ὅδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης[8] τῶν τεχνῶν.

D ΠΩ. Καλῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρεσκευάσθαι εἰς λόγους·[9] ἀλλὰ γὰρ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι οὐ ποιεῖ.

ΓΟΡ. Τί μάλιστα[10], ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Τὸ ἐρωτώμενον οὐ πάνυ[11] μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ σύ, εἰ βούλει,[12] ἐροῦ αὐτόν.

1. Ὀρθῶς ἐλέχθη, ὅτι ἐνταῦθα ὁ Πῶλος ὁμιλεῖ ὡς βιβλίον· ἴσως ἀπεμνημόνευσε μέρος τῆς διατριβῆς αὐτοῦ, Γοργ. 462, Β· Ἡ τοιαύτη θεωρία δὲν ἐπλάσθη ὑπὸ ταῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ἐλήφθη ἐκ τῆς διατριβῆς τοῦ σοφιστοῦ· διότι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ἐν Μεταφυσικ. Ι, 1. «Ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ὡς φησι Πῶλος, ὀρθῶς λέγων, ἡ δ' ἀπειρία τύχην.»

2. Αἰὼν ἐνταῦθα σημαίνει τὸν βίον, ὡς εὑρίσκεται παρὰ τοῖς ποιηταῖς. Ὁ Γοργίας καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρέσκοντο εἰς τοὺς ποιητικοὺς τύπους. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 91.

3. Ὁ Πῶλος συχνάκις μεταχειρίζεται τὰς παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις τοῦ διδασκάλου. Ὅρα Εἰσαγωγ. αὐτόθι.

4. Ἡ κατὰ μετὰ αἰτιατικῆς μὲν συντασσομένη σημαίνει δύο τινὰ ἔχοντα παράλληλον κίνησιν, ἐξ ἧς περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τῆς συμφωνίας, μετὰ γενικῆς δὲ ἀντίθετον.

5. Γενικὴ διαιρετικὴ εἰς τὸ ἑκάστων.

6. Ὁ Σοφιστὴς ἀγαπᾷ τὸ πλῆρες τῆς ἐκφράσεως, ἀλλ' εἰς τὰ ἐπουσιώδη. Καθ' ὅλου ὁ Πῶλος καλύπτει τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐν τῷ σκοτεινῷ τῆς ἐκφράσεως.

7. Εἶναι γενικὴ διαιρετικὴ εἰς τὸ νοούμενον τις.

8. Ὁ Πῶλος δὲν ἀποκρίνεται πρὸς τὰ ἐρωτώμενα· διότι ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς οὐσίας ἀποκρίνεται περὶ τῆς ποιότητος.

9. Ἡ εἰς μετὰ αἰτιατικῆς περιπίπτει εἰς τελικὸν αἴτιον· δηλ. εἶναι παρεσκευασμένος νὰ λέγῃ.

10. Πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἐρωτήσεως, ὡς τὸ τί δά;

11. Τὸ μὲν πάνυ τίθεται ἐπὶ ἐπαινετοῦ, τὸ δὲ ἄγαν ἐπὶ ψεκτῆς ὑπερβολῆς.

12. Συνήθης κοσμιότητος τύπος πρὸς μετρίασιν τοῦ κελευστιστικοῦ τόνου τῆς προστακτικῆς. Ὁ Γοργίας σοφιστικῶς ὁμιλεῖ· διότι ἀφ' οὗ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκριθῇ δεόντως ὁ μαθητής, ὀφείλει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκ[1], εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν[2] ἀποκρίνεσθαι· ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σέ· δῆλος[3] γάρ μοι Πῶλος καὶ[4] ἐξ ὧν[5] εἴρηκεν, ὅτι τὴν καλουμένην[6] ῥητορικὴν μᾶλλον μεμελέτηκεν[7] ἢ διαλέγεσθαι[8]· ἐπεὶ ἐν τῷ μακρῷ γε λόγῳ ἐπεδείξατο ἐν ὀλίγῳ πάνυ αὐτὸν ἐξελέγξας, ὡς φησὶν αὐτὸς ὁ Πῶλος. Ε

ΠΩΛ. Τί δή[9], ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐρομένου Χαιρεφῶντος τίνος Γοργίας ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάζεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην ὥσπερ τινὸς ψέγοντος[10], ἥτις δέ[11] ἐστιν οὐκ ἀπεκρίνω.

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμην ὅτι εἴη ἡ καλλίστη[12];

ΣΩ. Καὶ μάλα γε[13]. ἀλλ' οὐδείς ἠρώτα ποία τις εἴη ἡ Γοργ-

νὰ πράξῃ, τοῦτο ὁ διδάσκαλος. Ἔπρεπε νὰ ἀλλάξῃ, ὁ ἐρωτώμενος καὶ οὐχὶ ὁ ἐρωτῶν. Ὁ Γοργίας εὑρίσκει συμφέρον, ἵνα περιπλέξῃ τὸν Σωκράτη εἰς διαλόγους μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

1. Οὐκ αὐτὸν ἐρήσομαι, ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σὲ ἐροίμην.

2. Ἀπρόσωπος σύνταξις ἀντὶ τῆς προσωπικῆς, εἰ αὐτός γε σὺ βούλει ἀποκρίνεσθαι, Πλάτ. ἐν Φαίδ. 78. Ἰλιάδ. Ν. 108. «Ἐμοὶ δὲ κεν ἀσμένῳ εἴη.» Ὀδυσσ. Γ. 228. «οὐκ ἂν ἔμοι γε ἑλπομένῳ τὰ γένοιτο.» Τοιαύτην φράσιν ἔχουσι καὶ οἱ Λατῖνοι, Si tibi volenti est.

3. Ἔτρεψε τὴν ἀπρόσωπον σύνταξιν εἰς προσωπικὴν ἀντί, δῆλόν μοί ἐστιν, ὅτι Πῶλος τὴν καλουμένην ῥητορικήν.

4. Καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τῆς διατριβῆς ἴσως τοῦ Πώλου, ἣν πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀναγνώσει ὁ Σωκράτης.

5. Ἕλξις ἀντὶ ἐκ τούτων, ἃ εἴρηκεν.

6. Τίνα γνώμην ὁ Σωκράτης ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁ Πλάτων ἔχει περὶ τῆς ἀληθοῦς ῥητορικῆς ἀναπτύσσει ἐν τῷ Φαίδρῳ. Ὁ Πῶλος συχνάκις ἐλέγχεται ἐν τῷ διαλόγῳ διὰ τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ ἀπειρίαν.

7. Τὸ μελετᾷν εἶναι τεχνικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν ἐπιστημονικῶν καὶ μάλιστα ῥητορικῶν προπαρασκευῶν. Τὸ ἀντικείμενον τῆς προπαρασκευῆς τίθεται κατ' αἰτιατικὴν ἢ κατ' ἀπαρέμφατον. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι καὶ αἱ δύο συντάξεις.

8. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν διαλεκτικήν.

9. Τὸ δὴ τίθεται ἐπὶ ἐρωτήσεων πρὸς δήλωσιν θαυμασμοῦ ἢ ἐνδείξεως δυσαρεσκείας.

10. Ὥσπερ εἴ τις ἔψεγεν.

11. Οὐχὶ ὁμαλῶς ἔχει ἡ σύνταξις· διότι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἐγκωμιάζεις μέν.... οὐκ ἀπεκρίνω δέ.

12. Ὁ Πῶλος ὡς ῥήτωρ μόνον περὶ κάλλους φροντίζει.

13. Δηλαδὴ ἀπεκρίνω.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίου τέχνη, ἀλλὰ τίς καὶ ὁντινα δέοι καλεῖν τὸν Γοργίαν· ὥσπερ τὰ ἔμπροσθέν[1] σοι ὑπετείνατο[2] Χαιρεφῶν καὶ αὐτῷ καλῶς
449 καὶ διὰ βραχέων[3] ἀπεκρίνω, καὶ νῦν οὕτως[4] εἰπὲ τίς ἡ τέχνη καὶ τίνα Γοργίαν καλεῖν χρὴ ἡμᾶς; μᾶλλον δέ, ὦ Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἰπέ, τίνα σε χρὴ καλεῖν ὡς[5] τίνος ἐπιστήμονα τέχνης;

ΓΟΡ. Τῆς ῥητορικῆς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ῥήτορα ἄρα χρή σε καλεῖν;

ΓΟΡ. Ἀγαθόν[6] γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δή (ὅ γε εὔχομαι[7] εἶναι) ὡς ἔφη Ὅμηρος, βούλει με καλεῖν.

ΣΩ. Ἀλλὰ βούλομαι.

ΓΟΡ. Κάλει δή.

1. Τὰ πρότερα ἐρωτήματα. Ἐνταῦθα εἶναι ἀσύνδετον, διότι ἡ πρότασις αὕτη θεωρεῖται ἐπεξήγησις τῆς προηγουμένης, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι, ἐν Πολιτ. III, 413, Δ. «Οὐκοῦν καὶ τρίτου εἴδους τοῦ τῆς γοητείας ἅμιλλαν ποιητέον· ὥσπερ τοὺς πώλους ἐπὶ τοὺς ψόφους τε καὶ θορύβους ἄγοντες σκοποῦσιν εἰ φοβεροί, οὕτω . . . .» Ὁ Kratz ὅμως προσκρούων εἰς τὸ ἀσύνδετον τίθησι κόμμα μὲν μετὰ τὸ Γοργίαν, ἄνω δὲ στιγμὴν μετὰ τὸ ἀπεκρίνω

2. Κυριολεκτικῶς ὑποτείνομαι σημαίνει τεντόνω κάτω τι πρὸς τὸ συμφέρον μου. Ἐκ τῆς ὑλικῆς ταύτης σημασίας περιῆλθεν εἰς τὴν ἠθικήν, δηλ. εἰς τὸ προβάλλω ζήτημα ἢ ἐρώτημα, διότι καὶ ὁ ἐρωτῶν ἀνάλογόν τι ποιεῖ, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 180, Β. «Τῷ τοι, ὦ φίλε Θεόδωρε, μᾶλλον σκεπτέον ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ αὐτοὶ ὑποτείνονται.» Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 905. «Ὑπὸ δ' ἔτεινε Τυνδάρεως λόγους τῷ σφῷ κατακτείνοντι τοιούτους λέγειν.»

3. Οἱ μὲν ῥήτορες ἀγαπῶσι τὴν μακρολογίαν, οἱ δὲ διαλεκτικοὶ τὴν βραχυλογίαν.

4. Καλῶς καὶ διὰ βραχέων, ὥσπερ τὰ ἔμπροσθεν.

5. Τὸ ὡς φέρεται εἰς μετοχὴν πρὸς δήλωσιν ὑποκειμενικοῦ αἰτίου, ἐν ᾧ τὸ ἅτε φερόμενον εἰς μετοχὴν σημαίνει ἀντικειμενικὸν αἴτιον. Ἡ μετοχὴ ἐννοεῖται.

6. Τὸ ἐπίθετον ἀγαθὸς εἶναι περιληπτικὸν πάντων τῶν ἐπιθέτων τῶν ἐχόντων καλὴν σημασίαν, ὡς τὸ κακὸς τῶν ἐχόντων ἐναντίαν σημασίαν. Ἀφῃρημένον τοῦ μὲν πρώτου εἶναι ἡ ἀρετή, τοῦ δὲ δευτέρου ἡ κακία. Οὕτω δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἀγαθὸς ἵππος, ἀγαθὴ γῆ καὶ ἀρετὴ ἵππου, ὅταν οὗτος ἔχῃ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ ἰδιότητα.

7. Τοῦτο λέγεται κατὰ τὴν ὁμηρικὴν φράσιν· «Ταύτης τοι γε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν[1] καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι ποιεῖν;[2] B
ΓΟΡ. Ἐπαγγέλλομαί γε δὴ ταῦτα[3] οὐ μόνον ἐνθάδε, ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι[4].
ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἐθελήσαις ἄν, ὦ Γοργία, ὥσπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι[5] τὸ μὲν ἐρωτῶν, τὸ δ' ἀποκρινόμενος, τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων[6] τοῦτο, οἷον[7] καὶ Πῶλος ἤρξατο,[8] εἰσαῦθις ἀποθέ-

νεῆς τε καὶ αἵματος εὔχομαι εἶναι.» Ἰλιάδ. Ζ. 211, Ξ. 113, Ὀδυσσ. Α. 180. Ὁ Γοργίας παραβάλλει ἑαυτὸν πρὸς τοὺς ὁμηρικοὺς ἥρωας. Ἴσως ὁ Πλάτων ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τοὺς συγχρόνους, οἵτινες παρέβαλλον τὸν σοφιστὴν πρὸς τὸν Ὁμηρικὸν Νέστορα. Ἡ ἀλαζονεία τοῦ σοφιστοῦ μετριάζεται πως διὰ τῆς φράσεως, εἰ βούλει· διότι ἡ ἀπονομὴ τοῦ ἐπιθέτου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀγαθῆς θελήσεως τοῦ Σωκράτους, ὡς λέγει ὁ Kratz.

1. Οὐκοῦν καὶ οὔκουν τὸ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἡ αὐτὴ λέξις, Σοφοκλ. Ἀντιγόν. 91. «Οὐκοῦν, ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι.» Ἐν τῷ παραδείγματι τούτῳ κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· «Ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι. Οὔκουν;» Λοιπὸν συνεχωνεύθησαν δύο προτάσεις εἰς μίαν. Τὸ μὲν οὔκουν σημαίνει ἄρνησιν μετὰ συλλογισμοῦ, τὸ δὲ οὐκοῦν εἶναι μόνον συλλογιστικὸς σύνδεσμος.

2. Λείπει τὸ κατηγορηματικὸν τοῦ ἀντικειμένου ἀγαθοὺς ῥήτορας. Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ποιεῖ ὁ Σωκράτης· διότι ὁ Γοργίας ἠδύνατο νὰ ἦναι ῥήτωρ, οὐχὶ δὲ καὶ διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς.

3. Ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τοῦτο, διότι ἀναφέρεται εἰς τὸ ποιεῖν ἀγαθοὺς ῥήτορας. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς πολλὰς πράξεις, μετεχειρίσθη τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν.

4. Ὁ Γοργίας ἐδίδασκεν οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Θεσσαλίᾳ. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 88. Καὶ ἡ φράσις αὕτη μετ' ἀλαζονείας λέγεται.

5. Τὸ διατελεῖν συντασσόμενον μετὰ μετοχῆς ἐπέχει θέσιν ἐπιρρήματος, ὡς καὶ τὸ τυγχάνειν, λαγχάνειν καὶ τὰ ὅμοια. Ὥστε διατελῶν ἐρωτῶ, μέχρι τέλους ἐρωτῶ.

6. Μακροὺς λόγους. Ὁ Σωκράτης δὲν ἐννοεῖ μακρηγορίας (διότι τοιαύτας δὲν μετεχειρίσθη ὁ Γοργίας), ἀλλὰ ἀποκρίσεις ἀφισταμένας τοῦ ζητήματος καὶ δυναμένας νὰ φέρωσιν εἰς μακροὺς λόγους.

7. Κατὰ κανόνα ἡ ἀντωνυμία οἷος ἀναφέρεται εἰς τὴν τοιοῦτος καὶ τοιόσδε. Τοῦ κανόνος ὅμως τούτου ὑπάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις· διότι ἐνίοτε προηγεῖται ἡ τοιοῦτος καὶ ἕπεται ἡ ὅς, ὡς κατωτέρω. 473 Ε. «Οὐκ οἶει ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, ὅταν τοιαῦτα λέγῃς, ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σθαι;[1] ἀλλ' ὅπερ ὑπισχνῇ, μὴ ψεύσῃ[2], ἀλλὰ ἐθέλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι[3].

ΓΟΡ. Εἰσὶ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖαι[4] διὰ μακρῶν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι·[5] οὐ μὴν ἀλλὰ[6] πειράσομαί γε ὡς διὰ βραχυτάτων[7]. καὶ γὰρ αὖ καὶ[8] τοῦτο ἔν ἐστιν

ἀνθρώπων;» Ἐνταῦθα συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον· διότι προηγεῖται ἡ οὗτος καὶ ἕπεται ἡ οἷος.

8. Τὸ ῥῆμα συντάσσεται μετὰ ἁπλῆς γενικῆς ἢ ἐμπροθέτου. Ἐνταῦθα ἡ γενικὴ ἐτράπη εἰς αἰτιατικήν, ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὴν προηγουμένην, ἣ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν μετοχὴν (ποιῶν) συνταξομένην πρὸς αἰτιατικήν.

1. Μετὰ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ὑπάρχει ἡ γραφή· Γοργ. Ναί. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ὅλως ἀναγκαῖον, διότι καὶ ἄνευ τῆς καταφατικῆς ἀποκρίσεως τοῦ Γοργίου ὁ Σωκράτης ἐνόησεν, ὅτι ὁ σοφιστὴς καταφάσκει καὶ ὑπισχνεῖται. Ἡ παράλειψις μάλιστα τοῦ Ναὶ καθιστᾷ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ διαλόγου δραματικώτερον.

2. Θωμᾶς ὁ Μάγιστρος παρατηρεῖ· «Μὴ ἀπαγορευτικὸν ἐπὶ μὲν ἐνεστῶτος προστακτικῷ συντάσσεται, ἐπὶ δὲ ἀορίστου καὶ τῶν ἄλλων ὑποτακτικῷ· οὐ γὰρ ἐρεῖς ἐπὶ ἐνεστῶτος μὴ τύπτῃς, ἀλλὰ μή τύπτε· μὴ τύψῃς δὲ ἐπὶ ἀορίστου.» Ὁ κανὼν οὗτος πολλαχοῦ ἐφαρμόζεται, ἀλλ' ἔχει καὶ ἐξαιρέσεις, ὡς Ὀδυσσ. Π. 301.» Μή τις ἀκουσάτω.» Παράβαλλ. Ἀριστοφ. Θεσμοφορ. 870 καὶ Ἰλιάδ. Δ. 410.

3. Τοῦτο εἶναι ἡ πρώτη ἀπαίτησις τοῦ Πλατωνικοῦ Σωκράτους ἐν πᾶσι τοῖς διαλόγοις· διότι οἱ ἀμαθεῖς ἀποφεύγουσιν ἀποκρίνεσθαι πρὸς τὸ ἐρωτώμενον.

4. Καθ' ἕλξιν ἀντί, ἔστιν ἀναγκαῖον ἐνίας τῶν ἀποκρίσεων, δηλ. ἔτρεψε τὴν ἀπρόσωπον σύνταξιν εἰς προσωπικήν, ὅπερ ἀπειράκις γίνεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

5. Σχεδὸν ἰσοδύναμον πρὸς τὸ λέγειν. Ἀναλύομεν τὰ ῥήματα εἰς ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα ποιεῖν, ὁσάκις ἦναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν τὸ ἄρθρον, ὡς ἐνταῦθα, εἰς τὸ ὄνομα ἢ τὸ ἐπίθετον. Ὁ Γοργίας ὡμίλει μετὰ ἀξιωματικοῦ κύρους.

6. Ἡ φράσις αὕτη προῆλθεν ἐκ συμπτύξεως δύο προτάσεων, ὡς δεικνύει σαφέστατα τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος Κύρ. Παιδ. 1. 4. 8. «Ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ λάκεῖνον ἐξετραχήλισεν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμεινε» ὁ Κῦρος....», ἔνθα ἐννοητέον τὸ ἐξετραχήλισεν. Καὶ ἐνταῦθα ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, οὐ μὴν διὰ μακρῶν ποιήσομαι τοὺς λόγους, ἀλλὰ πειράσομαι.

7. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων, Θουκυδ. VII, 50. «Προεῖπον ὡς ἠδύναντο ἀδηλότατα» VI, 88». «Ὡς ἂν δύνωνται μετριώτατα». Παράβαλλ. Πλάτ. Πολιτ. V. 466.

8. Τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἀνήκει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὧν[1] φημι[2], μηδένα[3] ἂν ἐν βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν.

ΣΩ. Τούτου μὲν δεῖ[4], ὦ Γοργία· καί μοι ἐπιδείξειν αὐτοῦ τούτου ποίησαι, τῆς βραχυλογίας, μακρολογίας δὲ εἰσαῦθις.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ[5] ποιήσω, καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογωτέρου ἀκοῦσαι. D

IV. ΣΩ. Φέρε δή[6]· ῥητορικῆς γὰρ φῂς ἐπιστήμων τέχνης εἶναι καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον ῥήτορα[7]· ἡ ῥητορικὴ περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα; ὥσπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τὴν τῶν ἱματίων[8] ἐργασίαν· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὴν τῶν μελῶν ποίησιν;[9]

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Γοργία, ἄγαμαί[10] γε τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνει ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων[11].

εἰς τὴν ὅλην πρότασιν, τὸ δὲ δεύτερον εἰς τὸ ταῦτο, δηλ. οὐ μόνον τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο.

1. Ἔλξις ἀντὶ νὰ εἴπῃ· ἓν ἐστιν ἐκείνων, ἅ φημι.

2. Ταὐτόσημον πρὸς τὸ ἐπαγγέλλομαι, profiteor.

3. Οὐδεὶς σύνδεσμος ὑπάρχει, διότι εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο.

4. Ὀρθῶς μεταχειρίζεται τὸ δεῖ καὶ οὐχὶ τὸ χρή, διότι ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐλλείψεως καὶ οὐχὶ περὶ καθήκοντος.

5. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης κατ' ἐπανάληψιν παρεκάλει τὸν Γοργίαν, ἵνα μεταχειρισθῇ βραχυλογίαν, ὁ σοφιστὴς μεταχειρίζεται τὸν ἀλλά, ὅπως διακόψῃ τὰς πάρακλήσεις, ὡς γίνεται ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν.

6. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἐξέτασις τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ῥητορικῆς, περὶ ὃ στρέφεται ὁ διάλογος τοῦ Γοργίου πρὸς τὸν Σωκράτη. Δὲν εἶναι ὅμως πολὺ τὸ παράδοξον, ὅτι ὁ Γοργίας ἀγνοεῖ τὸν ὁρισμὸν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης. Νομίζομεν, ὅτι καὶ ὁ Αἰσχύλος δὲν ἤθελεν εἶναι ἱκανός, ὅπως ὁρίσῃ τὴν τραγῳδίαν.

7. Εἶναι κατηγορηματικὸν τοῦ ἄλλον.

8. Τὸ ἱμάτιον μόνον κατὰ τύπον εἶναι ὑποκοριστικόν, οὐχὶ δὲ κατὰ σημασίαν. Τὸ πρωτότυπον, ἐξ οὗ τὸ ὑποκοριστικόν, εἶναι ἷμα =εἶμαι ἐκ τοῦ ἔννυμι.

9. Ἡ ποίησις ἔχει εὐγενεστέραν σημασίαν τῆς ἐργασίας, ἣν πρὸ ὀλίγου μετεχειρίσθη.

10. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔχει ποικιλίαν συντάξεων, ὡς ἄγασθαί τί τινος, ἄγασθαί τινος ὅτι, ἄγασθαί τινι καὶ ἐπί τινι. Ἀντὶ τοῦ μορίου γε ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο σοῦ, ἥτις ἀπορρίπτεται ὑπὸ τῶν κριτικῶν.

11. Ὁ Γοργίας ἀποκρίνεται κα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Πάνυ[1] γὰρ οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐπιεικῶς τοῦτο ποιεῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις. ἴθι[2] δή μοι ἀπόκριναι οὕτω[3] καὶ περὶ τῆς

Ε ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη;

ΓΟΡ. Περὶ λόγους[4].

ΣΩ. Ποίους τούτους[5], ὦ Γοργία; ἆρα οἳ[6] δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας[7], ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν;

ΓΟΡ. Οὔ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα[8] περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ ῥητορικὴ ἐστιν.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα[9].

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν[10] λέγειν γε ποιεῖ δυνατούς[11].

ταφατιτῶς ἢ ἀποφατικῶς μόνον, ὅπως δείξῃ, ὅτι καὶ τῆς βραχυλογίας εἶναι ἐπιστήμων.

1. Ὁ Γοργίας δὲν ἐννοεῖ τὴν εἰρωνείαν τοῦ Σωκράτους. Τὸ πάνυ ἐπιεικῶς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἱκανῶς.

2. Τὸ ἴθι προηγεῖται τῆς προστακτικῆς· σπανιώτερον τίθεται ἄνευ ταύτης, ὡς ἴθι νῦν, Γοργ. 451. καὶ ἴθι οὖν. 452, D.

3. Δηλαδὴ ὡς ἀπεκρίνω περὶ τῆς ὑφαντικῆς καὶ μουσικῆς.

4. Ὁ ὁρισμὸς τῆς ῥητορικῆς, ὃν δίδωσιν ὁ σοφιστής, εἶναι εὐρύτατος, διότι περὶ λόγους εἶναι καὶ ἄλλαι τέχναι ὡς ἡ ἀριθμητική.

5. Ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ ῥῆμα λέγεις, ἵνα τὸ μὲν τούτους εἶναι ἀντικείμενον, τὸ δὲ ποίους κατηγορηματικόν. Ἡ ὅλη φράσις προῆλθεν ἐκ βραχυλογίας ἀντί, ποῖοι εἰσὶν οὗτοι οἱ λόγοι, περὶ οὓς ἐστι.

6. Τὸ πλῆρες εἶναι, ἆρά εἰσιν ἐκεῖνοι, οἵ δηλοῦσιν, Ἐπειδὴ οἱ λόγοι τῆς ῥητορικῆς δὲν ἠδύναντο νὰ ἦναι τοιοῦτοι, πρόδηλον, ὅτι ὁ φιλόσοφος εἰρωνεύεται τὸν σοφιστὴν διὰ τὴν εὐρύτητα τοῦ ὁρισμοῦ.

7. Ἡ αἰτιατικὴ αὕτη ἔπρεπε νὰ ἦναι ὑποκείμενον τοῦ ἑπομένου λόγου, δηλ. ὡς ἂν οἱ κάμνοντες διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν. Τὸ κάμνειν παρὰ τοῖς ἀττικοῖς συγγραφεῦσι σημαίνει πάσχειν, ἡ δὲ νεωτέρα ἡμῶν γλῶσσα διετήρησε τὴν ὁμηρικὴν σημασίαν τῆς λέξεως.

8. Ὁ σοφιστὴς ἐξελέγχεται ὡς δοὺς εὐρύτερον ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς.

9. Τὸ οὐ μετὰ τοῦ δῆτα δηλοῖ ζωηρὰν ἄρνησιν.

10. Τὸ μὴν ἐνισχύει τὴν ἀντίθεσιν.

11. Εἶναι κατηγορηματικόν, διότι ὡς ἀντικείμενον πρέπει νὰ νοηθῇ τοὺς μανθάνοντας. Ὁ Γοργίας εἶπεν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ δὲν εἶναι περὶ ὅλους τοὺς λόγους καὶ ὅμως οἱ μανθάνοντες τὴν ῥητορικὴν λέγουσι περὶ πάντων, ὅπερ φαίνεται ἀντιφατικόν. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν ἐξετάζει τοῦτο ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ βραδύτερον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν, περὶ ὧν[1] περ λέγειν, καὶ φρονεῖν ;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ[2];

ΣΩ. Ἆρ' οὖν, ἣν νῦν δὴ λέγομεν[3], ἡ ἰατρικὴ περὶ τῶν καμνόντων δυνατοὺς ποιεῖ[4] φρονεῖν καὶ λέγειν; 450

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἰατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, περὶ λόγους ἐστίν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τούς γε περὶ τὰ νοσήματα[5];

ΓΟΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶ τοὺς περὶ εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ κακεξίαν;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, ὦ Γοργία, οὕτως ἔχουσιν· ἑκάστη[6] αὐτῶν περὶ λόγους ἐστὶ τούτους, οἳ τυγχάνουσιν ὄντες B

1. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀπαρέμφατα, ἀλλ' εἰς τὸ νοούμενον ποιεῖ δυνατούς. Ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, περὶ ὧν περ λέγειν, περὶ τούτων καὶ φρονεῖν ποιεῖ δυνατούς;

2. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἴδῃ τις τὴν ἄπειρον ποικιλίαν τῶν ἀποκρίσεων ἐν τῇ ἑλλην. γλώσσῃ.

3. Ὑπάρχει καὶ ἡ γραφή, καὶ ἣν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἡ ἰατρική, ἣν δέχεται Hirschig. Καὶ ὁ Kratz νομίζει, ὅτι ὁ καὶ ὁ πρὸ τοῦ ἣν εἶναι ἀναγκαῖος, ἀλλ' ὁ Cron παρατηρεῖ, ὅτι ὁ καὶ προϋποτίθησι τὴν παράλειψιν τῆς φράσεως περὶ τῶν καμνόντων· διότι ἡ συμφωνία τῆς ἰατρικῆς καὶ ῥητορικῆς συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ἐκείνη καὶ αὕτη δυνατοὺς ποιεῖ φρονεῖν καὶ λέγειν, ἀλλ' ἡ φράσις περὶ τῶν καμνόντων δὲν ἀνήκει καὶ εἰς τὴν ῥητορικήν, ὡς ἤθελεν ὑποδείξει ὁ καί.

4. Ἐν τισι χειρογράφοις ὑπάρχει τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι, ὅπερ, ἐὰν λείπῃ, πρέπει νὰ νοῆται. Ὅρα, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ῥητόρων προέταξε τὸ λέγειν καὶ ἐπέταξε τὸ φρονεῖν, ἐπὶ δὲ τῶν ἰατρῶν τὸ ἀντίστροφον· διότι ἐκεῖνοι λέγουσι χωρὶς νὰ φρονῶσιν, οἱ δὲ ἰατροὶ πρῶτον φρονοῦσι καὶ εἶτα λέγουσιν.

5. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, ἔστιν ἡ ἰατρικὴ περὶ τοὺς περὶ τὰ νοσήματα ὄντας λόγους.

6. Ἀσύνδετον, διότι εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ οὕτως, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι, ἐν Συμποσ. 218, C. «ἐγὼ δὲ οὑτωσὶ ἔχω·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περὶ τὸ[1] πρᾶγμα, οὗ ἑκάστη ἐστὶν ἡ[2] τέχνη.

ΓΟΡ. Φαίνεται[3].

ΣΩ. Τί οὖν δή ποτε τὰς ἄλλας τέχνας οὐ ῥητορικὰς καλεῖς, οὔσας περὶ λόγους, εἴ περ ταύτην ῥητορικὴν καλεῖς, ἣ ἂν ἡ περὶ λόγους;[4]

ΓΟΡ. Ὅτι[5], ὦ Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις, ὡς ἔπος εἰπεῖν[6], πᾶσά ἐστιν ἡ
C ἐπιστήμη, τῆς δὲ ῥητορικῆς οὐδέν ἐστι τοιοῦτον χειρούργημα[7], ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λόγων ἐστί. διὰ ταῦτ'

πάνυ ἀνόητον ἡγοῦμαι εἶναί σοι μὴ οὐ καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι.» Ἀπολογ. Σωκρ. 25, A. «Ἦ καὶ περὶ ἵππους οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτούς..»

1. Τὸ ἄρθρον ἐτέθη ἕνεκα τῆς ἑπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως, ἥτις προσδιορίζει τὸ πρᾶγμα.

2. Ὅταν ἡ ἕκαστος συντάσσηται μετὰ ὀνομάτων, τὸ ἄρθρον δύναται νὰ τίθηται ἢ καὶ νὰ παραλείπηται.

3. Οἱ διάφοροι τρόποι τῶν ἀποκρίσεων τοῦ σοφιστοῦ δὲν τίθενται ἀδιαφόρως. Οὕτος ἰσχυρῶς καταφάσκει, ὁσάκις δὲν ἐννοῇ, ὅτι πλησιάζει εἰς ἐξέλεγξιν· μετριάζει δὲ τὴν κατάφασιν, ὅταν ὑφορᾷ ταύτην.

4. Ἡ διαλεκτικὴ ἔχει δύο ὄργανα τὴν ἐπαγωγὴν καὶ τὴν διαίρεσιν, Εἰσαγωγ. σελ. 29. Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα ἔδειξεν, ὅτι πολλὰ εἴδη ἔχουσι τὸ κατηγορούμενον τοῦ γένους, δηλ. τὸ περὶ λόγους. Ἆρα ὁ ὁρισμὸς εἶναι εὐρύτερος τοῦ δέοντος. Πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ ὁρισμοῦ ὁ Γοργίας ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ εἰρημέναι τέχναι δὲν εἶναι εἴδη τοῦ αὐτοῦ γένους, ὅπερ ὄντως ἐπιχειρεῖ ὁ σοφιστὴς ἐν τοῖς ἑπομένοις. Ὁ Πλάτων ἐξελέξατο τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως· διότι ἡ φράσις ἕνεκα τοῦ ἐλλείποντος ἀκριβεστέρου προσδιορισμοῦ πρέπει νὰ ἦναι γενική, ὡς λέγει ὁ Cron.

5. Ὁ σύνδεσμος αἰτιολογεῖ τὴν παραλειφθεῖσαν πρότασιν, οὐ καλῶς τὰς ἄλλας τέχνας ῥητορικάς.

6. Ἡ φράσις αὕτη τίθεται πρὸ λέξεων ἐχουσῶν γενικὴν σημασίαν, ὡς 450, D. «Ἕτεραι δέ γέ εἰσι τῶν τεχνῶν, αἳ διὰ λόγου πᾶν περαίνουσι καὶ ἔργου, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἧ οὐδενὸς προσδέονται ἢ βραχέος πάνυ.» καὶ ἐν Φαίδ. 66, A. Ἀλλαχοῦ ἡ φράσις αὕτη σημαίνει καθὼς συνειθίζει τις νὰ λέγῃ, κατὰ τὴν συνήθη ἔκφρασιν, Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλ. 167.

7. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ὁ Γοργίας ἐνταῦθα μεταχειρίζεται διαλεκτικὰς λέξεις, ἢ διαλέκτους· «Χειρούργημα καὶ κύρωσις οὐκ εἴρηται· αἱ δὲ λέξεις Γοργίου ἐγ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐγὼ[1] τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι περὶ λόγους, ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγώ φημι.

V. ΣΩ. Ἆρ' οὖν μανθάνω[2], οἵαν αὐτὴν βούλει καλεῖν; τάχα[3] δὲ εἴσομαι σαφέστερον. ἀλλ' ἀπόκριναι· εἰσὶν ἡμῖν τέχναι, ἢ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πασῶν δέ, οἶμαι, τῶν τεχνῶν[4] τῶν μὲν[5] ἐργασία τὸ πολύ ἐστι καὶ λόγου βραχέος δέονται[6], ἔνιαι δὲ οὐδενός, ἀλλὰ

χώριοι, Λεοντῖνος γὰρ ἦν.» Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 86. Ἀλλὰ τὴν λέξιν κύρωσις μεταχειρίζεται καὶ ὁ Θουκυδίδης VI, 103. «Καὶ κύρωσις μὲν οὐδεμία ἐγίγνετο.» Ὁ ὁρισμὸς τοῦ σοφιστοῦ εἶναι ἀρνητικὸς καὶ ἀόριστος.

1. Ὁ Πλάτων ἐκ παντὸς τρόπου πειρᾶται νὰ εἰκονίσῃ τὴν κουφότητα τοῦ ῥήτορος. Ἐν ᾧ οὗτος δὲν δύναται νὰ ὁρίσῃ τὴν ἰδίαν τέχνην, ὅμως δὶς μεταχειρίζεται τὸ ἐγώ, ἵνα δώσῃ εἰς τὸν λόγον ἀξιωματικὸν κῦρος.

2. Ἆρά γε καταταλαμβάνω, ποίαν θέλεις νὰ ὀνομάσῃς αὐτήν; δηλ. ἀμφιβάλλω, ποίαν θέλεις νὰ ὀνομάσῃς αὐτήν. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἱκανῶς ὑποδεικνύει, ὅτι ὁ ὁρισμὸς τοῦ σοφιστοῦ ἦτο ἀσαφής. Ὁ μὲν Heindorf διώρθου τὸν ἀπορηματικὸν σύνδεσμον εἰς συμπερασματικὸν καὶ ἐξήλειφε τὸ ἐρωτηματικὸν σημεῖον, ὁ δὲ Κοραῆς μεταβάλλει τὸ οὖν εἰς οὐ. Οἱ ἐκδόται δὲν δέχονται τὰς διορθώσεις· ὀρθῶς· διότι τὸ χωρίον εἶναι δραματικώτερον ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ.

3. Ἐν τοῖς ἀνεκδότοις τοῦ Bekker φέρεται ἡ παρατήρησις. «Τάχα παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἀντὶ τοῦ ταχέως· παρὰ δὲ τοῖς ῥήτορσι τὰ πολλὰ εὑρίσκεται ἀντὶ τοῦ ἴσως κείμενον.» Ἄλλοι δέχονται ἐνταῦθα τὴν πρώτην σημασίαν, δηλ. ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ stalim, ὁ δὲ Κοραῆς τὴν δευτέραν, ἣν προτιμῶμεν.

4. Ἡ γενικὴ αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τῶν μέν.

5. Ἐνταῦθα παρατηροῦνται δύο μικραὶ ἀνωμαλίαι· πρῶτον, ὅτι δὲν ἐξετέθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν τὰ διὰ τοῦ μὲν—δὲ καὶ δεύτερον, ὅτι ἡ ἀντίθεσις δὲν γίνεται ἐπίσης δι' ἄρθρου, ἀλλὰ δι' ἐπιμεριστικῆς ἀντωνυμίας. Ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον εὕρηνται πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, Θουκυδ. II, 42. «Τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δ' ἐφίεσθαι.» ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ὁ Stallbaum παρατηρεῖ, ὅτι ἡ σύνταξις μετεβλήθη διὰ τὴν παρεμπεσοῦσαν φράσιν, καὶ λόγου βραχέος δέονται.

6. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι αἱ τέχναι, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς γενικῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

D τὸ τῆς τέχνης[1] περαίνοιτο ἂν καὶ διὰ σιγῆς, οἷον[2] γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία, καὶ ἄλλαι πολλαί· τὰς τοιαύτας μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ[3] ἃς οὐ φῂς τὴν ῥητορικὴν εἶναι· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἕτεραι δέ γέ εἰσι τῶν τεχνῶν αἳ διὰ λόγου πᾶν[4] περαίνουσι, καὶ ἔργου, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ οὐδενὸς προσδέονται[5] ἢ βραχέος πάνυ[6], οἷον ἡ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ γεωμετρικὴ καὶ πεττευτική[7] γε καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι, ὧν ἔνιαι σχεδόν τι

1. Δηλαδὴ τὸ πρόβλημα τῆς τέχνης.

2. Εἶναι παραδείγματα τοῦ ἔνιαι. Ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν δύνανται τὰ ἄρθρα νὰ παραλείπωνται.

3. Ὁ Schleiermacher ἐνόμισεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ περὶ ἄ. Ἡ γνώμη τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἴσως δὲν στερεῖται ὑποστάσεως, ἀλλ' οἱ κριτικοὶ δὲν δέχονται ταύτην. Οὐ φῂς=negas=ἀρνεῖ, ἂν μὴ θέλωμεν νὰ συντάξωμεν μετὰ τοῦ ἀπαρεμφάτου, δηλ. λέγεις, ὅτι δὲν εἶναι ἡ ῥητορική.

4. Ὁ Κορανῆς ἐνταῦθα προστίθησι τὸ ἄρθρον, τὸ πᾶν, φέρων ὅμοια χωρία, ἐν οἷς ὑπάρχει τὸ ἄρθρον, 451, B. «Ὅτι καὶ αὕτη ἐστὶ τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων» καὶ 451, C. Ὁ Stallbaum δὲν δέχεται τὸ ἄρθρον, παρατηρῶν, ὅτι τὰ χωρία, εἰς ἃ παραπέμπει ὁ Κορανῆς, πρέπει νὰ ἔχωσι τὸ ἄρθρον, διότι ποιοῦσι ἀναφορὰν εἰς τὰ προηγούμενα. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν εἶναι ἀναγκαῖον· διότι τοῦτο τὸ πρῶτον μνημονεύεται. Ἐξηγεῖ δὲ ἕκαστον κατορθοῦσιν.

5. Ἡ πρόθεσις σημαίνει ἐνταῦθα προσθήκην.

6. Τὸ πάνυ συχνάκις τίθεται μετὰ τὸ ἐπίθετον ἢ τὸ ἐπίρρημα, ὅπερ ἐπιτείνει.

7. Ἡ παιδιὰ αὕτη εἶναι ἀρχαιοτάτη παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ ταύτην παίζουσιν οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης. Ἡ ἐφεύρεσις ταύτης ἀποδίδεται εἰς τὸν Παλαμήδη. Ὁ Ἡσύχιος παρατηρεῖ· «Διαφέρει πεττεία κυβείας, ἐν ᾗ μόνον γὰρ τοὺς κύβους ἀναρριπτοῦσιν, ἐν δὲ τῇ πεττείᾳ μόνον τὰς ψήφους μετακινοῦσιν.» Ἀλλ' ὁ Richter παρατηρεῖ, ὅτι ἡ πεττευτικὴ δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν ταῖς τέχναις, αἵ διὰ λόγου πᾶν περαίνουσι καὶ ὅτι δὲν εἶναι τέχνη, ἀλλὰ παιδιά. Τούτου ἕνεκα προτείνει, ἵνα γραφῇ παιδευτικὴ ἢ πιστευτική. Ἡ πεττεία εἶναι μὲν παιδιά, ἀλλὰ καὶ τέχνη καὶ δὴ καὶ ὀνομάζεται ἐν Φαίδρῳ 374, ἔνθα ὁ Πλάτων τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὰς πεττείας καὶ τὰς κυβείας λέγει τέχνας. Ἀλλ' ἡ πρώτη παρατήρησις τοῦ Richter

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἴσους τοὺς λόγους ἔχουσι ταῖς πράξεσιν, αἱ δὲ πολλαὶ πλείους[1]· Ε
καὶ τὸ παράπαν πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ τὸ κῦρος[2] αὐταῖς διὰ λό-
γων ἐστί· τῶν τοιούτων τινά μοι δοκεῖς λέγειν τὴν ῥητορικήν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

εἶναι ὀρθοτάτη· διότι ἡ πεττευτικὴ δὲν περαίνει τὸ ἔργον αὐτῆς διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' ἔργων καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων λέγει ἐν Πολιτ. VI, 487 «οὕτω καὶ σφεῖς τελευτῶντες ἀποκλείεσθαι καὶ οὐκ ἔχειν ὅτι λέγωσιν ὑπὸ πεττείας αὖ ταύτης τινὸς ἑτέρας, οὐκ ἐν ψήφοις, ἀλλ' ἐν λόγοις.» Βεβαίως ζωηροὶ παῖκται παίζοντες δύνανται καὶ νὰ λέγωσιν, ἀλλ' οἱ λόγοι τούτων δὲν ἀνήκουσι τῇ πεττευτικῇ. Λοιπὸν ἡ πεττευτικὴ δὲν περαίνει τὸ ἔργον αὐτῆς διὰ λόγου καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τεθῇ ἐνταῦθα. Ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ διορθωθῇ εἰς πιστευτικήν, διότι τοιαύτη τέχνη δὲν ὑπάρχει. Ὁ Cron ὀρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἡ παιδευτικὴ δὲν ἁρμόζει ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς γενικῆς σημασίας τῆς λέξεως. Λοιπὸν οὔτε πιστευτική, οὔτε παιδευτικὴ (τέχνη) δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν πεττευτικήν. Πρὸς τῇ ἀπορίᾳ ταύτῃ ἐγείρομεν δύο ἄλλας· πρῶτον, ὅτι καὶ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ λογιστικὴ καὶ ἡ γεωμετρικὴ δὲν περαίνουσι τὸ ἔργον αὐτῶν διὰ λόγου διότι τὸ σπουδαιότερον αὐτῶν μέρος εἶναι ἡ πρᾶξις καὶ δὴ καὶ βωβοὶ δύνανται νὰ ἦναι ἀγαθοὶ ἀριθμητικοὶ καὶ γεωμέτραι. Οὕτως οἱ τὰ ἐπιτηδεύματα ταῦτα μετιόντες δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τοῦ λόγου. Δεύτερον διὰ τί τό γε ἑτέθη παρὰ τῇ πεττευτικῇ; Ὁ Cron ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ λέγει, ὅτι κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς τρεῖς προηγουμένας ἐννοίας ὥς τι μέλος ἐξ ἄλλης σειρᾶς, ὅπερ ἀπίθανον. Ἡμεῖς αἴρομεν καὶ τὰς τρεῖς δυσκολίας, ἂν γράψωμεν ἡ παιδευτικὴ γε, δηλ. οὐχὶ ἡ ἐφηρμοσμένη, ἀλλ' ἡ διδασκαλικὴ τοὐλάχιστον. Τὸ ἐπίθετον θεωροῦμεν ὡς προσδιορισμὸν οὐ μόνον τῆς γεωμετικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο ἄλλων προηγουμένων τεχνῶν. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται τέχναι ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτῶν δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην λόγων, ἀλλ' ὡς παιδευτικαὶ ἢ διδασκαλικαὶ ἔχουσιν. Ὅτι δ' ὁ Πλάτων ἐνταῦθα δὲν ἐννοεῖ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας τὰς πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, γίνεται δῆλον καὶ μετ' ὀλίγον 453 C «ἡ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς, ὅσα ἐστὶ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;»

1. Τὸ πλῆρες εἶναι, πλείους τοὺς λόγους ἔχουσι τῶν πράξεων.

2. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρετήρησεν· «Ἰδού, ἐπειδὴ Σωκράτης ὁ λέγων οὐκ εἶπε κύρωσις, ἀλλὰ κῦρος». Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν τὰ δέοντα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἀλλ' οὗτοι τούτων γε οὐδεμίαν[1] οἶμαί σε βούλεσθαι ῥητορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι[2] τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες, ὅτι ἡ διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα[3] ῥητορική ἐστι, καὶ ὑπολάβοι ἄν τις[4], (εἰ βούλοιτο δυσχεραίνειν[5] ἐν τοῖς λόγοις,) τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ῥητορικήν, ὦ Γοργία, λέγεις[6]; ἀλλ' οὐκ οἶμαί σε οὔτε[7] τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρίαν ῥητορικὴν λέγειν.

451 ΓΟΡ. Ὀρθῶς γὰρ[8] οἴει, ὦ Σώκρατες, καὶ δικαίως ὑπολαμβάνεις.

VI. ΣΩ. Ἴθι νῦν[9] καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἣν[10] ἠρόμην διαπέ-

1. Ἐνταῦθα αἱ δύο ἀρνήσεις δὲν ποιοῦσι μίαν κατάφασιν, ἀλλ' ἐτέθησαν, ὅπως ἡ ἄρνησις δηλωθῇ ἐντονώτερον.

2. Ἡ φράσις εἶναι ἐλλειπτική; ἡ δὲ πλήρης ἤθελεν εἶναι, οὐχ οἶμαί σε οὐδεμίαν τούτων ῥητορικὴν βούλεσθαι καλεῖν, ὅτι τῷ ῥήματι κτλ.» καὶ Πρωταγόρ. 336, D. «Σωκράτη γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει καί φησιν ἐπιλήσμων εἶναι.» Περιέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν ἐναντιωματικοῦ μορίου καὶ ὁ Bekker ἑρμηνεύει διὰ τοῦ quamquam. Τὸ ῥήματι σημαίνει διὰ τῆς φράσεως καὶ ἀντιτίθεται τῷ ἀληθεῖ, ὡς λέγει ὁ Stallbaum.

3. Ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ ὄνομα τέχνη.

4. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τις συχνακις ἀναφέρεται εἰς τὸν ὁμιλοῦντα, ὡς Ἰλιάδ. Α. 287. «Ἀλλ' ὄδ' ἀνὴρ ἐθέλει περὶ πάντων ἔμμεναι ἄλλων, πάντων μὲν κρατέειν ἐθέλει, πάντεσσι δ' ἀνάσσειν, πᾶσι δὲ σημαίνειν, ἅ τιν' οὐ πείσεσθαι οἴω.»

5. Τὸ ῥῆμα σημαίνει, φέρω δυσχερίας εἰς τὴν συζήτησιν, φιλονεικῶ· Ὁ ταῦτα ποιῶν ὀνομάζεται δυσχεραντικός. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος οὕτως ἑρμηνεύει τὸ χωρίον· «Εἴ τις θέλει δυσχεραίνειν καὶ φιλονεικεῖν, ὑπολάβοι ἄν σε τὴν ἀριθμητικὴν ῥητορικὴν λέγειν, ἐπειδὴ κἀκείνη περὶ λόγους· ἐγὼ δὲ οὐκ οἶμαί σε τοῦτο λέγειν.»

6. Ἡ φράσις αὕτη ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ἐκ μέρους τοῦ δυσχεραίνοντος.

7. Μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας ὁ Σωκράτης καλύπτει τὴν ἀντίφασιν τοῦ σοφιστοῦ λέγων, ὅτι αὕτη κεῖται ἐν τῇ φράσει.

8. Ὁ αἰτιολογικὸς σύνδεσμος αἰτιολογεῖ παραλειφθεῖσαν πρότασιν, οὐ λέγω, ὅπερ συμβαίνει συχνότατα ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ πρὸ τοῦ αἰτιολογικοῦ συνδέσμου.

9. Τινὲς τρέπουσι τὸ νῦν εἰς οὖν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀδόκιμον.

10. Εἶναι βραχυλογία· διότι τὸ ἣν δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀντικείμενον τοῦ ἠρόμην. Οὐδεὶς ἐρωτᾷ ἀπόκρισιν, ἀλλ' ἐρωτᾷ, ἵνα λάβῃ ἀπόκρισιν. Κατὰ τὸν Hirschig τὸ ἐρωτᾶν ἀπόκρισιν δὲν εἶ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρανον. ἐπεὶ γὰρ[1] ἡ ῥητορικὴ τυγχάνει μὲν οὖσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τὸ πολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται οὖσαι, πειρῶ εἰπεῖν, ἡ περὶ[2] τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορική ἐστιν· ὥσπερ ἂν[3] εἴ τίς με ἔροιτο ὧν νῦν δὴ ἔλεγον περὶ ἡστινοσοῦν τῶν τεχνῶν[4]· ὦ Σώκρατες, τίς ἐστιν ἡ ἀριθμητικὴ τέχνη; εἴποιμ' ἂν αὐτῷ, ὥσπερ σὺ ἄρτι, ὅτι τῶν διὰ B
λόγου τις τὸ κῦρος ἐχουσῶν· καὶ εἴ με ἐπανέροιτο·[5] τῶν περὶ τί[6]; εἴποιμ' ἂν ὅτι τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν (γνῶσις),[7] ὅσα ἂν ἑκάτερα τυγχάνῃ[8] ὄντα· εἰ δ' αὖ ἔροιτο· τὴν δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην; εἴποιμ' ἂν ὅτι καὶ αὕτη ἐστὶ τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων· καὶ εἰ ἐπανέροιτο· ἡ περὶ τί; εἴποιμ' ἂν

ναι ἑλληνικόν· διότι οἱ Ἕλληνες λέγουσιν, ἐρωτᾶν ἐρώτημα, ἀποκρίνεσθαι ἀπόκρισιν, ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον. Διὰ τοῦτο νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἀπόκρισιν ὧν ἠρόμην.

1. Ἐν ταῖς τοιαύταις καταφατικαῖς ἀποκρίσεσι κατὰ τὸν Cron δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὴν γένεσιν τοῦ γὰρ ἐκ τοῦ γ' ἄρα.

2. Ὁ Σωκράτης θέλων νὰ μάθῃ τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς ἐζήτησε τὸ ἀντικείμενον ταύτης, τὸ περὶ τί; ὁ δὲ Γοργίας εἶπε τὸ ὄργανον τῆς τέχνης τὸ διὰ τίνος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ τοιοῦτος ὁρισμὸς ἐξηλέγχθη ἡμαρτημένος, ὁ φιλόσοφος ἐπανέρχεται εἰς τὸ περὶ τί.

3. Ὅταν προτάσσηται τὸ ἄν, τίθεται πάλιν εἰς τὸ ῥῆμα τῆς ἀποδόσεως. Γοργ. 447, D. «Ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὢν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπεκρίνατο ἂν δή πού σοι.» Παράβαλλ. 465, C.

4. Ἡ σύνταξις ἔχει οὑτωσί· περὶ ἡστινοσοῦν τῶν τεχνῶν, ὧν νῦν δὴ ἔλεγον. Ἡ δὲ γενικὴ ἐγένετο καθ' ἕλξιν.

5. Ἡ ἐπὶ πρόθεσις σημαίνει προσθήκην εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν.

6. Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων, τῶν διὰ λόγου περὶ τί τὸ κῦρος ἐχουσῶν.

7. Πάντα τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τὴν λέξιν, ἀλλ' ὀρθῶς οἱ κριτικοὶ ὀβελίζουσι ταύτην· διότι ἡ φράσις ἤθελεν εἶναι πλήρης οὑτωσί· τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν τὸ κῦρος ἐχουσῶν ἐστι τέχνη. Λοιπὸν εἶναι τέχνη καὶ οὐχὶ γνῶσις. Ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται τὰ παραδείγματα τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι, ὡς ἑκάστη τῶν τεχνῶν ἔχει ἴδιον ἀσχόλημα, οὕτω καὶ ἡ ῥητορικὴ πρέπει νὰ ἔχῃ τοιοῦτον.

8. Ὁ Stallbaum ἔχει τὸ ῥῆμα κατ' εὐκτικήν, οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἐκδοτῶν προτιμῶσι τὴν ὑποτακτικήν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

C ὥσπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ συγγραφόμενοι[1], ὅτι τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἡ ἀριθμητικὴ ἡ λογιστικὴ ἔχει· περὶ τὸ αὐτὸ γάρ ἐστι[2], τό τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν· διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι[3] καὶ αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα[4] πῶς[5] ἔχει πλήθους ἐπισκοπεῖ τὸ περιτ-

1. Τὸ χωρίον τοῦτο παρέσχε δυσκολίας τοῖς ἑρμηνευταῖς. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ τάδε· «Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπὶ τῇ τῶν ψηφισμάτων ἢ νόμων εἰσηγήσει ὁ κήρυξ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ψηφίσματος ἢ νόμου τό τε ὄνομα τοῦ ψηφιζομένου καὶ τιθέντος τὸν νόμον καὶ δὴ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ δήμου ἔλεγεν, οἷον Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς, ψηφίζεται τάδε. Εἰ δὲ ἔμελλε πάλιν ὁ αὐτὸς ψηφίζεσθαι, ἔλεγεν ὁ κήρυξ, ἵνα μὴ παριττολογῇ· Τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταὐτά, ψηφίζεται δὴ καὶ τάδε. Οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τοῦδε. Τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ λογιστικὴ ἔχει.» Ὁ δὲ Ὀλυμπιόδωρος· «Πάλαι εἴ εἶχέ τις ψήφισμα ἢ νόμον ἢ ἄλλο τι εἰπεῖν, ὁ κήρυξ ἔλεγε τό τε ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸν δῆμον καὶ τὸν πατέρα, οἷον, Δημοσθένης Δημοσθένους, Παιανιεύς. Εἰ τοίνυν πλείονα εἶχεν ἀναγνῶναι ψηφίσματα, ἐν τῷ ἃ ψηφίσματι ὁ κήρυξ ἔλεγε τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος, καὶ τοῦ πατρὸς τούτου καὶ τοῦ δήμου· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ψηφίσμασιν, ἵνα μὴ περιττολογῇ, ἔλεγε τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως κτλ.» Ὁ δὲ ἡμέτερος Κοραῆς ἀπορῶν νοεῖ τοὺς ἐργολάβους entrepreneurs. Ἡ εἰκασία τοῦ Κοραῆ ἀπορριπτέα καὶ προτιμητέα ἡ τοῦ Σχολιαστοῦ καὶ Ὀλυμπιοδώρου. Τούτων ἡ ἑρμηνεία ἔχει μὲν τὴν δυσκολίαν, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν λέγει κήρυκας, ἀλλὰ συγγραφομένους, τοῦτο ὅμως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βραχυλογία.

2. Ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι ἡ λογιστική, ἐννοεῖται δ' ἔξωθεν περὶ ὃ καὶ ἡ ἀριθμητική.

3. Σύνταξον· Ὅτι ἡ λογιστικὴ ἐπισκοπεῖ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον πῶς ἔχει πλήθους πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα.

4. Πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα εἶναι δύο διάφοροι περιστάσεις. Διὰ τοῦ πρὸς αὐτὰ δεικνύει ὁ Πλάτων τὴν σχέσιν τῶν ὁμογενῶν, ὡς ἀρτίων μετὰ ἀρτίων καὶ περιττῶν μετὰ περιττῶν. Διὰ δὲ τοῦ πρὸς ἄλληλα σημαίνει τὴν σχέσιν τῶν ἑτερογενῶν, ὡς ὅταν πολλαπλασιασθῇ ἄρτιος μετὰ περιττοῦ ἢ τὸ ἀνάπαλιν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής. «Πρὸς αὐτά· ὡς ὅταν ἄρτιος πρὸς ἄρτιον ἢ περιττὸς πρὸς περιττὸν πολλαπλασιασθῇ· πρὸς ἄλληλα δέ, ὅταν περιττὸς καὶ ἄρτιος ἢ ἀνάπαλιν.»

5. Τὰ ἐπιῤῥήματα ὡς, ὅπως, πῶς, οὕτως κτλ. μετὰ τοῦ ἔχειν συντάσσονται γενικῇ. Ἡρόδ. VI, 116. «Ἀθηναῖοι δέ, ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθουν εἰς τὸ ἄξυ.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἡ λογιστική[1]· καὶ εἴ τις τὴν ἀστρονομίαν[2] ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος ὅτι καὶ αὕτη λόγῳ κυροῦται τὰ πάντα, οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας[3], εἰ φαίη, περὶ τί εἰσιν, ὦ Σώκρατες; εἴποιμ' ἂν ὅτι περὶ τὴν τῶν ἄστρων[4] φορὰν καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει.

ΓΟΡ. Ὀρθῶς γε[5] λέγων σύ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ[6] σύ, ὦ Γοργία· τυγχάνει μὲν[7] γὰρ δὴ ἡ ρη- D

καὶ Πλάτ. ἐν Πολιτ. II, 365. Τὴν αὐτὴν σύνταξιν δέχεται καὶ τὸ ἥκειν, Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 756. «Πῶς ἀγῶνος ἥκομεν.»

1. Ἡ λογιστικὴ σημαίνει μὲν καὶ τὴν χρησίμην ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ, ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος ἐννοεῖ τὴν θεωρητικὴν ἀριθμητικήν, ὡς γίνεται δῆλον ἐν τῇ Πολιτ. VII, 525 C, ἔνθα διακρίνει δύο εἴδη λογιστικῆς. «ἐπὶ λογιστικὴν ἴέναι καὶ ἀνθάπτεσθαι αὐτῆς μὴ ἰδιωτικῶς, ἀλλ' ἕως ἂν ἐπὶ θέαν τῆς τῶν ἀριθμῶν φύσεως ἀφίκωνται τῇ νοήσει αὐτῇ, οὐκ ὠνῆς οὐδὲ πράσεως χάριν ὡς ἐμπόρους ἢ καπήλους μελετῶντας, ἀλλ' ἕνεκα πολέμου τε καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ῥαστώνης τε καὶ μεταστροφῆς ἀπὸ γενέσεως ἐπ' ἀλήθειάν τε καὶ οὐσίαν.» Τοῦτο ἀναπτύσσει καὶ ὁ Σχολιαστὴς εἰς Χαρμίδ. 165. E. «Λογιστική ἐστιν ἡ θεωρία τῶν ἀριθμητῶν μεταχειριστική, οὐ τὸν ὄντως ἀριθμὸν λαμβάνουσα, ἀλλ' ὑποτιθεμένη τὸ μὲν ἓν ὡς μονάδα, τὸ δὲ ἀριθμητὸν ὡς ἀριθμόν, οἷον τὰ τρία τριάδα εἶναι καὶ τὰ δέκα δεκάδα· ἐφ' ὧν ἐπάγει τὰ κατὰ ἀριθμητικὴν θεωρήματα κτλ.»

2. Ἐνταῦθα ἡ σύνταξις εἶναι ὀλίγον τεταραγμένη. Ἡ σειρὰ τῶν λέξεων εἶναι ἥδε· Καὶ ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι ἡ ἀστρονομία λόγῳ κυροῦται τὰ πάντα, εἴ τις ἀνέροιτο, οἱ λόγοι οἱ τῆς ἀστρονομίας περὶ τί ἐστιν, εἴποιμ' ἂν κλπ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ ἀστρονομίας ἔννοια εἶναι σπουδαιοτέρα, προέταξεν αὐτήν.

3. Δηλαδὴ οἱ λόγοι, οἷς χρῆται ἡ ἀστρονομία.

4. Κυρίως ἀστὴρ εἶναι ἓν μόνον οὐράνιον σῶμα, ἐν ᾧ ἄστρον σημαίνει ἄθροισμα τοιούτων. Ἐνίοτε ὅμως τὸ ἄστρον λαμβάνεται καὶ ἀντὶ ἑνὸς μόνου ἀστέρος, Πίνδ. ἐν Ὀλυμπ. I. 9.

5. Ἐκ τινων χειρογράφων μετεβλήθη τὸ γὲ εἰς γὰρ εὐχὶ ὀρθῶς· διότι ὁ Πλάτων ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι μεταχειρίζεται τὸ γὲ καὶ οὐχὶ τὸ γάρ, ἐν Συμποσ. 174, C. «Καλῶς γ', ἔφη, ποιῶν σύ, ἦν δ' ἐγώ, ποιῶν». Παράβαλλ. Χαρμίδ. 156. A. Ἐνταῦθα λείπει τὸ κύριον ῥῆμα, ὅπερ ἐννοεῖται ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως, εἴποις ἄν.

6. Δηλαδὴ καθὼς ἐγὼ λέγω ὀρθῶς, οὕτως εἰπὲ καὶ σύ.

7. Ὁ μὲν ἄνευ ἀποδόσεως, ὡς πολλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τορικὴ οὖσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων τε καὶ κυρουμένων τις· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Λέγε δὴ τῶν περὶ τί[1]; * τί * ἐστι τοῦτο τῶν ὄντων, περὶ οὗ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσίν, οἷς ἡ ῥητορικὴ χρῆται;

ΓΟΡ. Τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων[2] πραγμάτων, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄριστα.

VII. ΣΩ. Ἀλλ', ὦ Γοργία, ἀμφισβητήσιμον καὶ τοῦτο λέγεις[3] καὶ οὐδέν πω[4] σαφές. οἶομαι[5] γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν τοῖς συμποσίοις ἀδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκόλιον[6], ἐν ᾧ κατα-

1. Ἡ φράσις αὕτη ἀναπληροῦται ἐκ τοῦ 451, Β. 'καὶ γίνεται τοιαύτη· τῶν περὶ τί τὸ κῦρος ἐχουσῶν ἐστί τις τέχνη. Τὸ δεύτερον τί ὀφείλεται εἰς τὸν Heindorf, ὅστις ἀνέλυσε τὴν πρότασιν εἰς δύο· διότι πρότερον ὑπῆρχεν οὕτω· Λέγε δὴ τῶν περὶ τί ἐστι τοῦτο. τῶν ὄντων.

2. Ὁ Γοργίας ὤφειλε νὰ ὁρίσῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς ῥητορικῆς, ἐκ δὲ τοῦ ὁρισμοῦ ἤθελε γείνει φανερόν, ἂν τοῦτο εἶναι τὸ ἄριστον. Οὕτως ὁ διδάσκαλος περιέπεσεν εἰς τὸ αὐτὸ διαλεκτικὸν ἁμάρτημα, εἰς ὃ καὶ ὁ Πῶλος, ὅστις ἐν 448 C ὥρισε τὴν ῥητορικὴν ὡς τὴν καλλίστην τῶν τεχνῶν. Ὁπωσδήποτε παρασκευάζεται τὸ μέγα ζήτημα τοῦ Πῶς βιωτέον, ὅπερ λύεται ἐν τῷ διαλόγῳ πρὸς τὸν Καλλικλέα.

3. Ἡ φράσις αὕτη προῆλθεν ἐκ βραχυλογίας· ἄνευ ταύτης ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· τοῦτο, ὅπερ λέγεις, ἐστὶν ἀμφισβητήσιμον.

4. Τὸ πὼ τίθεται μετὰ ἀρνητικῶν μορίων ὡς τὸ λατινικὸν dum καὶ γίνεται nondum καὶ necdum. Οὕτως οἱ Ἕλληνες λέγουσιν, οὔπω, οὐδέπω, οὐδεπώποτε, μήπω, μηπώποτε, μηδέπω μηδεπώποτε, οὐδείς πω, οὐδεμία πω, οὐδέν πω.

5. Τὸ μὲν οἶμαι τίθεται ἐν παρενθέσει, τὸ δὲ οἶομαι ἐκεῖ, ἔνθα ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ. Ἐξαιρέσεις πάντοτε ὑπάρχουσιν.

6. Ὁ κοινὸς τονισμὸς εἶναι σκολιόν, ὁ ὀρθότερος ὅμως εἶναι σκόλιον· διότι τὰ ἐξ ἐπιθέτων παραγόμενα οὐσιαστικὰ ἄνευ ἄλλης μεταβολῆς ἀναβιβάζουσι συνήθως τὸν τόνον, ὡς κεφάλαιον (κεφαλαῖον) καὶ ζῷον (ζῳόν). Τὸ σκόλιον εἶναι εἶδος τῶν παροινίων καὶ εὑρετὴς τούτου ἐλέγετο ὁ Τέρπανδρος. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ παραγωγὴ εἶναι εὔκολος, ἡ ἐξήγησις αὐτῆς ἤγειρε διαφωνίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος εὑρίσκει τὴν αἰτίαν ἐν τούτῳ· «Ἡ δὲ περίοδος σκολιὰ ἐγίνετο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ριθμοῦνται ᾄδοντες, ὅτι ὑγιαίνειν[1] μὲν ἄριστόν ἐστι, τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρίτον δέ, ὡς[2] φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολίου, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως[3].

διὰ τὴν σύνθεσιν τῶν κλινῶν, ἐπὶ οἰκημάτων πολυγωνίων οὐσῶν· καὶ τούτῳ καὶ τὰς ἐπ' αὐτὰς κατακλίσεις παραβύστους γίνεσθαι. Οὐ διὰ τὴν μελοποιΐαν οὖν, διὰ δὲ τὴν μυρρίνης σκολιὰν διάδοσιν, ταύτῃ καὶ τὰς ᾠδὰς σκολιὰς καλεῖσθαι.» «Ἡ ἑρμηνεία αὕτη εἶναι ὅλως ἀπίθανος. Ὁ δὲ Ἀθήναιος γράφει XV, 694. «Σκόλια δὲ καλοῦνται οὐ κατὰ τὸν τῆς μελοποιΐας τρόπον, ὅτι σκολιὸς ἦν· λέγουσι γὰρ τὰ ἐν ταῖς ἀνειμέναις εἶναι σκολιά. Ἀλλὰ τριῶν γενῶν ὄντων, ὥς φησιν Ἀρτέμων ὁ Κασανδρεὺς ἐν δευτέρῳ βιβλίῳ χρήσεως, ἐν οἷς τὰς περὶ συνουσίας ἦν ᾀδόμενα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἦν ὃ δὴ πάντας ᾄδειν νόμος ἦν, τὸ δὲ δεύτερον, ὃ δὴ πάντες μὲν ἤδον, οὐ μὴν ἀλλά γε κατά τινα περίοδον ἐξ ὑποδοχῆς, τρίτον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσι τάξιν ἔχον, οὗ μετεῖχον οὐκέτι πάντες, ἀλλ' οἱ συνετοὶ δοκοῦντες εἶναι μόνοι, καὶ κατὰ τόπον τινὰ εἴ τύχοιεν ὄντες· διόπερ ὡς ἀταξίαν τινὰ μόνον παρὰ τἄλλα ἔχον μήθ' ἅμα μήθ' ἑξῆς γενόμενον, ἀλλ' ὅπου ἔτυχεν εἶναι, σκόλιον ἐκλήθη.» Πολὺ ὅμως ἀμφιβάλλομεν, ἂν οἱ συμπόται δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς συνετοὺς καὶ ἀσυνέτους. Ὁ δὲ τὸ μέγα ἐτυμολογικὸν γράψας λέγει ἔτι ἀπιθανώτερον, ὅτι δῆθεν ὠνομάσθησαν σκόλια, διότι οἱ ᾄδοντες σκολιῶς εἶχον τὰ αἰσθητήρια. Φαίνεται πιθανόν, ὅτι ὠνομάσθησαν σκόλια τὰ ᾄσματα ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ μελῳδίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐννοίαις. Οἱ πολὺν οἶνον πίνοντες πάντοτε ᾄδουσι τοιαῦτα σκόλια, ἐνίοτε αὐτοσχέδια καὶ ἀσυνάρτητα.

1. Οἱ στίχοι ἐποιήθησαν κατά τινας μὲν ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου, κατ' ἄλλους δὲ ὑπὸ τοῦ Ἐπιχάρμου. Εἶναι δὲ οἱ ἑξῆς·

ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ,
δεύτερον δὲ καλὸν φυὰν γενέσθαι,
τρίτον δὲ τὸ πλουτεῖν ἀδόλως,
καὶ τὸ τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων.

Τὸ τέταρτον παρέλειψεν ὡς μὴ ἀναγκαῖον πρὸς τὸν σκοπόν.

2. Ὁ Hirschig νομίζει, ὅτι ἡ φράσις ὡς φησιν ὁ ποιητὴς τοῦ σκολίου πρέπει νὰ ὀβελισθῇ, ὅπερ δὲν εἶναι πιθανόν· διότι διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Πλάτων ὑποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐπιδοκιμάζει τὴν διαίρεσιν· διότι ἐν Νόμ. I, 631 C ὑπάρχει ἄλλη διαίρεσις τοῦ φιλοσόφου· «Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλάττονα ὧν ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς εἴς τε δρόμον καὶ εἰς τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι, τέταρτον δὲ δὴ πλοῦτος οὐ τυφλός, ἀλλ' ὀξὺ βλέπων».

3. Κατὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς τοῦ σκολίου συνεφώνει τῷ Σόλωνι, ὅστις ἔλεγεν. Χρήματα δ' ἰμείρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι οὐκ ἐθέλω· πάντως ὕστερον ἦλθε δίκη.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Ἀκήκοα γάρ· ἀλλὰ πρὸς τί λέγεις τοῦτο;

452 ΣΩ. Ὅτι[1] σοι αὐτίκ' ἂν παρασταῖεν οἱ δημιουργοὶ[2] τούτων[3] ὧν ἐπήνεσεν ὁ τὸ σκόλιον ποιήσας, ἰατρός τε καὶ παιδοτρίβης[4] καὶ χρηματιστής[5], καὶ εἴποι πρῶτον μὲν ὁ ἰατρὸς ὅτι, ὦ Σώκρατες, ἐξαπατᾷ σε Γοργίας· οὐ γάρ ἐστιν ἡ τούτου τέχνη περὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἡ ἐμή. εἰ οὖν αὐτὸν ἐγὼ ἐροίμην· σὺ δὲ τίς ὢν ταῦτα λέγεις[6]; εἴποιἂν ἴσως ὅτι ἰατρός. τί οὖν λέγεις; ἦ τὸ τῆς σῆς τέχνης ἔργον μέγιστόν ἐστιν

B ἀγαθόν; πῶς γὰρ οὔ, φαίη ἂν ἴσως, ὦ Σώκρατες, ὑγίεια[7]; τί δ'

1. Ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐξάγεται τὸ ῥῆμα λέγω, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ ὅτι.

2. Ἡ λέξις αὕτη ἤδη παρ' Ὁμήρῳ εὑρισκομένη σημαίνει τοὺς μετερχομένους δημόσιον ἐπάγγελμα παρὰ τῷ λαῷ ὁπωσδήποτε ὠφέλιμον, οἷοι ἦσαν οἱ ἰατροί, οἱ μάντεις, οἱ ἀοιδοὶ καὶ οἱ χαλκεῖς.

3. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑγίειαν τὸ κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον. Ἐκ προθέσεως ὁ Σωκράτης ἀναφέρει τὰ τρία ταῦτα εἴδη τῶν δημιουργῶν, οἵτινες μόνον ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ παρασκευάζουσιν, ὡς καὶ ἡ ῥητορικὴ τοῦ Γοργίου. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἐν Νέμ. I, 631 τὰ θεῖα ἀγαθὰ εἶναι πρῶτον ἡ φρόνησις, δεύτερον ἡ σώφρων ψυχῆς ἕξις, τρίτον ἡ δικαιοσύνη καὶ τέταρτον ἡ ἀνδρία.

4. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ· «Τὸν παιδοτρίβην μετὰ τὸν ἰατρὸν εἶπεν, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἰατρὸς περὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καταγίγνεται, ὁ δὲ παιδοτρίβης περὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν καὶ τὴν τοιάνδε τῶν μορίων συνθήκην καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν.» Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠκολούθησε τῇ σειρᾷ τοῦ σκολίου. Τὸν παιδοτρίβην δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τῷ παιδαγωγῷ. Ὁ μὲν παιδοτρίβης εἶναι διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς ἐν τῇ παλαίστρᾳ τῶν παίδων, ὁ δὲ παιδαγωγὸς δοῦλος ὁδηγῶν τοὺς παῖδας.

5. Οὕτως ὀνομάζεται ὁ μετερχόμενος ἐμπορικὰ ἢ τραπεζιτικὰ ἔργα.

6. Τρέπει τὴν πλαγίαν ἐρώτησιν εἰς εὐθεῖαν ἐπὶ τὸ δραματικώτερον

7. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, πῶς γὰρ οὐχ ἡ ὑγίεια, τὸ τῆς ἐμῆς τέχνης ἔργον, τὸ μέγιστον ἀγαθόν ἐστιν; Ἀλλ' ὁ Hirschig νομίζων, ὅτι ἡ φράσις εἶναι ἐλλειπτικὴ ὀβελίζει τὸ ὑγίεια· διότι καὶ μετ' ὀλίγον λέγει ὁ Πλάτων «Πῶς γὰρ οὐκ; ἐρεῖ.» Οὕτως ὑπάρχουσι πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα, ἀλλ' ἡ Πλατωνικὴ γλῶσσα ἔχει καὶ μεγάλην ποικιλίαν. Ἄλλως ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ τὸ ὄνομα ὑγίεια διὰ τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐστὶ μεῖζον ἀγαθὸν ἀνθρώποις ὑγιείας; εἰ δ' αὖ μετὰ τοῦτον ὁ παιδοτρίβης εἴποι ὅτι θαυμάζοιμι τἄν, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτός, εἴ σοι ἔχοι Γοργίας μεῖζον ἀγαθὸν ἐπιδεῖξαι[1] τῆς αὑτοῦ τέχνης ἢ ἐγὼ τῆς ἐμῆς· εἴποιμ' ἂν αὖ καὶ πρὸς τοῦτον· σὺ δὲ δὴ τίς εἶ, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τί τὸ σὸν ἔργον; παιδοτρίβης, φαίη ἄν, τὸ δ' ἔργον μού ἐστι καλούς τε καὶ ἰσχυροὺς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα.[2] μετὰ δὲ τὸν παιδοτρίβην εἴποι ἂν ὁ χρηματιστής, ὡς ἐγῷμαι, πάνυ καταφρονῶν ἁπάντων·[3] σκόπει δῆτα[4], C ὦ Σώκρατες, ἐάν σοι πλούτου φανῇ[5] τι μεῖζον ἀγαθὸν ὂν ἢ παρὰ Γοργίᾳ ἢ παρ' ἄλλῳ ὁτῳοῦν· φαῖμεν ἂν οὖν πρὸς αὐτόν· τί δὲ δή; ἢ σὺ τούτου δημιουργός; φαίη ἄν[6]· τίς ὤν; χρηματιστής. τί οὖν; κρίνεις[7] σὺ μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον; φήσομεν. πῶς γὰρ οὔκ; ἐρεῖ. καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ[8] γε Γοργίας

πολλὴν ἔμφασιν, ἥτις πίπτει ἐπὶ τῆς λέξεως. Καὶ ὁ Stallbaum ἀποδοκιμάζει τὴν ὑποψίαν τοῦ Hirschig.

1. Τοῦτο ἔχει φανερὰν τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις τοῦ Γοργίου.

2. Εἶναι αἰτιατικὴ τοῦ κατά τι· διότι οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἦναι ἰσχυροὶ καὶ ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις.

3. Ὄντως ὁ χρηματστὴς καταφρονεῖ οὐχὶ ὅλων χωρίς, ἀλλὰ ὅλων ὁμοῦ.

4. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁ Πλάτων χαρακτηρίζει εὐφυῶς τὸ ἀλαζονικὸν ἦθος τοῦ χρηματιστοῦ. Τοῦτο ὑποδεικνύει καὶ ἡ προστακτικὴ καὶ τὸ δῆτα.

5. Ὁ συγγραφεὺς μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα φαίνεσθαι, ἵνα δείξῃ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ πλούτου. Τὸ ῥῆμα τοῦτο συντάσσεται ἀπαρεμφάτῳ μέν, ὅταν σημαίνῃ τι ἀμφίβολον, Ὀδυσσ. Α. 336. Ξ. 355. «Οὐ γάρ σφιν ἐφαίνετο κέρδιον εἶναι» Ἡρόδοτ. VII, 137. «Τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι»· μετοχῇ δέ, ὅταν σημαίνῃ τι πραγματικόν, ἀντικειμενικῶς ἀληθές. Θουκυδ. I, 2 «Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη.» Παραβαλλ. Αἰσχύλ. ἐν Περσ. 786 καὶ Ἀγαμέμν. 593.

6. Ἐννοεῖται ἡ φράσις, ταύτου εἶναι δημιουργόν. Τοὐναντίον οἱ χρηματισταὶ εἶναι πρόξενοι πενίας, ὡς λέγει ἐν Πολ. VII. 556 Δ. «Οἱ δὲ χρηματισταί... καὶ τοῦ πατρὸς ἐκγόνους τόκους πολλαπλασίους κομιζόμενοι, πολὺν τὸν κηφῆνα καὶ πτωχὸν ἐμποιοῦσι τῇ πόλει».

7. Εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ νομίζεις, διότι σημαίνει, ὅτι μετὰ κρίσεως νομίζεις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος.

8. Συντάσσεται ἀπαρεμφάτῳ δυνάμει τῆς λεκτικῆς αὐτοῦ σημασίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅδε τὴν παρ' αὐτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν[1] εἶναι ἢ τὴν σήν, φαῖμεν ἂν ἡμεῖς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ μετὰ τοῦτο ἔροιτ' ἄν·
D καὶ τί ἐστι τοῦτο τὸ ἀγαθόν; ἀποκρινάσθω Γοργίας. ἴθι οὖν νομίσας, ὦ Γοργία, ἐρωτᾶσθαι καὶ ὑπ' ἐκείνων[2] καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἀπόκριναι τί ἐστι τοῦτο ὃ φῂς σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ[3];

ΓΟΡ. Ὅπερ[4] ἐστίν, ὦ Σώκρατες, τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ αἴτιον ἅμα μὲν[5] ἐλευθερίας αὐτοῖς[6] τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ τοῦ[7] ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει ἑκάστῳ[8].

1. Αὕτη εἶναι ἡ ἀκριβεστέρα ἔκφρασις καὶ οὐχὶ ἡ προηγουμένη· διότι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μέγιστον ἀγαθόν, ἀλλ' αἰτία τοῦ μεγίστου ἀγαθοῦ.

2. Τῶν τριῶν εἰρημένων, τοῦ ἰατροῦ, παιδοτρίβου καὶ χρηματιστοῦ.

3. Ὁ συγγραφεὺς ἔτρεψε τὴν ἀναφορικὴν εἰς δεικτικὴν σύνταξιν. διότι ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ οὗ, ὅπερ συνδέεται μετὰ τοῦ ἡγουμένου ὅ. Ἀλλὰ τοιαύτη τροπὴ εὑρηται συχνάκις ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, Πλάτ. ἐν Φιλήβ. σελ. 12. «Ἦν ὅδε Ἀφροδίτην μὲν λέγεσθαί φησι, τὸ δ' ἀληθέστατον αὐτῆς ὄνομα Ἡδονὴν εἶναι.» Παράβαλλ. Πολιτ. 505, Ε. καὶ Λάχητ. 192, Α.

4. Τὸ πλῆρες εἶναι, φημὶ ἐκεῖνο εἶναι μέγιστον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθόν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον εἶναι τὸ αὐτό, ἡ ἀπόκρισις φαίνεται κυκλική. Δὲν εἶναι ὅμως τοιαύτη· διότι τὸ κατηγορούμενον ἔχει καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῇ ἀληθείᾳ, δηλ. ὀνομάζω μέγιστον ἀγαθὸν ἐκεῖνο, ὅπερ ὄντως εἶναι μέγιστον ἀγαθόν.

5. Τὸ ἅμα μὲν—ἅμα δὲ τίθεται ὡς καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις τὸ simul simul πρὸς δήλωσιν, ὅτι δύο περιστάσεις δύνανται νὰ συνυπάρξωσιν ἢ τοὐλάχιστον ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην νὰ ἐπέλθῃ.

6. Ἔθηκε τὴν ἀντωνυμίαν αὐτοῖς, ὅπως ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἄλλων ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα κεῖται ὁ ἀπόρος, ὅστις ἀνεπτύχθη ἐν τῷ Καλλικλεῖ. Ἡ θεωρία αὕτη ἔχει τὸ κακόηθες, διότι ἀφ' οὗ οἱ ῥήτορες θέλουσι νὰ ὦσι ἐλεύθεροι, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιθυμῶσιν, ὅπως ἄρχωσιν ἄλλων.

7. Ὁ Heindorf εἶπεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τοῦ τῶν ἄλλων. Τὴν δὲ εἰκασίαν ὑποστηρίζει ὁ Hirschig, καθ' ὃν ὁ Γοργίας τοὺς πολίτας ἑκάστης πόλεως διαιρεῖ εἰς ἀσκοῦντας τὴν ῥητορικὴν καὶ θέλοντας νὰ ὦσιν ἐλεύθεροι καὶ ἄρχωσι τῶν ἄλλων καὶ εἰς μὴ ἀσκοῦντας ταύτην τὴν τέχνην, οἵτινες εἶναι οἱ ἄλλοι. Ἐν τῇ πόλει δὲ ἑκάστου ἄρχοντος οὐχὶ ἄλλοι, ἀλλ' οἱ ἄλλοι πρέπει νὰ ὀνομασθῶσι δοῦλοι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν 491 D λέγεται ἄρχειν τῶν ἄλλων·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις[1];

ΓΟΡ. Τὸ πείθειν[2] ἔγωγ' οἷόν τ'[3] εἶναι τοῖς λόγοις[4] καὶ ἐν δι- Ε
καστηρίῳ δικαστὰς[5] καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν ἐκ-
κλησίᾳ ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντί, ὅστις ἂν

Εὐφυῶς μὲν λέγει ταῦτα ὁ Hirschig, ἀλλ' ὁ Γοργίας μετ' ὀλίγον ἀναπτύσσει, ὅτι ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη ἀρχῶν, π. χ. ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἄρχει οὐχὶ πάντων τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μόνον τῶν δικαστῶν, καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ μόνον τῶν βουλευτῶν.

8. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν οἱ φιλοδοξότεροι νέοι τῶν ἑλληνίδων πόλεων συνέρρεον εἰς τὸν Γοργίαν. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 88. Πλάτ. Φιλήβ. 58, Α. «Ἤκουον μὲν ἔγωγε ἑκάστοτε Γοργίου πολλάκις, ὡς ἡ τοῦ πείθειν (δύναμις) πολὺ διαφέροι πασῶν τεχνῶν. πάντα γὰρ ὑφ' αὑτῇ δοῦλα δι' ἑκόντων, ἀλλ' οὐ διὰ βίας ποιοῖτο καὶ μακρῷ πασῶν ἀρίστη εἴη τῶν τεχνῶν.»

1. Συνεπτυγμένη φράσις ἀντὶ τοῦ, τί τοῦτο, ὅπερ λέγεις.

2. Ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, ἔγωγε λέγω μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τὸ οἷόν τ' εἶναι πείθειν τινὰ τοῖς λόγοις, δηλ. τὸ νὰ δύνηταί τις νὰ πείθῃ ὀνομάζω τὸ μεγιστον ἀγαθόν. Ὥστε τὸ ἄρθρον δὲν ἀνήκει εἰς τὸ πείθειν, ἀλλ' εἰς τὸ οἷόν τ' εἶναι, ὅπερ εἶναι ὑποκείμενον τοῦ ἐννοουμένου ἀπαρεμφάτου εἶναι τοῦ ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ λέγω, ὅπερ λαμβάνεται ἐκ τοῦ ἡγουμένου.

3. Συνήθως λέγομεν, ὅτι τὸ μὲν οἷός εἰμι σημαίνει συνειθίζω, τὸ δὲ οἷός τ' εἰμι δύναμαι καὶ ὄντως πολλαχοῦ παρατηρεῖται ἡ διαφορὰ αὕτη. Ἐνίοτε ὅμως καὶ τὸ οἷός εἰμι σημαίνει δύναμαι, Θουκυδ. VI, 12. «Καὶ τὸ πρᾶγμα μέγα εἶναι καὶ μὴ οἷον νεωτέρῳ βούλεύσασθαί τε καὶ ὀξέως μεταχειρίσαι.»

4. Ἡ δοτικὴ αὕτη προσδιορίζει τὸ πείθειν, ὅπερ ἔχει γενικωτέραν σημασίαν, ὡς πείθειν βίᾳ, δώροις, ἀπειλαῖς, ὑποσχέσεσιν, ἱκεσίᾳ κτλ. καὶ διά τοῦτο δεῖται τοῦ προσδιορισμοῦ.

5. Ὁ Γοργίας ποιεῖ ἐπίδειξιν τῶν φερωνύμων σχημάτων λέγων, δικαστάς, βουλευτάς, ἐκκλησιαστάς· Διαφέρει ὁ δικαστὴς τοῦ δικάζοντος· τὸ μὲν ὄνομα σημαίνει ἐπάγγελμα, ἡ δὲ μετοχὴ τὸ κατὰ συμβεβηκός· διότι ἐπειδὴ τὸ ὄνομα δὲν ἐκφράζει χρόνον, περιλαμβάνει πάντας τοὺς χρόνους, ἀλλ' ὁ πάντοτε ποιῶν τι ἔχει τοῦτο ὡς ἐπάγγελμα ἢ ἐπιτήδευμα. Οὕτω διαφέρει καὶ ὁ λῃστὴς τοῦ λῃστεύοντος καὶ λῃστεύσοντος.

6. Τὸ ἐπίθετον πᾶς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἕκαστος ὡς καὶ παρὰ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. τῷ Τυράνν. 597. «Πᾶς τοῦτο γ' Ἕλλην ὁραεῖ.» καὶ Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 247, C. Ὁ Findeisen νομίζει, ὅτι τὸ παντὶ πρέπει νὰ τραπῇ εἰς πάντα ἢ πάντας. Ἄλλοι ὅμως ἐννοοῦσιν αἰτια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πολιτικὸς ξύλλογος γίγνηται. καίτοι[1] ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει[2] δοῦλον μὲν[3] ἕξεις τὸν ἰατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοτρίβην· ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος[4] ἄλλῳ ἀναφανήσεται[5] χρηματιζόμενος καὶ οὐχ αὑτῷ, ἀλλὰ σοὶ[6] τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν τὰ πλήθη[7].

VIII. ΣΩ. Νῦν[8] μοι δοκεῖς δηλῶσαι, ὦ Γοργία, ἐγγύτατα[9] 453 τὴν ῥητορικὴν ἥντινα τέχνην ἡγεῖ εἶναι, καὶ εἴ τι ἐγὼ συνίημι[10],

τικὴν κατὰ τὰς προηγουμένας· καὶ ὁμὲν Cron ἐννοεῖ τοὺς πολίτας ἐξάγων ἐκ τῆς ἑπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως, ὁ δὲ Stallbaum τοὺς συλλέγοντας. Ἐν τοῖς εἰρημένοις δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὰ τρία εἴδη τοῦ ῥητορικοῦ λόγου, ἐν μὲν τῷ δικαστηρίῳ τὸ δικανικόν, ἐν δὲ τῷ βουλευτηρίῳ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ συμβουλευτικὸν ἢ δημηγορικὸν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις συλλόγοις τὸ ἐπιδεικτικόν. Ὁ Γοργίας διαστέλλει τὰ εἴδη ταῦτα μόνον ἐξωτερικῶς, ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν φύσιν.

1. Τὸ καίτοι ἐνταῦθα δὲν ἔχει ἐναντιωματικὴν σημασίαν καὶ οὐχὶ ἀπιθάνως ὁ Cron εἰκάζει, ὅτι εἶναι ὀρθότερον νὰ γραφῇ κεχωρισμένως, διότι ἑκάστη λέξις διατηρεῖ τὴν σημασίαν αὐτῆς. Οὕτω σημαίνει καὶ ὄντως.

2. Ἡ ἐν μετὰ δοτικῆς σημαίνει τὸ ὀργανικὸν αἴτιον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 251. «Ἐν μιᾷ πληγῇ κατέφθαρται πολὺς ὄλβος.» Παράβαλ. Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 1229.

3. Τὸ δοῦλον—μὲν δοῦλον δὲ λέγεται ἀναφορά, ἣν συνήθως οἱ ῥήτορες μεταχειρίζονται.

4. Ἡ ἀντωνυμία λέγεται μετά τινος περιφρονήσεως.

5. Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο· διότι, ὅταν τις ἀφαιρέσῃ ἄλλου τὰ χρήματα, τότε ὁ κεκρυμμένος οὗτος γενήσεται φανερός.

6. Ὁ σοφιστὴς διὰ τῆς ἀποσροφῆς ταύτης νομίζει, ὅτι θέλει κολακεύσει τὸν Σωκράτη. Κατὰ τὸ μάθημα τοῦτο τοῦ διδασκάλου καὶ ὁ Πῶλος ἐρωτᾷ τὸν φιλόσοφον ἐν 469 C. «Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο;»

7. Ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ δικαστήριον, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἄλλους συλλόγους, οὓς εἶπεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

8. Ἔθηκεν ἐν ἀρχῇ τὸ χρονικὸν ἐπίρρημα, ἵνα ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παρελθόν, ὅτε ὁ Γοργίας πόρρω καὶ οὐχὶ ἐγγύτατα ἐδήλου τὸ πρᾶγμα.

9. Μέχρι τοῦδε ὁ Γοργίας δὲν ἠδύνατο νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς, νῦν ὅμως ἦλθεν ἐγγύτατα. Ἡ περὶ ῥητορικῆς δόξα τοῦ σοφιστοῦ ἐξήχθη ὡς ἐκ πολλῶν περικαλυμμάτων.

10. Κυρίως σημαίνει, ὅτι βάλλω δύο πράγματα ἢ δύο ἰδέας ὁμοῦ· ἐκ τῆς παραθέσεως ὅμως προκύπτει ἡ νόησις καὶ ἐντεῦθεν συνιέναι=ἐννοεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέγεις ὅτι πειθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ ῥητορική[1], καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο τελευτᾷ[2]· ἢ ἔχεις τι λέγειν ἐπὶ πλέον[3] τὴν ῥητορικὴν δύνασθαι ἢ πειθὼ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς[4], ὦ Σώκρατες, ἀλλά μοι δοκεῖς ἱκανῶς[5] ὁρίζεσθαι· ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς.

ΣΩ. Ἄκουσον δή, ὦ Γοργία. ἐγὼ[6] γὰρ εὖ ἴσθ' ὅτι, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, εἴπερ τις ἄλλος[7] ἄλλῳ διαλέγεται βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστί, καὶ ἐμὲ εἶναι[8] τούτων ἕνα· ἀξιῶ δὲ καὶ σέ. Β

1. Ὁ Πλάτων τὰς σαφεστέρας ἐννοίας ἐμβάλλει εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους, ὅστις εἶχε καὶ τοιαύτας. Ἀλλ' ὁ ὁρισμὸς οὗτος τῆς ῥητορικῆς εἶναι ἀρχαιότερος εἰς τὸν Κόρακα ἀποδιδόμενος.

2. Τὸ τελευτᾷν ἐνταῦθα ἔχει ἀμετάβατον σημασίαν, ἀλλαχοῦ δὲ μεταβατικήν, ὡς Ἰλιάδ. Θ. 9. «Οὐ σέ γ' ἔολπα τελευτήσειν ἀ μενοινᾷς.»

3. Δηλαδὴ ἂν ἡ δύναμις τῆς ῥητορικῆς ἐκτείνηται εἰς εὐρύτερα τῶν τεθειμένων ὁρίων. Παράβαλλ. καὶ Εὐθύδημ. 45 καὶ ἐν Νόμ. VII. 822. Τὸ τι συναπτέον μετὰ τοῦ πλέον.

4. Ἐκ τῆς ἡγουμένης προτάσεως ἐννοητέον τὴν φράσιν, ἔχω τι λέγειν δύνασθαι ἐπὶ πλέον.

5. Κυριολεκτικῶς μετεχειρίσθη τὸ ἐπίρρημα· διότι τὸ ἐπίθετον ἱκανός, ἐξ οὗ τὸ ἐπίρρημα, παράγεται ἐκ τοῦ ἱκνεῖσθαι. Ἐνταῦθα λοιπὸν θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ ὁρισμὸς δὲν εἶναι μικρότερος τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἱκνεῖται εἰς τοῦτο.

6. Τὸ ἐγὼ κατὰ τὸν Cron μένει ἐκτὸς τῆς συντάξεως.

7. Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ἤτις ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ δι' ὁμοίων παραδειγμάτων, ὡς ἐν Φαίδων. 66. Α.

8. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ἀνακόλουθον· διότι ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ ἐγώ εἰμι τούτων εἷς. Πρῶτον δυνάμεθα νὰ ἐξαρτήσωμεν ἐκ τοῦ, ὡς ἐμαυτὸν πείθω. Τότε ὅμως τὸ ὅτι δὲν ἀποδίδοται εἰς οὐδὲν ῥῆμα· Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐνίοτε ὑπάρχει τὸ ὅτι ἄνευ ῥήματος, Πλάτ. Γορ. 475., C. «Δῆλον δή ὅτι,» ἀλλ' ἐνταῦθα ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἡγουμένης προτάσεως, κάκιον ἂν εἴη. Παράβαλλ. καὶ Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1659. καὶ πανταχοῦ δύναται νὰ ναηθῇ τὸ ῥῆμα. Δεύτερον δυνάμεθα νὰ ἐξαρτήσωμεν τὸ ἀπαρέμφατον ἐκ τοῦ εὖ ἴσθ' ὅτι, ὅπερ εἶναι τὸ ὀρθότερον. Ὑπάρχει μὲν ἡ δυσκολία, ὅτι τὸ ὅτι φέρεται εἰς ἀπαρέμφατον, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὅμοια παραδείγματα, Πλάτ. ἐν Φαίδων. 63 C «ὅτι μέν τοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς ἥξειν γίγνεσθαι.» Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. II, 2, 2. «Εἰδὼς ὅτι ὅσῳ ἂν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Τί οὖν δή,[1] ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ νῦν. ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς πειθώ, ἥ τις ποτ' ἐστὶν ἣν σὺ λέγεις καὶ περὶ ὧν τινων πραγμάτων ἐστὶ πειθώ, σαφῶς μὲν εὖ ἴσθ' ὅτι οὐκ οἶδα, οὐ μὴν[2] ἀλλ' ὑποπτεύω[3] γε ἣν οἶμαί σε λέγειν καὶ περὶ ὧν· οὐδὲν μέντοι ἧττον ἐρήσομαί σε, τίνα ποτὲ λέγεις τὴν πειθὼ[4] τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς καὶ περὶ τίνων αὐτὴν εἶναι. τοῦ οὖν ἕνεκα δὴ[5] αὐτὸς ὑποπτεύων, σὲ ἐρήσομαι, ἀλλ'[6] οὐκ αὐτὸς λέγω; οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ λόγου, ἵνα οὕτω προΐῃ, ὡς μάλιστ' ἂν ἡμῖν καταφανὲς ποιοῖ[7] περὶ ὅτου

C

πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδειαν ἔσεσθαι.» Ὡσαύτως καὶ τὸ ἐπειδὴ φέρεταί ἐνίοτε εἰς ἀπαρέμφατον, Πλάτ. ἐν Συμποσ. 174, D. καὶ τὸ ὅτε Θουκυδ. II, 102. «Ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός..» Ὁ Hirschig καὶ ὁ Jahn νομίζουσιν, ὅτι τὸ εὖ ἴσθ' κεῖται παρενθεντικῶς, δηλ. ὅτι δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ἄλλης συντάξεως.

1. Ἡ φράσις αὕτη σημαίνει συνήθως ἀπορίαν ὡς καὶ ἐν Μένωνι 87, D. «Τί οὖν δή; πρὸς τί βλέπων δυσχεραίνεις αὐτά;»

2. Οὐ μὴν οἶδα, ἀλλ' ὑποπτεύω. Ἀφ' οὗ ὁ Πλάτων προέταξε τὸ ὑποπτεύω, τὸ οἶμαι ἦτο ὅλως περιττόν. Φαίνεται δέ, ὅτι τὸν πλεονασμὸν ὑπηγόρευσεν ἡ ἄκρα τοῦ Σωκράτους ἐπιφύλαξις. Σημαίνει λοιπὸν ὑποπτεύω, ἣν κατὰ τὴν γνώμην μου λέγεις. Τὸ αὐτὸ λέγει ἐν Πολιτ. 398 C. «Οὔκουν ἱκανῶς γ' ἔχω ἐν τῷ παρόντι ξυμβαλέσθαι, ποτ' ἄττα δεῖ ἡμᾶς λέγειν, ὑποπτεύω μέντοι.»

3. Κυρίως τὸ ῥῆμα σημαίνει βλέπω κάτωθεν, ἐπομένως δὲν βλέπω ἀκριβῶς καὶ ἐντεῦθεν προῆλθεν ἡ σημασία τοῦ εἰκάζειν, ἣν ἔχει ἐνταῦθα.

4. Βραχυλογικῶς ἀντὶ, τίς ἐστιν ἡ πειθώ, ἣν λέγεις.

5. Ἡ θέσις τοῦ δὴ ἐγείρει τὴν ἀπορίαν τῶν ἑρμηνευτῶν· διότι τίθεται μετὰ τὸ οὖν.

6. Ἴσως ἐνταῦθα ἥρμοζε μᾶλλον ὁ καὶ ἢ ὁ ἀλλά· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ προηγούμενον κῶλον ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἄρνησιν (ἐρήσομαι=οὐκ ἐρῶ, δηλ. ὑπό τινα ἔποψιν), ἐτέθη ὁ ἀλλά. Ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται τὸν γέροντα σοφιστὴν μεθ' ἱκανῆς εὐλαβείας.

7. Τὸ ὡς ἐπὶ τελικῆς σημασίας συντάσσεται εὐκτικῇ, ὁσάκις ἡ ἔννοια τῆς τελικῆς προτάσεως παρίσταται ὡς καθαρὰ ἰδέα τοῦ ὑποκειμένου, Ἰλιάδ. Τ. 328. «Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐώλπει.... ὡς ἄν μοι τὸν παῖδα... Σκυρόθεν ἐξαγάγοις καὶ οἱ δείξειας ἕκαστα.» Παράβαλλ. Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 231, A.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέγεται. σκόπει γὰρ, εἴ σοι δοκῶ δικαίως ἀνερωτᾶν σε. ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν τίς ἐστι τῶν ζωγράφων Ζεῦξις[1], εἶ μοι εἶπες[2] ὅτι ὁ τὰ ζῷα γράφων[3], ἆρ' οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων γράφων καὶ ποῖ' οὔ[4];

1. Ὁ περικλεὴς ζωγράφος τῆς ἀρχαιότητος ζῶν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Σωκράτους· ἦτο ἐξ Ἡρακλείας τῆς μεγάλης Ἑλλάδος καὶ μαθητὴς τοῦ Ἀπολλοδώρου. Οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὴν Ἰωνικὴν σχολὴν καὶ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ διεκρίνοντο μὲν κατὰ τὴν ἁβρότητα καὶ τὴν μαλακότητα, ὅμως, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἐστεροῦντο ἤθους, Ἀριστοτέλ. Περὶ Ποιητ. VII. «Ὁ μὲν γὰρ Πολύγνωτος ἀγαθὸς ἠθογράφος, ἡ δὲ Ζεύξιδος γραφὴ οὐδὲν ἔχει ἦθος.»

2. Ὑπόθεσις ἐντὸς ὑποθέσεως, ἐξ ὧν ἡ δευτέρα τότε ἔχει ὑπόστασιν, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ πρώτη, Πλάτ. ἐν Μένωνι 74, Β. «Εἴ τις ἡμᾶς τῶν φαύλων τε καὶ προχείρων ἔροιτο.... εἰ ἀποκριναίμεθα αὐτῷ.... οὐκ ἂν γελοῖοι εἶμεν.»

3. Ἡ φράσις ζῷα γράφειν ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν καὶ σημαίνει ζωγραφίζειν ἀντικείμενα ἔμψυχα ἢ ἄψυχα, Ἡρόδοτ. IV, 88. «Ζῷα γράψασθαι τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου.»

4. Ἡ γραφὴ τοῦ χωρίου τούτου ἦτο καὶ ποῦ; Ἀλλ' αὕτη δικαίως πολλὰ πράγματα παρέσχε τοῖς κριτικοῖς, οἵτινες ἐπειράθησαν ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν γραφὴν νὰ ἑρμηνεύσωσιν ἢ νὰ διορθώσωσι τὸ χωρίον. Διότι γεννᾶται ἡ ἀπορία, πρὸς τί συμβάλλεται ἡ γνῶσις τοῦ τόπου. Κατὰ μὲν τὸν Heindorf διορθωτέον εἰς πόσου, κατὰ δὲ τὸν Κοραῆν εἰς τοῦ, δηλ. τίνος υἱὸς εἶναι ὁ Ζεῦξις. Ἀλλ' αἱ ἔννοιαι ἀμφοτέρων τῶν διορθώσεων εἶναι ἀλλότριαι τοῦ ζητουμένου. Ὁ μὲν Deuschle εἴκασεν ἢ οὗ; ὁ δὲ Hirschig πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ διόρθωσις εἰς πῶς; εἶναι προτιμητέα, ὁ δὲ Keck νομίζει, ὅτι σώζεται ἡ γραφὴ διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ τόνου εἰς καίπου, ὅπερ ἀπίθανον, καὶ ὁ Schmidt θέλει ὅλως νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ φράσις. Ἄλλοι διατηροῦσι τὴν γραφὴν ποῦ, ἀλλὰ διαφόρως ἑρμηνεύουσιν, ὡς in quonam terrarum loco, ὅπερ ἀπιθανώτατον· ὁ δὲ Ast εἰς ποίαν θέσιν ζωγραφίζει, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς φράσεως. Ὁ Cron λέγει, ὅτι πρὸς ὁρισμὸν τοῦ Ζεύξιδος δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴπω, ὅτι εἶναι ὁ γράφων ἢ γράψας ζῷα· π. χ. τὴν Ἑλένην ἢ τὴν Πηνελόπην, διότι καὶ ἄλλοι ζωγράφοι ἔγραψαν τὰς αὐτὰς εἰκόνας. Διὰ τοῦτο δέον νὰ εἴπω· ὁ ζωγράφος, ὅστις ἔγραψε τὴν Ἑλένην ἐν Κρότωνι (ποῦ). Ἀλλ' ἡ Ἑλένη ἐν Κρότωνι δὲν ἀποτελεῖ ἴδιον εἶδος ζωγραφικῆς· δεύτερον πόσοι ζωγράφοι ἐποίησαν τὰς αὐτὰς εἰκόνας, ὥστε τοῦτο νὰ ἀνυψωθῇ εἰς γενικὸν χαρακτηρισμόν; καὶ τρίτον, τότε ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ὁ τὰ ποῖα τῶν ζῴων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

D ΣΩ. Ἆρα διὰ τοῦτο[1], ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι γράφοντες ἄλλα πολλὰ ζῷα;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ[2] Ζεῦξις ἔγραφε, καλῶς ἂν σοι ἀπεκέκριτο[3];

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ[4] περὶ τῆς ῥητορικῆς εἰπέ· πότερόν σοι δοκεῖ

γράψας. Ἂν προὔκειτο νὰ διατηρηθῇ ἡ γραφή, ἐπιτυχεστέρα ἑρμηνεία ἤθελεν εἶναι ἡ τοῦ van Stégeren, ὅστις ἐξηγεῖ ἐπὶ ποίου ἐδάφους, ἐπὶ ποίας ὕλης (Mnemosyne III, 4)· δ.ότι ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία ἤθελε συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἐν 454 A «ποίας δὴ πειθοῦς καὶ περὶ τί πειθοῦς». Ἀλλ' ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἀσκεῖται ἡ ῥητορική, ὁρίζει διάφορον εἶδος ῥητορικῆς (δικανικόν, συμβουλευτικόν), οὕτω καὶ τὸ ἔδαφος διάφορα εἴδη ζωγραφικῆς (τοιχογραφία, κεραμογραφία). Λοιπὸν διὰ τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας ζητεῖται ὁ ὁρισμὸς τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς ζωγραφικῆς, ὡς μετ' ὀλίγον τῆς πειθοῦς, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο παρέχει ἡ διόρθωσις τοῦ van Heusde, ὅστις διώρθωσεν, ὡς ἔχομεν ἐν τῷ κειμένῳ. Ἡ διόρθωσις αὕτη οὐ μόνον δίδει τὴν ἔννοιαν σαφεστάτην, ὅπερ ἀπῄτει τὸ χωρίον, ἀλλὰ καὶ ὑποστηρίζεται ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἑπομένης ἐρωτήσεως τοῦ Σωκράτους· «Ἆρα διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι γράφοντες ἄλλα πολλὰ ζῷα;» Ἂν ἡ προκειμένη φράσις ἦτο ποῦ, ἔπρεπε ὁ φιλόσοφος νὰ προσθέσῃ τὸ ἄλλοθι. Ἄλλως ἡ φράσις γ ρ ά φ ω ν π ο ῦ; εἶναι οὕτως ἀόριστος, ὥστε οὔτε ὁ Πλάτων ἤθελε γράψει, οὔτε οἱ σύγχρονοι ἤθελον ἐννοήσει, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσιν αἱ πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἀμφισβητήσεις. Διὰ ταῦτα οὐδόλως ἀπορῶμεν, ὅτι ὁ Stallbaum μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ ἐδέξατο τὴν διόρθωσιν τοῦ van Heusde.

1. Ἐννόησον τὴν φράσιν, ἠρώμην σε δικαίως.

2. Ὃ ἢ εἶναι διαφορικός, ὃν δέχονται πολλὰ ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα, οἷα τὰ ἕτερος, ἀλλοῖος, διάφορος, ἐναντίος, ἴδιος, οὐδείς, μηδείς, διπλάσιος, πολλαπλάσιος, πρόσθεν, ὕπερθεν καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ ἔγραφε κεῖται ἄνευ ἀντικειμένου· διότι σημαίνει ἐποίει ζωγραφίας, ἦτο ζωγράφος.

3. Ὁ παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικὸς τοῦ ἀποκρίνεσθαι ἔχουσιν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν σημασίαν, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 108, ἐν Μένωνι 8.

4. Ὃ καὶ ὑποδεικνύει, ὅτι λείπει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πειθὼ ποιεῖν ἡ ῥητορικὴ μόνη ἢ καὶ ἄλλαι τέχναι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ὅστις διδάσκει ὁτιοῦν πρᾶγμα, πότερον ὃ διδάσκει πείθει, ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα[1], ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει.

ΣΩ. Πάλιν δή[2] ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγωμεν ὧν[3] περ νῦν δή· ἡ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς, ὅσα ἐστὶ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος[4]; Ε

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πείθει[5];

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργός ἐστι καὶ ἡ ἀριθμητική.

ΓΟΡ. Φαίνεται[6].

ἡ ἀναφορικὴ πρότασις, ὡς περὶ τῆς γραφῆς τῶν ζῴων. Κατὰ τὸν Cron ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα αἰτεῖ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἢ τὴν differentiam specificam κατὰ τοὺς νεωτέρους.

1. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις καταφατικὴν ἀπόκρισιν καὶ οὐχὶ ἀποφατικήν· διότι ὁ Σωκράτης προτείνει εἰς τὸν Γοργίαν δύο πράγματα, ἵνα ἓν τούτων ἐκλέξῃ, δηλ. τὸ πείθει ἢ οὐ πείθει. Ἐπειδὴ οὗτος δέχεται τὸ πρῶτον, ὤφειλε νὰ εἴπῃ· Ναὶ ἢ μάλιστα. Ἀλλὰ ὁ σοφιστὴς διὰ τοῦ οὐ ἀρνεῖται οὐχὶ τὸ πείθει, ἀλλὰ τὸ οὐ πείθει, δηλ. τὴν τελευταίαν φράσιν τῆς ἐρωτήσεως, ὡς καὶ 501 C. «Σὺ δὲ δὴ πότερον συγκατατίθεσαι ἡμῖν περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ ἀντίφης; Καλλ. Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ.» Παράβαλλ. Πλάτ. Παρμενίδ. 128. καὶ Πολιτ. III, 405, C.

2. Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι, Πάλιν δ' εἰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγομεν ὧν περ νῦν δή, ἡ ἀριθμητική.., ἣν διατηρεῖ ὁ Hirschig. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἐκδοτῶν γράφουσι δὴ καὶ οὕτως ἡ ὁριστικὴ τρέπεται εἰς ὑποτακτικήν, ὡς ποιεῖ ὁ Stallbaum.

3. Δηλ. ἐφ' ὧν περ.

4. Ἐννοεῖται ἔξωθεν οὐ διδάσκει ἡμᾶς κτλ.

5. Πᾶς τις διδασκόμενος πείθεται· δὲν εἶναι ὅμως καὶ τὸ ἀντίστροφον ἀληθές, πᾶς τις πειθόμενος διδάσκεται.

6. Συμπληροῦται διὰ τῆς φράσεως, καὶ τὴν ἀριθμητικὴν δημιουργὸν πειθοῦς εἶναι. Παρατήρησον, ὅτι ὁ σοφιστὴς δὲν ἀποκρίνεται διὰ τοῦ εἶναι, ἀλλὰ διὰ τοῦ φαίνεσθαι, ὅπως εἰκονίσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους· οὐχὶ ὡς ἀντικειμενικῶς ἀληθῆ, ἀλλὰ μόνον ὡς ὑποκειμενικὴν καὶ φαινομένην. Εἰς τοιαύτας δειλὰς ἀποκρίσεις κατα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς, ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί, ἀποκρινούμεθά που αὐτῷ ὅτι τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν[1] ὅσον ἐστί· καὶ τὰς ἄλλας ἃς νῦν δὴ ἐλέ-
455 4γομεν τέχνας ἁπάσας ἔξομεν ἀποδεῖξαι πειθοῦς δημιουργοὺς οὔσας καὶ ἠστινος καὶ περὶ ὅτι· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ῥητορικὴ μόνη πειθοῦς ἐστι δημιουργός.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

IX. ΣΩ. Ἐπειδὴ[2] τοίνυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι, δικαίως, ὥσπερ περὶ τοῦ ζωγράφου[3] μετὰ τοῦτο ἐπανεροίμεθ' ἂν τὸν λέγοντα, ποίας δὴ πειθοῦς καὶ τῆς περὶ τί[4] πειθοῦς ἡ ῥητορική ἐστι τέχνη; ἢ οὐ δοκεῖ σοι δίκαιον
B εἶναι ἐπανερέσθαι;

ΓΟΡ. Ἔμοι γε.

ΣΩ. Ἀπόκριναι δή, ὦ Γοργία, ἐπειδή γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως.

ΓΟΡ. Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκρατες, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις,[5] ὥσπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον, καὶ περὶ τούτων ἃ ἔστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα.

ΣΩ. Καὶ ἐγώ τι ὑπώπτευον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθὼ καὶ

φεύγει, ὁσάκις διὰ τῶν ἰδίων λόγων ἡττᾶται.

1. Ἔν τισι τῶν χειρογράφων λείπει τὸ ἄρθρον καὶ ἐν ἄλλοις φέρεται. Παρελείψαμεν ὅμως αὐτό· διότι, ὁσάκις δύο ὀνόματα συνδέωνται διὰ τοῦ τε—καὶ δύναται τὸ ἄρθρον νὰ παραλείπηται, ὡς ἐν 454, E καὶ 455 A.

2. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὁ φιλόσοφος προβαίνει εἰς νέαν διαίρεσιν· ἐπειδὴ ἡ πειθὼ δύναται νὰ θηρεύῃ δύο σκοπούς, ἢ ἐπιστήμην ἢ πίστιν, διαιρεῖται εἰς δύο εἴδη, εἰς πειθὼ διδασκαλικὴν καὶ πειθὼ πιστευτικήν.

3. Ἐννόησον τὸ ἠρόμεθα.

4. Δηλαδὴ εἶναι τὸ ἔργον αὐτῆς· διότι πρὸ ὀλίγου ἐδείχθη, ὅτι ἡ πειθὼ ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν τῆς ῥητορικῆς.

5. Ὁ ὄχλος διαφέρει του δήμου, καθ' ὅσον ἐκεῖνος μὲν εἶναι ἀτάκτως συνηθροισμένος λαός, δῆμος δὲ ὁ κατὰ τὸ πολίτευμα συντεταγμένος. Ὁ Γοργίας ὅμως δὲν ἀποδίδει κακὴν σημασίαν εἰς τὴν λέξιν ὄχλος. Οὗτος ἠναγκάσθη, ὅπως διακρίνῃ εἴδη πειθοῦς, ἀλλὰ τὸ εἰς τὴν ῥητορικὴν ἀνῆκον ὁρίζει ἐξωτερικῶς καὶ οὐχὶ ἐσωτερικῶς, ὡς μετ' ὀλίγον ὁ φιλόσοφος, ὅστις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περὶ τούτων, ὦ Γοργία· ἀλλ' ἵνα[1] μὴ θαυμάζῃς, ἐὰν ὀλίγον ὕστερον τοιοῦτόν τί σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ μὲν δῆλον εἶναι, ἐγὼ C δ' ἐπανερωτῶ[2]· ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἑξῆς ἕνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ, οὐ σοῦ[3] ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐθιζώμεθα ὑπονοοῦντες[4] προαρπάζειν[5] ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ[6] σὺ τὰ σαυτοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν[7] ὅπως ἂν βούλῃ περαίνῃς.

ΓΟΡ. Καὶ ὀρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἴθι[8] δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα. καλεῖς τι μεμαθηκέναι;[9]

ὁρίζει οὐχὶ ἐκ τοῦ τόπου, ἀλλ' ἐκ τῆς πίστεως, ἐν ᾧ τὸ ἄλλο ἀνήκει εἰς τὴν διδασκαλίαν.

1. Ἐπειδὴ ἐνταῦθα λείπει τὸ ἀνεξάρτητον ῥῆμα, ὁ Findeisen λέγει, ὅτι πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ ὅρα. Κατὰ τὸν Stallbaum ὅμως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ὅπως μὴ θαυμάζῃς. Κατ' ἐμὴν γνώμην δύναται νὰ νοηθῇ τὸ ῥῆμα ἐρωτῶ ἐκ τῶν ἑπομένων. Ὁ Σωκράτης διὰ τῶν εἰδικῶν τούτων ἐρωτήσεων σκοπεῖ, ἵνα πάντα διέλθωσι διὰ τοῦ στόματος τοῦ σοφιστοῦ, ὅπως μὴ οὗτος ἔπειτα εὑρίσκῃ πλαγίας ὁδούς, ἵνα διολισθαίνῃ.

2. Εἶναι ἀπομίμησις τῆς συνήθους γλώσσης, ἥτις ἐπαναλαμβάνει τὰς λέξεις συχνάκις, ἐφ' ὧν θέτει μεγάλην ἀξίαν. Τοιούτων ἐπαναλήψεων εἶναι μεστὰ τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη, ἐν οἷς ἡ φυσικὴ γλῶσσα ἄριστα ἀπεικονίζεται. Τὸ δὲ ἀντικείμενον τοῦ ῥήματος τούτου εἶναι τὸ ὅ.

3. Ὁ Σωκράτης παντὶ σθένει ἀποφεύγει πᾶσαν ὑποψίαν, ὅτι θέλει νὰ προσβάλῃ τὸν σοφιστήν.

4. Ὑπονοεῖν σημαίνει ἐννοεῖν τι ἄλλου τινὸς χωρὶς οὗτος νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο, Ἀνδοκίδ. Περὶ μυστηρ. ἔκδ. Reisk, σελ. 5. «Ὑμῶν δέομαι μήτε μοι ἀντιδίκους καταστῆναι, μήτε ὑπονοεῖν τὰ λεγόμενα, μήτε ῥήματα θηρεύειν.» Πολλάκις ὅμως τὸ ὑπονοεῖν γίνεται παρανοεῖν.

5. Παρὰ Πλάτωνι ἅπαξ εἰρημένου, δηλοῖ δέ τι ὑπερβολικώτερον τοῦ προλαμβάνειν.

6. Μετὰ τὸ ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν, τὸ ἵνα ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως.

7. Ὑπόθεσις εἶναι ἡ κυρία ἰδέα τοῦ σοφιστοῦ. Αἱ κύριαι ἰδέαι θεωροῦνται ὡς ὑποτιθέμεναι, αἱ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐξαρτώμεναι ὡς ἐπ' αὐτῶν τιθέμεναι.

8. Ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς παρατηρεῖ τάδε· «Ἄρχεται ἐντεῦθεν τὴν πειθὼ διαιρεῖν εἴς τε τὴν πιστευτικὴν καὶ εἰς τὴν διδασκαλικήν. Ἔστι δὲ προσθεῖναι καὶ τὴν ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν, οἷον· Τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα...»

9. Τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι κατηγορηματικόν, οὐ τὸ ὑποκείμενον ἀόριστον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Καλῶ.

ΣΩ. Τί δέ ; πεπιστευκέναι[1] ;

ΓΟΡ. Ἔγωγε[2].

D ΣΩ. Πότερον οὖν ταὐτὸν δοκεῖ σοι εἶναι μεμαθηκέναι καὶ πεπιστευκέναι, καὶ μάθησις καὶ πίστις, ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Οἶομαι μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἄλλο.

ΣΩ. Καλῶς γὰρ οἴει, γνώσει δὲ ἐνθένδε[3]. εἰ γάρ τίς σε ἔροιτο· ἆρ' ἔστι τις, ὦ Γοργία, πίστις ψευδὴς καὶ ἀληθής ; φαίης ἄν, ὡς ἐγὼ οἶμαι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; ἐπιστήμη ἐστὶ ψευδὴς καὶ ἀληθής;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ αὖ[4] ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ τέ γε μεμαθηκότες πεπεισμένοι[5] εἰσὶ καὶ

E οἱ πεπιστευκότες.

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

1. Οἱ παρακείμενοι τῶν ῥημάτων τούτων ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ πίστιν.

2. Ἐννοεῖται ἔξωθεν ἡ φράσις, καλῶ τι πεπιςευκέναι. Καθ' ὅλου ἐπικρατεῖ ὁ γενικὸς κανών, ὅτι ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν ἐπαναλαμβάνονται αἱ σπουδαιότεραι καὶ ἀναγκαιότεραι λέξεις. Ὁ ἐπαναλαμβάνων πλείονας ἀγνοεῖ σπουδαῖον κανόνα τοῦ διαλέγεσθαι.

3. Τὸ ὑπὸ τοῦ Γοργίου εἰρημένον ἦτο γνώμη, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀποδείκνυσι τοῦτο λογικῶς.

4. Ὁ σοφιστὴς εἶπεν ἅπαξ ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἄλλο μάθησις καὶ ἄλλο πίστις. Πάλιν, ἐπειδὴ ἡ μὲν πίστις εἶναι ἀληθὴς καὶ ψευδής, ἡ δὲ ἐπιστήμη δὲν εἶναι ψευδὴς καὶ ἀληθής, ἄρα πάλιν ἐξάγεται ἡ αὐτὴ ὁμολογία, ὅτι ἐπιστήμη καὶ πίςις διαφέρουσιν. Τούτου ἕνεκεν μετεχειρίσθη τὸ αὖ. Ἀντὶ τοῦ γὰρ ὁ Keck προτείνει γ' ἄρ', ἀλλ' ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι ἀναγκαία. Ἂν πίστις καὶ ἐπιστήμη ἦτο τὸ αὐτό, δὲν ἤθελεν ἀποκλείεσθαι ἀπὸ τῆς μιᾶς, ὅτι ἀνήκει τῇ ἑτέρᾳ.

5. Ἡ μάθησις καὶ ἡ πίστις εἶναι εἴδη τοῦ αὐτοῦ γένους, οὗ τὸ κατηγορούμενον ἔχουσιν· καὶ ὁ μαθὼν καὶ ὁ πιστεύσας πείθεται, ἀλλ' ἡ μὲν μάθησις (ἐπιστήμη) εἶναι ἀληθής, ἡ δὲ πίστις δύναται νὰ ἦναι καὶ ψευδής. Ἐντεῦθεν εὑρίσκονται δύο εἴδη πειθοῦς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Βούλει οὖν δύο εἴδη θῶμεν[1] πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναι, τὸ δ' ἐπιστήμην;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ποτέραν οὖν ἡ ῥητορικὴ πειθὼ ποιεῖ ἐν δικαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις[2] περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν γίγνεται ἄνευ τοῦ εἰδέναι ἢ ἐξ ἧς τὸ εἰδέναι;

ΓΟΡ. Δῆλον δή που, ὦ Σώκρατες, ὅτι[3] ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν.

ΣΩ. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, πειθοῦς δημιουργός ἐστι πι-455
στευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ δικαστηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ πιστικὸς[4] μόνον. οὐ γὰρ δήπου ὄχλον[5] γ' ἂν δύναιτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα[6] πράγματα.

1. Ἐπὶ πρώτου μὲν προσώπου τίθεται ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ βούλει καὶ βούλεσθε ἢ θέλεις καὶ θέλετε, ἐπὶ δευτέρου δὲ καὶ τρίτου τίθεται ἀπαρέμφατον. Συνήθως τὸ βούλει καὶ βούλεσθε προηγοῦνται τῆς ὑποτακτικῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπιτάσσονται, Πλάτ. ἐν Φαίδωνι 79, Αι «Θῶμεν οὖν βούλει δύο εἴδη τῶν ὄντων;» Ἡ τοιαύτη χρῆσις τοῦ βούλει καὶ βούλεσθε εὑρίσκεται καὶ ἄνευ ἐρωτήσεως, Πλάτ. ἐν Πολιτ. ΙΙ, 372, Ε. «Εἰ δ' αὖ βούλεσθε καὶ φλεγμαίνουσαν πόλιν θεωρήσωμεν, οὐδὲν ἀποκωλύει.» καὶ ἐν Φαίδωνι 95, Ε. «Εἴτε τι βούλει προσθῆς ἢ ἀφέλῃς».

2. Καὶ ἐνταῦθα φαίνεται τὸ ἀριστοκρατικὸν φρόνημα τοῦ Πλάτωνος, ὅστις καὶ τὸ δικαστήριον θεωρεῖ ὡς τινα τῶν ὄχλων.

3. Ἡ πρότασις συμπληροῦται οὕτως, ὅτι ταύτην τὴν πειθὼ ποιεῖ, ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν γίγνεται ἄνευ τοῦ εἰδέναι.

4. Ὁ Κοραῆς γράφει· «Πειστικός· προειλόμην τὴν ὑφ' ἑτέρων παραιρεθεῖσαν γραφήν, ἀντὶ τοῦ πιστικος.» Τὰ ἄριστα ὅμως τῶν χειρογράφων ἔχουσι πιστικός, Ἐπειδὴ ἡ ῥητορικὴ τὴν πειθὼ ποιεῖ, ἐξ ἧς γίγνεται τὸ πιστεύειν, ἡ πειθὼ εἶναι πιστευτικὴ καὶ ὁ ῥήτωρ πιστευτικός. Τὸ δὲ πιστικὸς κατὰ τὸν Stallbaum σημαίνει τὸν δημιουργὸν καθαρᾶς πίστεως στερουμένης ἐπιστήμης. Διὰ τοῦ μόνον γίνεται ὑπαινιγμός, ὅτι ἡ ῥητορικὴ ἔχει ἔλλειψιν, ἥτις ἐν τοῖς ἔπειτα γίνεται κατάδηλος.

5. Ἂν ὑπῆρχον νέοι φιλομαθεῖς, ἡ διδασκαλία ἦτο εὐκολωτέρα, ἀλλ' ὁ ὄχλος ἀπαιτεῖ πλείονα χρόνον, ὃν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ ῥήτωρ.

6. Τὸ ἐπίθετον μεγάλα ποιεῖ ἀν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

Χ. ΣΩ. Φέρε δή[1], ἴδωμεν τί ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς ῥη-
B τορικῆς· ἐγὼ μὲν γάρ τοι οὐδ' αὐτός πω δύναμαι κατανοῆσαι
ὅ τι λέγω. ὅταν περὶ ἰατρῶν αἱρέσεως[2] ἢ τῇ πόλει σύλλογος ἢ
περὶ[3] ναυπηγῶν ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ ἔθνους[4], ἄλλο
τι[5] ἢ τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ συμβουλεύσει; δῆλον γὰρ ὅτι ἐν ἑκά-

τίθεσιν πρὸς τὸ ὀλίγῳ. Καὶ οἱ ἄλλοι μὲν σύλλογοι δὲν εἶχον μακρὸν χρόνον πρὸς διδασκαλίαν, πρὸ πάντων ὅμως τὰ δικαστήρια, ἐν οἷς ὁ χρόνος τοῦ λέγοντος ὡρίζετο διὰ τῆς κλεψύδρας. Τούτου ἕνεκεν ἀκούονται συχνάκις φράσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν βραχύτητα τοῦ χρόνου, Πλ. ἐν 'Απολογ. 19, Α. «'Επιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ».

1. Καὶ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὁ Σωκράτης ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ περὶ τί εἶναι πειθὼ ἡ ῥητορική· διότι αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον ἐν τῷ δικαίῳ καὶ ἀδίκῳ, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ εἰς ἄλλα, ἐν οἷς ὅμως ὁ ῥήτωρ οὐδεμίαν συμβουλὴν δύναται νὰ δώσῃ. 'Εντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν.

2. Οἱ ἱερεῖς τοῦ 'Ασκληπιοῦ ἐν τῇ ἀρχαιότητι διαδοχικῶς ἀνέπτυσσον τὴν ἰατρικὴν καὶ ὑπὸ τούτων ἱδρύθησαν ἐν πολλαῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι σχολαὶ ἰατρικῆς, ὡς ἐν Κῷ, ἐν Κνίδῳ, ἐν 'Ρόδῳ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ 'Ελλάδι. Τοιοῦτοι ἰατροὶ ἐμισθοῦντο ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ, οἵτινες ἐλέγοντο ἰατροὶ δημοσιεύοντες. Ὅρα 514 D.

3. Ἡ πρόθεσις αὕτη καὶ ἡ ἑπομένη ἀποδίδονται εἰς τὴν ἐννοουμένην γενικὴν αἵρεσεως.

4. Ἡ λέξις ἐν διαφόροις ἐποχαῖς ἔσχε διάφορον σημασίαν. Παρ' 'Ομήρῳ σημαίνει πλῆθος ἐμψύχων ὄντων συνδεομένων διὰ τοῦ αὐτοῦ ἔθους, καὶ δὴ ἔθνεα μυιάων, μελισσάων, ὀρνίθων, χοίρων. 'Απὸ Θουκυδίδου καὶ ἐξῆς ἐσήμαινε τοὺς λαούς. Παρὰ δὲ τοῖς μεταγενεστέροις συγγραφεῦσιν, ὡς παρὰ Δίωνι τῷ Κασσίῳ, ἐδήλου τὰς ἐπαρχίας τῆς 'Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ τέλος παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραφεῦσι τοὺς μὴ δεξαμένους τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Ὁ Πλάτων διὰ τῆς λέξεως δηλοῖ ὡρισμένας τάξεις, ὡς ἐν Σοφιστ. 242 D τὸ 'Ελεατικὸν ἔθνος, ἐν Πολιτ. 260 B τὸ κηρυκικὸν γένος=οἱ κήρυκες.

5. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἄλλο τι ἤ, ὅπερ παρέχει δυσκολίαν. Ὁ Bekker καὶ ὁ Hirschig ὀβελίζουσι τὸν ἤ, ὁ δὲ Jahn ἐννοεῖ τὸ ἔστιν ἢ γίγνεται, ὡς συνήθως ἐν τοιαύτῃ φράσει. Ἂν τις λοιπὸν δέχηται τὴν ἑρμηνείαν ταύτην, ἡ φράσις σημαίνει· ἄλλο τι γίνεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στῃ αἱρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἱρεῖσθαι· οὐδ' ὅταν τειχῶν περὶ οἰκοδομήσεως ἢ λιμένων κατασκευῆς ἢ νεωρίων[1], ἀλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες· οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν αἱρέσεως πέρι[2] ἢ τάξεως τινος πρὸς πολεμίους[3] ἢ χωρίων καταλήψεως συμβουλὴ ᾖ, ἀλλ' οἱ στρατηγικοί· τότε συμβουλεύσουσιν, οἱ ῥητορικοὶ δὲ οὔ· ἢ πῶς λέγεις[4], ὦ Γοργία τὰ τοιαῦτα; ἐπειδὴ γὰρ αὐτός[5] τε φῂς ῥήτωρ εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν ῥητορικούς, εὖ ἔχει τὰ[6] τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι. καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν[7]· ἴσως γὰρ καὶ τυγχάνει τις τῶν ἔνδον ὄντων[8] μαθητής σου

(θὰ συμβῇ) ἢ ὁ ῥητορικὸς δὲν θὰ συμβουλεύσῃ; Βεβαίως ἄλλο. Ἡ ἀπόκρισις αὕτη ἐννοεῖται. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἑπόμενα προϋποθέτουσιν οὐχὶ πρᾶξιν, ἀλλὰ πρόσωπον, τὸ χωρίον ἤθελεν εἶναι σύμφωνον πρὸς ταῦτα, ἂν εἶχεν οὕτωσί. Ἄλλος τις ἢ τότε ὁ ῥητορικὸς συμβουλεύσει; Βεβαίως ἄλλος, ἤτοι ὁ ῥητορικὸς δὲν θέλει συμβουλεύσει καὶ δὲν θέλει συμβουλεύσει, ὅταν...ἀλλ' οἱ ἀρχικέκτονες...ἀλλ' οἱ στρατηγικοὶ τότε συμβουλεύουσιν, οἱ ῥητορικοὶ δὲ οὔ. Ὅτι εἶναι οἱ ἀρχιτέκτονες καὶ οἱ στρατηγικοὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις, τὸ αὐτὸ εἶναι ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τὸ ἄλλος, ὅπερ εἰκάζομεν ὡς δυνάμενον νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ἄλλο.

1. Οὕτως ἐκαλοῦντο αἱ στοαὶ αἱ πλαγίως πρὸς τοὺς λιμένας κείμεναι καὶ χρησιμεύουσαι πρὸς παρασκευὴν καὶ διατήρησιν τῶν νηῶν.

2. Ἡ ἀναστροφὴ γίνεται συνηθέστερον μὲν παρὰ τοῖς ποιηταῖς, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ παρὰ τοῖς πεζογράφοις, Πλάτ. ἐν Φιλήβ. 49, Α. Θουκυδ. I, 76.

3. Δηλαδὴ ὅταν ᾖναι ὁ λόγος, τίνα τάξιν νὰ λάβωμεν ἐναντίον τῶν πολεμίων.

4. Τὸ λέγειν ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἐννοεῖν, ὡς καὶ ἐν Φαίδρ. 265, C. «Μαθήσει ἐνθένδε σαφέστερον τί λέγω», Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. 609.

5. Τὸ αὐτὸς ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἄλλους.

6. Δὲν εἶναι ὑποκείμενον τοῦ ἔχει, ἀλλ' ἀντικείμενον τοῦ πυνθάνεσθαι, ὅπερ συντάσσεται γενικῇ, ὅταν τὸ ἀντικείμενον ᾖναι πρόσωπον, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. 1, 4, 7. Ὀρθῶς λέγει τὰ τῆς τέχνης καὶ οὐχὶ τὸ τῆς τέχνης, διότι δὲν πρόκειται ἤδη περὶ τῆς οὐσίας τῆς ῥητορικῆς, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς, ὡς λέγει ὁ Cron.

7. Τὸ σπεύδειν κυρίως εἶναι ἀμετάβατον, ὅπερ συνηθέστερον παρὰ ποιηταῖς γίνεται μεταβατικόν, Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 251. «Τὸ σὸν σπεύδειν ἅμα, καὶ τοὐμὸν αὐτῆς», ὅμως ἐνίοτε καὶ παρὰ τοῖς πεζογράφοις. Ἡρόδοτ. I, 206. «Παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις.» Παράβαλλ. Θουκυδ. VI, 39. Ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βουλόμενος γενέσθαι, ὡς ἐγώ τινας σχεδὸν[1] καὶ συχνοὺς αἰσθάνομαι, οἳ ἴσως αἰσχύνοιντ'[2] ἄν σε ἀνερέσθαι· ὑπ' ἐμοῦ οὖν ἀνερωτώ-
D μενος νόμισον καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀνερωτᾶσθαι· τί ἡμῖν, ὦ Γοργία, ἔσται, ἐάν σοι συνῶμεν[3]; περὶ τίνων τῇ πόλει συμβουλεύειν οἷοί τε ἐσόμεθα; πότερον περὶ δικαίου μόνον καὶ ἀδίκου ἢ καὶ περὶ ὧν νῦν δὴ Σωκράτης ἔλεγε; πειρῶ οὖν ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγώ σοι πειράσομαι, ὦ Σώκρατες, σαφῶς ἀποκαλύψαι[4] τὴν τῆς ῥητορικῆς δύναμιν ἅπασαν· αὐτὸς γὰρ καλῶς ὑφηγήσω[5]. οἶσθα γὰρ δήπου ὅτι τὰ νεώρια ταῦτα καὶ τὰ τείχη
E τὰ Ἀθηναίων[6] καὶ ἡ τῶν λιμένων κατασκευὴ ἐκ τῆς Θεμιστο-

ὅλη φράσις σημαίνει, φροντίζω διὰ τὸ συμφέρον σου. Οἱ σοφισταὶ εἶχον τὸ συμφέρον νὰ ἔχωσι πλείονας μαθητάς, ὅπως πλείονα μισθὸν λαμβάνωσιν.

8. Ἐν τοῖς διαλόγοις ὑποτίθενται παρόντες καὶ πολλοὶ ἀκροαταί.

1. Τὸ σχεδὸν δὲν προσδιορίζει τὸ αἰσθάνομαι, ἀλλὰ τὸ συχνούς. Ὁ Σωκράτης τὸ κατ' ἀρχὰς μετεχειρίσθη μετριωτέραν ἔκφρασιν, ἀποβλέψας ὅμως πρὸς τοὺς ἀκροατὰς ἐνισχύει ταύτην. Τοῦτο εἶναι λίαν δραματικόν. Παράβαλλ. Φαίδ. 58 Δ. Πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ διαλόγου ὁ Σωκράτης κεντρίζει τὴν φιλοχρηματίαν τοῦ σοφιστοῦ. Ὄντως ὁ Πρωταγόρας διὰ τοιαύτην σύστασιν ὁμολογεῖ χάριτας τῷ Σωκράτει.

2. Ὁ ὁρισμὸς τοῦ Ἀριστοξένου καὶ ἄλλων γραμματικῶν, ὅτι αἰδὼς μὲν εἶναι πρὸ τῆς πράξεως, αἰσχύνη δὲ μετὰ τὴν πρᾶξιν δὲν ἐφαρμόζεται πανταχοῦ, ὡς ἐνταῦθα. Παράβαλλ. καὶ Θουκυδ. I, 84.

3. Τεχνικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν τῆς ὁμιλίας διδασκάλου καὶ μαθητῶν, Παράβαλλ. καὶ Πρωταγόρ. 313, Β. Ἀπολογ. 19, Ε. Τοιαῦτα καὶ τὸ συγγίγνεσθαι καὶ συνδιατρίβειν.

4. Μετά τινος κομπορρημοσύνης ἐπιχειρεῖ νὰ διδάξῃ τὸν φιλόσοφον, ὅστις διὰ τοῦτο εἰρωνεύεται τὸν σοφιστὴν 460 Α.

5. Ἡ διεύθυνσις τῆς συζητήσεως, ἣν ἔδωκεν ὁ Σωκράτης, ἤρεσεν εἰς τὸν σοφιστὴν καὶ διὰ τοῦτο μεταχειρίζεται τὰ αὐτὰ παραδείγματα. Τὸ ἀντίθετον ῥῆμα τοῦ ὑφηγεῖσθαι εἶναι τὸ ὑφέπεσθαι, Πλάτ. ἐν Φαίδωνι 82, Δ καὶ Θουκυδ. I. 78.

6. Ἡ φράσις αὕτη διαφόρως φέρεται ἐν τοῖς διαφόροις χειρογράφοις, τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, τὰ τείχη τὰ Ἀθηναίων καὶ τὰ τείχη Ἀθηναίων. Προετιμήσαμεν τὴν δευτέραν γραφὴν ἕνεκα τῶν ἑξῆς. Ἡ φράσις πλασθεῖσα τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ῥητόρων θελόντων νὰ κολακεύσωσι τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων κατ' ὀλίγον ἐγένετο ἐπίσημος φράσις τῆς πολιτείας. Ἥρμοζε λοιπὸν εἰς τὸν σοφιστὴν νὰ μετα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κλέους[1] συμβουλῆς γέγονε, τὰ δ'[2] ἐκ τῆς Περικλέους, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν[3] δημιουργῶν.

ΣΩ. Λέγεται[4] ταῦτα, ὦ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους[5] δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους[6].

ΓΟΡ. Καὶ ὅταν γέ τις αἵρεσις ᾖ ὧν δὴ σὺ ἔλεγες, ὦ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι οἱ ῥήτορές εἰσιν οἱ συμβουλεύοντες καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας[7] περὶ τούτων. 456

χειρισθῇ τοιαύτην κολακευτικὴν φράσιν. Τὰ τείχη ταῦτα ὠνομάζοντο μακρὸν τεῖχος, μακρὰ τείχη καὶ μακρὰ σκέλη,

1. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὠχύρωσε τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, Θουκυδ. 1,90—93.

2. Ἑτέθη ὁ δέ, ἐν ᾧ δὲν προηγεῖται ὁ μέν.

3. Κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἐκ τῆς τῶν δημιουργῶν, ὅπερ καὶ ἔπραξεν ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Hirschig. Δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη· διότι τοιαῦται βραχυλογίαι εἶναι συχναὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 4, 5. «Ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἑαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλεῖπον τῷ φίλῳ καὶ τῆς τῶν ἰδίων κατασκευῆς καὶ τῶν κοινῶν πράξεων.» Τοιαῦται βραχυλογίαι γίνονται συχνάκις ἐν τοῖς συγκριτικοῖς, Εὐριπίδ. Ἀνδρομάχ. 220.

4. Ὁ μὲν Σωκράτης ἐγεννήθη τὸ 469 π. Χ., ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἐτελεύτησε μετὰ τὸ 465 ἐν Περσίᾳ. Ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ. Διὰ τῆς μικρολόγου κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκριβείας ὁ Σωκράτης σκοπεῖ, ὅπως σβέσῃ τοῦ σοφιστοῦ τὴν θερμότητα, ἣν δεικνύει διὰ τῆς φράσεως, οἶσθα γὰρ δήπου, ὡς καὶ ἐν 470 D.

5. Ὁ Περικλῆς ἤρξατο πολιτευόμενος κατὰ τὸ 468 π. Χ.

6. Τὸ διὰ μέσου τεῖχος κείμενον μεταξὺ τῶν μακρῶν σκελῶν πρὸς τὸν Πειραιᾶ ἠγέρθη τὸ 444 π. Χ.

7. Ἡ αἰτιατικὴ αὕτη ἔχει μὲν τύπον ἀντικειμένου, εἶναι ὅμως προσδιορισμός· διότι οἱ νικῶντες δὲν νικῶσι τὰς γνώμας, ἀλλὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας ἐν ταῖς γνώμαις. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐγένετο φράσις συχνάκις εὑρισκομένη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Ἀριστοφ. ἐν Νεφέλ. 432. «Ἐν τῷ δήμῳ γνώμας οὐδεὶς νικήσει ἢ σύ.» καὶ ἐν Σφηξὶ 597· «Κἀν τῷ δήμῳ γνώμην οὐδεὶς πώποτε ἐνίκησεν, ἐὰν μὴ εἴπῃ.» Ὁμοία φράσις εἶναι καὶ τὸ νικῶ Ὀλύμπια ἀντὶ ἐν Ὀλυμπίοις, Θουκυδ. 1, 126. «Νομίσας ἑορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν Ὀλύμπια νενικηκότι.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ταῦτα καὶ[1] θαυμάζων, ὦ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ, ἥτις ποτὲ ἡ δύναμίς ἐστι τῆς ῥητορικῆς. δαιμονία[2] γάρ τις ἔμοι γε καταφαίνεται τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

ΧΙ. ΓΟΡ. Εἰ[3] πάντα γε εἰδείης, ὦ Σώκρατες, ὅτι ὡς ἔπος εἰπεῖν ἁπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα[4] ὑφ' αὑτῇ[5] ἔχει· μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ· πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ[6] καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν εἰσελθὼν[7] παρά τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν[8] ἢ τεμεῖν ἢ[9] καῦσαι

B

1. Ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός, δηλ. οὐ μόνον βλέπω, ἀλλὰ καὶ θαυμάζων ἐρωτῶ.

2. Ὁ Ὅμηρος μεταχειρίζεται συνήθως τὸ ἐπίθετον ἐν προσφωνησεσιν εἰς θεοὺς ἢ θεάς. Βραδύτερον ἐπεξετάθη ἡ χρῆσις τούτου καὶ σημαίνει τὸ ἔκτακτον, τὸ ὑπεράνθρωπον. Ἐνταῦθα εἰρωνικῶς ὁ Σωκράτης εἰκονίζεται ὡς θαυμαστὴς τῆς ῥητορικῆς.

3. Ἐπειδὴ λείπει ἡ ἀπόδοσις, ἐξηγοῦσι τὴν ὑπόθεσιν ὡς εὐχὴν διὰ τοῦ εἴθε, utinam. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐξάγεται ἡ ἀπόδοσις, καὶ μᾶλλον ἔτι σοι καταφαίνοιτ' ἂν τοιαύτη. Ἡ ἀπόδοσις συχνάκις παραλείπεται, ὁσάκις ὁ λέγων θέλει νὰ ἀποφύγῃ ταύτην ἀφίνων εἰς τὸν ἀκούοντα, ἵνα σταθμίσῃ τὸ βάρος τῆς ἐννοουμένης ἀποδόσεως, ὡς Ἰλιάδ. Α. 139. «Ἀλλ' εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι Ἀχαιοί, ἅρσαντες κατὰ θυμόν, ὅπως ἀντάξιον ἔσται.»

4. Ὁ σοφιστὴς ἐκ τοῦ εἰρωνικοῦ τρόπου τοῦ Σωκράτους κολακευόμενος πειρᾶται, ἵνα ἀνυψώσῃ τὴν τέχνην αὐτοῦ καὶ ἀφέλῃ πᾶσαν κατ' αὐτῆς μομφήν. Εἶναι βραχυλογία ἀντί, ἁπασῶν τῶν τεχνῶν τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶναι ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν. Ὅρα καὶ Φίληβ. σελ. 58.

5. Ἡ ὑπὸ μετὰ δοτικῆς σημαίνει τὸ ὑποκάτω ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς ὑποταγῆς, Ἰσοκράτ. ἐν Πανηγυρ. Β. «Τῶν Ἑλλήνων οἱ μὲν ὑφ' ὑμῖν, οἱ δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἰσίν.

6. Ἐννοεῖ τὸν Ἡρόδικον ὃν ὠνόμασεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 448 B.

7. Ἐνταῦθα ἔχομεν δύο προθέσεις, τὴν μὲν ἐν τῷ ῥήματι, τὴν δὲ παρὰ τῷ ὀνόματι· ἡ πρώτη σημαίνει τὴν διεύθυνσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πάσχοντος, ἡ δὲ δευτέρα τὴν προσέγγισιν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ.

8. Οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ ἦσαν φαρμακευταὶ καὶ χειρουργοι. Ἐν ἀρχῇ αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι γεννῶνται συμφυεῖς, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου διαχωρίζονται.

9. Ὁ Blomfield (ἐν Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν. στίχ. 822) νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τεμεῖν καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρασχεῖν[1] τῷ ἰατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἰατροῦ πεῖσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλῃ τέχνῃ ἢ τῇ ῥητορικῇ. φημὶ δὲ καὶ εἰς πόλιν ὅποι[2] βούλει ἐλθόντα[3] ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ ἰατρόν, εἰ δέοι[4] λόγῳ[5] διαγωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὁπότερον[6] δεῖ αἱρεθῆναι ἰατρόν, οὐδαμοῦ ἂν φανῆναι[7] τὸν ἰατρόν, ἀλλ' αἱ- C

καῦσαι. Διότι, ὡς λέγει, μετὰ τὴν τομὴν ἐγίνετο ἡ καῦσις καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν θέλει νὰ ἐννοήσῃ δύο διαφόρους περιστάσεις. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζουσι πολλὰ χωρία, Ξενοφ ἐν Κύρ. Ἀναβάσ V, 8, 18 «Καὶ γὰρ οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσιν ἐπ' ἀγαθῷ.» καὶ Πρωταγόρ. 354, Α. Ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα χωρία ὑποστηρίζοντα τὴν φερομένην γραφήν, δὲν μεταβάλλομεν τὸ χωρίον, Πλάτ. ἐν Πολιτ ΙΙΙ, 466, D καὶ ἐν Πολιτικῷ σελ. 293. Β.

1. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο εἶναι κοινὸν καὶ εἰς τὸ τεμεῖν καὶ εἰς τὸ καῦσαι. Λείπει δὲ ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία, ἥτις ἀλλαχοῦ προστίθεται, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ 33, Β. «Καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν.»

2. Ἐκ τῆς ἑπομένης μετοχῆς ἐξάγεται τὸ ἀπαρέμφατον ἐλθεῖν, ὅπερ ὅμως δὲν ἀπαιτεῖ προσδιορισμὸν ἐκφράζοντα τὴν ἐν τόπῳ στάσιν, ἀλλὰ τὴν εἰς τόπον κίνησιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ῥητορικὸς οὐ μόνον θὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ διαμείνῃ, ἵνα διαγωνισθῇ, μετεχειρίσθη τὸ ὅποι. Ὁ σοφιστὴς νομίζει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ὅριον τοῦ χώρου δυνάμενον νὰ κωλύσῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ῥητορικοῦ.

3. Ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ δυϊκὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ συνέταξε πρὸς τὸ πλησιέστερον. Σημειωτέον, ὅτι καὶ ἡ αἰτιατικὴ αὕτη μένει οἱονεὶ ἀπόλυτος· διότι καὶ τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ὑποκείμενα τοῦ φανῆναι ἄν· διότι τοῦτο ἔχει ὡς ὑποκείμενον μόνον τὸ ἰατρόν, ὅπερ καὶ ἐπανελήφθη.

4. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἔχει ἀπόδοσιν τὸ φανῆναι ἄν.

5. Ἐπειδὴ τὸ διαγωνίζεσθαι ἔχει ἔννοιαν γενικήν, προσετέθη ὁ προσδιορισμὸς λόγῳ.

6. Ἡ πλαγία αὕτη ἐρώτησις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λόγῳ διαγωνίζεσθαι. Αἱ πλάγιαι ὅμως ἐρωτήσεις ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ῥημάτων ἐρωτᾶν, πυνθάνεσθαι, ἀποφαίνεσθαι καὶ τῶν τοιούτων. Καὶ τὸ διαγωνίζεσθαι βραχυλογικῶς παρέχει τοιαύτην ἔννοιαν.

7. Τὸ ῥῆμα μέχρις ἡμῶν διετήρησε τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει ἐνταῦθα. Εἶναι δὲ ἡ φράσις ἐντονωτέρα τῶν μηδαμοῦ τιθέναι καὶ nullo loco numerari καὶ pro nihilo putari, Πλάτ. ἐν Φαίδωνι 72, C. «Οἶσθ' ὅτι τελευτῶντα πάντ' ἂν λῆρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειε καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο». καὶ Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ Στεφάν. σελ. 328. (ἔκδ. Reisk). «Ἐν οἷς οὐδαμοῦ σὺ φανήσῃ γεγονὼς οὐ πρῶτος, οὐ δεύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν[1], εἰ βούλοιτο[2]. καὶ εἰ[3] πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὁντιναοῦν ἀγωνίζοιτο, πείσειεν ἂν αὐτὸν ἑλέσθαι ὁ ῥητορικὸς μᾶλλον[4] ἢ ἄλλος ὁστισοῦν· οὐ γάρ ἐστι[5] περὶ ὅτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥητορικὸς ἢ ἄλλος ὁστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει[6]. ἡ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη[7] ἐστὶ καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης· δεῖ μέντοι, ὦ Σώκρατες, τῇ ῥητορικῇ χρῆ-
D σθαι ὥσπερ τῇ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ[8]. καὶ γὰρ τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ

τερος, οὐ τρίτος, οὐ τέταρτος, οὐ πέμπτος, οὐχ ἕκτος....»

1. Κυρίως ἥρμοζε νὰ εἴπῃ, τὸν λέγειν δυνατόν. Ἂν καὶ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀπεῖδε μόνον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ὅμως ἦτο συνήθης φράσις. Πλάτ. Πρωταγόρ. 329, Α. «Τάχ' ἂν καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν.»

2. Διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης δίδει μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸν ῥήτορα, δηλ. ἀρκεῖ νὰ θέλῃ.

3. Δὲν εἶναι ἐναντιωματικός, ἀλλὰ κατὰ τύχην συνέπεσαν οἱ δύο σύνδεσμοι.

4. Τὸ μᾶλλον συντακτέον μετὰ τοῦ πείσειεν ἄν καὶ χάριν τοῦ ἢ μετέβαλε τὴν θέσιν αὐτοῦ.

5. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔχει ὡς ὑποκείμενον τὸ νοούμενον τί.

6. Ἐννοεῖ τοὺς ὄχλους, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Τὸ ἔμπρόθετον τοῦτο προσδιορίζει τὸ πιθανώτερον εἶποι καὶ σημαίνει ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Ῥωμαῖος ἤθελεν ἐκφράσει οὕτω coram populi turba. Παράβαλλ. καὶ 459, Α. Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ εἶναι ἄξιον προσοχῆς τὸ πλῆρες τῆς ἐκφράσεως, ὅπερ ἔχει πολὺ τὸ σοφιστικόν. Ἡ φράσις ἐν πλήθει ἐτέθη τελευταία, διότι ἦκιστα τιμᾷ τὸν σοφιστήν. Ἡ νίκη ἤθελεν ὁμολογηθῇ ὑπὸ ἀμαθῶν καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἐπισταμένων.

7. Τοῦτο εἶναι ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος· διότι συνήθως προηγεῖται ἡ ἀντωνυμία ἡ ἐκφράζουσα τὴν ποιότητα καὶ ἕπεται ἡ τὴν ποσότητα δηλοῦσα. Πλάτ. ἐν Νόμ. III, 686, Β. «Τηλικοῦτον καὶ τοιοῦτον σύστημα.» Παράβαλλ. καὶ Πρωταγόρ. 328, D· Τοιοῦτον καὶ τὸ λατινικὸν talis tantaque Ἐνταῦθα λήγει ὁ ἔπαινος τῆς ῥητορικῆς καὶ ἄρχεται ἡ ὑπὲρ ταύτης ἄμυνα. Ἡ τέχνη αὕτη, ὡς εἰκόνισε ταύτην ὁ σοφιστής, ἔχει μὲν δύναμιν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἠθικὴ τέχνη. Τούτου ἕνεκεν ἠναγκάσθη, ὅπως ἀπολογηθῇ. Ἡ ἀπολογία ὅμως φέρει αὐτὸν εἰς ἀντίφασιν.

8. Τοῦτο λέγεται ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ ἄνω εἰρημένα, εἰ πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὁντιναοῦν ἀγωνίζοιτο. Οἱ σοφισταὶ ἦσαν ἀγωνιστικοὶ καὶ ἐριστικοί. Τινὲς δὲ τούτων, ὡς ὁ Εὐθύδημος καὶ ὁ Διονυσόδωρος, ἦσαν διδάσκαλοι τῆς ἀθλητικῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους[1], ὅτι ἔμαθε[2] πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν[3] καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι[4], ὥστε κρείττων εἶναι[5] καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν· οὐ τούτου ἕνεκα τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτιννύναι[6]. οὐδέ γε μὰ[7] Δία ἐάν τις εἰς παλαίστραν[8]

1. Ὁ Γοργίας φύσει δὲν ἦτο κακός, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ σοφιστοῦ. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 95. Τὸ ἐμπρόθετον δὲν προσδιορίζει τὸ χρῆσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀγωνία χρῆσθαι=ἀγωνίζεσθαι.

2. Ὡς ὑποκείμενον τοῦ ἔμαθε ἐφέρετο κοινῶς ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τις. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πλείονα χειρόγραφα δὲν ἔχουσι ταύτην, παρελείφθη. Ἄλλως πολλαχοῦ παραλείπεται ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία, ὡς ἐν Γορ. 464, Α καὶ ἐν Κρίτωνι 49, C. «Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ ὑπ' αὐτῶν.» καὶ ἐν Μένωνι 79, Β.

3. Περὶ τοῦ ἀγῶνος ὅρα Φιλόστρατ. Εἰκόν. Β'. καὶ Πίνδ. ἐν Ἰσθμ. Δ. 77.

4. Τὸ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι ἤτοι ἡ ὁπλομαχία ἐγένετο τεχνικὴ ἄσκησις ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ ἐξῆς.

5. Ἐνταῦθα δείκνυται σαφῶς ἡ σημασία τοῦ ὥστε μετὰ ἀπαρεμφάτου, δηλ. ὅτι ἡ ἰδιότης ἢ ἡ ἐνέργεια εἶναι τοιαύτη, ὥστε δύναταί νὰ ἐπέλθῃ τὸ ἀποτέλεσμα, περὶ οὗ ὁ λόγος· δὲν ἐκφράζει ὅμως, ὅτι καὶ ὄντως ἐπῆλθεν. Ὅτι δὲ καὶ ἡ δύναμις τοῦ λόγου δύναται νὰ ὠφελήσῃ καὶ νὰ βλάψῃ, παρετήρησε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ῥητορ. Ι, 1. «Εἰ δ', ὅτι μεγάλα βλάψειεν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λόγων, τοῦτό γε κοινόν ἐστι κατὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν πλὴν ἀρετῆς, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν χρησιμωτάτων, οἷον ἰσχύος, ὑγιείας, πλούτου στρατηγίας· τούτοις γὰρ ἂν τις ὠφελήσειε τὰ μέγιστα χρώμενος δικαίως, καὶ βλάψειεν, ἀδίκως.»

6. Ὁ σοφιστὴς χωρεῖ ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἐπὶ τὰ δεινότερα· μεταχειρίζεται δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ πλῆρες τῆς ἐκφράσεως, ἵνα δείξῃ, ὅτι τὰ πάντα ἐκθέτει ἀκριβῶς. Τὰ τοιαῦτα ὅμως ποιεῖ εἰς πράγματα ἐπουσιώδη ἢ τοὐλάχιστον εἰς πράγματα, ἃ οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ.

7. Κυρίως τὸ μὰ δὲν ἔχει οὔτε καταφατικήν, οὔτε ἀποφατικὴν σημασίαν, ἀλλὰ προσκτᾶται τοιαύτην διὰ τῆς προσθήκης τοῦ γαὶ ἢ οὔ, Ἰλιαδ. Α. 234 καὶ Ψ. 43. Παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ὅμως συγγραφεῦσιν ἔχει ἀρνητικὴν σημασίαν καὶ ἄνευ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου, ὁσάκις ἡ ἄρνησις ἦναι σαφὴς ἐκ τῆς ἐννοίας.

8. Ἡ παλαίστρα ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν ἐκείνης, ἣν δεικνύει τὸ ὄνομα, δηλ. σημαίνει μόνον τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φοιτήσας[1], εὖ ἔχων[2] τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα[3] τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων
E ἢ τῶν φίλων, οὐ[4] τούτου ἕνεκα δεῖ τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνοι[5] μὲν γὰρ παρέδοσαν[6] ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνο-
457 μένους[7], μὴ ὑπάρχοντας[8]· οἱ δὲ μεταστρέψαντες[9] χρῶνται τῇ

τόπον, ἐν ᾧ παλαίει τις. Παρὰ δὲ τῷ Λονγίνῳ ὑπάρχει ἡ ποιητικὴ φράσις IV, 4. «Ξενοφῶν καὶ Πλάτων ἐκ τῆς Σωκράτους ὄντες παλαίστρας.» Παράβαλλ. Πλούτ. ἐν βίῳ Δημ. 5 καὶ ἐν βίῳ Ἀντων. 9.

1. Φοιτᾷν εἶναι τεχνικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν τοῦ συχνάζειν τακτικῶς εἰς σχολεῖον ἢ εἰς γυμνάσιον.

2. Ὁ Deuschle καὶ ὁ Cron νομίζουσιν, ὅτι τὸ μὲν εὖ ἔχων ἀναφέρεται εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν, τὸ δὲ πυκτικὸς γενόμενος εἰς τὴν μόρφωσιν. Νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι ἂν τὸ εὖ ἔχων εἶχε τοιαύτην σημασίαν, δὲν ἠδύνατο νὰ θέσῃ αὐτὸ μετὰ τὸ φοιτήσας. Ὁ συγγραφεὺς διὰ τοῦ εὖ ἔχων ἐννοεῖ τὸ πάγιον σῶμα, ὅπερ κτᾶται ὁ φοιτῶν εἰς τὴν παλαίστραν. Ὥστε τὸ μὲν εὖ ἔχων σημαίνει ἀμυντικὴν δύναμιν, τὸ δὲ πυκτικὸς γενόμενος ἐπιθετικήν.

3. Τὸ ἔπειτα συγκεφαλαιοῖ τὰς προηγουμένας μετοχάς, Πρωταγόρ. 362, C.

4. Ἐπαναλαμβάνει τὴν ἄρνησιν, διότι ἀπεμακρύνθη πολὺ ἀπὸ τῆς προηγουμένης.

5. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλ' εἰς τοὺς διδασκάλους· κεῖνται μὲν οὗτοι συντακτικῶς ἐγγύτερον, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ ὑποτίθενται ἐγγύτερον τῶν διδασκάλων κείμενοι.

6. Δηλ. τὴν πυκτικὴν καὶ τὴν ὁπλομαχίαν. Τὸ παραδιδόναι περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ διδάσκειν, Πλάτ. Πρωταγόρ. 319, E.

7. Τὸ μέσον ἀμύνεσθαι σημαίνει ἀποκρούω ἀπὸ ἐμαυτοῦ κακόν τι, ὑπερασπίζω ἐμαυτόν, Ἰλιάδ. Μ. 243. «Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.» καὶ Ἡρόδοτ. V, 27.

8. Ἡ μετοχὴ αὕτη δὲν συνδέεται μετὰ τῆς προηγουμένης, διὰ δὲ τοῦ ἀσυνδέτου δίδεται εἰς τὸν λόγον ῥητορικὴ χροιά. Τὸ ἀντικείμενον τῆς μετοχῆς λείπει, δηλ. ἀδικίας. Τὸ ῥῆμα συντάσσεται καὶ μετοχῇ, Ἡρόδοτ. VII, 8. «Ὑπῆρξαν ἄδικα πιεῦντες.» Τὸ ὑπάρχειν δὲν σημαίνει ὅτι καὶ τὸ ἁπλοῦν, διότι τὸ σύνθετον δηλοῖ τὸ πλαγίως ἄρχειν τῆς ἀδικίας, ὡς συνήθως πράττουσιν οἱ ἐν τῇ ὁπλομαχίᾳ ἠσκημένοι.

9. Τὸ ἀντικείμενον λαμβάνεται ἐκ τῶν ἑπομένων· ἡ δὲ πρόθεσις σημαίνει ἀντιστροφὴν καὶ συμφώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἰσχύι καὶ τῇ τέχνῃ[1], οὐκ ὀρθῶς. οὔκουν οἱ διδάξαντες πονηροί,[2] οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πονηρὰ τούτου ἕνεκά ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι, οἶμαι[3], ὀρθῶς. ὁ αὐτὸς δὴ λόγος[4] καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς[5] ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν B ἔμβραχυ[6] περὶ ὅτου ἂν βούληται· ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι—ὅτι δύναιτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι—οὐτε τοὺς ἄλλους δημιουργούς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ καὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἐὰν δέ,[7] οἶμαι, ῥητορικὸς γενόμενός τις κἄτα[8] ταύτῃ τῇ δυνάμει

νως πρὸς τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐτέθη τὸ οὐκ ὀρθῶς.

1. Ἡ μὲν ἰσχὺς ἀναφέρεται εἰς τὸ εὖ ἔχων, ἡ δὲ τέχνη εἰς τὸ πυκτικὸς γενόμενος.

2. Πονηρὸς λέγεται ὁ εἰς ἄλλους πόνους ἐργαζόμενος· τούτου ἕνεκεν δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦναι πάντοτε ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἄψυχα ὄντα. Ἐντεῦθεν παρὰ Πλάτωνι καὶ Ξενοφῶντι λέγεται, οἰκία πονηρά, δίαιτα, τροφή, αὐλοί, σῶμα κτλ

3. Εἰς τὰ εἰρημένα ὁ σοφιστὴς ἔχει πεποίθησιν, ἀλλὰ μετεχειρίσθη τὸ οἶμαι χάριν λιτότητος.

4. Ὁ λόγος ἐνταῦθα σημαίνει σχέσιν, ἀναλογίαν καὶ ἐν Θεαιτ. 158, D. καὶ Ἡροδότ. II, 109.

5. Ἡ πρὸς μετὰ αἰτιατικῆς δεικνύει ἐνταῦθα σχέσιν, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. I, 636. «Τὰ γυμνάσια καὶ ξυσσίτια πολλὰ μὲν ἄλλα νῦν ὠφελεῖ τὰς πόλεις, πρὸς δὲ τὰς στάσεις χαλεπά.»

6. Ἄλλοι γράφουσιν ἐμβραχύ, τὸ ἔμβραχυ ὅμως εἶναι ἀττικώτερον. Περὶ τῆς σημασίας ὁ Τίμαιος λέγει· «Ἔμβραχυ, συντόμως καὶ οἷον ἐν βραχεῖ»· ὁ δὲ Σχολιαστὴς ἐν Θεάγ. σελ. 127. «Ὅπερ ἂν εἴποι τις εὐχερῶς εἰπεῖν ἐθέλων, ἢ ἁπλῶς, τοῦτο ἔμβραχυ λέγεται. Ἔμβραχυ οὖν, συντόμως καὶ ἁπλῶς....» Κατὰ δὲ τὸν Cron σημαίνει ὅ τι καὶ τὸ ἐν βραχεῖ ἢ συνελόντι εἰπεῖν.

7 Ὁ σοφιστὴς ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ καθόλου περιπίπτει εἰς ταυτολογίας, ὡσεὶ ἤθελε διὰ τοῦ ὄγκου τῶν φράσεων, νὰ καλύψῃ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἰδεῶν, ὡς λέγει ὁ Cron.

8. Τὸ κἄτα συχνάκις τίθεται μετὰ μετοχάς, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 1, 5. «Ἐδόκει δ' ἂν ἀμφότερα ταῦτα, εἰ προαγορεύων ὡς ὑπὸ θεοῦ φαινόμενα κἄτα ψευδόμενος ἐφαίνετο.» καὶ Ἀριστοφ. ἐν Ἱππ. 391. «Ἀλλ' ὅμως οὗτος τοιοῦτος ὢν ἅπαντα τὸν βίον κἄτα ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ[1], οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν[2] ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρείᾳ παρ-
C ἔδωκεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀποκτιννύναι[3], ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

XII. ΣΩ. Οἶμαι[4], ὦ Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολλῶν λόγων[5] καὶ καθεωρακέναι[6] ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε[7], ὅτι οὐ ῥᾴδίως δύνανται[8] περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσι[9] διαλέγεσθαι, διορισάμενοι

1. Τὸ ῥῆμα ἀδικεῖν κυρίως εἶναι ἐνεργητικὸν ἀμετάβατον καὶ εὑρίσκεται τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ὁμηρικῷ ὕμνῳ εἰς Δήμητρ. 367.

2. Τὸ ὑποκείμενον πρέπει νὰ νοηθῇ ἔξωθεν, τοὺς ἀνθρώπους ἢ τοὺς πολίτας.

3. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι σχῆμα κλιμακωτόν, καθ' ὅσον ἐκ τῶν μικροτέρων χωρεῖ εἰς τὰ φοβερώτερα. Ἐνταῦθα ὁ Γοργίας δεικνύει αὐστηρότητα κατὰ τῶν μὴ ὀρθῶς χρωμένων τῇ ῥητορικῇ. Τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν ἠθικὴν τοῦ γέροντος σοφιστοῦ. Καὶ ὅμως τοιοῦτος ἀνήθικος ῥήτωρ ἦτο ὁ τοῦτον ξενίζων Καλλικλῆς. Εὐφυῶς δ' ὁ Πλάτων ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ Γοργίου τὴν τιμωρίαν, ἧς ἦσαν ἄξιοι ἀνήθικοι ῥήτορες, οἷος ὁ Καλλικλῆς.

4. Πρὶν ἐλέγξῃ ὁ Σωκράτης τὸν εἰς ἀντίφασιν περιπεσόντα σοφιστήν, ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ, ἂν οὗτος θεωρῇ τὸν ἔλεγχον ὡς προσβολὴν τῆς φιλοτιμίας αὐτοῦ.

5. Ὁ λόγος ἐνταῦθα σημαίνει διάλογον, συζήτησιν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑπομένων. Παράβαλλ. καὶ Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 335 ἐν παραβολῇ πρὸς 337, Α.

6. Κυρίως καθορᾶν σημαίνει βλέπειν ἀπὸ ὑψηλοῦ μέρους πρὸς τὰ κάτω, Ἰλιάδ. Ν. 4. Αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπε ὅσσε φαεινώ, νόσφιν ἐφ' ἱπποπόλων Θρηκῶν καθορώμενος αἶαν » καὶ Πλάτ. ἐν Φαίδωνι 109, Ε. «Εἴ τις πτηνὸς γινόμενος ἀναπτοῖτο, κατιδεῖν ἂν καὶ τὰ ἐκεῖ.» Ἐντεῦθεν περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ παρατηρεῖν, ἐπισκοπεῖν, οὐχὶ πλέον ἐπὶ ὑλικῆς σημασίας.

7. Πᾶσαι αἱ ἀντωνυμίαι εἶναι δεκτικαὶ τοῦ ἄρθρου. Ἀπολλώνιος ὁ ἐπικληθεὶς Δύσκολος ἐνόμιζεν (Περὶ συντάξ. I, 16), ὅτι μόνον οἱ ἀμφότεροι δὲν δέχεται τοῦτο. Τὸν κανόνα ὅμως τοῦ γραμματικοῦ δὲν ἐτήρησεν ὁ Πλάτων ἐν Φιλήβ. 22 καὶ ἐν Συμποσ. 209.

8. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος λείπει, ὅπερ δυνάμεθα νὰ ἀναπληρώσωμεν διὰ τοῦ, οἱ λέγοντες, ἢ οἱ διαλεγόμενοι.

9. Κυρίως ἐπιχειρεῖν σημαίνει, βάλλω τὸ χέρι μου εἴς τι, Ὀδυσσ. Ω. 386 καὶ 395 καὶ Ἡρόδοτ. III, 61. Συνεκδοχικώτερον δὲ τίθεται καὶ ἐπὶ πράξεων, ἐν αἷς δὲν εἶναι ἀνάγκη τῆς χειρός.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πρὸς ἀλλήλους καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες[1] ἑαυτοὺς οὕτω διαλύεσθαι τὰς συνουσίας, ἀλλ' ἐὰν περί του ἀμφισβητήσωσι καὶ μὴ φῇ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ[2] σαφῶς, χαλεπαίνουσί[3] τε καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονεικοῦντας[4], ἀλλ' οὐ ζητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ· καὶ ἔνιοί γε τελευτῶντες αἴσχιστα ἀπαλλάττονται[5], λοιδορηθέντες[6] τε καὶ εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι[7] ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιούτων ἀνθρώπων ἠξίωσαν ἀκροαταὶ γενέσθαι. τοῦ δὴ ἕνεκα λέγω ταῦτα; ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθα λέγειν οὐδὲ σύμφωνα[8]

1. Τὸ μανθάνειν εἶναι τρόπον τινὰ τὸ παθητικὸν τοῦ διδάσκειν· Ὅμοια ῥήματα εἶναι τὸ λέγειν καὶ ἀκούειν, τὸ διδόναι καὶ λαμβάνειν, τὸ ἡγεῖσθαι καὶ ἕπεσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα.

2. Ἡ ἄρνησις δὲν ἀνήκει εἰς τὸ σαφῶς, ἀλλ' εἰς τὸ ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐννοούμενον φῇ.

3. Τὸ ὑποκείμενον ἐξάγεται ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως, ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον.

4. Κατὰ μὲν τὴν κοινὴν γραφὴν αἱ δύο μετοχαὶ εἶναι αἰτιατικῆς, κατὰ δὲ τὸ Αὐγουσταῖον χειρόγραφον ὀνομαστικῆς. Τὰς αἰτιατικὰς δέχονται οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν, ὡς ὁ Hermann, ὁ Jahn, ὁ Kratz καὶ ὁ Stallbaum· διότι ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, οἴεται ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον κατὰ φθόνον τὸν ἑαυτοῦ λέγειν φιλονεικοῦντα, ἀλλ' οὐ ζητοῦντα τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ.

5. Μέσον ἀλληλοπαθὲς = ἀπαλλάσσουσιν ἀλλήλους.

6. Αἱ μετοχαὶ αὗται δὲν συνδέονται μετὰ τῶν προηγουμένων, διότι εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ αἴσχιστα. Ὁ Ὁλλανδὸς Naber νομίζει, ὅτι ἡ φράσις, λοιδορηθέντες τε καί, πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ. Ἡ ἔννοια καὶ ἄνευ τῆς φράσεως ταύτης δὲν ἀποβάλλει δύναμιν, ἀλλ' ὁ Πλάτων ἐνταῦθα πειρᾶται, ὅπως καταστήσῃ τὸν λόγον ὅσον οἷόν τε πληρέστερον.

7. Τὸ ἄχθεσθαι ἔχει ποικιλίαν συντάξεων, ὡς περί τινος, Ἡρόδοτ. VI 1,99, ἐπί τινος, Πλάτ. ἐν Παρμενίδ. 130, Α, ὑπέρ τινος, ὡς ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀπολογ. 23, Ε. «Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν».

8. Τὸ ἀκόλουθον διαφέρει τοῦ σύμφωνον, καθ' ὅσον τὸ μὲν πρῶτον ἀφορᾷ εἰς τὰς συνεπείας δοθέντος ὁρισμοῦ, τὸ δὲ σύμφωνον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὁμολογίαν δύο παραλλήλων ἰσχυρισμῶν. Ὁ Πλάτων ἀρέσκεται νὰ λαμβάνῃ μεταφορὰς ἐκ τῆς μουσικῆς, οἷον τὸ ἐνταῦθα σύμφωνον καὶ ἀλλαχοῦ τὸ διαφωνεῖν, συνᾴδειν, συνῳδοί.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες περὶ τῆς ῥητορικῆς. φοβοῦμαι οὖν διελέγχειν[1] σε, μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονεικοῦντα λέγειν τοῦ[2] καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ. ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν καὶ σὺ εἷ τῶν ἀνθρώπων ὧν περ καὶ ἐγώ, ἡδέως ἄν σε διερωτῴην[3]· εἰ δὲ μή, ἐῴην ἄν. ἐγὼ δὲ τίνων εἰμί; τῶν ἡδέως μὲν ἂν ἐλεγχθέντων[4], εἴ τι μὴ ἀληθὲς λέγω, ἡδέως δ' ἂν ἐλεγξάντων, εἴ τίς τι μὴ ἀληθὲς λέγοι[5], οὐκ ἀηδέστερον μέντ' ἂν ἐλεγχθέντων ἢ ἐλεγξάντων· μεῖζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ἡγοῦμαι, ὅσῳ[6] περ μεῖζον ἀγαθόν ἐστιν αὐτὸν[7] ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ μεγίστου ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. οὐδὲν[8] γὰρ οἶμαι τοσοῦτον κακὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, 458

1. Ἡ διὰ σημαίνει ἐπίτασιν, καθ' ὅσον ἐνέργειά τις διέρχεται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο.

2. Πληρεστέρα ἤθελεν εἶναι ἡ φράσις, ἂν ὑπῆρχε τὸ ἕνεκα, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ παραλείπεται, Θουκυδ. I,4. «Τό τε ληστικόν, ὡς εἰκός, καθῆρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, τοῦ τὰς προσόδους μᾶλλον ἴέναι αὐτῷ.» καὶ 1,23. «Διότι δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον καὶ τὰς διαφοράς, τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη».

3. Ἡ μὲν ὑπόθεσις ἐγένετο καθ' ὁριστικὴν ἔγκλισιν πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀναγκαίου, ἡ δὲ ἀπόδοσις κατ' εὐκτικήν, ὅπως δηλωθῇ μόνον ἰδέα τις, ἥτις δύναται καὶ νὰ μείνῃ ἀπραγματοποίητος.

4. Ὁ Σωκράτης κατὰ τὸν σώφρονα αὐτοῦ χαρακτῆρα προτάσσει τὸ ἐλέγχεσθαι τοῦ ἐλέγχειν.

5. Ἡ εὐκτικὴ ἐνταῦθα τὸ προβληματῶδες σημαίνουσα ἥρμοζε νὰ τεθῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ φιλοσόφου, ὅστις περὶ ἑαυτοῦ δέχεται, ὅτι ὄντως δύναται νὰ εἴπῃ τι μὴ ἀληθές.

6. Πολλάκις δύο συγκριτικὰ ἢ δύο ὑπερθετικὰ δέχονται τὰ συσχετικὰ τοσούτῳ—ὅσῳ πρὸς δήλωσιν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ ὑπάρχει ποιότης τις ἢ ἰδιότης. Θουκυδ. VIII, 84. «Ὅσῳ μάλιστα καὶ ἐλεύθεροι ἦσαν οἱ ναῦται, τοσούτῳ καὶ θρασύτατα προσπεσόντες τὸν μισθὸν ἀπῄτουν.» Ἐνίοτε ὅμως λείπει τὸ τοσούτῳ Θουκυδ. I,68. «Οὐχ ἥκιστα ὅσῳ καὶ μέγιστα ἐγκλήματα ἔχομεν.» καὶ II,47. «Αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον, ὅσῳ καὶ μάλιστα προσῄεσαν.» Ὅμοιον εἶναι καὶ τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Πλάτωνος.

7. Ἡ ἀντωνυμία δὲν εἶναι ἐπαναληπτική, ἀλλὰ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἄλλον.

8. Τοῦτο δὲν εἶναι τρόπος ἐκφράσεως, ὡς παρὰ πολλοῖς γίνεται, ἀλλὰ πραγματικὴ πεποίθησις τοῦ Σωκράτους. Διότι ἐκ τῆς γνώσεως γεννᾶται ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μάθησις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅσον δόξα[1] ψευδὴς περὶ ὧν τυγχάνει νῦν[2] ἡμῖν ὁ λόγος ὤν. εἰ μὲν οὖν καὶ σὺ φὴς τοιοῦτος εἶναι, διαλεγώμεθα· εἰ δὲ καὶ δοκεῖ B
χρῆναι ἐᾶν, ἐῶμεν ἤδη χαίρειν[3] καὶ διαλύωμεν τὸν λόγον.[4]

ΓΟΡ. Ἀλλὰ φημὶ μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι οἷον σὺ ὑφηγεῖ[5]· ἴσως μέντοι χρῆν ἐννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων.[6] πάλαι γάρ τοι, πρὶν καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν[7], ἐγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην[8], καὶ νῦν ἴσως πόρρω ἀποτενοῦμεν[9],

κατὰ τὸν φιλόσοφον χρησιμεύει καὶ πρὸς ἠθικὴν διόρθωσιν. Ἀπολογ. 25 Ε.

4. Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἦναι ὑποκείμενον τοῦ προηγουμένου εἶναι, ἤρμοζε νὰ ἦναι κατ' αἰτιατικὴν καὶ ὁ Heindorf ἐκφράζει ἐπιθυμίαν διορθώσεως· δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη, διότι δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὸ ἐστί, ὡς πράττει ὁ ἡμέτερος Κοραῆς.

2. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης τὴν γενικὴν παρατήρησιν ἐφαρμόζει εἰς τὴν εἰδικὴν περίστασιν.

3. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχε μόνον τὸ χαίρω, τὸ δὲ χαίρομαι ὠνομάζετο βαρβαρισμὸς ἢ Ἀτισμός. Ὅρα Ἀριστοφάν. ἐν Εἰρήν. 291 καὶ Σχολ. αὐτόθι.

4. Ὁ Heindorf μὴ ἐννοῶν ἐνταῦθα τὸν λόγον ἀνέγνω τὸν σύλλογον. Δὲν εἶναι ἀνάγκη διορθώσεως· διότι ὁ λόγος σημαίνει διάλογον, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. Παράβαλλ. καὶ 505, C.

5. Ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ εἶναι ἐμέ. Εἶμαι τοιοῦτος, ὁποῖον παραινεῖς νὰ ἦμαι.

6. Δηλαδὴ τὴν ἐπιθυμίαν, τὸ συμφέρον τῶν ἀκροατῶν. Ὁ Γοργίας, ἀφ' οὗ παρετήρησεν, ὅτι συχνάκις ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἐλέγχεται πρὸ πολλῶν ἀκροατῶν, ἐπιθυμεῖ νὰ διακόψῃ τὴν συζήτησιν. Ἀλλ' ἂν τὴν αἰτίαν ἀπέδιδεν εἰς ἑαυτόν, τοῦτο ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἧττα. Διὰ τοῦτο πειρᾶται νὰ ἀποδώσῃ τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἀκροατάς, ὡς ὁ Σχολιαστὴς παρετήρησεν· «Δέδοικεν ὁ Γοργίας καὶ φεύγει τὴν διάλεξιν, αἰτιᾶται δὲ τοὺς παρόντας πανούργως ὡς οὐκ ἀνεξομένους.»

7. Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ διάλογος ἐγένετο ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ ἐπίδειξις.

8 Πολλὰς ἐπιδείξεις ἐποιησάμην.

9. Τὸ ῥῆμα εἶναι ἐνταῦθα μεταβατικόν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, Πρωταγόρ. 336, C· καὶ Πολιτ. X, 605, C. Ἀντικείμενον εἶναι τὸ διαλέγεσθαι, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῆς ἑπομένης ὑποθετικῆς προτάσεως, ἣν διαλεγώμεθα. Ἡ μεταφορὰ εἶναι ἐκ τῶν ἀποτεινομένων σωμάτων, Πρωταγόρ. 329 Α. «Τὰ Χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἠχεῖ καὶ ἀποτείνει.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

C ἦν διαλεγώμεθα· σκοπεῖν οὖν χρὴ καὶ τὸ τούτων, μή[1] τινας αὐτῶν κατέχομεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο πράττειν.

XIII. ΧΑΙ. Τοῦ μὲν θορύβου[2], ὦ Γοργία τε καὶ Σώκρατες, αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν, βουλομένων[3] ἀκούειν, ἐάν τι λέγητε· ἐμοὶ δ' οὖν[4] καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτη ἀσχολία, ὥστε τοιούτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων ἀφεμένῳ προὐργιαίτερόν[5] τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν.

D ΚΑΛ. Νὴ[6] τοὺς θεούς, ὦ Χαιρεφῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτὸς πολ-

1. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τὸ τούτων. Τὸ μὴ φέρεται καὶ εἰς ὁριστικὴν ἐπὶ τοιαύτης σημασίας, ὡς Πλάτ. ἐν Λάχ. 196, C. «Ὁρῶμεν μὴ Νικίας οἴεται τί λέγειν.» καὶ ἐν Λύσ. 216, C. «Ἔτι δὲ καὶ τόδε σκεψώμεθα, μὴ ἡμᾶς λανθάνει τὸ φίλον ὡς ἀληθῶς, οὐδὲν τούτων ὄν.» Ἡ μὲν ὑποτακτικὴ δηλοῖ, ὅτι θέλει τις ἀπὸ πρότερον νὰ προφυλαχθῇ, ἡ δὲ ὁριστικὴ σημαίνει, ὅτι τοῦτο ὑπάρχει ἤδη, ὡς λέγει ὁ Cron.

2. Εἶδός τι ἀνακολούθου, διότι γίνεται ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ θορύβου καὶ τοῦ Χαιρεφῶντος. Κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, τούτων μὲν τῶν ἀνδρῶν θορυβούντων αὐτοὶ ἀκούετε, ... ἐμοὶ δέ. Περὶ τῆς θέσεως τῶν ἀκροατῶν ἐν τῷ διαλόγῳ ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 109.

3. Ὁ Χαιρεφῶν εὐφυῶς ὁμιλεῖ διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων τοῦ σοφιστοῦ. Ἐκεῖνος εἶπε, βουλουμένους τι καὶ ἄλλο πράττειν, οὗτος δὲ βουλομένους ἀκούειν. Πρὸς δὲ τὴν φράσιν πόρρω ἀποτενοῦμεν, ἀντιτίθεται ἡ, μὴ γένοιτο τοιαύτη ἀσχολία.

4. Κατὰ τὴν πιθανωτέραν γνώμην ὁ σύνδεσμος παράγεται ἐκ τοῦ ὄν, ὅπερ ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τῆς βεβαιωτικῆς σημασίας τοῦ συνδέσμου, Ἡρόδοτ. III, 80. «Ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν.» Θουκυδ. II, 5. Διαφέρει ὅμως τοῦ δή, καθ' ὅσον τοῦτο μὲν σημαίνει ἀλήθειαν καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσαν, τὸ δὲ οὖν, μόνον κατὰ τὴν κρίσιν καὶ προσδοκίαν τοῦ λέγοντος.

5. Τὸ θετικὸν εἶναι προύργου, τὸ δὲ συγκριτικὸν προὐργιαίτερος. Ὁ δὲ τύπος προὐργιέστερος, ὅστις μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου, εἶναι ἀμφίβολος. Ὁ Σχολιαστὴς ἑρμηνεύει τὴν λέξιν διὰ τοῦ προτιμότερον καὶ ὄντως ἐκεῖνο, ὅπερ ὀφείλει τις νὰ πράξῃ πρὸ ἄλλου ἔργου, εἶναι προτιμότερον.

6. Ὁ Καλλικλῆς χαίρει ἐπὶ τῇ ἐξακολουθήσει τοῦ διαλόγου· διότι πρὸ ὀλίγου ἤκουσεν, ὅτι ὁ διάλογος ἤχθη εἰς τὴν πολιτικήν, ἥτις ἦτο ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ὥστε καὶ ὁ Χαιρεφῶν καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐπιθυμοῦσι μὲν τὴν ἐξακολούθησιν, ἀλλὰ διὰ διάφορα αἴτια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοῖς ἤδη λόγοις παραγενόμενος[1] οὐκ οἶδ' εἰ[2] πώποτε ἥσθην οὕτως ὥσπερ νυνί· ὥστ' ἔμοιγε, κἂν τὴν ἡμέραν ὅλην ἐθέλητε διαλέγεσθαι, χαριεῖσθε[3].

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμόν[4] οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλει Γοργίας.

ΓΟΡ. Αἰσχρὸν[5] δὴ τὸ λοιπόν[6], ὦ Σώκρατες, γίγνεται ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν, καὶ ταῦτ'[7] αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον[8] ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλεται. ἀλλ' εἰ δοκεῖ τουτοισί, διαλέγου τε καὶ ἐρώτα ὅ τι Ε βούλει.

ΣΩ. Ἄκουε δή, ὦ Γοργία, ἃ θαυμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ

1. Τὸ παραγίγνεσθαι ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ εἶναι παρόντα ὡς καὶ παρὰ Θουκυδ. III, 54. «Μάχῃ τῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γῇ γενομένῃ παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Παυσανίᾳ».

2. Δηλαδὴ ἐν τῷ παρόντι διαλόγῳ ηὐχαριστήθην ἢ ἐν οἱῳδήποτε ἄλλῳ.

3. Οὐδόλως ἀποβλέπει ὁ πολιτευτὴς εἰς τὴν δεινὴν θέσιν, εἰς ἣν Σωκράτης περιήγαγε τὸν σοφιστήν.

4. Εἶναι ὁ Σωκράτης μετὰ τῶν περιστάσεων αὐτοῦ, ὡς τὸ τῶν παρόντων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

5. Ὁ σοφιστὴς πάντοτε ἀποβλέπει εἰς τὴν ἰδίαν τιμήν. Παράβαλλ. καὶ Πρωταγόρ. 352, D. «Αἰσχρόν ἐστιν ἐμοὶ σοφίαν μὴ οὐχὶ πάντων κράτιστον φάναι.»

6. Τοῦτο πρέπει νὰ ληφθῇ ἐπιρρηματικῶς. Ἀφ' οὗ πάντες ἐξεφράσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ διαλόγου, ὑπελείπετο μόνος ὁ Γοργίας, ὅστις τὴν ἄρνησιν θεωρεῖ ὡς προσβάλλουσαν τὴν ἰδίαν φιλοτιμίαν.

7. Τινὰ τῶν χειρογράφων δὲν ἔχουσι τὴν φράσιν καὶ ταῦτα· ἂν λείψῃ, ὁ λόγος δὲν ζημιοῦται πολύ, διότι ἡ μετοχὴ εἶναι ἐναντιωματική. Ἡ φράσις αὕτη σημαίνει ἐπίδοσιν, ὡς καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. II, 216. «Γελᾶν ἀναπείθειν καὶ ταῦθ' οὕτω πολέμιον ὄντα τῷ γέλωτι.»

8. Δὲν λέγει ἐπαγγελλόμενον, διότι τοῦτο δὲν ἦτο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σοφιστοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τύχην εἶπε τοῦτο καὶ περιεπλέγχθη. Τὸ χωρίον τοῦτο περιέχει δυσκολίαν ἐν τῇ συντάξει. Ὁ Hirschig νομίζει μέν, ὅτι ἠδύνατο νὰ διορθωθῇ εἰς, καὶ ταῦτ αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον τῷ βουλομένῳ ἐρωτᾶν ἐμέ, ὅμως ἐννοεῖ τὸ διαλέγεσθαι, ὡς ἐννοεῖται καὶ ἐν τοῖς ἡγουμένοις ῥήμασι εἴπερ ἐθέλει Γοργίας (διαλέγεσθαι) καὶ μὴ ἐθέλειν (διαλέγεσθαι). Ἡμεῖς κατὰ δύο τρόπους δυνάμεθα νὰ συντάξωμεν τὸ χωρίον· ἢ ἐκ τοῦ ἐρωτᾶν ἐννοοῦμεν τὸ ἀποκρίνεσθαι ὡς ἐν 447 D ἢ θεωροῦμεν ὡς βραχυλογίαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σοῦ· ἴσως γάρ τοι σοῦ ὀρθῶς λέγοντος ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω.[1] ῥητορικὸν φῂς ποιεῖν οἷός τ' εἶναι, ἐάν τις βούληται παρὰ σοῦ μανθάνειν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν[2] περὶ πάντων, ὥστ' ἐν ὄχλῳ πιθανὸν εἶναι, οὐ διδάσκοντα, ἀλλὰ πείθοντα[3];

459 ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἔλεγές τοι νῦν δὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ ῥήτωρ.

ΓΟΡ. Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἔν γε ὄχλῳ[4].

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄχλῳ[5] τοῦτό ἐστιν ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν[6]; οὐ γὰρ δήπου ἔν γε τοῖς εἰδόσι τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίγνεται[7];

1. Οἱ λόγοι τοῦ σοφιστοῦ ὑποτίθεται ῥέοντες πρὸς τὰ κάτω, ἀλλ' ὁ Σωκράτης δὲν ὑποδέχεται αὐτοὺς ὀρθῶς. Ἀφ' οὗ ὁ σοφιστὴς ὡμολόγησεν, ὅτι τὸν ἔλεγχον δὲν θεωρεῖ ὡς προσβολήν, ὁ φιλόσοφος ἄρχεται ἐλέγχων τὸν Γοργίαν.

2. Ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐννοητέα ἡ φράσις, φῂς οἷος τ' εἶναι ποιεῖν ῥητορικόν· τὸ δὲ ῥητορικὸς συντάσσεται μετὰ τῆς περὶ καὶ γενικῆς δυνάμει τῆς λεκτικῆς τοῦ ὀνόματος σημασίας.

3. Ὁ Γοργίας ὡμολόγησεν ἐν 455 Α, ὅτι ὑπάρχουσι δύο εἴδη πειθοῦς, ἡ πιστευτικὴ καὶ ἡ διδασκαλικὴ καὶ ὅτι ὁ ῥήτωρ ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην.

4. Ἐπειδὴ ὁ σοφιστὴς γινώσκει, ὅτι θέλει ἐξελεγχθῆναι ἀντιφάσκων, πειρᾶται νὰ προφυλαχθῇ διὰ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ. Ὁ Γοργίας δὲν μετεχειρίσθη τὴν φράσιν περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ ἐν 456 C καὶ 457 B, ἀλλ' εἶπε μόνον, ὅτι ὁ ἰατρὸς θέλει ἡττηθῇ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ὅμως ἐν Χαρμίδ. 165 C. «Ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐστὶ τοῦ ὑγιεινοῦ».

5. Τὸ ἐμπρόθετον τοῦτο διὰ τοῦ ἄρθρου μεταβάλλεται εἰς οὐσιαστικόν.

6. Ἡ μετοχὴ εἶναι ὀνοματική. Αἱ ὀνοματικαὶ μετοχαὶ ἔχουσι τὸ ἄρθρον, ἀλλὰ καὶ ἀνάρθρως εὑρίσκονται, Πλάτ. ἐν Νόμ. VI. 795. «Διαφέρει πάμπολυ μαθὼν μηδὲν μαθόντος.»

7. Ἐνταῦθα σαφῶς δείκνυται ἡ διαφορὰ τοῦ εἶναι καὶ γίγνεσθαι, καθ' ὅσον ἐκεῖνο μὲν σημαίνει ὅ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκ' ἰατρός γε ὤν[1]· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί. B

ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ ἰατρός γε δήπου ἀνεπιστήμων ὢν ὁ ἰατρὸς ἐπιστήμων.

ΓΟΡ. Δῆλον ὅτι[2].

ΣΩ. Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν[3] ὁ ῥήτωρ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ᾖ. τοῦτο συμβαίνει ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Τοῦτο ἐνταῦθά γε συμβαίνει[4].

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας[5] τέχνας, ὡσαύτως ἔχει ὁ ῥήτωρ καὶ ἡ ῥητορική· αὐτὰ[6] μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει, μηχανὴν δέ τινα πειθοῦς εὑρηκέναι[7], ὥστε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδότων. C

XIV ΓΟΡ. Οὐκοῦν πολλὴ ῥᾳστώνη[8], ὦ Σώκρατες, γίγνεται,

παρξιν, τοῦτο δὲ μεταβολὴν καταστάσεως.

1. Ἐννοεῖται ἔξωθεν ἡ φράσις, πιθανώτερος γίγνεται.

2. Ἐννόησον ὁλόκληρον τὴν προηγουμένην πρότασιν.

3. Τὸ ὅταν συντάσσεται ὑποτακτικῇ καὶ σπανιώτατα εὐκτικῇ, μάλιστα, ὅταν ἡ πρότασις, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται, ἐκφράζηται κατ' εὐκτικήν. Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 448. «Ἐνταῦθα πέμπει τόνδ', ὅπως, ὅταν νεῶν φθαρέντες ἐχθροὶ νῆσον ἐκσωζοίατο, κτείνοιαν εὐχείρωτον Ἑλλήνων στρατόν.» Τὸ συμβαίνει σημαίνει ἐξάγεται λογικῶς.

4. Καὶ ἐνταῦθα ὁ σοφιστὴς διὰ τὸν φόβον τοῦ ἐλέγχου πειρᾶται τὴν ἰσχὺν τῆς ἀποδείξεως νὰ περιορίσῃ μόνον ἐπὶ τῆς εἰδικῆς ταύτης περιστάσεως.

5. Τοὐναντίον ὁ Σωκράτης τείνει νὰ γενικεύσῃ τὸν συλλογισμόν.

6. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν συνδέεται μετὰ τῆς προηγουμένης ὡς ἐπεξήγησις. Τὰ μὲν πράγματα δηλοῦσι τὸ ἀληθές, ἡ δὲ μηχανὴ τὸ φαινόμενον.

7. Περὶ τῆς θεωρίας, ἣν ὁ Γοργίας εἶχε περὶ ῥητορικῆς, ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 93. Ἡ φράσις αὕτη τοῦ Σωκράτους ἔχει πολλὴν τὴν εἰρωνείαν.

8. Λοιπὸν τὸ νὰ μὴ ἦναι κατώτερος ἀπὸ τοὺς δημιουργοὺς εἶναι μεγάλη ἐπιδεξιότης; Ὁ σοφιστὴς πάντοτε ἀποβλέπει πρὸς τὸν ἔπαινον ἢ τὸν ψόγον τοῦ ῥήτορος, ἐν ᾧ περὶ τούτου δὲν πρόκειται. Τὴν ἐρώτησιν ταύτην προεκάλεσεν ἡ τελευταία φράσις τοῦ Σωκράτους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μίαν[1] ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν[2];

ΣΩ. Εἰ[3] μὲν ἐλαττοῦται ἢ[4] μὴ ἐλαττοῦται ὁ ῥήτωρ τῶν ἄλλων διὰ τὸ οὕτως ἔχειν[5], αὐτίκα[6] ἐπισκεψόμεθα, ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγον· ἢ· νῦν δὲ τόδε πρότερον σκεψώμεθα, ἆρα τυγχάνει
D περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν[8] καὶ κακὸν οὕτως ἔχων[9] ὁ ῥητορικὸς ὡς περὶ τὸ ὑγιεινὸν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὧν αἱ ἄλλαι τέχναι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰ-

1. Τὰ εἷς, μία, ἕν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τίθενται ἐπὶ ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς· ἐνταῦθα εἶναι ἀντιδιαστολὴ τῆς ῥητορικῆς πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας. Παράβαλλ. Πρωταγόρ. 318, Ε.

2. Δημιουργοὶ ἐνταῦθα εἶναι οἱ εἰδότες, οἱ εἰδικοὶ περί τι.

3. Εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ἐπισκεψόμεθα.

4. Ἐνταῦθα λείπει τὸ ὑποθετικὸν εἰ, ὅπερ παρέλειψεν, ἵνα μὴ προέλθῃ χασμῳδία. Ἐπὶ τῶν διαζευκτικῶν τὸ εἰ παραλείπεται ἀπειράκις, κατ' ἐξοχὴν δὲ παρὰ τῷ Ὁμήρῳ.

5. Ἡ φράσις αὕτη ἀντιπροσωπεύει τὴν προηγουμένην, διὰ τὸ μίαν ταύτην τέχνην μαθεῖν.

6. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Αὐτίκα· εὐθέως καὶ παραχρῆμα· νῦν δὲ μικρὸν ὕστερον.»

7. Τὸ ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ λεχθὲν ἦτο ὅλως ἀλλότριον τοῦ ζητουμένου. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος λέγει· «Ἀντὶ τοῦ, ἐὰν ἡμῖν χρήσιμον ᾖ τὸ ὑπὲρ λόγου ζητεῖν.» Ἀνάλογον χωρίον παρὰ Πρωταγόρᾳ, 357, Β. «Ἐὰν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα». Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι πρὸς λόγου, ἀνθ' οὗ ὁ Hermann ἔγραψε πρὸς λόγον, ὅπερ εἶναι σύνηθες ταῖς ἀρχαίοις. Τῇ διορθωσει ἠκολούθησαν οἱ ἐκδόται πλὴν τοῦ Hermann καὶ Hirschig.

8. Πᾶσαι αἱ ἰδέαι ὑπάγονται εἰς τὸ ἀληθές, τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν. Ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς κεῖται τὸ δίκαιον.

9. Εἶναι μὲν γενικὴ φράσις, ἀλλ' ἐξηγεῖται διὰ τῶν ἑπομένων. Ὁ Γοργίας εἶπεν ἐν 456Β, ὅτι ὁ ῥήτωρ (καίπερ μὴ γινώσκων ἰατρικά) θέλει νικήσει τὸν ἰατρόν. Τὰ ἰατρικὰ ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενον, περὶ ὃ ἀσχολεῖται ἡ ῥητορική. Ὡμολόγησε δ' ὁ σοφιστὴς ἐν 454 Β, ὅτι ἀντικείμενον τῆς ῥητορικῆς εἶναι τὰ δίκαια καὶ ἄδικα. Ἐνταῦθα λοιπὸν προτείνονται τρία ἐρωτήματα· α) ἂν ὁ ῥήτωρ δὲν ἔχῃ ἀνάγκην τῆς γνώσεως τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων· β) ἂν ἔχῃ ἀνάγκην ταύτης πρὸ τῆς μαθήσεως τῆς ῥητορικῆς καὶ γ') ἂν ἡ διδασκαλία τῆς ῥητορικῆς ἀποβαίνῃ ἀδύνατος ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δώς[1], τί ἀγαθὸν ἢ τί κακόν ἐστιν ἢ τί καλὸν ἢ τί αἰσχρὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, πειθὼ δὲ περὶ αὐτῶν μεμηχανημένος[2], ὥστε δοκεῖν εἰδέναι οὐκ εἰδὼς ἐν οὐκ εἰδόσι[3] μᾶλλον τοῦ εἰδότος; ἢ ἀνάγκη εἰδέναι, καὶ δεῖ προεπιστάμενον[4] ταῦτα ἀφικέσθαι παρὰ σὲ τὸν μέλλοντα[5] μαθήσεσθαι τὴν ῥητορικήν; εἰ δὲ μή, σὺ ὁ τῆς ῥητορικῆς διδάσκαλος τούτων μὲν οὐδὲν διδάξεις τὸν ἀφικνούμενον—οὐ γὰρ σὸν ἔργον—ποιήσεις[6] δ' ἐν τοῖς πολλοῖς[7] δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰδότα καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ὄντα; ἢ τὸ παράπαν οὐχ οἷός τε ἔσει διδάξαι αὐτὸν τὴν ῥητορικήν, ἐὰν μὴ προειδῇ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; ἢ πῶς τὰ τοιαῦτα ἔχει, ὦ Γοργία; καὶ πρὸς Διός, ὥσπερ ἄρτι εἶπες, ἀποκαλύψας[8] τῆς ῥητορικῆς εἰπὲ τίς ποθ' ἡ δύναμίς ἐστιν; 460

1. Ἡ μετοχὴ αὕτη δὲν συνδέεται, διότι εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ οὕτως ἔχων.

2. Τὸ ῥῆμα τοῦτο συνηθέστερον εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ τύπῳ, ὡς ἐνταῦθα. Ὁ παθητικὸς ὅμως παρακείμενος ἔχει καὶ παθητικὴν σημασίαν, Ἡρόδοτ. V, 90. «Τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα.» Ὀρθῶς μετεχειρίσθη τὸν παρακείμενον, διότι ὁ ῥήτωρ ὑποτίθεται, ὅτι ἐξεῦρε τὴν πειθὼ πρὶν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρᾶξιν.

3. Ἡ φράσις αὕτη διαφέρει τῆς ἁπλῆς δοτικῆς, ἣν ἠδύνατο νὰ συντάξῃ μετὰ τοῦ δοκεῖν· διότι διὰ ταύτης θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ῥητορικοῦ θὰ περιορίζηται ἐν τῷ κύκλῳ τῶν μὴ εἰδότων.

4. Τὸ πρότερον, ὅπερ ἐκφράζει ἡ ἐν τῷ ῥήματι πρόθεσις, ἐλέχθη ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἔλθῃ ὁ μαθητὴς πρὸς τὸν διδάσκαλον.

5. Ἡ μετοχὴ ἀναλυομένη γίνεται, ὃς ἂν μέλλῃ. Ὁ περιφραστικὸς μέλλων διαφέρει τοῦ ἁπλοῦ μέλλοντος (ὁ μαθησόμενος τοῦ μέλλοντος μαθήσεσθαι), καθ' ὅσον ἡ διὰ τοῦ μέλλω περίφρασις σημαίνει τι ἀναμφιβόλως γεννησόμενον ἄνευ ἀναφορᾶς πρὸς τὸν χρόνον, ἐν ᾧ ὁ μέλλων χρόνος τίθεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρόν.

6. Τὸ ποιεῖν συντασσόμενον ἀπαρεμφάτῳ σημαίνει κατορθόνω, ἵνα γείνῃ τι, ὡς τὸ λατινικὸν facio ut. Ὀδυσσ. Ψ. 258. Ἡρόδοτ. I 209.

7. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰ ἐν δήμῳ, ἐν πλήθει, ἐν ὄχλῳ.

8. Ἡ σύνταξις ἔχει οὑτωσί· ἀποκαλύψας τὴν τῆς ῥητορικῆς δύναμιν εἰπέ τίς ποτ' ἐστιν. Ὁ Σωκράτης ποιεῖ ὑπαινιγμόν τινα πρὸς τὴν κομπορρημοσύνην τοῦ σοφιστοῦ. Ὅρα 455, Ε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐὰν τύχῃ μὴ εἰδώς, καὶ ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθήσεται[1].

ΣΩ. Ἔχε[2] δή· καλῶς γὰρ λέγεις. ἐάνπερ ῥητορικόν σύ τινα ποιήσῃς, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἤτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον μαθόντα παρὰ σοῦ[3].

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί οὖν; ὁ τὰ τεκτονικὰ μεμαθηκὼς τεκτονικός[4], ἢ οὔ;

Β ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ μουσικός;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ τὰ ἰατρικὰ ἰατρικός, καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον[5]· ὁ μεμαθηκὼς[6] ἕκαστα τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἡ ἐπιστήμη ἕκαστον ἀπεργάζεται;

1. Τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα τῶν χειρογράφων ἔχουσι μαθήσεται, ὅπερ οἱ ἀρχαιότεροι ἐκδόται ἔτρεψαν εἰς μαθήσεσθαι. Δὲν εἶναι ἀνάγκη· διότι ἀνάλογα χωρία ὑπάρχουσι πλεῖστα, Πολιτ. V, 405, Α καὶ ἐν Σοφιστ. 231, D. Ἡ ὁμολογία αὕτη ἄγει τὸν σοφιστὴν εἰς ἀντίφασιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πῶλος 461 Β ἐλέγχει τὸν διδάσκαλον, ὅτι δὲν ἔπρεπε τοῦτο νὰ ὁμολογήσῃ.

2. Ὁ Σουΐδας λέγει περὶ τῆς φράσεως οὐχὶ ὀρθῶς· «Ἔχε δή, ἀντὶ τοῦ ἄγε δή, ἢ ὅρα δὴ ἢ πρόσεχε ἤ τι τοιοῦτο.» διότι σημαίνει στάσου, μὴ προχωρῇς, τὸ γερμανικὸν Halt. Ἐννοεῖται ἡ ἀντωνυμία σαυτόν. Αἱ πληρέστεραι φράσεις εἶναι, ἔχε σιγῇ, ἠρέμα, ἀτρέμας. Μεταχειρίζεται δὲ τὴν φράσιν ὁ Πλάτων, ὅταν θέλῃ νὰ κωλύσῃ τὸν λέγοντα, ὅπως μὴ προβῇ εἰς τὸν λόγον, καθ' ὅσον θέλει νὰ εἴπῃ σπουδαῖόν τι. Παράβαλλ. Πρωταγόρ. 349, Ε.

3. Τὸ παρὰ σοῦ προσδιορίζει μόνον τὸ ὕστερον μαθόντα. διότι πρότερον ἤθελε μάθει παρ' ἄλλου.

4. Μεταχειρίζεται τὰ παραδείγματα ταῦτα πρὸς δήλωσιν, ὅτι ἑκάστη τέχνη δίδωσι τῷ μανθάνοντι τὴν προκήκουσαν ποιότητα. Ἄρα καὶ ὁ τὰ δίκαια μανθάνων γίνεται δίκαιος.

5. Λόγος ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἀναλογία, ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι.

6. Ἡ ἐνέργεια τοῦ ῥήματος ἐπαναλαμβάνεται μὲν πολλάκις, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ θέσῃ ἐνεστῶτα, διότι θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἔμαθε καὶ τὰ ἀποτελέσματα σώζονται. Τούτου ὅμως ὑπάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 144. «Ἀκήκοα μὲν τοὔνομα, μνημονεύω δ' οὔ.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκὼς δίκαιος[1];

ΓΟΡ. Πάντως δήπου.

ΣΩ. Ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι, τὸν δὲ δί- C
καιον βούλεσθαι[2] δίκαια πράττειν;

1. Ἡ ἀναλογία αὕτη προϋποτίθησιν, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπιστήμη, ὅπερ ἐν ἄλλοις διαλόγοις ἀποδεικνύει ὁ φιλόσοφος. Καὶ ὄντως τοῦτο εἶναι τὸ θεωρητικῶς ἀληθές, ἀλλ' ἡ πεῖρα πολλάκις μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ ἀρετὴ δὲν ταὐτίζεται μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὅτι οἱ γνῶσται τοῦ δικαίου εἶναι ἄδικοι, ὡς ὁ τὴν πεῖραν γινώσκων Ἀριστοτέλης λέγει ἐν Ἠθικ. μεγ. Α, 1 «ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν τοῦτο (δηλ. ἅμα εἰδέναι ἐπιστήμην τινὰ καὶ ταύτης ἐπιστήμονα εἶναι οἷον τὸν ἰατρικὴν εἰδότα εὐθέως εἶναι ἰατρὸν) συμβαίνει· οὐ γὰρ εἴ τις οἶδε τὴν δικαιοσύνην τί ἐστιν, εὐθέως δίκαιός ἐστιν.»

2. Ὁ Schleiermacher καὶ ὁ Bekker ἐξαλείφουσι τὸ βούλεσθαι, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζομεν· διότι ὁ Γοργίας εἶπεν ἐν 457 B, ὅτι ὁ ῥήτωρ δύναται μέν, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ θέλῃ νὰ ἀδικήσῃ. Ἄλλως τὸ ῥῆμα τοῦτο ὑπάρχει παρὰ τῷ Κοϊντιλιανῷ II, 15, 15. «Itaque disputatio illa contra Gorgiam ita clauditur: Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ῥητορικὸν δικαιον εἶναι, τὸν δὲ δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν. «Ad quod ille quidem conticescit, sed sermonem suscipit Polus.» Ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου στηριζόμενος ὁ Wohlrab νομίζει, ὅτι ὁ ἑπόμενος διάλογος (πλὴν τῆς ὁμολογίας τοῦ Γοργίου, Φαίνεταί γε) μέχρι τέλους τοῦδε τοῦ κεφαλαίου εἶνα προσθήκη μεταγενεστέρας χειρός. Ὀρθῶς ὅμως παρατηρεῖ ὁ Cron, ὅτι οὕτως ἔπρεπε νὰ ἐξαλείψωμεν καὶ τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον, ἀφ' οὗ κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν ἐτελείωσεν ὁ διάλογος πρὸς τὸν Γοργίαν. Εἰς τοσαύτην τόλμην δὲν χωρεῖ ὁ Wohlrab λέγων, ὅτι τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον περιέχει τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ προηγουμένου ἐλέγχου καὶ ὅτι τὸ σιωπᾷ (conticescit) τοῦ Κοϊντιλιανοῦ σημαίνει, ὅτι ὁ Γοργίας δὲν ἀντιλέγει πλέον. Ἀλλ' ὁ Cron λέγει, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἄρχεται οὐχὶ ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἔχε δὴ 460 A. Νομίζομεν, ὅτι ἡ φράσις τοῦ Κοϊντιλιανοῦ δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ κατὰ γράμμα. Ὄντως ἐνταῦθα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΓΟΡ. Φαίνεταί γε.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὅ γε δίκαιος ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τὸν δὲ ῥητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι.[1]

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ ῥητορικὸς ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Οὐ φαίνεταί γε.

D XV. ΣΩ. Μέμνησαι οὖν λέγων[2] ὀλίγῳ πρότερον[3] ὅτι οὐ δεῖ τοῖς παιδοτρίβαις ἐγκαλεῖν οὐδ' ἐκβάλλειν[4] ἐκ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ χρῆταί[5] τε καὶ ἀδικῇ; ὡσαύτως[6] δὲ οὕτω

λήγει ὁ ἔλεγχος τοῦ Γοργίου, ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται περὶ καταδείξεως ἀντιφάσεως, ὁ Σωκράτης ἐνόμισε δέον νὰ κυρώσῃ τὸν συλλογισμὸν καὶ ὑπὸ ἀρνητικὴν ὄψιν, δηλ. εἶναι ἀνάγκη ὁ ῥήτωρ νὰ πράττῃ τὰ δίκαια καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ πράττῃ τὰ ἄδικα. Ἦτο δὲ ἀναγκαία ἡ κύρωσις τοῦ ἀρνητικοῦ μέρους, διότι τοῦτο μεταχειρίζεται ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ πρὸς κατάδειξιν τῆς ἀντιφάσεως. Συγκεφαλαίωσις. Ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκὼς δίκαιος· ὁ ῥητορικὸς τὰ δίκαια μεμάθηκε· ἄρα δίκαιος ὁ ῥητορικός. Ὁ δίκαιος δίκαια βουλήσεται πράττειν· δίκαιος δὲ ὁ ῥητορικός· οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ἀδικεῖν.

1. Ἡ ὑπόμνησις αὕτη τοῦ Σωκράτους καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Γοργίου ἴσως ἠδύνατο νὰ παραλειφθῇ, ἀλλ' ὁ φιλόσοφος ἐθήρευσεν, ἵνα καταστήσῃ τὸν συλλογισμὸν ὅσον οἷόν τε ἄρτιον.

2. Ἡ μετοχὴ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὅτε καὶ παρατατικὸν τῆς ὁριστικῆς· Παράβαλλ. Πλάτ. ἐν Χαρμίδ. 156, Α. «Μέμνημαι δὲ ἔγωγε καὶ παῖς ὢν Κριτίᾳ τῷδε ξυνόντα σέ.»

3. Ὅρα 456—457, C.

4. Ὅταν δύο ῥήματα συντάσσωνται μετὰ διαφόρων πτώσεων, εἶναι ἀνάγκη τὸ ἀντικείμενον νὰ ἐπαναλαμβάνηται κατὰ τὴν ἁρμόζουσαν εἰς τὸ ῥῆμα πτῶσιν, ἢ τοὐλάχιστον νὰ ἀντιπροσωπεύηται τοῦτο δι' ἀντωνυμίας, ὅπερ ἐνταῦθα δὲν γίνεται· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὅμοια παραδείγματα, Ἡσίοδ. Ἔργ. 166 καὶ Ἀντιγόν 901.

5. Ὁ Heindorf κατά τινα χειρόγραφα προσθέτει τὴν φράσιν, μὴ καλῶς, ἥτις εἶναι περιττή· καὶ ἄνευ ταύτης δύναται τὸ χωρίον νὰ ἐξηγηθῇ, διότι τὸ ῥῆμα τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ καὶ διὰ μετοχῆς, τῇ πυκτικῇ χρώμενος ἀδικῇ. Ποία εἶναι ἡ χρῆσις τῆς ῥητορικῆς, δηλοῖ ἡ ἑπομένη φράσις.

6. Ὀρθῶς ὁ Κοραῆς παρετήρησεν· «Οὐ πλεονάζει θάτερον τῶν δύο ταὐτοσήμων ἐπιρρημάτων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ ἀδίκως χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν[1] μηδὲ ἐξελαύνειν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ οὐκ ὀρθῶς χρωμένῳ τῇ ῥητορικῇ ; ἐρρήθη ταῦτα ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ἐρρήθη.

ΣΩ. Νῦν δέ γε ὁ αὐτὸς οὗτος φαίνεται, ὁ ῥητορικός[2], οὐκ ἄν Ε ποτε ἀδικήσας[2]· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε, ὦ Γοργία, λόγοις ἐλέγετο[3], ὅτι ἡ ῥητορικὴ περὶ λόγους εἴη οὐ τοὺς τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου·[4] ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐγὼ τοίνυν σοῦ τότε ταῦτα λέγοντος ὑπέλαβον, ὡς οὐδέποτ' ἂν εἴη ἡ ῥητορικὴ ἄδικον πρᾶγμα, ὅ[5] γ' ἀεὶ περὶ δικαιοσύνης τοὺς λόγους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὕστερον ἔλεγες,

ὥσπερ γὰρ λέγεται ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ ταὐτὸ τοῦτο, οὕτω καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐπιρρήματα διπλοῦται, εἰς πλείονα ἔμφασιν.»

1. Τὰ ἀπαρέμφατα ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ προηγουμένου δεῖ.

2. Κατὰ τὸν Stallbaum ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, τοιοῦτος, οἷος οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσειεν.

3. Ὁ Γοργίας εἶπεν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ ἀσχολεῖται περὶ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα ἐν 454 Β.

4. Ἐν τοῖς ὀνόμασι τοῖς συνδεομένοις διὰ τοῦ καὶ συχνάκις λείπει τὸ ἄρθρον, ὅταν ταῦτα ἦναι τοῦ αὐτοῦ γένους. Ἡ παράλειψις ἐπὶ ἑτερογενῶν συμβαίνει σπανιώτατα, Πλάτ. ἐν Κρατ. 405, D. «Τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἀκοιτιν. Ἐνίοτε λείπει τὸ ἄρθρον εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὀνομάτων, Πλάτ. ἐν Νόμ. X. 903, D. «Μετατιθέναι τὸ μὲν ἄμεινον γιγνόμενον ἦθος εἰς βελτίω τόπον, χεῖρον δὲ εἰς τὸν χείρονα.»

5. Ἐπειδὴ ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία προσδιορίζει τὴν ῥητορικὴν καὶ οὐχὶ τὸ πρᾶγμα, παρέσχε πράγματα τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν ὁ Stephanus διώρθωσε τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν εἰς ὑποθετικὸν μόριον καὶ ἄλλοι εἰς ἤγε. Πᾶσα διόρθωσις εἶναι περιττή, διότι ἐγένετο καθ' ἕλξιν, ἥτις καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχει, Πλάτ. ἐν Νόμ. XI 937. «Καὶ δὴ καὶ δίκη ἐν ἀνθρώποις πῶς οὐ καλον, ὃ τὰ πάντα ἠμέρωκε τὰ ἀνθρώπινα ;» καὶ Γορ. 463, Β. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους ὁ περὶ τὰ δίκαια ἀσχολούμενος πρέπει νὰ ἦναι δίκαιος, ὡς ὁ περὶ τὰ τεκτονικὰ πρέπει νὰ ἦναι τεκτονικός. Ἐν τῷ πραγματικῷ ὅμως κόσμῳ δὲν συμβαίνει πάντοτε τοῦτο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτι ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ κἂν ἀδίκως χρῷτο, οὕτω θαυμάσας
461 καὶ ἡγησάμενος οὐ συνᾴδειν[1] τὰ λεγόμενα ἐκείνους εἶπον τοὺς λόγους, ὅτι εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι ὥσπερ ἐγώ[2], ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι, εἰ δὲ μή, ἐᾶν χαίρειν· ὕστερον δὲ ἡμῶν ἐπισκοπουμένων ὁρᾷς[3] δὴ καὶ αὐτὸς ὅτι αὖ ὁμολογεῖται τὸν ῥητορικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδίκως χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν. ταῦτα[4] οὖν ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὦ Γορ-
B γία, οὐκ ὀλίγης[5] συνουσίας ἐστὶν ὥστε ἱκανῶς διασκέψασθαι.

XVI. ΠΩΛ. Τί δαί[6], ὦ Σώκρατες; οὕτω καὶ σὺ[7] περὶ τῆς

1. Καὶ ἐνταῦθα ἡ μεταφορὰ ἐκ τῆς μουσικῆς. Ὁ Γοργίας περιπίπτει εἰς προφανῆ ἀντίφασιν· διότι ἐνταῦθα ὁμολογεῖ, ὅτι ὁ ῥήτωρ πρέπει νὰ ἦναι δίκαιος, ἐν ᾧ ὁ αὐτὸς ἔλεγεν ἐν 457 C, ὅτι ὁ τὴν ῥητορικὴν μαθὼν δύναται νὰ προβῇ εἰς ἔγκλημα, δι' ὃ πρέπει νὰ μισῆται, ἐκβάλληται ἐκ τῶν πόλεων καὶ φονεύηται.

2. Συμπληρωτέον διὰ τῆς φράσεως, ἡγοῦμαι κέρδος εἶναι τὸ ἐλέγχεσθαι.

3. Ἀπόδοσις τῆς χρονικῆς μετοχῆς ἐπισκοπουμένων ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ ὁμολογεῖται, ὅπερ εἶναι ἡ κυρία ἰδέα τῆς προτάσεως καὶ οὐχὶ τὸ ὁρᾷς, ὅπερ ἔπρεπε νὰ ἦναι παρενθετικόν, δηλ. ἤρμοζε νὰ εἴπῃ ὁμολογεῖται, ὡς ὁρᾷς.

4. Ταῦτα εἶναι αἱ ἀντιφάσεις ἢ τὰ διεγερθέντα ζητήματα περὶ ῥήτορος καὶ ῥητορικῆς. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν γραμματικῶν τὸ ὅπῃ εἶναι ἀρχαϊά δοτικὴ ἀπηρχαιωμένης τινὸς ἀντωνυμίας ὅπος. Ὁ Σωκράτης μετά τινος παιδιᾶς ὁρκίζεται εἰς τὸν κύνα, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, μὰ τὰ κάρδαμα.

5. Τὸ οὐκ ὀλίγης εἶναι μετριωτέρα ἔκφρασις τοῦ μεγάλης ἢ πολλῆς. Συχνάκις τὸ εἶναι εὑρίσκεται συντεταγμένον μετὰ γενικῆς, Θουκυδ. I, 83. «Ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ πλέον, ἀλλὰ δαπάνης.» Πλάτ. ἐν Ἀπολογ 28, A. «Ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας.» Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῖ ὁ Πλάτων, ὅτι ὁ πρὸς τὸν Γοργίαν διάλογος ἔληξεν. Ἡ ἀντίφασις τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν ἄγει εἰς πολλὰ ἀνήθικα, ὅπερ ἐξετάζει ὁ φιλόσοφος ἐν τοῖς ἑπομένοις. Οὕτως ὁ μέγας ῥήτωρ δὲν ἠδυνήθη νὰ ὁρίσῃ τὴν τέχνην αὐτοῦ καὶ ἀναλαμβάνει τοῦτο μετ' ὀλίγον ὁ Σωκράτης.

6. Προτιμητέον τὸ δαὶ τοῦ δέ· διότι ὁ νεανίας σοφιστὴς εἰκονίζεται ἐκπλησσόμενος διὰ τὴν ἧτταν τοῦ διδασκάλου. Προϋποθέτει δέ, ὅτι ὁ Σωκράτης συζητεῖ οὐχὶ χάριν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὅπως νικήσῃ τὸν Γοργίαν.

7. Ὁ Kratz καὶ ὁ Cron νομίζουσιν, ὅτι παρελείφθη ἡ ἀντίθεσις, ὥσπερ οἱ πολλοί, οἱ ἀπαίδευ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρητορικῆς δοξάζεις ὥσπερ νῦν λέγεις[1]; ἢ οἴει, ὅτι Γοργίας[2] ἠσχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι[3] τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα μὴ οὐχὶ[4] καὶ τὰ δίκαια εἰδέναι καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀγαθά, καὶ ἐὰν μὴ[5] ἔλθῃ ταῦτα εἰδὼς παρ' αὐτόν, αὐτὸς διδάξειν[6], ἔπειτα[7] ἐκ ταύ-

τοι ἄνθρωποι. Νομίζομεν, ὅτι τοιοῦτόν τι ἐνταῦθα δὲν ἐννοεῖται· διότι πόθεν ἐξάγεται; Τοὐναντίον οἱ πολλοὶ ἔχουσιν ὑψηλὴν γνώμην περὶ ῥητορικῆς, ἐν ᾧ οἱ φιλοσοφοῦντες καταφρονοῦσι ταύτης. Καθ' ἡμᾶς ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός· δι' ἄλλων λέξεων, καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν ἔχεις τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν λέγεις. Ὁ Πῶλος ὑπονοεῖ ἀντίφασιν τῆς γνώμης πρὸς τοὺς λόγους, ὅπερ συμβαίνει παρὰ τοῖς ῥήτορσι καὶ οὐχὶ παρὰ φιλοσόφοις, οἷος ὁ Σωκράτης.

1. Περὶ ῥητορικῆς οὐδὲν ὁ Σωκράτης εἶπεν, ἀλλὰ μόνον ἤλεγχε τὰ ὑπὸ τοῦ Γοργίου λεγόμενα. Καὶ τοῦτο ὑποδηλοῖ τὸ πάθος τοῦ σοφιστοῦ.

2. Κατὰ τὸν Keck πρέπει νὰ τεθῇ ἐρωτηματικὸν μετὰ τὴν λέξιν Γοργίας καὶ νὰ νοηθῇ ἐκ τοῦ δοξάζεις τὸ δοξάζει. Ἡ διόρθωσις δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν, ἐξ ὧν ὁ Cron ψέγει ταύτην. Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ μεταβάλωμεν τὸ κείμενον, ἀλλ' ὁμολογητέον, ὅτι ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι ἀτυχής. Δὲν ἐπαινοῦμεν ταύτην, διότι αἴρει τὸ ἀνακόλουθον, ἀλλὰ διότι τὸ ἠσχύνθη λαμβάνει ἔμφασιν ἁρμόζουσαν ἐνταῦθα.

3. Ἀσθενεστέρα ἔκφρασις τοῦ ἀρνήσασθαι. Ἡ πρόθεσις σημαίνει προσθήκην.

4. Τὸ μὴ οὐχὶ κεῖται ἀντὶ ἑνὸς μόνου ἀρνητικοῦ μορίου, ὅπερ γίνεται, ὅταν προηγῶνται ῥήματα περιέχοντα ὁπωσδήποτε ἀρνητικὴν σημασίαν, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. I, 4, 2. «Οὐδὲν ἐδύνατο ἀντέχειν μὴ οὐ χαρίζεσθαι», Ἡρόδοτ. IX, 12. «Οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι.» Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 96. «Πείσομαι γὰρ οὐ τοσοῦτον οὐδέν, ὥστε μὴ οὐ καλῶς θανεῖν.» Καὶ μετ' ὀλίγον αὐτὸς ὁ Πλάτων λέγει· «Τίνα οἴει ἀπαρνήσασθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια;» Ἡ φράσις σημαίνει, ὁ Γοργίας ἐξ ἐντροπῆς προσετέθη εἰς τὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους, ὅτι ὁ ῥήτωρ γινώσκει τὰ δίκαια κτλ.

5. Δὲν ἀνήκει εἰς τὸ ἔλθῃ, ἀλλ' εἰς τὸ εἰδώς.

6. Τοῦτο δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ οἴει, ἀλλ' ἐκ τοῦ προσομολογῆσαι πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν λεκτικόν τι ῥῆμα ἔφη, εἶπεν.

7. Τὸ ἔπειτα σημαίνει ὑπὸ ποίας περιστάσεις ἐγεινέ τι, ὡς καὶ 456, D. «ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

της ἴσως τῆς ὁμολογίας[1] ἐναντίον τι συνέβη[2] ἐν τοῖς λόγοις; τοῦθ' ὃ δὴ[3] ἀγαπᾷς, αὐτὸς ἀγαγὼν[4] ἐπὶ τοιαῦτα ἐρωτήματα.[5] C ἐπεὶ[6] τίνα οἴει ἀπαρνήσασθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν; ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν[7] πολλὴ ἀγροικία ἐστὶ τοὺς λόγους.

ΣΩ. Ὦ κάλλιστε[8] Πῶλε, ἀλλά[9] τοι ἐξεπίτηδες κτώμεθα ἑ-

1. Ὁ Πῶλος θέλων νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀντίφασιν λέγει, ὅτι ὁ Γοργίας δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ ἐκεῖνο, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ ἀντίφασις, ἀλλ' εἶπε τοῦτο ὁ Σωκράτης καὶ ἐξ αἰδοῦς προσωμολόγησε τοῦτο ὁ διδάσκαλος.

2. Εἶναι ἀνακόλουθον· διότι ἀντὶ ὀρθῆς ἐγκλίσεως περιεμένομεν ἀπαρέμφατον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ οἶει. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀνωμαλίαι ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐνταῦθα δ' ἥρμοζε τὸ ἀνακόλουθον διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ Πώλου. Ὁπωσδήποτε τὸ ὅλον χωρίον τοῦ Πώλου εἶναι ἐκ τῶν δυσχερεστάτων τοῦ διαλόγου.

3. Κατὰ παραπλήσιον τρόπον ὁ Καλλικλῆς ἐλέγχει τὸν Σωκράτη ἐν 482 Ε «εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικὰ καὶ δημηγορικὰ φάσκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστι καλά, νόμῳ δέ».

4. Τὴν μετοχὴν συντάσσουσι μετὰ τοῦ ἀγαπᾷς, ἀλλ' ἡ σύνταξις αὕτη παρέχει τὴν δυσκολίαν, ὅτι δὲν εἶναι κατ' ἐνεστῶτα, ὅστις ἥρμοζεν εἰς τὸ ἀγαπᾷς. Ἴσως ἠδύνατο νὰ συνταχθῇ μετὰ τοῦ οἴει. Σημειωτέον, ὅτι ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἄγειν, ἣν ὑποστηρίζει ὁ Heindorf.

5. Τὰ τοιαῦτα ἐρωτήματα λέγει μετὰ περιφρονήσεως. Δὲν ὀνομάζει μὲν ταῦτα, ἀλλὰ εἶναι γενικά, ὡς ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἑπομένης φράσεως.

6. Πῶς αἰτιολογοῦσι ταῦτα τὰ προηγούμενα; Κατὰ τὸν Πῶλον κακῶς ὁ Γοργίας εἶπεν, ὅτι ὁ ῥήτωρ γινώσκει τὰ δίκαια καί, ἂν ἀγνοῇ, αὐτὸς θέλει διδάξει τὸν μέλλοντα νὰ μάθῃ ῥητορικήν· διότι ἡ γνῶσις τῶν δικαίων δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ῥήτορα, ἀλλ' εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ῥήτωρ δὲν ἀσχολεῖται περὶ τὰ δίκαια.

7. Τὸ μὲν ἄγειν εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ πολλὴ ἀγροικία τὸ κατηγορούμενον. Ἡ δὲ ἀγροικία ἀντιτίθεται πρὸς τὴν παιδείαν κατὰ τὸν Deuschle. Ἡ ἐξέτασις τῶν γενικῶν ἰδεῶν ἀνήκει μὲν καὶ εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας εἰδικὰς γνώσεις (ἀγροίκους), ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς φιλοσόφους. Ἡ φράσις εἶναι σπουδαῖον τεκμήριον, ὅτι ὁ Πῶλος στερεῖται ἀνατροφῆς. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 97.

8. Τὸ ἐπίθετον ἔχει προσφυῶς, καθ' ὅσον λέγεται πρὸς κομπορρημονοῦντα ῥήτορα. Ἡ λεπτότης αὕτη ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀγροικίαν, ἣν ὁ Πῶλος ἀπέδωκεν εἰς τὸν φιλόσοφον.

9. Ὁ σύνδεσμος ἥρμοζε νὰ τεθῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταίρους[1] καὶ ὑιεῖς, ἵνα, ἐπειδὰν αὐτοὶ πρεσβύτεροι γιγνόμενοι σφαλλώμεθα[2], παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθοῖτε[3] ἡμῶν τὸν βίον καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. καὶ[4] νῦν εἴ τι ἐγὼ καὶ Γορ- D
γίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεθα, σὺ παρὼν ἐπανόρθου[5]· δίκαιος[6] δ' εἶ· καὶ ἐγὼ ἐθέλω τῶν ὡμολογημένων[7] εἴ τί σοι δοκεῖ μὴ καλῶς ὡμολογῆσθαι, ἀναθέσθαι[8] ὅ τι ἂν σὺ βούλῃ, ἐάν μοι ἓν μόνον φυλάττῃς[9].

εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἀλλὰ δὲν ἔπραξε τοῦτο, ὁ φιλόσοφος, ἵνα μὴ φανῇ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἀντιλέγων.

1. Ἐν ᾧ τὸ θηλυκὸν ἔχει κακὴν σημασίαν, τὸ ἀρσενικὸν δὲν ἔχει τοιαύτην. Ἐπὶ κακῆς σημασίας λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι ἡταιρηκώς.

2. Ἡ πρώτη σημασία τοῦ ῥήματος εἶναι, δὲν ἵσταμαι στερεῶς, κλίνω νὰ πέσω· ἐν τῇ γερμανικῇ τὸ αὐτὸ ῥῆμα σημαίνει, ὅτι ὄντως πίπτω, fallen. Ἐν δὲ τῇ λατινικῇ δὲν ἔχει τὴν ὑλικὴν σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει ψεύδομαι, fallo. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι τὸ σ προσετέθη βραδύτερον, ὡς δεικνύει ἡ λατινικὴ καὶ ἡ γερμανικὴ λέξις καὶ τὰ ἑλληνικά, φηλόω=ἀπατῶ, φηλὸς ἢ φῆλος=ἀπατεών, φιλητὴς=ἀπατεών, φήληξ=ἀπατηλὸν ἀγριόσυκον, Ἀριστοφάν. ἐν Εἰρήν. 1165.

3. Κατὰ τὴν εἰρημένην σημασίαν τοῦ σφάλλεσθαι μετεχειρίσθη τὸ ἐπανορθοῦν. Τὴν εὐκτικὴν πολλοὶ κριτικοί, ὡς ὁ Heindorf, ὁ Bekker, ὁ Ast, ὁ Gron καὶ ὁ Kratz, διορθοῦσιν εἰς ὑποτακτικήν, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἀρχικοῦ χρόνου. Ἀλλ' ὀρθῶς ποιῶν ὁ Stallbaum, ὑποστηρίζει τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων. Ἀλλ' ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος τούτου πάντοτε ὑπάρχουσιν· Ἐνταῦθα ἁρμόζει εὐκτική, διότι ὁ Σωκράτης τὴν ἐπανόρθωσιν θεωρεῖ ὡς εὐχήν. Ἡ ἐν ἔργοις ἐπανόρθωσις ὄντως εἶναι δίκαιον νὰ συμβαίνῃ, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἐν λόγοις, εἰ μὴ ὁ πρεσβύτερος διὰ τὸ βαθὺ γῆρας ἀπέβαλε τὰς φρένας.

4. Ὁλόκληρος ἡ πρότασις εἶναι ἐφαρμογὴ τῆς ἄνω εἰρημένης γενικῆς ἐννοίας.

5. Πλαγίως ἐλέγχει τὴν νεανικὴν θρασύτητα τοῦ Πώλου.

6. Ἐγένετο ἔλξις, διότι κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, δίκαιον δ' ἐστὶ τὸ ἐπανορθοῦσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐπιθέτου τούτου συχνάκις γίνεται ἡ ἕλξις. Ὅρα Πρωταγόρ. 319, B.

7. Ἡ γενικὴ συντακτικῶς ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐντὸς τῆς ὑποθετικῆς προτάσεως.

8. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν πεσσῶν, οὓς ἐνίοτε λαμβάνουσι πάλιν, ὅταν γείνῃ ἁμάρτημά τι, Πλάτ. ἐν Ἱππάρχ. 229F «Ἀλλὰ μὴν καὶ ὥσπερ πεττεύων ἐθέλω σοι ἐν τοῖς λόγοις ἀναθέσθαι ὅ τι βούλει τῶν εἰρημένων, ἵνα μὴ οἴῃ ἐξαπατᾶσθαι.» Ἐπειδὴ ὁ Πῶλος νομίζει, ὅτι αἱ ἀντιφάσεις προῆλθον ἐκ τῶν κακῶς ὡμολογημένων, ὁ Σωκράτης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Τὴν μακρολογίαν[1], ὦ Πῶλε, ἣν καθέρξῃς[2], ἢ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησας χρῆσθαι[3].

ΠΩΛ. Τί δαί; οὐκ ἐξέσται[4] μοι λέγειν ὁπόσα ἂν βούλωμαι;

Ε ΣΩ. Δεινὰ μεντ' ἂν πάθοις[5], ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε ἀφικόμενος οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν[6], ἔ-

θέλει νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀφορμὴν τῆς αἰτιάσεως. Ὁ Ficinus ἑρμηνεύων τὸ χωρίον οὕτω, atque lubens tibi permitto, ut, si quid eorum, quæ concessa sunt, non recte concessa putes, id tuo arbitrio permutes», θεωρεῖ τὸ ἀπαρέμφατον εὑρισκόμενον εἰς ἑτεροπροσωπίαν πρὸς τὸ ἐθέλω. Ὁ δὲ Heindorf νομίζει, ὅτι ἐκ τοῦ κειμένου ἐξέπεσε τὸ ἀπαρέμφατον δοῦναι. Καὶ ἄνευ ταύτης τῆς εἰκασίας τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι ἑτεροπρόσωπον, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ 462Α· «Ἀλλ' εἴ τι κήδει τοῦ λόγου τοῦ εἰρημένου καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει, ὥσπερ νῦν δή, ἀναθέμενος ὅ τι σοι δοκεῖ.»

9. Ὁ Findeisen ἔτρεψεν εἰς φυλάττῃ, ὅπερ δὲν εἶναι ἀτυχές.

1. Ἐπειδὴ ἡ αἰτιατικὴ αὕτη δηλοῖ τὴν σπουδαιοτέραν ἔννοιαν τῆς προτάσεως, ἐξήγαγε ταύτην ἐκ τοῦ ὑποθετικοῦ λόγου, ἵνα θέσῃ αὐτὴν ἐν ἀρχῇ πρὸς ἔμφασιν.

2. Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ἣν καθέξῃς καὶ ἔν τισι χειρογράφοις καθείρξῃς, ὅπερ προτιμᾷ ὁ Hirschig, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν κριτικῶν δέχονται τὸ καθέρξῃς, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ εὕρηται, ὡς ἐν Πολιτικ. 285 Β.

3. Κατὰ τὸν Cron μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα χρῆσθαι, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὁ Πῶλος μετὰ συνειδήσεως πράττει τοῦτο.

4. Τὸ μὲν ἔνεστι σημαίνει τὸ δυνατὸν γενέσθαι ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ κωλύματα τοῦ ὑποκειμένου, τὸ δὲ ἔξεστιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

5. Προτάσσει τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑποθέσεως, ἵνα ἐν ἀρχῇ ἐκφράσῃ εἰρωνείαν.

6. Ὁ Δημοσθένης περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐλευθερίας τοῦ λόγου λέγει· «Ὑμεῖς τὴν παρρησίαν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὕτω κοινὴν οἴεσθε δεῖν εἶναι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε καὶ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις αὐτῆς μεταδεδώκατε καὶ πολλοὺς ἄν τις οἰκέτας ἴδοι παρ' ἡμῖν μετὰ πλείονος ἐξουσίας, ὅ τι βούλονται, λέγοντας ἢ πολίτας ἐν ἐνίαις τῶν ἄλλων πόλεων» Δημοσθ. Φιλιππ. ΙΙΙ, σελ. 3 καὶ ὁ Περικλῆς παρὰ Θουκυδίδ. ΙΙ,40 «Οὐ τοῖς λόγοις τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν.» Καθ' ὅλου οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν φιλολόγοι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσαις. ἀλλὰ ἀντίθες τοι[1]· σοῦ[2] μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, οὐ δεινὰ ἂν αὖ ἐγὼ πάθοιμι[3], εἰ μὴ ἐξέσται μοι ἀπιέναι[4] καὶ μὴ ἀκούειν σου; ἀλλ' εἴ τι κήδει τοῦ λόγου[5] τοῦ εἰρημένου 462
καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει, ὥσπερ νῦν δὴ ἔλεγον, ἀναθέμενος ὅ τι σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέρει ἐρωτῶν τε καὶ ἐρωτώμενος[6], ὥσπερ ἐγώ τε καὶ Γοργίας, ἔλεγχέ[7] τε καὶ ἐλέγχου. φὴς γὰρ δήπου καὶ σὺ ἐπίστασθαι ἅπερ Γοργίας[8]· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺ κελεύεις σαυτὸν ἐρωτᾶν[9] ἑκάστοτε ὅ τι ἄν τις βούληται, ὡς[10] ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Καὶ νῦν δὴ τούτων ὁπότερον βούλει ποίει, ἐρώτα ἢ ἀπο- Β
κρίνου.

XVII. ΠΩΛ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα[11]. καί μοι ἀπόκριναι,[12]

1. Ὁ Stephanus καὶ ὁ Heindorf διορθοῦσιν εἰς τό, ἡ δὲ διόρθωσις δὲν εἶναι ἀτυχής· διότι ἐνταῦθα ἁρμόζει τὸ ἄρθρον ὡς προαγγέλλον τὰ ἑπόμενα, ὡς πολλαχοῦ, Πλάτ. ἐν Νόμ. VI, 778, D. ἐν Φαίδωνι. 62, B καὶ Θουκυδ. I, 37.

2. Τὸ σοῦ ποιεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἑπόμενον ἐγώ.

3. Εὐφυέστατα ἀποκρίνεται ὁ Σωκράτης· ἔχεις μὲν τὸ δικαίωμα νὰ φλυαρῇς ὁσαδήποτε καὶ ἂν θέλῃς, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἀποχωρήσω, ἀφ' οὗ δὲν θέλεις νὰ ἀποκρίνησαι πρὸς τὸ ἐρωτώμενον.

4. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ἠδύνατο νὰ τρέψῃ εἰς μετοχήν.

5. Τὸ κήδεσθαι συντάσσεται μετὰ γενικῆς, ὡς ἐνταῦθα, συντάσσεται ὅμως καὶ μετὰ τῆς περὶ καὶ γενικῆς, Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 621.

6. Καὶ εἰς τὴν μετοχὴν ταύτην πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ ἐν τῷ μέρει.

7. Ἐκ προθέσεως προτάσσει τὸ ἐλέγχειν τοῦ ἐλέγχεσθαι.

8. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ δεικνύει κουφότητα ὁ μαθητὴς λέγων, ὅτι γινώσκει, ὅσα καὶ ὁ διδάσκαλος. Ἂν ἦτο ἀληθές, πρὸς τί ἠκολούθει αὐτῷ;

9. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι ἀόριστον, ἐξάγεται δὲ ἐκ τῆς ἑπομένης ἀναφορικῆς προτάσεως.

10. Ὁ Πῶλος ὁμολογεῖ, ὅτι γινώσκει τὴν διαλεκτικήν, ἐν ᾧ εἶναι ἀδαέστατος ταύτης.

11. Ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ ἐρωτᾶν καὶ εἰς τὸ ἐρωτᾶσθαι.

12. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι συνηθεστάτη τοῖς ἀρχαίοις ῥήτορσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὦ Σώκρατες. Ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῂς[1] εἶναι;

ΣΩ. Ἆρα ἐρωτᾷς ἥντινα τέχνην φημὶ εἶναι;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ὡς[2] γε πρὸς σὲ τἀληθῆ εἰρῆσθαι.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί σοὶ δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Πρᾶγμα[3] ὃ φῂς σὺ ποιῆσαι ἐν τῷ συγγράμματι ὃ ἐγὼ
C ἔναγχος[4] ἀνέγνων.

ΠΩΛ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ἐμπειρίαν ἔγωγέ τινα.

ΠΩΛ. Ἐμπειρία ἄρα[5] σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

1. Ἐπειδὴ εἶναι βραχυλογία, δὲν καταφαίνεται ἡ σχέσις μεταξὺ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ. Ἐπειδὴ νομίζεις, ὅτι ὁ Γοργίας ἀγνοεῖ τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς, ἄρα σὺ γνωρίζεις, (ἄλλως δὲν ἤλεγχες αὐτὸν) καὶ διὰ τοῦτο δύναμαι νὰ σὲ ἐρωτήσω. Ὁ Πῶλος δὲν γνωρίζει νὰ ἐρωτήσῃ· διότι ἐρωτᾷ διὰ τοῦ τίνα, ἐν ᾧ ἔπρεπε διὰ τοῦ τί. Τὸ τίνα προϋποτίθησι τὴν τέχνην, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Σωκράτη δὲν εἶναι τοιαύτη. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἀσαφὴς ἡ τοῦ Πώλου ἐρώτησις, πότερον τὸν ὁρισμὸν τῆς ῥητορικῆς ἐπιζητεῖ ἢ τὸ γένος· κατὰ γὰρ τῶν δύο σημαινομένων φέρεται τὸ τίνα φῂς εἶναι. Ὅθεν ὁ ἐπιστήμων ἐπανορθοῖ αὐτόν.» Καὶ ἐνταῦθα ἐξακολουθεῖ ἡ ἐξέτασις τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ῥητορικῆς· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ Σωκράτης ἦτο ἀρνητικός, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ θετικὸς γενόμενος ὁρίζει ταύτην. Ὁ Πῶλος προτιμᾷ τὸ ἐρωτᾶν τοῦ ἐρωτᾶσθαι ὡς εὐκολώτερον, ἔχει ὅμως καὶ τοῦτο πολλὰς τὰς δυσκολίας.

2. Τὸ ὡς συντάσσεται ἀπαρεμφάτῳ ἐπὶ τελικῆς σημασίας, Εὐριπίδ. εἰς Ἄλκ. 358. «Εἰ δ' Ὀρφέως μοι γλῶττα καὶ μέλος παρῆν, ὡς τὴν κόρην Δήμητρος.... κηλήσαντά σε ἐξ ᾅδου λαβεῖν.» καὶ Ἡρόδοτ. II, 25 καὶ Θουκυδ. IV, 36.

3. Ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι οὐχ ὁ ἐξ ἀρχῆς τοῦ Πώλου λόγος αὐτοσχέδιος ἦν, ἀλλὰ σύγγραμμα».

4. Ἐκ τοῦ ἄγχι· οἱ ἀττικοὶ πεζογράφοι μεταχειρίζονται συχνάκις τὴν λέξιν, ἐν ᾧ οἱ ἀττικοὶ ποιηταὶ ἀντὶ ταύτης ἔχουσι τὰς νεωστί, ἀρτίως, προσφάτως.

5. Εἶναι κωμικόν, ὅτι ὁ Πῶλος ἐκπλήσσεται διὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Σωκράτους, ἐν ᾧ αὐτὸς οὗτος εἶχεν ὁρίσει τὴν ῥητορικὴν ὡς ἐμπειρίαν. Ὅρα 448C. Τὴν ἐμπειρίαν δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τῇ ἐμπειρικῇ ἐπιστήμῃ· διότι ἐμπειρία σημαίνει ψιλὴν μόνον ἄσκησιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἔμοι γε, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις.

ΠΩΛ. Τίνος ἐμπειρία;

ΣΩ. Χάριτός[1] τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας[2].

ΠΩΛ. Οὐκοῦν[3] καλόν σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι, χαρίζεσθαι[4] οἷόν τ' εἶναι ἀνθρώποις;

ΣΩ. Τί δή, ὦ Πῶλε; ἥδη πέπυσαι[5] παρ' ἐμοῦ, ὅ τι φημὶ αὐτὴν εἶναι, ὥστε τὸ μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷς, εἰ οὐ καλή μοι δοκεῖ εἶναι; D

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ πέπυσμαι ὅτι ἐμπειρίαν τινὰ αὐτὴν φῂς εἶναι;

ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾷς[6] τὸ χαρίζεσθαι, σμικρόν τί μοι χαρίσασθαι;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐροῦ[7] νῦν με, ὁποποιία ἥτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι.

1. Ἡ ῥητορικὴ ἀπεργάζεται ἥ προξενεῖ χάριν καὶ ἡδονήν. Χάρις μὲν εἶναι ἡ εὐχαρίστησις, ἥτις εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ῥήτορος ἀνανακλᾶται, ἡδονὴ δὲ ἡ εὐχαρίστησις, ἣν αἰσθάνονται αὐτοὶ οἱ ἀκροαταὶ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ῥήτορος.

2. Κατὰ τὴν ἐμπειρίαν μετεχειρίσθη καὶ τὴν ἀπεργασίαν. Τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι λέγουσι, peritia gratiæ ac voluptatis. Παράβαλλ. καὶ Πλ. ἐν Εὐθύφρ. 13, Δ.

3. Ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι τὸ οὐκοῦν πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς ο ὔ κ ο υ ν, ὅπερ ἐξάγομεν ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ λόγου καὶ ἐκ τῆς ἑπομένης ἀποκρίσεως τοῦ Σωκράτους, εἰ οὐ καλή μοι δοκεῖ εἶναι; Ἂν ἐνταῦθα ἦτο οὐκοῦν, ἔπρεπε ἡ ἑπομένη φράσις νὰ ἔχῃ, εἰ κ α λ ή μ ο ι δ ο κ ε ῖ ε ἶ ν α ι; Πάλιν ἐπαίνους ὑπὲρ τῆς ῥητορικῆς λέγει ὁ Πῶλος, ὡς καὶ 448, C.

4. Εἶναι παράθεσις εἰς τὴν ὀνομαστικήν, ῥητορική.

5. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν' ἔμαθες πλέον περὶ τῆς οὐσίας, ὥστε ἐρωτᾷς περὶ τῆς ποιότητος; Ὁ φιλόσοφος εἰρωνεύεται τὸν Πῶλον διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς διαλεκτικῆς.

6. Τὸ τιμῶ ἐνταῦθα σημαίνει ἔχω ὑπόληψιν εἴς τι, ἐκτιμῶ, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. VII, 3, 19. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης εἶπεν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ ἀπεργάζεται χάριν, ὁ δὲ Πῶλος ἐδέξατο τοῦτο, ἐντεῦθεν ὁ φιλόσοφος ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι τιμᾷ τὸ χαρίζεσθαι.

7. Οὐχὶ ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς ὁ Hirschig μετέβαλε τὸ ἑπόμενον χωρίον οὑτωσί. Σ. Ἐροῦ νῦν με, ὁποποιΐα ἥτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι. Π. Ἐρωτῶ δή, τίς τέχνη ὁποποιΐα; Σ. Οὐδεμία, ὦ Πῶλε. Ἀλλά τί, φάθι. Π. Φημὶ δή. Σ. Ἐμπειρία τις. Τίνος φάθι. Π. Φημί δή. Σ. Χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε. Π. Ταὐτὸν ἄρ' ἐστὶν ὁποποιία καὶ ῥητορική. Κατὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην ὁ Σωκράτης ὑπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δή, τίς τέχνη ὀψοποιία;

ΣΩ. Οὐδεμία, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί; φάθι[1].

ΣΩ. Φημὶ δή, ἐμπειρία τις.

ΠΩΛ. Τίνος; φάθι.

ΣΩ. Φημὶ δή, χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε.

Ε ΠΩΛ. Ταὐτὸν δή ἐστιν ὀψοποιία καὶ ῥητορική[2];

ΣΩ, Οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς μὲν ἐπιτηδεύσεως[3] μόριον.

βάλλει τῷ Πώλῳ ἐρωτήματα, ἅπερ οὗτος παιδαριωδῶς ἐπαναλαμβάνει. Ὑποστηρίζει δὲ τὴν διόρθωσιν ὁ κριτικὸς λέγων, ὅτι οὕτως ὁ Πῶλος καλῶς χαρίζεται τῷ Σωκράτει καὶ δὲν δύναται τὰς παγίδας τούτου νὰ διαφύγῃ, ἀλλὰ περιπλεχθεὶς ἀφῆνις αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα ἐκ τῶν ἀποκρίσεων, ὅτι ὀψοποιία καὶ ῥητορικὴ εἶναι τὸ αὐτό. Διὰ τῆς μεταβολῆς τὸ χαριέστατον τοῦτο χωρίον ἤθελε γείνει σχολαστικώτατον. Ὁ Σωκράτης ᾔτησε μὲν μικρὰν χάριν παρὰ τοῦ Πώλου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι ᾔτησεν, ὅπως ὑποβάλῃ αὐτῷ ὁλόκληρον σειρὰν ἀηδεςάτων ἐρωτημάτων. Ἡ φράσις, Ἀλλὰ τί; φάθι κειμένη ἐν τῷ στόματι τοῦ Πώλου καὶ ψυχολογικῶς ἔχει ἄριστα (Ἀφ᾽ οὗ ἡ ὀψοποιία οὐδεμία τέχνη εἶναι, ἦτο φυσικὸν νὰ ἐρωτήσῃ ὁ Πῶλος, τί πρᾶγμα εἶναι) καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ὑποστηρίζεται διότι τοῦτ᾽ αὐτὸ συνέβη πρὸ ὀλίγου 462Β, ὅπου ὁ Πῶλος μαθών, ὅτι ἡ ῥητορικὴ δὲν εἶναι τέχνη, ἐρωτᾷ, Ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι; Κακῶς δὲ καὶ τὴν ἐρωτηματικὴν πρότασιν, Ταὐτὸν δή ἐστιν ὀψοποιία καὶ ῥητορική; ἔτρεψεν ὁ Hirschig εἰς συμπερασματικήν, διότι ἦτο ψυχολογικῶς ἀναγκαῖον νὰ ἐκπλαγῇ ὁ Πῶλος, ὅτι ἡ ὀψοποιία ταὐτίζεται μετὰ τῆς ῥητορικῆς.

1. Ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ ἀπεικονίζεται εἶδός τι ἀγανακτήσεως τοῦ νεανίου, ἣν ὁ Σωκράτης πειρᾶται νὰ πραΰνῃ διὰ τῆς φράσεως, φημὶ δή.

2. Ὁ Πῶλος μεταχειρίζεται τὸν γνωστὸν κανόνα, ὅτι τὰ ἑνὶ τρίτῳ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἴσα. Ἐπειδὴ ἡ ῥητορικὴ ἔχει ὡς κατηγορούμενον τὴν ἀπεργασίαν χάριτος καὶ ἡδονῆς καὶ ἐπειδὴ ἡ ὀψοποιία ἔχει τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον, δὲν εὗρε δυσκολίαν ὁ Πῶλος νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ῥητορικὴ καὶ ὀψοποιία εἶναι τὸ αὐτό. Λησμονεῖ ὅμως, ὅτι τὰ εἴδη τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ αὐτὸ γένος ἔχουσι κοινὰ κατηγορούμενα.

3. Ὁ Σχολιαστὴς πάρατηρεῖ· «Διαφέρει ἐπιτήδευμα καὶ ἐπιτήδευσις· αὕτη μὲν γὰρ ἐνέργειαν δηλοῖ, ἐκεῖνο δὲ οἷον οὐσίαν, ὡς φησι Πλούταρχος. Οὕτως οὖν καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Τίνος λέγεις ταύτης[1];

ΣΩ. Μὴ[2] ἀγροικότερον[3] ἢ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· ὀκνῶ γὰρ Γοργίου[4] ἕνεκα λέγειν, μὴ οἴηταί με διακωμῳδεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα· ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορική, ἣν Γοργίας ἐπιτηδεύει, οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο, τί ποτε οὗτος ἡγεῖται· ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν[5] ῥητορικήν, πράγματός τινός ἐστι μόριον οὐδενὸς τῶν καλῶν. 463

ΓΟΡ. Τίνος, ὦ Σώκρατες, εἰπέ, μηδὲν ἐμὲ αἰσχυνθείς.

XVIII. ΣΩ. Δοκεῖ[6] τοίνυν μοι, ὦ Γοργία, εἶναί τι ἐπιτήδευμα τεχνικὸν μὲν οὔ[7], ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς[8] καὶ ἀνδρείας[9]

ἀκοὴ καὶ ἄκουσις, καὶ ψόφος καὶ ψόφησις, τὰ μὲν οἷον οὐσίαν, οἷον τὰ πρῶτα, τὰ δὲ οἷον ἐνέργειαν.»

1. Βραχυλογικῶς ἀντί, τίς ἐστιν αὕτη, ἣν λέγεις.

2. Ὑποτίθεται, ὅτι αἱ τοιαῦται φράσεις προῆλθον ἐκ παραλείψεως φόβου σημαντικοῦ ῥήματος. Ὅρα καὶ Φαίδ. 67, Β.

3. Λείπει ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ὡς ἐν τῷ νῷ τοῦ λέγοντος ὑπάρχων. Γίνεται δὲ τοῦτο, ὅταν σημαίνηται, ὅτι εἶναί τι ἀνώτερον τοῦ συνήθους, τοῦ πρέποντος ἢ ἐκείνου, ὅπερ περιέμενέ τις ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ συγκριτικὸν ἀποδίδει εἰς τὸ οὐσιαστικὸν περιωρισμένην ἰδιότητα ἢ ποιότητα καὶ ἐπειδὴ τὸ θετικὸν ἐκφράζει ποιότητα ἢ ἰδιότητα ἄνευ περιορισμοῦ τινος, τὰ τοιαῦτα συγκριτικὰ ἐλαττοῦσι τὴν ἔννοιαν τοῦ πρωτοτύπου καὶ δηλοῦσί τι κατώτερον τοῦ θετικοῦ. Ἡρόδοτ. ΙΙΙ, 145. «Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος.» Θουκυδ. VIII, 14. «Ὁ ἐδ αὐθαδέστερόν τε τι ἀπεκρίνατο.» Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Σωκράτης προδήλως ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὴν φράσιν τοῦ Πώλου. «Ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολλὴ ἀγροικία» 461, C.

4. Ὁ Σωκράτης πάντοτε φείδεται τοῦ Γοργίου, ὡς εἴρηται ἐν τῇ εἰσαγωγῇ σελ. 95.

5. Ἔθηκε τὸ ἄρθρον πρὸς διαστολὴν τῆς ῥητορικῆς, ἣν γνωρίζει ὁ Σωκράτης, ἀπὸ τῆς ἄλλης, ἥτις ἔμεινεν ἀόριστος.

6. Ἀφ' οὗ οὔτε ὁ Γοργίας, οὔτε ὁ Πῶλος ἠδυνήθη νὰ ὁρίσῃ τὴν ῥητορικήν, ἀναλαμβάνει νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ Σωκράτης.

7. Γενικὸς κανὼν ἐπικρατεῖ, ὅτι τὰ ἀρνητικὰ μόρια τίθενται πρὸ τῶν λέξεων, ἃς προσδιορίζουσι, γίνεται ὅμως παράβασις τοῦ κανόνος ἐν τοῖς διὰ τοῦ μὲν καὶ δὲ ἐκφραζομένοις, ὡς ἐνταῦθα, ὅπως ἀναδειχθῶσιν ἀμφότερα, ἥ τε ἄρνησις καὶ τὸ ὄνομα, ἐφ' οὗ πίπτει ἡ ἄρνησις, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. VI, 32. «Ἦν ὁ ποταμὸς δασὺς δένδρεσι παχέσι μὲν οὔ, πυκνοῖς δέ.» καὶ Θουκυδ. VI, 68. «Ὑπερ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις· καλῶ δὲ αὐτοῦ ἐγὼ
B τὸ κεφάλαιον κολακείαν[1]. ταύτης μοι δοκεῖ τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἓν δὲ καὶ ἡ ὀψοποική·[2] ὃ[3] δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος[4], οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή[5]. ταύτης μόριον καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγὼ καλῶ καὶ τήν γε κομμωτικὴν[6] καὶ τὴν σοφιστικήν, τέτταρα ταῦτα μό-

φρονοῦσι μὲν ἡμᾶς, ὑπομενοῦσι δὲ οὔ.»

8. Στοχαστικὸς λέγεται ὁ ἔμπειρος πρὸς τὸ στοχάζεσθαι ἢ πρὸς τὸ τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ· τὸ δὲ στοχάζεσθαι παράγεται ἐκ τοῦ στόχος, ὅπερ εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ στοῖχος ἢ στίχος, δηλ. τὸ σημεῖον, εἰς ὃ ῥίπτουσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι. Εὐφυῶς δὲ παραβάλλει ὁ Σωκράτης τοὺς ῥήτορας πρὸς τοὺς οὕτω στοχαζομένους.

9. Οἱ ἔπαινοι οἱ ἀποδιδόμενοι εἰς τὴν ῥητορικὴν δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν οὐσίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῆς μορφήν. Παράβαλλ. Ἰσοκρ. κατὰ τῶν Σοφιστ. 9.

1. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἡ λέξις κολακεία ἔχει γενικωτάτην σημασίαν σημαίνουσα πᾶσαν ἐνέργειαν ἡδονὴν παρέχουσαν, Πλάτ. ἐν Σοφιστ. 222, Ε. «Τοῦ δέ γε μισθαρνητικοῦ τὸ μὲν προσομιλοῦν διὰ χάριτος καὶ παντάπασι δι' ἡδονῆς τὸ δέλεαρ πεποιημένον καὶ τὸν μισθὸν πραττόμενον τροφὴν ἑαυτῷ μόνον κολακικήν, ὡς ἐγῷμαι, πάντες φαῖμεν ἂν ἡδυντικήν τινα τέχνην.»

2. Τὸ ἐπίθετον περιέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν οὐσιαστικοῦ κατὰ παράλειψιν τοῦ ἐμπειρία.

3. Κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἥ. ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀόριστον καὶ ἄψυχον, ἐτέθη κατ' οὐδέτερον γένος.

4. Ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ ἔχει.

5. Τριβὴ εἶναι ἡ ἄλογος ἄσκησις, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. V, 6, 15. «Ἱππεῖς διὰ τὴν τριβὴν ἱκανοί.» Διόδωρ. Σικελ. XVI, 15. «Τριβὴν καὶ μελέτην ἔχων τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων.» καὶ Πολύβ. IX, 14, 1. «Τὰ μὲν ἐκ τριβῆς, τὰ δ' ἐξ ἱστορίας, τὰ δὲ κατ' ἐμπειρίαν μεθοδικὴν θεωρεῖται.»

6. Οὕτως ὀνομάζεται ἡ ἐμπειρία ἡ σκοποῦσα τὰ παντοειδῆ καλλωπίσματα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ κομμωτικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶχε προχωρήσει εἰς ἀπίστευτον βαθμόν. Ὁ Ἀθήναιος εἶναι μεστὸς τοιούτων παραδειγμάτων, XII, 553.

. . . . λοῦται δ' ἀληθῶς· ἀλλὰ τί;
ἐκ χρυσοκολλήτου δὲ κάλπιδος μύρῳ
αἰγυπτίῳ μὲν τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη,
φοινικίνῳ δὲ τὰς γνάθους καὶ τιτθία,
σισυμβρίνῳ δὲ τὸν ἕτερον βραχίονα
. . . . . .
ἀμαρακίνῳ δὲ τὰς ὀφρῦς καὶ τὴν κόμην,
ἐρπυλλίνῳ δὲ τὸ γόνυ καὶ τὸν αὐχένα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρια ἐπὶ τέτταρσι πράγμασιν[1]. εἰ οὖν βούλεται Πῶλος πυνθάνεσθαι, πυνθανέσθω· οὐ γάρ πω πέπυσται, ὁποῖόν φημι ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικήν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὔπω ἀποκεκριμένος[2], ὁ δὲ ἐπανερωτᾷ, εἰ οὐ καλὸν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δ' αὐτῷ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον, εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἡγοῦμαι εἶναι τὴν ῥητορικήν, πρὶν ἂν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὅ τι[3] ἐστίν· οὐ γὰρ δίκαιον[4], ὦ Πῶλε· ἀλλ' εἴπερ βούλει πυθέσθαι ἐρώτα, ὁποῖόν μόριον τῆς κολακείας φημὶ εἶναι τὴν ῥητορικήν.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δή, καὶ ἀπόκριναι ὁποῖόν μόριον.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένου;[5] ἔστι γὰρ ἡ ῥητορικὴ D κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἴδωλον[6].

ΠΩΛ. Τί οὖν; καλὸν ἢ αἰσχρὸν[7] λέγεις αὐτὴν εἶναι;

1. Κατὰ τὸν Kratz πράγματα εἶναι τὰ ἀντικείμενα τῶν τεσσάρων ἐμπειριῶν, π. χ. οἱ λόγοι εἶναι ἀντικείμενον τῆς ῥητορικῆς.

2. Ἄλλοι γράφουσιν οὕτω ἀποκεκριμένος, ὅπερ ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου τοῦ Σωκράτους. Ὁ παρακείμενος ἐνταῦθα ἔχει ἐνεργητικὴν σημασίαν. Δὲν ἐνόησεν, ὅτι ἀκόμη δὲν ἀπεκρίθην.

3. Ὀρθῶς ποιεῖ ὁ Σωκράτης, ὅτι πρῶτον περὶ τῆς οὐσίας καὶ εἶτα περὶ τῆς ποιότητος θέλει ὁμιλήσει· διότι ἐκ τοῦ πρώτου ἐξαρτᾶται τὸ δεύτερον.

4. Ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφατον ἀποκρίνεσθαι.

5. Ὁ Stallbaum θεωρεῖ τὴν γενικὴν ταύτην ὡς συντακτικὴν τοῦ ῥήματος, διότι τὰ ῥήματα τῆς νοήσεως, μαθήσεως καὶ ἀκροάσεως συντάσσονται γενικῇ. Ἡμεῖς ἠθέλομεν προτιμήσει νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς γενικὴν ἀπόλυτον καὶ τὴν μετοχὴν ὡς ὑποθετικήν, ἧς ἀπόδοσις εἶναι τὸ μάθοις ἄν. Ὁ Σωκράτης ἀμφιβάλλει, ἂν ὁ Πῶλος ἐννοήσῃ τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ, ὡς γινώσκων ἐκ προηγουμένης πείρας.

6. Ὁ Πλάτων ἑρμηνεύει ἑαυτὸν λέγων, τί ἐννοεῖ ἐν Θεαιτ. 150, Ε. «Ψευδῆ καὶ εἴδωλα περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ ἀληθοῦς.» καὶ ἐν Σοφιστ. 234, C. Καὶ ὄντως, ὡς ἔσται δῆλον μετ' ὀλίγον, ἡ ῥητορικὴ δὲν εἶναι πολιτική, ἀλλ' εἴδωλον μορίου τῆς πολιτικῆς, διότι τὸ πραγματικὸν εἶναι ἡ δικαιοσύνη. Παρὰ τοῖς στωϊκοῖς ὅμως ἡ λέξις εἴδωλον ἐσήμαινε τὴν ἐν τῇ ψυχῇ ὑπάρχουσαν εἰκόνα.

7. Πάλιν ὁ Πῶλος σπεύδει νὰ μάθῃ περὶ τῆς ποιότητος. Ἀφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος ὡς ῥήτωρ ἀπέδιδε μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι ὅλως ὑπὸ ταύτης τῆς ἰδέας κατέχεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Αἰσχρὸν ἔγωγε· τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ καλῶ[1]· ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίνασθαι ὡς[2] ἤδη εἰδότι ἃ ἐγὼ λέγω.

ΓΟΡ. Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἀλλ'[3] ἐγὼ οὐδὲ[4] αὐτὸς συνίημι ὅ τι λέγεις.

ΣΩ. Εἰκότως γε, ὦ Γοργία· οὐδὲν γάρ πω σαφὲς λέγω, Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς[5].

Ε ΓΟΡ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔα[6], ἐμοὶ δ' εἰπέ, πῶς λέγεις πολιτικῆς μορίου εἴδωλον εἶναι τὴν ῥητορικήν.

1. Ὁ Σωκράτης ἐνόμιζεν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν πρὶν ἀποκαλυφθῇ ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἐκδηλοῦται ἐν τῇ μορφῇ τοῦ καλοῦ. Ἀλλὰ πάντοτε τὸ καλὸν δὲν ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ ἀγαθόν. Διὰ τοῦτο ἡ ἀληθὴς τέχνη, ἥτις μονον τὸ ἀγαθὸν ὡς σκοπὸν ὀφείλει νὰ ἔχῃ, μετὰ τῆς ἐπιστήμης ἐν ἐσωτερικῇ συναφείᾳ καὶ ἁρμονίᾳ πρέπει νὰ ὑπάρχῃ. Διὰ τοῦτο ἡ ῥητορικὴ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τέχνη, διότι τοῦ χαρακτῆρος τούτου στερεῖται.

2. Τὸ ὡς ἐτέθη πρὸς δήλωσιν, ὅτι ἡ γνῶσις εἶναι μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον· ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν λατινικὴν φράσιν, quasi jam scias Ἐπειδὴ ὁ Πῶλος δὲν εἶχε τὴν ὑπομονὴν νὰ μάθῃ ἀκριβῶς τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους, ὁ φιλόσοφος ἀναγκάζεται νὰ ἀποκρίνηται πρὸς αὐτὸν ὡσεὶ ταύτην ἐγνώριζεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτω δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ὁ διάλογος, ἦτο ἀνάγκη νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις ὁ Γοργίας. Βεβαίως ὁ κοῦφος Πῶλος δὲν κατεδέχετο νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὰ λεγόμενα. Τὸ χωρίον εἶναι τεχνικώτατον.

3. Ὁ ἀλλὰ τίθεται συνήθως ἐν ἀρχῇ, ἐνίοτε δὲ καὶ μετά τινας λέξεις, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. I, 18. «Νὴ τὸν Δία, ἔφη, ὦ πάππε, ἀλλ' οὖν πόνηροί γε φαινόμενοι .... ἄγουσιν ἡμῶν τὰ χρήματα.» Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 652.

4. Τὸ οὐδὲ λέγεται ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν Πῶλον, ὅστις διὰ τῆς φράσεως τοῦ Σωκράτους, ὡς ἤδη εἰδότι, εἰκονίζεται ὡς οὐκ εἰδώς.

5. Εὐφυῶς ὁ Schleirmacher εἶπεν, ὅτι ὁ Σωκράτης διὰ τοῦ ἐπιθέτου τούτου ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὸ ὄνομα Πῶλος. Ὄντως ὁ Ξενοφῶν μεταχειρίζεται τοῦτο ἐπὶ ταχέος ἵππου, ἐν Ἱππ. I, 3. Ὡς οἱ νέοι ἵπποι τρέχουσι ταχέως, οὕτω καὶ ὁ Πῶλος σπεύδει. Τὸ ἐπίθετον ὀξὺς δηλοῦν γενικὴν ἰδέαν δέχεται συνήθως προσδιορισμόν. Πλάτ. ἐν Πολιτ. VII, 526, B. «Ὀξὺς εἰς πάντα τὰ μαθήματα.» Θουκυδ. I, 70. Διὰ τοῦτο ἐννοητέον τὸ ναῦν ἢ νοῆσαι.

6. Ὁ δυστυχὴς Πῶλος ὑπὸ πάντων τῶν προσώπων τοῦ διαλόγου καταφρονεῖται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι φράσαι, ὅ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἡ ῥητορική· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ὂν[1] τοῦτο, Πῶλος ὅδε ἐλέγξει. σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τούτων οἴει τινὰ εἶναι ἑκατέρου εὐεξίαν; 464

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δαί; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὖσαν[2] δ' οὔ; οἷον τοιόνδε[3] λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥᾳδίως αἴσθοιτό τις, ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἄλλος[4] τις ἢ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὅ τι ποιεῖ μὲν δοκεῖν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ[5] οὐδὲν μᾶλλον.

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

XIX. ΣΩ. Φέρε δή σοι, ἐὰν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω[6] B

1. Κανονικῶς ἤρμοζε νὰ εἴπῃ οὖσα, διότι ἡ μετοχὴ ἔπρεπε νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν ῥητορικήν, ἥτις εἶναι τὸ ὑποκείμενον, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ κατηγορούμενον τοῦτο. Θουκυδ. I, 2. «Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη.»

2. Αἱ μετοχαὶ αὗται ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἐννοουμένου οἷει, ὅπερ συνήθως συντάσσεται ἀπαρεμφάτῳ. Ἐνταῦθα ἐτέθησαν μετοχαὶ χάριν πλείονος βεβαιότητος. Τὸ μὲν δοκεῖν δηλοῖ τὸ φαινόμενον καὶ ὑποκειμενικόν, τὸ δὲ εἶναι πραγματικὸν καὶ ἀντικειμενικόν. Ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης στηρίζεται ὁ ὁρισμὸς τοῦ Σωκράτους.

3. Ὁ Πλάτων συνήθως μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην ἐπὶ παραδειγμάτων, ἐν Εὐθύφρονι 13, B.

4. Κυρίως τὸ ἄλλος ἔπρεπε νὰ συνάψῃ μετὰ τοῦ τίς, ἀλλ' ἔθηκε τοῦτο μετὰ τὴν παρενθετικὴν πρότασιν, ἵνα ὑπάρχῃ ἐγγύτερον τοῦ διαφορικοῦ ἤ.

5. Ἡ φράσις αὕτη ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ποιεῖ μὲν δοκεῖν. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος τούτου λαμβάνεται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς προηγουμένης, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι 72, B. «Οἶσθ' ὅτι τελευτῶντα πάντα λῆρον τὸν Ἐνδυμίωνα ἀποδείξειε καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο.» δηλ. ὁ Ἐνδυμίων.

6. Τὸ ἐπιδεικνύειν τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τοῦ Γοργίου. Ἡ ἐπὶ πρόθεσις σημαίνει προσθήκην, ὡς καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ I, 64.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δ λέγω· δυοῖν ὄντοιν τοῖν πραγμάτοιν δύο λέγω τέχνας·[1] τὴν[2] μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ σώματι μίαν[3] μὲν οὕτως[4] ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δὲ οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικήν, τὴν δὲ ἰατρικήν· τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντὶ μὲν τῆς γυμναστικῆς τὴν νομοθετικήν,[5] ἀντίστροφον δὲ τῇ ἰατρικῇ τὴν δικαιοσύνην.[6] ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ ἀλλή-

C

1. Ἑκάστη τῶν τεχνῶν τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο ἄλλας ὡς γίνεται δῆλον ἐν τοῖς ἑξῆς. Πρὸς κατανόησιν τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἀπαιτεῖται πίναξ καὶ τοιοῦτον ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει παρελάβομεν ἐκ τῆς λογικῆς ἀναλύσεως τοῦ Deuschle. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Θόμψων κατέταξεν ἄλλον ἔτι μᾶλλον διευκολύνοντα τὴν κατάληψιν, προτιμῶμεν τοῦτον ἀνομολογοῦντες χάριτας τῷ κ. Διβαδᾷ, ὅστις κατέστησε τοῦτον ἡμῖν γνωστόν.

Πολιτική

Νομοθετική	Δικαιοσύνη
(Σοφιστική)	(Ῥητορική)

Ἡ τοῦ σώματος θεραπεία.

Γυμναστική	Ἰατρική
(Κομμωτική)	(Ὀψοποιική)

2. Πρότερον πρὸ ταύτης τῆς λέξεως ὑπῆρχεν ὁ σύνδεσμος καὶ πρὸς σύνδεσιν τῆς προτάσεως ταύτης μετὰ τῆς προηγουμένης. Ἀλλ' ἐν πολλοῖς τῶν χειρογράφων λείπει καὶ ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς προτάσεσιν ὑπάρχει τὸ ἀσύνδετον Ἰλιάδ. Α. 304 «Ὣς τώγ' ἀντιβίοισι μαχεσαμένω ἐπέεσσιν ἀνστήτην, λῦσαν δ' ἀγορὴν παρὰ νηυσὶν Ἀχαιῶν. Πηλείδης μὲν ἐπὶ κλισίας .... Ἀτρείδης δ' ἄρα νῆα θοὴν ἅλαδε προέρυσσεν.» Παράβαλλ. Πλάτ. ἐν Νόμ. 957, Α καὶ 338, C.

3. Ἡ φράσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἑνὶ ὀνόματι ὀνομάσαι.

4. Τὸ ἀναφορικὸν ἐννοεῖται ἔξωθεν, δηλ. ὡς ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς ψυχῆς.

5. Δηλαδὴ ὅτι εἶναι ἡ γυμναστικὴ ἐν τῷ σώματι τὸ αὐτὸ εἶναι ἡ νομοθετικὴ ἐν τῇ ψυχῇ· διότι ὡς ἐκείνη ἐπιμελεῖται, ὅπως τὸ σῶμα ἦναι ὑγιές, οὕτως ἡ νομοθετικὴ φροντίζει, ὅπως ἡ ψυχὴ ἦναι δικαία. Καὶ πάλιν ὅτι εἶναι ἡ ἰατρικὴ ἐν τῷ σώματι, τὸ αὐτὸ εἶναι ἡ δικαιοσύνη ἐν τῇ ψυχῇ· διότι ὡς ἡ ἰατρικὴ θεραπεύει ἤτοι ἐπανορθοῖ τὴν διαταραχθεῖσαν εὐεξίαν τοῦ σώματος, οὕτως ἡ δικαιοσύνη θεραπεύει τὴν νόσον τῆς ψυχῆς, ἤτοι τὴν ἀδικίαν.

6. Εὕρηται καὶ ἡ γραφὴ δικαστικήν, ἀλλ' οἱ κριτικοὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ κύρους τῶν χειρογράφων προτιμῶσι τὴν δικαιοσύνην. Ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Δι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι, ἑκάτεραι τούτων, ἥ τε ἰατρικὴ τῇ γυμναστικῇ καὶ ἡ δικαιοσύνη τῇ νομοθετικῇ, ὅμως δὲ διαφέρουσί τι ἀλλήλων. τεττάρων δὴ τούτων οὐσῶν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν τῶν μὲν τὸ σῶμα, τῶν δὲ τὴν ψυχήν, ἡ κολακευτικὴ[1] αἰσθομένη, οὐ γνοῦσα λέγω,[2] ἀλλὰ στοχασαμένη, τέτραχα ἑαυτὴν διανείμασα, ὑποδῦσα[3] ὑπὸ ἕκαστον τῶν μορίων, προσποιεῖται εἶναι τοῦτο ὅπερ ὑπέδυ, καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φρον- D

καιοσύνην, ἀλλ' οὐ δικαστικὴν προσεῖπεν, ἵνα μὴ τὸ δικαστικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διανεμητικόν, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴν τῆς ψυχῆς εἰς ἑαυτὴν ἐνέργειαν περιλάβῃ τὸ ὄνομα.» Ἡ λέξις δικαιοσύνη δηλοῖ οὐ μόνον τὸ νὰ ἦναί τις δίκαιος, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀποδίδῃ τὸ δίκαιον, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν Ἠθικ. 5, 5 «Καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ἐστὶ καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται πρακτικὸς κατὰ προαίρεσιν τοῦ δικαίου, καὶ διανεμητικὸς καὶ ἑαυτῷ πρὸς ἄλλον, καὶ ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον», Πλάτ. ἐν Πολιτ. I, 332, C. D. «Ἡ οὖν δὴ τίσι τί ἀποδιδοῦσα τέχνη δικαιοσύνη ἂν καλοῖτο;»

1. Ἡ κολακευτικὴ περιλαμβάνει καὶ τὰς τέσσαρας ψευδοτεχνίας, εἰς ἃς εἰσέρχεται. Ἡ ἰατρικὴ ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς γυμναστικῆς, διότι ἀμφότεραι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος, καὶ ἡ δικαιοσύνη μετὰ τῆς νομοθετικῆς, διότι καὶ αἱ δύο ἐπιμελοῦνται τῆς ψυχῆς. Ὅμως διαφέρουσι κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν γυμναστικὴ προλαμβάνει τὴν νόσον, ἡ δὲ ἰατρικὴ θεραπεύει τὸ νοσῆσαν σῶμα. Τὸ αἰσθάνεσθαι διαφέρει τοῦ γιγνώσκειν, καθ' ὅσον τοῦτο μὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων, τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν μορφήν.

2. Μετεχειρίσθη τὸ λέγω, ἵνα ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ γινώσκειν καὶ αἰσθάνεσθαι.

3. Ὁ ἀόριστος β' ἔχει μέσην σημασίαν. Συνήθως εὑρίσκεται ὁ μέσος τύπος, ὁ δὲ ἐνεργητικὸς ὑπάρχει ἅπαξ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἱππικ. VIII, 7. «Ἧττον γὰρ ἂν καὶ ὑποδύοι ὁ ἵππος καὶ ἀναβάλλοι τὸν ἀναβάτην.» Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἕκαστον τῶν μορίων τῆς κολακείας ὑποδύεται ἢ εἰσέρχεται ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς θεραπείας τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ Ἀριστοτέλ. ἐν Ποιητ. I, 2. «Ὑποδύεται ὑπὸ τὸ σχῆμα τὸ τῆς πολιτικῆς ἡ ῥητορική. Τῶν λόγων οἱ μὲν καὶ φαίνονται ἀληθεῖς καὶ εἰσιν, τοῖς δὲ ὑποδέδυκε μὲν τὸ ψεῦδος· ὅμως δὲ ὑποκρίνονται καὶ ἀπατῶσιν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τίζει, τῷ δὲ ἀεὶ[1] ἡδίστῳ θηρεύεται τὴν ἄνοιαν[2] καὶ ἐξαπατᾷ, ὥστε δοκεῖ πλείστου ἀξία εἶναι. ὑπὸ μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν ἡ ὀψοποιικὴ ὑποδέδυκε, καὶ προσποιεῖται τὰ βέλτιστα σιτία τῷ σώματι εἰδέναι, ὥστ' εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι[3] ὀψοποιόν τε καὶ ἰατρὸν ἢ ἐν ἀνδράσιν οὕτως ἀνοήτοις ὥσπερ οἱ παῖδες, πότερος ἐπαίει[4] περὶ τῶν χρηστῶν σιτίων καὶ πονηρῶν, ὁ ἰατρὸς
Ε ἢ ὀψοποιός, λιμῷ ἂν ἀποθανεῖν[5] τὸν ἰατρόν. κολακείαν μὲν οὖν αὐτὸ καλῶ, καὶ αἰσχρόν φημι εἶναι τὸ τοιοῦτον, ὦ Πῶλε— τοῦτο γὰρ πρὸς σὲ λέγω[6]—ὅτι τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ
465 βελτίστου· τέχνην δὲ αὐτὴν οὔ φημι εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα[7] ἃ[8] προσφέρει ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν,

1. Τὸ αεὶ ἔχει ἐνταῦθα τὴν σημασίαν τοῦ ἑκάστοτε. Ὁ Πλάτων συχνάκις μεταχειρίζεται τὴν ἐκ τῆς θήρας μεταφορὰν ἐπὶ τεχνῶν, αἵτινες μόνον τὸ φαινόμενον ζητοῦσιν.

2. Τινὲς ἔγραψαν διάνοιαν κατά τι χειρόγραφον καὶ ὁ van Heusde προετίμησε τὸ εὔνοιαν, ὅπερ ἀποκρούει τὸ ἑπόμενον ἐξαπατᾷ. Τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου κεῖται, ὡς καὶ παρὰ Δημοσθ. Ὀλυνθ. II, 7. «Τὴν γὰρ ἑκάστων ἄνοιαν ἀεὶ τῶν ἀγνοούντων αὐτὸν ἐξαπατῶν καὶ προσλαμβάνων οὕτως ηὐξήθη.»

3. Ταῦτα λέγονται ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Γοργίου εἰρημένα 456, B, C. καὶ 459, A. Εὐφυῶς παραβάλλει τοὺς ἐκκλησιαστὰς καὶ τοὺς δικαστὰς πρὸς παιδία.

4. Ὁ Heindorf καὶ ὁ Κοραῆς διορθοῦσιν εἰς εὐκτικήν, διότι ἡ πρότασις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐξ εὐκτικῆς, εἰ δέοι. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὅμοια παραδείγματα, Πλάτ. ἐν Πρωταγ. 318, B. «Εἴ τίς σε διδάξειεν ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος». Τὸ ῥῆμα τοῦτο συνήθως μεταχειρίζονται μὲν οἱ ποιηταί, ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων οὐχὶ σπανίως, ὡς ἐν Ἀπολογ. 19C. ἐν Κρίτων. 47B.

5. Εἶναι ἀπόδοσις τοῦ εἰ δέοι. Ὁ Σχολιαστὴς ἐπεχείρησε νὰ ἀνεύρῃ καὶ τὴν αἰτίαν εἰπών· «Ἢ ὡς τῶν ἀνοήτων τοῦτο αὐτοῦ καταψηφισαμένων, ἢ ὡς ἀπελαθέντα ὑπ' αὐτῶν, καὶ τοῦ ἐκ τῆς ἰατρείας μισθοῦ στερούμενον, σπάνει τῆς τροφῆς ἀποθανεῖν.»

6. Ἔθηκε τὴν παρένθεσιν, ὅπως ἡ ἀπόκρισις γίνηται μόνον πρὸς τὸν Πῶλον, καὶ μὴ λυπηθῇ ὁ Γοργίας, ὡς λέγει ὁ Heindorf. Ὅρα 462E.

7. Ἡ ἄρνησις ἐπαναλαμβάνεται πρὸς μείζονα ἔμφασιν. Τὰ αὐτὰ ὑποστηρίζει καὶ ἐν Φαίδρῳ. 260, E. «Ὅτι ψεύδεται καὶ οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἄτεχνος τριβή.»

8. Τὰ μὲν χειρόγραφα ἔχουσιν ᾧ, ὁ δὲ Cornarius εἶκασεν ὧν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὥστε τὴν αἰτίαν[1] ἑκάστου μὴ ἔχειν εἰπεῖν. ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα· τούτων δὲ περὶ εἰ ἀμφισβητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν[2] λόγον.

XX Τῇ μὲν οὖν ἰατρικῇ, ὥσπερ λέγω, ἡ ὀψοποιικὴ κολα- B
κεία[3] ὑπόκειται· τῇ δὲ γυμναστικῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἡ κομμωτική, κακοῦργός[4] τε οὖσα καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννὴς[5] καὶ ἀνελεύθερος, σχήμασι καὶ χρώμασι καὶ λειότητι καὶ αἰσθήσει[6]

καὶ ὁ Stallbaum ἅ· διότι ἡ σύνταξις ἔχει οὑτωσί· οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα, ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστὶν ἃ προσφέρει. Ἡ ὀψοποιικὴ εἶναι ἐμπειρία, διότι δὲν δύναται νὰ δώσῃ τὸν λόγον ἐκείνων, τὰ ὁποῖα προσφέρει. Ἡ ἰατρικὴ ὅμως εἶναι τέχνη, διότι γινώσκειτὸν λόγον 501A «ἡ δ' ἰατρική, λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὐ θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἑκάστου δοῦναι»

1. Τὸ αὐτὸ ἐν Μένωνι λέγεται λογισμὸς αἰτίας. 98, A.

2. Ἡ πλήρης σύνταξις εἶναι ὑπέχειν λόγον τινί τινος· ἐνταῦθα ἡ δοτικὴ δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ προηγουμένου ῥήματος, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. IV, 4,9. «Αὐτὸς οὐδενὶ θέλων ὑπέχειν λόγον, οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ οὐδενός.»

3. Κατὰ τὸν Hirschig ἡ λέξις ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων ἀμούσως εἰσήχθη· διότι οὐδαμοῦ λέγεται ὀψοποιικὴ κολακεία. Ἡ ὀψοποιικὴ κατὰ τὸν Σωκράτη εἶναι κολακεία τις ἢ μᾶλλον κολακείας μόριον. Τὸ ὑπόκειται ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὑποτέθειται καὶ τὸ ὑπόδεδυκεν, ὅπερ εἶπεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ὁ Stallbaum ἑρμηνεύει διὰ τοῦ clam et fraudulenter adjacet.

4. Τὰ τέσσαρα ἐπίθετα, ὡς λέγει ὁ Cron, διαιροῦνται εἰς δύο σειράς, ἐξ ὧν ἡ πρώτη δηλοῖ τὴν κομμωτικὴν καθ' ἑαυτήν, ἡ δὲ δευτέρα περιέχει τὸ αἰσχρόν, δηλ. εἶναι ἡ κρίσις περὶ τῆς ἐμπειρίας.

5 Ὁ μὲν Πλάτων παράγων τὴν λέξιν ἐκ τοῦ α καὶ γέννα γράφει διὰ δύο ν, οἱ δὲ νεώτεροι παραβάλλοντες πρὸς τὸ εὐγενὴς γράφουσι δι' ἑνὸς ν.

6. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν αἰσθήσει, εἰς ὃ προσκρούουσιν οἱ κριτικοὶ καὶ ποικίλας διορθώσεις ἐπινοοῦσιν. Ὁ Daehne προὔτεινε νὰ γραφῇ τὰς αἰσθήσεις ἁπάτῳσα, ὅπερ δὲν εἶναι μὲν ἀτυχές, ἀλλ' ἀπέχει οὐχὶ ὀλίγον τῆς παραδόσεως. Ἔν τινι δὲ χειρογράφῳ ὑπάρχει ἡ γραφὴ ἐσθῆσιν, ὅπερ ὁ Bekker παρέλαβεν εἰς τὸ κείμενον. Κατὰ τῆς γραφῆς ταύτης ὁ Heindorf οὐχὶ ἀτόπως παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐσθῆτος περιελήφθη ἤδη ἐν τῇ φράσει σχήμασι καὶ χρώμασι καὶ ὅτι μετὰ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν ὅρασιν καὶ τὴν ἁφὴν διὰ τοῦ αἰσθήσει περιέλαβε τὰ ἀνήκοντα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀπατῶσα, ὥστε ποιεῖν ἀλλότριον[1] κάλλος ἐφελκομένους τοῦ οἰκείου τοῦ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. ἵν' οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν ὥσπερ οἱ γεωμέτραι[2]—ἤδη γὰρ ἂν ἴσως ἀκο-
C λουθήσαις—ὅτι ὁ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο ὀψοποικὴ πρὸς ἰατρικήν· μᾶλλον δὲ ὧδε, ὅτι ὁ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικήν, καὶ ὅτι ὁ ὀψοποικὴ πρὸς ἰατρικήν, τοῦτο ῥητορικὴ πρὸς δικαιοσύνην. ὅπερ[3] μέντοι

εἰς τὰς λοιπὰς αἰσθήσεις. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ Kratz λέγων, ὅτι εἰς ταύτην τὴν ἔννοιαν ἁρμόζει καὶ ὁ καί, ὅστις εἰς τὰ μέρη προστίθησι καὶ ὅλον. Ὁ δὲ Schmidt ἐννοεῖ οὐχὶ ἀορίστους αἰσθήσεις, ἀλλὰ μόνον τὴν ὄσφρησιν. Οὕτως ἠδύνατο νὰ ἀναγνωσθῇ ὁ σ φ ρ ή σ ε ι. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἄλλα τρία ἀναφέρονται εἰς τὰ αἰσθητὰ καὶ οὐχὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις, ὁ Schmidt λέγει, ὅτι ἡ ὄσφρησις ἔχει δύο σημασίας, ὡς γίνεται δῆλον παρὰ Θωμᾷ τῷ Μαγίστρῳ σελ. 250 «ὄσφρησις ἡ ὀσφραντικὴ δύναμις καὶ ἐπὶ τοῦ ὀσφρουμένου (ὀσφραντοῦ), οἷον ἡ τοῦ ῥόδου ὄσφρησις εὐώδης.» Ἀλλ' αἱ διορθώσεις αὗται καὶ ἑρμηνεῖαι, καίπερ μετ' εὐφυΐας γενόμεναι δὲν ἔτυχον τοσαύτης ὑποδοχῆς, ὅσης ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμετέρου Κοραῆ διορθοῦντος εἰς ἐ σ θ ή σ ε ι=ἐνδυμασία, ὅπερ εὕρηται παρ' Ἀθηναίῳ I,18, Διοδώρῳ IV,4 καὶ παρ' ἄλλοις. Τὴν διόρθωσιν ταύτην ἐδέξαντο ἐπιφανέστατοι κριτικοί, οἷος ὁ Hermann, ὁ Stallbaum, ὁ Cron καὶ ὁ Hirschig. Ἡμεῖς καίπερ μετὰ χαρᾶς βλέποντες τὴν τιμὴν τὴν ἀποδιδομένην εἰς τὸν Ἕλληνα κριτικόν, ὅμως διατηροῦμεν τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων, διότι ὑπάρχουσιν ὑπὲρ αὐτῆς λόγοι, οὓς εἶπον ὁ Heindorf καὶ ὁ Kratz.

1. Τὰ ἐπίθετα οἰκεῖος καὶ ἀλλότριος συχνάκις παρὰ Πλάτωνι εὑρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν. Οἰκεῖον μὲν κάλλος εἶναι τὸ ἐν τῇ φύσει τοῦ ὄντος ὑπάρχον, ἀλλότριον δὲ τὸ ἔξωθεν προσκτώμενον.

2. Ἐννοεῖται ἔξωθεν τὸ ῥῆμα λέγουσι. Ἡ λέξις γεωμέτρης καθ' ὅλου σημαίνει τὸν μαθηματικόν, ὡς ἐν τῷ Θεαιτήτῳ Θεόδωρος ὁ Κυρηναῖος ὀνομάζεται γεωμέτρης· ἡ ὑψηλοτέρα ἀριθμητικὴ περιελαμβάνετο ἐν τῇ γεωμετρίᾳ. Διότι οἱ Ἕλληνες τὴν γεωμετρικὴν μέθοδον μετεχειρίζοντο καὶ πρὸς αἰσθηταποίησιν ἀφῃρημένων σχέσεων τῶν ἀριθμῶν, ὡς λέγει ὁ Cron.

3. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁλόκληρος σειρὰ δυσκολιῶν, ὧν ἡ ἀκριβὴς ἐπίλυσις μᾶλλον μονογραφίᾳ ἢ ἐκδόσει ἀνήκει. Κατὰ πρῶτον τὸ ὅπερ παρέχει δυσκολίαν τινά, δι' ἣν ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Stallbaum εἶκασαν, ὅτι δύναται νὰ γραφῇ ἅ π ε ρ, ἀλλὰ τῇ εἰκασίᾳ ταύτῃ οὐδεὶς ἠκολούθησε. Ὁ δὲ Buttmann νομίζει, ὅτι ἡ φράσις ἀναφέρεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέγω, διέστηκε μὲν οὕτω φύσει· ἅτε δ'[1] ἐγγὺς ὄντων, φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ[2] καὶ περὶ ταὐτὰ σοφισταὶ καὶ ῥήτορες[3], καὶ οὐκ

εἰς τὰ ἑπόμενα, δηλ. ὅπερ μέντοι λέγω, τοῦτό ἐστιν, ὅπερ ἀπίθανον. Κατὰ τὸν Heindorf ἀναφέρεται εἰς τὰ εἰρημένα ἐν 464 B. C, δηλ. εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐμπειρίας. Τὴν γνώμην ταύτην δέχεται ὁ Schmidt καὶ ὁ Cron, ὅστις παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐπανάληψις τῆς ἄνω φράσεως (ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι). Νομίζομεν, ὅτι πιθανώτερον ὁ Kratz ἀναφέρει εἰς τὸν προηγούμενον μαθηματικὸν τύπον περὶ τῶν ἀληθῶν καὶ ψευδῶν τεχνῶν· διότι ἡ γνώμη καίπερ μὴ διαφέρουσα τῆς ἄρτι εἰρημένης, ὅπως τὴν ἀντωνυμίαν εἰς τὰ ἐγγὺς ἀποδίδουσα εἶναι γραμματικῶς πιθανωτέρα. Ἂν δὲ ταῦτα ἀνεφέροντο εἰς ἐκεῖνα τὰ πόρρω κείμενα, ἔπρεπεν ὁ Πλάτων νὰ θέσῃ μᾶλλον τὸν οὖν. Ὁ μέντοι ἔχει ὀρθῶς, διότι γίνεται ἀντίθεσις τῆς θεωρίας πρὸς τὴν πρᾶξιν, ὡς γίνεται δῆλον ἐν τοῖς ἑξῆς. Ὑποκείμενον τοῦ διέστηκε εἶναι αἱ τέχναι καὶ ἐμπειρίαι, ἤτοι ταῦτα, ὅπερ κατὰ γενικὴν εἶναι καὶ ὑποκείμενον τῶν ὄντων. Αἱ εἰρημέναι τέχναι καὶ ἐμπειρίαι, ὡς εἶπον, κατὰ θεωρίαν ἔχουσι ταύτας τὰς διαφοράς, ὅμως διὰ τῶν ἀνθρώπων συμφύρονται.

1. Ἡ ἀντίθεσις γίνεται οὑτωσί· διέστηκε μὲν — φύρονται δέ. Λέγει, ὅτι αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐμπειρίαι εἶναι ἐγγύς, διότι ἐπικοινωνοῦσιν ἀλλήλαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι 464 C. Τὸ ὑποκείμενον τῶν ἀπολύτων μετοχῶν συνήθως τίθεται, σπανίως δὲ παραλείπεται, ὡς ἐν Ἰλιάδ. Ο, 190. Τί λοιπὸν εἶναι τὸ ὑποκείμενον; Δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὴν σοφιστικὴν καὶ τὴν ῥητορικήν, διότι ἐκ τῶν ἡγουμένων κατέρχεται γενικῶς λέγων περὶ πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐμπειριῶν καὶ εἶτα στενοῖ τὴν ἔννοιαν. Ὁ Πλάτων δὲν προτίθεται νὰ εἴπῃ, ὅτι πᾶσαι αἱ τέχναι καὶ ἐμπειρίαι συμφύρονται, ἀλλὰ μόνον, ὅτι ἐν ταύταις συμβαίνουσι συγχύσεις.

2. Δηλαδὴ ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ, ὅπερ δύναται νὰ εἶναι καὶ ῥήτωρ καὶ σοφιστὴς καὶ νὰ λέγῃ τὰ αὐτά. Ὁ Πλάτων ἠναγκάσθη νὰ ποιήσῃ ταύτην τὴν παρατήρησιν, διότι ὁ Γοργίας ἔλεγεν, ὅτι εἶναι ῥήτωρ καὶ οὐχὶ σοφιστής. Οὕτως οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ ῥήτορες οὐ μόνον ἀσχολοῦνται περὶ εἴδωλα τεχνῶν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἐπιστήμην, ὅπως τὰ ὅρια τούτων διαστέλλωσιν.

3. Ὀρθῶς δὲν εἶπε σοφιστικὴ καὶ ῥητορική, διότι ἡ σύγχυσις γίνεται οὐχὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Kratz. Τὴν φράσιν σοφισταὶ καὶ ῥήτορες ὁ Bekker καὶ ὁ Schleiermacher ἐξαλείφουσιν, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος λέγει, ὅτι ἡ σύγχυσις δὲν γίνεται τῶν σοφι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ τι χρήσονται[1] οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις. καὶ γάρ[2] ἄν, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ἐπεστάτει[3], ἀλλ' αὐτὸ αὑτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης κατεθεωρεῖτο
D καὶ διεκρίνετο ἥ τε ὀψοποιικὴ καὶ ἡ ἰατρική[4], ἀλλ' αὐτὸ τὸ

στῶν μετὰ τῶν ῥητόρων, ἀλλὰ τούτων μετὰ τῶν νομοθετῶν καὶ διδασκάλων τοῦ δικαίου. Ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἐξηλείφθη ἡ φράσις, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Πλάτων λέγων ἐν 520 A «Ταὐτόν, ὦ μακάρι', ἐστὶ σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, ἢ ἐγγύς τι καὶ παραπλήσιον, ὥσπερ ἐγὼ ἔλεγον πρὸς Πῶλον».

1. Καὶ δὲν γινώσκουσι οὔτε οἱ ἴδιοι πῶς νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν ἑαυτόν των (δηλ. νὰ ἐπαγγελθῶσιν, ὅτι δίδουσι μαθήματα τῆς σοφιστικῆς ἢ τῆς ῥητορικῆς), οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι γινώσκουσι ποῖα μαθήματα νὰ λάβωσι παρ' αὐτῶν.

2. Ὁ σύνδεσμος οὗτος μεγάλην δυσκολίαν παρέχει τοῖς ἑρμηνευταῖς, διότι δὲν αἰτιολογεῖ τὰ προηγούμενα, ἀλλ' ἐπάγει πρὸς ἐξήγησιν ἀνάλογον περίστασιν. Κατὰ τὸν Kratz δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς παραδοχῆς ἐλλείψεως, δηλ. οὐδὲν τὸ παράδοξον, διότι καὶ ἐν τῷ σώματι τὸ αὐτὸ ἤθελε συμβῆ. Νομίζομεν, ὅτι ὁ σύνδεσμος ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ κατὰ τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, γε ἄρα, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ.

3. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ὑπομιμνήσκει τοὺς ἐπιστάτας, οἵτινες ἦσαν πρόεδροι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

4. Πρὸ ὀλίγου εἴρηται, ὅτι συγχέεται ἡ σοφιστικὴ μετὰ τῆς ῥητορικῆς, δηλ. δύο ψευδοχνίαι· ἐνταῦθα ὅμως λέγεται, ὅτι ὑπῆρχε κίνδυνος συγχύσεως τῆς ὀψοποιικῆς μετὰ τῆς ἰατρικῆς, δηλ. τέχνης μετὰ ψευδοτεχνίας. Πῶς συμβαίνει τοῦτο; Πρὸς ἄρσιν τῆς δυσκολίας τινὲς, ὡς ἀναγινώσκομεν παρὰ τῷ Ast, τὸ προηγούμενον σοφισταὶ καὶ ῥήτορες ἠθέλησαν νὰ μεταβάλωσιν εἰς δικασταὶ καὶ ῥήτορες (πρὸς κατανόησιν ἴδε προηγούμενον πίνακα). Ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην κωλύει τὸ 520 A, ἔνθα γίνεται μνεία τοῦδε τοῦ χωρίου. Ἀφ' οὗ τοιαύτη διόρθωσις ἀποτυγχάνει, ἴσως δύναται νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸν νοῦν τινος, ὅπως διορθώσῃ τήνδε τὴν φράσιν εἰς ἥ τε ὀψοποιικὴ καὶ ἡ κομμωτικὴ, ἀφ' οὗ οὕτως ἔχει ἐν τῷ ἑπομένῳ χωρίῳ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου. Τοιαύτη διόρθωσις ἔχει τὴν ἀρετήν, ὅτι πάλιν δύο ψευδοτεχνίαι συγχέονται. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Schmidt ταύτην κωλύει ἡ ἑπομένη φράσις ἀκρίτων ὄντων τῶν τε ἰατρικῶν καὶ ὑγιεινῶν καὶ ὀψοποιικῶν. Νομίζομεν, ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ κωλύματος τούτου φύσει δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ σύγχυσις τῆς κομμωτικῆς μετὰ τῆς ὀψοποιίας, διότι τὰ ἐκείνης μὲν ἀναφέροντα εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ σώματος, τὰ ταύτης δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς πρὸς αὐτό[1], τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου[2] ἂν πολὺ[3] ἦν, ὦ φίλε Πῶλε—σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος[4]—, ὁμοῦ ἂν πάντα χρήματα ἐφύρετο ἐν τῷ αὐτῷ[5], ἀκρί-

εἰς τὴν ἡδονὴν τῆς γεύσεως. Καθ' ἡμᾶς μάτην πειρῶνται, ὅπως ἀνεύρωσιν ἀκριβῆ διάταξιν τῆς συγχύσεως εἴτε μόνον ψευδοτεχνιῶνμετ' ἀλλήλων, εἴτε μόνον ψευδοτεχνιῶν πρὸς ἀληθεῖς τέχνας· διότι ὁ Πλάτων προτίθεται νὰ εἴπῃ μόνον, ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ διατάξει γίνονται ἢ ἠδύναντο νὰ συμβῶσι συγχύσεις. Ἐξελέξατο δὲ ἐκεῖνα τὰ παραδείγματα, ἐν οἷς σαφέστερον ἡ σύγχυσις καθοράται· ἠδύνατο ὅμως νὰ μνημονεύσῃ καὶ ἄλλων συγχύσεων, π. χ. τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ῥητορικῆς.

1. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος ἀναπτύσσει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐκεῖ μὲν γίνεται σύγχυσις, οὐχὶ δὲ καὶ ἐνταῦθα· «Ἄξιον δὲ ζητῆσαι, διὰ τί σοφιστικὴ μὲν καὶ ῥητορικὴ συγχέονται, κομμωτικὴ δὲ καὶ ὀψοποιητικὴ οὔ; φαμέν, ὅτι ἡ ὀψοποιητικὴ καὶ ἡ κομμωτικὴ εἴδωλά ἐστι σώματος. Εἰ οὖν σῶμα αὐτὰς διεγίγνωσκε, σύγχυσις ἂν καὶ αὐτῶν ἐγίγνετο. Πῶς γὰρ τὸ σῶμα τὸ κρατούμενον τοῖς ἐξ αὐτῶν πάθεσιν εἶχε διακρῖναι; νυνὶ δέ, ἐπειδὴ σώματος μέν ἐστιν εἴδωλα, ἡ ψυχὴ δέ ἐστιν ἡ διακρίνουσα, διὰ τοῦτο οὐ συγχέονται, τῆς ψυχῆς διοριζούσης. Ῥητορικὴ δὲ καὶ σοφιστικὴ τῆς ψυχῆς εἴδωλα· εἰ οὖν ψυχὴ ἡ πάσχουσα, πῶς ἔχει διακρῖναι κατακρατηθεῖσα καὶ ἀνδραποδισθεῖσα; ὥστε διὰ τοῦτο ἡ σύγχυσις.»

2. Ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος, ὁ διδάσκαλος τοῦ Περικλέους, ὅστις ἐδόξαζε, πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε. Ὁ Σωκράτης θέλων νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἤθελεν ὑπάρχει ἡ μεγίστη σύγχυσις, μετεχειρίσθη τὸ ὁμοῦ πάντα χρήματα, ὅπερ κατέστη παροιμιῶδες καὶ παρὰ τοῖς μὴ φιλοσόφοις. Ὅρα Φαίδων 72C καὶ 101F.

3. Δηλαδὴ ἡ σύγχυσις ἤθελε γίνεσθαι ἐν εὐρυτάτῃ ἐκτάσει καὶ συχνότατα.

4. Ὁ Σωκράτης εἰρωνευόμενος τὸν Πῶλον ποιεῖται χρῆσιν τῆς Ἀναξαγορείου θεωρίας καὶ ὑπαινίσσεται τὰς πεφυρμένας ἰδέας τοῦ σοφιστοῦ, αἵτινες ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἄτομα τοῦ Ἀναξαγόρου. Λείπει δὲ ἀπὸ αὐτῶν ὁ νοῦς. Νομίζομεν δ', ὅτι οὐδόλως πρόκειται περὶ γνώσεως τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀναξαγόρου, ὡς ὑποδεικνύει τὸ ἔμπειρος. Τὴν πεῖραν ἔχει ἐν τῇ συγχύσει καὶ οὐχὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ.

5. Ὑπὸ τοῦ Hirschig ἡ φράσις αὕτη θεωρεῖται ὡς ὀβελιστέα· διότι τὸ ὁμοῦ=ἐν ταὐτῷ (τόπῳ), ὡς τὸ ὁμόσε=εἰς τὸν αὐτὸν τόπον καὶ τὸ ὁμόθεν=ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Ἀφ' οὗ ὑπάρχει τὸ ὁμοῦ, ἡ φράσις αὕτη πλεονάζει. Οἱ πλεονασμοὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῶν ὄντων τῶν τε ἰατρικῶν[1] καὶ ὑγιεινῶν καὶ ὀψοποικῶν. ὁ μὲν οὖν ἐγώ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι, ἀκήκοας· ἀντίστροφον ὀψοποιίᾳ ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκεῖνο[4] ἐν σώματι. ἴσως μὲν οὖν ἄτοπον πεΕ ποίηκα, ὅτι σὲ[5] οὐκ ἐῶν μακροὺς λόγους λέγειν αὐτὸς συχνὸν λόγον ἀποτέτακα. ἄξιον μὲν οὖν ἐμοὶ συγγνώμην[7] ἔχειν· λέγοντός γάρ μου βραχέα οὐκ ἐμάνθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀποκρίσει, ἣν σοι ἀπεκρινάμην, οὐδὲν οἷός τ' ἦσθα, ἀλλ' ἐδέου διηγήσεως. ἐὰν
466 μὲν οὖν καὶ ἐγὼ σοῦ ἀποκρινομένου μὴ ἔχω ὅ τι χρήσωμαι, ἀπάτεινε καὶ σὺ λόγον, ἐὰν δὲ ἔχω, ἔα με χρῆσθαι· δίκαιον γάρ. καὶ νῦν ταύτῃ τῇ ἀποκρίσει εἴ τι ἔχεις χρῆσθαι, χρῶ.

XXI. ΠΩΛ. Τί οὖν φής; κολακείᾳ[7] δοκεῖ σοι εἶναι ἡ ῥητορική;

ὅμως δὲν ἐλλείπουσι παρὰ Πλάτωνι.

1. Ἰατρικὰ εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ προσφερόμενα καὶ ὡς τοιαῦτα εἶναι ὑγιεινά. Ἂν λοιπὸν ἡ ψυχὴ δὲν ἐπεστάτει τῷ σώματι, τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ ὑγιεινὰ ἀπὸ τῶν ὀψοποικῶν, ἅπερ εἶναι βλαβερά.

2. Ὁ μὲν κεῖται ἄνευ ἀποδόσεως, ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα κατακέχρηται τῷ ἀττικῷ σχηματισμῷ κατακόρως, τῷ καλουμένῳ ἀμερίστῳ. Τοῦτο δὲ ἔστι, τὸ ἔχον πολλοὺς τοὺς μὲν λεγομένους συνδέσμους, μηδαμῶς δὲ τὸν δέ. Ὅρα γὰρ πῶς· Ὁ μὲν οὖν ἐγώ. Ἴσως μὲν οὖν. Ἄξιον μέν. Ἐὰν μὲν οὖν καὶ ἐγώ.» Ὁ φιλόσοφος ἐπανέρχεται εἰς τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, ἣν διέκοψε διὰ παρεμπεσούσης παρατηρήσεως ἀρχομένης διὰ τοῦ ὅπερ μέντοι.

3. Τὸ ὑποκείμενον ἐξάγεται ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως, δηλ. ἡ ῥητορική.

4. Τὸ ἐκεῖνο ἀναφέρεται εἰς τὴν ὀψοποιίαν, ὅπερ εἶναι κατ' οὐδέτερον γένος, ἄλλως τε καὶ διότι ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὅ.

5. Ἡ ἀντωνυμία αὕτη ποιεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ αὐτός.

6. Τὸ ὄνομα τοῦτο συνήθως ἀπαιτεῖ καὶ γενικὴν πρὸς δήλωσιν τοῦ αἰτίου, δι' ὃ ἡ συγγνώμη, Ἡρόδοτ. VI, 86 καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 400. Ἐνίοτε ἡ γενικὴ αὕτη ἀναλύεται εἰς εἰδικὸν λόγον, Πλάτ. ἐν Πολιτ. V, 472, Α. Ἐνταῦθα ἡ γενικὴ παρελείφθη ὡς εὐκόλως ἐννοουμένη, δηλ. τοῦ ἀποτετακέναι μακρὸν λόγον.

7. Ἂν ὁ Πῶλος ἐγίνωσκε διαλεκτικήν, ὤφειλε νὰ ἐλέγξῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Σωκράτους, ὡς οὗτος ἤλεγξε τοὺς ὑπὸ τοῦ Γοργίου διδομένους. Ἀντὶ ὅμως τούτου ὁ ῥήτωρ καταπολεμεῖ τὰς συνεπείας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἶπον μόριον. ἀλλ' οὐ μνημονεύεις[1] τηλικοῦτος[2] ὤν, ὦ Πῶλε; τί τάχα[3] δράσεις [πρεσβύτης γενόμενος];[4]

ΠΩΛ. Ἆρ' οὖν δοκοῦσί σοι ὡς κόλακες[5] ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομίζεσθαι οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες;

ΣΩ. Ἐρώτημα τοῦτ' ἐρωτᾷς ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν λέγεις; B

τοῦ ὁρισμοῦ καὶ πειρᾶται νὰ δείξῃ, ὅτι οἱ ῥήτορες εἶναι ἐπιφανεῖς καὶ ἔχουσι δύναμιν ἐν ταῖς πόλεσιν. Ἀλλ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐλέγχεται ὡς μὴ ἀκριβῶς ἐννοήσας τὰ εἰρημένα.

1. Τὸ μνημονεύειν ἔχει ἀμετάβατον σημασίαν, ὡς ἐνταῦθα, καὶ μεταβατικὴν καὶ ἐντεῦθεν σχηματίζεται καὶ παθητικὸς τύπος τοῦ ῥήματος, Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλ. 334.

2. Οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται τὴν ἀντωνυμίαν καὶ ἐπὶ μικροῦ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς ἐνταῦθα, καὶ ἐπὶ μεγάλου, ὡς μετ' ὀλίγον λέγεται περὶ τοῦ Σωκράτους. 489, Β. «Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχύνει, τηλικοῦτος ὤν, ὀνόματα θηρεύων» καὶ Πρωταγόρ. 318, Β καὶ Αἰσχύλ. Ἀγαμέμν. 1603.

3. Ἡ λέξις αὕτη εἶναι καὶ ἐπίρρημα χρόνου παρ' Ὁμήρῳ, Ἡσιόδῳ, τῷ Πινδάρῳ καὶ τοῖς τραγικοῖς Σοφοκλ. ἐν Οἰδ. τῷ Τυράννῳ, 84 καὶ 373 καὶ 421 καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἴσως. Ποτέραν σημασίαν ἔχει ἡ λέξις; Ὁ μὲν Stallbaum καὶ ὁ Münscher ὑποστηρίζουσι τὴν χρονικὴν σημασίαν, ὁ δὲ Kratz τὴν εἰκαστικήν, ὅπερ εἶναι ὀρθότερον· διότι ὁ Σωκράτης δὲν περιμένει νὰ γείνῃ ταχέως ἀμνήμων, ἀλλὰ ἐκφράζει εἰκασίαν περὶ τοῦ προσοῦ τῆς ἀμνημοσύνης τοῦ Πώλου, ὅταν γείνῃ πρεσβύτης. Ὁ Münscher νομίζει, ὅτι αἴρει τὴν δυσκολίαν ταύτην λέγων, ὅτι τὸ τάχα κεῖται μᾶλλον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ πρεσβύτερος ἢ ἐν τῇ τοῦ πρεσβύτης γενόμενος καὶ ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς μνήμης δὲν συμβαίνει ἐν τῇ πρεσβυτικῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ προχωρούσης τῆς ἡλικίας. Ἀλλὰ παρὰ νέῳ, οἷος ὁ Πῶλος, δὲν δύναται νὰ νοηθῇ ταχεῖα τῆς μνήμης ἐλάττωσις.

4. Ἡ φράσις αὕτη δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν χειρογράφων καὶ ἐξηλείφθη ὑπὸ πάντων τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν.

5. Ἐπειδὴ ἡ ῥητορικὴ ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὡς μόριον κολακείας, τοῦτο ὁ Πῶλος ὤφειλε νὰ θεωρήσῃ ὡς ὑπόθεσιν τοῦ λόγου. Ἐκκρούων ὅμως διὰ τοῦ ὡς τὸ κύριον ζήτημα παρεισάγει τὸ ἀγαθοί, περὶ οὗ οὐδόλως πρόκειται. Δὲν ἐξετάζει τὴν φύσιν τῆς ῥητορικῆς, ἀλλ' ἐγείρει τὸ ζήτημα, πῶς θεωροῦνται οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Ἆρα λοιπὸν οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες ὡς κόλακες νομιζόμενοι εἰς τὰς πόλεις θεωροῦνται φαῦλοι;

6. Φαίνεται παράδοξον, ὅτι ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδὲ νομίζεσθαι[1] ἔμοιγε δοκοῦσιν.

ΠΩΛ. Πῶς οὐ νομίζεσθαι; οὐ μέγιστον δύνανται[2] ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ δύνασθαί γε λέγεις ἀγαθόν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ λέγω γε[3].

ΣΩ. Ἐλάχιστον[4] τοίνυν μοι δοκοῦσι τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ ῥήτορες.

C ΠΩΛ. Τί δαί; οὐχ', ὥσπερ οἱ τύραννοι, ἀποκτιννύασί τε[5] ὃν ἂν βούλωνται καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα[6] καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;[7]

Σωκράτης ἀμφιβάλλει, ἂν τὸν λόγον τοῦ Πώλου πρέπῃ νὰ θεωρήσῃ ὡς ἐρώτησιν, ἢ ὡς ἰσχυρισμόν. Ὁ Jahn ἑρμηνεύει τοῦτο· ἐρωτᾷς ὡς ἐρώτημα (ἀληθές, ὅπερ περιμένει ἀπόκρισιν) ἢ τοῦτο εἶναι μόνον ἡ ἀρχὴ (ἐν τύπῳ ἐρωτήσεως) μακροτέρου λόγου; Ἡ ἑρμηνεία αὕτη δὲν φαίνεται πιθανή. Κατὰ δὲ τὸν Cron ὁ Σωκράτης θέλει μόνον νὰ ὑπαινιχθῇ, ὅτι τὸ ἐρώτημα διαλεκτικῶς εἶναι οὕτως ἄτοπον, ὥστε θύναται νὰ θεωρηθῇ μόνον ὡς ῥητορικόν, δι' οὗ ὁ Πῶλος μόνον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην δηλοῖ. Καθ' ἡμᾶς ἐπειδὴ ὁ Πῶλος ἐξήγαγε τὸ κύριον ζήτημα καὶ ὑπεισήγαγεν ἄλλο, ὡς εἴρηται, ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ, ἂν τοῦτο ἦναι ἐρώτημα περὶ νέου πράγματος ἢ ἀρχὴ ἄλλης συζητήσεως, περὶ ἧς μέχρι τοῦδε δὲν προῦκειτο.

1. Ὄχι μόνον οὐδεμίαν σημασίαν ἔχουσιν, ἀλλ' εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον φαίνεται, ὅτι οὐδὲ λογαριάζονται.

2. Ἐνταῦθα λήγει ἡ συζήτησις περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ῥητορικῆς καὶ ἄρχεται ἡ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Ὁ μὲν Πῶλος νομίζει, ὅτι οἱ ῥήτορες ἔχουσι μεγίστην δύναμιν, ὁ δὲ Σωκράτης ἐλαχίστην.

3. Ὁμολογήσας ὁ Πῶλος, ὅτι ἡ δύναμις εἶναι ἀγαθόν, περιέπεσεν εἰς τὸ διαλεκτικὸν δίκτυον τοῦ Σωκράτους.

4. Ἐλέχθη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μέγιστον δύνασθαι.

5. Ὁ Πῶλος διὰ τῆς παραβολῆς τῆς δυνάμεως τῶν ῥητόρων πρὸς τὴν τῶν τυράννων ἠθέλησε νὰ ἐξυψώσῃ τὴν ἰδίαν τέχνην, ἀλλ' ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν ἐταπείνωσεν αὐτήν.

6. Χρήματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὀνομάζεται πᾶν ὅτι δύναταί τις νὰ μεταχειρισθῇ, Ξενοφ. ἐν Οἰκον. I, 10. «Ταὐτὰ ἄρα ὄντα τῷ μὲν ἐπισταμένῳ χρῆσθαι αὐτῶν ἕκαστοι χρήματά ἐστιν, τῷ δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐ χρήματα» Παράβαλλ. καὶ Ἰσοκράτους I, 28.

7. Ἐννοεῖται ἐκ τῆς προηγου-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Νὴ τὸν κύνα[1]· ἀμφιγνοῶ[2] μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ' ἑκάστου ὧν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνει, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε σὲ ἐρωτῶ.

ΣΩ. Εἶεν, ὦ φίλε· ἔπειτα δύο[3] ἅμα με ἐρωτᾷς;

ΠΩΛ. Πῶς δύο;

ΣΩ. Οὐκ' ἄρτι οὕτω πως ἔλεγες, ὅτι[4] ἀποκτιννύασιν οἱ ῥήτορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς; D

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

XXII ΣΩ. Λέγω τοίνυν σοι, ὅτι δύο ταῦτ' ἐστὶν ἐρωτήματα,[5] καὶ ἀποκρινοῦμαί γέ σοι πρὸς ἀμφότερα[6]. φημὶ γάρ, ὦ Πῶλε,

μένης προτάσεως τὸ ἀπαρέμφατον ἐκβάλλειν.

1. Ὁ Stallbaum ἔθηκε τὴν ἄνω στιγμήν, ἣν δεχόμεθα· διότι τὸ μέντοι δὲν δύναται νὰ ἔπηται μετὰ τήνδε τὴν φράσιν. Κατὰ τὴν σήξιν ταύτην τὸ ῥῆμα ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων. Δὲν εἶναι τυχαῖον, ὅτι ὁ Σωκράτης μετὰ τὸν ἀναιδῆ λόγον τοῦ Πώλου ὁρκίζεται εἰς τὸν κύνα.

2. Κατὰ τὸν Buttmann τὸ ῥῆμα εἶναι σύνθετον ἐκ τῆς ἀμφὶ καὶ γνοέω, ὅπερ εἶναι αἰολικὸς τύπος ἀντὶ τοῦ νοέω. Κατὰ τὴν σύνθεσιν σημαίνει ἀμφιβάλλω.

3. Ταῦτα εἶναι τὰ ὃν ἂν βούλωνται καὶ τὸ ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς. Ὁ Πῶλος ὅμως τὰς δύο ταύτας φράσεις θεωρεῖ ὡς ταὐτοσήμους καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἑπομένη παρανόησις.

4. Ὁ Deuschle γράφει, εἰ οὐχὶ ἀποκτιννύασιν, ὅπερ ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Stallbaum.

5. Τὰ πλεῖστα χειρόγραφα ἔχουσι τὰ ἐρωτήματα, δηλ. τὸ ὄνομα μετὰ ἄρθρου, ὅπερ διατηρεῖ ὁ Stallbaum συντάσσων οὕτωσί· ὅτι ταῦτα τὰ ἐρωτήματα δύο ἐστί. Ἀλλ' ὀρθῶς οἱ κριτικοὶ ἀπορρίπτουσι τὸ ἄρθρον· διότι ἡ σύνταξις ἔχει ἄλλως· ὅτι ταῦτα δύο ἐρωτήματά ἐστι. Ὁ Πῶλος ἐνόμιζεν, ὅτι ἓν καὶ οὐχὶ δύο ἐρωτήματα ἐποίησεν. Ἐνταῦθα δ' ὁ Σωκράτης πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὰ ὑπ' ἐκείνου λεγόμενα δὲν εἶναι ἕν, ἀλλὰ δύο ἐρωτήματα. Προέτεξε δὲ τὰ δύο χάριν ἀντιδιαστολῆς.

6. Ὁ Ἀμμώνιος διαστέλλει τὸ ἀμφότεροι τοῦ ἑκάτεροι οὕτως· «Ἀμφότεροι ἑκάτεροι διαφέρουσιν. Ἀμφότεροι μὲν γὰρ ἐροῦμεν, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ τὸ αὐτὸ πράττωσιν. Ἀμφότεροι μὲν τὴν δοκὸν μίαν οὖσαν φέρουσιν. Ἑκάτεροι δέ, ἐπειδὰν χωρὶς ἑκάτερος τὸ ἑαυτοῦ πράττῃ· οἷον ἑκάτερος αὐτῶν μίαν φέρῃ κατ' ἰδίαν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐγὼ καὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς τυράννους δύνασθαι μὲν[1] ἐν ταῖς πόλεσι σμικρότατον, ὥσπερ νὺν δὴ ἔλεγον· οὐδὲν γὰρ ποιεῖν ὧν βούλονται, ὡς ἔπος εἰπεῖν[2]. ποιεῖν μέντοι ὅ τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ
Ε βέλτιστον εἶναι.

ΠΩΛ. Οὔκουν[3] τοῦτό ἐστι τὸ μέγα δύνασθαι;

ΣΩ. Οὔχ, ὡς γέ φησι Πῶλος.

ΠΩΛ. Ἐγὼ οὔ φημι;[4] φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε.

ΣΩ. Μὰ τὸν[5]—οὐ σύ γε, ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι φὴς ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Φημὶ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ἀγαθὸν οὖν οἴει εἶναι, ἐάν τις[6] ποιῇ ταῦτα, ἃ ἂν δοκῇ αὐτῷ[7] βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων[8], καὶ τοῦτο καλεῖς μέγα δύνασθαι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔγωγε.

1. Ἡ ἀντίθεσις τοῦ μὲν κεῖται εἰς τὸ ποιεῖν μέντοι, διότι τὰ ἐν τῷ μεταξὺ εἶναι παρενθετικά.

2. Ἡ φράσις αὕτη προσδιορίζει τὸ οὐδέν, ὡς πάντοτε λέξεις ἐχούσας γενικὴν σημασίαν.

3. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν προτιμῶσι τὸ οὐκοῦν, ὅπερ δὲν ἁρμόζει ἐνταῦθα. Ὁ Πῶλος μὴ ἐννοῶν τὸν Σωκράτη καὶ ἀπορῶν ἐρωτᾷ ἐντονώτερον τὸν φιλόσοφον.

4. Ὁ Σωκράτης ἔχει ὑπ' ὄψει τὰς συνεπείας τῆς ὁμολογίας τοῦ Πώλου καὶ οὐχὶ αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τοῦ σοφιστοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ παρανόησις καὶ ὁ νεανίας φαίνεται πνιγόμενος ἐκ τῆς ἀγανακτήσεως, διότι ὁ φιλόσοφος ἐπιμένει ἀρνούμενος ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ σοφιστὴς λέγει. Λίαν δραματικῶς πλέκεται ἐνταῦθα ὁ μῦθος τοῦ διαλόγου.

5. Ἐνταῦθα ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς λέγει· «Ἐλλειπτικῶς ὄμνυσι πρός τε εὐλαβείας καὶ πραότητος ἔνδειξιν.» Κατὰ τὸν Κοραῆν ὅμως· «Οὔτ' εὐλαβείας οὔτε πραότητος φροντίσας, οὕτως ὤμοσεν ἐνταῦθά γε· τὸ γὰρ Νὴ Δία καὶ Μὰ Δία καὶ οἱ λοιποὶ ὅρκοι οὕτως ἦσαν παρὰ τοῖς Ἕλλησι τετριμμένοι, ὥστ' οὐκ ἀπεικὸς εἶναι καὶ ἐλλιπῶς ἔσθ' ὅτε προφέρειν αὐτούς, ποικιλίας ἐμφάσεως ἢ καὶ γοργότητος ἕνεκα τοῦ λόγου.»

6. Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ εἶναι, ὅπερ προηγεῖται.

7. Ἀναφέρεται εἰς τὸ προηγούμενον τίς.

8. Ἡ ἐν τῇ φράσει ταύτῃ περιεχομένη ἔννοια προσετέθη ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, δικαιολογεῖται ὅμως καθ' ὅσον οὗτος τὴν ῥητορικὴν ἀποκλείει τῶν τεχνῶν, αἵτινες στηρίζονται ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ τοῦ νοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδείξεις[1] τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ τέχνην τὴν ῥητορικήν, ἀλλὰ μὴ κολακείαν[2], ἐμὲ ἐξελέγξας; εἰ δὲ μὴ ἐάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ ῥήτορες οἱ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν ἀγαθὸν τοῦτο[3] κεκτήσονται. ἡ δὲ[4] δύναμις ἐστιν, ὡς σὺ φῂς, ἀγαθόν, τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ[5] νοῦ ἃ δοκεῖ καὶ σὺ ὁμολογεῖς κακὸν εἶναι. ἢ οὔ; 467

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πῶς ἂν οὖν οἱ ῥήτορες μέγα δύναιντο ἢ οἱ τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐὰν μὴ Σωκράτης ἐξελεγχθῇ ὑπὸ Πώλου ὅτι[6] ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

1. Ὁ μέλλων τῆς ὁριστικῆς μετὰ ἐρωτήσεως τίθεται ἐπὶ παρακελεύσεως καὶ προτροπῆς, μάλιστα μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου, Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομάχ. 1212. «Οὐ σπαράξομαι κόμαν; οὐκ ἐπιθήσομαι δ' ἐμῷ κάρᾳ κτύπημα χειρὸς ὁλοόν;» καὶ ἐν Μηδ. 883.

2. Αἱ αἰτιατικαὶ τέχνην καὶ κολακείαν εἶναι κατηγορούμενα εἰς τὴν ῥητορικήν. Ἐνταῦθα ὁ Heindorf ἤθελε νὰ προσθέσῃ τὴν μετοχὴν οὖσαν. Δὲν εἶναι ὅμως ἀναγκαία, διότι δύναται καὶ νὰ νοηθῇ.

3. Τοῦτο τὸ ἀγαθόν, δι' ὃ λέγεις, ὅτι οὗτοι χαίρουσιν. Ὁ καλούμενος μετ' ὀλίγον μέλλων ὑπὸ τῶν γραμματικῶν δὲν σημαίνει πάντοτε, ὅτι γενήσεταί τι μετ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ καὶ βεβαίως. Θουκυδ. II, 64. «Καὶ δύναμιν μεγίστην δὴ μέχρι τοῦδε κεκτημένην, ἧς ἐς ἀΐδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις .... μνήμη καταλελείψεται.» Οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ μεταχειρίζονται συχνάκις τὸν μετ' ὀλίγον μέλλοντα, ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον, ἂν θέτωσι μόνον χάριν εὐρυθμίας ἢ καὶ πρὸς δήλωσιν τῆς εἰρημένης σημασίας.

4. Ἡ παραδοθεῖσα γραφὴ εἶναι ἡ δέ, ἀλλ' ὁ Heindorf κατὰ τὸν Στοβαῖον ἔτρεψεν εἰς εἰ δὴ καὶ ἐξαλείψας τὴν τελείαν στιγμὴν συνέδεσε μετὰ τῶν προηγουμένων. Ἡ διόρθωσις αὕτη ἤρεσε πολλοῖς, ὡς τῷ Stallbaum, τῷ Jahn, τῷ Hermann καὶ ἄλλοις. Τοὐναντίον ὁ Buttmann, ὁ Ὀλλανδὸς Sybrand ὁ Cron καὶ ἄλλοι ὑποστηρίζουσι τὴν παράδοσιν.

5. Τὸ ἄνευ προτάσσεται τῆς συντακτικῆς πτώσεως, παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ὅμως ἐνίοτε καὶ ἐπιτάσσεται, Σοφοκλ. ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 503 καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. VI, 1. 14.

6. Ὁ εἰδικὸς οὗτος λόγος δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐξελεγχθῇ, ἀλλ' ἔκ τινος ῥήματος ἐξαγομένου βραχυλογικῶς ἐκ τούτου, ἐξελεγχθεὶς διδαχθῇ. Τοιαῦται βραχυλογίαι εὑρίσκονται συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Θουκυδ. I, 44. «Οἱ Ἀ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Β ΠΩΛ. Οὗτος[1] ἀνήρ—

ΣΩ. Οὔ φημι[2] ποιεῖν αὐτοὺς ἃ βούλονται· ἀλλά μ' ἔλεγχε.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ὁμολόγεις ποιεῖν ἃ δοκεῖ[3] αὐτοῖς βέλτιστα εἶναι τούτου πρόσθεν;[4]

ΣΩ. Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

ΣΩ. Οὔ φημι[5].

θηναῖοι μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι», ἀντὶ μεταγνόντες ἔγνωσαν. Παράβαλλ. καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 230 καὶ Εὐριπίδ. εἰς Ὀρές. 608. Λίαν συχνάκις ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται τὸ ἐλέγχειν ἐπὶ τοῦ Πώλου εἰρωνευόμενος τοῦτον διὰ τὸν ἐλεγκτικὸν αὐτοῦ τόνον.

1. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ὁ Πῶλος, ὡς παρὰ πόδας τοῦ Σωκράτους ἐναντία λέγοντος πρὸς ἑαυτόν, καὶ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ τὸν ῥήτορα, καὶ μὴ ποιεῖν ἃ βούλεται, ὥσπερ ἐκπεπληγμένος, ταύτην ἀφίησι τὴν φωνήν, Οὗτος ἀνήρ, ὡσανεὶ ἔλεγεν· ὁ ἄνθρωπος οὗτος τί πάσχει; οὕτω τῶν ἐαυτοῦ λόγων ἐπιλέλησται. Ἐφ' οἷς ὁ Σωκράτης ὑποτεμὼν τὸν τοῦ Πώλου λόγον, μεταξύ φησιν, ἐπιμένων τῷ παραδόξῳ τῶν λόγων. Οὔ φημι ποιεῖν αὐτοὺς ἃ βούλονται· ἀλλά μ' ἔλεγχε· Ἐμοὶ μὲν ταῦτα δοκεῖ, καὶ ἐγὼ ταῦτά φημι, τὸ τοὺς ποιοῦντας ἃ δοκεῖ αὐτοῖς δίχα νοῦ μὴ ποιεῖν ἃ βούλονται. Εἰ δέ σοι οὕτω μὴ δοκεῖ, μὴ ἀγανάκτει, ἀλλὰ τὸν λόγον ἔλεγχε.» Ἡ φράσις ἐτέθη πρὸς δήλωσιν ἐκπλήξεως μετὰ περιφρονήσεως, ὡς καὶ ἐν 505, C. «Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος» καὶ 489, B. Ἄριστα ὁ Πλάτων ἠθοποιεῖ ἐνταῦθα τὸν Πῶλον. Τὸ σχῆμα εἶναι ἀποσιώπησις. Ὁ Hirschig γράφει ἐνάρθρως ἀνήρ· ἀλλ' οἱ ἄλλοι ἐκδόται δὲν δέχονται τοῦτο, διότι τὸ ἄρθρον ἐν τῇ χρήσει ταύτῃ παραλείπεται, ὡς λέγει ὁ Jahn.

2. Ἡ ψυχρὰ ἠρεμία τοῦ Σωκράτους ποιεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν θερμότητα τοῦ Πώλου.

3. Ὁ Σωκράτης ὁμολογεῖ μέν, ὅτι ποιοῦσιν ἃ δοκεῖ τοῖς ῥήτορσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἃ βούλονται. Ταῦτα, ὡς θέλει δειχθῇ, εἶναι διάφορα.

4. Τὴν φράσιν τούτου πρόσθεν ὁ Bekker, ὁ Schleiermacher, ὁ Hirschig καὶ ἄλλοι θεωροῦσιν ὡς γλώσσημα (δηλ. ὡς μεταγενεστέραν ἐπεξήγησιν)· διότι νομίζουσιν, ὅτι τὸ τούτου πρόσθεν, σημαίνει ὅ τι καὶ τὸ ἄρτι. Ἀλλ' ἡ φράσις αὕτη εἶναι ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ ἄρτι καὶ ἐπίτασις αὐτοῦ, δηλ. πρὸ μιᾶς στιγμῆς.

5. Δηλαδὴ λέγω, ὅτι δὲν κάμνουσιν, ὅσα θέλουσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ποιοῦντες[1] δὲ ἃ δοκεῖ αὐτοῖς;

ΣΩ. Φημί.

ΠΩΛ. Σχέτλια λέγεις καὶ ὑπερφυῆ,[2] ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ κατηγόρει, ὦ λῷστε Πῶλε,[3] ἵνα[4] προσείπω σε κατὰ σέ· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἐρωτᾶν, ἐπίδειξον ὅτι ψεύδομαι, εἰ δὲ C μή, αὐτὸς ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι[6], ἵνα καὶ[7] εἰδῶ ὅτι λέγεις.

1. Παρὰ τῷ Στοβαίῳ ὑπάρχει ἡ γραφή, ποιοῦσι δέ, ἣν ἐπιδοκιμάζει ὁ Heindorf. Κατὰ τὸν Stallbaum ἐννοεῖται ἡ φράσις, ἆρ' οὐ ποιοῦσιν ἃ βούλονται; Ἂν μὴ ἀπατώμεθα, κατὰ τὴν συμπλήρωσιν ταύτην ὁ Σωκράτης ἔπρεπε νὰ ἀποκριθῇ οὐχὶ καταφατικῶς, ἀλλ' ἀποφατικῶς. Λοιπὸν δὲν κάμνουσιν ὅσα θέλουσιν, ἂν καὶ κάμνουσιν, ὅσα φαίνονται εὔλογα εἰς αὐτούς; Σω. Λέγω, ὅτι δὲν κάμνουσιν, ὅσα θέλουσιν. Διὰ τοῦτο νομίζομεν, ὅτι εἰς τὸ ἑπόμενον φημὶ πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ φράσις, οὐ ποιεῖν ἃ βούλονται (ἂν καὶ κάμνουσιν, ὅσα φαίνονται εὔλογα εἰς αὐτούς).

2. Ὑπερφυὲς ὀνομάζεται πᾶν τὸ ὑπερβαῖνον τὸ σύνηθες, τὸ φυσικὸν μέτρον καὶ ἐντεῦθεν σημαίνει καὶ τὸ ἀλλόκοτον καὶ παράδοξον. Τῷ Πώλῳ φαίνεται αὔθαδες καὶ ἀλλόκοτον, ὅτι ὁ Σωκράτης τὰ αὐτὰ δέχεται καὶ ἀρνεῖται. Τὰ τοιαῦτα εἶναι μὲν δραματικά, μαρτυροῦσι δὲ τὴν διαλεκτικὴν ἀδεξιότητα τοῦ Πώλου.

3. Ὁ Σωκράτης εἰρωνευόμενος μεταχειρίζεται τὰ Γοργίεια σχήματα. Ὥρα Εἰσαγωγ. σελ. 91. Ὁ δὲ Κοραῆς παρατηρεῖ· «Ἡ δὲ παρίσωσις καὶ διὰ τὸ δισύλλαβον λῷστε καὶ Πῶλε, καὶ διὰ τὴν ἐν ἑκατέρῳ ταὐτότητα τῶν φωνηέντων.»

4 Ἡ πρότασις αὕτη ἐτέθη οὐχὶ χάριν τοῦ ῥήματος κατηγόρει, ἀλλὰ χάριν τῆς παρισώσεως.

5. Ἡ κατὰ μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει συμφωνίαν, ἀλλ' ἡ συμφωνία ἐνταῦθα δύναται νὰ ἦναι διπλῆ ἢ ἵνα ὀνομάσω σε συμφώνως πρὸς τὸ ὄνομά σου ἢ ἵνα σὲ ὀνομάσω κατὰ τὸ ἔθος σου· διότι ὁ Πῶλος μετεχειρίζετο τὰς παρισώσεις τοῦ διδασκάλου. Προτιμῶμεν τὴν δευτέραν σημασίαν.

6. Μέχρι τοῦδε ὁ Πῶλος νομίζων, ὅτι δύναται νὰ ἐλέγξῃ τὸν φιλόσοφον, εἶχε τὴν θέσιν τοῦ ἐρωτῶντος. Ἀλλὰ διὰ τὴν διαλεκτικὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ ὁ διάλογος δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ. Τούτου ἕνεκεν ἀναγκάζεται νὰ λάβῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀποκρινομένου.

7. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶναι σύνηθες νὰ θέτωσι τὸν καὶ μετὰ τὸ ἵνα, Πλάτ. ἐν Λύσ. 204 καὶ ἐν Λάχητ. 194, Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXIII. ΣΩ. Πότερον[1] οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο βούλεσθαι, ὃ ἂν πράττωσιν ἑκάστοτε, ἢ ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα πράττουσι τοῦθ' ὃ πράττουσιν; οἷον οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν[2] πότερόν σοι δοκοῦσι τοῦτο βούλεσθαι, ὅπερ ποιοῦσι, πίνειν[3] τὸ φάρμακον καὶ[4] ἀλγεῖν, ἢ ἐκεῖνο, τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν;

D ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν.[5]

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οἱ πλέοντές τε[6] καὶ τὸν ἄλλον[7] χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι[8] οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλονται, ὃ ποιοῦσιν ἑκάστοτε· τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ κινδυνεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν;[9] ἀλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, οὗ ἕνεκα πλέουσι, πλουτεῖν·[10] πλούτου γὰρ ἕνεκα πλέουσιν.

1. Ὁ Σωκράτης διαστέλλει τὴν ἐνέργειαν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ, ὡς καὶ ἐν Μένωνι, 77, C. Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ σκοποῦ ποιεῖ ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας. Ὁ Πῶλος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν διαφορὰν τοῦ δοκεῖν ἀπὸ τοῦ βούλεσθαι, διότι συνέχει τὰ μέσα μετὰ τοῦ σκοποῦ.

2. Εἶναι βραχυλογία ἀντὶ, λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν καὶ πίνοντες. Παράβαλλ. Πολιτ. III, 406, A.

3. Τὸ πίνειν εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ὅπερ, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ ἀλγεῖν, διότι τοῦτο οὐ ποιοῦσιν.

4. Ὁ καὶ ἔχει συμπερασματικὴν σημασίαν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. 461, E. «Εἰ μὴ ἐξέσται με ἀπιέναι καὶ μὴ ἀκούειν σου.» Τὸ πίνειν εἶναι τὸ αἴτιον τοῦ ἀλγεῖν.

5. Τὴν φράσιν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν, ὠθελίζει ὁ Hermann θεωρῶν ταύτην περιττήν. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Stallbaum, ὅτι προσηκόντως ἡ φράσις ἐπαναλαμβάνεται.

6. Πλέοντες εἶναι οἱ διὰ θαλάσσης ἐμπορευόμενοι, οἱ μεγαλέμποροι.

7. Ἐνταῦθα ἔθηκε τὴν ἐπιμεριστικὴν ἀντωνυμίαν ἄλλος, ἐν ᾧ δὲν προέταξεν ἄλλο ὄνομα, ἔχον συγγενῆ σημασίαν πρὸς τὸν χρηματισμόν. Τὸ τοιοῦτον ὅμως ὑπάρχει ἐν τῇ προηγηθείσῃ μετοχῇ πλέοντες=ἐμπορικοὺς πλόας ποιοῦντες.

8. Χρηματιζόμενοι εἶναι οἱ ζητοῦντες κέρδη. Ὁμαλῶς ὁ συγγραφεὺς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, οἱ πλέοντές τε καὶ τὸν ἄλλον χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι οὐ βούλονται τοῦτο, ὃ ποιοῦσιν.

9. Τὸ ῥῆμα ἐνταῦθα ἔχει παθητικὴν σημασίαν, οὗ τὸ ἐνεργητικὸν εἶναι παρέχειν πράγματα.

10. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις τὸ ἀπαρέμφατον μετὰ ἄρθρου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ὑγιαίνειν. Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον συχνάκις παραλείπεται, ὡς ἐν Φαίδωνι 64, C, 70, C.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων;[1] ἐάν τίς τι πράττῃ ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται, ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα πράττει;

ΠΩΛ. Ναί. E

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἔστι τι τῶν ὄντων, ὃ οὐχὶ ἤτοι ἀγαθὸν γ' ἐστὶν ἢ κακὸν ἢ μεταξὺ[2] τούτων οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν;

ΠΩΛ. Πολλὴ ἀνάγκη,[3] ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν σοφίαν τε καὶ ὑγίειαν καὶ πλοῦτον[4] καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ δὲ τἀναντία τούτων;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τὰ δὲ μήτε[5] ἀγαθὰ μήτε κακὰ ἆρα τοιάδε λέγεις, ἃ ἐνίοτε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐνίοτε δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίοτε δὲ 468
οὐδετέρου, οἷον καθῆσθαι καὶ βαδίζειν καὶ τρέχειν καὶ πλεῖν, καὶ οἷον αὖ[6] λίθους καὶ ξύλα καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα; οὐ ταῦτα λέγεις; ἢ ἄλλ' ἄττα καλεῖς τὰ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά;

ΠΩΛ. Οὔκ, ἀλλὰ ταῦτα.

1. Ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα ἔχει. Ὁ Heindorf ἐξήλειψε τὸ ἐρωτηματικὸν καὶ μετὰ τῶν ἑπομένων ἐποίησε μίαν πρότασιν. Τοιαύτη μεταβολὴ δὲν εἶναι ἀναγκαία.

2. Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα διαιρεῖ τὰ ὄντα εἰς τρεῖς τάξεις, εἰς ἀγαθά, κακὰ καὶ ἀδιάφορα.

3. Ἐπειδὴ ὁ φιλόσοφος ἠρώτησεν, ἂν ὑπάρχῃ ὄν τι μὴ ὑπαγόμενον εἰς τὰς τρεῖς εἰρημένας τάξεις, καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτόν τι ὄντως δὲν ὑπάρχει, περιεμένομεν ἀρνητικὴν ἀπόκρισιν. Ὄντως ὁ Heindorf εἶκασεν, Οὐδέν, πολὺ ἀνάγκη, Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Buttmann, ὅτι τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Πώλου ἤρμοσε μᾶλλον εἰς τὴν ἔννοιαν ἢ εἰς τὰς λέξεις τοῦ Σωκράτους. Ὥστε εἰς τὴν ἡγουμένην ἐννοεῖται ἡ φράσις, εἶναί τινα τῶν ὄντων ἀγαθά, ἕτερα δὲ κακὰ καὶ ἄλλα μεταξύ.

4. Τὰ τρία ταῦτα οὐσιαστικὰ ἀντιπροσωπεύουσι τρεῖς τάξεις τοῦ ἀγαθοῦ· ἡ μὲν σοφία ἀντιπροσωπεύει τὸ πνευματικὸν ἀγαθόν, ἡ δὲ ὑγίεια τὸ σωματικὸν καὶ ὁ πλοῦτος τὸ ἐξωτερικόν, ὡς λέγει ὁ Cron.

5. Τὰ μήτε—μήτε προσδιορίζουσι οὐχὶ τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ τὰ οὐσιαστικὰ ἀγαθὰ καὶ κακά, ὡς Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι, 1349. «Χαῖρ', Ἀτρείδη, κέρδεσι τοῖς μὴ καλοῖς.» Τὰ μεταξὺ ἢ τὰ οὐδέτερα ἐνταῦθα ὑποδιαιρεῖ εἰς τρία εἴδη.

6. Μετεχειρίσθη τὸ αὖ, διότι μεταβαίνει εἰς νέον εἶδος παραδειγμάτων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα ἕνεκεν τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, ὅταν πράττωσιν,[1] ἢ τἀγαθὰ τῶν μεταξύ;

ΠΩΛ. Τὰ μεταξὺ δήπου τῶν ἀγαθῶν.

Β ΣΩ. Τὸ ἀγαθὸν ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν, ὅταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον[2] εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον ἑσταμεν, ὅταν ἑστῶμεν, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀποκτίννυμεν, εἴ τινα[3] ἀποκτίννυμεν, καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οἰόμενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα[4] ποιεῖν ἢ μή;[5]

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἕνεκ' ἄρα[6] τοῦ ἀγαθοῦ ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.

ΠΩΛ. Φημί.

1. Εἰς τὸν Heindorf ἐφάνη παράδοξον, ὅτι τὸ πληθυντικὸν τρίτον πρόσωπον ἐτέθη ἐπὶ ἀορίστου ὑποκειμένου καὶ προὔτεινε νὰ διορθωθῇ τὸ ὅταν εἰς οἷ ἄν· ἡ πρότασις ὅμως αὐτοῦ δὲν ἐγένετο δεκτή· διότι δὲν ἐλλείπουσιν ὅμοια παραδείγματα, ἐν οἷς ὑποκείμενον ἐννοεῖται οἱ ἄνθρωποι.

2. Τὸ βέλτιον ἐνταῦθα σημαίνει ὠφελιμώτερον, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 115, Α. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ βαδίζειν.

3. Ἔν τινι χειρογράφῳ εὑρηται ἡ γραφή, ὅταν τιν' ἀποκτίννυμεν, ὅπερ ὁ Matthiae καὶ ὁ Buttmann, τοῦ Stallbaum ἐπιδοκιμάζοντος, τρέπουσιν εἰς ἀποκτιννῦμεν. Νομίζομεν, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἀπαιτεῖται χρονική, ἀλλ' ὑποθετικὴ πρότασις· τὸ βαίδζειν καὶ τὸ ἵστασθαι συμβαίνουσιν ἐν τῷ βίῳ ἀναγκαίως, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ φονεύειν καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα. Ταῦτα μόνον ὑποθετικὰ δύνανται νὰ ἦναι. Ὅτι οὕτως ἔχει, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Πλάτων μετ' ὀλίγον ἐν D, ἔνθα πάλιν ὑποθετικῶς λέγει. Ὁ Σωκράτης ἐξελέξατο τὰ παραδείγματα ταῦτα· διότι ὁ Πῶλος ἐν τούτοις ἔθετο τὴν δύναμιν τῶν ῥητόρων ἐν 466 Β.

4. Ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀποκτιννύναι ἐκβάλλειν καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

5. Ἀντὶ τοῦ ἢ μή, φέρεται καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἢ οὔ; ἣν ἐπιδοκιμάζει ὁ Heindorf. Κατὰ ταύτην πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἀποκτίνυμεν καὶ τὰ ἑπόμενα ῥήματα. Ἂν διατηρήσωμεν τὸ μή, ὅπερ προτιμῶμεν, ἐννοεῖται τὸ ποιεῖν.

6. Ἐκ τῶν ἡγουμένων ὁ Σωκράτης ἐξάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι πᾶσα ἐνέργεια σκοπεῖ μόνον τὸ ἀγαθόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXIV ΣΩ. Οὐκοῦν ὡμολογήσαμεν, ἃ ἕνεκά του ποιοῦμεν, μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο, οὗ ἕνεκα ταῦτα ποιοῦμεν; C

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σφάττειν[1] βουλόμεθα οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἁπλῶς οὕτως[2], ἀλλ' ἐὰν μὲν ὠφέλιμα[3] ᾖ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα. τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῂς σύ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακά· ἢ γάρ; ἀληθῆ σοι δοκῶ λέγειν, ὦ Πῶλε, ἢ οὔ; τί οὐκ ἀποκρίνει;[4] D

ΠΩΛ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, εἴ τις ἀποκτείνει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως ἢ ἀφαιρεῖται χρήματα, εἴτε τύραννος ὢν εἴτε ῥήτωρ, οἰόμενος ἄμεινον εἶναι[5] αὐτῷ, τυγχάνει δὲ ὂν κάκιον[6], οὗτος δήπου ποιεῖ ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ γάρ;

ΠΩΛ. Ναί.

1. Ὅρα, ὅτι δὲν εἶπεν ἀποκτιννύναι, ἀλλὰ σφάττειν, ὅπως δηλώσῃ τὸ σκληροκάρδιον τοῦ ἄνευ σκοποῦ ἀνθρώπους φονεύοντος. Δὲν θέλομεν νὰ φονεύωμεν ἀνθρώπους μετὰ τῆς ἀδιαφορίας, μεθ' ἧς σφάζομεν ζῷα.

2. Ἡ φράσις αὕτη προσδιορίζει τὸ βουλόμεθα, ἔθηκε δὲ ταύτην εἰς τὸ τέλος τοῦ κώλου, ἵνα ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἑπόμενα. Σημαίνει δὲ ἄνευ σκοποῦ ἤ, ὡς λέγει ὁ Stallbaum, Sic simpliciciter, ita ut nihil aliud respiciamus. Παράβαλλ. καὶ Πρωταγόρ. 351, C.

3. Τὸ ὠφέλιμον ἀντιτίθεται μὲν πρὸς τὸ βλαβερόν, ὡς ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἁλγεινόν, Πλουτ. ἐν Ἠθικ. 46 καὶ πρὸς τὸ ἡδύ, Πλάτ. ἐν Πολιτ. X, 607, D.

4. Τινὲς τῶν κριτικῶν ἐνόμισαν, ὅτι ἡ φράσις αὕτη εἰσέρρευσεν ἐκ τῶν ἑπομένων, ἔνθα ὑπάρχει ὁμοία φράσις. Οἱ ὀβελίζοντες τὴν φράσιν νομίζουσιν, ὅτι ὁ Πῶλος μὴ ἔχων διαλεκτικὴν διάνοιαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸ συμπέρασμα καὶ τούτου ἕνεκεν δὲν ἠδύνατο νὰ βραδύνῃ εἰς ἀπόκρισιν. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Keck, ὅτι ὁ Πλάτων δὲν θέλει νὰ εἰκονίσῃ τὸν Πῶλον ὡς βλιτομάμμαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἦτο τοιοῦτος, ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ, ποῦ ἄγει ὁ συλλογισμὸς τοῦ Σωκράτους.

5. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου εἶναι τὸ ἀποκτιννύναι, ἐκβάλλειν, ἀφαιρεῖσθαι.

6. Κατὰ τὸν Hirschig ἡ φράσις πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ Ὄντως ἐτέθη ἀνακολούθως· διότι ἤρμοζε τὸ τυγχάνει νὰ ἦναι μετοχή, τυγχάνον δὲ ὂν κάκιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἆρ' οὖν[1] καὶ ἃ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα κακὰ ὄντα; τί οὐκ ἀποκρίνει;

ΠΩΛ. Ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἃ βούλεται[2].

Ε ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος μέγα δύναται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ[3], εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τι κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔστιν.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, λέγων ὅτι ἔστιν ἄνθρωπον ποιοῦντα ἐν πόλει ἃ δοκεῖ αὐτῷ μὴ μέγα δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν ἃ βούλεται[4].

ΠΩΛ. Ὡς[5] δὴ σύ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν δέξαιο ἐξεῖναί σοι ποι-

ἤθελον συμπέσει δύο μετοχαί, ὅπερ συχνάκις οἱ ἀρχαῖοι ἀποφεύγουσι, κατέστησε τὴν πρότασιν παρενθετικήν.

1. Ἐκ τῶν προηγουμένων ἐννοητέον τὸ ῥῆμα ποιεῖ, εἰς ὃ ἀναφέρεται ἡ ἑπομένη ὑποθετικὴ πρότασις. Ὁ Πῶλος δὲν δύναται νὰ διισχυρισθῇ, ὅτι ὁ τὰ εἰρημένα ἐγκλήματα ποιῶν ποιεῖ ἃ βούλεται· διότι ἐν 468 C ὡμολόγησεν, ὅτι μόνον τὰ ἀγαθὰ βούλεται.

2. Ὁ Πῶλος ἐξαναγκάζεται διὰ τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος τοῦ Σωκράτους νὰ ὁμολογήσῃ τὰ ἐναντία ἐκείνων, ἃ πρότερον ἔλεγεν.

3. Ὁ Heindorf ἐνόμισεν, ὅτι ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι τότε ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἐν τῇδε τῇ πόλει, ὡς καὶ ἐν 469, Ε. «Οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει.» Λοιπὸν ὁ Σωκράτης δὲν ἐννοεῖ τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ τὴν πόλιν, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἡ ἀντωνυμία, ὡς ἤθελεν ὁ Findeisen καὶ ὁ Buttmann.

4. Μείζων πρότασις· ἀ) Ἡ βούλησις θηρεύει πάντοτε τὸ ἀγαθόν.

β'. Ἡ δύναμις εἶναι ἀγαθόν.

Ἐλάσσων· Αἱ πράξεις τοῦ ῥήτορος δὲν εἶναι ἀγαθαί.

Συμπέρασμα· ἀ.) Ὁ ῥήτωρ δὲν πράττει ὅ τι βούλεται.

β'.) Οὗτος ἕνεκα τούτων τῶν πράξεων δὲν ἔχει δύναμιν.

5. Τὸ μόριον τοῦτο πλὴν τῶν ποικίλων αὐτοῦ σημασιῶν ἔχει καὶ τὴν τοῦ θαυμασμοῦ, ὡς Ἰλιάδ. Φ, 441. «Ὡς ἄνουν κραδίην ἔχες.» Ἐνταῦθα ὁ θαυμασμὸς ἐγένετο πρὸς εἰρωνείαν, ὡς καὶ ὁ Καλλικλῆς λέγει πρὸς τὸν Σωκράτη, 499, B. «Ὡς δὴ οἴει ἐμὲ ἢ καὶ ἄλλον ὁντινοῦν ἀνθρώπων οὐχ ἡγεῖσθαι τὰς μὲν βελτίους ἡδονάς, τὰς δὲ χείρους.» Διὰ τοῦ εἰρωνικοῦ τούτου τρόπου ὁ νέος σοφιστὴς πειρᾶται νὰ διαφύγῃ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἥττης. Τοῦτο λέγεται demon-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶν ὅ τι δοκεῖ σοι ἐν τῇ πόλει μᾶλλον[1] ἢ μή, οὐδὲ ζηλοῖς ὅταν[2] ἴδῃς τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ὃν ἔδοξεν αὐτῷ ἢ ἀφελόμενον χρήματα ἢ δήσαντα[3].

ΣΩ. Δικαίως[4] λέγεις ἢ ἀδίκως;

ΠΩΛ. Ὁπότερ'[5] ἂν ποιῇ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτόν ἐστιν; 469

ΣΩ. Εὐφήμει[6], ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Τί δή;

ΣΩ Ὅτι οὐ χρὴ οὔτε τοὺς ἀζηλώτους ζηλοῦν οὔτε τοὺς ἀθλίους[7], ἀλλ' ἐλεεῖν.

ΠΩΛ. Τί δή; οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν περὶ ὧν ἐγὼ λέγω τῶν ἀνθρώπων;[8]

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

stratio ad hominem, ἀπόδειξις κατ' ἄνθρωπον, μηδεμίαν λογικὴν ἀξίαν ἔχουσα. Ἀφ' οὗ ἐδείχθη, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι βούλονται τὸ ἀγαθόν, ἕπεται, ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης ἅτε ἄνθρωπος τοῦτο βούλεται.

1. Ἡ σύγκρισις γίνεται μεταξὺ τοῦ ἐξεῖναι καὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι.

2. Κατὰ τὸν Hirschig ὁ Πλάτων ἔγραψεν ὄντιν' ἂν ἴδῃς, διότι τὸ ῥῆμα τοῦτο πάντοτε συντάσσεται αἰτιατικῇ. Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ἡ χρονικὴ πρότασις δύναται νὰ προσδιορίσῃ πᾶσαν τάξιν ῥημάτων. Ἄλλως ὁ Πλάτων προτίθεται νὰ δηλώσῃ τὸν χρόνον.

3. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀγαγόντα.

4. Εἶναι προσδιορισμὸς τῶν ἐννοουμένων μετοχῶν ἀποκτείναντα ἢ ἀφελόμενον ἢ δήσαντα.

5. Τὸ ὁπότερα δὲν κεῖται ἐπιρρηματικῶς, ὡς ἐπίστευεν ὁ Heindorf· διότι τὸ ποιεῖν ἀπαιτεῖ ἀντικείμενον. Τὸ ἀμφοτέρως σημαίνει καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους, δικαίως καὶ ἀδίκως. Ὁ Hirschig νομίζων, ὅτι πλανῶνται καὶ ἀντιγραφεῖς καὶ ἐκδόται, προτείνει τὸ ζηλωτὸν νὰ τραπῇ εἰς ζηλωτός. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγου, ὁ Πλάτων ἔχει ὑπ' ὄψει τὴν περίστασιν καὶ οὐχὶ τὸ πρόσωπον

6. Ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅταν ὁ διαλεγόμενος προσβάλλῃ ἱερόν τι, ὡς ἐνταῦθα τὴν ἠθικήν. Παράβαλλ. Πρωταγόρ. 330, Δ. Εὐθυδήμ. 301 καὶ Πολιτ. I, 329, C. Ἐνταῦθα ἡ ἀπαισία λέξις τοῦ Πώλου ἦτο τὸ ἐπίθετον ζηλωτόν, δηλ. ἐζήλωσε τὸν φονεύοντα καὶ ἁρπάζοντα χρήματα.

7. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἀζήλωτος γάρ ἐστιν, ὅστις ἔχει τι, ὃ μὴ εὐχόμεθα γενέσθαι ἡμῖν, ἄλλως δὲ ὁ πάθεσιν ἀνηκέστοις ἐνισχόμενος.»

8. Ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν περὶ τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἐγὼ λέγω;

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ὅστις οὖν ἀποκτίννυσιν ὃν ἂν δόξῃ αὐτῷ[1], δικαίως ἀποκτιννύς, ἄθλιος δοκεῖ σοι εἶναι καὶ ἐλεεινός;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε, οὐδὲ μέντοι ζηλωτός.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ἄθλιον ἔφησθα εἶναι;

Β ΣΩ. Τὸν ἀδίκως γε, ὦ ἑταῖρε, ἀποκτείναντα[2] καὶ ἐλεεινὸν δὲ πρός[3]· τὸνδὲ δικαίως ἀζήλωτον.

ΠΩΛ. Ἦ[4] που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἐλεεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν;

ΣΩ. Ἧττον ἥ ὁ ἀποκτιννύς, ὦ Πῶλε, καὶ ἧττον ἥ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων.

ΠΩΛ. Πῶς δῆτα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὕτως, ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνειν ὂν τὸ ἀδικεῖν[5].

1. Ἡ δοτικὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν ἀντωνυμίαν ὅστις. Τὸ δικαίως παρεισήχθη ὑπὸ τοῦ Πώλου. Τοῦτο εἶναι ἡ τέχνη τοῦ φέρεσθαι, ὡς λέγει ὁ Cron.

2. Ἐννοεῖται ἡ φράσις, ἔφην εἶναι ἄθλιον.

3. Ἡ πρόθεσις κεῖται ἐπιρρηματικῶς, ὡς καὶ κατωτέρω 513 Β. «Εἰ μέλλεις τι γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ καὶ ναὶ μὰ Δία τῷ Πυριλάμπους γε πρός.» Πολιτ. Ι, 328 καὶ Αἰσχύλ. Προμηθ. 73.

4. Κατὰ τὸν Keck ἡ κοινὴ γραφή, ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ, νοσεῖ διότι ἂν θεωρήσωμεν τὴν πρότασιν ὡς βεβαιωτικήν, περιέχει ἀντίφασιν ἐν ἑαυτῇ· τὸ μὲν ἥ εἶναι βεβαιωτικόν, τὸ δὲ ποὺ εἰκαστικόν. Ἂν δὲ λάβωμεν τὴν πρότασιν ὡς ἐρωτηματικὴν κατὰ τὸν Stallbaum, ὁ τύπος εἶναι λίαν ἀόριστος ὡς πρὸς ἐκεῖνο, ὅπερ πιστεύει ὁ Πῶλος. Διότι ἐπειδὴ ἡ καταφατικὴ ἀπόκρισις εἶναι πρόδηλος, ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ὅγε ἀποθνήσκων..; Διὰ ταῦτα νομίζει ὁ Keck, ὅτι ἡ ὀρθοτέρα γραφή, ἥτις εὑρίσκεται ἔν τισι χειρογράφοις, εἶναι ἥδε· ΠΩ. Ἦ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἐλεεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν ἧττον ἥ ὁ ἀποκτιννύς; ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Πῶλε, καὶ ἧττον ἥ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων. Κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ὁ Πῶλος περιμένει ἀρνητικὴν ἀπόκρισιν νομίζων, ὅτι ἐξελέγχει τὸν Σωκράτη. Ἀλλ' οὗτος μετὰ σεμνότητος ἀποκρίνεται καταφατικῶς. Ἂν τοιαύτην γραφὴν εἶχον τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων, ἡ ἔννοια δὲν ἤθελεν εἶναι ἁρμόστος, ἀλλὰ τοῦτο ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τοῦ Cron, ὅστις ὑποστηρίζει τὴν κοινὴν γραφήν· διότι καὶ ἡ ἐρώτησις μετὰ εἰκασίας ἔχει καλῶς καὶ ἡ βεβαίωσις μετὰ εἰκασίας δὲν εἶναί τι ἀνήκουστον.

5. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης τὴν ἀδικίαν θεωρεῖ ὡς νόσον τῆς ψυχῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ἦ γὰρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;

ΣΩ. Ἥκιστά γε.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα βούλοιο[1] ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν;

ΣΩ. Βουλοίμην[2] μὲν ἂν ἔγωγε οὐδέτερα· εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη C
ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἑλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν[3].

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα τυραννεῖν[3] οὐκ ἂν δέξαιο;[4]

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὅπερ ἐγώ.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω, ὅπερ ἄρτι, ἐξεῖναι[5] ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκῇ αὐτῷ[6], ποιεῖν τοῦτο, καὶ ἀποκτιννύντι, καὶ ἐκβάλλοντι καὶ πάντα πράττοντι κατὰ τὴν αὑτοῦ δόξαν.

XXV. ΣΩ. Ὦ μακάριε[7], ἐμοῦ δὴ λέγοντος[8] τῷ λόγῳ ἐπιλα-

οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι λέγει τὸ μέγιστον τῶν κακῶν.

1. Τὸ βούλεσθαι μετὰ τοῦ μᾶλλον ἀποτελεῖ τὴν ἔννοιαν ἑνὸς μόνου ῥήματος, οἷον τὸ προτιμᾶν.

2. Ἐννοεῖται ἔξωθεν ἡ ὑπόθεσις, εἰ ἐξῇν.

3. Ἡ ζωηρότης τοῦ διαλόγου, ὡς καὶ ἐν τῷ δράματι, προκύπτει ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν χαρακτήρων. Ἐν ᾧ ὁ Πῶλος ὀρέγεται τῆς δυνάμεως, ἵνα ἀδικῇ, ὁ ἀγαθὸς Σωκράτης προτιμᾷ τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ φιλοσόφου εἶναι εὐαγγελική.

4. Τοιαύτη ἐρώτησις ἦτο ὅλως περιττή, διότι ὁ Σωκράτης ἔδειξεν, ὅτι ἡ ἐλευθέρα βούλησις μόνον τὸ ἀγαθὸν διώκει.

5. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο καὶ ὡς τοιοῦτον δύναται νὰ μὴ ἔχῃ τὸ ἄρθρον καὶ οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Heindorf ἐνόμισεν, ὅτι πρέπει νὰ προσθέσωμεν τό· διότι καὶ κατωτέρω λέγει, 491, D. «Καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἐστί, πλέον ἔχειν τούτοις τῶν ἄλλων.»

6. Τὸ αὐτῷ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐννοουμένην ἀόριστον ἀντωνυμίαν τινὶ τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἐξεῖναι.

7. Ὁ Σωκράτης προσφωνεῖ τὸν Πῶλον διὰ τούτου τοῦ ἐπιθέτου ἕνεκα τῆς γνώμης, ἣν ἐξέφρασε περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου. Λέγει δὲ τοῦτο εἰρωνικῶς.

8. Ἡ φράσις ἐμοῦ λέγοντος ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοῦ Πώλου, Ἀλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω. Τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἐλέγχειν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ χωρίου ἐν Συμποσ. 214F «οὕτωσὶ ποίησον. Ἐάν τι μὴ ἀληθὲς λέγω, μεταξὺ ἐπιλαβοῦ, ἂν βούλῃ, καὶ εἰπέ, ὅτι τοῦτο ψεύδομαι» καὶ Γοργ. 506B. Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης δὲν ἠδυνήθη νὰ διδάξῃ τὸν Πῶλον διαλεκτικῶς, πειρᾶται νὰ κατορθώσῃ τοῦτο δι' εἰκόνος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

D βοῦ. εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν ἀγορᾷ[1] πληθούσῃ λαβὼν ὑπὸ μάλης ἐγχειρίδιονλέγοιμι[2] πρὸς σὲ ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐμοὶ δύναμίς τις καὶ τυραννὶς θαυμασία ἄρτι προσγέγονεν· ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξῃ τινὰ τουτωνὶ τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ ὁρᾷς αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξει[3] οὗτος ὃν ἂν δόξῃ· κἂν τινα δόξῃ μοι τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεαγέναι[4] δεῖν, κατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μάλα, κἂν θοι-
E μάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται· οὕτω[5] μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇδε τῇ πόλει· εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δείξαιμι τὸ ἐγχειρίδιον, ἴσως ἂν εἴποις ἰδὼν ὅτι, ὦ Σώκρατες, οὕτω μὲν πάντες ἂν μέγα δύναιντο, ἐπεὶ κἂν ἐμπρησθείη οἰκία τούτῳ τῷ τρόπῳ ἥν τινά σοι δοκοῖ, καὶ τά γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ τριήρεις[6] καὶ τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἴδια· ἀλλ' οὐκ ἄρα τοῦτ' ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι, τὸ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ δοκεῖ σοι;

1. Κατὰ τὸν Jahn δηλοῖ οὐ μόνον τὸν τόπον, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον, δηλ. κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ ἀγορὰ εἶναι πλήρης, Ξενοφ. ἐν Κυρ. Ἀναβάσ. I, 8, 1. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης θέλει νὰ δείξῃ τὴν τόλμην τοῦ μέλλοντος νὰ διαπράξῃ τὸ ἔγκλημα. Προσηκόντως παραβάλλει τὴν ἄλογον δύναμιν τοῦ ῥήτορος πρὸς τὴν τοῦ κακούργου.

2. Τὴν ἀπόδοσιν ἔχει ἐν τῷ ἴσως ἂν εἴποις. Ἐπειδὴ δὲ παρενέπεσαν πολλαὶ προτάσεις, προέταξε τὴν ὑπόθεσιν, εἰ δείξαιμι.

3. Ὁ μετ' ὀλίγον μέλλων ἐτέθη πρὸς δήλωσιν τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς ἐκτελεσθήσεται ἡ πρᾶξις, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχ. 586. «Μεμηχάνηται τοὔργον, εἴ τι μὴ δοκῶ πράσσειν μάταιον· εἰ δὲ μή, πεπαύσεται.» Ὁ τύπος τεθνήξομαι κατὰ τὸν Passow ἀνήκει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἀττικιστάς· Εἰς τὸ δόξῃ ἐννοεῖται ἡ φράσις τεθνάναι δεῖν.

4. Οἱ ἀρχαῖοι συντάσσουσι τὸ ῥῆμα καὶ γενικῇ, Ἀριστοφάν. ἐν Σφηξί, 1428. «Κατεάγη τῆς κεφαλῆς μέγα σφόδρα.» καὶ ἐν Ἀχαρν. 1180. «Ἀνὴρ κατέαγε τῆς κεφαλῆς.»

5. Τὸ ἐπίρρημα τοῦτο ἐπιτείνει τὸ μέγα.

6. Ὁ Κοραῆς προσέθεσε τὸ ἄρθρον εἰς τὰς τριήρεις, διότι εἶναι διαφόρου γένους πρὸς τὰ νεώρια· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως ἐλλείπει τὸ ἄρθρον, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 111, C. «Καὶ τόν γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὁρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν οἷα τυγχάνει ὄντα.» Μάλιστα διὰ τῆς παραλείψεως τοῦ ἄρθρου θέλει νὰ συνδέσῃ τὰς τριήρεις μετὰ τῶν νεωρίων καὶ ἀποτελέσῃ ἓν ὅλον. Οὕτω διχοτομεῖται τὸ ὅλον εἰς δύο, ἔνθεν μὲν εἰς νεώρια καὶ τριήρεις, ἔνθεν δὲ εἰς πλοῖα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα οὕτω γε[1].

ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν δι' ὅτι μέμφει τὴν τοιαύτην δύναμιν; 470

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δή; λέγε.

ΠΩΛ. Ὅτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα ζημιοῦσθαί ἐστιν.

ΣΩ. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι οὐ κακόν;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ θαυμάσιε, τὸ μέγα δύνασθαι[2] πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκεῖ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθόν τε[3] εἶναι, καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι· εἰ δὲ[4] μή, κακὸν καὶ σμικρὸν δύνασθαι; σκεψώμεθα δὲ καὶ B

ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 1, 19. «Σωκράτης πάντα ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα.» καὶ Δημοσθ. Ὀλυνθ. II, 9.

1. Διὰ τοῦ οὕτω γε πειρᾶται περιορίζων τὸ πρᾶγμα νὰ σώσῃ μέρος τοῦ προτέρου ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Cron.

2. Δὲν εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἑπομένου εἶναι, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ, ἀλλὰ μένει ὡς ἀπόλυτος πτῶσις, διότι τὸ ὑποκείμενον τοῦ, ἀγαθὸν εἶναι εἶναι ἡ ἐν τῷ μεταξὺ ὑποθετικὴ πρότασις. Τοιαῦτα παραδείγματα ἀπολύτων πτώσεων εἶναι πολλά, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 173, D. «Σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν ἐπ' ἀρχὰς καὶ σύνοδοι καὶ δεῖπνα καὶ σὺν αὐλητρίσι κῶμοι, οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς.» καὶ Ξενοφ. ἐν Οἰκον. I, 14. «Οἱ δὲ φίλοι, ἢν τις ἐπίστηται αὐτοῖς χρῆσθαι ὥστε ὠφελεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι;»

3. Κατὰ μὲν τὸν Cron ὁ τὲ ἑτέθη χάριν τοῦ ἑπομένου καί, κατὰ δὲ τὸν Schmidt καὶ τὸν Schleiermacher δὲν συνδέει τὰ ἑπόμενα καὶ τοῦτο.. μέγα δύνασθαι, ἀλλὰ τὰ ἡγούμενα ὠφελίμως πράττειν. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Münscher, ὅτι διὰ τῆς συνδέσεως ταύτης αἴρεται μὲν τὸ ἀνακόλουθον (διότι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μέγα δύνασθαι), ἀλλὰ παρέχει μεγάλην δυσκολίαν τὸ μέν· διότι τοῦτο δεικνύει, ὅτι τὸ φαίνεται ἔχει δύο κατηγορούμενα τὸ ἔαν μεν... καὶ τὸ εἰ δὲ μή..., ὅπερ δὲν ἁρμόζει. Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Schmidt ἢ ἔπρεπε νὰ λείπῃ ὁ μέν, ἢ νὰ τεθῇ ἐν ἀρχῇ, τὸ μὲν μέγα δύνασθαι.

4. Τὸ πλῆρες ἤθελεν ἔχει οὕτωσί· εἰ δὲ μὴ ἕπεται τὸ ὠφελίμως πράττειν, τὸ μέγα δύνασθαί σοι φαίνεται κακὸν εἶναι καὶ σμικρὸν δύνασθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τόδε[1]· ἄλλο τι ἢ ὁμολογοῦμεν ἐνίοτε μὲν ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀποκτιννύναι τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, ἐνίοτε δὲ οὔ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν δή, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἐμοῦ ὁμολογεῖται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Πότε οὖν σὺ φῂς ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; εἰπὲ τίνα ὅρον ὁρίζει.

ΠΩΛ. Σὺ μὲν[2] οὖν, ὦ Σώκρατες, ἀπόκριναι ταὐτὸ τοῦτο[3].

C ΣΩ. Ἐγὼ μὲν τοίνυν φημί, ὦ Πῶλε, εἴ σοι παρ' ἐμοῦ ἥδιόν ἐστιν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἄμεινον εἶναι, ὅταν δὲ ἀδίκως, κάκιον.

XXVI. ΠΩΛ. Χαλεπόν[1] γέ σε ἐλέγξαι, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' οὐχὶ κἂν[5] παῖς σε ἐλέγξειεν, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;

1. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐντεῦθεν ὁ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας ἐπεισέρχεται λόγος.»

2. Ὁ Πῶλος ἀρνεῖται νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν Σωκράτη, τὸ μέν, διότι δὲν δύναται, τὸ δέ, διότι ἤρξατο προαισθανόμενος, ὅτι ἡ ἀπόκρισις ἤθελεν ἀγάγει αὐτὸν εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα.

3. Ὁ Κοραῆς διορθοῖ εἰς σαυτῷ τοῦτο, λέγων πρὸς τοῖς ἄλλοις· «Ἡ ἡμετέρα διόρθωσις ἐμφαίνει τὴν ἀμηχανίαν τοῦ σοφιστοῦ Πώλου, ἐμπεριληφθείς γάρ, οἷον ἄρκυσι, τοῖς Σωκράτους λόγοις καὶ οὐκ ἔχων ἀποκρίνασθαι, μετ' ὀργῆς λέγει, σὺ σεαυτῷ ἀπόκριναι τοῦτο, Σώκρατες καὶ μὴ ἐμοῦ πυνθάνου. Ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς. (§ 61).» Ὅτι ὅμως δὲν ἐννοεῖ τοῦτο ὁ Πῶλος, ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἑξῆς λόγου τοῦ Σωκράτους ὅστις λέγει, ὅτι ὁ νέος ἔχει μείζονα εὐχαρίστησιν νὰ ἀκούῃ. Πρὸς τούτοις ἂν ἡ διόρθωσις ἦτο ὀρθή, κατὰ τὸν Stallbaum ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, Αὐτὸς μὲν οὖν .... ἀπόκριναι σαυτῷ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη διορθώσεως, διότι ἐκ τοῦ χωρίου ἐξάγεται ἔννοια ὀρθή, δηλ. σὺ ἀποκρίνου αὐτὸ τὸ ἴδιον, ὅπερ ἠδυνάμην ἐγὼ νὰ ἀποκριθῶ.

4. Ὀρθῶς λέγει ὁ Σχολιαστής· «Κατ' εἰρωνείαν τοῦτό φησιν, ὡς δηλοῖ τὸ ἐπαγόμενον.»

5. Τὸ μὲν καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ παῖς καὶ εἶναι ἐπιδοτικὸς πρὸς ἐλάσσονα, τὸ δὲ ἂν ἀνήκει εἰς τὴν εὐκτικήν. Ὁ Πῶλος καίπερ μὴ δυνάμενος νὰ ἀνασκευάσῃ τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους, ὅμως εἶναι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Πολλὴν ἄρα ἐγὼ τῷ παιδὶ[1] χάριν ἕξω, ἴσην δὲ καὶ σοί[2], ἐάν με ἐλέγξῃς καὶ ἀπαλλάξῃς φλυαρίας. ἀλλὰ μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν[3], ἀλλ' ἔλεγχε.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Σώκρατες, οὐδέν γέ σε δεῖ παλαιοῖς πράγμασιν ἐλέγχειν· τὰ γὰρ ἐχθὲς καὶ πρῴην[4] γεγονότα ταῦτα D ἱκανά σε ἐξελέγξαι ἐστὶ καὶ ἀποδεῖξαι, ὡς πολλοὶ ἀδικοῦντες ἄνθρωποι εὐδαίμονές εἰσιν.

ΣΩ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΠΩΛ. Ἀρχέλαον[5] δήπου τοῦτον τὸν Περδίκκου ὁρᾷς[6] ἄρχοντα Μακεδονίας;

ἀγροῖκος πιστεύων, ὅτι τὰ πράγματα ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

1. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει ἄρθρον, ἂν καὶ ἀόριστον, διότι ὠνομάσθη πρὸ ὀλίγου.

2. Ἔμμεσος προσβολὴ πρὸς τὸν σοφιστὴν ἀξία τῆς αὐθαδείας αὐτοῦ.

3. Ὅτι τὸν ἔλεγχον ὁ Σωκράτης θεωρεῖ εὐεργεσίαν, ἀνέπτυξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. 458, Α.

4. Ἡ φράσις εἶναι ἀρχαιοτάτη ἀπαντῶσα ἤδη παρ' Ὁμήρῳ Ἰλιάδ. Β. 303. «Ἔστὲ δὲ πάντες μάρτυροι, οὓς μὴ Κῆρες ἔβαν θανάτοιο φέρουσαι χθιζά τε καὶ πρῴϊζ', ὅτ' εἰς...» Διὰ τῶν φράσεων τούτων ὁ σοφιστὴς δηλοῖ, ὅτι ἡ εὐδαιμονία τῶν ἀδικούντων δὲν εἶναι σπάνιον, ἀλλὰ συνηθέστατον. Μεταχειρίζεται δὲ νεώτατον παράδειγμα, ὡς ὑπὸ πάντων γνωστόν.

5. Ὁ Ἀρχέλαος ἦτο νόθος υἱὸς Περδίκκου τοῦ δευτέρου καὶ ἀνέβη τὸν θρόνον τὸ 414 π. Χ. Ἴσως ἡ διήγησις εἶναι ἀκριβής, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἱστορεῖται ὡς οὐχὶ κακὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ΙΙ, 100. «Ἀλλ' ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱὸς βασιλεὺς γενόμενος τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ᾠκοδόμησε καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε καὶ τἆλλα διεκόσμησε τά τε κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὅπλοις τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείσσονι ἢ σύμπαντες [ἄλλοι βασιλῆς ὀκτὼ] οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι.» Οὐ μόνον ἱδρυτὴς τῆς Μακεδονικῆς δυνάμεως ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ φιλόμουσος ἦτο καὶ Ἕλληνας ποιητὰς εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ ἐκάλει, ὡς τὸν Εὐριπίδην. Ἐκάλεσε δὲ καὶ τὸν Σωκράτη, ἀλλ' οὗτος κατεφρόνησε τοῦ τυράννου, ὡς παραδίδει Διογένης ὁ Λαέρτιος, ΙΙ, 25. Διὰ τοῦτο ἴσως ὁ Πλάτων τὸ παράδειγμα τοῦτο ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Πώλου. Διὰ τὴν εἰκόνα ταύτην τοῦ Ἀρχελάου ὁ Ἀθήναιος, ὅστις πανταχοῦ κακίζει τὸν Πλάτωνα, κατηγορεῖ τοῦ φιλοσόφου, ΧΙ, 115.

6. Τὸ ῥῆμα τοῦτο δηλοῖ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Πώλου, ὅπερ οὗτος λαμβάνει ὑπὲρ τῶν φιλοδό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε[1].

ΠΩΛ. Εὐδαίμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἄθλιος;

ΣΩ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πῶλε· οὐ γάρ πω συγγέγονα τῷ ἀνδρί.[2]

Ε ΠΩΛ. Τί δαί; συγγενόμενος[3] ἂν γνοίης, ἄλλως δὲ αὐτόθεν[4] οὐ γιγνώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ;

ΣΩ. Μὰ Δί' οὐ δῆτα.[5]

ΠΩΛ. Δῆλον δή, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βασιλέα γιγνώσκειν φήσεις εὐδαίμονα ὄντα.

ΣΩ. Καὶ ἀληθῆ γε ἐρῶ· οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης.[7]

ΠΩΛ. Τί δαί; ἐν τούτῳ[8] ἡ πᾶσα εὐδαιμονία ἐστίν;

ΣΩ. Ὡς γε ἐγὼ λέγω, ὦ Πῶλε· τὸν μὲν γὰρ καλὸν κἀγαθὸν

ξων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς. Οἱ τοιοῦτοι πάντοτε ἕνεκα τῆς ἐπιφανοῦς αὐτῶν θέσεως καθίστανται ἐπίφθονοι. Τῷ μὲν Πώλῳ ἰδανικὸν πολιτευτοῦ εἶναι ὁ Ἀρχέλαος, τῷ δὲ Σωκράτει Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου.

1. Ὁ Σωκράτης ἀποκρινόμενος μικρολόγως σκοπεῖ, ὅπως ψυχράνῃ τὸν ὑπερβολικὸν τοῦ νέου σοφιστοῦ ζῆλον.

2. Δὲν λέγει τῷ ἄρχοντι, τῷ βασιλεῖ ἢ οὕτω πως, διότι ὁ Σωκράτης ἀδιαφορεῖ περὶ τῆς βασιλικῆς λάμψεως τοῦ Ἀρχελάου καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ περὶ τοῦ ἤθους καὶ τῆς παιδείας αὐτοῦ ὡς ἀνθρώπου.

3. Ἡ μετοχὴ εἶναι ὑποθετικὴ καὶ ἔχει ἀπόδοσιν τὸ γνοίης ἄν.

4. Ὁ Κοραῆς ἑρμηνεύει οὕτω· «Τὸ αὐτόθεν ἐνθάδε ἰσοδυναμεῖ τῷ ἐν τῇ συνηθείᾳ. Ἀφ' ἑαυτοῦ σου. Συνωνυμεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὸ οὐχ ἧττον σύνηθες· Ἀπὸ λόγου σου...» Ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία δὲν φαίνεταί μοι ὀρθή, διότι ὁ προσδιορισμὸς εἶναι τοπικός, δηλ. ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ συγγενόμενος.

5. Ἡ μὲν ἐξωτερικὴ εὐδαιμονία, ἣν τιμᾷ ὁ Πῶλος, γίνεται γνωστὴ καὶ πόρρωθεν, ἡ δὲ ἐσωτερική, ἣν θηρεύει ὁ φιλόσοφος, ἐγγύθεν μάλιστα διαγιγνώσκεται.

6. Ὁ Πῶλος πειρᾶται νὰ ἐλέγξῃ τὸν Σωκράτη ὡς ἰσχυρογνώμονα ἢ κακῆς πίστεως ἄνθρωπον. Ὁ μέγας βασιλεύς, ἤτοι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἐθεωρεῖτο ὡς πρότυπον εὐδαιμονίας, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 40 D.

7. Ἡ παιδεία καὶ ἡ δικαιοσύνη ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν.

8. Δηλαδὴ ἐν παιδείᾳ τε καὶ δικαιοσύνῃ. Ὁ Πῶλος διαφωνεῖ πρὸς τὸν Σωκράτη ἀλλαχοῦ τιθεὶς τὴν εὐδαιμονίαν. Τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα τοῦ Πῶς βιωτέον; λύεται ἐν τῷ διαλόγῳ πρὸς τὸν Καλλικλέα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄνδρα καὶ γυναῖκα[1] εὐδαίμονα εἶναί φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

ΠΩΛ. Ἄθλιος ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ τὸν σὸν 471
λόγον;

ΣΩ. Εἴπερ γε, ὦ φίλε, ἀδικος.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος; ᾧ[2] γε προσῆκε μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἦν νῦν ἔχει, ὄντι ἐκ γυναικὸς ἣ ἦν δούλη[3] Ἀλκέτου τοῦ Περδίκκου ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον δοῦλος ἦν Ἀλκέτου, καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκέτῃ καὶ ἦν εὐδαίμων κατὰ τὸν σὸν λόγον[4]· νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος[5] γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἠδίκηκεν· ὅς γε πρῶτον μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ θεῖον μεταπεμψά- Β
μενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχὴν ἣν Περδίκκας αὐτὸν ἀφείλετο, ξενίσας[6] καὶ καταμεθύσας αὐτόν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεψιὸν αὑτοῦ, σχεδὸν ἡλικιώτην, ἐμβαλὼν εἰς ἅραξαν, νύκτωρ ἐξαγαγὼν[7] ἀπέσφαξέ τε καὶ ἠφάνισεν ἀμφοτέρους· καὶ

1. Κατὰ τὸν Σωκράτη ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ αὐτὴ τοῖς πᾶσιν, ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ τοῦ Γοργίου διέστελλον ἀρετὰς διαφόρων τάξεων, ἐν Μέν. 71 Ε.

2. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς δεικτικὴν καὶ αἰτιολογικὸν σύνδεσμον.

3. Κατὰ τὸν Αἰλιανὸν ἡ μήτηρ τοῦ Ἀρχελάου ὠνομάζετο Σιμίχη, Ποικίλ. Ἱστορ. XII, 43.

4. Ὁ Πῶλος δίδωσιν εἰς τὸν λόγον εἰρωνικὴν χροιάν, ὅπως δείξῃ, ὅτι τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μέχρι γελοίου καταβιβάζει τὴν περὶ εὐδαιμονίας θεωρίαν τοῦ Σωκράτους. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ Ἀρχελάου πᾶν ἠθικὸν αἴσθημα καὶ ἐξαίρει τὰς ἐγκληματικὰς αὐτοῦ πράξεις. Ὅτι καὶ ὁ δοῦλος δύναται νὰ ἦναι εὐδαίμων, οὐδόλως δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὁ λέγων.

5. Ἡ φράσις αὕτη προῆλθεν ἐξ ἐλλείψεως, διότι κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, θαυμάσιόν ἐστιν ὡς ἄθλιος γέγονεν.

6. Ὁ Πῶλος ἐπισωρεύει σειρὰν ἠθικῶν καθηκόντων, διότι ἐφόνευσε δεσπότην, θεῖον καὶ ξενιζόμενον, ἀνόσιον ἔργον πρὸς Δία τὸν ξένιον ποιήσας.

7. Διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως τῶν πολλῶν τούτων μετοχῶν ὁ Πλάτων πειρᾶται νὰ εἰκονίσῃ τὴν χλευαστικὴν χαράν, ἣν ὁ σοφιστὴς αἰσθάνεται διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων τοῦ Ἀρχελάου, τῶν ἐλεγχουσῶν δῆθεν τὸν Σωκράτη καὶ ἐπιμαρτυρουσῶν τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταῦτα ἀδικήσας ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος γενόμενος καὶ οὐ μετεμέλησεν[1] αὐτῷ, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον τὸν ἀδελφόν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδίκκου υἱόν[2], παῖδα ὡς ἐπταετῆ[3], οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγίγνετο κατὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ἐβουλήθη[4] εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκθρέψας καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀποπνίξας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἔφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. τοιγάρτοι[5] νῦν, ἅτε τὰ μέγιστα ἠδικηκὼς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατός ἐστι πάντων Μακεδόνων, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονέστατος, καὶ ἴσως ἔστιν[6] ὅστις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος δέξαιτ' ἂν ἄλλος ὁστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος.

1. Ἡ μεταμέλεια κατὰ τὸν Πῶλον εἶναι ἀσθένεια.

2. Ἡ ἀρχαία κοινὴ γραφὴ εἶναι τὸν ἀδελφόν, τὸν γνήσιον τοῦ Περδίκκου υἱόν, ἀλλὰ τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι τὸν ἀδελφὸν τὸν γνήσιον, τὸν Περδίκκου υἱόν, ὅπερ δέχεται ὁ Bekker καὶ ὁ Stallbaum. Ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον γνήσιος ἁρμόζει μᾶλλον εἰς τὸν υἱὸν ἢ εἰς τὸν ἀδελφόν. Πρὸς τούτοις ἡ γραφὴ τῶν ἀρίστων χειρογράφων καθίστησι τὴν φράσιν τὸν Περδίκκου υἱὸν περιττήν, διότι καὶ ὁ Ἀρχέλαος ἦτο υἱὸς τοῦ Περδίκκου. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἤρμοζε νὰ εἴπῃ, τὸν Κλεοπάτρας υἱόν. Διὰ ταῦτα ὀρθῶς ὁ Cron ὑποστηρίζει τὴν κοινὴν γραφήν.

3. Ὀλίγα τῶν χειρογράφων ἔχουσιν ἐπταέτη· ὁ Ἀμμώνιος παρατηρεῖ· «Τρίετες βαρυτόνως καὶ τριετὲς ὀξυτόνως διαφέρει, φησὶ Πτολεμαῖος ὁ Ἀσκαλωνίτης· ἐὰν μὲν γὰρ βαρυτονήσωμεν, ἔσται ἐπὶ χρόνου· ἐὰν δὲ ὀξυτονήσωμεν, ἔσται ἐπὶ ἡλικίας.» Ὁ Hirschig προτιμᾷ τὴν τόνωσιν ἐπταέτη

4. Ὁ Πῶλος πανταχοῦ φαίνεται θαυμάζων τὴν ἰσχὺν τοῦ Ἀρχελάου θέλησιν.

5 Εἰρωνικῶς ταῦτα λέγει ὁ Πῶλος.

6. Ἐνταῦθα ὁ σοφιστὴς ἐπικαλεῖται τὴν δημοσίαν τῶν Ἀθηναίων γνώμην. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἀπόδειξις εἶναι ῥητορικὴ καὶ οὐχὶ διαλεκτική. Καὶ τοῦτο ἔστω ἀπόδειξις, ὅτι ὁ διάλογος ὑποτίθεται γενόμενος περὶ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἤδη διεφθαρμένοι. Ἐν ἀρχῇ τούτου ὁ Περικλῆς ἔλεγεν· «Οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελίᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσιν.» Θουκυδίδ. II, 37. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 113.

7. Ὁ Κοραῆς ἑρμηνεύει οὕτως·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXVII. ΣΩ. Καὶ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων[1], ὦ Πῶλε, ἔγωγέ σε ἐπῄνεσα ὅτι μοι δοκεῖς εὖ πρὸς τὴν ῥητορικὴν πεπαιδεῦσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἠμεληκέναι· καὶ νῦν ἄλλο τι[2] οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ᾧ με καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξειε, καὶ ἐγὼ ὑπὸ σοῦ νῦν, ὡς σὺ οἴει, ἐξελήλεγμαι τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικοῦντα οὐκ εὐδαίμονα εἶναι; πόθεν[3], ὦ γαθέ; καὶ μὴν οὐδέν γέ σοι τούτων ὁμολογῶ ὧν σὺ φῄς,

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἐθέλεις·[4] ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἐγὼ λέγω. E

ΣΩ. Ὦ μακάριε, ῥητορικῶς γάρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις[5] ἡγούμενοι ἐλέγχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὰν τῶν λόγων ὧν

«Ἔστιν ἴσως Ἀθηναίων ὅστις, ἀριθμουμένων ἀπὸ σοῦ πρώτου, ἢ εὑρεθείη τις ἂν ἴσως Ἀθηναίων, καὶ πρῶτος ἂν (et toi le premier) ἐν αὐτοῖς σύ.» δηλ. πρῶτος ὁ Σωκράτης καὶ εἶτα οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι ἢ ὁ Σωκράτης πρὸ πάντων τῶν Ἀθηναίων. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἡ μετοχὴ συμφωνεῖ συνήθως κατ' ἀριθμὸν γένος καὶ πτῶσιν πρὸς τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀκριβέστερον προσδιορίζεται, ὡς ἐν Πολιτ. X, 600 E «Οὐκοῦν τίθωμεν ἀπὸ Ὁμήρου ἀρξαμένους πάντας καὶ ποιητικοὺς μιμητάς... εἶναι.» Ἐνταῦθα ὑποκείμενον καὶ προσδιοριζόμενον ὄνομα συμπίπτουσιν, ὡς καὶ ἐν Σοφιστ. 242 F.

1. Τοῦτο ὄντως ἐποίησεν ὁ Σωκράτης ἐν 448, D εἰπών· «Καλῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρεσκευάσθαι εἰς λόγους.»

2. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ. «Ὁ λόγος οὗτος οὐκ ἔλεγχός ἐστιν, ᾧ με ἔφης πρίν, καὶ παῖς ἂν ἐλέγξειεν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο τι εἰρημένος.» Ὁ δὲ Κοραῆς· «Τὸ συνημμένον ἄλλο τι, ᾧ πλειστάκις ὁ Πλάτων χρῆται, ἰσοδυναμεῖ ἐνθάδε τῷ Ἆρα, ἢ Μῶν, ἢ τοιούτῳ τινὶ ἑτέρῳ ἀπορρηματικῷ μορίῳ, ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε· Ἆρα οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, τοῦτέστιν ὁ ἔλεγχος, ᾧ καὶ παῖς με ἄν, ὡς ἔλεγες, ἐξελέγξειεν.» Δηλαδὴ καὶ ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἄλλος, ἀλλὰ ῥητορικός, δηλ. ἐφαρμογὴ τῆς ῥητορικῆς παιδεύσεως, περὶ ἧς εἶπεν ἐν ἀρχῇ. Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον εἶναι ἔπαινος, πράγματι δὲ ψόγος· διότι ἐν λογικοῖς ζητήμασι μεταχειρίζεται ῥητορικὰ ἐπιχειρήματα.

3. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀρνητικὸν οὐδαμόθεν.

4. Πάλιν ἐνταῦθα ὁ Πῶλος εἰκονίζει τὸν Σωκράτη ὡς ἰσχυρογνώμονα.

5. Ἐν τοῖς ἀττικοῖς δικαστηρίοις συχνάκις εἰσήγοντο ψευδομάρτυρες. Ἴσως διὰ τοῦ χωρίου τούτου ὁ Πλάτων θέλει νὰ ἐλέγξῃ τοὺς κατηγόρους τοῦ Σωκράτους, οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἐπέτυχον νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχωνται καὶ εὐδοκίμους[1], ὁ δὲ
472 τἀναντία λέγων ἕνα[2] τινὰ παρέχηται ἢ μηδένα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστι «πρὸς τὴν ἀλήθειαν.[3] ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθείη τις[4] ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναί τι·[5] καὶ νῦν περὶ ὧν σὺ λέγεις ὀλίγου[6] σοι πάντες συμφήσουσι ταῦτα Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι, ἐὰν βούλῃ κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχέσθαι, ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω· μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλῃ, Νικίας[7] ὁ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἑστῶτές[8] εἰσιν ἐν τῷ Διονύ-

1. Δὲν ἐννοεῖ τοὺς ἠθικῶς εὐδοκίμους, ἀλλὰ τοὺς πολιτικῶς, διότι ὡς μάρτυρες προσάγονται ἐπιφανεῖς πολιτευταί.

2. Τὸ μὲν ἕνα ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πολλούς, τὸ δὲ τινὰ πρὸς τοὺς εὐδοκίμους, δηλ. ἔθηκε τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν, ἵνα δηλώσῃ τὴν ποιότητα.

3. Ἀναντιρρήτως ἡ ποιότης καὶ οὐχὶ ἡ ποσότης τῶν μυρτύρων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας, ὡς λέγεται ἐν Λάχητ. 184, Α. «Ἐπιστήμῃ γὰρ δεῖ κρίνεσθαι, ἀλλ' οὐ πλήθει, τὸ μέλλον καλῶς κρίνεσθαι.»

4. Τοῦτο εἶναι σαφὴς ὑπαινιγμός, ὅτι ὁ Πλάτων ἔχει ὑπ' ὄψει τοὺς περὶ τὸν Μέλητον.

5. Οὕτως ὀνομάζονται οἱ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὐδόκιμοι. Τὸ τί ἐνταῦθα σημαίνει μέγα τι, ἐξαίρετον, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἀπολογ. 35, Α. «Δοκοῦντας μέν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους.» Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ἀρσενικὸν γένος τῆς ἀντωνυμίας, Εὐριπίδ. ἐν Ἠλέκτρ. 944. «Ἦ̓χεις τις εἶναι.» Θεόκριτ. 11, 78.

6. Τὸ πλῆρες εἶναι ὀλίγου δεῖν, καὶ τώρα, περὶ ὅσων σὺ λέγεις, σχεδὸν ὅλοι θὰ ὁμολογήσωσι ταῦτα. Ὁ Σωκράτης ὁμολογεῖ, ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Πώλου λεγόμενα κρατοῦσιν ἐν τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ.

7. Ὁ Σωκράτης λαμβάνει παραδείγματα ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἴκων τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως δείξῃ, ὅτι καὶ οἱ λόγοι τούτων δὲν ἰσχύουσι κατὰ τῆς ἀληθείας Μετὰ αὐστηρότητος κρίνει περὶ τοῦ χρηστοῦ πολιτευτοῦ, περὶ οὗ ὁ Θουκυδίδης λέγει· «Καὶ ὁ μὲν (Νικίας) τοιαύτῃ ἢ ὅτι ἐγγύτατα τούτων αἰτίᾳ ἐτεθράφει, ἥκιστα δὲ ἄξιος ὢν τῶν γε ἐπ' ἐμοῦ Ἑλλήνων ἐς τοῦτο δυστυχίας ἀφικέσθαι διὰ τὴν πᾶσαν ἐς ἀρετὴν νενομισμένην ἐπιτήδευσιν.» Ἀλλ' ὁ Πλάτων δὲν ἔχει διάφορον γνώμην καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Κίμωνος 516Δ.

8. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ κεφ. III. Ε. «Εἱστήκει δὲ καὶ τῶν ἀναθημάτων αὐτοῦ καθ' ἡμᾶς τό τε παλλάδιον ἐν ἀκροπόλει τὴν χρύσωσιν ἀποβεβληκός, καὶ ὁ τοῖς χορηγικοῖς τρίπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σίῳ,[1] ἐὰν δὲ βούλῃ, Ἀριστοκράτης[2] ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἔστιν ἐν Πυθοῖ[3] τοῦτο τὸ καλὸν ἀνάθημα, ἐὰν δὲ βούλῃ, ἡ Περικλέους[4] ἅλη οἰκία ἢ ἄλλη συγγένεια, ἥν τινα ἂν βούλῃ τῶν ἐνθένδε[5] ἐκλέξασθαι· ἀλλ' ἐγώ σοι εἰς ὢν οὐχ ὁμολογῶ· οὐ γάρ με σὺ ἀναγκάζεις,[6] ἀλλὰ ψευδομάρτυρας πολλοὺς κατ' ἐμοῦ παρασχόμενος ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας[7] καὶ τοῦ B

σιν ὑποκείμενος ἐν Διονύσου νεώς.

Ὁ Νικίας ἦτο πλούσιος καὶ τοὺς τιμητικοὺς τρίποδας ἔλαβεν ἕνεκα τῶν χορηγιῶν αὐτοῦ.

1. Τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου ἔκειτο ἐν τῇ ἀνατολικομεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα καὶ τὸ θέατρον.

2. Ὡς ὁ Νικίας ἀνῆκεν εἰς τοὺς μετρίους ἀριστοκρατικούς, οὕτως ὁ Ἀριστοκράτης ἦτο ἄκρος ὀλιγαρχικὸς (Θουκυδ. VIII, 89) καὶ ὡς τοιοῦτον διακωμῳδεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν Ὄρνισι, 125.

Ἀριστοκρατεῖσθαι δῆλος εἶ ζητῶν.
Εὔελ. Ἐγώ; ἥκιστα· καὶ τὸν Σκελλίου βδελύττομαι.

Οὗτος στρατηγὸς ὢν τῆς ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίας κατεδικάσθη εἰς θάνατον, Ξενοφ. Ἑλλην. I, 7. Ὁ Σωκράτης ὁμιλεῖ περὶ ἀμφοτέρων, ὡσεὶ οὗτοι ὑπῆρχον ἐν τῇ ζωῇ ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ὁ διάλογος ἐγένετο. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 111.

3. Δηλαδὴ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, περὶ οὗ ὁ Φώτιος καὶ ὁ Σουΐδας λέγουσι· «Πύθιον ἱερὸν Ἀπόλλωνος Ἀθήνησιν ὑπὸ Πεισιστράτου γεγονός, εἰς ὃ τοὺς τρίποδας ἐτίθεσαν οἱ τῷ κυκλίῳ χορῷ νικήσαντες τὰ θαργήλια.» Ὀνομάζει δὲ τὰ ἀναθήματα, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, διότι τούτοις ἐπίστευον οἱ δικασταί, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής.

4. Δὲν ὀνομάζει αὐτὸν τὸν Περικλέα, διότι οὗτος εἶχε τελευτήσει περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἴσως διὰ τῶν τριῶν ὀνομάτων τοῦ Νικίου, τοῦ Ἀριστοκράτους καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Περικλέους ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ τοὺς ἀριστοκρατικούς, τοὺς ὀλιγαρχικοὺς καὶ τοὺς δημοκρατικούς.

5 Τὰ μὲν πλεῖστα χειρόγραφα ἔχουσιν ἐνθάδε, τὸ δὲ ἄριστον ἐνθένδε. Οἱ κριτικοὶ διαιροῦνται, ἄλλοι μὲν ἐκεῖνο, ἄλλοι δὲ τοῦτο δεχόμενοι. Οἱ ἀρχαῖοι συνήθως μετάχειρίζονται προσδιορισμὸν δηλοῦντα τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν ἀντὶ τῆς ἐν τόπῳ στάσεως, ὡς ἐν Λάχητ. 184. Α. «τοτ' ἤδη καὶ οἱ ἐκ τῆς τριήρους» καὶ Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. VI, 2, 17 «κατιδόντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ ἐκ τῆς πόλεως». Μετεχειρίσθη δὲ τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον, διότι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπεν, ὅτι οἱ μάρτυρες δύνανται νὰ ἦναι Ἀθηναῖοι καὶ ξένοι.

6. Δηλαδὴ πρὸς ὁμολογίαν δι' ἀναγκαστικῶν αἰτιῶν. Ὁ Σχολιαστής· «Ταῖς ἀποδεικτικαῖς πίστεσι πείθεις.»

7. Ἐπειδὴ ἡ μεταφορὰ γίνεται ἐκ τῶν δικαστηρίων, μετεχειρίσθη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀληθοῦς. ἐγὼ δὲ ἂν μὴ σὲ αὐτὸν ἕνα ὄντα μάρτυρα παράσχωμαι ὁμολογοῦντα περὶ ὧν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου μοι πε-
C περάνθαι περὶ ὧν ἂν ἡμῖν ὁ λόγος ᾖ· οἶμαι δὲ οὐδὲ σοί,[1] ἐὰν μὴ ἐγώ σοι μαρτυρῶ εἷς ὢν μόνος, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τούτους[2] χαίρειν ἐᾶς. ἔστι μὲν οὖν οὗτός τις τρόπος ἐλέγχου,[3] ὡς σύ τε οἴει καὶ ἄλλοι πολλοί· ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὖ οἶμαι. παραβαλόντες οὖν παρ' ἀλλήλους σκεψώμεθα, εἴ τι διοίσουσιν ἀλλήλων. καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πάνυ σμικρὰ ὄντα, ἀλλὰ σχεδόν τι[4] ταῦτα, περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον μὴ εἰδέναι τε[5] αἴσχιστον· τὸ γὰρ κεφάλαιον[6] αὐτῶν ἐστιν
D ἢ γιγνώσκειν ἢ ἀγνοεῖν, ὅστις τε εὐδαίμων ἐστὶ καὶ ὅστις μή. αὐτίκα[7] πρῶτον, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστί, σὺ ἡγεῖ οἷόν τε εἶναι μακάριον ἄνδρα ἀδικοῦντά τε καὶ ἄδικον ὄντα, εἴπερ Ἀρχέλαον ἄδικον μὲν ἡγεῖ εἶναι, εὐδαίμονα δέ· ἄλλο τι ὡς[8] οὕτω σοῦ νομίζοντος διανοώμεθα;

καὶ τὴν λέξιν ταύτην, ἥτις ἦτο ἐν χρήσει ἐν αὐτοῖς. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις τὰ χρήματα οὐσίαν φασί. Διὰ τοῦτο οὖν πρὸς ῥήτορα διαλεγόμενος οὕτως εἶπεν· ὅμως προσέθηκε καὶ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ οὐσίαν, φημὶ δὲ τἀληθές.»

1. Ἀναπληρωτέον ἐκ τῶν ἡγουμένων διὰ τῆς φράσεως, ἄξιόν τι λόγου πεπεράνθαι.

2. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία κεῖται μετά τινος περιφρονήσεως, ὡς καὶ ἐν 452, Ε. «Ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος ἄλλῳ ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος.» Ἐνταῦθα γίνεται διαστολὴ τῆς διαλεκτικῆς ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς ἀποδείξεως. Ὁ Σωκράτης μετεβίβασε τὸν κριτὴν τῆς ἀληθείας ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου εἰς τὸν λόγον. Ὅρα Εἰσαγωγ. εἰς Ἀπολογ. σελ. 40.

3. Τὸ τοιοῦτον ὁ Σωκράτης δὲν θεωρεῖ ὡς τρόπον ἐλέγχου, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀποφυγήν.

4. Τὸ σχεδὸν ἐνταῦθα δὲν ἐξασθενίζει τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ πραΰνει μόνον ὀλίγον τὴν ἔκφρασιν.

5. Τὸ εἰδέναι μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου ἀποτελεῖ μίαν μόνην ἔννοιαν (ἀγνοεῖν)· τούτου ἕνεκα καὶ ὁ τὲ ἕπεται.

6. Τοῦτο εἶναι τὸ μέγα ζήτημα, Πῶς βιωτέον; ὅπερ εἶναι ἡ κυρία τοῦ διαλόγου ἰδέα.

7. Τὸ αὐτίκα ἐνταῦθα ἐτέθη ἐπὶ παραδείγματος· διὰ νὰ ἀναφέρω παρευθὺς ἓν παράδειγμα, ὡς καὶ ἐν Πρωταγόρ. 359, Α. «Πᾶν τοὐναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἃ οἵ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. Αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν.»

8. Συχνάκις τὸ ὡς τίθεται μετὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

XXVIII. ΣΩ. Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον. ἓν[1] μὲν τουτὶ ἀμφισβητοῦμεν. εἶεν· ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαίμων ἔσται ἄρ', ἂν τυγχάνῃ δίκης[2] τε καὶ τιμωρίας;

ΠΩΛ. Ἥκιστά γε, ἐπεὶ οὕτω[3] γ' ἂν ἀθλιώτατος εἴη.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ἄρα μὴ τυγχάνῃ δίκης ὁ ἀδικῶν, κατὰ τὸν σὸν λόγον εὐδαίμων ἔσται; Ε

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Κατὰ δέ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ὦ Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι, ἐὰν μὴ διδῷ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἧττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῷ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης[4] ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

ΠΩΛ. Ἄτοπά γε, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς λέγειν. 473

ΣΩ. Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὦ ἑταῖρε, ταὐτά[5] ἐμοὶ λέγειν· φίλον[6] γάρ σε ἡγοῦμαι. νῦν μὲν οὖν ἃ διαφερόμεθα ταῦτ'

μετοχῆς ἐπὶ τῶν ῥημάτων εἰδέναι, νοεῖν, διακεῖσθαι τὴν γνώμην, ἔχειν γνώμην, διανοεῖσθαι καὶ τῶν τοιούτων, ὡς Ἡρόδοτ. I, 91. «Τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἄλοὺς τῆς περπρωμένης.» Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι 281. «Ὡς ὧδ' ἐχόντων τῶνδ' ἐπίστασθαί σε χρή.»

1. Τὸ ἓν τοῦτο περιέχει πολλὰ ζητήματα.

2. Τὸ μὲν δίκη δηλοῖ γενικῶς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ προσβληθέντος νόμου, κατάστασιν τοῦ δικαίου, τὸ δὲ τιμωρία τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς βλάβης τῆς γενομένης τῷ προσώπῳ ἢ τῇ πολιτείᾳ. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἡ τιμωρία διαφέρει τῆς κολάσεως, Ῥητορικ. I, 10. «Ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος.»

3 Συχνάκις τὰ ἐπιρρήματα οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἀντιπροσωπεύουσιν ὑποθετικὸν λόγον, ὡς ἐνταῦθα τὸ ἂν δίκης καὶ τιμωρίας τυγχάνῃ, Θουκυδ. I, 77. «Ἐκεῖνος δ' οὐδ' ἂν οὗτοι ἀντέλεγον ὡς οὐ χρεὼν τὸν ἧσσω τῷ κρατοῦντι ὑποχωρεῖν», ἔνθα τὸ ἐκεῖνος ἀντιπροσωπεύει τὴν ὑποθετικὴν πρότασιν. «Εἰ ἀπὸ τῆς πρώτης ἀποθέμενοι τὸν νόμον φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν.»

4. Τὸ τυγχάνειν δίκης ἰσοδυναμεῖ πρὸς παθητικὸν καὶ ὡς τοιοῦτον δέχεται ποιητικὸν αἴτιον. Τὸ ἐνεργητικὸν εἶναι θεούς τε καὶ ἀνθρώπους λαμβάνειν δίκην.

5. Μετὰ λεπτότητος ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἀγροικίαν τοῦ Πώλου, λέγων, ὅτι θα προσπαθήσῃ, ὥστε καὶ ὁ σοφιστὴς νὰ φρονῇ τὰ αὐτά, δηλ. ἄτοπα.

6. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ συνέβη παρανόησις τῶν ἑρμηνευτῶν. Κατὰ τὸν Heindorf σημαίνει· νομίζω,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐστί· σκόπει δὲ καὶ σύ· εἶπον ἐγώ που ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγώ, καὶ ἐξηλέγχθην[1] ὑπὸ σοῦ.

ΠΩΛ. Ναὶ μὰ Δία[2].

B ΣΩ. Ὡς σύ γε οἴει, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀληθῆ γε οἰόμενος ἴσως[3]

ΣΩ. Σὺ δέ γε εὐδαίμονας αὖ τοὺς ἀδικοῦντας, ἐὰν μὴ διδῶσι δίκην.

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἧττον. βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν;

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν[4] ἐστιν, ὦ Σώκρατες, ἐξελέγξαι.

ΣΩ. Οὐ δῆτα, ὦ Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται.

ὅτι εἶσαι φίλος μου, ὥστε ἐλπίζω, ὅτι ἀσμένως θέλεις ἀκούσει τὸν λόγον μου. Ὁ δὲ Deuschle παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ταὐτὰ λέγειν (καὶ φρονεῖν) εἶναι τεκμήριον φιλίας, ὡς τὸ διαφέρεσθαι ἔχθρας. Ἀλλ' ὀρθότερον ἑρμηνεύει ὁ Münscher· θέλει πειραθῇ, διότι τοῦτο ὀφείλει πρὸς φίλον. Ὁ ἔλεγχος, ὃν ὁ Σωκράτης ποιεῖ, εἶναι τεκμήριον φιλίας κατὰ τὴν γνώμην τοῦ φιλοσόφου 470 C «ἀλλὰ μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν, ἀλλ' ἔλεγχε».

1. Δηλαδὴ διὰ τοῦ κακοῦ τρόπου τοῦ ἐλέγχου, ἤτοι διὰ τῶν ψευδομαρτύρων.

2. Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη τοῦ Πώλου εἶναι ὀλίγον κωμική, διότι ὁ Σωκράτης ἀπεκρίθη, ὅτι οἱ ψευδομάρτυρες δὲν δύνανται νὰ ἀποδείξωσι τὸ ἀληθές. Καὶ μετ' ὀλίγα ταῦτα ὁ Πῶλος διαβεβαιοῖ, ὅτι ἐξήλεγξε τὸν Σωκράτη.

3. Ἐπειδὴ τοιαύτη μετριότης ἐκφράσεως δὲν ἁρμόζει εἰς τὸ στόμα τοῦ Πώλου, πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς σχῆμα λιτότητος.

4. Τοῦτο λέγει εἰρωνικῶς ὁ σοφιστής, ὡς καὶ 470, C. «Χαλεπὸν γέ σε ἐλέγξαι, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' οὐχὶ κἂν παῖς σε ἐλέγξειεν, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Πῶς λέγεις;[1] ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῇ τυραννίδι[2] C
ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς[3] στρεβλῶται[4] καὶ ἐκτέμνηται καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἐκκάηται,[5] καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παν-
τοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς καὶ τοὺς αὑτοῦ ἐπιδὼν[6] παῖ-
δάς τε καὶ γυναῖκα τὸ ἔσχατον ἀνασταυρωθῇ ἢ καταπιττωθῇ,[7]
οὗτος εὐδαιμονέστερος[8] ἔσται, ἢ ἐὰν διαφυγὼν τύραννος κατα-

1. Ἔκφρασις θαυμασμοῦ δι' ἀπροσδόκητον λόγον, οἷα τὰ ὁμηρικά, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες, Ἰλιάδ. Α. 552, «ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων», Ἰλιάδ Β. 350.

2. Τὸ αἰώνιον ὄνειρον τῶν μαθητῶν τοῦ Γοργίου, ὡς ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἴπομεν, ἦτο ἡ τυραννία.

3. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ καταληφθείς, ὡς Δημοσθ. κατὰ Ἀριστοκράτ. σελ. 721, 20. «Ἐπειδὴ τοὺς νόμους κακουργῶν εἵληπται.»

4. Ὁ σοφιστὴς πειρᾶται νὰ εἰκονίσῃ τὴν κόλασιν ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτῆς μορφῇ καὶ οὕτω ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διαφυγὴν ταύτης, ἣν εἰκονίζει διὰ τῶν λαμπροτέρων χρωμάτων. Ὁ Πλάτων καὶ ἐν τῇ Πολιτ. ΙΙ, 361, Ε, περιγράφει τοιαύτας φοβερὰς κολάσεις. «Ὅτι οὕτω διακείμενος ὁ δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, δεδήσεται, ἐκκαυθήσεται τὼφθαλμώ, τελευτῶν πάντα κακὰ παθὼν ἀνασχινδυλευθήσεται, καὶ γνώσεται, ὅτι οὐκ εἶναι δίκαιον, ἀλλὰ δοκεῖν δεῖ ἐθέλειν.»

5. Ὁ μαθητὴς τοῦ Γοργίου ποιεῖται χρῆσιν τῶν ὁμοιοτελεύτων τοῦ διδασκάλου, ὅπως καὶ διὰ τῆς ἰδίας τέχνης ἐκπλήξῃ τὸν φιλόσοφον.

6. Ἐννοεῖται τὸ λωβηθέντας.

7. Καταπιττόω σημαίνει ἀλείφω διὰ πίσσης καὶ εἶτα καίω. Ἡ τοιαύτη τιμωρία εἶναι ἐζητημένη, σπανιώτατα δὲ ἐγένετο ἐν ἑλληνικαῖς πολιτείαις καὶ οὐδέποτε ὡρίσθη διὰ νόμου. Ὁπότε δὲ ἐξετελέσθησαν τοιαῦται τιμωρίαι, τοῦτο ὑπηγόρευσε στιγμιαῖον πάθος. Ὁ Cornarius ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ τὸ ῥῆμα εἰς καταποντωθῇ. Φαίνεται, ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψει τὸν Πλούταρχον ἐν βίῳ Τιμολ. σελ. 242. «Καὶ γὰρ υἱῶν ἐνηλίκων θανάτους καὶ θυγατέρων καταπορνεύσεις παρθένων ἐπεῖδε καὶ τὴν αὑτὴν ἀδελφὴν καὶ γυναῖκα... ἀποθανοῦσαν μετὰ τῶν τέκνων καὶ καταποντισθεῖσαν εἰς τὸ πέλαγος.»

8. Τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσιν εὐδαιμονέστατος, ὅπερ ὑποστηρίζει ὁ Wohlrab θεωρῶν τὸν ἑπόμενον ἢ οὐχὶ ὡς συγκριτικόν, ἀλλ' ὡς διαζευτικόν. Τὰ χειρόγραφα εἶναι σεβαστά, ἀλλ' ὁ Cron ἀμφιβάλλει· διότι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι ἀπόκρισις εἰς τὴν φράσιν τοῦ Σωκράτους· Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἧττον. Λοιπὸν πρὸς τὸ ἧττον ἀθλίους ἀντιστοιχεῖ ἐνταῦθα τὸ εὐδαιμονέστερος. Ἂν δὲ προτιμήσῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στῇ καὶ ἄρχων ἐν τῇ πόλει διαβιῷ ποιῶν ὅ τι ἂν βούληται,[1] ζη-
D λωτὸς ὢν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλ-
λων[2] ξένων; ταῦτα[3] λέγεις ἀδύνατον εἶναι ἐξελέγχειν;

XXIX. ΣΩ. Μορμολύττει[4] αὖ[5], ὦ γενναῖε[6] Πῶλε, καὶ οὐκ ἐλέγχεις· ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου.[7] ὅμως δὲ[8] ὑπόμνησόν με σμικρόν· ἐὰν[9] ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι, εἶπες;

σωμεν τὸ ὑπερθετικόν, πρέπει ἐκεῖ νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τοῦ ἀθλιωτάτους. Εἰς τὸ ἑπόμενον διαφυγών ἐννοεῖται τὸ δίκην.

1. Τὴν διαφοράν τοῦ δοκεῖν καὶ βούλεσθαι, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐλησμόνησε πάλιν ὁ Πῶλος.

2. Κατὰ τὸν Hirschig τὸ ἄλλων πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ, ἂν μὴ γραφῇ, ὑπὸ τῶν ξένων καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν. Ταῦτα δὲν εἶναι ὀρθά· διότι οἱ ἀρχαῖοι θέτουσι τὸ ἄλλος, ἐν ᾧ τὸ προηγούμενον δὲν ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος, ὡς Πλάτ. ἐν Φαίδ. 110, Ε. «Καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς.» καὶ ἐν Ἀπολογ. 36, Β.

3. Ὁ Πῶλος εἰκονίζεται θριαμβεύων, ὡσεὶ ὁ Σωκράτης ταῦτα ἔλεγεν.

4. Εὐφυέστατα ὁ Σωκράτης τὰς φοβερὰς ταύτας ὑπερβολὰς παραβάλλει πρὸς τὰ μορμολύκεια, δι' ὧν ἐφόβιζον τοὺς παῖδας. Ὅρα Πλάτων. ἐν Κρίτωνι 46, C. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Μορμολύττῃ, φοβεῖς· παρῆκται δὲ τὸ ῥῆμα ἀπὸ τῶν προσωπείων τῶν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ὑποκριτῶν, ἃ ἐκάλουν μορμολύκεια, Δωριεῖς δὲ Γόργια. Τούτοις δὲ καὶ αἱ γυναῖκες τὰ παιδία φοβοῦσιν.» Ὁ Κορα-
ῆς παράγει ἐκ Μορμολύκης τῆς τιθηνης Ἀχέροντος καὶ παραβάλλει πρὸς τοὺς βορβόλακας.

5. Τὸ πρῶτον μορμολύκειον ἦτο ἡ δημοσία γνώμη.

6. Ὁ Σωκράτης ἐκ προθέσεως ἐξελέξατο τὸ ἐπίθετον τοῦτο, διότι ὁ τρόπος τοῦ ἐλέγχου τοῦ Πώλου εἶναι ἀγενής.

7. Μάρτυρας παρασχὼν ἐπειρᾶσο νὰ ἐλέγξῃς. Ὁ Heindorf ἐζήτει τὴν σειρὰν τῶν λέξεων οὕτωσί· ἄρτι ἐμαρτύρου, νῦν δ' αὖ μορμολύττει.

8. Ὁ Σωκράτης γινώσκει, ὅτι διὰ τῶν τοιούτων οὐδὲν λέγεται, ὅμως θέλει νὰ ἐλέγξῃ διαλεκτικῶς.

9. Ὁ Schleiermacher διορθοῖ τὸ χωρίον εἰς, εἰ ἐὰν ἀδίκως. Ὁ δὲ Κοραῆς ὀρθῶς παρατηρεῖ· «Εἰσὶν οἳ γράφειν παρήνεσαν, Εἰ ἐάν, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς, ὑπόμνησόν με σμικρὸν εἰ εἶπες, Ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι· ἄλλως γὰρ ἂν ἐσχάτως σόλοικος εἴη ἡ μετὰ τοῦ ὁριστικοῦ σύνταξις τοῦ Ἐάν. Ἔστι μέντοι καὶ μηδὲν μετακινοῦντα τὴν γραφήν, μόνῃ τῇ ἐρωτηματικῇ στίξει θεραπεῦσαι, τὸ δοκοῦν σόλοικον, «Ὑπόμνησόν με ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τραννίδι εἶπες;» τουτέστιν ὑπόμνησόν με σμικρόν, ἤκουσά σου λέγοντος, ἐὰν ἀδίκως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐδέτερος αὐτῶν, οὔτε ὁ κατειργασμένος τὴν τυραννίδα ἀδίκως οὔτε ὁ δίκην διδούς·[1] δυοῖν γὰρ ἀθλίοιν εὐδαιμονέστερος μὲν οὐκ ἂν εἴη· ἀθλιώτερος μέντοι ὁ διαφεύγων καὶ τυραννεύσας. τί τοῦτο, ὦ Πῶλε; γελᾷς;[2] ἄλλο αὖ[3] τοῦτο εἶδος ἐλέγχου ἐστίν· ἐπειδὰν τίς τι εἴπῃ Ε καταγελᾶν, ἐλέγχειν δὲ μή;

ΠΩΛ. Οὐκ οἴει ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, ὅταν τοιαῦτα λέγῃς, ἃ[4] οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων; ἐπεὶ ἐροῦ τινα τουτωνί.[5]

ΣΩ. Ὦ Πῶλε, οὐκ εἰμὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ πέρυσι[6] βουλεύειν λαχών, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με ἐπιψηφίζειν,[7] γέ-

ἐπιβουλεύων τυραννίδι; Τοῦτο γὰρ ἔλεγεν ἄρτι ὁ Πῶλος, «Ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος, ληφθῇ τυραννίδι ἐπιβουλεύων.»

1. Ἀντὶ τῆς φράσεως, ὁ δίκην διδούς, ὁ Vinckelmann τολμηρῶς ἀνέγνω ἁλούς, ὡς τολμηρῶς ἔγραψεν ὁ Hermann. Ὁ δὲ Schmidt εἰκάζει, οὔτε ὁ δίκην δούς. Ὁ ἐνεστὼς δὲν παρέχει δυσκολίαν, διότι καὶ μετ' ὀλίγον λέγει διαφεύγων.

2. Ἀφ' οὗ διὰ τοῦ φόβου δὲν ἠδυνήθη ὁ σοφιστὴς νὰ ἐκπλήξῃ τὸν φιλόσοφον, τρέπεται ἀκαίρως εἰς γέλωτα ἐφαρμόζων τὴν ἐντολὴν τοῦ διδασκάλου, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής· «Τοῦτο παράγγελμα Γοργίου, τὸ τὰς σπουδὰς τῶν ἀντιδίκων γέλωτι ἐκλύειν· τὰ δὲ γελοῖα ταῖς σπουδαῖς ἐκκρούειν.» Τοῦτο παραδίδει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης III, 18. «Δεῖν ἔφη Γοργίας τὴν μὲν σπουδὴν διαφθείρειν τῶν ἐναντίων γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ.»

3. Τὸ τρίτον ῥητορικὸν σχῆμα σκοπεῖ, ὅπως τὸν ἀνταγωνιστὴν καταστήσῃ γελοῖον. Ἀλλ' οὕτω προσβάλλεται ἴσως τὸ πρόσωπον, δὲν ἐμπεδοῦται ὅμως ἡ ἀλήθεια.

4. Ἡ ἀντωνυμία τῆς οὐσίας κεῖται ἀντὶ τῆς ποιότητος, ὡς καὶ παρὰ Ἰσοκράτ. Περὶ Ἀντιδόσ. σελ. 230. C. «Εἰ μὴ τοιούτοις, οἷς οὐδεὶς ἄλλος.» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἱκέτισ. 737.

5. Ὁ σοφιστὴς δεικνύει τοὺς ἐν τῇ αἰθούσῃ ἀκροατάς. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 109. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐρωτᾶν τοὺς παρόντας ὑπομιμνήσκει τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινόμενα, ἐν ᾗ οἱ ἐκκλησιασταὶ ἠρωτῶντο περὶ τῶν ἑκάστοτε ζητημάτων, ὁ φιλόσοφος ἐλέγχει, ὅτι καὶ ἡ ῥητορικὴ μέθοδος εἶναι κακὴ καὶ ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνήθης τρόπος ἀνεπαρκής.

6. Περὶ τῆς χρονολογικῆς ἀντιφάσεως, ὅρα εἰσαγωγῆς σελ. 112.

7. Ὁ Σωκράτης ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα τὴν πολυθρύλητον δίκην, καθ' ἣν κατὰ τὸ 406 π. χ. ἐδικάζοντο οἱ ἐν Ἀργινούσαις νικήσαν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

474 λωτα παρεῖχον καὶ οὐκ ἠπιστάμην[1] ἐπιψηφίζειν. μὴ οὖν μηδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζειν τοὺς παρόντας, ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων[2] βελτίω ἔλεγχον, ὅπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος,[3] καὶ πείρασαι τοῦ ἐλέγχου, οἷον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. ἐγὼ γὰρ ὧν ἂν λέγω ἕνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν πρὸς ὃν ἂν μοι ὁ λόγος ᾖ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐῶ χαίρειν, καὶ
B ἕνα ἐπιψηφίζειν[4] ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδὲ διαλέγομαι. ὅρα οὖν, εἰ ἐθελήσεις ἐν τῷ μέρει διδόναι ἔλεγχον ἀποκρινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. ἐγὼ γὰρ δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ[5] καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον ἡγεῖσθαι καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην τοῦ διδόναι.

ΠΩΛ. Ἐγὼ δέ γε οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα. ἐπεὶ σὺ δέξαι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν;[6]

τες στρατηγοί. Περὶ ταύτης ἀκριβέστερον λέγει ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, 32, Β. «Καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχὶς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγοὺς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλεσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε. Τότ' ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους...» Παράβαλλ. Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. I, 7 καὶ Διόδ. Σικελ. XIII, 101 — 103. Ἐπιψηφίζω σημαίνει θέτω ζήτημά τι εἰς ψήφισιν, Θουκυδίδ. I, 87.

1. Ὁ Ἀθήναιος ἀνέγνω ἠδυνάμην V, 217. «καὶ οὐκ ἠδυνάμην ἐπιψηφίσαι. Τοῦτο ὁ Σωκράτης οὐ κατὰ ἀδυναμίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ ἀνδραγαθίαν». Αἱ ἑπόμεναι ὅμως φράσεις μαρτυροῦσιν, ὅτι ἐνταῦθα ὁ Πλάτων ἔγραψεν ἐπίστασθαι καὶ οὐχὶ δύνασθαι. Κατὰ τὸν Naber ἡ φράσις, καὶ οὐκ ἠπιστάμην ἐπιψηφίζειν, εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη. Γίνεται μὲν ἐπανάληψις τῆς φράσεως, ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη. Οἱ ἑρμηνευταὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Σωκράτης εἰρωνεύεται. Ἐγίνωσκε ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ θέσῃ τὸ ζήτημα εἰς διαψήφισιν παρὰ τοὺς νόμους. Φαίνεται δέ, ὅτι τὸ πλῆθος ἐπίστευσεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν ἐγίνωσκε τὰ καθήκοντα τοῦ πρυτάνεως.

2. Δηλαδὴ τῶν διαφόρων τρόπων τοῦ ἐλέγχου, οὓς μέχρι τοῦδε μετεχειρίσθη ὁ Πῶλος.

3. Ἐννόησον τὸν ἔλεγχον.

4. Μετήνεγκε τὸ ῥῆμα ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν διάλογον.

5. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Κατὰ τὰς κοινὰς καὶ ἀληθεῖς ἐννοίας δηλονότι.»

6. Ὁ Πῶλος ἔτι ἀμφιβάλλει, ἂν ὁ Σωκράτης πρατιμᾷ τὸ ἀδικεῖσθαι· τρόπον τινὰ θέτει τοῦτο ὡς ζήτημα συνειδήσεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Καὶ σὺ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

ΠΩΛ. Πολλοῦ γε δεῖ,[1] ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ οὔτε σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδείς.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποκρινεῖ; C

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ[2] εἰδέναι ὅ τι ποτ' ἐρεῖς.

ΣΩ. Λέγε δή μοι, ἵν' εἰδῇς, ὥσπερ ἂν εἰ[3] ἐξ ἀρχῆς σε ἠρώτων. πότερον δοκεῖ σοι, ὦ Πῶλε, κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖσθαι ἔμοι γε.

ΣΩ. Τί δὲ δή αἴσχιον; πότερον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; ἀποκρίνου.[4]

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖν.[5]

XXX. ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ κάκιον, εἴπερ αἴσχιον.[6]

1. Ἄρνησις μετ' ἐμφάσεως, ὡς καὶ ἐν Πρωταγόρ. 341, Δ. «Πολλοῦ γε δεῖ οὕτως ἔχειν.» καὶ ἐν Ἀπολογ. 35, «Ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν.»

2. Ἀμφιβάλλων ὁ Πῶλος, ἂν ὁ Σωκράτης δύναται νὰ εἴπῃ τι ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, νομίζει, ὅτι μετ' ὀλίγον θέλει νικήσει. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ καὶ προθύμως ἀποκρίνεται.

3. Ἡ φράσις αὕτη προῆλθε κατὰ παράλειψιν τῆς ἀποδόσεως, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ ἄν. Ἀλλαχοῦ ὅμως ὑπάρχει πλήρης ἡ φράσις, ὡς ἐν Φαίδων, 65, D. Δημοσθ. Περὶ Στεφάν. 293, 1. «Ὥσπερ ἂν εἴ τις ναύκληρος — τῆς ναυπηγίας αἰτιῷτο, ἀλλ' οὐδ' ἐκυβέρνων τὴν ναῦν, φήσειεν ἄν.»

4. Δὲν προβλέπει μὲν ὁ Πῶλος πάσας τὰς συνεπείας τὰς ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης ἐξαγομένας, ἀλλὰ καὶ δὲν θέλει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ ἀδικεῖν, ὅπερ ὕμνησεν, εἶναι αἰσχρότερον τοῦ ἀδικεῖσθαι. Τούτου ἕνεκεν σιωπᾷ.

5. Ὁ Πῶλος ἀποκρίνεται κατὰ τὴν πεποίθησιν πάντων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες αἰσχύνονται νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι ἀδικοῦσιν, ἐν Πρωταγόρ. 323, Β. «Ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν, ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ' αὑτοῦ τὰ ἀληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τἀληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν καὶ φασι πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ὦσιν ἐάν τε μή, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην». Καὶ ὁ Καλλικλῆς ὁμολογεῖ, ὅτι κατὰ τὸν νόμον οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τὸ ζήτημα πρέπει νὰ ἐξετασθῇ κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον, καθ' ὃ τὸ βλαβερώτερον εἶναι καὶ αἰσχρότερον 483 Α. Ὁπωσδήποτε τοῦτο ὁμολογήσας ὁ Πῶλος περιφανῶς ἐλέγχεται.

6. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὑπάρχει προαπόδειξις ἢ προσυλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Ἥκιστά γε.

ΣΩ. Μανθάνω· οὐ ταὐτὸν ἡγεῖ σύ, ὡς ἔοικας, καλόν τε καὶ
D ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ αἰσχρόν.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Τί δὲ τόδε;[1] τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνὰς καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων[2] καλεῖς ἑκάστοτε καλά; οἷον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ οὐχὶ ἤτοι κατὰ τὴν χρείαν[3] λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο, ἢ κατὰ ἡδονήν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῇ τοὺς θεωροῦντας; ἔχεις τι ἐκτὸς τού-
E των[4] λέγειν περὶ σώματος κάλλους;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔχω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα πάντα οὕτω καὶ σχήματα καὶ χρώματα ἢ διὰ ἡδονήν τινα ἢ διὰ ὠφέλειαν ἢ δι' ἀμφότερα καλὰ προσαγορεύεις;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν πάντα ὡσαύτως;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν[5] τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα

λογισμὸς, ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης ἀποδείκνυσιν, ὅτι τὸ αἰσχρὸν εἶναι τὸ αὐτὸ τῷ κακῷ. Τοῦτο γίνεται φανερὸν ἐκ τῆς ἀποδείξεως, ὅτι τὸ καλὸν (ἐν μέρει) ταὐτίζεται τῷ ἀγαθῷ. Ὅμως τὸ καλὸν ἔχει εὐρυτέραν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ, διότι τὸ ἀγαθὸν ἐμφανίζεται ἐν τῇ μορφῇ τοῦ καλοῦ, ὅπερ καλὸν ὅμως δὲν περιέχει πάντοτε τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ ἐνίοτε μόνον τὸ ἡδύ. Παράβαλλ. εἰσαγωγ. σελ. 63. Ἐντεῦθεν σχηματίζεται ὁρισμὸς τοῦ καλοῦ ἐν τύπῳ διαζευκτικῆς κρίσεως.

1. Εἶναι αἰτιατικὴ κατὰ παράλειψιν τοῦ ῥήματος λέγεις, ὡς ἐν Φαίδων. 65D.

2. Μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅπως δηλώσῃ τὸ βλέμμα, ὅπερ ῥίπτει τις, ἵνα ἴδῃ τὰς διαφόρους ποιότητας ἢ ἰδιότητας τῶν ὄντων, ἐξ ὧν αἱ διαφοραί.

3. Καθ' ὅσον εἶναι χρήσιμα ἢ ὠφέλιμα εἰς τὸν προσήκοντα σκοπόν. Ὁ Ξενοφῶν λέγει, ὅτι κόφινος κοπροφόρος εἶναι καλὸν καὶ χρυσῆ ἀσπὶς αἰσχρόν. «Ἐὰν πρὸς τὰ ἑαυτῶν ἔργα ὁ μὲν καλῶς πεποιημένος ᾖ, ἡ δὲ κακῶς» ἐν Ἀπομν. III, 8, 6.

4. Τῶν εἰρημένων τρόπων τῆς ἐξετάσεως τοῦ καλοῦ.

5. Διὰ τοῦ καὶ μὴν γίνεται ἡ μετάβασις εἰς ἄλλας τάξεις τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐ δήπου ἐκτὸς τούτων ἐστὶ τὰ καλά,[1] τοῦ ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ ἡδέα ἢ ἀμφότερα.

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν μαθημάτων κάλλος ὡσαύτως; 475

ΠΩΛ. Πάνυ γε· καὶ καλῶς γε νῦν ὁρίζει, ὦ Σώκρατες, ἡδονῇ τε καὶ ἀγαθῷ[2] ὁριζόμενος τὸ καλόν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ αἰσχρὸν[3] τῷ ἐναντίῳ, λύπῃ τε καὶ κακῷ;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ὅταν ἄρα δυοῖν καλοῖν θάτερον κάλλιον[4] ᾖ, τῷ ἑτέρῳ τούτοιν ἢ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον[5] κάλλιόν ἐστιν, ἤτοι ἡδονῇ ἢ ὠφελείᾳ ἢ ἀμφοτέροις.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

καλοῦ, δηλαδὴ εἰς ἀφῃρημένα, τοὺς νόμους, ἐπιτηδεύματα καὶ μαθήματα.

1. Ὁ Ast καὶ ὁ Findeisen ἀπεφάνθησαν, ὅτι τὸ ἄρθρον πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ. Τοῦτο δὲν ἐξαλείφει ὁ Heindorf, ἀλλὰ συντάσσει οὕτωσί· καὶ μὴν τὰ καλὰ τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα κτλ. Τὴν σύνταξιν ὅμως ταύτην οὔτε ὁ Münscher οὔτε ὁ Stallbaum δέχεται, ὅστις θεωρεῖ τὸ καλὸν ὡς παράθεσιν τῶν ἡγουμένων. Καὶ τὸ ἑπόμενον ἄρθρον ὁ Hermann ἐξήλειψε, διότι θεωρεῖ ὡς νόθευμα γραμματικοῦ θέλοντος νὰ καταστήσῃ τὴν σύνταξιν σαφεστέραν. Ἀλλ' ὁ Stallbaum παρατηρεῖ, ὅτι ἡ σύνταξις ἄνευ τοῦ ἄρθρου δὲν ἔχει ὀρθῶς. Εἶναι μὲν μικρά τις δυσκολία, ὅτι ἐνίοτε ἀριθμὸς ἐπεξηγεῖ πληθυντικόν, ἀλλὰ παραπλήσιον ὑπάρχει ἐν Νόμ. VII, 816E «ἀλλ' αὐτῶν ἕνεκα τούτων καὶ μαθάνειν αὐτὰ δεῖ, τοῦ μήποτε δι' ἄγνοιαν ὀρᾷν ἢ λέγειν ὅσα γέλοια.»

2. Ὁ Πῶλος μὴ γινώσκων, τί ποιεῖ, ἀντικατέστησε τὸ ἀγαθὸν ἀντὶ τοῦ ὠφελίμου καὶ οὕτω δυσκολύνει τὴν ἀπόδειξιν τοῦ Σωκράτους.

3 Ἐννοητέον τό, καλῶς ὁρίζομαι ὁριζόμενος. Ἐπειδὴ τὸ αἰσχρὸν εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ καλοῦ, ἔχει καὶ τὸν ἀντίθετον ὁρισμόν. Ὁ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐκδοτῶν ἐξαλείφεται, ἀλλ' ἀναγινώσκεται ἔν τινι καλῷ χειρογράφῳ καὶ διατηρεῖ τὴν σχέσιν πρὸς τὸν λόγον τοῦ Πώλου.

4 Ἐκεῖνο, ὅπερ ὡμολογήθη περὶ τῶν θετικῶν, λέγεται ἐνταῦθα καὶ περὶ τῶν συγκριτικῶν.

5. Οἱ διάφοροι βαθμοὶ τοῦ μεγέθους δηλοῦνται καὶ διὰ τῆς ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως (ῥηματικῶς ὑπερβάλλειν καὶ ἐλλείπειν) καὶ διὰ τῆς ὑπεροχῆς καὶ ἐνδείας. Ἐν τῷ μέσῳ κεῖται ἡ ἰσότης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Καὶ ὅταν δὲ δὴ δυοῖν αἰσχροῖν τὸ ἕτερον αἴσχιον ᾖ, ἤτοι
B λύπῃ ἢ κακῷ [ἢ ἀμφοτέροις][1] ὑπερβάλλον αἴσχιον ἔσται· ἢ οὐκ ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Φέρε δή,[2] πῶς ἐλέγετο νῦν δὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι; οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν αἴσχιον;

ΠΩΛ. Ἔλεγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἤτοι λυπηρότερόν ἐστι καὶ λύπῃ ὑπερβάλλον αἴσχιον ἂν εἴη ἢ κακῷ ἢ ἀμφοτέροις; οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

XXXI. ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκεψώμεθα, ἆρα λύπῃ[3] ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι,[4] καὶ ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦν-
C τες ἢ οἱ ἀδικούμενοι;

ΠΩΛ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα λύπῃ γε ὑπερέχει.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

1. Τὴν φράσιν ταύτην παρέλειψαν οἱ ἀντιγραφεῖς τοῦ Πλάτωνος καὶ πάντες οἱ ἐκδόται δὲν διενοήθησαν, ὅπως προσθέσωσι, πλὴν τοῦ Hirschig, ὅστις ὀρθῶς ποιῶν προστίθησι ταύτην. Διότι ὁ Πλάτων εἶναι ἀκριβέστατος ἐν τῇ διαλεκτικῇ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ παραλείψῃ φράσιν, ἥτις ἤθελεν ἐλέγξει τὸν συλλογισμὸν αὐτοῦ ἡμαρτημένον. Ἡ φράσις ἢ ἀμφοτεροις εἶναι ἀναγκαῖος ὅρος ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ συλλογισμῷ.

2 Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ὥρισε τὸ αἴσχιον, ἐφαρμόζει τὸν ὁρισμὸν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, περὶ οὗ πρόκειται.

3. Ἐννοεῖ μόνον τοὺς ἐξωτερικοὺς πόνους, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ῥῆμα ἀλγεῖν. Περὶ τύψεως τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν γεννωμένης λύπης οὐδόλως δύναται νὰ γείνῃ λόγος ἐνταῦθα. Τὴν σειρὰν τοῦ συλλογισμοῦ ὅρα ἐν εἰσαγωγ. σελ 52.

4. Εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως, διότι τὸ ὑπερβάλλειν ἔχει σημασίαν συγκριτικοῦ, ὡς καὶ Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 930. «Ὅς δὴ κεραυνοῦ κρείσσον' εὑρήσει φλόγα, βροντῆς θ' ὑπερβάλλοντα καρτερὸν κτύπον.» καὶ Πλάτ. ἐν Νόμ. σελ. 734. «Ὑπερβαλλούσας ἐν μὲν τῷ σώφρονι βίῳ τὰς ἡδονὰς τῶν ἀχθηδόνων, ἐν δὲ τῷ ἀκολάστῳ τὰς λύπας τῶν ἡδονῶν μεγέθει καὶ πλήθει καὶ πυκνότητι.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὴ λύπῃ, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι[1] ὑπερβάλλοι.

ΠΩΛ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν τῷ ἑτέρῳ[2] λείπεται;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ κακῷ.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν κακῷ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἴη τοῦ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Δῆλον δὴ ὅτι.[3]

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν[4] ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ D
σοῦ ὡμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ[5] αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Δέξαιο[6] ἂν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἧττον; μὴ ὄκνει[7] ἀποκρίνασθαι, ὦ Πῶλε· οὐδὲν γὰρ βλαβή-

1. Ἀφ' οὗ ἔλειψε τὸ ἕν, φύσει δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι τὰ ἀμφότερα. Ὥστε διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἑνὸς παράγοντος ἀφῃρέθησαν δύο συγχρόνως.

2. Δηλαδή, λείπεται τῷ ἑτέρῳ (τῷ κακῷ) τὸ ἀδικεῖν ὑπερβάλλειν τοῦ ἀδικεῖσθαι.

3. Λείπει τὸ ῥῆμα τῆς εἰδικῆς προτάσεως, ἐννοούμενον ἐκ τῆς προηγουμένης.

4. Ὁ Σωκράτης μνημονεύει τῶν πολλῶν, διότι ὁ σοφιστὴς πολλάκις ἐκάλεσεν εἰς μαρτυρίαν τὴν δημοσίαν γνώμην.

5. Ἀντὶ χρόνῳ ὁ Findeisen καὶ ὁ Ast ἔγραψαν λόγῳ, ὅπερ ὀρθῶς ὁ Stallbaum ἀποδοκιμάζει, διότι δὲν δύναται νὰ λεχθῇ οὕτως ἕνεκα τῆς προσθήκης ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Παραπλήσιον ὑπάρχει ἐν Φαίδων. 117D «καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων.»

6. Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ἀπέδειξε γενικῶς, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι κάκιον καὶ αἴσχιον τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἐρωτᾷ καὶ περὶ τῆς προσωπικῆς γνώμης τοῦ σοφιστοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος, δι' οὗ ἠρώτα τὸν φιλόσοφον 469C «Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο;»

7. Ἐπειδὴ ὁ σοφιστὴς παρατηρεῖ, ὅτι περιεπλέχθη, πειρᾶται, ἵνα διὰ τῆς σιωπῆς διαφύγῃ τὸν ἔλεγχον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σει· ἀλλὰ γενναίως[1] τῷ λόγῳ ὥσπερ ἰατρῷ παρέχων ἀποκρίνου, καὶ ἢ φάθι ἢ μὴ ἃ ἐρωτῶ.

Ε ΠΩΛ. Ἀλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων;

ΠΩΛ. Οὔ μοι δοκεῖ κατά γε τοῦτον τὸν λόγον.[2]

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι οὐτ' ἂν ἐγὼ οὔτ' ἂν[3] σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι· κάκιον γὰρ τυγχάνει ὄν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος[4] παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν,[5] ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξαρκεῖς εἰς ὧν μόνος καὶ ὁμολο-
476 γῶν καὶ μαρτυρῶν, καὶ ἐγὼ σὲ μόνον ἐπιψηφίζων τοὺς ἄλλους ἐῶ χαίρειν. καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω·[6] μετὰ τοῦτο

1. Δηλαδὴ περιφρονῶν τοὺς πόνους. Ὁ Σωκράτης παρακελεύεται τὸν Πῶλον, ἵνα μετὰ γενναιότητος παρέχῃ ἑαυτὸν τῷ λόγῳ, διότι θεραπεύει τὴν ψυχήν. Ὅρα 480 C.

2. Τοῦτο εἶναι σοφιστικὸς περιορισμὸς τοῦ καθολικοῦ κύρους τῆς ἀποδείξεως. Ἂν εἶχεν ἄλλον λόγον ὁ σοφιστής, ὤφειλε νὰ εἴπῃ τοῦτον.

3. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ἐνταῦθα, ὅτι τὸ ἂν τρὶς ἐπαναλαμβάνεται· τοῦτο δὲ γίνεται, ὅπως ἕκαστον κῶλον τῆς προτάσεως νοῆται χωρίς. Ἄλλως ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἂν γίνεται πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Πλάτ. ἐν τῇ Ἀπολογ. 31. «Ἴμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι, ὥσπερ οἱ νυσταζοντες ἐγειρόμενοι κρούσαντες ἄν με πειθόμενοι Ἀνύτῳ ῥᾳδίως ἂν ἀποκτείναιτε.» καὶ ἐν Θεαιτ. 165, D.

4. Ἠδύνατο νὰ εἴπῃ· ὁρᾷς οὖν τὸν ἔλεγχον ὅτι παρὰ τὸν ἔλεγχον. Ἐν τῷ ὑπάρχοντι ὅμως τύπῳ τῆς ἐκφράσεως ἡ ἀντίθεσις εἶναι σαφεστέρα. Ταῦτα λέγει ὁ Σωκράτης ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰρημένα ἐν 482 C. Παρεβλήθη ὁ ῥητορικὸς πρὸς τὸν διαλεκτικὸν ἔλεγχον.

5. Ὁ μὲν Heindorf νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἀπαρέμφατον εἶναι, ὡς ἐν Εὐθυδήμ. 42. Ὁ δὲ Buttmann, ὅτι γραπτέον οὐδενὶ ἔοικεν. Ἄνευ τῆς διορθώσεως ἐξηγεῖται, διότι καθ' Ἡσύχιον «ἔοικεν· ὡμοίωται», δηλ. ὁ εἷς ἔλεγχος παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἕτερον δὲν ὁμοιάζει κατ' οὐδέν.

6. Ἐνταῦθα λήγει τὸ πρῶτον ζήτημα, ὡς παρετήρησεν ὁ Ὀλυμπιόδωρος «Δύο προβλήματα προεβάλετο ὁ Σωκράτης, ἓν μὲν τὸ λέγοντος, ὅτι κρεῖττον τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν, ἕτερον δὲ τὸ λέγον, ὅτι τῶν ἀδικούντων ὁ πάσχων καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ[1] περὶ οὗ τὸ δεύτερον ἠμφεσβητήσαμεν σκεψώμεθα, τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην ἆρα μέγιστον τῶν κακῶν ἐστιν, ὡς σὺ ᾤου, ἢ μεῖζον τὸ μὴ διδόναι, ὡς αὖ ἐγὼ ὤμην. σκοπώμεθα δὲ τῇδε· τὸ διδόναι δίκην καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως[2] ἀδικοῦντα ἆρα τὸ αὐτὸ καλεῖς;

ΠΩΛ. Ἔγω γε.

ΣΩ. Ἔχεις οὖν λέγειν, ὡς οὐχὶ τά γε δίκαια πάντα καλά ἐστι, καθ' ὅσον δίκαια[3]; καὶ διασκεψάμενος[4] εἰπέ. B

ΠΩΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ,[5] ὦ Σώκρατες.

XXXII. ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε.[6] ἆρα εἴ τίς τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάσχον[6] ὑπὸ τούτου τοῦ ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Ἔμοι γε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἆρα τοῦτο πάσχον, ὃ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, καὶ τοιοῦτον, οἷον

παρέχων τιμωρίαν ἧττον ἀθλιώτερός ἐστι τοῦ ἀδικοῦντος μέν, μηδὲν δὲ ὑπομένοντος, ἀλλ' ἀεὶ ἀδικοῦντος. Τούτων τοίνυν τὸ μὲν πρότερον δέδεικται, νῦν δὲ τὸ δεύτερον κατασκευάζεται.»

1. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ. «Τοῦ δευτέρου προβλήματος κατασκευή, ὅτι τῶν ἀδικούντων κρείττων ὁ δίκην διδούς, ἢ ὁ μή.»

2. Τὸ δικαίως ἦτο ἀναγκαία προσθήκη, διότι δύναται νὰ νοηθῇ καὶ παρὰ δίκην κόλασις. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι παρεισαγωγὴ ἐννοίας· διότι αὕτη περιέχεται ἐν τῷ διδόναι δίκην.

3. Ὁ Πῶλος ὕμνει τὸν Ἀρχέλαον ὡς εὐδαίμονα, καίπερ ὄντα ἄδικον. Τὸ ζήτημα ὅμως τοῦτο διαφέρει, διότι ἐκεῖ μὲν ἦτο ἡ πρᾶξις, ἐνταῦθα δὲ ἡ θεωρία.

4. Παραινεῖ τὸν Πῶλον ὁ Σωκράτης, ὅπως σταθμίσῃ καλῶς τὴν ἀπόκρισιν, ἣν μέλλει νὰ δώσῃ· διότι ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης[6] ἀποκρίσεως ἐξαρτᾶται ἡ ἠθικὴ ἀξία παντὸς ἀνθρώπου.

5. Ἡ ἀπόκρισις αὕτη εἶναι σπουδαιοτάτη πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος.

6. Τὸ μὲν πάσχειν εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἀντιπρόσωπος πάντων τῶν παθητικῶν ῥημάτων, ὡς τὸ ποιεῖν εἶναι τῶν ἐνεργητικῶν.

7. Πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ κύριον ζήτημα ὁ φιλόσοφος ὁρίζει τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ πάθος, εἰς ὃ καὶ τὸ δίκην διδόναι ἀνήκει. Ὁ Πλάτων τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ πάθος, τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, θεωρεῖ ὡς κατηγορίαν, δηλ. γενικὸν τρόπον ἐξετάσεως. Ἐνταῦθα λοιπὸν δεικνύει, ὅτι τὰ μέρη ταύτης εὑρίσκονται ἐν τοιαύτῃ ἀμοιβαίᾳ σχέσει, ὥστε τὸ ἓν πάντοτε προϋποτίθησι τὸ ἕτερον καὶ ὅτι πάντοτε ὁ αὐτὸς προσδιορισμὸς (τοιοῦτον οἷον) ἀμφοτέροις πρέπει νὰ ἀνήκῃ, ὡς λέγει ὁ Cron.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ποιεῖ τὸ ποιοῦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἴ τις τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

C ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει ἢ ταχὺ ὁ τύπτων, οὕτω καὶ τὸ τυπτόμενον τύπτεσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἐστίν, οἷον ἂν τὸ τύπτον ποιῇ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ κάει τις, ἀνάγκη τι κάεσθαι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρά γε κάει, ἢ ἀλγεινῶς, οὕτω κάεσθαι τὸ καόμενον ὡς ἂν τὸ καῦον κάῃ;[1]

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τις, ὁ αὐτὸς λόγος; τέμνεται γάρ τι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμῆμα ἢ ἀλγεινόν, τοιοῦτον

D τμῆμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον, οἷον τὸ τέμνον τέμνει;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Συλλήβδην[2] δὴ ὅρα εἰ ὁμολογεῖς, ὃ ἄρτι ἔλεγον, περὶ πάντων, οἷον ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσχον πάσχειν.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ὁμολογῶ.

ΣΩ. Τούτων δὴ ὁμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι[3] πότερον πάσχειν τί ἐστιν ἢ ποιεῖν;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, πάσχειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὑπό τινος ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ὑπό γε τοῦ κολάζοντος.

1. Ὁ Stallbaum προτιμᾷ τὰς γραφὰς καῖον, καίῃ κτλ. Ὁ Πλάτων ἐξελέξατο τὰ ῥήματα καίειν καὶ τέμνειν, διότι ἡ θεραπευτικὴ ἔχει πρὸς τὸ σῶμα, ὃν λόγον ἔχει ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία πρὸς τὴν ψυχήν.

2 Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἐκ τῶν μερῶν ἔρχεται εἰς τὸ ὅλον. Τοῦτο λέγεται ἐπαγωγή, περὶ ἧς ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 29.

3. Τὸ ἐνεργητικὸν εἶναι λαμβάνειν δίκην. Τὰ περὶ ἐνεργείας καὶ πάθους ἐλέχθησαν, ὅπως ὁρισθῇ ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ὁ δὲ ὀρθῶς κολάζων δικαίως[1] κολάζει; Ε

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δίκαια ποιῶν ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Δίκαια.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος[2] δίκην διδοὺς δίκαια πάσχει;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὰ δὲ δίκαιά που καλὰ ὡμολόγηται;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τούτων ἄρα ὁ μὲν ποιεῖ καλά, ὁ δὲ πάσχει, ὁ κολαζόμενος.[3]

ΠΩΛ. Ναί.

XXXIII. ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ καλά, ἀγαθά;[4] ἢ γὰρ ἡδέα ἢ ὠφέλιμα.[5] 447

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδούς;

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ὠφελεῖται ἄρα;

ΠΩΛ. Ναί.

σχέσις τοῦ δίκην διδόναι πρὸς τὸ λαμβάνειν δίκην=κολάζειν.

1. Τὸ μὲν ὀρθῶς ἔχει γενικὴν σημασίαν, τὸ δὲ δικαίως ἠθικήν. Τὸ ὀρθῶς προπαρασκευάζει τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίως.

2. Κατὰ τὸν Hirschig δὲν δύναται νὰ μένῃ μετὰ τοῦ δίκην διδοὺς καί, ἂν ἠδύνατο νὰ μείνῃ, ἔπρεπε νὰ προστεθῇ τὸ δικαίως, ὡς καὶ ἐν 477A· διότι ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐπιρρήματι ὁλόκληρος ἡ ἀπόδειξις στρέφεται. Νομίζομεν, ὅτι τὸ κολαζόμενος εἶναι ἀναγκαῖον· διότι διὰ τούτου γίνεται ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ εἰς τὸ παθητικόν. Ἡ προσθήκη τοῦ δικαίως ἦτο ὅλως περιττή· διότι αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ τὸ δίκην διδοὺς=ἐὰν δικαίως τιμωρῆται. Ἐν τῷ 477A προσετέθη τὸ δικαίως, διότι δὲν ὑπάρχει τὸ δίκην διδούς.

3. Προσετέθη ἡ μετοχὴ χάριν ἀκριβείας, ὡς πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

4. Τὸ κύριον ζήτημα εἶναι νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ διδόναι δίκην δὲν εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν. Μέχρι τοῦδε ἔδειξεν, ὅτι τοῦτο εἶναι καλόν. Νῦν ἀποδείκνυσιν, ὅτι εἶναι καὶ ἀγαθόν.

5. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης παραπέμπει εἰς τὰ πρὶν ὡμολογημένα ἐν 474D ἀποδεδειγμένα. Ὁ κολαζόμενος δὲν πάσχει ἡδέα, οὔτε ἀμφότερα, ἄρα πάσχει ὠφέλιμα=ἀγαθά.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἆρα ἥνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὠφέλειαν;[1] βελτίων τὴν ψυχὴν γίγνεται,[2] εἴπερ δικαίως κολάζεται;

ΠΩΛ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλάττεται ὁ δίκην διδούς;

ΠΩΛ. Ναί.

B ΣΩ. Ἆρ' οὖν[3] τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται κακοῦ; ὧδε δὲ σκόπει· ἐν χρημάτων κατασκευῇ ἀνθρώπου κακίαν ἄλλην τινὰ ἑνορᾷς ἢ πενίαν;

ΠΩΛ. Οὔκ, ἀλλὰ πενίαν.

ΣΩ. Τί δ' ἐν σώματος κατασκευῇ; κακίαν ἂν φήσαις ἀσθένειαν εἶναι καὶ νόσον καὶ αἶσχος καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Ἔγω γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίαν[4] ἡγεῖ τινα εἶναι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν[5] καλεῖς καὶ ἀμαθίαν καὶ δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

C ΣΩ. Οὐκοῦν χρημάτων καὶ σώματος καὶ ψυχῆς, τριῶν ὄντων, τριττὰς εἴρηκας πονηρίας,[6] πενίαν, νόσον, ἀδικίαν;

ΠΩΛ. Ναί.

1. Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ ῥῆμα ὠφελεῖται.

2. Ἡ Πλατωνικὴ θεωρία περὶ τιμωρίας εἶναι ὑψηλοτέρα πασῶν, ὅσας οἱ φιλόσοφοι ἢ οἱ ποινικολόγοι ἐπενόησαν. Ὀρθῶς δ' ὁ ἡμέτερος Λιβαδᾶς λέγει· «Τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς ποινῆς ἐκφράζει ἡ τῶν γλωσσῶν βασιλὶς ἑλληνικὴ διὰ φράσεων προσφυεστάτων τὸ μὲν «δίκην διδόναι» δηλοῖ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἠθετημένης δικαιοσύνης· τὸ «τιμωρεῖσθαι» τὴν ἀπόδοσιν τῆς εἰς τὰς πράξεις ὀφειλομένης τιμῆς· τὸ δὲ «κολάζειν» τὸ διορθοῦν».

3. Νῦν μεταβαίνει ὁ φιλόσοφος εἰς νέον τμῆμα τῆς ἀποδείξεως τοῦ ζητήματος, ὅπερ ἔθηκεν ἐν 469B.

4. Ὅρα, ὅτι ἐπὶ μὲν χρημάτων καὶ σώματος μετεχειρίσθη τὴν κακίαν, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς ἀπέφυγε ταύτην τὴν λέξιν· διότι οὕτως ἤθελε προαρπάσει, ὅτι μέλλει νὰ ἀποδείξῃ ἐν τοῖς ἑπομένοις C καὶ D.

5. Αἱ πονηρίαι αὗται εἶναι ἐλλείψεις τῶν τεσσάρων Πλατωνικῶν ἀρετῶν, τῆς δικαιοσύνης, τῆς φρονήσεως, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς σωφροσύνης. Ταύτης τὸ ἀντίθετον, ἡ ἀκολασία, λείπει. Ἐν τοῖς ἑπομένοις D ἔχει πλήρη τὸν ἀριθμόν.

6. Ὁ πληθυντικὸς τοῦ ἀφηρη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Τίς οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; οὐχ ἡ ἀδικία καὶ συλλήβδην ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία;[1]

ΠΩΛ. Πολύ γε.

ΣΩ. Εἰ δὴ αἰσχίστη, καὶ κακίστη;

ΠΩΛ. Πῶς,[2] ὦ Σώκρατες, λέγεις;

ΣΩ. Ὧδί· ἀεὶ τὸ αἴσχιστον ἤτοι λύπην μεγίστην παρέχον ἢ βλάβην ἢ ἀμφότερα αἴσχιστόν ἐστιν ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Αἴσχιστον δὲ ἀδικία καὶ σύμπασα ψυχῆς πονηρία νῦν δὴ ὡμολόγηται ἡμῖν; D

ΠΩΛ. Ὡμολόγηται γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ[3] ἀνιαρότατόν ἐστι καὶ ἀνίᾳ ὑπερβάλλον αἴσχιστον τούτων ἐστὶν ἢ βλάβῃ ἢ ἀμφότερα;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

μένου σημαίνει τὰς διαφόρους ἐμφανίσεις, τὰ διάφορα εἴδη τῆς πονηρίας.

1. Ἡ πονηρία αὕτη εἶναι ἡ αἰσχίστη, διότι φθείρει τὸ ἄριστον.

2. Ἡ ἐρώτησις αὕτη μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Πῶλος ἢ δὲν ἐνόησεν ἢ ἐπελάθετο τῶν ἀποδεδειγμένων ἐν 475C. Ὁ φιλόσοφος ἀναγκάζεται νὰ ἀποδείξῃ καὶ ἐν τῷ ὑπερθετικῷ βαθμῷ. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 53.

3. Τὸ χωρίον τοῦτο παρεδόθη διεφθαρμένον· διότι ἀντὶ τοῦ ἢ φέρεται ἤ, παραλείπεται ὁ καὶ πρὸ τοῦ ἀνίᾳ καὶ προστίθεται ἢ λύπῃ πρὸ τοῦ ἢ βλάβῃ. Οἱ κριτικοὶ συνήθως δέχονται τὴν θεραπείαν τοῦ Bekker, ὡς ὑπάρχει ἐν τῷ κειμένῳ. Δύναταί τις νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς διορθώσεις καὶ ἑρμηνεύσῃ ὀρθῶς τὸ χωρίον, ἂν παραβάλῃ πρὸς τὸ παράλληλον τῆς πρώτης ἀποδείξεως 475B «Οὐκοῦν εἴπερ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἤτοι λυπηρότερόν ἐστι καὶ λύπῃ ὑπερβάλλον αἴσχιον ἂν εἴη ἢ κακῷ ἢ ἀμφοτέροις;» Ὁ φιλόσοφος ἠδύνατο νὰ εἴπῃ· ἢ λυπηρότατον ἢ βλαβερώτατον ἢ ἀμφότερα. Τὸ καὶ ἀνίᾳ ὑπερβάλλον εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ἀνιαρότατον καὶ ἀντὶ τοῦ βλαβερώτατον εἶπε βλάβῃ (δηλ. ὑπερβάλλον). Κατὰ τὸν Stallbaum καὶ τὸν Wohlrab ἐξαλειπτέον τὸ δεύτερον ἐστίν, ὅπερ δικαίως ἀποκρούει ὁ Cron· διότι τοῦτο κωλύει καὶ ἡ παράδοσις καὶ τὸ παράλληλον χωρίον, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ φράσις ἂν εἴη. Δὲν εἶναι δὲ ἀνάγκη, ὅπως κατὰ τὸν Hirschig τὸ ἀμφότερα τρέψωμεν εἰς ἀμφοτέροις, διότι κατὰ τὸν Stallbaum ἡ τοιαύτη ἐλευθερία τῆς συντάξεως εἶναι συχνοτάτη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀλγεινότερόν ἐστι[1] τοῦ πένεσθαι καὶ κάμνειν τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον καὶ δειλὸν καὶ ἀμαθῆ;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀπὸ τούτων γε.[2]

ΣΩ. Ὑπερφυεῖ τινι ἄρα ὡς[3] μεγάλῃ βλάβῃ καὶ κακῷ θαυμασίῳ ὑπερβάλλουσα τἆλλα ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία αἴσχιστόν ἐστι
Ε πάντων, ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδόνι γε,[4] ὡς ὁ σὸς λόγος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν που τό γε μεγίστῃ βλάβῃ ὑπερβάλλον μέγιστον ἂν κακὸν εἴη τῶν ὄντων.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἄλλη ψυχῆς πονηρία μέγιστον τῶν ὄντων κακόν ἐστιν;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

XXXIV. ΣΩ. Τίς οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει;[5] οὐ χρηματιστική;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς δὲ νόσου; οὐκ ἰατρική;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τίς δὲ πονηρίας καὶ ἀδικίας; εἰ μὴ οὕτως εὐπορεῖς,[6] ὧδε
478 σκόπει· ποῖ ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς κάμνοντας τὰ σώματα;

1. Εἶναι ἱποδύναμον πρὸς τὸ μείζω ἀνίαν καὶ λύπην παρέχεται.

2. Δηλαδὴ τοὐλάχιστον ἐξ ἐκείνων, ἅπερ διειλέγμεθα. Ὁ Πῶλος ἐννοήσας, ὅτι εἶναι ἐγγὺς νὰ ὁμολογήσῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπεστήριξεν ὁ Σωκράτης, πειρᾶται νὰ ἐξολισθήσῃ.

3. Συντακτικῶς ὅμοιον χωρίον ὑπάρχει ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 471, Α. «Νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος γέγονεν.»

4. Ἐννοεῖται ἐκ τῆς μετοχῆς τὸ ὑπερβάλλει.

5. Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἀδικία εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ ἀνευρίσκει τὴν ἀπαλλαγὴν τούτου, ἤτοι τὴν θεραπείαν, ἥτις εἶναι ἡ δίκη, τὸ δίκην διδόναι, περὶ οὗ προὔκειτο 476Α.

6. Ἐννοητέον τὸ ἀποκρίνασθαι. Τὸ ἀντίθετον τοῦ εὐπορεῖν εἶναι ἀπορεῖν. Πρὸ τῆς φράσεως ταύτης ὑποτίθεται μικρὰ παῦσις, καθ' ἣν ὁ Πῶλος ἠγνόει, τί ἔπρεπε νὰ ἀποκριθῇ. Τὰ τοιαῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ τεχνικὸν μέρος τοῦ διαλόγου καὶ συμβάλλονται, ὅπως καὶ ὁ ἀναγνώστης ἐννοῇ κάλλιον τὰ λεγόμενα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς ἰατρούς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ποῖ δὲ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀκολασταίνοντας;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς δικαστὰς λέγεις;

ΣΩ. Οὐκοῦν δίκην δώσοντας;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ δικαιοσύνῃ τινὶ χρώμενοι κολάζουσιν οἱ ὀρθῶς κολάζοντες;

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, ἰατρικὴ δὲ νόσου, δίκη δὲ ἀκολασίας καὶ ἀδικίας. B

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν ὧν λέγω;[1]

ΠΩΛ. Τίνων λέγεις;

ΣΩ. Χρηματιστικῆς, ἰατρικῆς, δίκης.

ΠΩΛ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἡ δίκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν αὖ ἤτοι ἡδονὴν[2] πλείστην ποιεῖ ἢ ὠφέλειαν ἢ ἀμφότερα, εἴπερ κάλλιστόν ἐστιν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι, καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

1. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ὧν λέγεις, ἀλλὰ τὴν φράσιν ταύτην σχεδὸν πάντες οἱ ἐκδόται ἐξήλειψαν νομίζοντες, ὅτι προῆλθεν ἐκ τῆς ἑπομένης. Ὁ Findeisen καὶ ὁ Stallbaum ἔτρεψαν εἰς ὧν λέγω· ἡ φράσις αὕτη ἔχει τὴν ἀρετήν, ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἑπομένην ἐρώτησιν τοῦ Πώλου. Κατὰ δὲ τὸν Kratz ὑπάρχει μείζων δυσκολία ἐν τοῖς ἑπομένοις· διότι τὴν ἐρώτησιν τοῦ Πώλου, Τίνων λέγεις; θεωρεῖ παιδαριώδη. Τούτου ἕνεκεν προτείνει, ὅπως τὸ χωρίον ἀναγνωσθῇ οὕτωσί. Σ. Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν; Π. Ὧν λέγεις; πολὺ διαφέρει κ.τ.λ. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Cron, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Kratz θεωρουμένη ὡς παιδαριώδης ἐρώτησις δηλοῖ τὴν ἀντίστασιν τοῦ Πώλου, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡ, εἰ μὴ οὕτως εὐπορεῖς. Νομίζομεν δ', ὅτι ἡ προτεινομένη διόρθωσις ἀφαιρεῖ πολὺ τῆς σαφηνείας, ἣν θηρεύει ὁ Πλάτων.

2. Τοῦτο λέγει κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ καλοῦ, ὃν ἔδωκεν ἐν 474D.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε. ἦ γάρ;

C ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλάττεται,[1] ὥστε λυσιτελεῖ ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα καὶ ὑγιεῖ εἶναι.

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὕτως[2] ἂν περὶ σῶμα εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη, ἰατρευόμενος, ἢ μηδὲ κάμνων ἀρχήν;

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι μηδὲ κάμνων.

ΣΩ. Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία, ὡς ἔοικε, κακοῦ ἀπαλλαγή,[3] ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν[4] μηδὲ κτῆσις.

ΠΩΛ. Ἔστι ταῦτα.

D ΣΩ. Τί δέ; ἀθλιώτερος πότερος δυοῖν ἐχόντοιν κακὸν εἴτ' ἐν σώματι εἴτ' ἐν ψυχῇ, ὁ ἰατρευόμενος καὶ ἀπαλλαττόμενος τοῦ κακοῦ, ἢ ὁ μὴ ἰατρευόμενος, ἔχων δέ;[5]

ΠΩΛ. Φαίνεταί μοι ὁ μὴ ἰατρευόμενος.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ δίκην διδόναι μεγίστου κακοῦ ἀπαλλαγὴ ἦν, πονηρίας;

ΠΩΛ. Ἦν γάρ.[6]

1. Ἐκ τοῦ προηγουμένου οἱ ἰατρευόμενοι ἐννοεῖται ὁ ἑνικὸς ἀριθμὸς ὁ ἰατρευόμενος. Ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὸν ἑνικὸν γίνεται πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν Φαίδων. 62 D.

2. Τὸ ἐπίρρημα ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἑπομένων ὑποθετικῶν μετοχῶν, ἰατρευόμενος καὶ κάμνων Ὁ Σωκράτης τίθησι τὸ ἐξῆς ἐρώτημα· Τίς εἶναι εὐδαιμονέστατος; ἐκεῖνος, ὅστις ἐνόσησε καὶ ἐθεραπεύθη; ἢ ἐκεῖνος, ὅστις δὲν ἐνόσησε καὶ ἑπομένως δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ θεραπευθῇ; Ἀναντιρρήτως ὁ δεύτερος. Ἐρωτᾷ οὕτω· διότι νοσήσας εἶναι ὁ ἀδικήσας καὶ θεραπευθεὶς ὁ τιμωρηθείς. Οὕτως ἄρχεται ἀποδεικνύων, ὅ τι εἶπεν ἐν 472 E.

3. Εἶναι παράθεσις εἰς τὸ τοῦτο.

4. Προσδιορίζει τὴν κτῆσιν, ἥτις ἕνεκα τῆς παραγωγῆς ἐκ ῥήματος δέχεται τοιοῦτον ἐπιρρηματικὸν προσδιορισμόν. Εἰς τὸ κτῆσις ἐννοητέον τὴν γενικὴν αὐτοῦ. Ὡς φαίνεται τὸ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸ κακὸν δὲν ἦτο εὐδαιμονία, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἀποκτήσωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν νόσον.

5. Ἐννοεῖται τὸ ἀντικείμενον δηλ. τὸ κακόν.

6. Ἐπειδὴ ὁ σοφιστὴς πρὸ πολλοῦ ἀπώλεσε τὸ θάρρος αὐτοῦ, δὲν παρέχει μεγάλας ἀντιρρήσεις ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Σωφρονίζει γάρ που καὶ δικαιοτέρους ποιεῖ καὶ ἰατρικὴ[1] γίγνεται πονηρίας ἡ δίκη.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν ψυχῇ, Ε ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Δεύτερος[2] δὲ δήπου ὁ ἀπαλλαττόμενος.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὗτος δ' ἦν ὁ νουθετούμενός τε καὶ ἐπιπληττόμενος καὶ δίκην διδούς.[3]

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Κάκιστα ἄρα ζῇ ὁ ἔχων ἀδικίαν[4] καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

1. Ὁ ἡμέτερος Διβαδᾶς παρατηρεῖ· «καὶ ὀρθῆς ὑποτιθεμένης τῆς Πλατωνικῆς θεωρίας, δὲν φαίνεται κατὰ πάντα ἐπιτυχὴς ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῆς διορθωτικῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰατρικῆς, καὶ τῆς ἰαματικῆς ἐπιδράσεως τῆς δικαιοσύνης ἐπὶ τὴν νοσοῦσαν ψυχήν. Ἐὰν ἡ τιμωρία μὴ θεραπεύσῃ μηδὲ ἐκριζώσῃ τὴν κακίαν, ὡς τὸ φάρμακον τοῦ ἰατροῦ τὴν νόσον, ἐὰν μὴ ἐπέλθῃ ἠθικὴ βελτίωσις ὡς συμβαίνει κατὰ κακὴν μοῖραν πολλάκις, τὸ ἐπιχείρημα ἐλέγχεται σαθρόν.» Ἐκ τῆς πείρας τοιαύτη ἀντίρρησις πάντως δύναται νὰ γείνῃ, ἀλλ' ἆρά γε καὶ τῆς ἰατρικῆς ἡ θεραπεία εἶναι ἀσφαλής; Ὡς ὑπάρχουσι σώματα σαπρά, ἐν οἷς οὐδεμία θεραπεία εἶναι ἱκανή, οὕτως ὑπάρχουσι καὶ ψυχαὶ οὕτω διεφθαρμέναι, ὥστε οὐδεμία βελτίωσις προσγίνεται ἐκ τῆς κολάσεως.

2. Δηλαδὴ ὡς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν. Ἐν πολλοῖς χειρογράφοις λείπει ὁ ἑπόμενος δὲ, ὅστις εἶναι ἀναγκαῖος. Οὐχὶ ἀφυῶς ὁ Keck εἰκάζει, ὅτι δυνάμεθα τὸ δήπου νὰ μεταβάλωμεν εἰς δέ που.

3. Ὁ Σωκράτης προβαίνει ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων εἰς τὰς βαρυτέρας ποινάς. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἀναφέρει τοιαύτας τιμωρίας τῆς ψυχῆς, ὅπως ποιήσωσιν ἀντίθεσιν πρὸς τὰς τοῦ Πώλου, ὅστις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περιέβαλε τὴν κόλασιν τὴν φοβερωτέραν μορφήν, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 26, Α. «Τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν. ἀλλ' ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν.»

4. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης τὴν κακίαν καὶ πονηρίαν ἐν 477 Α ἐθεώρησεν ὡς γένος, εἰς ὃ ὑπάγονται πάντα τὰ εἴδη τῆς φαυλότητος τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος[1] τυγχάνει ὢν ὃς ἂν τὰ μέγιστα ἀδικῶν καὶ χρώμενος μεγίστῃ ἀδικίᾳ διαπράξηται ὥστε μήτε νουθετεῖ-
479 σθαι μήτε κολάζεσθαι μήτε δίκην διδόναι, ὥσπερ σὺ φῂς Ἀρχέλαον παρεσκευάσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τυράννους καὶ ῥήτορας[2] καὶ δυνάστας;

ΠΩΛ. Ἔοικεν.[3]

XXXV. ΣΩ. Σχεδὸν[4] γάρ που οὗτοι, ὦ ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσί, ὥσπερ ἂν[5] εἴ τις τοῖς μεγίστοις νοσήμασι συνισχόμενος διαπράξαιτο μὴ διδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ σῶμα ἁμαρτημάτων τοῖς ἰατροῖς μηδὲ ἰατρεύεσθαι, φοβούμενος, ὡσπερανεὶ[6]
Β παῖς τὸ κάεσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι ἀλγεινόν. ἢ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτως;

ΠΩΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀγνοῶν[7] γε, ὡς ἔοικεν, οἷόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ ἀρετὴ

ματος, ὁ Dobree περιέμενεν ἐνταῦθα τὸ γένος καὶ οὐχὶ τὸ εἶδος, δηλ. κακίαν. Ὡς ἔχει, εἶναι διαλεκτικὸν ἁμάρτημα, ὅπερ λέγεται προαρπάζειν τὸν λόγον. Ἀλλ' ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται ἀδιαφόρως τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ὡς πρὸ ὀλίγου εἶπε «καὶ ἰατρικὴ γίγνεται πονηρίας ἡ δίκη»

1. Ἡ ἀντωνυμία αὕτη εἶναι τὸ κατηγορούμενον, τὸ δὲ ὑποκείμενον ἀποτελεῖ ἡ ἑπομένη ἀναφορικὴ πρότασις.

2. Ὁ Σωκράτης κατατάσσει εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν τοὺς ῥήτορας μετὰ τῶν τυράννων καὶ τῶν δυναστῶν, διότι ἡ τυραννία καὶ ἡ δυναστεία ἦτο ὁ τελικὸς σκοπὸς τῶν μαθητῶν τοῦ Γοργίου. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 84.

3. Τοῦτο φαίνεται λέγων ὁ Πῶλος μετά τινος ἀθυμίας..

4. Μέχρι τοῦδε ὁ φιλόσοφος ἔδειξεν, ὅτι ὁ τιμωρούμενος ἀπαλλάσσεται μεγίστου κακοῦ. Ἀλλ' ἡ τιμωρία παρέχει ἀλγηδόνας, ἃς ὀφείλει νὰ ὑποστῇ ὁ τιμωρούμενος, ὡς ὑφίσταται ὁ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ θεραπευόμενος.

5. Ὡς ἀπόδοσις τῆς ὑποθετικῆς προτάσεως ἐννοεῖται τὸ αὐτὸ ῥῆμα διαπράξαιτο.

6. Τὸ μὲν προηγούμενον γράφεται κεχωρισμένως, τοῦτο δὲ ἐν μιᾷ λέξει. Ἐκεῖνο ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λατινικὸν tamquam si, τοῦτο δὲ πρὸς τὸ tamquam ἢ sicut. Τοὺς φόβους τῆς κολάσεως ὁ Σωκράτης καταβιβάζει εἰς παιδικοὺς καὶ πρὸς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ἡ ἐν ἀρχῇ φράσις τοῦ φιλοσόφου· «Μορμολύττει αὖ, ὦ γενναῖε.» 473 D.

7. Ὁ Πλάτων ἀποδίδει μετοχὰς εἰρήματα ἀνήκοντα εἰς προτάσεις ἢ τοῦ διαλεγομένου ἢ αὐτοῦ τοῦ λέγοντος, εἰς ἃς ὅμως παρεμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σώματος. κινδυνεύουσι γὰρ ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν ὡμολογημένων τοὶ οὗτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες, ὦ Πῶλε, τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾷν,[1] πρὸς δὲ τὸ ὠφέλιμον τυφλῶς ἔχειν καὶ ἀγνοεῖν, ὅσῳ ἀθλιώτερόν ἐστι μὴ ὑγιοῦς σώματος[2] μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ συνοικεῖν,[3] ἀλλὰ σαθρᾷ[4] καὶ ἀδίκῳ καὶ ἀνοσίῳ. ὅθεν καὶ πᾶν ποιοῦσιν C ὥστε δίκην μὴ διδόναι μηδ' ἀπαλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ χρήματα παρασκευαζόμενοι[5] καὶ φίλους καὶ ὅπως[6] ἂν ὡσιν ὡς πιθανώτατοι λέγειν. εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ ὡμολογήκαμεν, ὦ Πῶλε, ἆρ' αἰσθάνει τὰ συμβαίνοντα[7] ἐκ τοῦ λόγου; ἢ βούλει συλλογισώμεθα[8] αὐτά;

ΠΩΛ. Εἰ μὴ σοίγε ἄλλως δοκεῖ.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν συμβαίνει μέγιστον κακὸν ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀδικεῖν;

ΠΩΛ. Φαίνεταί γε.

ΣΩ. Καὶ μὴν ἀπαλλαγή γε ἐφάνη τούτου τοῦ κακοῦ τὸ δί- D κην διδόναι;

πίπτει ὁ λόγος ἐκείνου. Ἐνταῦθα ἡ μετοχὴ αὕτη ἀποδίδεται εἰς τὸ διαπράξαιτο φοβούμενος.

1. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο καὶ τὸ ἑπόμενον τυφλῶς ἔχειν εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ τοιοῦτόν τι ποιεῖν. Ἀντιτίθενται δὲ εἰς τὰς μετοχὰς φοβούμενος καὶ ἀγνοῶν μετὰ τῶν προτάσεων αὐτῶν, ὡς λέγει ὁ Cron.

2. Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἢ μὴ ὑγιεῖ σώματι. Λέγει τοῦτο, διότι φθείρεται τὸ πολιτιμότερον, ὅπερ εἶναι ἡ ψυχή.

3. Ὅρα, ὅτι χωρίζει τὸ ἐγὼ ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἣν θεωρεῖ ὡς σύνοικον. Ἰδὲ Πολιτ. IX, 587 D.

4. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τοῦ σώματος, ὅπερ ὄντως δύναται νὰ ἦναι σαθρόν. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν δύο ἑπομένων.

5. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ πᾶν ποιοῦσι. Τὰ τοιαῦτα ὄντως ἐγένοντο ἐν τοῖς ἀττικοῖς δικαστηρίοις.

6. Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι περιγραφὴ ἑνὸς οὐσιαστικοῦ, μεγίστην δεινότητα, πιθανότητα ἢ ῥητορικήν. Λοιπὸν καὶ τὴν ῥητορικὴν ὁ Σωκράτης κατατάσσει εἰς τὰ ἄτιμα μέσα, δι' ὧν οἱ ἄδικοι ἀπαλλάσσονται τῆς τιμωρίας.

7. Ἆρα καταλαμβάνεις τὰ λογικῶς ἐξαγόμενα ἐκ τῆς συζητήσεως;

8. Συλλογίζεσθαι εἶναι τὸ συλλαμβάνειν τοὺς λόγους, τὸ συγκεφαλαιοῦν. Ἐνταῦθα ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· « Σημαίνεται, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τοῦ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον ἐντεῦθεν εἴληφε σχεδὸν αὐταῖς λέξεσιν. »

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΩΛ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Τὸ δέ γε μὴ διδόναι ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δεύτερον[1] ἄρα ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδικεῖν· τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην πάντων μέγιστόν τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυκεν.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν περὶ τούτου, ὦ φίλε, ἠμφεσβητήσαμεν, σὺ μὲν
Ε τὸν Ἀρχέλαον εὐδαιμονίζων τὸν τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα δίκην οὐδεμίαν διδόντα, ἐγὼ δὲ τοὐναντίον οἰόμενος, εἴτ' Ἀρχέλαος[2] εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων ὁστισοῦν μὴ δίδωσι δίκην ἀδικῶν, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ εἶναι διαφερόντως[3] τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι καὶ τὸν μὴ διδόντα δίκην τοῦ διδόντος; οὐ ταῦτ' ἦν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα;[4]

ΠΩΛ. Ναί.

1. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα φαίνονται ἀντιφατικὰ πρὸς τὰ πρὶν ἀποδεδειγμένα· διότι τὸ ἀδικεῖν δὲν ἐθεωρήθη ὡς δεύτερον, ἀλλ' ὡς τὸ μέγιστον κακόν. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Stallbaum εἰκάζει, ὅτι ἔπρεπε νὰ προστεθῇ τὸ δίκην διδόντα, ὁ δὲ Hirschig μεταλλάττει τὴν φράσιν οὑτωσί· Δεύτερον ἄρ' ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδικοῦντα διδόναι δίκην. Κατὰ τὸν Kratz ὅμως ἐξηγεῖται· ἡ ἀδικία εἶναι μέγιστον κακὸν μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀπαλλαγῆς διὰ τοῦ δίκην διδόναι. Ἂν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψει τοῦτο, τὸ ἀδικεῖν γίνεται δεύτερον κακὸν καὶ τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην πρῶτον κακῶν. Τοῦτο λέγει καὶ ἐν 509 Β. «καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἐστιν ἡ ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστου ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην.»

2. Ὁ Σωκράτης πανταχοῦ δεικνύει ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀρχελάου, ὃν ὁ Πῶλος ὡς πρότυπον εὐδαιμονίας ἐπεδείξατο.

3. Τὸ ἐπίρρημα τοῦτο δέχεται τὴν σύνταξιν συγκριτικοῦ, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ π. χ. ἐν Κρίτωνι, 53, Α. «Οὕτω διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις.» καὶ Φαίδ. 64, Ε.

4. Οὕτως ἐποίησεν ὁ φιλόσοφος, ὅπως ὁ Πῶλος λέγῃ τὰ αὐτὰ τῷ Σωκράτει, ὡς ὑπέσχετο ἐν 473 Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδέδεικται ὅτι ἀληθῆ ἐλέγετο;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

XXXVI. ΣΩ. Εἰεν·[1] εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ Πῶλε, τίς ἡ 480
μεγάλη χρεία ἐστὶ τῆς ῥητορικῆς; δεῖ μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν νῦν ὡμολογημένων αὐτὸν ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν ὅπως μὴ ἀδικήσει, ὡς ἱκανὸν[2] κακὸν ἔξοντα. οὐ γάρ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις ὧν ἂν κήδηται, αὐτὸν ἑκόντα ἰέναι[3] ἐκεῖσε, ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥσπερ[4] παρὰ τὸν ἰατρόν, σπεύδοντα ὅπως B
μὴ ἐγχρονισθὲν τὸ νόσημα τῆς ἀδικίας ὕπουλον[5] τὴν ψυχὴν ποιήσει καὶ ἀνίατον· ἢ πῶς λέγωμεν, ὦ Πῶλε, εἴπερ τὰ πρότερον

1. Τοῦτο ὁ Πλάτων συχνάκις θέτει εἰς τὸ τέλος τῆς συζητήσεως. Ὁ Πῶλος διισχυρίσθη, ὅτι ὁ ῥήτωρ δὲν ἀσχολεῖται περὶ τὸ δίκαιον, ὡς ἐπίστευεν ὁ Γοργίας 461 Β. Κατὰ τὸν Σωκράτη, ἐὰν μὴ ἀσχολῆται περὶ τοῦτο, ἡ ῥητορικὴ εἶναι ἄχρηστος· διότι ἐν τῇ πολιτείᾳ οἱ ῥήτορες πράττουσιν οὐχὶ ὅσα θέλωσιν, ἀλλ' ὅσα δοκῇ αὐτοῖς 470 Β. Ἄρα ἡ ῥητορικὴ δὲν παρέχει δύναμιν, εἶναι ἄχρηστος. Ὡσαύτως καὶ ἡ δικανικὴ ῥητορικὴ οὐδένα σκοπὸν πληροῖ, διότι ἡ διαφυγὴ τῆς τιμωρίας εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν.

2. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο λέγει εἰρωνικῶς, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀνάγκην τοῦ κακοῦ. Εἰς τὸ ἔξοντα ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ ἀδικοῦντα=ἐὰν ἀδικήσῃ.

3. Ἐκ τῶν ἡγουμένων ἐννοεῖται τὸ δεῖ.

4. Ὁ Deuschle τὸ ὥσπερ ἔτρεψεν εἰς ὡς καὶ ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Keck. Ὁ Krüger φέρει παραπλήσιον χωρίον ἐκ τοῦ Ἰσαίου «ὡς βασιλέα πλέομεν ὥσπερ πρὸς δεσπότην.» Κατὰ τὸν Cron τὸ πὲρ δύναται νὰ ἐξαίρῃ τὴν σημασίαν, ὡς καὶ ἐν τῷ εἴπερ, δηλ. πρέπει νὰ πορεύηται εἰς τὸν δικαστὴν μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαιότητος, μεθ' ἧς βέβαια πορεύεται πρὸς τὸν ἰατρόν.

5. Ἡ λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τῆς ὑπὸ καὶ οὐλὴ καὶ κυριολεκτικῶς λέγεται ἐπὶ πληγῶν καὶ ἑλκῶν, ἅπερ καίπερ ἄνωθεν κλείοντα, ὅμως κάτωθεν φθείρουσι τὸ σῶμα. Ἐντεῦθεν ἐλήφθη ἡ λέξις καὶ ἐπὶ ἠθικῆς σημασίας. Ἐκ τῆς συνθέσεως γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ λέξις ἔχει ἐντονωτέραν σημασίαν τοῦ σαθρός. Ὑποτίθεται, ὅτι τὸ νόσημα ἐκ τῶν ἐκτὸς χωρεῖ εἰς τὸν πυρῆνα τῆς ψυχῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένει ἡμῖν ὁμολογήματα; οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν συμφωνεῖν,[1] ἄλλως δὲ μή;

ΠΩΛ. Τί γὰρ δὴ φῶμεν, ὦ Σώκρατες;[2]

ΣΩ. Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς αὑτοῦ ἢ γονέων ἢ ἑταίρων ἢ παίδων ἢ πατρίδος ἀδικούσης οὐ χρήσιμος[3] οὐδὲν ἡ ῥητορικὴ ἡμῖν, ὦ Πῶλε, εἰ μὴ εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τοὐναντίον,[4] κατηγορεῖν δεῖν μάλιστα μὲν ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων, ὃς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῷ δίκην καὶ ὑγιὴς γένηται, ἀναγκάζειν δὲ καὶ αὑτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιᾶν, ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα[7] καὶ ἀνδρείως, ὥσπερ τέμνειν καὶ κάειν ἰατρῷ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν, ἐὰν μέν γε πληγῶν ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, τύπτειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ δεσμοῦ, δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα, ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα,[8] αὐτὸν πρῶτον ὄντα κατήγορον καὶ αὐ-

1. Καὶ ἐνταῦθα ἡ μεταφορὰ εἴληπται ἐκ τῆς μουσικῆς.

2. Ἡ ῥητορικὴ αὕτη ἐρώτησις ἰσοδυναμεῖ πρὸς κατάφασιν μετ' ἐμφάσεως.

3. Ὁ Γοργίας ἐπίστευεν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ «ὡς ἔπος εἰπεῖν ἁπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὑτῇ ἔχει» 456 A.

4. Ἐκτὸς ἐάν, nisi si. Ὁ Σωκράτης ὁμολογεῖ, ὅτι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα δὲν συμβαίνουσιν ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ, ἀλλὰ λαμβάνει ὡς ὑποθετικά.

5. Δηλαδὴ χρήσιμον εἶναι τὴν ῥητορικήν. Ὥστε τὸ δεῖν κατηγορεῖν εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ χρήσιμον εἶναι.

6. Ὁ καὶ ἔχει συμπερασματικὴν σημασίαν, διότι τὸ δίκην διδόναι εἶναι αἴτιον τοῦ ὑγιᾶ γίγνεσθαι.

7. Ὁ Bergk εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γράφηται μὴ μύσαντα. Ἡ γραφὴ ὅμως δικαίως ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἀποδοκιμάζεται. Τὸ ῥῆμα μύω κυρίως σημαίνει κλείω τὸ στόμα, τὰ χείλη, τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἐνταῦθα. Σημαίνει δὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τυφλῶς, καὶ διὰ τοῦτο συνδέεται μετὰ τοῦ ἑπομένου ἐπιῤῥήματος ἀνδρείως. Ἄλλως τὸ μὴ ἐνταῦθα ἤθελεν εἶναι ἄτοπον, ἀφ' οὗ προηγεῖται τὸ μὴ ἀποδειλιᾶν.

8. Ὁ φιλόσοφος διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ θεωρία αὐτοῦ δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν πρᾶξιν. Καὶ ἐπὶ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ ἐπὶ τοῦτο χρώμενον τῇ ῥητορικῇ, ὅπως ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλάττωνται τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. φῶμεν οὕτως ἢ μὴ φῶμεν, ὦ Πῶλε;

ΠΩΛ. Ἄτοπα μέν, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ, τοῖς μέντοι ἔμ- Ε προσθεν ἴσως σοὶ[1] ὁμολογεῖται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ κἀκεῖνα λυτέον[2] ἢ τάδε ἀνάγκη συμβαίνειν;

ΠΩΛ. Ναί, τοῦτό γε οὕτως ἔχει.

ΣΩ. Τοὐναντίον[3] δέ γε αὖ μεταβαλόντα, εἰ ἄρα δεῖ τινα κακῶς ποιεῖν, εἴτ' ἐχθρὸν[4] εἴτε ὁντινοῦν, ἐὰν μόνον μὴ αὐτὸς ἀδικῆ-

Πλάτωνος ἀπουδαίως ἐπέδρασαν τὰ Γοργίεια σχήματα.

1. Ἡ δοτικὴ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας παρέσχε πράγματα τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν ὁ Heindorf καὶ ὁ Κοραῆς πιστεύουσι τὴν ἐξάλειψιν. Ἴσως ὅμως ἡ δοτικὴ αὕτη δὲν εἶναι περιττή, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ὁμολογίαν, δηλ. εἶναι δοτικὴ ἠθική, ὡς λέγει ὁ Jahn. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ἐτέθη καὶ τὸ ἴσως.

2. Ἐπειδὴ ὁ Πῶλος τὰς συνεπείας ἐξήρτησεν ἐκ τῶν πρὶν ὡμολογημένων, ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται· Λοιπὸν ἢ καὶ ἐκεῖνα πρέπει νὰ ἀφαιρέσωμεν (νὰ παύσωσιν ὑπάρχοντα) ἢ εἶναι ἀνάγκη ταῦτα λογικῶς νὰ ἐξάγωνται. Οὕτως ἐματαίωσε τὴν φαινομένην ἀμφιβολίαν.

3. Τρεῖς λέξεις ἐχούσας συγγενῆ σημασίαν ἐπεσώρευσε· τὸ αὖ σημαίνει ὑπ' ἄλλην ὄψιν, τὸ δὲ μεταβαλόντα ἀντιστρόφως. Κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἐξήτασεν ὁ φιλόσοφος, πῶς διὰ τῆς ῥητορικῆς δύνανταί τις νὰ ὠφελήσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς φίλους· κατὰ ταύτην δὲ ἐξετάζει, πῶς δύναταί τις νὰ βλάψῃ τοὺς ἐχθρούς. Ἡ πρώτη εἶναι ἠθική, ἡ δευτέρα ἀνήθικος. Ἀλλὰ περὶ ἀμφοτέρων δὲν λέγει σπουδάζων ὁ φιλόσοφος, οὗ ἡ ἀρχὴ εἶναι ἥδε· «οὔτε ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχῃ» ἐν Κρίτων. 49. Ὥστε ἡ δευτέρα αὕτη χρῆσις τῆ ῥητορικῆ γίνεται κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν ῥητόρων. Κατὰ τὸν Kratz ἡ μετοχὴ μεταβαλόντα ἐτέθη κατ' αἰτιατικὴν ὡς ἀποδιδομένη εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἑπομένου ποιεῖν, ἀλλ ὀρθότερον ὁ Münscher παρατηρεῖ, ὅτι ἀποδίδοται εἰς τὸ παρασκευαστέον=δεῖ παρασκευάζειν, ὅπου ἐξακολουθεῖ διὰ τῶν μετοχῶν πράττοντα καὶ λέγοντα.

4. Ἐπεξηγεῖ τὸ τινά, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἑπομένης φράσεως, ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εὐλαβητέον[1]. ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρασκευαστέον καὶ πράττοντα
481 καὶ λέγοντα, ὅπως μὴ δῷ δίκην μηδὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστήν·[2] ἐὰν δὲ ἔλθῃ, μηχανητέον, ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός, ἀλλ' ἐάν τε χρυσίον ἡρπακὼς ἤ πολύ, μὴ ἀποδιδῷ τοῦτο, ἀλλ' ἔχων ἀναλίσκηται καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἀδίκως καὶ ἀθέως, ἐάν τε θανάτου ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται, μάλιστα μὲν μηδέποτε, ἀλλ' ἀθάνατος[3] ἔσται πονηρὸς ὤν· εἰ δὲ μή, ὅπως ὡς πλεῖστον χρόνον βιώσεται τοιοῦτος
B ὤν· ἐπὶ τὰ τοιαῦτα[4] ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ἡ ῥητορικὴ χρήσιμος εἶναι, ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν[5] οὐ μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεία αὐτῆς εἶναι, εἰ[6] δὴ καὶ ἔστι τις χρεία, ὡς ἔν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῇ ἐφάνη οὖσα.

XXXVII. ΚΑΛ. Εἰπέ μοι,[7] ὦ Χαιρεφῶν, σπουδάζει[8] ταῦτα Σωκράτης ἢ παίζει;

1 Ἂν ὁ ἐχθρὸς βλάψῃ αὐτὸν τὸν ῥήτορα, δὲν πρέπει νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἐχθρόν· διότι καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι κακόν.

2. Κατὰ τὴν φαντασιωτικὴν ταύτην περίστασιν τῆς χρήσεως τῆς ῥητορικῆς ἔχει τὸ συμφέρον ὁ ῥήτωρ, ὅπως ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ μὴ τιμωρηθῇ, ἵνα μὴ ἀπαλλαγῇ τῆς νόσου, ἤτοι τῆς ἀδικίας.

3. Τοῦτο μετὰ εἰρωνείας λέγει.

4 Ἐννοεῖ τὰς δύο περιστάσεις, τὴν κατηγορίαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐχθρῶν.

5. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ῥητορικὴ εἶναι ὅπλον τῆς ἀδικίας.

6. Ὁ Deuschle ἐνόμισεν, ὅτι διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Σωκράτης ἀποσύρει τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ὠφελείας τῆς ῥητορικῆς, διότι ἡ εἰρημένη χρῆσις ταύτης, δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἠθικῆς. Τοὐναντίον κατὰ τὸν Münscher ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν οὐ μεγάλην χρείαν τῆς ῥητορικῆς ἐνταῦθα λέγει, εἰ καὶ ὑποθετικῶς, ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἠθικὴ χρῆσις ταύτης. Τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ χωρίου τούτου ἀποδίδει μεγάλην σπουδαιότητα ὁ ἀνήρ· διότι ἐντεῦθεν ἐξαρτᾶται ἡ κατανόησις τοῦ ὅλου διαλόγου. Ὁ Σωκράτης δὲν ἀρνεῖται ἀπολύτως πᾶσαν ἀξίαν τῆς ῥητορικῆς, ἀλλὰ μόνον τὴν ὑπὸ τοῦ Πώλου αὐτῇ ἀποδοθεῖσαν Κατὰ τὸν Münscher περὶ ἀγαθῆς ῥητορικῆς δὲν πραγματεύεται ἀκριβέστερον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ ὑπαινίσσεται, ἐν 527C «καὶ τῇ ῥητορικῇ οὕτω χρηστέον, ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεί».

7. Ὁ Καλλικλῆς δὲν ἄρχεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΧΑΙ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ,[1] ὦ Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν.[2]

ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεοὺς ἀλλ' ἐπιθυμῶ. εἰπέ[3] μοι, ὦ Σώκρατες, C πότερόν σε φῶμεν νυνὶ σπουδάζοντα ἢ παίζοντα; εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε καὶ τυγχάνει ταῦτα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγεις, ἄλλο τι[5] ἢ ἡμῶν ὁ βίος ἀνατετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων[7] καὶ πάντα τὰ ἐναντία πράττομεν,[8] ὡς ἔοικεν, ἢ ἃ δεῖ;

τῆς συζητήσεως προπετῶς οὐδὲ θρασέως, ὡς εἴδομεν τὸν Πῶλον, ἀλλὰ δεικνύει ἠρεμίαν πνεύματος· χαρακτηρίζουσαν ἄνδρα γινώσκοντα μετὰ χάριτος νὰ πράττῃ τὰ ἑαυτοῦ. Ἐρωτᾷ δέ, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου, οὐχὶ αὐτὸν τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ τὸν Χαιρεφῶντος, ὅπως ἴδῃ, ἂν καὶ ἄλλος μετέχῃ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης. Ἡ πρὸς τρίτον ἐρώτησις σκοπεῖ νὰ θέσῃ ὑπὸ ἀμφιβολίαν τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ Καλλικλῆς καὶ ὄντως δὲν ὠργίσθη διὰ τὴν ἧτταν τοῦ τε Γοργίου καὶ τοῦ Πώλου, διότι οὗτος ἐκ τῶν προτέρων καταφρονεῖ τῆς διαλεκτικῆς.

8 Τὸ σπουδάζειν συχνάκις ἀντιτίθεται παρὰ Πλάτωνι πρὸς τὸ παίζειν. Εἶναι βραχυλογία ἀντὶ σπουδάζων ἢ παίζων ταῦτα λέγει.

1. Ὁ Χαιρεφῶν οὐ μόνον δὲν μετέχει τῆς γνώμης τοῦ Καλλικλέους, ἀλλὰ καὶ δεικνύει εἰς αὐτόν, ὅτι πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν τὸν λέγοντα.

2. Τὴν φράσιν ταύτην ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου μετεχειρίσθη ὁ Καλλικλῆς περὶ τοῦ Γοργίου, ἐνταῦθα δὲ ποιεῖ χρῆσιν τῆς αὐτῆς ὁ Χαιρεφῶν οὐχὶ ἄνευ σκοποῦ. Οἱονεὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους θέλει νὰ ἀπωθώσῃ τὰ ἴτα εἰς τὸν πολιτικόν.

3. Ὁ ἀλλὰ τίθεται καὶ μετὰ τὴν φράσιν τοῦ ὅρκου, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, 463D. «Μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ αὐτὸς συνίημι ὅ τι λέγει..»

4. Δὲν συνδέονται μετὰ τῶν ἡγουμένων, διότι ἐκεῖνα μὲν λέγονται πρὸς τὸν Χαιρεφῶντα, ταῦτα δὲ πρὸς τὸν Σωκράτη.

5. Δηλαδὴ συμβαίνει.

6. Ἡ εἰκὼν ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀνατροπῆς πραγμάτων ἐκ διαφόρων περιστάσεων, ἅπερ δὲν ἔχουσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν. Ὄντως αἱ δύο περιστάσεις τῆς χρήσεως τῆς ῥητορικῆς, τὸ κατηγορεῖν ἑαυτὸν καὶ τῶν φίλων καὶ τὸ ὑπερασπίζειν τοὺς ἐχθροὺς ἀδικήσαντας εἶναι ἀνατροπὴ τῶν καθεστώτων. Ὁ Καλλικλῆς ὅμως λέγει τοῦτο γενικώτερον.

7. Δὲν λέγει ἡμῶν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων, ἵνα δώσῃ εὐρυτέραν σημασίαν.

8. Ἡ φράσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήν, καὶ πάντα ἃ πράττομεν, ἔοικε τὰ ἐναντία εἶναι ἢ ἃ δεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ὦ Καλλίκλεις,[1] εἰ μή τι[2] ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, τὸ αὐτό, ἀλλά τις[3] ἡμῶν ἴδιόν τι
D ἔπασχε πάθος ἢ[4] οἱ ἄλλοι, οὐκ ἂν ἦν ῥᾴδιον ἐνδείξασθαι τῷ ἑτέρῳ τὸ ἑαυτοῦ πάθημα. λέγω δ' ἐννοήσας, ὅτι ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταὐτόν τι πεπονθότες, ἐρῶντε δύο ὄντε δυοῖν ἑκάτερος, ἐγὼ μὲν Ἀλκιβιάδου[5] τε τοῦ Κλεινίου καὶ φιλοσοφίας,

1. Ἐν τῇ ἀποκρίσει τοῦ Σωκράτους δύναταί τις νὰ διδῇ τὴν λεπτοτάτην εἰρωνείαν, ἣν καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου ἐθαυμάσαμεν. Ἡ κυρία δὲ ἰδέα τοῦ λόγου τοῦ Σωκράτους εἶναι, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ περὶ τοῦ βίου θεωρία ἑκατέρου εἶναι διάφορος, συνεννόησις περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος δὲν εἶναι ἐφικτή, εἰμὴ ὅταν ἐξετασθῇ ἡ βάσις τῆς διαφορᾶς. Ἡ ἀφοσίωσις δὲ τοῦ Σωκράτους πρὸς τὴν φιλοσοφίαν μετά τινος παιδιᾶς παραβάλλεται πρὸς τὰ παιδικά.

2. Ἡ σειρὰ τῶν λέξεων εἶναι αὕτη· Εἰ τοῖς ἀνθρώποις μὴ ἦν πάθος τι τὸ αὐτό, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, ἀλλά.... Τὸ πάθος εἶναι ἕν, διὰ δὲ τῶν φράσεων, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, ἐκδηλοῦνται τὰ διάφορα φαινόμενα τοῦ αὐτοῦ πάθους. π. χ. ἄλλος ἀγαπᾷ τοῦτο καὶ ἄλλος ἐκεῖνο· Ἂν δέ τις δὲν εἶχε τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος, ὁ ἐρῶν δὲν ἠδύνατο νὰ δείξῃ τὸ ἑαυτοῦ πάθος τῷ μὴ ἐρῶντι. Νῦν ὅμως ἐπειδὴ καὶ ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Καλλικλῆς ἔχουσι τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος, δύνανται νὰ συνεννοηθῶσιν.

3. Ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἕκαστος.

4. Τὸ ἴδιον δέχεται τὴν σύνταξιν τοῦ ἕτερος καὶ ἄλλος, συντασσόμενον μετὰ τοῦ ἢ τοῦ διαφορικοῦ· διότι εἰς τὴν σημασίαν ταύτην περιπίπτει ἐνταῦθα.

5. Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ νέοι, μάλιστα τῶν ἐπιφανεστέρων οἴκων, ἐξεπαιδεύοντο ὑπὸ ἀνδρῶν διακρινομένων κατὰ τὰς γνώσεις αὐτῶν. Ὁ Σωκράτης τὴν παίδευσιν τῶν νέων ἐθεώρει τὸ πρόβλημα τοῦ βίου. Ἡ σχέσις τοῦ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς ἦτο οὕτω τρυφερά, ὥστε ἔρως ὠνομάζετο. Ὁ δὲ Σωκράτης ἠγάπα τὸν Ἀλκιβιάδην διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ εὐφυΐαν. Ἐπειδή, δὲ ὁ νέος οὗτος ἦτο καὶ εὐειδής, παίζων λέγει αὐτὸν τὰ παιδικά, ὡς καὶ ἐν Πρωταγόρ. ἐν ἀρχῇ. «Πόθεν, ὦ Σώκρατες, φαίνει, ἢ δῆλα δὴ ὅτι ἀπὸ κυνηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν.» Ὁ δὲ Kratz παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐξ ἀβροφροσύνης ἐξισοῖ ἑαυτὸν πρὸς τὸν Καλλικλέα. Τοιοῦτον εἶδος ἀβροφροσύνης μόνον ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ἠδύνατο νὰ ἐπιτρέψῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σὺ δὲ τοῦ τε Ἀθηναίων δήμου[1] καὶ τοῦ Πυριλάμπους;[2] αἰσθάνομαι[3] οὖν σου ἑκάστοτε, καίπερ ὄντος δεινοῦ, ὅτι, ὁπόσ' ἂν φῇ σου τὰ παιδικὰ[4] καὶ ὅπως ἂν φῇ ἔχειν, οὐ δυναμένου ἀντιλέγειν, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλομένου.[5] ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ, Ε ἐάν τι σοῦ λέγοντος ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων μὴ φῇ οὕτως ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἃ ἐκεῖνος βούλεται, καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν καλὸν τοῦτον τοιαῦτα ἕτερα[7] πέπονθας· τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βουλεύμασί[8] τε καὶ λόγοις οὐχ οἷός τ' εἶ έναν-

1. Ὁ Σωκράτης παίζει διὰ τῆς λέξεως δῆμος, ἥτις ἔχει διπλῆν σημασίαν, δηλ. σημαίνει τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν Δῆμον τὸν τοῦ Πυριλάμπους υἱόν, ὅστις διὰ τὸ ἔξοχον αὐτοῦ κάλλος ἠγαπᾶτο ὑπὸ πολλῶν, ὡς γινώσκομεν ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Σφηξί, 98.

Καὶ νὴ Δί' ἦν ἴδῃ γέπου γεγραμμένον
υἱὸν Πυριλάμπους ἐν θύρᾳ Δῆμον καλόν,
ἰὼν παρέγραψε πλησίον «κημὸς καλός.»

Οὕτως ὁ μὲν Καλλικλῆς σκώπτει τὸν φιλόσοφον διὰ τὰς παραδόξους φιλοσοφικὰς θεωρίας, ὁ δὲ Σωκράτης διὰ τὸν ἀπολαυστικὸν καὶ ἀκόλαστον βίον. Εὐφυέστατα δὲ παραβάλλει τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων πρὸς παῖδα. Ὡς οὗτος ἔχει πολλοὺς ἐραστάς, οὕτως ὁ δῆμος πολλοὺς κόλακας ἢ ῥήτορας

2. Ὁ Πυριλάμπης ἦτο θεῖος τοῦ Χαρμίδου καὶ ἔξοχος διὰ τὸ κάλλος αὐτοῦ. Οὗτος ἐπέμφθη καὶ πρέσβυς πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα, Πλ. Χαρμίδ. 158.

3. Τὸ αἰσθάνεσθαι ἔχει δύο συντάξεις, αἰσθάνομαί σου ὅτι οὐ δύνασαι, ἢ αἰσθάνομαί σου οὐ δυναμένου. τὰς δύο ταύτας συντάξεις ἀνέμιξεν εἰς μίαν, ὡς καὶ ἐν Ἀπολογ. 37, Β «ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων» Ὁ Hirschig ὅμως ὀβελίζει τὸ ὅτι

4. Ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Πυριλάμπους, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις γίνεται δῆλον.

5. Δηλαδὴ πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 96, Α. «Πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω κάτω μετέβαλλον» καὶ Φαίδρ. 272. Β.

6. Οὐχὶ ἄνευ σκοποῦ ὁ Σωκράτης ἔλαβε τὸ παράδειγμα τοῦτο, ἐν ᾧ ἡ ἀστάθεια τῶν ῥητόρων ἐκδηλοῦται. Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ῥήτορες πρὸς τὰς ὀρέξεις τοῦ δήμου ἀντιστάντες ὡς ὁ Περικλῆς, ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Φωκίων.

7. Δηλαδὴ ἄλλα ὁμοιάζοντα πρὸς ἐκεῖνα, ἃ πάσχεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου.

8. Βουλεύματα ἐνταῦθα εἶναι αἱ εὐτράπελοι προτάσεις τῶν παίδων. Σημειωτέον, ὅτι ἐν ἑνὶ χειρογράφῳ εὕρηται β ο υ λ ή μ α σ ι, ὅπως προτιμᾷ ὁ Hirschig.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τιοῦσθαι,[1] ὥστε, εἴ τίς σου λέγοντος ἑκάστοτε, ἃ διὰ τούτους λέγεις, θαυμάζοι, ὡς ἄτοπά ἐστιν, ἴσως εἴποις ἂν αὐτῷ, εἰ βούλοιο
482 τἀληθῆ λέγειν, ὅτι, εἰ μήτις παύσει τὰ σὰ παιδικὰ[2] τούτων τῶν λόγων, οὐδὲ σὺ παύσει ποτὲ ταῦτα λέγων. νόμιζε τοίνυν καὶ παρ' ἐμοῦ χρῆναι ἕτερα τοιαῦτα ἀκούειν, καὶ μὴ θαύμαζε ὅτι ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά,[3] παῦσον ταῦτα λέγουσαν. λέγει γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε,[4] ἀεὶ ἃ νῦν ἐμοῦ ἀκούεις, καί μοί ἐστι τῶν ἑτέρων παιδικῶν πολὺ ἥττον ἔμπλη-
κτος· ὁ μὲν γὰρ Κλεινίεως οὗτος ἄλλοτε ἄλλων ἐστὶ λόγων,[6] ἡ δὲ φιλοσοφία ἀεὶ τῶν αὐτῶν· λέγει δὲ ἃ σὺ νῦν θαυμάζεις,
Β παρῆσθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις· ἢ οὖν ἐκείνην ἐξέλεγξον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον,[8] ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν ἐστι καὶ ἀδικοῦντα δίκην μὴ δι-

1. Τὸ αὐτὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπε διὰ τῆς φράσεως, οὐ δυναμένου ἀντιλέγειν.

2 Ὡς τὰ παιδικὰ εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀσταθείας τοῦ Καλλικλέους, οὕτως ἡ φιλοσοφία τῆς εὐσταθείας τοῦ Σωκράτους.

3. Ὅ τι εἶναι τὰ παιδικὰ διὰ τὸν Καλλικλέα, τὸ αὐτὸ εἶναι ἡ φιλοσοφία διὰ τὸν Σωκράτη. Κατὰ κανόνα ἐν ταῖς παραβολαῖς, ὅταν ἐπαινῶμεν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν τὴν παραβολὴν ἐκ τῶν κρειττόνων, ὅταν δὲ ψέγωμεν ἐκ τῶν ἡττόνων. Ὁ Σωκράτης συνήθως παραβαίνει τὸν κανόνα τοῦτον χάριν μετριοφροσύνης.

4. Ὀνομάζει τὸν Καλλικλέα ἑταῖρον, διότι ἀμφότεροι ἔχουσι τὸ αὐτὸ πάθος, τὸν ἔρωτα.

5 Φέρεται καὶ ἡ γραφὴ ἔκβλητος, ἥτις δικαίως ἀποδοκιμάζεται, Πλάτ. ἐν Λύσιδ. 214 C. «Τοὺς κακοὺς μηδέποτε ὁμοίους μηδ' αὐτοὺς αὑτοῖς εἶναι, ἀλλ' ἐμπλήκτους τε καὶ ἀστιβήτους . . . . ἄλλοτε ἄλλων λόγων». Κατὰ μὲν τὸν Σουίδαν· «ἔμπληκτοι, κοῦφοι, εὐμετάβλητοι», κατὰ δὲ τὸν Εὐστάθιον· «ἔμπληκτον, ἄστατον, εὐμεταβλητον».

6 Εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν φράσιν τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι. Σημαίνει δὲ, ὅτι ὁ τοῦ Κλεινίου υἱὸς Ἀλκιβιάδης ἄλλοτε ἄλλα λέγει.

7. Ἐκ τῆς ἐξηρτημένης προτάσεως προέβη εἰς ἀνεξάρτητον. Διὰ τοῦ δὲ γίνεται ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ θαυμάζεις. Ὁ Καλλικλῆς δὲν ἔπρεπε νὰ ἐκπλαγῇ διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαλόγου πρὸς τὸν Πῶλον· διότι παρὼν ἠδύνατο νὰ ἐγείρῃ ἀντιρρήσεις, ὅπου ἐνόμιζεν, ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν ἔχουσιν ὀρθῶς.

8. Ἡ φράσις αὕτη ποιεῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ προσωπικοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δόναι ἁπάντων ἔσχατον κακῶν· ἢ εἰ τοῦτο ἐάσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα[1] τὸν Αἰγυπτίων[2] θεόν, οὗ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς,[3] ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ διαφωνήσει[4] ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ. καίτοι ἔγωγε οἶμαι, ὦ βέλτιστε, καὶ τὴν λύραν μοι κρεῖττον εἶναι ἀναρμοστεῖν τε καὶ διαφωνεῖν, καὶ χορὸν ᾧ χορηγοίην, καὶ πλείστους ἀνθρώπους μὴ ὁμολογεῖν μοι ἀλλ' ἐναντία λέγειν μᾶλλον, ἢ ἕνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀσύμφωνον εἶναι καὶ ἐναντία λέγειν. C

εἰς τὸ πραγματικόν. Κατὰ μὲν τὸν Cron ἡ φράσις ἀποδίδοται εἰς τὸ 480E «Οὐκοῦν ἢ ἐκεῖνα λυτέον ἢ τάδε ἀνάγκη συμβαίνειν;», ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Münscher· διότι ἡ φράσις αὕτη ὑπομιμνήσκει τὴν ἄρτι εἰρημένην, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά, παῦσον ταῦτα λέγουσαν. Ἐκ τῆς ἑπομένης προτάσεως ἐξαρτᾶται ἡ τοῦ βίου ἀνατροπή, δι' ἣν ἐξεπλάγη ὁ Καλλικλῆς.

1. Περὶ τῶν τοιούτων ὅρκων ὁ Ἀθήναιος παρατηρεῖ ἐν σελ. 370. «Καὶ οὐ παράλογον εἰ κατὰ τῆς κράμβης τινὲς ὤμνυον, ὁπότε καὶ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ὁ τῆς στοᾶς κτίστωρ μιμούμενος τὸν κατὰ τῆς κυνὸς ὅρκον Σωκράτους καὶ αὐτὸς ὤμνυεν τὴν κάππαριν, ὡς Ἔμπιδός φησιν ἐν ἀπομνημονεύμασιν.» Τοὺς τοιούτους ὅρκους ὁ Σωκράτης ποιεῖ μετά τινος παιδιᾶς.

2. Ὁ Stallbaum γράφει Αἰγύπτιον, παραλαβὼν τὴν γραφὴν ἐκ τοῦ Ὀλυμπιοδώρου, ὅστις λέγει· «Αἰγύπτιον εἶπεν, ἐπειδὴ μάλιστα πάντων οἱ Αἰγύπτιοι τοῖς συμβόλοις ἐκέχρηντο.»

3. Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον «Εἰ ἀνέλεγκτον ἐάσεις τὸν λόγον, ὦ Καλλίκλεις, καὶ μὴ θελήσεις ζητηθῆναι τοὺς λόγους, οὐδέποτέ σοι συμφωνήσει ὁ Καλλικλῆς ἀντὶ τοῦ οὐδέποτε σαυτῷ συμφωνήσεις, ἀλλ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ διαφωνήσεις τυφλώττων. Κάλλιον δέ γε λύρας χορδὰς διαφωνῆσαι καὶ μὴ ποιεῖν ἁρμονίαν, ἤνουν χορὸν διαφωνῆσαι, καὶ ψυχὴν αὐτὴν ἑαυτῇ μάχεσθαι καὶ διαφωνεῖν.» Διὰ τοῦ κυρίου ὅμως ὀνόματος εἰκόνισε τὴν διαφωνίαν ζωηροτέραν.

4. Ὡς διάφοροι χορδαὶ τῆς λύρας ἀποτελοῦσι διαφωνίαν, οὕτω καὶ αἱ διάφοροι ἀρχαὶ τῆς ψυχῆς.

5. Ἔθηκεν εὐκτικήν, διότι χορηγοὶ ἠδύναντο νὰ γείνωσιν οὐχὶ πένητες, ὡς ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ πλούσιοι, ὡς ὁ Καλλικλῆς. Ὡς δὲ ἡ ἐπιτυχία τοῦ χορηγοῦ κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἀθηναίων ἐθεωρεῖτο θρίαμβος, οὕτως ἡ ἀποτυχία ἐγίνετο πρόξενος μεγάλης λύπης καὶ ταπεινώσεως. Ὅμως ὁ Σωκράτης καὶ τὴν ταπείνωσιν ταύτην προτιμᾷ τῆς διαφωνίας τῶν ἀρχῶν τῆς ψυχῆς.

6. Τοῦτο ἦτο περιττόν, ἀφ' οὗ προηγήθη τὸ κρεῖττον, ἀλλὰ διὰ τὰς παρεμπεσούσας λέξεις ἐπανε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XXXVIII ΚΑΛ. Ὦ Σώκρατες,[1] δοκεῖς νεανιεύεσθαι[2] ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν· καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς ταὐτὸν παθόντος Πώλου πάθος, ὅπερ Γοργίου κατηγόρει[4] πρὸς σέ[5] παθεῖν. ἔφη γάρ που Γοργίαν ἐρωτώμενον ὑπὸ σοῦ, ἐὰν ἀφίκηται παρ' αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια ὁ τὴν ῥητορικὴν βουλόμενος μαθεῖν, εἰ[6] διδάξει αὐτὸν ὁ Γοργίας, αἰσχυνθῆναι αὐτὸν καὶ φάναι διδάξειν διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἀγανακτοῖεν[8]

λήφθη ἡ σύγκρισις, ὡς καὶ παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. IV. 6, 11. Περὶ τῆς γνώμης τῶν ἄλλων καὶ καθ' ὅλου περὶ τῆς δημοσίας γνώμης πάντοτε μετὰ περιφρονήσεως λέγει ὁ φιλόσοφος.

1. Ὁ Σωκράτης ἀπέδωκε τὴν αἰτίαν τῆς ἀνατροπῆς τοῦ βίου εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐκάλεσε τὸν Καλλικλέα, ὅπως ἐλέγξῃ, ὅτι τὸ ἀδικεῖν καὶ τὸ ἀτιμώρητον δὲν εἶναι τὸ ἔσχατον τῶν κακῶν. Ἐντεῦθα ὁ πολιτικὸς αἴρων τὴν ὁμολογίαν τοῦ Πώλου, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἰσχρότερον τοῦ ἀδικεῖσθαι (διότι ἐπὶ ταύτης τῆς ὁμολογίας ἐστηρίχθη ἡ ὅλη τοῦ Σωκράτους θεωρία), ὑποστηρίζει τὸ ἐναντίον κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον καὶ ἀποτρέπει τὸν Σωκράτη ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας, ἥτις ἦτο ἡ αἰτία τῶν παραδόξων ἀποτελεσμάτων.

2. Ὁ Σχολιαστὴς ἑρμηνεύει· «Νεανιεύεσθαι, μέγα φρονεῖν, κομπάζειν.» Τοῦτο ἐννοεῖται κατ' ἐξοχὴν περὶ τῶν κούφων καὶ ἀλαζονικῶν καὶ πολυλόγων νέων τῶν Ἀθηναίων, Φαῖδρ. 235 Α. «Καὶ ἐφαίνετο δή μοι νεανιεύεσθαι ἐπιδεικνύμενος ὡς οἷός τε ἂν ταῦτα ἑτέρως τε καὶ ἑτέρως λέγων ἀμφοτέρως εἰπεῖν ἄριστα.» Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος τοῦ ῥήματος ἦτο ἀναγκαῖος, διότι ὁ Σωκράτης ἠδύνατο νὰ νεανιεύηται καὶ ἐν τοῖς ἔργοις.

3. Ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους προσβολὴ εἶναι αὐθαίρετος μήτε εἰς τὸν φιλόσοφον ἁρμόζουσα μήτε ἐν τῷ στόματι τοῦ ῥήτορος Καλλικλέους. Σημαίνει δὲ τὸν λέγοντα πολλὰ καὶ ἀποβλέποντα οὐχὶ εἰς τὰ πράγματα, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ὄχλου.

4. Περὶ τούτου ὅρα 461, Β.

5. Δηλαδὴ ἐν τῷ μετὰ σοῦ διαλόγῳ.

6. Ἡ πρότασις αὕτη εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐρωτώμενον.

7. Ἐπαναλαμβάνει τὸ ὑποκείμενον μετ' ἐμφάσεως, ὡς καὶ ἐν Ἀπολογ. 40, Ε. Ὁ προσδιορισμὸς διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀνήκει εἰς τὸ πλησίον κείμενον διδάξειν, ἀλλ' εἰς τὸ φάναι ἢ εἰς τὸ αἰσχυνθῆναι. Συνήθως οἱ ἄνθρωποι ἀγανακτοῦσιν, ἂν μή τις συμφωνῇ πρὸς αὐτούς. Οὕτω καὶ ὁ Πῶλος καὶ ὁ Καλλικλῆς ἀπέδωκαν τὴν αἰτίαν τῆς ὁμολογίας εἰς ἐξωτερικὰ αἴτια.

8 Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων. Οἱ σοφι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄν, εἴ τις μὴ φαίη· διὰ δὴ ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἀναγκασθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὑτῷ εἰπεῖν, σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀγαπᾶν. καί σου κατεγέλα,[1] ὡς γε ἐμοὶ δοκεῖν, ὀρθῶς τότε· νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταὐτὸν τοῦτο ἔπαθε, καὶ ἔγωγε κατ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι συνεχώρησε[2] τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδι- Ε
κεῖσθαι· ἐκ ταύτης γὰρ αὖ τῆς ὁμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ συμποδισθεὶς[3] ἐν τοῖς λόγοις ἐπεστομίσθη,[4] αἰσχυνθεὶς ἃ ἐνόει εἰπεῖν. σὺ γὰρ τῷ ὄντι,[5] ὦ Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικὰ καὶ δημηγορικά,[6] φάσκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστι καλά, νόμῳ δέ.[7] ὡς τὰ πολλὰ δὲ ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν, ἥ τε φύσις καὶ ὁ νόμος. ἐὰν οὖν τις αἰσχύνηται καὶ μὴ τολμᾷ 483

σται καὶ οἱ ῥήτορες φοβούμενοι τὴν δημοσίαν γνώμην οὐδεμίαν δυσκολίαν εὑρίσκουσι νὰ ἀποφαίνωνται παρὰ τὴν ἰδίαν γνώμην.

1. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ Πῶλος. Οὕτως ἔχουσι τὰ χειρόγραφα, ἀλλ' ὁ Bernhardy καὶ ὁ Winckelmann τρέπουσιν εἰς καταγελᾷν, ὅπερ ἐξαρτῶσιν ἐκ τῆς ἑπομένης παρενθετικῆς προτάσεως ὡς γε μοι δοκεῖν. Ἀλλ' ὁ Stallbaum παρατηρεῖ, ὅτι ἡ φράσις αὕτη τίθεται ἀπολύτως καὶ ἄνευ ἀπαρεμφάτου.

2. Διὰ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ὁ Καλλικλῆς καταδεικνύεται ἀνηθικώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Πώλου.

3. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ· «Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἀλόγων ζῴων τῶν συμποδιζομένων ἐπὶ τὸ σφαγῆναι», Πλάτων ἐν Θεαιτ. 161, Ε. «Θαυμάσας τὴν σοφίαν συνεμποδίσθης ὑπ' αὐτοῦ, οὗ δή σε χειρωσάμενός τε καὶ συνδήσας ἤδη ἂν τότε ἐλύτρου.»

4. Δύο εἰκόνες συνεχύθησαν εἰς μίαν. Παράβλλ. Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀλκιβιάδου Π.

5. Κατὰ τὸν Cron διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐπιβεβαιοῖ τὴν προσβολὴν τοῦ Πώλου τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους γενομένην.

6 Ὀρθῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Φορτικά ἐστι τὰ βάρος ἐμποιοῦντα· δημηγορικά, τὰ πρὸς τὴν τῶν πολλῶν βλέποντα δόξαν.» Ὁ Πλάτων πολλαχοῦ συνδέει τὰ δύο ταῦτα ἐπίθετα, Ἀπολογ. 32, Α· καὶ ἐν Εὐθυδήμ. 287, Α.

7. Τὴν διαφωνίαν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ θετοῦ δικαίου παρετήρησε πρῶτος Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος, Πλάτ. ἐν Πρωταγ. 337, C. D. Ξενοφ. Ἀπομν. IV, 4, 14 «Καὶ ὁ Ἱππίας, νόμους δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πῶς ἂν τις ἡγήσαιτο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι ἢ τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, οὓς γε πολλάκις αὐτοὶ οἱ θέμενοι ἀποδοκιμάσαντες μετατίθενται;» Ἔκτοτε οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τούτων κατέστησαν τοῦτο κοινὸν τόπον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέγειν ἅπερ νοεῖ, ἀναγκάζεται ἐναντία[1] λέγειν. ὃ δὴ καὶ σὺ τοῦτο τὸ σοφὸν[2] κατανενοηκὼς κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις,[3] ἐὰν μέν τις κατὰ νόμον λέγῃ, κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν,[4] ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ τοῦ νόμου. ὥσπερ αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ ἀδικεῖσθαι, Ηὠλου τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον λέγοντος, σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες[5] κατὰ φύσιν.[6] φύσει μὲν γὰρ πᾶν[7] αἴσχιόν ἐστιν

1. Ἐννοεῖται τὸ ἑαυτῷ ἢ ἑαυτοῖς.

2. Τοῦτο ὁ Καλλικλῆς λέγει σκωπτικῶς καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σόφισμα. Ἡ φράσις τοῦτο τὸ σοφὸν κατὰ τὸν Cron εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ὃ, ὡς καὶ ἐν Θεαιτήτ. 167, B.

3. Ἐπειδὴ τὸ κακουργεῖν ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν, μετεχειρίσθη τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον. Σημαίνει δὲ δολιεύεσαι, δὲν ἀποκρίνεσαι πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἢ παρεξηγεῖς αὐτά.

4. Τοῦτο εἶναι εἶδος σοφίσματος.

5 Ὁ τύπος τοῦ ῥήματος εἶναι ἀττικός, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις δὲν εἶναι πολὺ εὔχρηστος.

6. Ὁ Ἀριστοτέλης περὶ σοφιστ. ἐλέγχ. 1, 12, λέγει· «Πλεῖστος δὲ τόπος ἐστὶ τοῦ ποιεῖν παράδοξα λέγειν, ὥσπερ καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ γέγραπται λέγων καὶ οἱ ἀρχαῖοι πάντες ᾤοντο συμβαίνειν παρὰ τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ τὸν νόμον. Ἐναντία γάρ εἶναι φύσιν καὶ νόμον φασί, καὶ τὴν δικαιοσύνην κατὰ τὸν νόμον μὲν εἶναι καλόν, κατὰ φύσιν δὲ οὐ καλόν. Δεῖν οὖν πρὸς μὲν τὸν εἰπόντα κατὰ φύσιν κατὰ νόμον ἁπανταῖν, πρὸς δὲ τὸν κατὰ νόμον ἐπὶ τὴν φύσιν ἄγειν, ἀμφοτέρους γὰρ εἶναι λέγειν παράδοξον. Ἦν δὲ τὸ μὲν κατὰ φύσιν αὐτοῖς τὸ ἀληθές, τὸ δὲ κατὰ νόμον τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν. »

7. Τοῖς ἑρμηνευταῖς ἡ λέξις αὕτη παρέχει πολλὰς δυσκολίας διὰ τρεῖς αἰτίας· πρῶτον δὲν περιεμένομεν οὕτω γενικὴν ἔννοιαν, ὅση ὑπάρχει ἐν τῷ πᾶν, ἐν ᾧ πρόκειται περὶ ὅλως ὡρισμένων ἐννοιῶν, τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι, δεύτερον ἀντίκειται πρὸς τὴν γενικὴν ταύτην ἔννοιαν τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τοὐλάχιστον λίαν ἀποτόμως γίνεται ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ γενικοῦ εἰς τὸ εἰδικὸν καὶ τρίτον ἡ ἀντίθεσις, νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν, δὲν συμφωνεῖ πρὸς ἐκείνην τὴν γενικὴν ἔννοιαν, ὡς λέγει ὁ Munscher Διὰ ταῦτα ὁ Stallbaun καὶ Sybrand προτείνουσιν, ὅπως τὸ πᾶν τραπῇ εἰς πᾶσιν, ὁ Wagner εἰς πάντως ὁ Münscher εἰς παντὶ καὶ ὁ Wohlrab εἰς τοῦτ'. Ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Kratz, ὅτι τὸ πᾶν δὲν πρέπει νὰ μεταβληθῇ, διότι ἐν τούτῳ κεῖται τὸ νεῦρον τοῦ πράγματος. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι οὕτως ἀναγκαῖον, ὥστε, εἰ μὴ τοῦ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπερ καὶ κάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι, νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν· οὐδὲ γὰρ ἀν-
δρὸς[1] τοῦτό γ' ἐστὶ τὸ πάθημα, τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἀνδραπόδου B
τινός,[2] ᾧ κρεῖττόν ἐστι τεθνάναι ἢ ζῆν, ὅστις ἀδικούμενος καὶ
προπηλακιζόμενος μὴ οἷός τε ἐστὶν αὐτὸς αὑτῷ βοηθεῖν μηδὲ
ἄλλῳ οὗ ἂν κήδηται. ἀλλ', οἶμαι, οἱ τιθέμενοι[3] τοὺς νόμους οἱ

το ὑπῆρχεν, ἔπρεπε νὰ προστεθῇ ὑπὸ τῶν κοιτικῶν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς. Ὁ Πῶλος ὡμολόγησεν, ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι αἴσχιον (παρέχει γειρυτέραν ὄψιν) τοῦ ἀδικεῖσθαι. Ἀλλ' ἐνόει κατὰ τὸ θετὸν δίκαιον καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ φυσικόν. Ὁ Σωκράτης ὅμως τὴν ὁμολογίαν ταύτην δολίως μετήνεγκεν εἰς τὸ φυσικὸν δίκαιον καὶ ἐπεστόμισε τὸν Πῶλον. Ἐνταῦθα λοιπὸν ὁ Καλλικλῆς παρατηρεῖ, ὅτι ὄντως κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον πᾶν αἰσχρότερον εἶναι καὶ βλαβερώτερον (π. χ. τὸ τύπτεσθαι καὶ χείρονα ὄψιν παρέχει καὶ βλαβερώτερον εἶναι), ἐν τῷ θετῷ ὅμως νόμῳ δὲν ὑπάρχει ἡ αὐτὴ καθολικότης (πᾶν). Δηλαδὴ ὁ Καλλικλῆς διισχυρίζεται ἐνταῦθα οὐχὶ ἕν, ἀλλὰ δύο, πρῶτον, ὅτι ἡ καθολικότης ἡ ὑπάρχουσα ἐν τῷ φυσικῷ δικαίῳ δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ θετῷ καὶ δεύτερον, ὅτι οὐχὶ τὸ ἀδικεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι αἰσχρότερον κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον. Βεβαίως, ὡς ἔχει τὸ χωρίον, παρέχει δυσκολίαν· διότι ὁ Πλάτων ἐδήλωσε λίαν συνεπτυγμένως τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὸ ἀδικεῖσθαι, ὅπερ κεῖται ὡς παράδειγμα, ἐπήνεγκε τὴν ἀντίθεσιν. Ὥστε νομίζομεν, ὅτι ἡ δυσκολία κεῖται μᾶλλον εἰς τὸ φύσει μὲν—νόμῳ δὲ ἢ εἰς τὸ πᾶν.

1. Ὁ μὲν δοῦλος πάσχει, ὁ δὲ ἐλεύθερος πολίτης ἐνεργεῖ. Μένων δὲ ὁ τοῦ Γοργίου μαθητὴς οὕτως ἀποφαίνεται περὶ ἀρετῆς ἀνδρός· «Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἀνδρὸς ἀρετή, ἱκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν.» ἐν Μέν. 71, Ε. Ἐνταῦθα εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐπίκρισιν τῆς θεωρίας τοῦ Σωκράτους· διότι μέχρι τοῦδε ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς ἀπάτης, ἣν μετεχειρίσθη πρὸς τὸν Πῶλον.

2. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία ἐπαυξάνει τὴν περιφρόνησιν.

3. Τὸ τιθέναι νόμον διαφέρει τοῦ τίθεσθαι νόμον· ἐκεῖνο μὲν λέγεται ἐπὶ κυριάρχου ἄρχοντος, ὅστις θέτει νόμους διὰ τοὺς ἄλλους, τὸ δὲ μέσον λέγεται περὶ τῶν δημοκρατουμένων, οἵτινες θέτουσι δι' ἑαυτοὺς νόμους. Τὸ κατηγορούμενον ἔλαβε τὸ ἄρθρον, ὅπως δειχθῇ, ὅτι ὑποκείμενον καὶ γένος ἢ εἶδος εἶναι ἰσοδύναμα, δηλ. οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ νόμους τιθέμενοι εἶναι τὸ αὐτό· ὡς ἐὰν εἴπω, ὁ Σωκράτης ἐστὶν ὁ σοφός, σημαίνει, ὅτι Σωκράτης καὶ σοφὸς εἶναι τὸ ἴδιον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀσθενεῖς ἄνθρωποι εἰσι καὶ οἱ πολλοί.[1] πρὸς αὐτοὺς[2] οὖν καὶ τὸ
C αὐτοῖς συμφέρον τούς τε νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσιν· ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσι, λέγουσιν[3] ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν,[4] καὶ τοῦτο ἔστι τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν· ἀγαπῶσι γάρ, οἶμαι,[5] αὐτοὶ ἂν τὸ ἴσον ἔχωσι φαυλότεροι[6] ὄντες.

XXXIX. Διὰ ταῦτα[7] δὴ νόμῳ μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν
D λέγεται, τὸ πλέον ζητεῖν ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἡ δέ[8] γε, οἶμαι, φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὐτό,[9] ὅτι δίκαιόν ἐστι τὸν ἀμείνω[10] τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατωτέρου. δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις[11] καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὅλαις ταῖς

1. Ἡ προσθήκη αὕτη εἶναι ὁ σπουδαιότερος ὁρισμὸς τοῦ θετοῦ δικαίου· ἐπειδὴ ὅμως θέλει νὰ ποιήσῃ ἀντίθεσιν μεταξὺ ἰσχυροτέρου καὶ ἀσθενεστέρου, ἀποδίδει εἰς τοὺς πολλοὺς δευτερεύουσαν θέσιν, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Cron.

2 Δηλαδὴ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον. Ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν μετοχὴν βλέποντες.

3. Ἄλλοι μὲν τῶν κριτικῶν ἐξαλείφουσιν, ἄλλοι δὲ πειρῶνται νὰ σώσωσιν τὸ ῥῆμα. Ὁ Keck παρατηρεῖ, ὅτι τὸ κείμενον διετηρήθη καλῶς καὶ μόνον πρὸ τοῦ ἐκφοβοῦντες πρέπει νὰ θέσωμεν ἄνω στιγμήν, ἵνα τὰ ἑπόμενα ἦναι ἐπεξήγησις.

4. Ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν ἡ πλεονεξία ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἰσονομίαν. Τοιαῦται ἀρχαὶ ἄρδην δύνανται νὰ καταστρέψωσι τὰς πόλεις.

5. Πολλάκις τὸ παρενθετικὸν οἶμαι δίδει εἰρωνικὴν χροιὰν εἰς τὸν λόγον ὡς καὶ τὸ λατινικὸν credo.

6. Ὡς δεύτερος ὅρος συγκρίσεως νοεῖται τῶν ἐρρωμενεστέρων καὶ δυνατῶν ὄντων πλέον ἔχειν. Κατὰ τὴν Καλλίκλειον θεωρίαν τοῦτο δὲν εἶναι ἰσότης, ἀλλ' ἀνισότης· διότι ἕκαστος πρέπει νὰ λαμβάνῃ κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

7. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷδε συγκεφαλαιῶν τὰ προηγούμενα, ὅπως ποιήσῃ ἀντίθεσιν, πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ.

8. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης θέλει νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὰ προηγούμενα.

9. Προεξαγγέλλει, ὡς τὸ τοῦτο, τὸν ἑπόμενον εἰδικὸν λόγον.

10. Τίνα σημασίαν ἀποδίδωσι τῷ ἀμείνω, ἐξηγεῖται διὰ τοῦ ἑπομένου τὸν δυνατώτερον.

11. Οὕτως ἐν τοῖς ζῴοις κρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πόλεσι καὶ τοῖς γένεσιν,[1] ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται,[2] τὸν κρείττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. ἐπεὶ ποίῳ δικαίῳ[3] χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα[4] ἐστράτευσεν ἢ ὁ πατὴρ αὐ- Ε τοῦ ἐπὶ Σκύθας; ἢ ἄλλα μυρία[5] ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα λέγειν ἀλλ', οἶμαι, οὗτοι,[6] κατὰ φύσιν τὴν τοῦ δικαίου ταῦτα πράττουσι, καὶ

τεῖ ὁ νόμος οὗτος, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἄλογα.

1. Εὐφυῶς ὁ Καλλικλῆς ἔλαβε τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἐκ τῶν πόλεων καὶ τῶν γενῶν, παρ' οἷς μᾶλλον τὸ φυσικὸν δίκαιον ἄρχει. Καὶ νῦν ἔτι μεθ' ὅλην τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ τὸ καλούμενον δίκαιον τῶν ἐθνῶν δὲν ἀναγνωρίζεται ἐν ἁπάσῃ αὐτοῦ τῇ περιοχῇ ὑπὸ πάντων. Τὸ δίκαιον ὅμως τῶν ἀτόμων εἶναι ἀνθρωπινώτερον.

2. Ἀποφεύγει τὴν λέξιν νενόμισται.

3. Ἡ ἐρώτησις δὲν ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα πρὸς ἄρνησιν, ὡς ἀλλαχοῦ, δηλ. οὐχὶ ἐπ' οὐδενὶ δικαίῳ, ἀλλὰ ἐπὶ ποίῳ ἄλλῳ δικαίῳ ἢ ἐπὶ τῷ φυσικῷ;

4. Ὁ Καλλικλῆς παρεκτρέπεται ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ παραδείγματος δεικνύων, ὅτι οὐ μόνον ἠθικῶν ἀρχῶν στερεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα. Τούτου ἕνεκεν εὐθὺς λαμβάνει ἄλλοθεν τὸ παράδειγμα.

5. Ἐπειδὴ ἡ φράσις αὕτη εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς προηγουμένης συντάξεως, ὁ Stephanus διορθοῖ εἰς ἢ ἄλλα μυρία ἃ ἄν τις ἔχοι. Ἡ διόρθωσις εἶναι περιττή διότι ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ὁ Πλάτων συνειθίζει νὰ μεταβαίνῃ εἰς ἀνεξαρτήτους προτάσεις, ὡς ἐν Ἀπολογ. 41, C. «Ἐπὶ πόσῳ δ' ἄν τις, ὦ ἄνδρες δικασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὸν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν στρατιὰν ἢ Ὀδυσσέα ἢ Σίσυφον, ἢ ἄλλους μυρίους ἂν εἴποι καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας;» Παράβαλλ. Πλάτ. ἐν Νόμ. XII, 944, A. καὶ Δημοσθ. κατὰ Μειδ. κεφ. 7.

6. Ὁ Ξέρξης, ὁ Δαρεῖος, καὶ οἱ ὁμοίας στρατείας ποιησάμενοι. Τὴν ἑπομένην φράσιν τὴν τοῦ δικαίου ὁ Schleiermacher ἐνόμισεν ὀβελιστέαν καὶ εὗρε θερμὸν μιμητὴν τὸν Stallbaum, ὅστις λέγει, ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τὸ τῆς φύσεως δίκαιον, ὡς καὶ ἐν 484, A. Τοὐναντίον ὁ Kock θερμῶς ὑποστηρίζει τὴν γνησιότητα τῆς φράσεως παρατρέπων εἰς τό, ἡ δὲ φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὐτό, ὅτι δίκαιόν ἐστι. Ἡμεῖς, νομίζομεν, ὅτι τὴν ὀβελιζομένην φράσιν ποιεῖ ἀναγκαίαν ἡ ἐρώτησις ἐπεὶ ποίῳ δικαίῳ, ἧς ἀπόκρισις εἶναι τὸ περὶ οὗ πρόκειται. Ἄλλως τὴν φράσιν ἔχουσι πάντα τὰ χειρόγραφα, ὡς λέγει ὁ Cron.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ναὶ μὰ Δία κατὰ νόμον[1] γε τὸν τῆς φύσεως, οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον, ὃν ἡμεῖς[2] τιθέμεθα· πλάττοντες[3], τοὺς βελτίστους καὶ ἐρρωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν, ἐκ νέων[4] λαμβάνοντες, ὥσπερ
484 λέοντας κατεπᾴδοντές[5] τε καὶ γοητεύοντες[6] καταδουλούμεθα λέγοντες, ὡς τὸ ἴσον χρὴ ἔχειν καὶ τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. ἐὰν δέ γε, οἶμαι, φύσιν ἱκανὴν[7] γένηται ἔχων ἀνήρ,[8] πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος[9] καὶ διαρρήξας καὶ διαφυ-

1. Εὐφυῶς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν νόμον. Ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις ἔχει τοὺς ἑαυτῆς νόμους.

2. Πεοιφρονητικῶς λένει περὶ τῶν ἀνθεώπων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φύτιν. Ὁ Hermann ἐξαλείφει τὸ τιθέμεθα, ἀλλ' ὁ Keck καὶ ὁ Stallbaum σώζουσι τοῦτο τιθέντες ἄνω στιγμὴν πρὸ τοῦ πλάττοντες.

3. Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα πλάττειν ἐπὶ παιδεύσεως νέων, Πλάτ. ἐν Πολιτ. II, 377, C. «Πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς ψυχαῖς.» καὶ ἐν Νόμ. 11, 671, E.

4. Δηλαδὴ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, a pueris. Συνήθως οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τοιαύτης σημασίας μεταχειριζονται τὸ ῥῆμα παραλαμβάνειν, Ἀπολογ. 18, 2. «Οἱ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἔπειθόν τε καὶ κατηγόρουν.» Ἀπέφυγε δὲ τὸ σύνθετον, ὅπως δηλώσῃ εἶδός τι ἐξωτερικῆς βίας.

5. Τὸ ῥῆμα σημαίνει καταπραΰνω διὰ μαγευμάτων. Διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης ὁ πολιτικὸς θέλει μετὰ πικρίας νὰ αἰσθητοποιήσῃ τὴν πίεσιν τῆς καλουμένης φυσικῆς ἐλευθερίας. Ἡ παραβολὴ εἶναι ἐπιτυχής, διότι εὐφυῶς οἱ δυνατώτεροι πρὸς λέοντας παραβάλλονται.

6. Τὸ γοητεύειν διαφέρει τοῦ κατεπάδειν, καθ' ὅσον ἐκεῖνο μὲν γίνεται διὰ λόγων, τὸ δὲ γοητεύειν δι' ἔργων. Τὸ κατεπάδειν λέγεται καὶ περὶ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου τοῦ Σωκράτους, Πλάτ. ἐν Μένωνι 80, A. «Καὶ νῦν ὡς γ' ἐμοί, δοκεῖς, γοητεύεις με καὶ φαρμάττεις καὶ ἀτεχνῶς κατεπάδεις.»

7. Φύσις ἱκανὴ ὀνομάζεται ἐνταῦθα ἡ δυναμένη νὰ ὑπερνικήσῃ πάσας τὰς δυσχερείας.

8. Τοῦτο λέγεται μετ' ἐμφάσεως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὓς παρέβαλε πρὸς τὰ ζῷα. Καθ' ὅλου ὁ Καλλικλῆς διὰ λαμπρῶν χρωμάτων εἰκονίζει τὸν ὀπαδὸν τοῦ φυσικοῦ δικαίου.

9. Τὰ τῶν νόμων δεσμὰ παραβάλλονται πρὸς τὰ τοῦ λέοντος. Τὸ ῥῆμα μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι ἰδίως ἐπὶ ἵππων, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. VII, 1, 18. «Ὁ ἵππος σφαδάζων ἀποσείεται τὸν Κῦρον.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γών,[1] καταπατήσας[2] τὰ ἡμέτερα γράμματα[3] καὶ μαγγανεύματα[4] καὶ ἐπῳδὰς καὶ νόμους[5] τοὺς παρὰ φύσιν ἅπαντας, ἐπαναστὰς[6] ἀνεφάνη δεσπότης ἡμέτερος[7] ὁ δοῦλος, καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμψε[10] B
τὸ τῆς φύσεως δίκαιον. δοκεῖ δέ μοι καὶ Πίνδαρος[11] ἅπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι ἐν τῷ ᾄσματι[12] ἐν ᾧ λέγει ὅτι·

νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων·

καὶ Ἡρόδοτ. VII, 88. «Ὁ ἵππος στὰς ὀρθὸς ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεα.»

1. Ἀκολουθεῖ τῇ φυσικῇ σειρᾷ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀφηνιάσαντος ζῴου.

2. Τοῦτο δηλοῖ αἰσθητὴν περιφρόνησιν, τὴν δὲ τοιαύτην σημασίαν τοῦ ῥήματος γινώσκει ἤδη ὁ Ὅμηρος, Ἰλιάδ. Δ 157.

3. Μετὰ περιφρονήσεως ὀνομάζονται τὰ ψηφισματα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀγράφους τῆς φύσεως νόμους. Μετά τινος εὐφυίας ὁ Walckenaer εἶκασεν, ὅτι ἀντὶ γράμματα πρέπει νὰ γραφῇ περιάμματα, ὅπερ ὑποστηριζουσιν ὁ Naber καὶ ὁ Hirschig, Ἡσύχ. «περιάπτω ἐξ οὗ τὰ γοητευτικὰ περίαπτα.» Τὸ περίαπτα ἴσως μᾶλλον ἁρμόζει, ἀλλ' ὁ Καλλικλῆς θηρεύει τὴν σύγχυσιν.

4. Ἡ λέξις εἶναι συγγενὴς πρὸς τὴν μάγος.

5. Συγχέει τὰ παραβαλλόμενα, ἵνα δειξῃ, ὅτι ταῦτα εἶναι ἰσοδύναμα. Ὁμιλεῖ δὲ μετὰ περιφρονήσεως περὶ νόμων, διότι οὗτοι ἀντίκεινται εἰς τὴν φύσιν.

6. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ ἀντίθεσις.

7. Ὁ ἀόριστος δηλοῖ ἐνταῦθα τὸ αἴφνης γινόμενον.

8. Εἶναι κατηγορούμενον καὶ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν δοῦλον. Ἂν ὄντως ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλικλέους λανθάνῃ ὁ Κριτίας, τὰ κακουργήματα αὐτοῦ ἐποίει κατὰ θεωρίαν. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 100.

9. Ἡ ἀντωνυμία αὕτη γραμματικῶς ἀνήκει εἰς τὸ δεσπότης, λογικῶς δὲ καὶ εἰς τὸ δοῦλος, ὡς λέγει ὁ Cron. Ἡμεῖς εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἱ καταδουλωσάμενοι τὸν ἐρρωμενέστερον διὰ τῶν θετῶν νόμων.

10. Πρότερον ἐσκοτίζετο ὑπὸ τῶν θετῶν νόμων.

11. Ὁ Καλλικλῆς τὴν θεωρίαν αὐτοῦ θέλει νὰ κυρώσῃ διὰ τοῦ κύρους ποιητοῦ κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς. Ὁ Πίνδαρος, ὁ Σιμωνίδης, ὁ Βακχυλίδης καὶ ὁ Λᾶσος ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθολικὴν λυρικὴν ποίησιν τῶν Ἑλλήνων.

12. Οἱ στίχοι ἀνήκουσιν εἰς ἀπολεσθὲν ποίημα ἀγνώστου εἴδους. Τὸ ἀπόσπασμα εἶχεν ὑπ' ὄψει καὶ ὁ Ἡρόδοτος εἰπών· «Καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.» III, 38.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὗτος δὲ δή, φησίν,[1]

ἄγει δικαιῶν τὸ βιαιότατον
ὑπερτάτᾳ χειρί· τεκμαίρομαι
ἔργοισιν Ἡρακλέος, ἐπεὶ ἀπριάτας[2]—

λέγει οὕτω πως· τὸ γὰρ ἆσμα οὐκ ἐπίσταμαι·[3] λέγει δ' ὅτι οὔτε πριάμενος οὔτε δόντος τοῦ Γηρυόνου[4] ἠλάσατο τὰς βοῦς, ὡς C τούτου[5] ὄντος τοῦ δικαίου φύσει, καὶ βοῦς καὶ τἆλλα κτήματα εἶναι πάντα τοῦ βελτίονός τε καὶ κρείττονος τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡττόνων.

XL. Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτως ἔχει, γνώσει δέ, ἂν ἐπὶ τὰ

1. Διὰ τῆς προσθήκης τῶν ἑπομένων στίχων προτίθεται ὁ Καλλικλῆς νὰ δείξῃ, ὅτι ὁ Πίνδαρος ἐννοεῖ τὸν κατὰ φύσιν νόμον.

2. Ὁ ἐμὸς διδάσκαλος Βοίκχιος ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν μαρτυρίαν ἀρχαίου σχολιαστοῦ οὕτω συνεπλήρωσεν·

ἔργοισιν Ἡρακλέος· ἐπεὶ Γηρυόνα βόας
Κυκλωπίων ἐπὶ προθύρων Εὐρυσθέος
ἀναιτήτας τε καὶ ἀπριάτας ἤλασεν.

Μετὰ τὴν λέξιν ἀπριάτας ὑποτίθεται ὁ Καλλικλῆς σκεπτόμενος, ἵνα ἐνθυμηθῇ τὴν συνέχειαν τῶν στίχων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐπέτυχε τούτου, λίδει τὴν ἔννοιαν.

3. Τὸ ἐπίστασθαι ἔχει ἐνταῦθα τὴν σημασίαν τοῦ ἐνθυμεῖσθαι, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 61, Β. «Οὓς προχείρους εἶχον καὶ ἠπιστάμην μύθους τοῦ Αἰσώπου.» καὶ Πρωταγόρ. 339, Β. «Τοῦτο ἐπίστασαι τὸ ᾆσμα;»

4. Ὁ Γηρυόνης ἦτο υἱὸς τοῦ Χρυσάορος καὶ τῆς Καλλιρρόης, ἐπλάττετο δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἔχων τρία σώματα, ἓξ πόδας καὶ ἓξ χεῖρας καὶ πτέρυγας. Τοῦτον τοξεύσας ὁ Ἡρακλῆς καὶ τὰς βοῦς ἁρπάσας ἤλασεν αὐτὰς εἰς Μυκήνας πρὸς τὸν Εὐρυσθέα, Αἰσχύλ. Ἀγαμν. 880 καὶ Ἡσιόδ. Θεογον 287. Φαίνεται ὁ Καλλικλῆς κακουργῶν ἐν τοῖς λόγοις καὶ παρεξηγεῖται τὸν Πίνδαρον, ὅστις ἐνέπνεετο πάντοτε ὑπὸ ἠθικῶν ἀρχῶν. Ἄλλο φαίνεται λέγων ὁ Πίνδαρος ἢ περὶ ἄλλης ἐποχῆς, καθ' ἣν ἴσχυεν ὁ φυσικὸς νόμος.» Ἄξιον ὅμως σημειώσεως, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐλέγχει τὸν Καλλικλέα ὡς παρερμηνεύοντα τὸν ποιητήν.

5. Ἀναφέρεται εἰς τὰ ἑπόμενα, καὶ βοῦς καὶ τἆλλα κτήματα εἶναι.

6. Νομίζει, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων αὐτοῦ, διότι κωλύει τοῦτον ἡ φιλοσοφία. Τούτου ἕνεκεν μεταβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀξίας ταύτης. Ὁ Καλλικλῆς γινώσκων, τί πρέπει νὰ πράξῃ, λαμβάνει θέσιν ἐπιθετικὴν ἀντὶ ἀμυντικῆς. Ἐν ᾧ ὁ Σωκράτης ἐ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μείζω[1] ἔλθῃς ἐάσας ἤδη φιλοσοφίαν. φιλοσοφία γάρ τοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, χαρίεν, ἄν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ·[2] ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ καὶ πόρρω[3] τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι ἐστίν, ὧν χρὴ ἔμπειρον[4] εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν[5] καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα· καὶ γὰρ τῶν νόμων[6] ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων, οἷς[7] δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν[8] ἐν τοῖς συμβολαίοις[9] τοῖς D

λέγχει τὴν ῥητορικήν, ὁ πολιτικὸς ἐλέγχει τὴν φιλοσοφίαν. Ἐντεῦθεν, γεννᾶται ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο βίων τοῦ ῥητορικοῦ ἢ πολιτικοῦ καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἢ ἠθικοῦ.

1. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ταπεινοῖ τὴν ἀξίαν τῆς φιλοσοφίας. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Μείζω φησὶν ὁ Καλλικλῆς τὴν κατ' αὐτὸν ῥητορικήν, ἴσως δὲ καὶ τὴν τυραννίδα, ὡς ὕστερον δηλώσει.»

2. Ἐννοεῖ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν. Οἱ παῖδες καὶ οἱ νέοι ἔχουσι μεγάλην κλίσιν πρὸς φιλοσοφικὰ ἀντικείμενα. Τούτου ἕνεκεν οἱ Γερμανοὶ ὀνομάζουσι τοὺς παῖδας μικροὺς φιλοσόφους.

3. Τὸ πόρρω συντάσσεται γενικῇ πρὸς δήλωσιν τοῦ ὁρίου πέρα τοῦ ὁποίου ἐκτείνεταί τις, ὡς καὶ Πλάτ. ἐν Λύσιδ. 204, Β. «Πόρρω πορεύεσθαι τοῦ ἔρωτος». καὶ ἐν Εὐθύφρονι, 4, Α. «Πόρρω σοφίας ἐλαύνειν.»

4. Ὁ Καλλικλῆς νομίζει, ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει καθῆκον νὰ διαπρέψῃ ὡς πολιτικός. Οὕτως ἔχει μονομερῆ γνώμην περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

5. Καλὸς κἀγαθὸς κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Καλλικλέους εἶναι ὁ δυνάμενος διὰ πρακτικῆς ἐνεργείας νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν καὶ τιμήν.

6. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Καλλικλῆς μετὰ περιφρονήσεως ἀπεφάνθη περὶ τῶν νόμων, ἐνταῦθα ὅμως φαίνεται ἀποδίδων αὐτοῖς ἀξίαν τινά. Ἡ ἀντίφασις ὅμως αὕτη εἶναι μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον· διότι οὗτος δὲν ἐννοεῖ, ὅτι πρέπει ὁ πολιτικὸς νὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτούς, ἀλλὰ μόνον νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ὄργανον τοῦ πρακτικοῦ βίου, ὡς λέγει ὁ Cron.

7. Ἡ σύνταξις ἔχει οὑτωσί· οἷς δεῖ χρώμενον ἐν τοῖς συμβολαίοις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ὁμιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις.

8. Ἀντὶ ὁμιλοῦντα χρῆσθαι, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον, διαλέγεσθαι ψελλιζόμενον ἀντὶ διαλεγόμενον ψελλίζεσθαι.

9. Διὰ μὲν τῆς πρώτης φράσεως νόμων τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐννοεῖ τὰ περὶ τὴν σύνταξιν τῆς πολιτείας, ἐν μέρει τὸ δημόσιον δικαιον, διὰ δὲ τῆς ἑπομένης, ὁμιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις.. τὸ ἰδιωτικὸν καὶ τὸ τῶν πόλεων πρὸς ἀλλήλας, ὡς λέγει ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀνθρώποις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν[1] τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν[2] παντάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτι-
Ε κὴν πρᾶξιν, καταγέλαστοι γίγνονται,[3] ὥσπερ γε, οἶμαι, οἱ πολιτικοί,[4] ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς[5] ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους,[6] καταγέλαστοί εἰσι. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου[7] λαμπρός τ' ἐστὶν ἕκαστος ἐν τούτῳ,

καὶπὶ τοῦτ'[8] ἐπείγεται,
νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ[9] τυγχάνῃ βέλτιστος ὤν.

Σχολιαστής· «Συμβόλαια παρὰ τοῖς ἀττικοῖς αἱ ἀσφάλειαι καὶ συγγραφαὶ καὶ συνθῆκαι πόλεων, καθ' ἃς τὸ δίκαιον ἀλλήλαις ἔνεμον.»

1. Ἐννοεῖ τὸν ἰδιωτικὸν βίον μετὰ τῶν ἀπολαύσεων αὐτοῦ.

2. Τὸ ὄνομα ἔχει εὐρυτάτην σημασίαν σημαῖνον τοὺς ὅρους, καθ' οὓς εἴθισται νὰ γίνωνται τὰ τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου.

3. Τοῦτο ὑπό τινα ἔποψιν εἶναι ἀληθές, διότι ὁ θεωρητικὸς βίος τρέπων εἰς ὑψηλότερα τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν ἀφαιρεῖ τὴν ἐπιτηδειότητα πρὸς τὸ παρατηρεῖν τὰς μικροτέρας τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου πράξεις

4. Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐνταῦθα κειμένη φαίνεταί μοι ὀλίγον παράδοξος διότι ὁ Καλλικλῆς καταστρέφει, ὅ τι εὐφυῶς ἀνήνεικεν. Ἀφ' οὗ οἱ πολιτικοὶ γίνονται γελοῖοι ἐν τοῖς θεωρητικοῖς ζητήμασι, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι καὶ οἱ φιλόσοφοι γίνονται τοιοῦτοι ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Κατὰ τὸν Cron ἐ-έθη πρὸς μετρίασιν τῆς προσβολῆς.

5. Ἐννοεῖ τὰς φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ συζητήσεις, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 172, C. «Πρὸς τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ τοιᾷδε διατριβῇ τεθραμμένους.» καὶ Ἀπολογ. 37, D.

6. Τὰ λεγόμενα ἐν ταῖς διατριβαῖς.

7. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὰ ἰαμβεῖα ταῦτ ἐστὶν ἐξ Ἀντιόπης τοῦ δράματος Εὐριπίδου, ἐκ τῆς Ζήθου ῥήσεως πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἀμφίονα.» Ἐπειδὴ ὁ Εὐριπίδης ἦτο ἀπὸ σκηνῆς σοφιστής, οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τούτων ἔφερον ἀνὰ στόμα τας ῥήσεις τούτου τοῦ ποιητοῦ. Ἐκ τῆς Ἀντιόπης σώζονται ὀλίγα μόνον ἀποσπάσματα. (Ὅρα τὴν συλλογὴν τῶν ἀποσπασμάτων ὑπὸ Nauck ἀποσπ 183.)

8. Τὸ τοῦτο καὶ τὸ ἑπόμενον τούτῳ ἐξηγεῖται διὰ τῆς ἑπομένης τοπικῆς προτάσεως τῆς διὰ τοῦ ἵνα ἐκφραζομενης.

9. Ἡ γενικὴ τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας μετὰ τῶν ὑπερθετικῶν χρησιμεύει εἰς δήλωσιν τοῦ ὑψίστου βαθμοῦ, εἰς ὃν ἔφθασέ τις ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅπου δ' ἂν φαῦλος[1] ᾖ, ἐντεῦθεν φεύγει καὶ λοιδορεῖ τοῦτο,[2] τὸ 485
δ' ἕτερον ἐπαινεῖ, εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. ἀλλ', οἶμαι, τὸ ὀρθότατόν ἐστιν ἀμφοτέρων μετασχεῖν· φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας[3] χάριν καλὸν μετέχειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον, ὦ Σώκρατες, τὸ χρῆμα[4] γίγνεται, καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω[5] πρὸς τοὺς φιλο- Β
σοφοῦντας ὥσπερ πρὸς[6] τοὺς ψελλιζομένους καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω, ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω, ψελ-

παραβολῇ πρὸς ἑαυτόν, Ξενοφ. Ἀπομν. I, 2, 46. «Εἴθε σοι, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην, ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἦσθα.» καὶ Πρωταγόρ. 350, Β.

1. Φαῦλος εἶναι ὁ μὴ ἔχων εἰδικὰς γνώσεις, ὁ μὴ εὐδόκιμος. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι καὶ πλάγιαι προσβολαὶ κατὰ τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἔψεγε τὰ ἄλλα καὶ ἐπῄνει τὴν φιλοσοφίαν.

2. Κοινῶς ἐφέρετο ἡ γραφὴ τούτῳ, ἥτις δὲν εἶναι ὀρθή, διότι τὸ λοιδορεῖν συντάσσεται αἰτιατικῇ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς Πλοῦτ. 456. «Τὸ λοιδοροῦμαι παθητικῶς δοτικῇ συντάσσεται, ἐνεργητικῶς δὲ αἰτιατικῇ.» Ἡρόδοτ. II, 121, 4 «Τὸν δὲ λοιδορεῖσθαι πᾶσιν.» Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. I, 4, 8. «Οἱ δὲ φύλακες ἐλοιδόρουν αὐτόν.» Ἡ δὲ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ ὅπου δ' ἂν φαύλως ᾖ.

3. Ἐν Πρωταγόρᾳ λέγεται, 312, Β. Τούτων γὰρ σὺ ἑκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ ἐλεύθερον πρέπει.» Ὁ Καλλικλῆς θεωρεῖ τὴν φιλοσοφίαν ὡς ἐξωτερικὸν κόσμον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Πλάτωνα, ὅστις ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὕτη εἶναι τελείωσις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

4. Τοῦτο μετὰ περιφρονήσεως λέγει ὁ Καλλικλῆς.

5. Διὰ τοῦ ῥήματος πάσχειν δηλοῖ τὴν πεποίθησιν, ἣν προξενοῦσιν εἰς αὐτὸν οἱ φιλοσοφοῦντες. Ἐπειδὴ τοιαύτην γνώμην εἶχε περὶ φιλοσοφίας ὁ Κριτίας, ἀπέστη τοῦ Σωκράτους.

6. Τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον ἀπαιτεῖ τὸ ἐπίθετον ὁμοιότατον.

7. Ὁ Deuschle καὶ ὁ Hirschig προτείνουσιν, ὅπως ἀπαλείψωμεν τὴν φράσιν, ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω, ἐν ᾧ ὁ Keck τὴν ἀθετησιν θεωρεῖ ὡς ἀβάσιμον. Κατὰ τὸν Kratz δὲν δύναται νὰ συνδεθῇ τὸ ψελλιζόμενον μετὰ τοῦ οὕτω διαλέγεσθαι. Ἀλλὰ τὸ ψελλίζεσθαι δὲν σημαίνει ἀσήμως λαλεῖν καθ' Ἡσύχιον, ἀλλὰ τραυλίζειν. Λοιπὸν ὁ παῖς ὁμιλεῖ τραυλίζων. Πάντως δυσκολίαν παρέχει, ὅτι μόνον τὸ ψελλιζομενον οὐχὶ δὲ καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λιζόμενον καὶ παῖζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον[1] καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ, ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου[2] παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τί μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καί μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι· ὅταν
C δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου ἢ παίζοντα ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον καὶ πληγῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. παρὰ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν[3] τινα εἶναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος· ὅταν δὲ δὴ πρεσβύ-
D τερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλαττόμενον,[4] πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν δὴ ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ,[5] ἀνάνδρῳ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα[6] τῆς πόλεως καὶ τὰς ἀγοράς,[7] ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς[8] τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίγνεσθαι, καταδεδυκότι[9]

τὸ παῖζον ἐπεξηγεῖ τὸ οὕτω Ὁ Heindorf ἔτρεψε τὸ παῖζον εἰς παίζειν, ὅπερ συνέδεσε μετὰ τοῦ διαλέγεσθαι.

1. Τὸ ἐλευθέριον ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ δουλοπρεπές, ὡς τὸ χαρίεν πρὸς τὸ πικρόν.

2. Εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ ψελλίζεσθαι.

3. Ἡ σημασία τοῦ ἐπιθέτου τούτου προσδιορίζεται διὰ τοῦ ἑπομένου κώλου, ἐν ᾧ ἐξετάζεται τὸ πρᾶγμα ὑπὸ ἀρνητικὴν ἔποψιν. Ἡ φιλοσοφία ἀσκεῖ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τοῦ νέου, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ.

4. Λείπει τὸ ἀντικείμενον, τῆς φιλοσοφίας. Αἱ πληγαὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων ἦσαν ἄξιαι τῶν δούλων. Ὁ Καλλικλῆς τὸ φιλοσοφεῖν παρὰ τὴν ἡλικίαν θεωρεῖ οἱονεὶ δουλοπρεπὲς καὶ ἄξιον πληγῶν.

5. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὑπαινίσσεται τὸν Σωκράτη.

6. Οἱ φιλόσοφοι ὡς ἡσυχίας δεόμενοι ἀποφεύγουσι τοὺς θορύβους τῶν κεντρικῶν τόπων τῆς πόλεως.

7. Μεταχειρίζεται τὴν λέξιν κατὰ τὴν Ὁμηρικὴν σημασίαν· ἡ ἀγορὰ παρὰ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ὠνομάζετο ἐκκλησία, παρὰ δὲ τοῖς Δωριεῦσιν ἁλία.

8. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητής, δηλ. ὁ Ὅμηρος, ὅστις ἐν Ἰλιάδ. I, 440, λέγει·

οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπέες τελέθουσιν.

9. Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κίνησιν τῶν μέσων τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα, ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν[2] μηδέποτε φθέγξασθαι. Ε

XLI. Ἐγὼ δέ,[3] ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ ἐπιεικῶς[4] ἔχω φιλικῶς· κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίονα[5] ὁ Εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν, οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅτι ἀμελεῖς, ὦ

πόλεως καὶ τῆς ἀγορᾶς. Τὸν τοιοῦτον βίον τῶν φιλοσόφων πολλοὶ τῶν ἀρχαίων παρετήρησαν, Ἐπίκτ. I, 29, σελ. 161. «Οὐ θέλεις τὰ μὲν λογάρια τὰ περὶ τούτων ἄλλοις ἀφεῖναι, ταλαιπώροις ἀνθρωπαρίοις, ἵν' ἐν ἀγωνίᾳ καθεζόμενοι μισθάρια λαμβάνωσι.» καὶ Φώτ. 1072. «Τοιγαροῦν οἱ ἐν γωνίᾳ καθήμενοι λόγιοι καὶ φιλοσοφοῦντες πολλὰ μάλα σεμνῶς περὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης ἐκβαίνειν ἐπὶ τὰς πράξεις ἀναγκαζόμενοι ἀσχημονοῦσιν· ὡς ἅπας λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ ἔργα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν.»

1. Τῇ ἀληθείᾳ μετὰ χάριτος ὁ Καλλικλῆς κωμῳδεῖ τοὺς φιλοσόφους τῆς ἐποχῆς.

2. Εἰς τὸ ἐπίθετον τοῦτο προσέκρουσαν πολλοὶ τῶν κριτικῶν, ἐξ ὧν ὁ Heindorf εἶχαζεν, ὅτι μᾶλλον ἥρμοζε νὰ γραφῇ νεανικόν. Τοιαύτην σημασίαν, οἵαν ἀπαιτεῖ ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου, ἔχει ἀλλαχοῦ τὸ ἐπίθετον, Πλάτ. Πολιτ. 6, 503, C. «Νεανικοί τε καὶ μεγαλοπρεπεῖς τὰς διανοίας.» Εἰς δὲ τὸν Κορᾶνν ἤρεσκε νὰ τραπῇ εἰς καλόν. Ἡμεῖς ἠθέλομεν τρέψει εἰς ἀνδρικόν, ὅπως ποιῇ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ προηγούμενον ἐπίθετον ἄνανδρος. Ἐν τῇ οἰκίᾳ κάθηνται αἱ γυναῖκες καὶ οὐχὶ οἱ ἄνδρες, ἐν Νομ. IX, 879 B «καταδεδυκὼς δὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰ πολλὰ ὡς γυνὴ ζῇ». Τὸ νεανικὸν καθ' ἡμᾶς ἥκιστα ἁρμόζει ἐνταῦθα. Ἀφ' οὗ διάγει μετὰ μειρακίων, δύναται νὰ λέγῃ λόγον νεανικόν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ λέγῃ καὶ ἀνδρικόν.

3. Ἀφ' οὗ ὁ Καλλικλῆς ἐπραγματεύθη περὶ φιλοσοφίας καθ' ὅλου, μεταβαίνει εἰδικῶς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σωκράτους, πρὸς ὃν ὁμιλεῖ μετὰ φιλοπροσηγόρου εἰρωνείας.

4. Τὸ ἐπίρρημα τοῦτο προσδιορίζει τὸ φιλικῶς.

5. Πάνυ εὐφυῶς ὁ Καλλικλῆς μεταχειρίζεται τὸν μῦθον τοῦτον, ἵνα δείξῃ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ θεωρητικοῦ βίου πρὸς τὸν πρακτικόν. Ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ζῆθος ἦσαν δίδυμοι ἀδελφοί, τέκνα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀντιόπης. Ταύτην ἤγαγεν εἰς Θήβας ὁ θεῖος αὐτῆς Λύκος, οὗ ἡ γυνὴ Δίρκη ἀπανθρώπως μετεχειρίσθη. Ἀλλ' αὕτη αὐστηρῶς βραδύτερον ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς Ἀντιόπης ἐτιμωρήθη. Οἱ υἱοὶ ταύτης ἀνετρέφοντο καὶ ἠνδροῦντο ὑπὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σώκρατες, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι,[1] καὶ φύσιν[2] ψυχῆς ὧδε γενναίαν μειρακιώδει[3] τινὶ διαπρέπεις[4] μορφώματι, καὶ οὔτ' ἂν δίκης
486 βουλαῖσι[5] προσθεῖ' ἂν ὀρθῶς λόγον, οὔτ' εἰκὸς ἂν καὶ πιθανὸν λάκοις.[6] οὐθ' ὑπὲρ ἄλλου νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καίτοι,[7] ὦ φίλε Σώκρατες—καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ

τὴν προστασίαν ποιμένος, ἐξ ὧν ὁ μὲν Ἀμφίων ἠσχολεῖτο περὶ τὴν κιθαρῳδίαν, ὁ δὲ εὔρωστος Ζῆθος περὶ τὴν θήραν καὶ τὰ βουφόρβια. Ἡ λύρα τοῦ Ἀμφίονος, ἥτις ἦτο δῶρον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐκίνει καὶ αὐτοὺς τοὺς λίθους. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν ὁ ἕτερος κατεφρόνει τῶν ἔργων τοῦ ἑτέρου. Ὅτε δὲ κατέλαβον τὴν ἀρχὴν τῶν Θηβῶν, ἔκτισαν τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὁ μὲν Ζῆθος διὰ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ὁ δὲ Ἀμφίων διὰ τῆς μουσικῆς ἁρμονίας. Ὅρα Ὀδύσσ. Λ, 260. Ὡς αἱ δυνάμεις τῶν δύο ἀδελφῶν συνεβάλοντο πρὸς οἰκοδομὴν τῶν τειχῶν, οὕτω καὶ ἡ πολιτικὴ ἐνέργεια μετὰ τῆς φιλοσοφικῆς θεωρίας πρέπει νὰ συνδέηται πρὸς ἵδρυσιν καὶ ἐδραίωσιν πάσης πολιτείας.

1. Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «Ὁ τῶν στίχων δὲ νοῦς οὗτος· ὁ Ζῆθος φησὶ τῷ Ἀμφίονι, μουσικῷ ὄντι· Ῥῖψον τὴν λύραν, κέχρησο δὲ ὅπλοις. Οὕτω καὶ Καλλικλῆς λέγει Σωκράτει. Ἄφες φιλοσοφίαν, ἐλθὲ δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν καὶ δίκαζε.» Οἱ στίχοι κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Nauck (Fragmenta tragicorum Graecorum, σελ. 329) εἶχον ὡς ἑξῆς·

. . ἀμελεῖς, ὧν σε φροντίζειν ἐχρῆν·

ψυχῆς ἔχων γὰρ ὧδε γενναίαν φύσιν
γυναικομίμῳ διαπρέπεις μορφώ-
ματι,
. . . . . κοὔτ' ἂν ἀσπίδος κύτει
ὀρθῶς ὁμιλήσειας οὔτ' ἄλλων ὕπερ
νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιό τι.

2. Ἐπειδὴ τὸ ῥῆμα διαπρέπειν ἔχει ἀμετάβατον σημασίαν, ἡ αἰτιατικὴ αὕτη παρέσχε πράγματα τοῖς ἑρμηνευταῖς καὶ κριτικοῖς, ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν λαμβάνουσι τὴν αἰτιατικὴν ἐπιρρηματικῶς, ἄλλοι δέ, ὡς ὁ Nauck καὶ ὁ Cron, νοοῦσι τὴν μετοχὴν ἔχων, ὅπερ πιθανώτερον.

3. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐσχημάτισεν ὁ Καλλικλῆς ἀντὶ τοῦ Εὐριπιδείου γυναικομίμῳ.

4. Ἐπειδὴ ἡ εἰρημένη αἰτιατικὴ παρέχει δυσκολίαν, ὁ Pierson τρέπει εἰς φθείρεις ἢ διαφθείρεις, ὅπερ ἀπίθανον, διότι καταστρέφει τὴν ποιητικὴν καὶ εἰρωνικὴν χροιὰν τοῦ λόγου τοῦ Καλλικλέους.

5. Τὰ τοιαῦτα ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Καλλικλέους, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπὶ Ζήθου.

6. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι λάβοις, ὅπερ ἐνταῦθα δὲν ἁρμόζει. Δικαίως ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Stallbaum καὶ Cron ἡ εἰκασία τοῦ Bonitz, ὅστις ἔτρεψεν εἰς λάκοις.

7. Κατὰ τὸν Kratz περιεμενομεν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σῇ[1] —οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω[2] ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι,[3] φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, **B**
οἶσθ' ὅτι[4] οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρήσαιο σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιᾷς ἂν καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅτι εἴποις, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς,[5] κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ,[6] ἀποθάνοις ἄν, εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι.[7] καίτοι πῶς σοφὸν τὴν φράσιν οὕτωσί· καί τοι οὕτως ἔχεις, ὡς ἐγώ σε οἶμαι ἔχειν, ἀλλ' ἔτρεψε τὸν λόγον εἰς ἐρωτηματικόν.

1. Ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν γενικὴν τῆς προσωπικῆς, ἥτις ἤθελεν εἶναι γενικὴ ἐξ ἀντικειμένου, δηλ. ἐπειδὴ εὐνοῶ σε.

2. Ἔχει μὲν ποιητικήν τινα χροιὰν ἡ φράσις, ὅμως εὑρηται παρὰ τοῖς πεζογράφοις, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 20, Ε. «Τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας» καὶ ἐν Εὐθύφρον. 4, Α.

3. Ἐνταῦθα οἱονεὶ προφητικῶς γίνεται ὑπαινιγμὸς εἰς τὴν δίκην καὶ καταδίκην τοῦ Σωκράτους. Ὄντως ὑπῆρχε κατηγορία τις ἀπαγωγὴ ὀνομαζομένη, καθ' ἣν ὁ ἐπ' αὐτοφώρῳ συλληφθεὶς ἀπήγετο ὑπὸ τῶν ἕνδεκα εἰς τὸ δεσμωτήριον. Τὰ ἐνταῦθα ὅμως λεγόμενα εἶναι ῥητορικὴ ὑπερβολή.

4. Ἡ φράσις αὕτη προϋποτίθησι τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀληθείας παρ' ἐκείνου, μεθ' οὗ διαλέγεται.

5. Τὸ ἰλιγγιῶ σημαίνει εὑρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν ἤ, ὡς λέγομεν, δὲν ἔχω τὸν νοῦν μου εἰς τὸ κεφάλι, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Ἀχάρν. 582. «Ὑπὸ τοῦ δεους γὰρ τῶν ὅπλων εἰλιγγιῶ» καὶ 1218. Χασμᾶσθαι σημαίνει ἐκπλήττεσθαι, ἐξίστασθαι. Διὰ τῶν ῥημάτων τούτων δραματικώτερον εἰκονίζει τὴν ἀμηχανίαν τοῦ ἀδίκως ἀπαγομένου εἰς τὸ δικαστήριον.

6. Σύνηθες ῥῆμα περὶ τῶν δικαζομένων. Ὅρα Ἀπολογ. 33, D.

7. Ὁ Κορᾶῆς εἰκάζει, ὅτι ἁρμόζει νὰ γραφῇ καὶ πάνυ· ἡ εἰκασία δὲν εἶναι ἀτυχής.

8. Ὁ διὰ τῶν ἐπιθέτων τούτων γινόμενος ὑπαινιγμὸς ἐν τῷ στόματι τοῦ Καλλικλέους διεγείρει τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου.

9. Ἂν ἡ ποινὴ δὲν ὡρίζετο ὑπὸ τοῦ νόμου, ὁ διώκων καὶ ὁ φεύγων ὥριζον αὐτήν. Ὁ μὲν διώκων δὲν ὥριζε μεγάλην τιμήν, ὅπως μὴ οἱ δικασταὶ προτιμήσωσι τὴν τοῦ φεύγοντος, ὁ δὲ φεύγων δὲν ὥριζε πολὺ μικρὰν διὰ τὸν ἀντίστροφον λόγον, ἐν Ἀπολογ. 36, Β. «Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. Εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φὸν[1] τοῦτό ἐστιν, ὦ Σώκρατες, εἴτις *εὐφυῆ λαβοῦσα τέχνη φῶτα ἔθηκε*[2] *χείρονα*, μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν, μηδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον μη-
C δένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι[3] πᾶσαν τὴν οὐσίαν, ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει; τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα[4] μὴ διδόναι δίκην. ἀλλ', ὦ 'γαθέ, *ἐμοὶ πείθου*,[5] *παῦσαι* δ' ἐλέγχων,[6] πραγμάτων δ' *εὐμουσίαν*[7] *ἄσκει*, καὶ ἄσκει ὑπόθεν *δόξεις φρονεῖν*, *ἄλλοις*

τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι;»

1. Καὶ ἐνταῦθα ὁ σοφιστὴς παρῳδεῖ στίχους τῆς Ἀντιόπης τοῦ Εὐριπίδου, οἵτινες κατ' εἰκασίαν εἶχον οὕτως·

πῶς γὰρ σοφὸν τοῦτ'ἔστιν εἴτις εὐφυῆ
λαβοῦσα τέχνη φῶτ'ἔθηκε χείρονα;

2. Ποιητικὴ χρῆσις τῆς λέξεως ἀντὶ τοῦ ἐποίησεν.

3. Τὸ περισυλῶ σημαίνει ἁρπάζω ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ οὕτως ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λῃστεύω. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο καὶ τὸ ζῆν, κατὰ τὸν Stallbaum, τὸν Jahn καὶ τὸν Kratz ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἔθηκε, κατὰ δὲ τὸν Cron κεῖνται ἀνακολούθως.

4. Ὁ Εὐστάθιος εἰς Ἰλιάδ. Ν, σελ. 923, παρατηρεῖ· «Κόρρην δέ, φησί, καὶ κόρσην Ἀττικοὶ τὴν ὅλην κεφαλὴν σὺν τῷ αὐχένι λέγουσι. Διὸ καὶ προπηλακισμὸς ἰσχυρός, φασί, τὸ ἐπὶ κόρρης καὶ μείζων τοῦ κονδύλου.» Ἐνταῦθα κατ'ἄλλον τύπον ὁ Καλλικλῆς μορμολύττεται. Διὰ τοιούτων ὑπερβολῶν πειρᾶται νὰ ἐκπλήξῃ τὸν Σωκράτη.

5. Ὁ Καλλικλῆς ἐξακολουθεῖ ἔχων ὑπ' ὄψει στίχους τῆς Ἀντιόπης τοῦ Εὐριπίδου·

. . . . . ἀλλ' ἐμοὶ πιθοῦ·
παῦσαι μελῳδῶν, πολεμίων δ' εὐμουσίαν
ἄσκει· τοιαῦτ' ἄειδε καὶ δόξεις φρονεῖν,
σκάπτων, ἀρῶν γῆν, ποιμνίοις ἐπιστατῶν,
ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς σοφίσματα
ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις.

6. Τὸ ἐλέγχειν ποιεῖ ἐνταῦθα ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πράγματα. Ὁ δὲ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ· «Ὁ Ζῆθος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔλεγεν αὐτῷ, ὅτι ῥᾴψον τὴν λύραν καὶ κέχρησο ὅπλοις. Ἐκεῖνος εἶπε τῷ Ἀμφίονι, ὅτι πολέμων δὲ εὐμουσίαν ἄσκει, οὗτος δέ φησι πραγμάτων . . . .»

7. Ἡ λέξις εὐμουσία ἥρμοζεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Ζήθου, διότι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦτο μουσικός. Ὡς δὲ ὁ Ζῆθος τὴν εὐμουσίαν μεταφέρει εἰς τὰ πολεμικά, οὕτως ὁ Καλλικλῆς εἰς τὰ πράγματα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφείς, εἴτε λῆρήματα χρὴ φάναι εἶναι εἴτε[1] φλυαρίας, ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις·[2] ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα,[3] ἀλλ' οἷς ἔστι καὶ βίος[4] καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά.[5] D

XLII. ΣΩ. Εἰ χρυσῆν[6] ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχήν, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἂν οἴει με ἄσμενον εὑρεῖν τούτων τινὰ τῶν λίθων,[7] ᾗ βασανίζουσι τὸν χρυσόν, τὴν ἀρίστην,[8] πρὸς ἥντινα ἔμελλον προσαγαγὼν αὐτήν, εἴ μοι ὁμολογήσειεν[9] ἐκείνη καλῶς τεθεραπεῦθαι[10] τὴν ψυχήν, εὖ εἴσεσθαι ὅτι ἱκανῶς ἔχω καὶ οὐδέν μοι δεῖ ἄλλης βασάνου;

ΚΑΛ. Πρὸς τί[11] δὴ τοῦτ' ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες; E

1. Διὰ τοῦ εἴτε—εἴτε ὁ Καλλικλῆς θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἄκραν αὐτοῦ περιφρόνησιν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἤγουν ἀδιαφορεῖ, ἂν τις ὀνομάσῃ τὰ τῆς φιλοσοφίας λῆρήματα ἢ φλυαρίας, ἐν ὅμως ἐκ τῶν δύο εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πολιτικοῦ.

2. Παροιμιακῶς περὶ τῶν τεχνῶν, αἵτινες δὲν δίδουσιν οὐδὲ τὸν ἄρτον. Ἡ παρῳδία ἁρμόζει εἰς τὴν πενίαν τοῦ φιλοσόφου.

3. Δηλαδὴ τὰ ἀντικείμενα τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὑψηλὰ πράγματα τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός.

4. Σημαίνει πλοῦτον, ὡς καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ· ἐλέχθη δὲ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κενοῖσι δόμοις.

5. Βεβαίως ἀγαθὰ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Καλλικλέους εἶναι τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου.

6. Ἴσως οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἡ Σωκρατικὴ εἰρωνεία εἶναι οὕτω χαρίεσσα, ὡς ἐνταῦθα. Πρὸς τὴν ψευδῆ σοφίαν καὶ εὔνοιαν τοῦ Καλλικλέους ὁ Σωκράτης ἀντεπεξέρχεται μετὰ ἠρέμου μεγαλοπρεπείας καὶ λεπτῆς εἰρωνείας. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς τὸ κριτήριον, τῆς ἀληθείας ἔθηκεν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, εἰρωνεύεται τοῦτον ὁ φιλόσοφος.

7. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἰστέον, ὅτι τὴν λίθον, δι' ἧς δοκιμάζουσι τὸν χρυσόν, οἱ μὲν ἰδίως βάσανον, οἱ δὲ Λυδίαν καλοῦσιν.» Μετὰ τῆς προσθήκης ὅμως τοῦ οὐσιαστικοῦ λίθον.

8. Ἡ αἰτιατικὴ αὕτη εἶναι παράθεσις εἰς τὸ τινά.

9. Μεταφορικῶς τὸ ῥῆμα ἐλήφθη καὶ ἐπὶ τῆς Λυδίας λίθου.

10. Τὰ περὶ θεραπείας τῆς ψυχῆς ἀνέπτυξεν ἱκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 464, Β. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Σωκράτης ὑπαινίσσεται, ὅτι τὸ περὶ τοῦ βίου ζήτημα εἶναι ψυχολογικόν, ὡς λέγει ὁ Cron.

11. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ἄρχεται τοῦ λόγου πόρρωθεν, συχνάκις διεγείρει ἀπορίας καὶ ἐρωτήσεις παρ' ἐκείνων, μεθ' ὧν διαλέγεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ· νῦν οἶμαι ἐγώ σοι ἐντετυχηκὼς τοιούτῳ ἑρμαίῳ[1] ἐντετυχηκέναι.

ΚΑΛ. Τί δή;

ΣΩ. Εὖ οἶδ' ὅτι, ἄν[2] μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτ' ἤδη[3] ἐστὶν αὐτὰ τἀληθῆ. ἐννοῶ γάρ, ὅτι τὸν μέλ-
487 λοντα βασανιεῖν ἱκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς τε ζώσης καὶ μή τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἃ σὺ πάντα ἔχεις, ἐπιστήμην τε καὶ εὔνοιαν καὶ παρρησίαν. ἐγὼ γὰρ πολλοῖς ἐντυγχάνω,[4] οἳ ἐμὲ οὐχ οἷοί τε εἰσὶ βασανίζειν, διὰ τὸ μὴ σοφοὶ εἶναι ὥσπερ σύ· ἕτεροι δὲ σοφοὶ μέν εἰσιν, οὐκ ἐθέλουσι δέ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ μὴ κήδεσθαί μου ὥσπερ σύ· τῷ δὲ ξένῳ[5] τῷδε, Γοργίας
B τε καὶ Πῶλος, σοφῷ μὲν καὶ φίλῳ ἑστὸν ἐμῷ, ἐνδεεστέρω δὲ παρρησίας καὶ αἰσχυντηροτέρω[6] μᾶλλον τοῦ δέοντος· πῶς

1. Ἕρμαιον σημαίνει τὸ ἀνέλπιστον ὄφελος, τὸ ἀπροσδόκητον κέρδος, ὡς καὶ παρὰ Φαίδωνι, 107, C. «Ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθνοῦσι τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὑτῶν κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς.» Μεθ' ἱκανῆς εἰρωνείας λέγει τὸν Καλλικλέα ἕρμαιον.

2. Κατὰ σύστασιν τοῦ Bekker σχεδὸν πάντες οἱ νεώτεροι ἐκδόται ἔτρεψαν τὸ ἂν εἰς ἀν. Ὁ Cron ὅμως δὲν δέχεται τὴν διόρθωσιν· διότι καὶ τὸ ὁμολογεῖν δὲν ἀπαιτεῖ αἰτιατικήν, ἀλλὰ δύναται νὰ συνταχθῇ μετὰ τῆς περὶ καὶ γενικῆς καὶ τὸ ἑπόμενον ταῦτα δὲν ζητεῖ ἀπολύτως τὸ ἄ.

3. Δηλαδὴ δὲν ἔχω ἀναγκην πλέον ἄλλης ἀποδείξεως.

4. Ἐννοεῖται πάλιν τὸ ὀρθῶς. Ὁ Deuschle τὸ ἄρα ἔτρεψεν εἰς ἅμα, ὅπερ, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Keck, ἐνταῦθα εἶναι περιττόν· διότι ὁ λέγων, ὅτι ὁ κριτὴς πρέπει νὰ ἔχῃ τρεῖς ἰδιότητας, ἐννοεῖ, ὅτι ταύτας πρέπει νὰ ἔχῃ συγχρόνως καὶ ὅτι οὐδεμία πρέπει νὰ λείπῃ. Τοὐναντίον τὸ ἄρα μετὰ τὸ τρία ἁρμόζει ἐνταῦθα· δηλ. κεῖται ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματος, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀποδείξεως ἄλλης, ὡς λέγει ὁ Cron.

5. Εἰρωνικῶς ὀνομάζει παρρησίαν τὰς καθ' ἑαυτοῦ προσβολάς. Τοῦτο εἶναι μᾶλλον ἀναισχυντία.

6. Ἡ φράσις αὕτη ὑπομνήσκει τὰ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, 21, B. «Ἦλθον ἐπί τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐντεῦθα, εἴπερ που, ἐλέγξων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ ὅτι οὗτοσὶ ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα.»

7. Σοφὸν λέγει τὸν Καλλικλέα, διότι ἔλαβε θέσιν διδασκάλου.

8. Ἀμφότεροι ἦσαν Σικελοί.

9. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς εἶπεν, ὅτι ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος ἐξ αἰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὰρ οὔ;[1] ὦ γε εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι τολμᾷ[2] ἑκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὑτῷ[3] ἐναντία λέ- B γειν ἐναντίον[4] πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων.[5] σὺ δὲ ταῦτα[6] πάντα ἔχεις, ἃ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσι· πεπαίδευσαί τε γὰρ ἱκανῶς,[7] ὡς πολλοί[8] ἂν φήσαιεν Ἀθηναίων, καὶ ἐμοὶ εἶ εὔνους. τίνι τεκμηρίῳ χρῶμαι; ἐγώ σοι ἐρῶ· οἶδα ὑμᾶς ἐγώ, ὦ C Καλλίκλεις, τέτταρας ὄντας κοινωνοὺς γεγονότας σοφίας,[9] σέ τε καὶ Τίσανδρον[10] τὸν Ἀφιδναῖον καὶ Ἄνδρωνα τὸν Ἀνδροτίωνος καὶ Ναυσικύδην τὸν Χολαργέα· καὶ ποτε ὑμῶν ἐγὼ ἐπῄκουσα[11]

δοῦς ὡμολόγησαν πράγματα, ἅπερ δὲν ὤφειλον νὰ ὁμολογήσωσι καὶ ἐντεῦθεν ὁ Σωκράτης περιέπλεξεν αὐτοὺς εἰς ἀντιφάσεις, ἐνταῦθα πάνυ εὐφυῶς τὴν παρρησίαν τοῦ Καλλικλέους χαρακτηρίζει ὡς ἀναισχυντίαν.

1. Ὁ Σωκράτης πειρᾶται, ἵνα τὴν εἰρωνείαν ἐπιβεβαιώσῃ καὶ ἀντικειμενικῶς.

2. Τὸ τολμᾶν μετὰ τοῦ αἰσχύνεσθαι ἀποτελεῖ σχῆμα ὀξύμωρον· διότι ἡ αἰσχύνη καὶ ἡ αἰδὼς δὲν παράγουσι τόλμην.

3. Ἔθηκε τὰς τρεῖς ἀντωνυμίας κατὰ σειράν, ἵνα δείξῃ ὡς οἷόν τε ἀποτόμως τὴν ἀντίφασιν.

4. Ἐνταῦθα σημαίνει τὸ ἐνώπιον πολλῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἦσαν ἀκροαταὶ τοῦ διαλόγου.

5. Ὁ Σωκράτης ὀνομάζει τὰ τῆς φιλοσοφίας τὰ μέγιστα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Καλλικλέα, ὅστις ὠνόμασε ταῦτα μικρά.

6. Ἐκεῖνα, ἃ ἠρίθμησε πρὸ ὀλίγου.

7. Ὀρθῶς μετεχειρίσθη τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον, διότι ἡ παίδευσις κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Καλλικλέους ἔχει ὅρια, ἅπερ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβῇ τις.

8. Δηλαδὴ κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ πλήθους, ὅπερ τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς παραπλησίους σοφοὺς ἐνόμιζεν.

9. Ἐπειδὴ τὰ τρία ἄλλα πρόσωπα εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα, εἰκάζομεν, ὅτι πρὸς περιφρόνησιν τάσσει τὸν Καλλικλέα ἐν τούτοις.

10. Ὁ μὲν Τίσανδρος μόνον ἐνταῦθα μνημονεύεται, ὁ δὲ Ἄνδρων ἐν τῷ Πρωταγόρᾳ 315, C, παρίσταται ὡς ἀκροατὴς τοῦ Ἱππίου. Τὸν Ναυσικύδην γινώσκομεν ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ξενοφῶντος, II, 7, 6. «Εἶτ' οὐκ οἶσθ' ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν τούτων, ἀλφιτοποιίας, Ναυσικύδης οὐ μόνον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς οἰκέτας τρέφει, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὡς πολλὰς καὶ βοῦς περιποιεῖται τοσαύτας, ὥστε καὶ τῇ πόλει πολλάκις λειτουργεῖν.» Αἱ Ἀφιδναὶ καὶ οἱ Χολαργεῖς ἦσαν ἀττικοὶ δῆμοι.

11. Ἐκεῖνος ἐπακούει, ὅστις ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν διαλεγομέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βουλευομένων, μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἴη, καὶ οἶδα ὅτι ἐνίκα[1] ἐν ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν
D ἀκρίβειαν[2] φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ εὐλαβεῖσθαι παρεκελεύεσθε ἀλλήλοις, ὅπως[3] μὴ πέρα τοῦ δέοντος σοφώτεροι γενόμενοι λήσετε διαφθαρέντες.[4] ἐπειδὴ οὖν σου ἀκούω ταὐτὰ ἐμοὶ συμβουλεύοντος, ἅπερ τοῖς σεαυτοῦ ἑταιροτάτοις,[5] ἱκανόν μοι τεκμήριόν ἐστιν, ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εὔνους εἶ. καὶ μὴν ὅτι γε οἷος παρρησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτός τε φὴς καὶ ὁ λόγος, ὃν ὀλίγον πρότε-
E ρον ἔλεγες, ὁμολογεῖ σοι. ἔχει δὴ[6] οὑτωσὶ δῆλον ὅτι τούτων πέρι νυνί· ἐάν τι σὺ ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογήσῃς μοι, βεβασανισμένον τοῦτ' ἤδη ἔσται ἱκανῶς ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὸ δεήσει ἐπ' ἄλλην βάσανον ἀναφέρειν.[7] οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸ συνεχώρησας[8] σὺ οὔτε σοφίας ἐνδείᾳ οὔτ' αἰσχύνης

νων εὑρισκόμενος ἀκούει τὰ λεγόμενα, ὡς λέγει ὁ Hirschig. Ὅρα Ξενοφ. ἐν Κύρ. ἀναβάσ. 7, 1, 14, καὶ Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 268 B. Ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ μέχρι ὅποι γράφει μέχρι ὅπου, ὅπερ δὲν εἶναι μὲν ἄτοπον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀναγκαῖον φαίνεται.

1. Ἡ φράσις ἔχει κωμικὴν χροιάν, διότι πολιτικὸς μετ' ἀλφιτοποιοῦ καὶ ἄλλων ἴσως ὁμοίων συζητοῦσι καὶ οἱονεὶ ψηφίζουσι περὶ φιλοσοφίας, ἣν ὅμως ἀγνοοῦσιν.

2. Ἡ εἰς μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει τὸ τέρμα τῆς προθυμίας. Οἱ βουλευόμενοι ἐφρόνουν, ὅτι πρέπει νὰ γινώσκωσι μόνον τὰ κεφάλαια καὶ οὐχὶ τὰ καθ' ἕκαστον τῆς φιλοσοφίας, ὡς ποιοῦσιν οἱ ἐγκυκλοπαιδικοί.

3. Τὸ ὅπως φέρεται εἰς μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς μετὰ τὰ ῥήματα εὐλαβεῖσθαι, φοβεῖσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα.

4. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Καλλικλῆς ἔλεγε περὶ φιλοσοφίας· «Ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων.» 484, C. Οἱ ἀλφιτοποιοὶ πάντοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τοιαύτην γνώμην περὶ φιλοσοφίας ἔχουσιν.

5. Τὸ ὑπερθετικὸν τοῦτο εὑρίσκεται καὶ ἐν Φαίδωνι, 89. D.

6. Ὁ Σωκράτης μεταβαίνει εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου, ὅστις ἤρξατο ἐν 486 E. Αἱ λέξεις κατὰ γραμματικὴν ἀκρίβειαν ἔχουσι οὑτωσί, δῆλον δή, ὅτι οὑτωσὶ ἔχει νυνὶ περὶ τούτων.

7. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἡμᾶς. Τὰ εἰρημένα σκοποῦσιν, ὅπως ἀποφράξωσι τὴν θύραν, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ ὁ Καλλικλῆς ὡς ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος, οἵτινες εἰκονίσθησαν ὡς αἰσχυντηροί.

8. Μετεχειρίσθη τὸν παρῳχημένον τῆς ὁριστικῆς μετὰ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρουσίᾳ,[1] οὐδ' αὖ ἀπατῶν ἐμὲ συγχωρήσαις ἄν·[2] φίλος γάρ μοι εἶ, ὡς καὶ αὐτὸς φῄς. τῷ ὄντι οὖν ἡ ἐμὴ καὶ σὴ ὁμολογία τέλος ἤδη ἔξει τῆς ἀληθείας.[3] πάντων δὲ καλλίστη ἐστὶν ἡ σκέψις, ὦ Καλλίκλεις, περὶ τούτων ὧν σὺ δή μοι ἐπετίμησας, ποῖόν τινα[4] χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τί ἐπιτηδεύειν καὶ μέχρι τοῦ, καὶ 488
πρεσβύτερον καὶ νεώτερον[5] ὄντα. ἐγὼ γὰρ εἴ τι μὴ ὀρθῶς πράττω κατὰ τὸν βίον[6] τὸν ἐμαυτοῦ, εὖ ἴσθι τοῦτο ὅτι οὐχ ἑκὼν ἐξαμαρτάνω ἀλλ' ἀμαθίᾳ[7] τῇ ἐμῇ· σὺ οὖν, ὥσπερ ἤρξω[8] νουθετεῖν με, μὴ ἀποστῇς, ἀλλ' ἱκανῶς μοι ἔνδειξαι, τί ἐστι τοῦτο, ὃ ἐπιτηδευτέον μοι,[9] καὶ τίνα τρόπον κτησαίμην ἂν αὐτό, καὶ ἐάν με λάβῃς νῦν μέν σοι ὁμολογήσαντα, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ μὴ ταῦτα πράττοντα ἅπερ ὡμολόγησα, πάνυ με ἠγοῦ βλακα[10] εἶναι

ἄν, διότι μετατίθεται εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἐπέλθῃ ὁμολογία ἐν ἀμφοτέροις, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Jahn.

1. Ἓν μόνον χειρόγραφον ἔχει περιουσίᾳ, ὅπερ διατηροῦσιν ὁ Hermann καὶ ὁ Hirschig, ἀλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Stallbaum, ὅτι τὸ παρουσίᾳ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐνδείᾳ.

2. Κατὰ τὸν Hirschig πρέπει νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν φράσιν συγχωρήσας ἄν· διότι ἀρκεῖ τὸ προηγούμενον συνεχώρησας, ἔνθα καὶ τὸ σοφίας ἐνδείᾳ = ἔχων ἐπιστήμην.

3. Δηλαδὴ ἡ πλήρης ἀλήθεια, ὡς τέλος γάμοιο, τέλος θανάτοιο παρ' Ὁμήρῳ.

4. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία συντάσσεται μετὰ ἐπιθέτων καὶ ἀντωνυμιῶν ποιότητος, πλήθους καὶ μεγέθους σημαντικῶν, ὅταν ταῦτα ἦναι ἄνευ οὐσιαστικῶν ἢ ἔχωσι θέσιν κατηγορουμένου, Ἡρόδοτ. 4, 198 «Δοκέει μοι οὐδ' ἀρετὴν εἶναί τις ἡ Λιβύη σπουδαίη.» Πλατ. ἐν Πολιτ. II, 358, Β. «Ἐγώ τις, ὡς ἔοικε, δυσμαθής.» Θουκυδ. 6, 1.

5. Ὁ Σωκράτης λέγει ταῦτα, διότι ὁ Καλλικλῆς ἐποίησε διάκρισιν τῶν ἡλικιῶν ἐν τῇ παιδεύσει, 485, Α.

6. Ἐνταῦθα δὲν σημαίνει τὸν χρόνον, καθ' ὃν εὑρίσκεταί τις ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς.

7. Ἡ ἀμαθία ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἑκών. Ὁ Σωκράτης ἐπίστευεν, ὅτι οὐδεὶς ἑκὼν εἶναι κακός. Κατ' αὐτὸν οἱ κακοὶ εἶναι ἀμαθεῖς.

8. Τὸ ἤρξω μετὰ ἀπαρεμφάτου προσεγγίζει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἐπειρῶ.

9. Ἐνταῦθα προπαρασκευάζεται τὸ ζήτημα περὶ τοῦ Πῶς βιωτέον.

10. Ἡ λέξις εἶναι συγγενὴς πρὸς τὸ μαλάσσω καὶ μαλακός, ἡ δὲ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ μηκέτι ποτέ με νουθετήσῃς ὕστερον, ὡς μηδενὸς ἄξιον ὄντα.
B ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε,[1] πῶς φῂς τὸ δίκαιον ἔχειν καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος τὸ κατὰ φύσιν; ἄγειν[2] βίᾳ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἥττόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελτίω τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυλοτέρου; μή τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι, ἢ ὀρθῶς μέμνημαι;

XLIII. ΚΑΛ. Ἀλλὰ[3] ταῦτα ἔλεγον καὶ τότε καὶ νῦν λέγω.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω καλεῖς σὺ καὶ κρείττω;
C οὐδὲ γάρ τοι τότε[4] οἷός τ' ἦ μαθεῖν σου[5] τί ποτε λέγεις. πότερον τοὺς ἰσχυροτέρους κρείττους καλεῖς καὶ δεῖ ἀκροᾶσθαι[6] τοῦ ἰσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους, οἷόν μοι δοκεῖς καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὡς αἱ μεγάλαι πόλεις ἐπὶ τὰς σμικρὰς κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἔρχονται, ὅτι κρείττους εἰσὶ καὶ ἰσχυρότεραι, ὡς τὸ κρεῖττον καὶ ἰσχυρότερον καὶ βέλτιον ταὐτὸν ὄν, ἢ[7] ἔστι βελτίω μὲν εἶναι, ἥττω δὲ καὶ ἀσθενέστερον, καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθη-
D ρότερον δέ· ἢ ὁ αὐτὸς ὅρος[8] ἐστὶ τοῦ βελτίονος καὶ τοῦ κρείττο-

κατασκευὴ αὐτῆς ἔχει ἀναλογίαν πρὸς τὴν βροτὸς ἐκ τοῦ μορτός, μροτὸς βροτός.

1. Ἐπὶ ἀνακεφαλαιώσεως συνηθέστερον ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα ἀναλαμβάνειν. Ὅρα 506, C καὶ Ἀπολογ. 19, Δ.

2. Ὁ Σωκράτης μετά τινος ἐλευθερίας ἐπαναλαμβάνει τὴν ἔννοιαν τῶν Πινδαρικῶν στίχων.

3. Ὁ ἀλλὰ προϋποτίθησι σιωπηθεῖσαν ἄρνησιν, δηλ. δὲν ἔλεγον ἄλλο τι, ἀλλὰ ταῦτα. Ὁ Καλλικλῆς ὁμιλεῖ ἐνταῦθα μετὰ συνειδήσεως, ὅτι δὲν ἀποσύρει ἐκεῖνο, ὅπερ ἅπαξ εἶπε. Δεικνύει δὲ ἐνταῦθα σταθερὸν χαρακτῆρα, ἐν ᾧ πολλάκις μεταβάλλεται διὰ τὴν διαλεκτικὴν τοῦ Σωκράτους δεινότητα. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τὸ φυσικὸν δίκαιον ταὐτίζει ὁ φιλόσοφος μετὰ τοῦ θετοῦ καὶ δὴ τὸ ἀδικεῖν ἀποδείκνυται οὐ μόνον νόμῳ αἴσχιον, ὡς ὡμολογήθη, ἀλλὰ καὶ φύσει.

4. Ἀναφέρεται εἰς τὰ εἰρημένα ἐν 483 D καὶ E.

5 Τὸ μανθάνειν συντάσσεται καὶ μετὰ ἁπλῆς γενικῆς, Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 370.

6. Ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ὑπακούειν, ὡς καὶ παρ' Ἀριστοφάν. ἐν Ὄρν. 1223. «Κούδέπω γνώσεσθ' ὅτι ἀκροατέ' ὑμῖν ἐν μέρει τῶν κρειττόνων.»

7. Τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρωτήσεως, ἧς ἤρξατο ἐκ τοῦ πότερον. Ὁ Σωκράτης ἐρωτᾷ, ἂν κρείττονες ἦναι οἱ σωματικῶς ἰσχυρότεροι ἢ οἱ ὑπὸ ἄλλας ὄψεις καλλίτεροι.

8. Ἢ βελτίων καὶ κρειττων ἔ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νος; τοῦτό μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον,[1] ταὐτὸν ἢ ἕτερόν ἐστι τὸ κρεῖττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἰσχυρότερον;

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφῶς λέγω, ὅτι ταὐτόν ἐστιν.[2]

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους εἰσὶ κατὰ φύσιν; οἳ[3] δὴ καὶ τοὺς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἑνί,[4] ὥσπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες.[5]

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα τὰ τῶν κρειττόνων ἐστίν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων; οἱ γὰρ κρείττους βελτίους Ε πολὺ[6] κατὰ τὸν σὸν λόγον.

ΚΑΛ. Ναί.

χουσι τὸν αὐτὸν ὁρισμόν, τὴν αὐτὴν σημασίαν..

1. Ὁ σαφὴς ὁρισμὸς ἀποκρούει πᾶσαν παρανόησιν. Κατὰ τὸν ἡμέτερον Λιβαδᾶν· « Ἐρωτηθείς ποτε ὁ Λεϊβνιτιος «Πόθεν αἱ ἔριδες;» « Ἐκ τῶν ὀνομάτων, ἢ τῶν ἀφῃρημένων ἐννοιῶν ἀπεκρίνατο· οἱ κέρδεσιν ἡττώμενοι σοφισταὶ καὶ οἱ πολλοί, οἱ μηδὲν εἰδότες καὶ μηδὲν ἐπιστάμενοι, οὐδεμίαν ἔχοντες πλήρη συνείδησιν τοῦ τε βάθους καὶ τοῦ πλάτους ἑκάστης ἐννοίας, συγχέουσι ταύτην πρὸς ἄλλας κατ' ἐπίφασιν μὲν ὁμοίας, κατ' οὐσίαν δὲ πάνυ ἀλλήλων διαφερούσας· οὕτω δὲ διαγωνίζονται ὑπὲρ τοῦ μὴ ὀρθοῦ ὡς ὀρθοῦ, ὑπὲρ τοῦ ἀνοήτου ὡς ἐλλόγου, ὑπὲρ τοῦ ψεύδους ὡς ἀληθοῦς, ὑπὲρ τοῦ δικαίου ὡς ἀδίκου, ὑπὲρ τοῦ αἰσχροῦ ὡς καλοῦ.»

2. Διὰ τῆς ταὐτίσεως τῶν κρειττόνων μετὰ τῶν βελτιόνων καταρρίπτει ὁ Καλλικλῆς ὅτι μετὰ μεγαλορρημοσύνης ἀνήγειρε. Συλλογισμός. Κρείττονες (φυσικῶς ἰσχυρότεροι) καὶ βελτίονες εἶναι τὸ αὐτό. Οἱ πολλοὶ εἶναι κρείττονες καὶ δὴ βελτίονες τοῦ ἑνός. Ἆρα οἱ νόμοι τῶν πολλῶν εἶναι τῶν κρειττόνων καὶ βελτιόνων, ἄρα τὸ θέσει δίκαιον εἶναι καὶ φύσει δίκαιον.

3. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ἐνέχει αἰτιολογικὴν σημασίαν. Διὰ τοῦ δὴ θέλει νὰ δείξῃ τὸ ἀντικειμενικῶς ἀληθές.

4. Δηλαδὴ οἱ ὑπὸ τῶν πολλῶν τιθέμενοι νόμοι ἔχουσι κῦρος ἐπὶ τοῦ ἑνός.

5 Ὁ Καλλικλῆς εἶπε μέν, ὅτι οἱ πολλοὶ τίθενται τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐχαρακτήρισε τούτους ὡς ἀσθενεῖς.

6. Ἥκιστα ἁρμοζει τὸ πολύ· καὶ ὁ μὲν Κοραῆς εἰκάζει πάλιν, ὁ δὲ Hermann που, ὅπερ καὶ ὁ Stallbaum ἐπιδοκιμάζει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα κατὰ φύσιν καλά, κρειττόνων γε ὄντων;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως, ὡς ἄρτι αὖ σὺ ἔλεγες, δίκαιον εἶναι τὸ ἴσον ἔχειν καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; ἔστι ταῦτα ἢ οὔ; καὶ ὅπως μὴ ἀλώσει ἐνταῦθα σὺ αἰσχυνόμενος·[1]
489 νομίζουσιν, ἢ οὔ, οἱ πολλοὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἀλλ' οὐ τὸ πλέον δίκαιον εἶναι, καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; μὴ φθόνει μοι[2] ἀποκρίνασθαι τοῦτο, Καλλίκλεις, ἵν', ἐάν μοι ὁμολογήσῃς, βεβαιώσωμαι[3] ἤδη παρὰ σοῦ, ἅτε ἱκανοῦ[4] ἀνδρὸς διαγνῶναι ὡμολογηκότος.

ΚΑΛ. Ἀλλ' οἵ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως.

ΣΩ. Οὐ νόμῳ ἄρα μόνον ἐστὶν αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδι-
Β κεῖσθαι, οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ φύσει· ὥστε κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρόσθεν οὐδὲ ὀρθῶς ἐμοῦ κατηγορεῖν λέγων, ὅτι ἐναντίον ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ γνοὺς κακουργῶ[5] ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μέν τις κατὰ φύσιν λέγῃ, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων, ἐὰν δέ τις κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν.

1. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης σκώπτει τὸν Καλλικλέα ἐλέγξαντα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸν Γοργίαν καὶ τὸν Πῶλον, ὅτι ἐξ αἰσχύνης περιέπεσαν εἰς ἀντιφάσεις, 482, C, D.

2. Ὁ πρὸ ὀλίγου δημηγορῶν πολιτικὸς ἐλεγχόμενος εὐθὺς ἐν ἀρχῇ σιωπᾷ. Τὸ μὴ φθόνει καὶ μὴ φθονήσῃς ἐπὶ θερμῆς παρακλήσεως τίθεται.

3. Τὸ βεβαιοῦμαι σημαίνει ἐνισχύομαι εἰς τὴν γνώμην μου· συντάσσεται δὲ μετὰ τῆς παρὰ καὶ γενικῆς, ὡς τὰ ῥήματα διδόναι καὶ λαμβάνειν, ἐν Πολιτ. V, 461, Ε. «Δεῖ δὴ τὸ μετὰ τοῦτο βεβαιώσασθαι παρὰ τοῦ λόγου.» Τοιαύτην σύνταξιν δέχονται καὶ τὰ συγγενῆ ἔννοιαν ἔχοντα ῥήματα. Συμπόσ. 199, Β. «Ἵνα ἀνομολογησάμενος παρ' αὐτοῦ οὕτως ἤδη λέγω.»

4. Λέγει ταῦτα ὁ Σωκράτης· διότι ἐν 487 Ε εἰκόνισε τὸν Καλλικλέα ὡς κριτήριον τῆς ἀληθείας.

5. Ὁ Σωκράτης ἐνταῦθα παρῳδεῖ τοὺς λόγους τοῦ Καλλικλέους, ὅστις ἐν 483 Α, ἔλεγε πρὸς τὸν Σωκράτη· «Ὁ δὴ καὶ σὺ τοῦτο τὸ σοφὸν κατανενοηκὼς κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μέν τις κατὰ νόμον λέγῃ, κατὰ φύσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

XLIV. ΚΑΛ. Οὑτοσὶ[1] ἀνὴρ οὐ παύσεται φλυαρῶν.[2] εἰπέ μοι,[3] ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχύνει,[4] τηλικοῦτος ὤν, ὀνόματα[5] θηρεύων, καὶ ἐάν τις ῥήματι[6] ἁμάρτῃ, ἔρμαιον τοῦτο ποιούμε- C
νος; ἐμὲ γὰρ οἴει ἄλλο τι λέγειν τὸ κρείττους εἶναι ἢ τὸ βελτίους;[7] οὐ πάλαι σοι λέγω, ὅτι ταὐτόν φημι εἶναι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρεῖττον; ἢ οἴει με λέγειν, ἐὰν[8] συρφετὸς συλλεγῇ δούλων καὶ παντοδαπῶν[9] ἀνθρώπων μηδενὸς ἀξίων[10] πλὴν ἴσως

ὑπερωτῶν, ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως τὰ τοῦ νόμου.»

1. Ἀγαναχτήσας ἀποτείνει τὸν λόγον εἰς τοὺς παρόντας, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής. «Ὅρα τὴν πρὸς ἑτέρους τοῦ λόγου ἀποστροφήν, ὅσην τοῦ Καλλικλέους καὶ κατὰ τὸ σχῆμα θρασύτητα δείκνυσι.» Τὸ αὐτὸ σχῆμα ποιεῖ ὁ Σωκράτης ἐν 505, C.

2. Ὁ Καλλικλῆς τὴν ὅλην φιλοσοφικὴν ἐνέργειαν ὡς φλυαρίαν ἐθεώρησεν ἐν 486, C

3. Ἀσύνδετον πρὸς ἔνδειξιν τοῦ πάθους.

4. Ἡ ἐρώτησις κεῖται ῥητορικῶς ἀντὶ προστακτικῆς. Ἡ λεξιθηρία ἀνήκει εἰς νεωτέρους καὶ οὐχὶ εἰς γέροντας, οἷος ὁ Σωκράτης.

5. Ὁ Πλάτων διῄρει πάσας τὰς λέξεις μόνον εἰς δύο τάξεις, εἰς ὀνόματα καὶ εἰς ῥήματα. Ἡ φράσις αὕτη ἦτο συνήθης τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἐσήμαινε τὸ μὴ ἀποβλέπειν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου, ἀλλ' εἰς τὰς λέξεις. Ἀνδοκ. Λόγ. I, ἔκδ. Reisk, σελ. 5. «Ὑμῶν δέομαι—μήτε ὑπονοεῖν τὰ λεγόμενα, μήτε ῥήματα θηρεύειν.» καὶ Θεαιτ. 60. «Ὀνομάτων θηρεύσεις διευλαβεῖσθαι ἀλλήλων.» καὶ Πλάτ. ἐν Νόμ. I, 627.

6. Ἐνταῦθα σημαίνει τὸ λεχθέν, τὴν ἔκφρασιν.

7 Σοφιστεύεται ὁ Καλλικλῆς· διότι ἐν 488D εἶπε διάφορον τοῦ ἐνταῦθα λεγομένου· ἐκεῖ εἶπεν, ὅτι, ὅσοι εἶναι σωματικῶς ἰσχυρότεροι, οὗτοι εἶναι οἱ βελτίονες, οἱ καλλίτεροι. Ἐνταῦθα ὅμως λέγει, ὅτι οἱ καλλίτεροι, δηλ. οἱ φρονιμώτεροι εἶναι οἱ ἔχοντες μεγαλειτέραν δύναμιν.' Ἐν ᾧ δὲ ἀναισχύντως σοφιστεύεται, λέγει, ὡσεὶ ἐξ ἀρχῆς τὴν αὐτὴν εἶχε γνώμην.

8. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὑποδεικνύει, ὅτι ἀνήκει εἰς τοὺς καλοὺς κἀγαθούς, οἵτινες περὶ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κατώρθωσαν νὰ λάβωσι τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως. Συρφετὸς λέγεται ὁ κοινὸς ὄχλος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς καλοὺς κἀγαθούς.

9. Ὁ Πλάτων τοὺς παντοδαποὺς ἀλλαχοῦ ἀντιτίθησι πρὸς τοὺς σπουδαίους, ἐν Νόμ. IV, 707.

10. Ἐνταῦθα περιεμένομεν γενικήν, ἀντὶ ὅμως ταύτης ἐτέθη δοτική. Ἡ σύνταξις ἔχει οὑτωσί· πλὴν ἴσως ἀξίων τῷ ἰσχυρίσασθαι σώματι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι,[1] καὶ οὗτοι φῶσιν,[2] αὐτὰ ταῦτα εἶναι νόμιμα;

ΣΩ. Εἶεν, ὦ σοφώτατε Καλλίκλεις· οὕτω λέγεις;

D ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ὦ δαιμόνιε,[3] καὶ αὐτὸς πάλαι τοπάζω[4] τοιοῦτόν τί σε λέγειν τὸ κρεῖττον, καὶ ἀνερωτῶ γλιχόμενος σαφῶς εἰδέναι ὅ τι λέγεις. οὐ γὰρ δήπου σύ[5] γε τοὺς δύο βελτίους ἡγεῖ τοῦ ἑνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους βελτίους σοῦ, ὅτι ἰσχυρότεροί εἰσιν ἢ σύ. ἀλλὰ πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἰπέ, τί ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς ἰσχυροτέρους; καί, ὦ θαυμάσιε, πραότερόν με προδίδασκε,[6] ἵνα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ.

E ΚΑΛ. Εἰρωνεύει,[7] ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὰ τὸν Ζῆθον,[8] ὦ Καλλίκλεις, ᾧ σὺ χρώμενος πολλὰ νῦν δὴ εἰρωνεύου πρός με· ἀλλ' ἴθι εἰπέ, τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι;

1. Ὁ Κοραῆς τὸ ῥῆμα ἑρμηνεύει οὕτως· «τὴν τοῦ σώματος ἰσχὺν ἐπιδείξασθαι, τολμῶντάς τι τῶν μὴ δεόντων.» Σημαίνει δέ, νὰ ἰσχύσωσι διὰ τῆς ῥώμης τοῦ σώματος.

2. Ὁ Heindorf εἴκαζεν, ὅτι ὁ Πλάτων ἔγραψε «Καὶ οὗτοι φῶσιν ἅττα, ταῦτα εἶναι νόμιμα;» διότι τὸ ῥῆμα στερεῖται ἀντικειμένου. Ἀλλ' ὁ Thiersch παρατηρεῖ, ὅτι ἐνεργητικὰ ῥήματα ἐν ἡμελημένῃ φράσει τίθενται ἄνευ αἰτιατικῆς ὡς ἀμετάβατα, ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Stallbaum.

3. Δαιμόνιον ὀνομάζεται πᾶν τὸ ποιοῦν αἴσθησιν ὡς διὰ θείας ἐνεργείας γενόμενον καὶ ἐξηγούμενον. Ἐντεῦθεν τό, ὦ δαιμόνιε, εἶναι προσφώνησις πρὸς δήλωσιν παντοίων αἰσθημάτων, ὡς θαυμασμοῦ, ἐκπλήξεως, περιφρονήσεως, εἰρωνείας καὶ παραπλησίων.

4. Κυρίως τοπάζω σημαίνει, σκοπεύω, ἀποβλέπω εἴς τινα τόπον καὶ ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ σημασία τοῦ τεκμαίρομαι καὶ ὑπονοῶ.

5. Τοῦτο λέγεται μετ' ἐμφάσεως, δηλ. ὁ εὐγενὴς καὶ ὑπερήφανος, ὡς σύ. Οἱ εὐγενεῖς καταφρονοῦσι συνήθως τῆς σωματικῆς ῥώμης.

6. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Περιττεύει ἡ πρόθεσις Ἀττικῶς.» Φαίνεται ὅμως, ὅτι σημαίνει, εἰς τὰ πρόσω δίδασκε. Διὰ τοῦ ῥήματος τούτου καὶ διὰ τοῦ ἀποφοιτᾷν εἰρωνεύεται τὸν διδασκαλικὸν τόνον τοῦ Καλλικλέους.

7. Ἐπειδὴ ἐν τέλει ὁ Σωκράτης ἐνέτεινε τὴν εἰρωνείαν, δὲν ἦτο δύσκολον εἰς τὸν λεπτὸν πολιτικὸν νὰ ἐννοήσῃ ταύτην.

8. Ἐν ἑνὶ μετρίῳ χειρογράφῳ προτάσσεται τῆς φράσεως ταύτης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Τοὺς ἀμείνους ἔγω γε.

ΣΩ. Ὁρᾷς ἄρα, ὅτι σὺ αὐτὸς ὀνόματα λέγεις,[1] δηλοῖς δὲ οὐδέν; οὐκ ἐρεῖς, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους[2] λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τούτους λέγω, καὶ σφόδρα γε.

ΣΩ. Πολλάκις ἄρα εἷς φρονῶν μυρίων μὴ φρονούντων κρείττων 490
ἐστὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ τοῦτον ἄρχειν δεῖ, τοὺς δ'[3] ἄρχεσθαι, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων· τοῦτο γάρ μοι δοκεῖς βούλεσθαι λέγειν—καὶ οὐ ῥήματα[4] θηρεύω—,εἰ ὁ εἷς τῶν μυρίων κρείττων.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔστιν ἃ λέγω. τοῦτο γὰρ οἶμαι ἐγὼ τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὄντα καὶ φρονιμώτερον καὶ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων.

τὸ οὐ, ὅπερ δέχεται ὁ Ast, ὁ Hirschig καὶ ὁ Stallbaum, διότι ἄνευ τούτου ἡ πρότασις δὲν εἶναι ἀρνητική, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ λόγος. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Kratz καὶ τὸν Cron ἡ ἄρνησις ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ λόγου παρέχεται. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ὄμνυσι κατὰ τοῦ Ζήθου, ὡς τινος τῶν ἡρώων ὄντος, ἢ ὡς χαριζόμενος τῷ Καλλικλεῖ, ἐπειδὴ τῇ τούτου ῥήσει πρὸ μικροῦ εἰς παραίνεσιν ἐχρήσατο.» Τὴν πρώτην ἑρμηνείαν δέχεται ὁ Jahn λέγων, ὅτι ὁ Ζῆθος ἦτο υἱὸς τοῦ Διός. Νομίζομεν, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ὁρκίζεται εἰς τοῦτον, ἀλλ' εἰς τὸν Εὐριπίδειον Ζῆθον, οὗ τὸν βίον ὕμνησεν ὁ Καλλικλῆς, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἑπομένη ἀναφορικὴ πρότασις.

1. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς ἤλεγξε τὸν Σωκράτη πρὸ μικροῦ ὡς θηρεύοντα ὀνόματα, ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος ἀποδίδει τὸ ἴσον. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Σωκράτους τὰ ἐπίθετα ἀμείνους καὶ κρείττους δὲν εἶχον διάφορον σημασίαν.

2. Ἀφ' οὗ βελτίονες δὲν εἶναι οἱ σωματικῶς ἰσχυρότεροι, ἦτο φυσικὸν νὰ ἀπίδῃ εἰς τοὺς διανοητικῶς τοιούτους.

3. Δηλαδὴ τοὺς μὴ φρονοῦντας.

4. Δὲν ἁρμόζει ἐνταῦθα ἡ δοτικὴ ῥήματι, ἣν ἔχουσι τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων. Διότι τὸ ἐν Θεαιτ. 166D, εἰς ὃ παραπέμπει ὁ Hermann «τὸν δὲ λόγον αὖ μὴ τῷ ῥήματί μου δίωκε» δὲν ἐξηγεῖ τόδε τὸ χωρίον· διότι ἐκεῖ μὲν τὸ διώκειν ἔχει τὸ ἀντικείμενον, ἐνταῦθα δὲ λείπει, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Kratz. Ὡσαύτως δὲν ἁρμόζει ἡ ἀνάλυσις τοῦ Deuschle εἰς ῥῆμά τι οὔτε ἡ τροπὴ τοῦ Badham εἰς ῥημάτια. Προτι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

B XLV ΣΩ. Ἔχε[1] δὴ αὐτοῦ. τί ποτε αὖ νῦν λέγεις; ἐὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦμεν, ὥσπερ νῦν, πολλοὶ ἀθρόοι[2] ἄνθρωποι, καὶ ἡμῖν ἢ ἐν κοινῷ[3] πολλὰ σιτία καὶ ποτά, ὦμεν δὲ παντοδαποί, οἱ μὲν ἰσχυροί,[4] οἱ δὲ ἀσθενεῖς, εἷς δὲ ἡμῶν ἢ φρονιμώτερος περὶ ταῦτα, ἰατρὸς ὤν, ἢ δέ, οἷον εἰκός,[5] τῶν μὲν ἰσχυρότερος, τῶν δὲ ἀσθενέστερος, ἄλλο τι ἢ οὗτος, φρονιμώτερος ἡμῶν ὤν, βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς ταῦτα;[6]

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

C ΣΩ. Ἦ οὖν τούτων τῶν σιτίων πλέον ἡμῶν ἑκτέον αὐτῷ, ὅτι βελτίων ἐστίν, ἢ τῷ μὲν ἄρχειν[7] πάντα ἐκεῖνον δεῖ νέμειν, ἐν δὲ

μητέον τὸ ῥήματα, ὅπερ ἔχουσι μὲν ὀλίγα χειρόγραφα, ὅμως εἶναι πιθανώτερον· διότι ἐσχηματίσθη κατὰ τὰ ὀνόματα θηρεύειν ἐν 489B.

1 Τὴν φράσιν ταύτην μεταχειρίζεται, ἵνα δείξῃ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἐποχῆς, ὡς ἐν 460A καὶ ἐν Πρωταγόρ. 349. E. «Ἔχε δὴ— ἄξιον γάρ τοι ἐπισκέψασθαι ὃ λέγεις.» Ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς τοῦ Καλλικλέους, ὅτι κρείττονες εἶναι οἱ φρονιμώτεροι, εἶναι ἀτελής, ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὸ περὶ τὶ εἶναι φρονιμώτεροι.

2. Τὸ πολλοὶ ἀθρόοι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς πλεοναστικὸν ἢ ὡς ἐκ παραλλήλου σχῆμα, διότι σημαίνει πολλοὺς καὶ συνηθροισμένους, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. VI, 492. Δημοσθ. κατὰ Μειδίου, 557 «Πολλοὺς ἀθρόους ὑμῶν ἅμα ἑλᾷ.» καὶ Περὶ συμμορ. 186, B. «Ἀθρόα πολλὰ λαμβάνει.»

3. Ὑποτίθησι κοινόν τι ἀγαθόν, ὅπερ πρόκειται εἰς διανομήν.

4. Ἔθηκε τὸ ἐπίθετον τοῦτο, διότι ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ, ὅτι ἐν τῇ διανομῇ τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν οἱ ἰσχυροὶ ἔμελλον νὰ λάβωσι ποσὰ ἀνάλογα τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ὡς λέγει ὁ Cron.

5. Ἡ φράσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν, ὡς εἶναι φυσικόν.

6. Ἡ εἰς μετὰ αἰτιατικῆς ἐνταῦθα σημαίνει τὴν σχέσιν ἢ ἀναφοράν, ὡς καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 553. «Ἐγὼ δὲ τἄλλα μακάριος πέφυκ' ἀνήρ, πλὴν εἰς θυγατέρας.» Σοφοκλ. ἐν Οἰδ. ἐπὶ Κολ. 1121. Δὲν διαφέρει δὲ τῆς περὶ ταῦτα.

7. Εἶναι δοτικὴ αἰτιολογικὴ καὶ ἰσοδύναμος πρὸς τό, τῷ βελτίω εἶναι. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Σωκράτης θέλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Καλλικλέους, ὅτι ἔργον τοῦ ἄρχοντος εἶναι οὐχὶ τὸ αὐτὸν πλέον ἔχειν, ἀλλὰ τὸ διανέμειν τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸ προσῆκον μέτρον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ ἀναλίσκειν τε αὐτὰ καὶ καταχρῆσθαι[1] εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα οὐ πλεονεκτητέον, εἰ μὴ μέλλει ζημιοῦσθαι,[2] ἀλλὰ τῶν μὲν πλέον, τῶν δ' ἔλαττον ἑκτέον· ἐὰν δὲ τύχῃ πάντων ἀσθενέστατος ὤν, πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ,[3] ὦ Καλλίκλεις; οὐχ οὕτως, ὦ 'γαθέ;[4]

ΚΑΛ. Περὶ[5] σιτία λέγεις καὶ ποτὰ καὶ ἰατροὺς καὶ φλυαρίας[6]· ἐγὼ δὲ οὐ ταῦτα λέγω. D

ΣΩ. Πότερον οὖν τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις; φάθι ἢ μή.[7]

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν;

ΚΑΛ. Οὐ σιτίων γε οὐδὲ ποτῶν.

ΣΩ. Μανθάνω,[8] ἀλλ' ἴσως ἱματίων, καὶ δεῖ τὸν ὑφαντικώτατον[9]

1. Ἡ κατὰ πρόθεσις ἡ ἐν τῷ ῥήματι ὑπάρχουσα σημαίνει τὸ ὅλως διόλου, ὡς Ἰλιάδ. Α, 691. «Κατὰ δ' ἔκταθεν ὅσσοι ἄριστοι.» καὶ Μ, 13, «Κατὰ μὲν Τρώων θάνον ὅσσοι ἄριστοι.»

2. Μεταφορὰ ἐκ τῶν διαπραττόντων ἐγκληματικὴν πρᾶξιν.

3. Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐλάχιστον· ἐννοεῖται δ' ἔξωθεν τὸ ἑκτέον.

4. Λείπει τὸ ῥῆμα ἔχει.

5. Ἡ περὶ δὲν πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ, ὡς ἐνόμισεν ὁ Hirschig· διότι εἶναι συνήθης τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Πλ. ἐν Φαίδωνι, 109, Β. «Τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰωθότων λέγειν.» ἐν Νόμ. VI, C. «Περὶ μὲν δικαστήρια εἴρηκεν.» Ξενοφ 'Απομν. Ι,1.

6. Οἱ ἀρχαῖοι ἀναμιγνύουσι τὰς λέξεις φλυαρία, λῆρος, φλήναφος, καὶ τὰ τοιαῦτα μετὰ λέξεων δηλουσῶν σπουδαιοτέραν ἔννοιαν. Οὗτοι σκοποῦσι νὰ ταπεινώσωσι τὰ σπουδαῖα καὶ οὕτως ἀποτελοῦσιν ἀπροσδόκητόν τι σχῆμα, ὡς ὁ Δημοσθένης, τόμ. Ι, 175, ἔκδ. Reisk. «Δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἡμῶν τὰς ὁδοὺς ἀγαπᾷ κατασκευάζουσα καὶ κρήνας καὶ κονιάματα καὶ λήρους.» καὶ σελ. 157. «Λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τοιούτων φλυαριῶν ἐμπεπλήκασι τὴν πόλιν.» καὶ Πλάτ. ἐν Φαίδωνι 66, C. «Ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησι.» καὶ Γοργ 519, Α.

7 Φαίνεται, ὅτι ὁ Καλλικλῆς ὀργισθεὶς σιωπᾷ καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται τὴν φράσιν ταύτην.

8. Εἰρωνικῶς, ὡσεὶ ὁ Σωκράτης ἠδύνατο ἐκ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Καλλικλέους νὰ μάθῃ, τί οὗτος ἐννοεῖ, ὡς λέγει ὁ Cron.

9. Φαίνεται, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐκ προθέσεως ἐπιμένει ἐν τῷ ταπεινῷ τούτῳ εἴδει τῶν παραδειγμάτων. Διὰ τῆς τοιαύτης ἀντιθέσεως τῶν χαρακτήρων τὸ μέρος τοῦτο τοῦ διαλόγου γίνεται δραματικώτατον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέγιστον ἱμάτιον ἔχειν καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἀμπεχόμενον περιιέναι;[1]

ΚΑΛ. Ποίων ἱματίων;[2]

ΣΩ. Ἀλλ' εἰς ὑποδήματα δῆλον ὅτι δεῖ πλεονεκτεῖν τὸν φρο-
Ε νιμώτατον[3] εἰς ταῦτα καὶ βέλτιστον. τὸν σκυτοτόμον ἴσως μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδεμένον περιπατεῖν.

ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα; φλυαρεῖς ἔχων.[4]

ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα[5] λέγεις, ἴσως τὰ τοιάδε· οἷον γεωργικὸν ἄνδρα περὶ γῆν φρόνιμόν τε καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν,[6] τοῦτον δὴ ἴσως δεῖ πλεονεκτεῖν τῶν σπερμάτων καὶ ὡς πλείστῳ σπέρματι χρῆσθαι εἰς τὴν αὑτοῦ γῆν.

ΚΑΛ. Ὡς[7] ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες.

1. Προσέθηκε τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἵνα δείξῃ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ ὑφαντικωτάτου.

2. Ὁ Καλλικλῆς ὑποτίθεται μετὰ μεγάλης ἀγανακτήσεως τοῦτο λέγων. Μεταχειρίζεται ὁ Πλάτων τὴν ἀντωνυμίαν ποῖος πρὸς ἔνδειξιν εἰρωνείας ἢ ἐκπλήξεως, ὡς ἐν Θεκιτ. 180, Β. «Σωκρ. ἀλλ' οἶμαι, τὰ τοιαῦτα τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ σχολῆς φράζουσι.... Θεόδ. Ποίοις μαθηταῖς; οὐδὲ γίγνεται τῶν τοιούτων (δηλ. τῶν Ἡρακλειτείων) ἕτερος ἑτέρου μαθητής.» Ἡ δὲ γενικὴ ἐτέθη κατὰ τὴν προηγουμένην «ἀλλ' ἴσως ἱματίων.»

3. Ἔχουσι μὲν τὰ ἄριστα χειρόγραφα τὸν φρονιμώτερον, ὅπερ διατηρεῖ ὁ Stallbaum, ἀλλ' ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς ἁρμόζει ἐνταῦθα. Ὡς πρὸ ὀλίγου εἶπε τὸν ὑφαντικώτατον, οὕτως ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τὸν σκυτοτομικώτατον, ἀνθ' οὗ ἔθηκε τὸν φρονιμώτατον εἰς ὑποδήματα.

4. Συνήθης φράσις εἰλημμένη ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου, ἥτις εὑρηται συχνάκις παρὰ τοῖς κωμικοῖς, Ἀριστοφ. ἐν Νεφέλ. 509. «Τί κυπτάζεις ἔχων περὶ τὴν θύραν;» Ἡ μετοχὴ κατ' ὀλίγον συνέβη διὰ τῆς χρήσεως νὰ μὴ διατηρῇ τὴν σημασίαν, ἣν ἔχει τὸ ῥῆμα· κυρίως ὅμως σημαίνει, ὅτι ἔχει τις διαρκῶς, ὡς ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης τὴν φλυαρίαν. Ἡ μετοχὴ ἔχων πλεοναστικῶς κεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου προσώπου, ὡς Ἀριστοφ. ἐν Νεφέλ. 131. «Τί ταῦτ' ἔχων στραγγεύομαι;» καὶ Ἐκκλ. 853. «Τί γάρ ἐστιν' ἔχων;»

5. Τὸ μὲν τοιαῦτα ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα, τὸ δὲ τοιάδε εἰς τὰ ἑπόμενα. Ἔθηκε δὲ τὸ ἄρθρον, ἵνα δηλώσῃ τὰς τάξεις τῶν ἀντικειμένων.

6. Καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι ἐνταῦθα ὁ εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν ἔχων ἀνεπτυγμένην τὴν εἰδικότητα, περὶ ἧς ὁ λόγος, ὡς λέγει ὁ Jahn.

7. Διὰ δὲ τῆς προσβολῆς ταύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐ μόνον γε,[1] ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.

ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε καὶ κναφέας 491
καὶ μαγείρους[2] λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύει, ὥσπερ περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν σὺ ἐρεῖς περὶ τίνων[3] ὁ κρειττων τε καὶ φρονιμώτερος πλέον ἔχων δικαίως πλεονεκτεῖ; ἢ οὔτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξει[4] οὔτ' αὐτὸς ἐρεῖς;

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἔγω γε καὶ πάλαι λέγω. πρῶτον μὲν τοὺς κρείττους[5]

της ὁ πολιτικὸς σκοπεῖ νὰ κόψῃ τὸ δίκτυον, εἰς ὃ περιεπλέχθη.

1. Ἐννοεῖται λέγων ταὐτά. Ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενοφῶντος, IV, 4, 6 ὁ σοφιστὴς Ἱππίας ἐλέγχει τὸν Σωκράτη κατὰ παραπλήσιον τρόπον. «Καὶ ὁ μὲν Ἱππίας ἀκούσας ταῦτα ὥσπερ ἐπισκώπτων αὐτόν, Ἔτι γὰρ σύ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνα τὰ αὐτὰ λέγεις, ἃ ἐγὼ πάλαι ποτέ σου ἤκουσα; Ὅ δέ γε τούτου δεινότερον, ἔφη, ὦ Ἱππία, οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν· σὺ δ' ἴσως διὰ τὸ πολυμαθὴς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ λέγεις.»

2. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ἐλάμβανε τὰ παραδείγματα ἐκ τῶν τοιούτων βιομηχανικῶν τάξεων, οἱ εἰς ταῦτα ἀποβλέποντες καὶ οὐχὶ εἰς τὰς λογικὰς ἀποδείξεις κατεφρόνουν τοῦ Σωκράτους, ὡς τοῦτο λέγει σαφέστερον ὁ Πλάτων ἐν Συμποσίῳ, 221, Ε. «Εἰ ἐθέλει τις τοῦ Σωκράτους ἀκούειν λόγων, φανεῖεν ἂν πάνυ γελοῖοι τὸ πρῶτον. Ὀνους γὰρ κανθηλίους λέγει καὶ χαλκέας τινὰς καὶ σκυτοτόμους καὶ βυρσοδέψας, καὶ ἀεὶ διὰ τῶν αὐτῶν ταὐτὰ φαίνεται λέγειν. Ὥστε ἄπειρος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος πᾶς ἂν τῶν λόγων καταγελάσειε....» Τὰ αὐτὰ ἔλεγεν ὁ Κριτίας περὶ Σωκράτους καὶ τοῦτο εἶναι τεκμήριόν τι, ὅτι ὁ τῶν τριάκοντα κρύπτεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλικλέους. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 102.

3. Τὸ πλεονεκτεῖν συντάσσεται μετὰ τῆς περὶ καὶ αἰτιατικῆς, ὡς ἐν Λάχητ. 183, Α. «Οἷς οὐδὲν ἄλλο μέλλει ἢ τοῦτο ζητεῖν, ὅτι ἂν μαθόντες πλεονεκτοῖεν τῶν ἄλλων περὶ τὸν πόλεμον.» Ἐνταῦθα ὅμως ἐτέθη γενικὴ κατά τι εἶδος ἕλξεως, ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὸ προηγούμενον περὶ τούτων, ὡς λέγει ὁ Cron.

4. Τὸ ἀνέχεσθαι συντάσσεται μετὰ αἰτιατικῆς, Ἰσοκρ. ἐν Παν. 65, Β. «Τοὺς βαρβάρους οὕτω διέθεμεν, ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην.» Ἀλλὰ καὶ ἡ γενικὴ δὲν εἶναι ἀσυνήθης τοῖς ἀρχαίοις, Πλάτ. Ἀπολ. 31, Β. «Ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων.»

5. Ἡ φράσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήν, τούτους, οἳ κρείττους

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οἳ εἰσιν οὐ σκυτοτόμους λέγω οὐδὲ μαγείρους, ἀλλ' οἳ ἂν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ὦσιν, ὄντινα ἂν τρόπον εὖ οἰκοῖτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι,[1] ἱκανοὶ ὄντες ἃ ἂν νοήσωσιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμνωσι διὰ μαλακίαν τῆς ψυχῆς.

XLVI. ΣΩ. Ὁρᾷς, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὡς οὐ ταὐτὰ σὺ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ; σὺ μὲν γὰρ ἐμὲ φὴς ἀεὶ ταὐτὰ λέγειν, καὶ μέμφει[2] μοι· ἐγὼ δὲ σοῦ τοὐναντίον, ὅτι οὐδέποτε
C ταὐτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τοτὲ μὲν τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους τοὺς[1] ἰσχυροτέρους ὡρίζου, αὖθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους, νῦν δ' αὖ ἕτερόν τι ἥκεις ἔχων· ἀνδρειότεροί τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρείττους καὶ οἱ βελτίους. ἀλλ', ὦ 'γαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηθι, τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους καὶ εἰς ὅτι.

ΚΑΛ. Ἀλλ' εἴρηκά γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς πό-
D λεως πράγματα καὶ ἀνδρείους. τούτους γὰρ προσήκει τῶν πόλεων ἄρχειν, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἔστι, πλέον ἔχειν[3] τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων.

ΣΩ. Τί δέ; αὑτῶν,[4] ὦ ἑταῖρε; ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

εἰσίν. Ἡ ἀναφορικὴ πρότασις δὲν εἶναι πλεοναστική, ὡς νομίζει ὁ Cron, διότι σημαίνει τούτους, οἱ ὁποῖοι ὄντως ὑπάρχουσιν.

1. Ἐν ᾧ ὁ Καλλικλῆς ὥρισε τοὺς κρείττονας ὡς τοὺς φρονίμους περὶ τὰ πράγματα τῆς πόλεως, αἴφνης παρεισήγαγε καὶ τοὺς ἀνδρείους ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν βελτιόνων. Λοιπὸν λέγει πάντοτε διάφορα περὶ τῶν αὐτῶν.

2. Ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ καίπερ ἐλεγχόμενος ὁ Καλλικλῆς διὰ τὸ ἀσταθὲς τῆς ἑρμηνείας τῶν κρειττόνων, δὲν κολάζεται, ἀλλὰ αὖθις τοὺς κρείττονας ὡς τοὺς ἀκολαστοτέρους καὶ μᾶλλον ἀτυνειδήτους ὁρίζει. Αἴσχιστα δὲ συμπληροῖ καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ φυσικοῦ δικαίου.

3. Τὸ μέμφεσθαι συνηθέστερον συντάσσεται μετὰ αἰτιατικῆς.

4. Ἔχει τὸ ἄρθρον, διότι ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον ἐνταῦθα εἶναι τὰ αὐτά.

5. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο.

6. Σύγχυσις ὑπάρχει ἐν τοῖς χειρογράφοις, σύγχυσις ἐν τοῖς κριτικοῖς καὶ σύγχυσις ἐν τοῖς ἑρμηνευταῖς. Τὰ χειρόγραφα δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἕνα ἕκαστον λέγω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ, αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων;

ΚΑΛ. Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;

παρέχουσιν ἡμῖν ἀσφαλὲς ἔδαφος ὡς λέγει ὁ Cron. Ὁπωσδήποτε τίθεται ὡς βάσις ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Stephanus· Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; ἢ τί ἄρχοντας, ἢ ἀρχομένους; Πάντως προήγαγε τὴν κριτικὴν θεραπείαν τοῦ χωρίου ὁ ὀξυνούστατος Heindorf, ὅπτις ἔθηκεν ἐρωτηματικὸν μετὰ τὸ τί δὲ καὶ ἔγραψεν αὐτῶν ἀντὶ αὐτῶν, ἡ δὲ τελευταία εἰκασία τοῦ ἀνδρὸς ἐκυρώθη καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Κλαρκιανοῦ χειρογράφου, ὅπερ ὁμολογεῖται ὡς τὸ ἄριστον. Κατὰ τὸν Keck ἡ γραφὴ τοῦ ἀρίστου χειρογράφου εἶναι· Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους; Τὸ κείμενον τοῦτο πολλαχῶς καὶ ποικιλοτρόπως ὑπὸ τῶν κριτικῶν μεταβάλλεται. Ὁ μὲν Bekker καὶ ὁ Hirschig ἐξαλείφουσι τὴν δύσκολον φράσιν ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους, ὁ δὲ Hermann γράφει· Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; τί οἴει; ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους; Ὁ δὲ Stallbaum κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ὀλυμπιοδώρου προτείνει νὰ γραφῇ· Σω. Τί δὲ αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; Καλλ. Τί δή; Σω. Τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους; Παραλείποντες ἄλλας τινὰς διορθώσεις μνημονεύομεν τῆς ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς λογίου κ. Ι. Οἰκονομίδου γενομένης, ἣν ὀφείλομεν τῇ δημοσιεύσει τοῦ κ. Λιβαδᾶ. Οὗτος ἔγραψε· Τί δέ; αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε, ἄρχοντας ἢ τῶν ἀρχομένων; Ἡ γραφὴ αὕτη εἶναι ὄντως ἀξία νὰ κατέχῃ σπουδαίαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς κριτικῆς τοῦδε τοῦ χωρίου. Ὁ ἡμέτερος Λιβαδᾶς συνίστησι διὰ τῆς φράσεως τὴν διόρθωσιν, «ἥτις καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν ἀφαίρεσιν ἢ προσθήκην ἢ διανομήν, καὶ δι' ἧς βαίνει τακτικώτατα ὅλη τοῦ χωρίου ἡ ἔννοια ἄνευ πλαγίων καὶ βεβιασμένων ἐξηγήσεων.» Τὸ πρῶτον μέρος τῆς παρατηρήσεως ἴσως ἐλέχθη μετά τινος ὑπερβολῆς (διότι καὶ ἀφαίρεσις καὶ προσθήκη καὶ διάφορος διανομὴ ἐγένετο, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς παραβολῆς ταύτης τῆς γραφῆς πρὸς τὴν τῶν ἀρίστων χειρογράφων), ὅμως τὸ δεύτερον μέρος εἶναι ἀκριβέστερον, ὡς γίνεται καταληπτόν, ἂν τις λάβῃ ὑπ' ὄψει, ὁπόσαι βεβιασμέναι ἐξηγήσεις ἐδόθησαν τῷ χωρίῳ. π. χ. ὁ Schmidt νομίζει, ὅτι ἐκ τῶν ἡγουμένων πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν φράσιν πλέον ἔχειν προσήκει. Ὡσαύτως εὑρίσκουσιν οἱ ἑρμηνευταὶ μεγάλην δυσκολίαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς δευτέρας φράσεως καὶ δὴ ὁ Kratz ἐξηγεῖ ὡς βραχυλογίαν τοῦ ἐτυμολογικοῦ σχήματος, δηλ. τίνα ἀρχὴν ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους, ὅπερ λίαν βεβιασμέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐδὲν ποικίλον,[1] ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί,[2] σώφρονα ὄντα καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἄρχοντα
Ε τῶν ἐν ἑαυτῷ.

ΚΑΛ. Ὡς ἡδὺς εἶ![3] τοὺς ἠλιθίους λέγεις, τοὺς σώφρονας.[4]

νον. Ἄριστα ἐποίησεν ὁ κ. Οἰκονομίδης, ὅτι τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ Σωκράτους ἀναφέρει μόνον εἰς τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Καλλικλέους καὶ οὐχὶ εἰς τὰς προηγουμένας. Ὅτι τοῦτο εἶναι ὀρθόν, μαρτυρεῖ ἡ ἑπομένη ἀνάπτυξις τοῦ Σωκράτους. Μίαν μόνην ἀντίρρησιν ἔχομεν κατὰ τῆς Οἰκονομιδείου διορθώσεως. Ἡ διάζευξις τοῦ ἑαυτῶν ἢ ἀρχομένων δὲν εἶναι λογικῶς ὀρθή, διότι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἶναι ἀρχόμενοι. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἑαυτῶν ἢ ἄλλων, ὡς ὀλίγῳ μετ' ὀλίγον λέγει ὁ Σωκράτης. Διὰ τοῦτο προτιμῶμεν τὴν γραφὴν τὴν θεωρουμένην ὑπὸ πλείστων ὡς τῶν ἀρίστων χειρογράφων καὶ μὴ ἀπέχουσαν τῆς Στεφανείου ἀναγνώσεως. Ἐκ ταύτης ἐξάγεται σαφεστάτη ἔννοια. Τί λέγεις; ἐννοεῖς, ὦ φίλε, ἐκείνους, οἵτινες ἄρχουσιν ἑαυτῶν; ἢ τί ἐννοεῖς λέγων ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους; δηλ. τὸ τί εἶναι κατηγορηματικόν. Ἡ ἐρώτησις αὕτη δὲν ῥίπτεται αἴφνης, ἀλλὰ προπαρασκευάζεται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ χρησιμεύει ὡς βάσις πάντων τῶν ἑπομένων. Ὁ Σωκράτης ἐν 490 C εἶπεν, ὅτι ὁ ἄρχων πρέπει νὰ νέμῃ τὸ προσῆκον ἑκάστῳ καὶ νὰ μὴ πλεονεκτῇ εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Καλλικλῆς ὡς σκοπὸν τοῦ ἄρχοντος ἐνόει τὸ πλέον ἔχειν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ συνεννόησις. Διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης ἀναγκάζεται νὰ αἰτήσῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἄρχοντος.

1. Τὸ ποικίλον ἐνταῦθα σημαίνει ἀμφίβολον, δυσκόλως ἐννοούμενον, ἔχον ποικίλας σημασίας, ὡς τὰ μαντεύματα τῶν ἀρχαίων, Ἡρόδοτ. VII, 111 καὶ Πλάτ. ἐν Συμπ. 182, B.

2. Κατὰ τὸν Jahn τὸ πλῆρες εἶναι, λέγουσιν ἑαυτῶν ἄρχοντα.

3. Τοῦτο λέγεται μετὰ χαριέσσης πορίφρονήσεως. Ὁ Κοραῆς παραβάλλει τὴν φράσιν πρὸς τὴν Γαλλικήν, que tu es plaisant! Εἶναι εὐφημισμός, ἀντὶ νὰ εἴπῃ γελοῖος, εὐήθης. Καὶ ἡμεῖς ἐν παραπλησίᾳ περιστάσει λέγομεν, εἶσαι πολὺ νόστιμος.

4. Ἐπειδὴ ὁ Deuschle θεωρεῖ τοὺς σώφρονας ὡς ἐπεξηγματικὴν παράθεσιν εἰς τοὺς ἠλιθίους ἔθηκε κόμμα μετὰ τὸ λέγεις, ὅπερ δέχεται ὁ Münscher καὶ ὁ Cron. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἑρμηνευτῶν δὲν δέχονται τοῦτο, ἐξ ὧν ὁ Stallbaum παραβάλλει πρὸς τὸ ἐν 491 C «ἀλλὰ τοτὲ μὲν τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττονας τοὺς ἰσχυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ; Οὐδείς[1] ὅστις οὐκ ἂν γνοίη, ὅτι οὕτω λέγω.
ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα,[2] ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πῶς ἂν εὐδαίμων[3] γένοιτο ἄνθρωπος δουλεύων ὁτῳοῦν; ἀλλὰ τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ φύσιν καλὸν καὶ δίκαιον, ὃ ἐγώ σοι νῦν[4] παρρησιαζόμενος λέγω, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἐᾶν ὡς μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολάζειν,[5] ταύταις δὲ ὡς με- 492.

ροτέρους ὁρίζου.» Τὸ κόμμα δέον νὰ τεθῇ, διότι αἴρει ἐπομένας δυσκολίας. Ἑκάτερος τῶν διαλεγομένων, καίπερ διαφωνῶν πρὸς τὸν ἕτερον, ἀποκρίνεται καταφατικῶς. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι ὁ μὲν Σωκράτης ἐννοεῖ τοὺς σώφρονας, ὁ δὲ Καλλικλῆς τοὺς ἡλιθίους, ὡς λέγει ὁ Deuschle.

1. Ὁ Keck νομίζει, ὅτι τὸ καλεῖν εἰς μαρτυρίαν τὴν γνώμην τῶν παρόντων δὲν ἀνήκει τῷ Σωκράτει. Τούτου ἕνεκεν προτείνει, ἵνα τὸ χωρίον μεταβληθῇ οὑτωσί· Καλ. ὡς ἡδὺς εἶ· τοὺς ἡλιθίους λέγεις. Σω. τοὺς σώφρονας; Καλ. πῶς γὰρ οὔ; οὐδείς ὅστις οὐκ ἂν γνοίη. Σω. ὅτι οὐ τοῦτο λέγω. Κα. πάνυ γε σφόδρα κτλ. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τῶν παρόντων, ἀλλὰ λέγει, ὅτι πάντες ἐννοοῦσιν, διότι ὁμιλεῖ κατὰ τὴν συνήθη γλῶσσαν. Ὥστε ἀφ' οὗ ὁ Keck εὗρε τὴν ἔννοιαν ταύτην ἀντισωκρατικήν, ἔπρεπε νὰ θεωρήσῃ καὶ τὴν προηγουμένην, Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί.

2. Κατὰ τὸν Münscher συμπληροῦται διὰ τῆς φράσεως, ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν γνοίη ὅτι οὕτω λέγω, δηλ. δύναταί τις νὰ ἀγνοῇ τοῦτο ἤτοι ἕκαστος φρόνιμος θὰ εὕρῃ τοῦτο ἀκατάληπτον. Ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Cron δὲν δέχεται τοιαύτην συμπλήρωσιν, ἥτις ἤθελεν ἔχει ὑπόστασιν, ἂν ὁ Καλλικλῆς ἠμφισβήτει τὴν ὀρθότητα τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ αὐτοῦ κρατῶν διὰ τοῦ σώφρων. Τοῦτο ὅμως ὁ Καλλικλῆς δὲν ἀμφισβητεῖ, ἀλλὰ μόνον τοὺς σώφρονας θεωρεῖ ὡς ἡλιθίους. Κατὰ τὸν Cron ἐννοεῖται ἡ φράσις οὕτω λέγεις καί, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὁ Καλλικλῆς ἐννοεῖ σοὺς ἡλιθίους. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν· ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους λέγεις σώφρονας, δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἡλίθιοι, ἤτοι στερούμενοι εὐδαιμονίας· διότι πῶς δύναται νὰ γείνῃ εὐδαίμων ἄνθρωπος, ἐὰν δουλεύῃ εἰς οἱονδήποτε; Οὕτως ὁ ἐπεὶ αἰτιολογεῖ τὰ προηγούμενα· διότι ὁ Καλλικλῆς θεωρεῖ τοὺς ἡλιθίους ὡς στερουμένους εὐδαιμονίας 492Ε.

3. Τὸ εὐδαίμων θεωρεῖ ὡς ἀποτελοῦν ἔννοιαν ἀντίθετον τοῦ δουλεύων.

4. Διὰ τοῦ νῦν ὑποδεικνύει, ὅτι πρότερον, ὅτε ἀνέπτυσσε τὴν θεωρίαν τοῦ κατὰ φύσιν δικαίου, δὲν εἶχε τὴν νῦν παρρησίαν ἤτοι ἀναισχυντίαν.

5. Τὸ κολάζειν ἐνταῦθα ἔχει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίσταις οὔσαις ἱκανὸν εἶναι ὑπηρετεῖν[1] δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀποπιμπλάναι ὧν ἂν ἀεὶ ἡ ἐπιθυμία γίγνηται. ἀλλὰ τοῦτ', οἶμαι, τοῖς πολλοῖς οὐ δυνατόν· ὅθεν ψέγουσι τοὺς τοιούτους[2] δι' αἰσχύνην, ἀποκρυπτόμενοι τὴν ἀδυναμίαν, καὶ αἰσχρὸν δή φασιν εἶναι τὴν ἀκολασίαν, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐγὼ ἔλεγον,[3] δουλούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὶ[4] οὐ δυνάμενοι ἐκπορίζεσθαι ταῖς ἡδοναῖς πλήρωσιν ἐπαινοῦσι
B τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν αὑτῶν ἀνανδρίαν. ἐπεί γε οἷς[5] ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἢ βασιλέων υἱέσιν εἶναι ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει[6] ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν[7] τινα ἢ τυραννίδα ἢ δυναστείαν, τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον ἂν[8] εἴη σωφροσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις; οἷς[9] ἐξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγα-

τὴν σημασίαν τοῦ περιστέλλειν. Ὁ Καλλικλῆς τιμᾷ τὴν ἀκολασίαν, ἥτις ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σωφροσύνην.

1. Ὁ Καλλικλῆς μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ταύτην μὴ ἐννοῶν, ὅτι οὕτω καθιστᾷ τὸ ἰδανικὸν αὐτοῦ δοῦλον τῶν ἐπιθυμιῶν.

2. Ἐννοεῖ τοὺς δυνατοὺς ἀποπιμπλάναι.

3. Περὶ τούτου εἶπεν ὁ Καλλικλῆς ἐν 483, B καὶ C.

4. Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπους.

5. Ἐν ᾧ ἐνταῦθα ὑπάρχει δοτική, μετ' ὀλίγον ἡ σύνταξις μεταβαίνει εἰς αἰτιατικήν. Τοιαῦτα ὅμως παραδείγματα ποικιλίας συντάξεως ὑπάρχουσι πλεῖστα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Πλάτ. ἐν Συμποσ. 176. D. «Οὔτε αὐτὸς ἑκὼν εἶναι πόρρω ἐθελήσαιμι ἂν πιεῖν οὔτε ἄλλῳ συμβουλεύσαιμι ἄλλως τε καὶ κραιπαλῶντα ἔτι ἐκ τῆς προτεραίας.» καὶ Χαρμίδ. 173, B. «Ἐκ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων ἄλλο ἂν ἡμῖν τι ξυμβαίνοι ὑγιέσι τε τὰ σώματα εἶναι μᾶλλον ἢ νῦν καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ κινδυνεύοντας καὶ ἐν πολέμῳ σώζεσθαι....» Θουκυδ. II, 39.

6. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τύχῃ, ὅπερ συνέβη διὰ τῆς γεννήσεως.

7. Ἐνταῦθα, ὡς φαίνεται, ὑπαινίσσεται τὸν Ἀρχέλαον, οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσεν ὁ Πῶλος, 470, D.

8. Ἐν τοῖς χειρογράφοις λείπει ὁ ἄν, ὃν πολλοὶ τῶν ἐκδοτῶν προσθέτουσιν. Παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἁπαντᾷ ἐνίοτε εὐκτικὴ ἄνευ τοῦ ἄν· ἐν τῷ πεζῷ ὅμως λόγῳ ὑπό τινων ἀμφισβητεῖται.

9. Ἡ ἀντωνυμία συνετάχθη κατὰ τὸ ἐξόν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ἐπαγάγοιντο, δηλ. ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· οἵ, ἐξὸν αὐτοῖς—αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπαγάγοιντο.» Τοιαῦται ὅμως συντάξεις εἶναι συνήθεις, Πλάτ. ἐν Πολιτ. V, 465,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θῶν καὶ μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπα-
γάγοιντο τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων νόμον τε καὶ λόγον καὶ C
ψόγον;[1] ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγονότες εἴησαν ὑπὸ τοῦ καλοῦ[2]
τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης, μηδὲν πλέον νέμοντες[3]
τοῖς φίλοις τοῖς αὑτῶν ἢ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα ἄρχοντες ἐν τῇ
ἑαυτῶν πόλει; ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, ἣν φῂς[4] σὺ διώ-
κειν, ὧδ' ἔχει· τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν[5]
ἔχῃ, τοῦτ' ἔστιν ἀρετή τε καὶ εὐδαιμονία, τὰ δὲ ἄλλα ταῦτ' ἔστι
τὰ καλλωπίσματα, τὰ[6] παρὰ φύσιν συνθήματα[7] ἀνθρώπων, φλυα-
ρία καὶ οὐδενὸς ἄξια.

XLVII. ΣΩ. Οὐκ ἀγεννῶς[8] γε, ὦ Καλλίκλεις, ἐπεξέρ- D

Ε. «Οἷς ἐξὸν πάντα ἔχειν τὰ τῶν πολιτῶν οὐδὲν ἔχοιεν.» ἐν Συμποσ. 174, Ε «Οἷς μὲν γὰρ εὐθὺς παῖδά τινα τῶν ἔνδον ἀπαντήσαντα ἄγειν οὐ κατέκειντο οἱ ἄλλοι.»

1. Ὅρα τὰς παρισώσεις τοῦ Καλλικλέους, νόμον, λόγον, ψόγον.

2. Ὁ πολιτικὸς εἰκονίζει τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν σωφροσύνην ὥς τι ἐξωτερικόν. Τοῦτο λέγει μετὰ εἰρωνείας.

3. Κατὰ τὸν Καλλικλέα ὁ ἄρχων σκοπεῖ, ἵνα νέμῃ πλέον τοῖς φίλοις καὶ ἔλαττον τοῖς ἐχθροῖς, ἤτοι νὰ ὠφελῇ ἐκείνους καὶ βλάπτῃ τούτους.

4. Διὰ τοῦ ῥήματος τούτου δηλοῦται, ὅτι ὁ Καλλικλῆς δὲν πιστεύει, ὅτι ὄντως ὁ φιλόσοφος διώκει τὴν ἀλήθειαν. Ὁμοίως ὑβρίζει τὸν φιλόσοφον καὶ ἐν 484Ε.

5. Ἐπικουρίαν λέγει τὴν ἱκανότητα πρὸς κτῆσιν ἀπολαύσεων καὶ ἀποσόβησιν τῶν κωλυμάτων.

6. Ὁ Heindorf ἐνόμιζεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ τοῦτο τὸ ἄρθρον, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι εἶναι παράθεσις. Πιθανώτερον λέγει ὁ Stallbaum, ὅτι τὸ πρὸ τοῦ καλλωπίσματα ἄρθρον ἠδύνατο νὰ παραλειφθῇ· διότι ἡ σύνταξις ἔχει οὕτωσί· τὰ δὲ ἄλλα ταῦτα, τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα, ἐστὶ καλλωπίσματα, φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια. Ἡ περίοδος αὕτη περιέχει τὸ κακοηθέστατον μέρος τῆς θεωρίας τοῦ Καλλικλέους.

7. Οὕτως ὀνομάζει τὰ ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν ἀνθρώπων προελθόντα, ἐν γένει πᾶν τὸ συντεθειμένον, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. V, 4, 6. «Ἦν σύνθημα, ἐπεὶ καθίζοιντο, παίειν.» Τὸ χωρίον τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐν Κρατύλῳ, 443, Ε. «Συνθήματα εἶναι τὰ ὀνόματα καὶ δηλοῦν τοῖς συνθεμένοις τὰ πράγματα.» Περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φύσιν ὁμιλεῖ μετὰ περιφρονήσεως.

8. Ὁ μὲν Σχολιαστὴς ἑρμηνεύει· «Ἀντὶ τοῦ ἀτενῶς καὶ ἀκάμπτως» ὁ δὲ Κοραῆς διὰ τοῦ θρασέως. Τὸ οὐκ ἀγεννῶς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ γενναίως, ὅπερ λέγεται εἰρωνικῶς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χει[1] τῷ λόγῳ παρρησιαζόμενος· σαφῶς γὰρ σὺ νῦν λέγεις, ἃ οἱ ἄλλοι διανοοῦνται μέν, λέγειν δὲ οὐκ ἐθέλουσι.[2] δέομαι οὖν ἐγώ σου μηδενὶ τρόπῳ ἀνεῖναι, ἵνα τῷ ὄντι κατάδηλον γένηται πῶς βιωτέον. καί μοι λέγε· τὰς μὲν ἐπιθυμίας φῂς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις[3] οἷον δεῖ εἶναι, ἐῶντα δὲ αὐτὰς ὡς μεγίστας πλήρωσιν αὐταῖς ἁμόθεν γέ ποθεν[4] ἑτοιμάζειν,[5] καὶ τοῦτο εἶναι τὴν ἀρετήν;[6]

Ε ΚΑΛ. Φημὶ ταῦτα ἐγώ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι εὐδαίμονες εἶναι.[7]

ΚΑΛ. Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ[8] εὐδαιμονέστατοι εἶεν.

Διὰ τοῦ ἐπιρρήματος δὲ τούτου σημαίνει τὸ ἀνδρικὸν θάρρος τοῦ Καλλικλέους, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Κίμωνος 13. «Ὑποστάντων δὲ τῶν Περσῶν καὶ δεξαμένων οὐκ ἀγεννῶς, κρατερὰ μάχη συνέστη.»

1. Ἡ μεταφορὰ εἴληπται ἐκ τῆς μάχης.

2. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Πλάτων διὰ τοῦδε τοῦ διαλόγου ἀγωνίζεται κατὰ πολλῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν γνώμην τῷ Καλλικλεῖ. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 105.

3. Ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, εἰ μέλλει τις εἶναι τοιοῦτος, οἷον δεῖ αὐτὸν (δηλ. τὸν ἄνθρωπον) εἶναι.

4. Ἡ διόρθωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸν ἡμέτερον Κοραῆν, ἐν ᾧ πάντα τὰ χειρόγραφα εἶχον, ἀλλοθέν γέ ποθεν. Ἡ δὲ εἰκασία τοῦ Ἕλληνος κριτικοῦ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ πάντων τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν. Σημαίνει δὲ τὸ ἁμόθεν ἀπό τινα τόπον, ἀπὸ κανὲν μέρος, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. VII, 798, Β. «Μηχανὴν δὴ δεῖ τὸν νομοθέτην ἐννοεῖν ἁμόθέν γέ ποθεν, ὅν τινα τρόπον τοῦτ' ἔσται τῇ πόλει.»

5. Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ δεῖ, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ κολαστέον.

6. Τὸ κατηγορούμενον ἔχει τὸ ἄρθρον· διότι ἡ ἀρετὴ παρίσταται ὡς ζητουμένη.

7. Ὁμοία ἀντίθεσις γνώμης ὑπάρχει παρὰ Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 6, 10. «Ἔοικας, ὦ Ἀντιφῶν, τὴν εὐδαιμονίαν οἰομένῳ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν εἶναι· ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ μὲν μηδενὸς δεῖσθαι θεῖον εἶναι, τὸ δὲ ὡς ἐλαχίστων ἐγγυτάτῳ τοῦ θείου.»

8. Τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχε καὶ ὁ Κριτίας. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 102. Ὅμοια λέγει ὁ Σωκράτης ἐν Φαίδωνι, 65, Α. «Καὶ δοκεῖ γέ που, ὦ Σιμμία, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ᾧ μηδὲν ἡδὺ τῶν τοιούτων μηδὲ μετέχει αὐτῶν, οὐκ ἄ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δή[1] καὶ ὡς γε σὺ λέγεις δεινὸς ὁ βίος. οὐ γάρ τοι θαυμάζοιμ' ἄν, εἰ Εὐριπίδης ἀληθῆ ἐν τοῖσδε λέγει, λέγων·

τίς δ' οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν;[2]

καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως[3] τέθναμεν· ὅπερ ἤδη[4] του ἔγωγε καὶ ἤ- 493

ξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τείνειν τοῦ τεθνάναι ὁ μηδὲν φροντίζων τῶν ἡδονῶν, αἵ διὰ τοῦ σώματός εἰσιν.»

1. Πῶς συνάπτονται ταῦτα μετὰ τῶν ἡγουμένων; Ὁ Καλλικλῆς ἤλεγξε τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους ὡς ἄσκοπον, διότι κατὰ ταύτην οἱ νεκροὶ ἠδύναντο νὰ ἦναι εὐδαιμονέστατοι. Πρὸς τοῦτο ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται, ἀλλ' ὅμως δὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον σου ὁ βίος εἶναι ἄσκοπος καὶ μωρός· διότι κατὰ τὸν Εὐριπίδην, ὃν τιμᾷς, ἡ λεγομένη ζωὴ εἶναι θάνατος, δηλ. οἱ ζῶντες εἶναι νεκροί. Ἄρα καὶ σύ, ὡς ἐγώ, θεωρεῖς εὐδαιμονεστάτους τοὺς νεκρούς. Καὶ ὅμως ὑπάρχει διαφορά, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς. Κατὰ τὸν μῦθον τοῦ δράματος, ἐξ ἧς ἐλήφθη τὸ ἀπόσπασμα, Γλαῦκος ὁ υἱὸς τοῦ Μίνωος καὶ τῆς Πασιφάης καταπεσὼν ἐν πίθῳ πλήρει μέλιτος ἔθανεν. Ὁ τὸ πτῶμα εὑρὼν ὁ μάντις Πολύειδος ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ Μίνωος νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ζωήν. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο, ἐκλείσθη ἐν εὐρυχώρῳ τάφῳ μετὰ τοῦ πτώματος, εἰς ὃ ἐπλησίασεν ὄφις. Τοῦτον ἐφόνευσεν ὁ Πολύειδος, ἀλλ' ἐλθὼν ἄλλος ἀπέδωκε τὴν ζωὴν τῷ νεκρῷ ὄφει διά τινος βοτάνης. Διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ὁ Πολύειδος ἐπαναγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν τὸν Γλαῦκον ἀπηλλάγη τῆς φυλακῆς. Οἱ σύγχρονοι τοῦ Πλάτωνος, οἵτινες ἦσαν ὀξεῖς νοῆσαι, ἐνόουν ἴσως τὸν ὑπαινιγμόν, ὅτι ἡ μὲν θεωρία τοῦ Καλλικλέους ποιεῖ τὴν ψυχὴν νεκράν, ἡ δὲ τοῦ Σωκράτους ἐπανάγει ταύτην εἰς τὴν ζωήν, ὡς ὁ Πολύειδος τὸν Γλαῦκον.

2. Τὰ ἰαμβεῖα ἐκ τοῦ Φρίξου ἔχουσιν ὧδε·

Τίς δ' οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν
τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν κάτω νομίζεται;

Παρὰ τῷ Στοβαίῳ τοῦτο εὑρίσκεται ὀλίγον παρηλλαγμένον, σελ. 602. Τὴν θεωρίαν ταύτην παρῳδήσας ὁ Ἀριστοφάνης ἔτρεψεν εἰς τὸ γελοῖον ἐν Βατραχ. 1477.

Τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
τὸ πνεῖν δὲ δεινὸν καὶ τὸ καθεύδειν κώδιον;

3. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὸ ἴσως περὶ τοῦ ἀληθῆ εἶναι τὸν ἐν μύθῳ λόγον ἢ μή· τὸ δὲ τῷ ὄντι, ὅτι ὅ γε μῦθος αὐτὸ τοῦτο τῷ ὄντι καὶ διατεταμένως διϊσχυρίζεται, τὸ θάνατον εἶναι τῆς ψυχῆς τὴν μετὰ τοῦ σώματος ζωήν.»

4. Ἡ ἀρχαία κοινὴ γραφὴ εἶναι, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ, καὶ ταύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν, καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῖν σῆμα,[2] τῆς δὲ ψυχῆς τοῦτο,[3] ἐν ᾧ ἐπιθυμίαι εἰσί, τυγχάνει ὂν οἷον[4] ἀναπείθεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἄνω κάτω. καὶ τοῦτο ἄρα τις μυθολογῶν[5] κομψὸς[6] ἀνήρ, ἴσως Σικελός τις ἢ Ἰταλικός, παράγων[7]

την ἔχουσι καί τινα χειρόγραφα. Τινὲς τῶν κριτικῶν ἀπορρίπτουσι τὸ ὅπερ, ὁ δὲ Hermann καὶ ὁ Badham τρέπουσι τὸ ἤδη εἰς ἦ δή, ὅπερ πολλοὶ δέχονται.

1. Τὰς δόξας ταύτας, ὡς φαίνεται, ἤντλησεν ὁ Πλατων ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Πυθαγορείου Φιλολάου, ὅστις ἐκδιωχθεὶς τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος ἦλθεν εἰς Θήβας, ἔνθα ἐδίδασκε. Περὶ τούτου Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέγει ἐν Στρωμ. σελ. 434. «Τί δέ; οὐχὶ καὶ Ἡράκλειτος θάνατον μὲν γένεσιν καλεῖ; Πυθαγόρας δὲ καὶ τῷ ἐν Γοργίᾳ Σωκράτει ἐμφερῶς, ἐν οἷς φησιν· θάνατός ἐστιν, ὁκόσα ἐγερθέντες ὁρέωμεν, ὁκόσα δὲ εὕδοντες, ὕπνος.» καὶ Σέξτος ὁ ἐμπειρικός, ΙΙΙ, 24.

2. Ἡ παραβολὴ αὕτη ἀποδίδεται συνήθως τῷ Πυθαγορείῳ Φιλολάῳ, Πλάτ. ἐν Κρατύλ. 400, Β. καὶ ἐν Φαίδων. 62 Β. Ὅμως καταρρέει ἐκ τῶν Ὀρφικῶν, οἵτινες ἐθεώρουν τὸ σῶμα ὡς δεσμωτήριον τῆς ψυχῆς.

3. Ἐννοεῖ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς. Ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ διαιρεῖ τὴν ψυχὴν εἰς τρία, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν.

4. Τὸ ἐπιθυμητικὸν κατὰ τύχην εἶναι τοιοῦτον, ὥστε ἀναπείθεται, δηλ. μεταπίπτει ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἐπιθυμίαν. Λοιπὸν τὸ ἐπιθυμητικὸν κατὰ αὐθαίρετον παραγωγὴν ἐκ τοῦ ἀναπείθεσθαι ὠνομάσθη πίθος.

5. Κατὰ δύο τρόπους ὁ Πλάτων ἀποδεικνύει τὰ θεωρήματα αὐτοῦ μυθικῶς καὶ διαλεκτικῶς. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 38 Ὁ τὴν παραγωγὴν ποιήσας ἐμυθολόγει, δὲν ἀπεδείκνυε λογικῶς.

6. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Οὐ τὸν πιθανόν, ἀλλὰ τὸν τεχνικὸν ἢ σπουδαῖον φησί. Σικελικὸς δ', ἢ Ἰταλικός, οἷον Ἐμπεδοκλῆς.» Τὸ ἐπίθετον κομψὸς δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ εἰρωνικῶς, διότι ὁ Πλάτων καὶ ἀλλαχοῦ μεταχειρίζεται τοῦτο περὶ φιλοσόφων, ἐν Κρατύλ. 49. «Τοὺς κομψοὺς περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν.» ἐν Φιλήβ. 53, C. «Οὐκ ἀκηκόαμεν, ὡς ἀεὶ γένεσίς ἐστιν, οὐσία δὲ οὐκ ἔστι τοπαράπαν ἡδονῆς; κομψοὶ γὰρ δή τινες αὖ τοῦτον τὸν λόγον ἐπιχειροῦσι μηνύειν ἡμῖν.» καὶ Πολιτ. VI, 505, Β. Τινὲς μὲν ἐννοοῦσι τὸν Ἐμπεδοκλέα, ἄλλοι δὲ τὸν Φιλόλαον, ὅπερ πιθανώτερον.

7. Κυριολεκτικῶς παράγω σημαίνει φέρω τι πλησίον ἄλλου τινός, ὥστε γενναται ὁμοιότης τις, καθ' ἃ λέγει ὁ Cron, ὡς τὰς λεξεις τοῖς πράγμασιν. Ὁ Πλάτων συνήθως μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα ἐπὶ ἐτυμολογιῶν, αἵτινες γίνονται διὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ ὀνόματι διὰ τὸ πιθανόν[1] τε καὶ πειστικὸν ὠνόμασε πίθον,
τοὺς δὲ ἀνοήτους[2] ἀμυήτους· τῶν δ' ἀμυήτων τοῦτο τῆς ψυχῆς, B
οὗ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσί, τὸ ἀκόλαστον αὐτοῦ[3] καὶ οὐ στεγανόν, ὡς
τετρημένος εἴη[4] πίθος, διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας. τοὐναν-
τίον δή οὗτος σοί,[5] ὦ Καλλίκλεις, ἐνδείκνυται ὡς τῶν ἐν Ἅιδου
—τὸ ἀειδές[6] δὴ λέγων—οὗτοι ἀθλιώτατοι ἂν εἶεν οἱ ἀμύητοι,

μικρᾶς μεταβολῆς τῶν φωνηέντων.

1. Τοιαύτας παραγωγὰς ἠγάπα ὁ Φιλόλαος. Τὰ δὲ ἐπίθετα πιθανὸν καὶ πειστικὸν πρέπει νὰ ληφθῶσιν εἰς παθητικὴν σημασίαν, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. II, 2, 1. «Πιθανοὶ δ' οὕτως εἰσί τινες, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ προσταττόμενον, πρότερον πείθονται.»

2. Ἀνόητοι λέγονται ἐκεῖνοι, ὧν δὲν ἄρχει ὁ νοῦς, ἀλλ' αἱ ἐπιθυμίαι. Τὸ ἀμυήτους δὲν ἔχει τὴν μεταφορικὴν σημασίαν, δηλ. δὲν σημαίνει τοὺς μὴ μεμυημένους εἰς μυστήρια, ἀλλὰ τοὺς μὴ κεκλεισμένους, τοὺς μὴ στεγανούς, τοὺς τετρημένους. Ἀφ' οὗ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ὠνόμασε πίθον, προσηκόντως τοὺς ἀκολάστους τετρημένους εἶπεν.

3. Ἡ φράσις αὕτη θεωρεῖται ὡς ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὁ Heindorf ἤγειρε τὴν ἀπορίαν, ποῦ ἀναφέρεται τὸ αὐτοῦ. Δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχήν, διότι διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ γένους ἐνταῦθά γε ἤθελεν εἶναι ἀσαφές· δὲν ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ τοῦτο τῆς ψύχης, διότι τὸ ἀκόλαστον οὐχὶ ὡς μέρος τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ἀλλ' ὡς αὐτὸ τοῦτο εἰκονίζεται.' Τὸ ἄτοπον τοῦτο γεννᾶται, ἂν ἡδὲ ἡ φράσις θεωρηθῇ ὡς παρένθεσις. Τούτου ἕνεκεν προὔτεινε νὰ γραφῇ διὰ τὸ ἀκόλαστον. Ὡσαύτως ὁ Keck τὸ προηγούμενον εἰσὶ τρέπει εἰς εἰς. Οὕτω δηλοῦται τὸ αἴτιον, ἀλλ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Schmidt, ὅτι ἡ ἐπανάληψις τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἡ παραβολή, γίνεται ἀφόρητος. Ὁ Vögelin ἐξάγει ἐκ πασῶν τῶν δυσκολιῶν θεωρῶν τὴν γενικὴν αὐτοῦ οὐχὶ ὡς μεριστικήν, ἀλλ' ὡς ποιότητος δηλ. τὸ ἀκόλαστον τὸ ἰδιάζον ἢ προσῆκον εἰς τὸ ἐπιθυμητικόν.

4. Ἐξηρτᾶται ἔκ τινος λεκτικοῦ ῥήματος, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὠνόμασεν. Ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψει τὸν τετρημένον πίθον τῶν Δαναΐδων.

5. Ἡ δοτικὴ αὕτη ἀνήκει συντακτικῶς εἰς τὸ τοὐναντίον, δηλ. ὁ Σικελικὸς ἀνὴρ ἔχει ἐναντίαν ἔνδειξιν πρὸς τὴν ἰδικήν σου.

6. Ἀειδὲς εἶναι τὸ ἀόρατον, ἐν Φαίδων. 50, D καὶ 80, C. Διὰ τῆς παρενθέσεως δηλοῖ ὁ Πλάτων, ὅτι ὁ τὴν ἀλληγορίαν ποιήσας δὲν ἐνόει τὸν χῶρον, ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων, ἀλλὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς πνευματικὸν βίον. Οὕτως ἐνδείκνυται, ὅτι ἡ τιμωρία τῶν Δαναΐδων δὲν ὑπάρχει μό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ φοροῖεν εἰς τὸν τετρημένον πίθον ὕδωρ ἑτέρῳ[1] τοιούτῳ τετρημένῳ κοσκίνῳ· τὸ δὲ κόσκινον ἄρα λέγει, ὡς ἔφη ὁ πρὸς ἐμὲ
C λέγων,[2] τὴν ψυχὴν εἶναι· τὴν δὲ ψυχὴν κοσκίνῳ ἀπείκασε τὴν τῶν ἀνοήτων ὡς τετρημένην, ἅτε οὐ δυναμένην στέγειν[3] δι' ἀπιστίαν τε καὶ λήθην.[4] ταῦτ' ἐπιεικῶς[5] μὲν ἐστιν ὑπό[6] τι ἄτοπα, δηλοῖ μὴν[7] ὅ ἐγὼ βούλομαί σοι ἐνδειξάμενος, ἐάν πως[8] οἷός τε ὦ, πεῖσαι μεταθέσθαι,[9] ἀντὶ τοῦ ἀπλήστως καὶ ἀκολάστως ἔχοντος βίου τὸν κοσμίως[10] καὶ τοῖς ἀεὶ παροῦσιν ἱκανῶς καὶ

νον ἐν Ἅιδου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ παρ' ἐκείνοις, ὧν ἄρχουσιν αἱ ἐπιθυμίαι.

1. Ὁ πίθος καὶ τὸ κόσκινον εἶναι σκεύη διαφέροντα μὲν κατὰ τὸ εἶδος (ἕτερον), ὅμοια δὲ κατὰ τὴν ποιότητα (ἀμφότερα εἶναι τετρημένα).

2. Ἐννοεῖ τὸν Σικελικὸν ἄνδρα, ὅστις ἐποίει τὴν ἀλληγορίαν.

3. Ἐνταῦθα παραλείπεται τὸ οὐδέν, ὡς γίνεται δῆλον ἐν Πολιτ. IV, 717. «Δημοκρατία ψυχὴν ἔχουσα ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ὀρεγομένην καὶ πληροῦσθαι τούτων δεομένην, στέγουσαν δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀνηνύτῳ καὶ ἀπλήστῳ κακῶν νοσήματι ξυνεχομένην.» Ἀφ' οὗ ἓν μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐπιθυμητικόν, παρέβαλε πρὸς πίθον, ἴσως φαίνεται ὀλίγον ἄτοπον, ὅτι τὴν ὅλην ψυχὴν ἀπεικάζει κοσκίνῳ. Καθ' ὅλου ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει ἀσάφειά τις, ἀλλὰ ταύτης αἴτιος εἶναι οὐχὶ ὁ Πλάτων ἀλλ' οἱ Πυθαγόρειοι, οἵτινες ἐν ταῖς ἀλληγορίαις αὐτῶν ἦσαν σκοτεινότατοι.

4. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ. «Ἀπιστίαν μὲν τῷ μηδὲ ὅλως παραδέχεσθαι, λήθην, δὲ τῷ παραδέχεσθαι μέν, ἐπιλανθάνεσθαι δέ.»

5. Τὸ ἐπιεικῶς σημαίνει βεβαίως ἢ ἱκανῶς. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ ἑρμηνεύσωμεν διὰ τοῦ σχεδόν, διότι κωλύει ἡ φράσις ὑπό τι. Τὴν δυσκολίαν αἴρει ὁ Batham τρέπων τὸ ἐπιεικῶς μὲν εἰς ἀπεικασμένˑ.

6. Κατὰ τὸν Krüger εἶναι τιμῆσις καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὑπάτο πά τι.

7. Ἐνταῦθα εἶναι ἰσοδύναμον πρὸς τὸ μέντοι=ὅμως.

8. Ὁ ἡμέτερος Κοραῆς λέγει· «Τὸ δὲ ἐάν πως ἢ εἴπως ἐν ταῖς τοιαύταις φράσεσιν οὐκ ἄλλως ἑρμηνεύει ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια ἢ διὰ τοῦ Μήπως, ἢ τοῦ Δωρικοῦ πᾶς (ἀντὶ τοῦ πῶς). Τοῦ πρώτου παράδειγμα, μήπως δυνηθῶ νὰ σὲ πείσω' τοῦ δευτέρου, πᾶς δυνηθῶ νὰ σὲ πείσω».

9. Τὸ ῥῆμα τοῦτο σημαίνει τὴν μεταβολὴν τῆς γνώμης, ὡς καὶ ἐν Πολιτ. I, 334, E.

10. Ἐπειδὴ τὸ κοσμίως ποιεῖ ἀντίθεσιν εἰς τὸ ἀκολάστως, γίνεται χιαστὸν σχῆμα, ὡς λέγει ὁ Cron.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐξαρκούντως ἔχοντα βίον ἐλέσθαι. ἀλλὰ πότερον[1] πείθω τί σε καὶ μετατίθεσαι[2] εὐδαιμονεστέρους εἶναι τοὺς κοσμίους τῶν ἀκολάστων, ἢ οὐδ' ἂν ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα μυθολογῶ, οὐδέν τι μᾶλλον μεταθήσει;

ΚΑΛ. Τοῦτ'[3] ἀληθέστερον εἴρηκας, ὦ Σώκρατες.

XLVIII ΣΩ. Φέρε δή,[4] ἄλλην σοι εἰκόνα λέγω ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου[5] τῇ νῦν. σκόπει γὰρ εἰ τοιόνδε λέγεις περὶ τοῦ βίου ἑκατέρου, τοῦ τε σώφρονος καὶ τοῦ ἀκολάστου, οἷον εἰ δυοῖν ἀνδροῖν ἑκατέρῳ πίθοι πολλοὶ εἶεν, καὶ τῷ μὲν ἑτέρῳ ὑγιεῖς[6] καὶ πλήρεις, ὁ μὲν οἴνου, ὁ δὲ μέλιτος, ὁ δὲ γάλακτος,[9] καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλῶν,[10] νάματα δὲ σπάνια καὶ χαλεπὰ[11] ἑκάστου τούτων εἴη καὶ μετὰ πολλῶν πόνων καὶ χαλεπῶν ἐκποριζόμενα· ὁ

1. Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων εἰς τὴν εἰρημένην ἀλληγορίαν δὲν ἀποδίδει ἀποδεικτικὴν σπουδαιότητα.

2. Εἶναι βραχυλογία ἀντί, μετατιθέμενος λέγεις ἢ γιγνώσκεις, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ, I, 14 «Ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι» ἀντὶ μεταγνόντες ἔγνωσαν.

3. Ἡ ἀντωνυμία τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀρνητικὸν μέρος τῆς προηγουμένης ἐρωτηματικῆς προτάσεως, δηλ. ὁ Καλλικλῆς μένει ἀμετάπειστος.

4. Μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Καλλικλέους ἡ προσθήκη τῆς δευτέρας παραβολῆς φαίνεται ὀλίγον παράδοξος, ὅμως αὕτη προάγει τὴν πρώτην, διότι ποιεῖ σαφεστέραν τὴν διαφορὰν τῶν δύο τρόπων τοῦ βίου.

5. Ἐννοεῖ τὴν σχολὴν τῶν Πυθαγορείων, ἐξ ἧς ἔλαβε τὴν εἰρημένην παραβολήν. Σχολὴν δὲ ὀνομάζομεν τοὺς ἀκολουθοῦντας ταῖς αὐταῖς ἀρχαῖς ὡς ἐνταῦθα φιλοσοφικαῖς. Γυμνάσιον λέγεται καὶ ἐπὶ πνευματικῶν ἀσκήσεων, ἐν Πολιτ. VI, 498, B.

6. Οἱ ἀρχαῖοι συνηθέστατα ἐν τοῖς ἐπιθέτοις ὅμοιος, ἴσος καὶ τοῖς τοιούτοις ἔχουσι βραχυλογίας· καὶ δὴ ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου, ἐξ οὗ τὴν νῦν ἔλεξα, Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 495.

7. Πίθοι εἶναι αἱ παντοειδεῖς ἐπιθυμίαι.

8. Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τετρημένα καὶ σαθρὰ ἀγγεῖα τοῦ ἑτέρου.

9. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ «Οἶνον μέν, ὡς τροφιμώτατον, γάλα δὲ ὡς πρώτην τροφήν, μέλι δέ, ὡς τὴν ἐν τροφῇ γλυκυθυμίαν παρείληφεν.

10. Δηλαδὴ τοιούτων νεμάτων.

11. Ὀνομάζονται χαλεπά, διότι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὲν οὖν ἕτερος[1] πληρωσάμενος μήτ' ἐποχετεύοι[2] μήτε τι φροντίζοι, ἀλλ' ἕνεκα τούτων ἡσυχίαν ἔχοι· τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ μὲν νάματα, ὥσπερ καὶ ἐκείνῳ, δυνατὰ μὲν πορίζεσθαι, χαλεπὰ δέ, τὰ δ' ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά, καὶ[3] ἀναγκάζοιτο ἀεὶ καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πιμπλάναι αὐτά, ἢ[4] τὰς ἐσχάτας λυποῖτο λύπας·[5] ἆρα τοιούτου[6] ἑκατέρου ὄντος τοῦ βίου, λέγεις τὸν τοῦ ἀκολάστου εὐδαιμονέστερον εἶναι ἢ τὸν τοῦ κοσμίου; πείθω τί σε ταῦτα λέγων συγχωρῆσαι[7] τὸν κόσμιον βίον τοῦ ἀκολάστου ἀμείνω εἶναι, ἢ οὐ πείθω;

494

ΚΑΛ. Οὐ πείθεις, ὦ Σώκρατες. τῷ μὲν γὰρ πληρωσαμένῳ ἐκείνῳ[8] οὐκέτ' ἔστιν ἡδονὴ οὐδεμία, ἀλλὰ τοῦτο ἔστιν, ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸ ὥσπερ λίθον ζῆν, ἐπειδὰν πληρώσῃ,[9] μήτε χαί-

μετὰ πολλοῦ πόνου παρασκευάζονται.

1. Οὗτος εἶναι ὁ σώφρων.

2. Ἡ ἐπὶ σημαίνει προσθήκην δηλ. ἀφ' οὗ ἅπαξ ἐπλήρωσε τοὺς πίθους, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐπιχέῃ ἄλλο ῥευστόν.

3. Τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι ἀναγκάζοιτο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ καὶ ἔν τισι χειρογράφοις λείπει, ὁ Hermann παρενέβαλε τὸν δέ, ὃν ὑποστηρίζει ὁ Cron.

4. Τὸ ἢ ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ εἰ δὲ μή, δηλ. εἰ δὲ μὴ πιμπλαίη.

5. Ἐννοεῖ τὰς μεγίστας λύπας, ὡς λέγομεν καὶ ἐσχάτους κινδύνους. Κυρίως τὰ ἀφῃρημένα δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχωσι πληθυντικὸν ἀριθμόν, ἀλλ' ἔχουσι τοιοῦτον, ὅταν πληρῶσι θέσιν συγκεκριμένων.

6. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἀνακεφαλαιοῖ τὴν παραβολὴν περὶ τῶν δύο τρόπων τοῦ βίου.

7. Ἐπειδὴ αἱ παραβολαὶ δὲν ἔχουσι μεγάλην ἀποδεικτικὴν δύναμιν, μετεχειρίσθη τὸ συγχωρῆσαι, ὅπερ ἔχει ἀσθενῆ σημασίαν.

8. Ἔθηκε τὴν ἀντωνυμίαν ἐκεῖνος πρὸς δήλωσιν, ὅτι ὁ τοῦ κοσμίου βίος κεῖται μακρὰν τοῦ Καλλικλέους.

9. Ὁ Deuschle ἠθέτει τὴν φράσιν, ἐπειδὰν πληρώσῃ, νομίζων, ὅτι αὕτη προσετέθη ὑπό τινος θέλοντος νὰ ἐξηγήσῃ, πότε ἡ εἰκονιζομένη κατάστασις ἄρχεται. Ἀλλ' ὁ Keck τὴν φράσιν θεωρεῖ ἀναγκαίαν· διότι ἡ σύνταξις ἔχει οὑτωσί· τὸ προηγούμενον τοῦτο εἶναι τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ ὥσπερ λίθον ζῆν τὸ κατηγορούμενον. Ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτο εἶναι τό, ἐπειδὰν πληρώσῃ μήτε χαίροντα ἔτι μήτε λυπούμενον, δηλ. ζῆν. Ἂν ἔλειπεν ἡ ἀθετουμένη φράσις, τὸ μήτε χαίροντα ἔτι μήτε λυπούμενον ἔπρεπε νὰ συνάψωμεν μετὰ τοῦ ὥσπερ λίθον ζῆν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ροντα ἔτι μήτε λυπούμενον. ἀλλ' ἐν τούτῳ ἐστὶ τὸ ἡδέως ζῆν, B
ἐν τῷ ὡς πλεῖστον ἐπιρρεῖν.[1]

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη γ', ἂν πολὺ ἐπιρρέῃ, πολὺ καὶ τὸ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Χαραδριοῦ[2] τινα αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. καί μοι λέγε· τὸ τοιόνδε λέγεις,[3] οἷον πεινῆν καὶ πεινῶντα ἐσθίειν;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ διψῆν γε καὶ διψῶντα πίνειν; C

ΚΑΛ. Λέγω, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἁπάσας[4] ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦν χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν.

XLIX ΣΩ. Εὖγε, ὦ βέλτιστε· διατέλει γὰρ ὥσπερ ἤρξω, καὶ ὅπως μὴ ἀπαισχυνεῖ. δεῖ δέ, ὡς ἔοικε, μηδ'[5] ἐμὲ ἀπαισχυνθῆναι.

'Αλλ' ὁ λίθος οὔτε χαράν, οὔτε λύπην αἰσθάνεται.

1. Ὁ Καλλικλῆς διὰ τοῦ ῥήματος τούτου ἐπανέρχεται εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Σωκράτους.

2. Ἡ λέξις ἔχει συγγένειαν πρὸς τὴν χαράδραν καὶ σημαίνει εἶδός τι ὀρνέου ἀηδοῦς φωνῆς καὶ χρώματος, ὅπερ διαιτᾶται ἐν χαράδραις 'Αριστοτέλ. Περὶ ζώων ἱστορ. VIII, 5. Ὁ μὲν Τίμαιος ἐν τῷ Λεξικῷ λέγει, ὅτι τινὲς τὸν χαραδριὸν ὀνομάζουσιν Αἴθυιαν. Ὁ δὲ Κοραῆς νομίζει, ὅτι ἡ Αἴθυια εἶναι ἡ παρὰ τοῖς νεωτέροις βουταναρία, παρὰ τὸ βουτῶ. Τέλος ὁ Σχολιαστὴς δίδει τὴν ἑξῆς σημείωσιν· «Χαραδριὸς ὄρνις τις, ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. Εἰς ὃν ἀποβλέψαντες, ὡς λόγος, οἱ ἰκτεριῶντες, ῥᾷον ἀπαλλάττονται· ὅθεν καὶ ἐγκρύπτουσιν αὐτὸν οἱ πιπράσκοντες, ἵνα μὴ προῖκα ὠφελῶνται οἱ κάμνοντες'

Καὶ μὶν καλύπτει. Μῶν χαραδριὸν περνᾷς;

ὡς φησιν Ἱππῶναξ.» Τὴν ἰδιότητα τῆς ταχείας ἐκκρίσεως οἱ νεώτεροι παρατηροῦσιν ἐν τῇ νήσσῃ καὶ ἡμεῖς περὶ τοιούτων ἀνθρώπων λέγομεν 'σὰν πάπια. . . . . Διὰ τῆς παραβολῆς λοιπὸν ταύτης εὐφυέστατα ὁ Σωκράτης ταπεινόνει τὸν ἀκόλαστον βίον, ὃν θέλει νὰ ἐξάρῃ ὁ Καλλικλῆς.

3. Δηλαδὴ τὸ ἡδέως ζῆν, ὡς λέγει ὁ Stallbaum.

4. Οὕτω καθολικῶς λέγων ὁ Καλλικλῆς παρέχει τῷ φιλοσόφῳ ἀφορμὴν πρὸς ἔλεγχον· διότι ὑπάρχουσι πληρώσεις ἐπιθυμιῶν αἰσχραί.

5. Τὸ μηδὲ=καὶ—μή, ὄχι μό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ πρῶτον μὲν εἰπέ, εἰ καὶ ψωρῶντα[1] καὶ κνησιῶντα,[2] ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ κνῆσθαι, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον εὐδαιμόνως ἔστι ζῆν.

D ΚΑΛ. Ὡς ἄτοπος[3] εἶ, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀτεχνῶς δημηγόρος.[4]

ΣΩ. Τοιγάρτοι, ὦ Καλλίκλεις, Πῶλον μὲν καὶ Γοργίαν καὶ ἐξέπληξα καὶ αἰσχύνεσθαι ἐποίησα, σὺ δὲ οὐ μὴ[5] ἐκπλαγῇς οὐδὲ μὴ αἰσχυνθῇς· ἀνδρεῖος[6] γὰρ εἶ. ἀλλ' ἀποκρίνου μόνον.

ΚΑΛ. Φημὶ τοίνυν καὶ τὸν κνώμενον ἡδέως ἂν βιῶναι.[7]

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἡδέως, καὶ εὐδαιμόνως;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

E ΣΩ. Πότερον εἰ τὴν κεφαλὴν μόνον κνησιῷ,[8] ἢ ἔτι τί[9] σε

νον σύ, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ μὴ ἀπαισχυνθῶ.

1. Παρὰ τὸ ψώρα, ὅπερ κυρίως εἶναι ἐπίθετον κατὰ παράλειψιν τοῦ νόσος.

2. Τὸ ῥῆμα τοῦτο σημαίνει αἰσθάνομαι φαγοῦραν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ξυσθῶ. Τὰ ταπεινὰ παραδείγματα τοῦ Σωκράτους δεικνύουσιν, εἰς ὁπόσα ἄτοπα ἄγει ὁ ὁρισμὸς τοῦ Καλλικλέους.

3. Κυριολεκτικῶς ἄτοπον ὀνομάζεται τὸ μὴ ὂν ἐν τῷ προσήκοντι αὐτοῦ τόπῳ. Καὶ ἐνταῦθα ὁ Καλλικλῆς λέγει, ὅτι εἰς τοιοῦτον διάλογον δὲν ἁρμόζουσι τὰ τοιαῦτα παραδείγματα. Ὁ Γοργίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν εἶναι οἱ κομψοὶ τῆς ἡμέρας, οἵτινες πανταχοῦ τὸ καλὸν θηρεύουσιν.

4. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἔχει προσβλητικὴν σημασίαν, ἀλλ' ἥκιστα ἁρμόζει εἰς τὸ σῶμα τοῦ πολιτικοῦ.

5. Τὸ οὐ μὴ φέρεται εἰς μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς μετὰ ἐρωτήσεως. «Ὦ μιαρώτατε, τί ποιεῖς; οὐ μὴ καταβήσει;» Ἀριστοφάν. ἐν Σφηξὶ 896. εἰς μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς ἄνευ ἐρωτήσεως. «Οὔ σοι μεθέψομαί ποτε.» Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1052 καὶ εἰς ὑποτακτικὴν κατ' ἀόριστον, ὡς ἐνταῦθα. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σὺ βεβαίως δὲν θὰ ἐκπλαγῇς.

6. Οὐχὶ ἀσκόπως μετεχειρίσθη ὁ Σωκράτης τὸ ἐπίθετον. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς ἔλεγεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 491, B, ὅτι ὁ πολιτικὸς πρέπει νὰ ἦναι φρόνιμος καὶ ἀνδρεῖος, ὁ Σωκράτης ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὴν ἀνδρείαν, ἣν τιμᾷ ὁ πολιτικός. Ποιεῖ δὲ τὸ ἐπίθετον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ προηγούμενον ἐκπλαγῆναι.

7. Τὴν ἀπόκρισιν ταύτην δίδωσιν ὁ Καλλικλῆς οἱονεὶ χαριζόμενος εἰς τὸν Σωκράτη, ὅστις κατέρχεται εἰς οὕτω ταπεινὰ παραδείγματα.

8. Ἐκ τῶν ἡγουμένων πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ ἀπόδοσις, αὐτὸν φῆς ἡδέως ἂν βιῶναι.

9. Κατ' εὐφημισμὸν ἐκφράζεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐρωτῶ; ὅρα, ὦ Καλλίκλεις, τί ἀποκρινεῖ, ἐάν τίς σε τὰ ἐχόμενα τούτοις[1] ἐφεξῆς ἅπαντα ἐρωτᾷ· καὶ[2] τούτων τοιούτων ὄντων κεφάλαιον, ὁ τῶν κιναίδων βίος[3] οὗτος οὐ δεινὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ ἄθλιος; ἢ τούτους τολμήσεις[4] λέγειν εὐδαίμονας εἶναι, ἐὰν ἀφθόνως ἔχωσιν ὧν δέονται;

ΚΑΛ. Οὐκ αἰσχύνει εἰς τοιαῦτα ἄγων, ὦ Σώκρατες, τοὺς λόγους;[5]

ΣΩ. Ἡ γὰρ ἐγὼ ἄγω ἐνταῦθα,[6] ὦ γενναῖε, ἢ ἐκεῖνος, ὃς ἂν φῇ ἀνέδην οὕτω τοὺς χαίροντας, ὅπως ἂν χαίρωσιν, εὐδαίμονας

ἀορίστως ἀντὶ νὰ ὁρμάσῃ μέλη τοῦ σώματος, ἅπερ χάριν αἰδοῦς θέλει νὰ ἀποφύγῃ κατὰ τὸν Stallbaum

1. Ἡ δοτικὴ αὕτη συντακτικῶς ἀνήκει εἰς τὸ ἐφεξῆς, ὅπερ συντάσσεται δοτικῇ, Πλάτ. ἐν Φιλήβ. 34, C, «Τὸ δ' ἐφεξῆς τούτοις πειρώμεθα λέγειν.» καὶ ἐν Νόμ. 796, E. «Τὸ τοίνυν τούτοις ἐφεξῆς περὶ τὰ τῶν Μουσῶν». Διότι τὸ ἔχεσθαι συντάσσεται γενικῇ. Ὁ Bekker ἐνόμισεν, ὅτι πρέπει νὰ διορθώσωμεν τὸ ἐχόμενα εἰς ἑπόμενα, ὅπερ δὲν ἐδέξαντο οἱ κριτικοί. Ὁπωσδήποτε ἡ φράσις εἶναι πλεοναστικῶς ἐκπεφρασμένη.

2. Ἐνταῦθα ὁ Heindorf προσθέτει τὸ ἄρθρον τό. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ κεφάλαιον συνήθως ἔχει τὸ ἄρθρον, ἀλλὰ ἄνευ τούτου εὑρίσκεται. Κεφάλαιον εἶναι τὸ τελευταῖον ὅριον, τὸ ἔσχατον ἄκρον.

3. Τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶναι ἐκφραστικώτατον κατὰ τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου, ὃν ὑποστηρίζει ὁ Καλλικλῆς.

4. Ὁ τοιοῦτος βίος οὕτω προσβάλλει τὴν ἠθικήν, ὥστε ὁ Καλλικλῆς δὲν ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ κίναιδος ὑπάρχει τὸ θηλυκὸν κίναιδα, ὅπερ σημαίνει τὴν ἑταίραν.

5. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἐκφράσεως εἶναι ἐντονώτερος τῆς προστακτικῆς, αἰσχύνου, ἐντράπου.

6. Τὸ ἐνταῦθα ἀποδίδονται εἰς τὸ εἰς τοιαῦτα· ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο σημαίνει τὴν εἰς τόπον κίνησιν, τὸ δὲ ἐνταῦθα τὴν ἐν τῷ τόπῳ στάσιν, γεννᾶται ἀνωμαλία τις. Ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται πρὸς δήλωσιν τῆς εἰς τόπον κινήσεως, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. I. 4, 16. «Ἀκούων οὖν ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι—, ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελθεῖν.» καὶ αὐτόθι VII, 4, 34. καὶ Πλάτ. ἐν Ἀπολογίᾳ 36, C. «Ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἱ ἐλθὼν μήτε ὑμῖν μήτε ἐμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι.»

7. Ὁ Stephanus ἔγραφεν ἀναίδην, οὗ ἡ γραφὴ δικαίως ἀπορρίπτεται. Τὸ ἀνέδην ἐκ τοῦ ἀνίημι παραγόμενον σημαίνει ἀχαλίνωτα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

495 εἶναι, καὶ μὴ διορίζηται[1] τῶν ἡδονῶν ὁποῖαι ἀγαθαὶ καὶ κακαί;[2] ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν[3] λέγε, πότερον φῂς εἶναι τὸ αὐτὸ ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, ἢ εἶναί τι τῶν ἡδέων, ὃ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν;

ΚΑΛ. Ἵνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος[4] ἡ ὁ λόγος, ἐὰν ἕτερον φήσω εἶναι, τὸ αὐτό φημι εἶναι.[5]

ΣΩ. Διαφθείρεις,[6] ὦ Καλλίκλεις, τοὺς πρώτους λόγους, καὶ οὐκ ἂν ἔτι μετ' ἐμοῦ ἱκανῶς τὰ ὄντα ἐξετάζοις, εἴπερ παρὰ τὰ δοκοῦντα σαυτῷ ἐρεῖς.[7]

χωρὶς νὰ ἐμποδίζηται ὑπὸ οὐδενός, ὡς Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 312. C. «Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὰν βούλωνται ἀνέδην τοῖς παρ' αὐτοῖς συγγενέσθαι σοφισταῖς καὶ ἤδη ἄχθωνται λάθρα συγγιγνόμενοι.» καὶ ἐν Νόμ. XI, 919. «Εὑρεῖν μηχανήν, ὅπως ἤθη μὴ ἀνέδην ἀναισχυντίας καὶ ἀνελευθέρου ψυχῆς μέτοχα συμβήσεται γίγνεσθαι.»

1. Ἡ ὑποτακτικὴ αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὃς ἄν. Ὁ Σωκράτης τὴν ἐπιρριφθεῖσαν μομφὴν τεχνηέντως ἀποδίδει εἰς τὸν μεμφόμενον, δηλ. οὐχὶ ἐγώ, ἀλλὰ σὺ ἄγεις εἰς αἰσχρά.

2. Ἂν ὁ Καλλικλῆς ἔλεγεν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἡδοναὶ ἀγαθαὶ καὶ κακαί, ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ ἤθελεν εἶναι ἀκριβής. Ὅρα 499 C.

3. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δεικνύει, ὅτι μένει καιρός, ὅπως μὴ ἡ μομφὴ ἀποδοθῇ εἰς τὸν Καλλικλέα. Ἐνταῦθα ὁ διάλογος συγκεντροῦται ἐν τῷ ζητήματι περὶ τῆς ταὐτότητος ἢ διαφορᾶς τοῦ ἡδέος ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ.

4. Ἡ μετοχὴ αὕτη δὲν εἶναι τοῦ ἀνομολογεῖσθαι, ὅπερ ἀημαίνει ἐπαναλαμβάνειν τὴν ὁμολογίαν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ α τοῦ στερητικοῦ καὶ τοῦ ὁμολογούμενος. Ἐνταῦθα ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τοῦτο φησίν· ἐγὼ μὲν ἕτερον τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος διανοοῦμαι· ἀλλ' ἵνα μὴ ἀσύμφωνος ὦ ἑαυτῷ, ταῦτα εἶναι φημὶ τὰ αὐτά.» Διὰ τῆς φράσεως λοιπὸν ταύτης ὁ πολιτικὸς θέλει νὰ ἀφήσῃ ἀτραπόν, ἵνα διαφύγῃ ἂν γείνῃ ἀνάγκη.

5. Δὲν εἶναι ἀνδρεῖος καὶ γενναῖος ὁ ἄλλα φρονῶν καὶ ἄλλα λέγων καὶ ματὴν ὁ πολιτικὸς οὗτος μετὰ κομπορρημοσύνης ἔλεγεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ ἀνδρείας.

6. Ὁ Σωκράτης κατανοῶν τὴν πονηρίαν τοῦ σοφιστοῦ, κατηγορεῖ αὐτοῦ, ὅτι, ἐν ᾧ ἤλεγχε τὸν Γοργίαν καὶ Πῶλον δι' ἔλλειψιν παρρησίας, πάσχει τὸ αὐτό. Ὁ Σχολιαστὴς γράφει· «Τοὺς ἑαυτοῦ δηλονότι, ἐν οἷς ἐμέμφετο Γοργίαν καὶ Πῶλον, ὡς παρὰ τὰ δοκοῦντα αὐτοῖς δι' αἰσχύνην ἀποκριναμένους. Αὐτὸς δὲ ἐπηγγέλλετο παρρησιαζόμενος πᾶσαν εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν.»

7. Δείπει ἡ παρρησία, σπουδαιότατος ὅρος, ὃν ὁ Σωκράτης ἐ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Καὶ γὰρ σύ,[1] ὦ Σώκρατες. B

ΣΩ. Οὐ τοίνυν ὀρθῶς ποιῶ[2] οὔτ' ἐγώ, εἴπερ[3] ποιῶ τοῦτο, οὔτε σύ· ἀλλ', ὦ μακάριε, ἄθρει,[4] μὴ οὐ τοῦτο ἦ τὸ ἀγαθόν, τὸ πάντως[5] χαίρειν· ταῦτά τε γὰρ τὰ νῦν δὴ αἰνιχθέντα[6] πολλὰ καὶ αἰσχρὰ φαίνεται συμβαίνοντα, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΑΛ. Ὡς σύ γε[7] οἴει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Σὺ δὲ τῷ ὄντι, ὦ Καλλίκλεις, ταῦτα ἰσχυρίζει;[8]

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ ὡς σοῦ σπουδάζοντος;[9] C

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα.

ΣΩ. Ἴθι δή μοι, ἐπειδὴ οὕτω δοκεῖ, διελοῦ[10] τάδε· ἐπιστήμην που καλεῖς τι;

ἀρχῇ τοῦ μετὰ τοῦ Καλλικλέους διαλόγου ἐζήτησεν.

1. Ἐννόησον τὴν φράσιν παρὰ τὰ δοκοῦντα λέγεις.

2. Περιέμενέ τις τὸ ῥῆμα ποιοῦμεν, ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀποκρίνεται πρὸς τὴν φράσιν τοῦ Καλλικλέους, καὶ γὰρ σύ.

3. Ὁ Σωκράτης δὲν δέχεται, ὅτι ἄλλα φρονεῖ καὶ ἄλλα λέγει. Ἂν ὅμως ὑποτεθῇ, καταδικάζει καὶ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο.

4. Βλέπε, πρόσεχε. Ἀθρήματα σημαίνει τὰ δῶρα, ἅπερ ἔδιδον οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ τῇ νύμφῃ, ὅτε τὸ πρῶτον ἔβλεπον αὐτήν. Ὁ Σωκράτης ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ Καλλικλέους ἐπὶ τούτου, ὅτι, ἂν ταὐτίσῃ τὸ ἀγαθὸν μετὰ τοῦ ἡδέος, θέλει θεωρήσει τοὺς κιναίδους καὶ τοὺς τοιούτους εὐδαίμονας.

5. Δηλαδὴ κατὰ πάντα τρόπον.

6. Τὰς συνεπείας τοῦ τοιούτου ὁρισμοῦ ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μόνον ὑπῃνίξατο. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τῷ γὰρ τοῦ κιναίδων βίου ὀνόματι κακὰ πολλὰ συνεσημαίνετο.»

7. Ὁ Καλλικλῆς διὰ τῆς φράσεως ταύτης θέλει νὰ καταςήσῃ τὰς συνεπείας τοῦ ἰδίου ἰσχυρισμοῦ ὡς ὑποκειμενικὴν δόξαν τοῦ Σωκράτους.

8. Ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης, ἂν καίπερ τὰς συνεπείας ἀποκρούων ὁ Καλλικλῆς, ὅμως ἐμμένει ἐν τῷ ἰσχυρισμῷ αὐτοῦ.

9. Ὁ μὲν Καλλικλῆς θέλει παντὸς τρόπου νὰ ἀφίνῃ διεξόδους, ὁ δὲ Σωκράτης ἐπιθυμεῖ, ἵνα κατὰ δυνατὸν ταύτας κλείῃ. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος φοβεῖται μὴ ὁ πολιτικὸς ἠττηθεὶς εἴπῃ, ὅτι οὐχὶ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων ἔλεγε ταῦτα. Ἀφ' οὗ ὁ φιλόσοφος διὰ παραβολῶν καὶ εἰκόνων καὶ διὰ τῆς εἰς τὸ αἴσχιστον ἐπαγωγῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταπείσῃ τὸν ἰσχυρογνώμονα Καλλικλέα, ἀναλαμβάνει τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ πανοπλίαν, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τοῦτον εἰς ὁμολογίαν.

10. Μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ἀνδρείαν νῦν[1] δὴ ἔλεγές τινα εἶναι μετὰ ἐπιστήμης;

ΚΑΛ. Ἔλεγον γάρ.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὡς ἕτερον[2] τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα ἔλεγες;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Τί δέ; ἡδονὴν καὶ ἐπιστήμην ταὐτὸν ἢ ἕτερον;

D ΚΑΛ. Ἕτερον δήπου, ὦ σοφώτατε σύ.[3]

ΣΩ. Ἦ καὶ ἀνδρείαν ἑτέραν ἡδονῆς;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Φέρε δὴ ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα, ὅτι Καλλικλῆς ἔφη Ἀχαρνεὺς[4] ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν ταὐτὸν εἶναι, ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ[5] ἕτερον.

ξιαιρεῖσθαι, διότι πρόκειται περὶ χωρισμοῦ ἐννοιῶν.

1. Τὸ νῦν κεῖται μετὰ τοῦ παρωχημένου τῆς ὁριστικῆς, ἵνα δηλώσῃ τὸ πρὸ ὀλίγου. Οὕτως ὁ Καλλικλῆς ἐν 491. B συνέδεσε τὴν ἔννοιαν τοῦ φρονίμου μετὰ τῆς τοῦ ἀνδρείου.

2. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις τὴν μετοχὴν ὄν, ἥτις πολλαχοῦ παραλείπεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Εὐριπίδ. ἐν Ἱκέτισ. 301. «Ὡς ἀχρεῖον τὰς γυναῖκας εὖ λέγειν.» καὶ Θουκυδ. II, 35, «ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν.» Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 6. 5.

3. Ὁ Καλλικλῆς σκώπτει τὸν φιλόσοφον, ὅτι ἐρωτᾷ περὶ πραγμάτων γνωστῶν. Διὰ τῆς ὁμολογίας ὅμως ταύτης περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν. Ὅρα 497, D.

4. Ἀχαρναὶ εἶναι δῆμος τῆς Οἰνηΐδος φυλῆς. Ὅτι ὁ Πλάτων λέγει τὸν Καλλικλέα Ἀχαρνέα, ἀτίκειται πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Cron, ὅτι ὁ πολιτευτὴς οὗτος εἶναι πλαστὸν ὄνομα. Ὁ δὲ Σωκράτης παίζων μετεχειρίσθη τὸ ὄνομα τοῦ δήμου, ὡς ἐν τοῖς ψηφίσμασι, ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς λοιποῖς συμβολαίοις, ἵνα δείξῃ μετὰ χάριτος εἰς τὸν πολιτικόν, ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ φιλοσόφου συνάπτεται εἶδός τι συμβολαίου, ὅπερ ὁ Καλλικλῆς μόνος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαλύσῃ.

5. Τὴν πρότασιν τοῦ Schmidt, ὅπως τὸ ἀγαθοῦ τρέψωμεν εἰς ἡδέος παρὰ τὸ κῦρος τῶν χειρογράφων, θερμῶς ὑποστηρίζει ὁ Cron. Οὕτως πρὸ ὀλίγου ὁ Καλλικλῆς ὡμολόγησεν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀνδρεία τοῦ ἡδέος καὶ οὐχὶ τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ἕτερον. Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ὁ αὐτὸς εἶ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Σωκράτης δέ γε ἡμῖν ὁ Ἀλωπεκῆθεν[1] οὐχ ὁμολογεῖ ταῦτα. ἢ ὁμολογεῖ;

ΣΩ. Οὐχ ὁμολογεῖ· οἶμαι δέ γε οὐδὲ[2] Καλλικλῆς, ὅταν αὐτὸς **E** αὑτὸν θεάσηται ὀρθῶς.[3] εἰπὲ γάρ μοι τοὺς εὖ πράττοντας[4] τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐ τοὐναντίον ἡγεῖ πάθος πεπονθέναι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν, εἴπερ ἐναντία ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλοις, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν ἔχειν ὥσπερ περὶ ὑγιείας ἔχει καὶ νόσου; οὐ γὰρ ἅμα δή-

πεν, ὅτι ἡδὺ καὶ ἀγαθὸν εἶναι ταὐτόν. Ἆρα ὁ Σωκράτης ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸ ἀγαθὸν ἀντὶ τοῦ ἡδέος. Διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἀντὶ τοῦ ἡδέος ἐγένετο σαφέστερον, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Münscher, τὸ ἄτοπον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ Καλλικλέους. Ὁ Καλλικλῆς λέγει (ὅπερ ἀτοπώτατον), ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀνδρεία δὲν εἶναι ἀγαθόν. Βεβαίως τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα δὲν ἀποτελοῦσιν ἀπόδειξιν, ἀλλὰ δὲν κωλύεται, ἵνα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὑποδειχθῇ τὸ ἄτοπον. Ταῦτα εἶναι ἡ βάσις τῆς ἑπομένης ἀποδείξεως. Ἡ ταύτισις τοῦ ἡδέος ἐξετάζεται ἐν 495 E, — 497 D. Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἰσχυρισμοῦ ἐν ὄψει λαμβάνεται ἐν 497 E.

μενον ἐν τοῖς λόγοις, ὡς ἐνόμιζε, φιλόσοφον.

2. Δηλαδὴ ὄχι μόνον ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Καλλικλῆς δὲν θὰ ὁμολογήσῃ.

3. Ὁ Καλλικλῆς δὲν θέλει ὁμολογήσει, ὅταν παρατηρήσῃ, ὅσα συμβαίνουσιν ἐν αὐτῷ τῷ Καλλικλεῖ, π. χ. ὅτι ἡ ἡδονὴ συνυπάρχει τῇ λύπῃ.

4. Τὸ εὖ πράττειν διαφέρει τοῦ εὐτυχεῖν, καθ' ὅσον ἐκεῖνο μὲν γεννᾶται ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὑποκειμένου, τοῦτο δὲ ἐκ τύχης. Ξενοφῶν εἰς Ἀπομν. III, 9, 14 «Ἐρομένου δὲ πάλιν εἰ καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐπιτήδευμα νομίζοι εἶναι, πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἔγωγ', ἔφη, τύχην καὶ πρᾶξιν ἡγοῦμαι· τὸ μὲν γὰρ μὴ ζητοῦντα ἐπιτυχεῖν τινι τῶν δεόντων εὐτυχίαν οἶμαι εἶναι· τὸ δὲ μαθόντα τε καὶ μελετήσαντά τι εὖ ποιεῖν εὐπραξίαν νομίζω, καὶ οἱ τοῦτο ἐπιτηδεύοντες δοκαῦσί μοι εὖ πράττειν».

5. Διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων ἀνέρχεται εἰς τὸν γενικὸν νόμον, ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἀποκλείει τὸ κακόν. Ἂν λοιπὸν τὸ ἀγαθὸν ἦτο τὸ αὐτὸ τῷ ἡδεῖ, ἔπρεπε καὶ τό

1. Ἡ Ἀλωπεκὴ εἶναι δῆμος τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς. Εἰκάζομεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ δήμου τοῦ Καλλικλέους, ἠθέλησε νὰ ὑπομνήσῃ τὸν γνωστὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀχαρνέων μετά τινος παιζούσης εἰρωνείας· τοῦτ' αὐτὸ ἐπιτηδεύεται ὁ Καλλικλῆς διὰ τῆς ὑπομνήσεως τῆς ἀλώπεκος, πρὸς ἣν πόρρωθεν θέλει νὰ παραβάλῃ τὸν πονηρευό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

που ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἄνθρωπος,[1] οὐδὲ ἅμα ἀπαλλάττεται ὑγιείας τε καὶ νόσου.

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Οἷον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβὼν[2] σκόπει. 496 νοσεῖ που ἄνθρωπος ὀφθαλμούς, ᾧ ὄνομα ὀφθαλμία;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐ δήπου καὶ ὑγιαίνει γε ἅμα τοὺς αὐτούς;[3]

ΚΑΛ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν.

ΣΩ. Τί δέ; ὅταν τῆς ὀφθαλμίας ἀπαλλάττηται, ἆρα τότε καὶ τῆς ὑγιείας[4] ἀπαλλάττεται τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τελευτῶν ἅμα ἀμφοτέρων ἀπήλλακται;

ΚΑΛ. Ἥκιστά γε.

ΣΩ. Θαυμάσιον γάρ, οἶμαι, καὶ ἄλογον γίγνεται·[5] ἢ γάρ;

Β ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐν μέρει, οἶμαι, ἑκάτερον καὶ λαμβάνει καὶ ἀπολλύει;[6]

ἡδὺ νὰ ἀποκλείῃ τὸ λυπηρόν, ὅπερ δὲν συμβαίνει. Ἆρα τὸ ἀγαθὸν εἶναι διάφορον τοῦ ἡδέος, δηλ. οὐχὶ τὸ αὐτό. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 61.

1. Ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ τίθεται τὸ ἄρθρον, ὡς ἐν Φαίδωνι 80, C. «Ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὁρατὸν αὐτοῦ σῶμα — ἐπιεικῶς συχνὸν ἐπιμένει χρόνον.» καὶ 170.

2. Ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, περὶ ὅτου τοῦ σώματος σκοπεῖν βούλει, περὶ τούτου σκόπει ἀπολαβὼν αὐτό. Τὸ δὲ ἀπολαβὼν σημαίνει ἀποχωρίσας, ὡς καὶ ἐν Πολιτ. III, 392, C. «Ὥσπερ οὖν οἱ ἀδύνατοι λέγειν, οὐ κατὰ ὅλον, ἀλλ' ἀπολαβὼν μέρος τι πειράσομαί σοι ἐν τούτῳ δηλῶσαι.» Ἡ γενικὴ τοῦ σώματος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ περὶ ὅτου.

3. Εἶναι αἰτιατικὴ τοῦ κατά τι· δηλ. κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς.

4. Τοῦτο ἐνταῦθα δὲν συμβαίνει, ἐν ᾧ συμβαίνει ἐν τῷ ἡδεῖ. π. χ· ὁ διψῶν, ὅταν πίῃ, ἀπαλλάσσεται καὶ τῆς δίψης καὶ τῆς ἡδονῆς τῆς προερχομένης ἐκ τῆς πληρώσεως ταύτης τῆς ἐνδείας.

5. Ἀντὶ τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ὁριστικῆς περιέμενέ τις παρῳχημένον μετὰ τοῦ ἄν, ἐγίγνετο ἂν ἢ γίγνοιτο ἄν. Ἀλλ' ἐπειδὴ προηγήθη τὸ ἀπαλλάττεται καὶ ἀπήλλακται, ἐγένετο εἶδός τι ἔλξεως. Ἂν ὁ θεραπευόμενος ἀπηλλάσσετο καὶ τῆς ὑγείας, ἤθελε συμβῇ ἄλογον.

6. Ἐν μέρει λαμβάνει καὶ ἐν μέρει ἀποβάλλει, δηλ. ὅταν ἔχῃ ὑγείαν, δὲν ἔχῃ νόσον καὶ τὸ ἀντίστροφον. Τὰ δύο ταῦτα, ἅπερ ὑπάγονται εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν, δὲν ὑπάρχουσι συγχρόνως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἰσχὺν καὶ ἀσθένειαν ὡσαύτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τάχος καὶ βραδυτῆτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἦ καὶ τἀγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τἀναντία τούτων, κακά τε καὶ ἀθλιότητα, ἐν μέρει λαμβάνει καὶ ἐν μέρει ἀπαλλάττεται ἑκατέρου;

ΚΑΛ. Πάντως δήπου.

ΣΩ. Ἐὰν εὕρωμεν ἄρα ἄττα, ὧν ἅμα τε ἀπαλλάττεται ἄνθρωπος καὶ ἅμα ἔχει,[1] δῆλον ὅτι ταῦτά γε οὐκ ἂν εἴη τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὁμολογοῦμεν ταῦτα; καὶ εὖ μάλα σκεψάμενος ἀποκρίνου.[2]

ΚΑΛ. Ἀλλ' ὑπερφυῶς ὡς[3] ὁμολογῶ.

L'. ΣΩ. Ἴθι δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὡμολογημένα. τὸ πεινῆν ἔλεγες πότερον ἡδὺ ἢ ἀνιαρὸν εἶναι; αὐτὸ[4] λέγω τὸ πεινῆν.

ΚΑΛ. Ἀνιαρὸν ἔγωγε·[5] τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν ἡδύ.

1. Ἐπειδὴ τὸ δεύτερον τοῦτο ῥῆμα τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως ἀπαιτεῖ ἀντικείμενον διαφόρου πτώσεως, ἔπρεπε νὰ ἐπαναλάβῃ τοῦτο ἢ τοὐλάχιστον νὰ θέσῃ ἐπαναληπτικὴν ἀντωνυμίαν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 452, D. Ἐνταῦθα ἡδύνατο νὰ εἴπῃ αὐτά. Ἐννοεῖ τὸ ἡδὺ καὶ λυπηρόν, ἅπερ ἔχουσι διάφορον ἰδιότητα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ.

2. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Σωκράτης ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἀποκρίσεως.

3. Τὸ ὡς εἶναι ἐπιτακτικὸν τοῦ ὑπερφυῶς, ὡς πολλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι, ἐν Συμποσ. 173, C. «Ὑπερφυῶς ὡς χαίρω.»

4. Διὰ τῆς προσθήκης ταύτης ὁ Σωκράτης θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἐξετάζει τὸ πεινῆν καθ' ἑαυτὸ χωρὶς νὰ ἀπίδῃ εἰς τὴν πλήρωσιν ταύτης τῆς ἐνδείας.

5. Κοινῶς ὑπῆρχεν ἡ γραφή· «Καλλ. Ἀνιαρὸν ἔγωγε. Σω. Τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν ἡδύ; Καλλ. Ἔγωγε. Σω. Μανθάνω....» Ἀλλ' ὁ Bekker κατὰ τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἀποκατέστησε τὸ χωρίον, ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι γράφει· Καὶ ἐγὼ μανθάνω. Ἀλλὰ δικαίως ὁ Hermann, ὁ Stallbaum καὶ ὁ Ast προσέκρουσαν εἰς τὸν καί. Τούτου ἕνεκεν ὁ Stallbaum ὀρθῶς ποιήσας ἐξήλειψε τὸν σύνδεσμον μετὰ τῆς ἀντωνυμίας. Ὁ Hermann σώζει τὴν φράσιν, Καὶ ἐγὼ στίζων οὑτωσί· Καὶ ἐγώ· μανθάνω· ἀλλ' οὖν κτλ. Ἡ ἐπίνοια δὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

D ΣΩ. Μανθάνω· ἀλλ' οὖν τό γε πεινῆν αὐτὸ[1] ἀνιαρόν. ἢ οὐχί;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ διψῆν;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν ἔτι πλείω ἐρωτῶ, ἢ ὁμολογεῖς ἅπασαν ἔνδειαν καὶ ἐπιθυμίαν ἀνιαρὸν εἶναι;

ΚΑΛ. Ὁμολογῶ, ἀλλὰ μὴ ἐρώτα.

ΣΩ. Εἶεν· διψῶντα δὲ δὴ πίνειν ἄλλο τι ἢ ἡδὺ φὴς εἶναι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτου[2] οὗ λέγεις τὸ μὲν διψῶντα[4] λυπούμενον δήπου ἐστίν;

ΚΑΛ. Ναί.

E ΣΩ. Τὸ δὲ πίνειν πλήρωσίς τε τῆς ἐνδείας καὶ ἡδονή;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τὸ πίνειν[5] χαίρειν λέγεις;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Διψῶντά γε;

ΚΑΛ. Φημί.

στερεῖται εὐφυΐας. Εἰς τὸ ἐγὼ ἐννοεῖται ἡ φράσις, τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν ἡδὺ λέγω.

1. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς παρενόησε τὸν Σωκράτη, ὁ φιλόσοφος ἀναγκάζεται νὰ ἐπαναλάβῃ, ὅτι ἐννοεῖ τὸ πεινῆν καθ' αὑτὸ χωρὶς νὰ ἀπίδῃ εἰς τὴν πλήρωσιν αὐτοῦ.

2. Μετά τινος θερμότητος παρακαλεῖ τὸν Σωκράτη, ἵνα μὴ ἐξακολουθῇ λέγων περὶ πραγμάτων, ἅτινα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πολιτικοῦ εἶναι μικρά, ὡς λέγει ὁ Cron.

3. Δηλαδὴ τοῦ διψῶντα πίνειν καὶ τὸ μὲν διψῶντα εἶναι λύπη, τὸ δὲ πίνειν ἡδονή.

4. Τὸ ἄρθρον δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ γένος τῆς μετοχῆς, διότι θεωρεῖ ταύτην ὡς λέξιν, ἧς ζητεῖ τὴν ἐξήγησιν, ὡς Δημοσθ. περὶ Στεφάν. 255, 4. «Ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες, — τὸ δ' ὑμεῖς, ὅταν εἴπω, τὴν πόλιν λέγω.» καὶ Πλάτ. ἐν Σοφιστ. 252, C.

5. Ἡ ἡδονὴ γεννᾶται ἐκ τῆς πληρώσεως τῆς ἐνδείας.

6. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρεμφάτου τούτου εἶναι ἀόριστον, δηλ. τινά, ὡς καὶ εἰς τὸ πρὸ ὀλίγου διψῶντα πίνειν. Ὅταν τις πίνῃ, αἰσθάνεται ἡδονήν.

7. Τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖος ὅρος· διότι δίψης μὴ ὑπαρχούσης δὲν αἰσθάνεταί τις ἡδονήν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Λυπούμενον[1] ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Αἰσθάνει οὖν τὸ συμβαῖνον, ὅτι λυπούμενον χαίρειν λέγεις ἅμα[2], ὅταν διψῶντα πίνειν λέγῃς ; ἢ οὐχ ἅμα τοῦτο γίγνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον εἴτε ψυχῆς[3] εἴτε σώματος βούλει ; οὐδὲν γάρ, οἶμαι, διαφέρει. ἔστι ταῦτα ἢ οὔ ;

ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εὖ γε πράττοντα κακῶς πράττειν ἅμα ἀδύνατον φῂς[4] εἶναι.

ΚΑΛ. Φημὶ γάρ.

ΣΩ. Ἀνιώμενον δέ γε χαίρειν δυνατὸν ὡμολόγηκας. 497

ΚΑΛ. Φαίνεται[5].

ΣΩ. Οὐκ ἄρα τὸ χαίρειν ἐστὶν εὖ πράττειν οὐδὲ τὸ ἀνιᾶσθαι κακῶς,[6] ὥστε[7] ἕτερον γίγνεται τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἄττα σοφίζει,[8] ὦ Σώκρατες.

1. Διψῶντα καὶ λυπούμενον ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν.

2. Ἐπὶ τῆς λέξεως ταύτης πίπτει ὁ τόνος τῆς προτάσεως· συγχρόνως ὑπάρχει ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ τοῦτο δὲν συμβαίνει.

3. Αἱ γενικαὶ ψυχῆς καὶ σώματος ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ τ ο ῦ τ ο. Αὕτη ἡ κατάστασις εἴτε τῆς ψυχῆς (τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης) εἴτε τοῦ σώματος γίνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον ;

4. Τοῦτο ὡμολόγησεν ὁ Καλλικλῆς ἐν 495Ε.

5. Τὸ φαίνεται δύναται νὰ λεχθῇ, ὅταν ἦναι ὁ λόγος περὶ κρίσεως· ὅταν ὅμως ἦναι περὶ ἱστορικῆς μαρτυρίας, ἧς τὸ ἀντικείμενον πρὸ ὀλίγου συνέβη, ἡ ἀμφίβολος αὕτη ἀπόκρισις ἐλέγχεται γελοία.

6. Ἐννοεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου τὸ πράττειν, ἵνα ἦναι κακῶς πράττειν.

7. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος διὰ τῆς δεινότητος τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου ἐξάγει συμπέρασμα ἀντίθετον ἐκείνου, ὅπερ πρὸ ὀλίγου ὑπεστήριζεν ὁ Καλλικλῆς, 495, D. «Ὅτι Καλλικλῆς ἔφη Ἀχαρνεὺς ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν ταὐτὸν εἶναι.» Τὸ γίγνεται μεταχειρίζεται κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν μαθηματικῶν ἀποτελεσμάτων, Πλάτ. Ἀπολογ 36, Α «Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἑκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν.» καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. Ι, 2, 9.

8. Ὁ Καλλικλῆς ἡττώμενος δὲν ὁμολογεῖ τὴν ἑαυτοῦ ἧτταν, ἀλλὰ προσβάλλει τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους, ὡς καὶ 511, Α καὶ 515, Β. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οἶσθα, ἀλλὰ ἀκκίζει,[1] ὦ Καλλίκλεις· καὶ πρόϊθί γε ἔτι εἰς τὸ ἔμπροσθεν—

ΚΑΛ. Ὅτι ἔχων ληρεῖς;[2]

ΣΩ. Ἵνα εἰδῇς, ὡς σοφὸς ὢν με νουθετεῖς.[3] οὐχ ἅμα διψῶν τε
B ἕκαστος ἡμῶν πέπαυται καὶ ἅμα ἡδόμενος διὰ τοῦ πίνειν;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδα ὅ τι λέγεις.

ΓΟΡ. Μηδαμῶς,[4] ὦ Καλλίκλεις, ἀλλ' ἀποκρίνου καὶ ἡμῶν ἕνεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.[5]

προτέρων καταφρονεῖ τῆς τοιαύτης μεθόδου, γεννᾶται μικρά τις ἀπιθανότης, ὅτι μετὰ τοιούτου ἀνθρώπου παρατείνει τὸν διάλογον ὁ Σωκράτης. Ἐξηγεῖται ὅμως ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ φιλοσόφου, ἔχοντος τὴν ἀνοχήν, ὅπως καὶ τοιούτοις ἀνθρώποις φανῇ χρήσιμος.

1. Λέγεται, ὅτι ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ Ἀκκώ, ἥτις ἦτο ὄνομα γυναικὸς ματαιόφρονος (Coquette) ὁμιλούσης μετὰ τῆς ἐν τῷ κατόπτρῳ εἰκόνος αὐτῆς. Κατὰ τὸν Ὀλυμπιόδωρον· «Ἀκκὼ γέγονε γυνή τις μωρὰ καὶ ἀνόητος. Φησὶν οὖν ὁ Σωκράτης, ὅτι οἶσθα τί λέγω, ἀλλὰ ἀκκίζει, ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ προσποιῇ μωρίαν καὶ τὸ μὴ εἰδέναι».

2. Τὴν φράσιν ταύτην τὰ χειρόγραφα ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Σωκράτη, ἀλλὰ τοιαύτη ὕβρις ἥκιστα ἁρμόζει εἰς τὸ στόμα τοῦ φιλοσόφου. Ὁ Hermann μετατίθησι ταύτην εἰς τὰ ἑπόμενα· οὐκ οἶδα ὅτι λέγεις· ὅτι ἔχων ληρεῖς. Τῇ εἰκασίᾳ ταύτῃ ἠκολούθησεν ὁ Deuschle καὶ ὁ Jahn. Ἀλλ' ἡ φράσις αὕτη δὲν δύναται νὰ τεθῇ, ὅπου ἐτέθη, διότι ἐνταῦθα ὑπὸ ἀγανακτήσεως ὁ Καλλικλῆς καταληφθεὶς θέλει ὅλως νὰ διακόψῃ τὸν διάλογον. Κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν διάταξιν, ἣ ἀκολουθεῖ ὁ Cron, καὶ ἡ ἠρεμία τοῦ Σωκράτους διατηρεῖται καὶ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Καλλικλέους βαίνει κατ' ὀλίγον.

3. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος πικρῶς εἰρωνεύεται τὸν πολιτικόν, ὅτι μωρὸς ὢν ἐνουθέτει τὸν φιλόσοφον.

4. Ἀναπληροῦται διὰ τοῦ, οὕτω ποίει, ὡς καὶ ἐν Φαίδρῳ, 234, Ε. «Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς εἰπέ.» καὶ Λουκιαν. Εἰκόν. 16. «Μηδαμῶς, ὦ Λυκῖνε, ἀλλ' ὥσπερ αὐτῆς ἐκείνης παρούσης εἰπὲ τὸν λόγον.»

5. Ὁ Γοργίας δὲν ἠγάπα τὰς ἔριδας, ἀλλ' ἐπεθύμει μόνον νὰ μεγαλορρημονῇ. Ὅτι δὲ ἐπέρχεται ὡς μεσίτης, τοῦτο συνάδει τῷ ἤθει τοῦ σοφιστοῦ. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 87. Διὰ τῆς τελικῆς ταύτης προτάσεως μαρτυρεῖ ὁ Γοργίας, ὅτι δὲν φροντίζει περὶ τοῦ ζητουμένου, ἀλλὰ μόνον θέλει, ἵνα μὴ πολὺ ὁ διάλογος βραδύνῃ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἀεὶ τοιοῦτός ἐστι Σωκράτης, ὦ Γοργία· σμικρὰ[1] καὶ ὀλίγου ἄξια ἀνερωτᾷ καὶ ἐξελέγχει.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τί σοι[2] διαφέρει; πάντως οὐ σὴ αὕτη ἡ τιμή,[3] ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ὑπόσχες[4] Σωκράτει ἐξελέγξαι ὅπως ἂν βούληται. C

ΚΑΛ. Ἐρώτα[5] δὴ σὺ τὰ σμικρά τε καὶ στενὰ ταῦτα, ἐπείπερ Γοργίᾳ δοκεῖ οὕτως.[6]

ΣΩ. Εὐδαίμων εἶ, ὦ Καλλίκλεις, ὅτι τὰ μεγάλα μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρά·[7] ἐγὼ δ' οὐκ ὤμην θεμιτὸν[8] εἶναι. ὅθεν[9] οὖν ἀπέ-

1. Ἡ σμικρολογία ἀπεδίδετο τῷ Σωκράτει καὶ τοῖς διαλεκτικοῖς, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής· «Οὕτως ἀπέσκωπτον οἱ σοφιστικοὶ ῥήτορες τοὺς διαλεκτικούς. Καὶ Ἱππίας γοῦν Περιτμήματα αὐτοὺς ἐκάλεσε.» Ὅρα Πλάτ. ἐν Ἱππ. τῷ μείζον. 304.

2. Ἡ δοτικὴ δεικνύει τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἐνδιαφέρεται, ὡς καὶ παρὰ Θουκυδίδ. III, 42. «Τοὺς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδία τι αὐτῷ διαφέρει.»

3. Ἐνταῦθα ἡ λέξις σημαίνει βλάβην, ζημίαν. Ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν βλάπτεσαι σὺ ἀπὸ τὰς ἀνοησίας τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ὁ ἴδιος.

4. Τὸ ὑπέχω ἐνταῦθα ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ σύνταξιν τοῦ παρέχω, δηλ. ἄφες τὸν Σωκράτη νὰ σὲ ἐξελέγξῃ, ὡς θέλει. Παρελείφθη ἡ ἀντωνυμία σεαυτόν.

5. Ὑπακούσας εἰς τὸν Γοργίαν ἐξακολουθεῖ τὴν συζήτησιν, ἀλλ' ἡ ἀγανάκτησις αὐτοῦ δὲν κατέπαυσε καὶ ταύτην διὰ λέξεων δηλοῖ. Πόσον καλῶς γινώσκει ὁ Πλάτων τὰ διάφορα στάδια τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν! Ὁ Καλλικλῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 485, D. τὴν φιλοσοφίαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐθεώρησε σμικράν.

6. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης θέλει νὰ ταπεινώσῃ τὸν φιλόσοφον λέγων αὐτὸν ἀνάξιον πρὸς συζήτησιν καὶ ἐξακολουθεῖ μόνον χάριν τοῦ Γοργίου.

7. Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «Δηλονότι μυστήρια. Διττὰ ἦν τὰ μυστήρια παρ' Ἀθηναίοις καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἐκαλεῖτο, ἅπερ ἐν ἄστει ἐτέλουν, τὰ δὲ μεγάλα, ἅπερ Ἐλευσῖνι ἤγετο. Καὶ πρότερον ἔδει τὰ μικρὰ μυηθῆναι, εἶτα τὰ μεγάλα· ἄλλως δὲ τῶν μεγάλων μετασχεῖν οὐκ ἦν θεμιτόν». Ἡ εἰρωνεία εἶναι ἐπιτυχής, καθ' ὅσον παραβάλλει τὰς μεγάλας ἰδέας πρὸς τὰ μεγάλα μυστήρια, τὰς δὲ μικρὰς πρὸς τὰ μικρά, ἅπερ ἐκαλοῦντο μύησις, κάθαρσις, προτέλεια. Παράβαλλ. καὶ Σοφιστ. 218, C. Ὡς δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ μυηθῇ τις τὰ μεγάλα μυστήρια, ἂν δὲν προηγοῦντο τὰ μικρά, οὕτω δὲν δύναταί τις νὰ μάθῃ τὰ μεγάλα πρὶν μάθῃ τὰ μικρά. Τὸ κῦρος τῆς ἀληθείας ταύτης εἶναι αἰώνιον. Ὅσοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λιπες, ἀποκρίνου, εἰ οὐχ ἅμα παύεται διψῶν ἕκαστος ἡμῶν καὶ ἡδόμενος.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πεινῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν ἅμα παύεται;[1]

ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα.

D ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῶν λυπῶν καὶ τῶν ἡδονῶν ἅμα παύεται;[2]

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν οὐχ ἅμα παύεται, ὡς σὺ ὡμολόγεις·[3] νῦν δὲ οὐχ ὁμολογεῖς;

ΚΑΛ. Ἔγωγε· τί οὖν δή;[4]

ΣΩ. Ὅτι[5] οὐ ταὐτὰ γίγνεται, ὦ φίλε, τἀγαθὰ τοῖς ἡδέσιν οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιαροῖς[6]. τῶν μὲν γὰρ ἅμα παύε-

νομίζουσιν, ὅτι γινώσκουσι τὰ γενικὰ ἄνευ τῶν εἰδικῶν, πλανῶνται.

8. Τὸ ἐπίθετον εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἱερότητα τῶν μυστηρίων.

9. Δηλ. ἀποκρίνου ἐκεῖθεν, ὅθεν ἀπέλιπες, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι 78, Β. «Ὅθεν δὲ ἀπελίπομεν, ἐπανέλθωμεν.» καὶ ἐν Εὐθυδήμ. 41.

1. Τὸ παύεσθαι συντάσσεται ὁτὲ μὲν μετὰ μετοχῆς, ὁτὲ δὲ μετὰ γενικῆς· ἐνταῦθα ἔχει καὶ τὰς δύο συντάξεις, ὡς καὶ ἐν 482, Α. «Εἰ μήτις παύσει τὰ σὰ παιδικὰ τούτων τῶν λόγων, οὐδὲ σὺ παύσει ποτὲ ταῦτα λέγων.»

2. Ὑποκείμενον εἶναι ἕκαστος ἡμῶν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἡγουμένοις.

3. Τοῦτο ὡμολόγησεν ὁ Καλλικλῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 496, Β.

4. Ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὴν φράσιν, ὅπως δείξῃ, ὅτι τὸ πρόσωπον, ὅπερ λέγει ταύτην, δὲν ἐννοεῖ τὰς συνεπείας τῆς γνώμης τοῦ ἄλλου προσώπου, ὡς καὶ 483, Β. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν, τί θέλεις νὰ εἴπῃς μὲ τοῦτο;

5. Ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα λέγω, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ὁ εἰδικὸς οὗτος λόγος. Τὸ γίγνεται ἐνταῦθα κεῖται ἐπὶ λογικῆς ἐννοίας, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγου, 497, Α.

6. Αἱ δύο αὗται δοτικαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ ταὐτά, ὅπερ ἀπαιτεῖ τοιαύτην συντακτικὴν πτῶσιν. Τοῦτο προὔκειτο νὰ ἀποδείξῃ, ὡς εἴρηται ἐν 495D. Ὁλόκληρος ἡ ἀνήθικος θεωρία (ἂν ἦναι ἀξία τοῦ ὀνόματος) τοῦ Πώλου καὶ τοῦ Καλλικλέους παράγεται ἐκ τῆς ταὐτίσεως τοῦ ἡδέος μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Ὀρθῶς ὅμως ὁ κ. Λιβαδᾶς παρατηρεῖ· «Τὸν «Γοργίαν» κινδυνεύουσι νὰ παρανοήσωσιν οἱ λησμονοῦντες, ὅτι ἡ θέσις, ἣν θέλει νὰ ἀνασκευάσῃ ὁ Σωκράτης, δὲν εἶναι ὅτι «ἡ ἡδονὴ εἶναι ἢ ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἀγαθόν», ἀλλ' ὅτι «τὸ ἀγαθὸν συνίσταται εἰς τὴν ἡδο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται[1], τῶν δὲ οὔ, ὡς ἑτέρων ὄντων.[2] πῶς οὖν ταὐτὰ ἂν εἴη τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τὰ ἀνιαρὰ τοῖς κακοῖς; ἐὰν δὲ βούλῃ, καὶ τῇ δ' ἐπίσκεψαι·[3] οἶμαι γάρ σοι οὐδὲ ταύτῃ ὁμολογεῖσθαι.[4] ἆθρει δέ· τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς, ὥσπερ τοὺς καλοὺς οἷς ἂν κάλλος παρῇ; Ε

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ; ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς τοὺς ἄφρονας καὶ δειλούς; οὐ γὰρ ἄρτι γε,[5] ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρονίμους ἔλεγες· ἢ οὐ τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Τί δέ; παῖδα ἀνόητον χαίροντα ἤδη εἶδες;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἄνδρα δὲ οὔπω εἶδες ἀνόητον χαίροντα;

ΚΑΛ. Οἶμαι[6] ἔγωγε· ἀλλὰ τί τοῦτο;[7]

ΣΩ. Οὐδέν·[8] ἀλλ' ἀποκρίνου.

ΚΑΛ. Εἶδον.

ΣΩ. Τί δέ; νοῦν ἔχοντα λυπούμενον καὶ χαίροντα; 498

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ λυποῦνται, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἄφρονες;

νήν». Ἐν ἄλλοις λέξεσι θέλει μόνον νὰ δείξῃ, ὅτι οἱ δύο τῆς κρίσεως ὅροι δὲν μεταστρέφονται.... «πᾶν ἀγαθὸν ἡδύ, ἀλλ' οὐχὶ πᾶν ἡδὺ ἀγαθόν» ὡς ἐδογμάτιζον οἱ περὶ τὸν Ἀρίστιππον.»

1. Πάλιν τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἕκαστος ἡμῶν.

2. Ἡ αὐτὴ ἔννοια ἀναπτύσσεται ἐντονώτερον διὰ τῆς ἑπομένης ἐρωτηματικῆς προτάσεως.

3. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ φιλόσοφος μεταβαίνει εἰς νέαν ἀπόδειξιν. Τὸν συλλογισμὸν ὅρα ἐν Εἰσαγωγ. σελ. 62.

4. Τὸ ῥῆμα εἶναι παθητικὸν καὶ ἔχει ὑποκείμενον αὐτὸ ἢ τὸν λόγον.

5. Ἐννόησον ἐκ τῶν ἡγουμένων τὴν φράσιν, τοὺς ἄφρονας καὶ δειλοὺς ἐκάλεις ἀγαθοὺς ἄνδρας.

6. Ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Σωκράτους ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφατον ἰδεῖν.

7. Ἐννοεῖται τὸ διαφέρει, ὅπερ παρέλειπεν ἡ κοινὴ συνήθεια, ὡς καὶ 448, Β. «Τί δὲ τοῦτο, ἐάν σοι ἱκανῶς.»

8. Ὁ Σωκράτης δὲν θέλει νὰ δηλώσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ὅπως μὴ ὁ Καλλικλῆς ἐννοήσας, ποῦ φέρει ὁ λόγος, τραπῇ εἰς σόφισμά τι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολύ τι διαφέρειν.[1]

ΣΩ. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ τοῦτο.[2] ἐν πολέμῳ δὲ ἤ γε εἶδες ἄνδρα δειλόν;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τί οὖν; ἀπιόντων τῶν πολεμίων πότεροί σοι ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν, οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρεῖοι;

B ΚΑΛ. Ἀμφότεροι ἔμοιγε μᾶλλον·[3] εἰ δὲ μή, παραπλησίως γε.

ΣΩ. Οὐδὲν διαφέρει. χαίρουσι δ' οὖν καὶ οἱ δειλοί;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ οἱ ἄφρονες, ὡς ἔοικεν.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Προσιόντων[4] δὲ οἱ δειλοὶ μόνοι λυποῦνται ἢ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Ἀμφότεροι.[5]

1. Δηλαδὴ τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας ἐν τῷ λυπεῖσθαι καὶ χαίρειν. Κακῶς ἀποκρίνεται ἐνταῦθα ὁ Καλλικλῆς, διότι ἡ πεῖρα διδάσκει, ὅτι οἱ ἄφρονες ἄγαν χαίρουσι καὶ ἄγαν λυποῦνται, ἐν ᾧ τὰ πάθη τῶν φρονίμων εἶναι μέτρια.

2. Ὁ φιλόσοφος νομίζει ἱκανόν, ὅτι ὁ πολιτικὸς δὲν ἔδωκε χείρονα ἀπόκρισιν. Διὰ τοῦτο δὲν ἐπιμένει νὰ ἐλέγξῃ αὐτὸν ἀποδεικνύων, ὅτι πολὺ διαφέρουσιν.

3. Τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἄγγλου Routh ἐδέξατο ὁ Stallbaum καὶ ὁ Κοραῆς, ὅστις γράφει· «Παίζων τοῦτο λέγει. Καὶ οἱ δειλοὶ ἐδόκουν μοι χαίρειν μᾶλλον τῶν ἀνδρείων, καὶ οἱ ἀνδρεῖοι μᾶλλον τῶν δειλῶν· ὥσπερ ἐξηγήσαντο οἱ πρὸ ἡμῶν.» Ἀλλ' ὁ Ast καὶ ὁ Schmidt καταπολεμοῦσι ταύτην, οὐχὶ ἀτόπως. Ὁ Cron ἑρμηνεύει· «Οὐδεὶς ἐκ τῶν δύο περισσότερον, ἀλλ' ὁ εἷς σχεδὸν ἐπίσης, ὡς ὁ ἕτερος». Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ μᾶλλον δὲν προσδιορίζει τὸ νοούμενον χαίρειν, ἀλλὰ τὸ ἐδόκουν καὶ λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἑπόμενον, δηλ. μᾶλλον ἐφαίνοντο εἰς ἐμὲ τουλάχιστον, ὅτι ἔχαιρον ἐν ἴσῳ βαθμῷ, εἰ δὲ μὴ κατ' ἴσον, τοὐλάχιστον οὐχὶ κατὰ πολὺ διαφέροντα. Εἶναι ἡ προηγουμένη ἀπόκρισις, οὐ πολύ τι διαφέρειν, κατὰ διάφορον τρόπον ἐκπεφρασμένη. Ὁ Καλλικλῆς δίδει τοιαύτας ἀποκρίσεις, καθ' ἃς οὐδέποτε δύναται νὰ ἐξελεγχθῇ. Ὅτι δὲ οὗτος δὲν φρονεῖ οὕτω, δεικνύουσιν αἱ ἑπόμεναι αὐτοῦ ἀποκρίσεις.

4. Ἐννοεῖται τῶν πολεμίων.

5. Πάλιν παρὰ συνείδησιν καὶ τὴν κοινὴν πεποίθησιν ἀποκρίνεται ὁ Καλλικλῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἆρα ὁμοίως;

ΚΑΛ. Μᾶλλον ἴσως οἱ δειλοί.[1]

ΣΩ. Ἀπιόντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκοῦν[2] λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσι καὶ οἱ ἄφρονες καὶ οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπλησίως, ὡς σὺ φῄς, μᾶλλον δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀνδρείων; C

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ γε φρόνιμοι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι ἀγαθοί,[3] οἱ δὲ δειλοὶ καὶ ἄφρονες κακοί;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Παραπλησίως ἄρα χαίρουσι καὶ λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν παραπλησίως εἰσὶν ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ οἱ ἀγαθοί τε καὶ οἱ κακοί;[4] ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ[5] καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί;

1. Ὁ Καλλικλῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ ψευδόμενος, ἀλλ' ἄρχεται μετριάζων τὴν αὐτοῦ ἰσχυρογνωμοσύνην.

2. Ἡ πρότασις αὕτη σκοπεῖ νὰ συγκεφαλαιώσῃ τὰ προηγούμενα συλλογιστικῶς.

3. Τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ ὁ Καλλικλῆς, διότι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡμολόγησεν, 491, B.

4. Τὸ χωρίον τοῦτο γίνεται δύσληπτον· διότι τὰ αὐτὰ ἐπίθετα, ἀγαθοὶ καὶ κακοί, ὡς ὑποκείμενα ἔχουσι διάφορον σημασίαν ἐκείνης ἣν ἔχουσιν ὡς κατηγορούμενα· ὡς ὑποκείμενα μὲν σημαίνουσι τοὺς ἀνδρείους καὶ δειλούς, ὡς κατηγορούμενα δὲ τοὺς λυπουμένους καὶ χαίροντας.

5. Κοινῶς μετὰ τὴν λέξιν ταύτην ὑπῆρχεν ἡ προσθήκη οἱ ἀγαθοί. Αὕτη ὅμως δίδει ἔννοιαν ἀντίθετον τῆς προσδοκωμένης. Οἱ δειλοὶ (κακοὶ) εἶναι μᾶλλον ἀγαθοί, διότι οὗτοι μᾶλλον χαίρουσιν, ὡς ἄρτι ὡμολόγησεν ὁ Καλλικλῆς, καὶ εἶναι μᾶλλον κακοί, διότι οὗτοι μᾶλλον λυποῦνται. Διὰ τοῦτο ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος Routh καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Heindorf ἐξήλειψαν τὴν φράσιν οἱ ἀγαθοί, καὶ μετ' αὐτοὺς πάντες οἱ ἐκδόται ἐδέξαντο τὴν γνώμην αὐτῶν. Ἐν τοῖς νεωτέροις ὅμως ὁ Schmidt ἐπεχείρησε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν καὶ κακοί, ὥστε ἡ ὅλη φράσις ἤθελε μείνει, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοί εἰσιν οἱ κακοί. Τὴν διόρθωσιν ταύτην ἐποίησεν ὁ κριτικὸς οὗτος ἀπιδὼν εἰς τὸν ἑπόμενον συλλογισμόν, 499, A. «Οὐ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

D LIII ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ οἶδ'[1] ὅτι λέγεις.

ΣΩ. Οὐκ οἶσθ' ὅτι τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθῶν φὴς παρουσίᾳ εἶναι ἀγαθούς, κακοὺς δὲ κακῶν; τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι τὰς ἡδονάς, κακὰ δὲ τὰς ἀνίας;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσι πάρεστι τἀγαθά,[2] αἱ ἡδοναί,[3] εἴπερ χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων[4] ἀγαθοί εἰσιν οἱ χαίροντες;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; τοῖς ἀνιωμένοις οὐ πάρεστι τὰ κακά, αἱ λῦπαι;

ΚΑΛ. Πάρεστιν.

E ΣΩ. Κακῶν δέ γε παρουσίᾳ φὴς σὺ εἶναι κακοὺς τοὺς κακούς· ἢ οὐκέτι φής;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀγαθοὶ ἄρα οἳ ἂν χαίρωσι, κακοὶ δὲ οἳ ἂν ἀνιῶνται;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἳ[5] μέν γε μᾶλλον μᾶλλον, οἱ δ' ἧττον ἧττον, οἱ δὲ παραπλησίως παραπλησίως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν φὴς παραπλησίως χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι τοὺς

κοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ ἢ καὶ μᾶλλον ἀγαθὸς ὁ κακός». Ἀλλ' ἡ φράσις καὶ κακοὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἔννοιαν, ὅτι οἱ δειλοὶ μᾶλλον λυποῦνται, ὡς πρὸ ὀλίγου ὡμολόγησεν ὁ Καλλικλῆς.

1. Τὴν φράσιν ταύτην ὁ Καλλικλῆς οὔτε παίζων, οὔτε σοφιστευόμενος, ἀλλὰ σπουδάζων λέγει. Διότι ὄντως αἱ ἔννοιαι πολὺ συνεπυκνώθησαν. Ἐντεῦθεν ὁ φιλόσοφος λαμβάνει ἀφορμήν, ἵνα τὴν ἀπόδειξιν συμπληρώσῃ καὶ δείξῃ τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς ἐρείδεται, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Cron.

2. Πρὸ ὀλίγου, 497, Ε ὁ Σωκράτης ἔλεγε· «Τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς, ὥσπερ τοὺς καλοὺς οἷς ἂν κάλλος παρῇ;» καὶ ὁ Καλλικλῆς ὡμολόγει.

3. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τἀγαθά, διότι ὁ Καλλικλῆς ταὐτίζει τὴν ἡδονὴν μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ.

4. Ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τῷ ἀγαθῶν παρουσίᾳ.

5. Ὁ Heindorf ἔγραφε ταῦτα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς ἀνδρείους, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς δειλούς;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Συλλόγισαι δὴ κοινῇ μετ' ἐμοῦ, τί ἡμῖν συμβαίνει ἐκ τῶν ὡμολογημένων· καὶ δὶς γάρ[1] τοι καὶ τρὶς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. ἀγαθὸν μὲν εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖόν φαμεν. ἦ γάρ; 499

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἄφρονα καὶ δειλόν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὸν δὲ αὖ τὸν χαίροντα;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἀνιώμενον;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.[2]

ΣΩ. Ἀνιᾶσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθον καὶ κακὸν ὁμοίως, ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον τὸν κακόν;

ΚΑΛ. Ναί.

ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας, τὴν δὲ γραφὴν αὐτοῦ ἐδέξαντο πολλοὶ ἐκδόται, ὅπερ πλῆρες ἤθελεν εἶναι. «Οἱ μέν γε μᾶλλον χαίροντες ἢ ἀνιώμενοι μᾶλλον ἀγαθοὶ ἢ μᾶλλον κακοί εἰσιν κτλ.» Ἐν ἄλλαις λέξεσιν τὸ ἀγαθὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς χαρᾶς, π. χ. ὅσοι χαίρουσι περισσότερον, εἶναι περισσότερον ἀγαθοὶ καὶ ὅσοι χαίρουσιν ὀλιγώτερον, εἶναι ὀλιγώτερον ἀγαθοί.

1. Ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὁ Πλάτων πειρᾶται νὰ δικαιολογήσῃ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἐπαναλήψεις. Τὴν παροιμίαν ταύτην τὸ πρῶτον μετεχειρίσθη ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής· «Ὅτι χρὴ περὶ τῶν καλῶν πολλάκις λέγειν. Ἐμπεδοκλέους τὸ ἔπος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία. Φησὶ γάρ·

Καὶ δὶς γάρ, ὃ δεῖ, καλόν ἐστιν ἐνίσπειν.»

Ὅρα καὶ ἐν Φιλήβ. σελ. 59 καὶ ἐν Νόμ. XII, 956, Ε. Ὁ πρῶτος καὶ ἔχει ἐπιδοτικὴν σημασίαν, δηλ. ὄχι μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δίς, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 63, Ε. «Ἐνίοτε ἀναγκάζεσθαι καὶ δὶς καὶ τρὶς πίνειν τούς τι τοιοῦτον ποιοῦντας.» καὶ Λάχητ. 186, Α. Τὸ δὲ τοι συχνάκις τίθεται μάλιστα παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἐπὶ παροιμιῶν. Ὅρα Πλ. ἐν Συμπ. 219, Α.

2. Ἡ ὁμολογία τοῦ Καλλικλέους προκύπτει ἐκ τῆς συνεπείας· ἀφ' οὗ ὁ χαίρων εἶναι ἀγαθός, ἔπε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκοῦν[1] ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ ἢ
B καὶ μᾶλλον ἀγαθὸς ὁ κακός; οὐ ταῦτα συμβαίνει καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα,[2] ἐάν τις ταὐτὰ φῇ ἡδέα τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι; οὐ ταῦτα ἀνάγκη,[3] ὦ Καλλίκλεις;

LIV. ΚΑΛ. Πάλαι τοί[4] σου ἀκροῶμαι, ὦ Σώκρατες, καθομολογῶν,[5] ἐνθυμούμενος, ὅτι, κἂν παίζων[6] τίς σοι ἐνδῷ ὁτιοῦν, τούτου ἄσμενος ἔχει[7]

ται, ὅτι ὁ ἀνιώμενος εἶναι κακός.

1. Ἡ ταὐτισις τοῦ ἀγαθοῦ μετὰ τοῦ ἡδέος ἤγαγεν εἰς τὸ ἄτοπον, ὅτι ὁ κακὸς (ἐπειδὴ ὁμοίως λυπεῖται καὶ ὁμοίως χαίρει τῷ ἀγαθῷ) εἶναι ὁμοίως κακὸς καὶ ὁμοίως ἀγαθὸς πρὸς τὸν ἀγαθόν (δηλ. δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ)· ἂν δ' ὑπάρχῃ διαφορά, ὁ κακὸς εἶναι μᾶλλον ἀγαθὸς τοῦ ἀγαθοῦ (διότι ὁ δειλὸς μᾶλλον χαίρει).

2. Τίνα ἆρά γε ἐννοεῖ; Ὁ μὲν Jahn ἐννοεῖ τὰ ἐν 497A, ὁ δὲ Kratz τὰ ἐν 496D, ὁ δὲ Ast τὰ περὶ κιναίδων εἰρημένα ἐν 494E, ὡς καὶ ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Cron.

3. Περὶ τούτου ὁ Πλάτων λέγει καὶ ἐν Φιλήβῳ, 55, B. «Πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι — τὸν μὴ χαίροντα, ἀλγοῦντα δὲ ἀναγκάζεσθαι φάναι κακὸν εἶναι τότε, ὅταν ἀλγῇ, κἂν ᾖ ἄριστος πάντων, καὶ τὸν χαίροντα αὖ, ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, τοσοῦτον διαφέρειν πρὸς ἀρετήν;»

4. Κοινῶς ἐφέρετο ἡ γραφή, πάλαι τί σου, ἣν κατέλιπον οἱ ἐκδόται· διότι τὸ τοὶ σημαίνει βεβαίωσιν μετὰ θαυμασμοῦ ἢ ἀγανακτήσεως, ὡς λέγει ὁ Stallbaum. Ἡ σημασία αὕτη ἁρμόζει ἐνταῦθα, ὡς ἐν Φαίδωνι, 63, A. «Ἀεί τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνευρᾷ.»

5. Ἀγνοοῦμεν, διά τι τῷ Κοραῇ ἐφάνη ὕποπτος ἡ μετοχὴ καὶ εἴκαζεν, ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς κἀθ' ὁμολογῶ, ἢ ἁπλούστερον καὶ πιθανώτερον, ὡς λέγει, εἰς καὶ ὁμολογῶ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ χωρίον ἔχει καλῶς, οἱ κριτικοὶ δὲν ἀπέδωκαν σπουδαιότητα εἰς τὴν εἰκασίαν.

6. Ὁ Καλλικλῆς εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες δὲν συζητοῦσι χάριν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τὰ πάντα μετέρχονται, ἵνα μὴ ἡ ἀπάτη αὐτῶν καταδειχθῇ. Οὕτως παίζων ὁ πολιτικὸς ἔδιδε τὰς τελευταίας παρὰ συνείδησιν ἀποκρίσεις, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύνατο σπουδάζων νὰ διαφύγῃ τὸν ἔλεγχον. Πάλιν ἐνταῦθα εἶναι ὁ κοινὸς σοφιστικὸς τρόπος τῶν μαθητῶν καὶ τῶν φίλων τοῦ Γοργίου, οἵτινες διὰ τῆς παιδιᾶς ἢ τοῦ γέλωτος ἐπειρῶντο νὰ διαφθείρωσι τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀντιπάλων.

7. Τὸ ἔχομαι σημαίνει κρατοῦμαι στερεῶς ἀπό τινος πράγματος, καθ' ὅσον τοῦτο θεωρῶ σπουδαῖον, πολύτιμον καὶ ἐνίοτε ὡς ἄγκυραν αὐτοῦ τοῦ βίου, Θουκυδ. I, 140. «Τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὥσπερ τὰ μειράκια.[1] ὡς[2] δὴ σὺ οἴει ἐμὲ ἢ καὶ ἄλλον ὁντινοῦν ἀνθρώπων οὐχ ἡγεῖσθαι τὰς μὲν βελτίους ἡδονάς, τὰς δὲ χείρους.

ΣΩ. Ἰού[3] ἰού, ὦ Καλλίκλεις, ὡς πανοῦργος[4] εἶ, καί μοι ὥσπερ C παιδὶ[5] χρῇ, τοτὲ μὲν αὖ[6] φάσκων οὕτως ἔχειν, τοτὲ δὲ ἑτέρως, ἐξαπατῶν με. καίτοι[7] οὐκ ὤμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἑκόντος εἶναι[8] ἐξαπατηθήσεσθαι, ὡς ὄντος φίλου· νῦν δὲ ἐψεύσθην, καὶ ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον[9] τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν

θηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις.»

1. Ὁ Καλλικλῆς παραβάλλει τὸν φιλόσοφον πρὸς παιδία, εἰς ἃ ὑπισχνεῖταί τις οὐρανοὺς μὲ ἄστρα ἐπὶ τῷ καθησυχάσαι αὐτά. Ταῦτα δὲ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ αὐτῶν δέχονται τὰς ὑποσχέσεις ὡς ἀληθεῖς. Ὁ δὲ Πλάτων τεχνηέντως τὰς παιγνιώδεις ταύτας ἀποκρίσεις ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα τοῦ πολιτικοῦ, ἀφ' ὅτου ὑποχωρῶν τῷ Γοργίᾳ ἠναγκάσθη νὰ ἀποκρίνηται εἰς τὸν Σωκράτη.

2. Πειρᾶται νὰ ἐξυψώσῃ τὴν πιθανότητα, ὅτι παίζει, ὁμολογῶν, ὅτι ὁ πρῶτος ἰσχυρισμὸς εἶναι ἀνόητος. Ὁπωσδήποτε τὴν ἀσπίδα ῥίψας ἦλθεν εἰς ἠθικωτέραν γνώμην.

3. Περὶ τῆς λέξεως ὁ Σουΐδας παρατηρεῖ· «Ἰού· σχετλιαστικὸν ἐπίρρημα, ἀντὶ τοῦ οἴμοι, φεῦ.» Ἐνταῦθα εἶναι θαυμασμὸς μετὰ δυσθυμίας, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 1. «Ἰού, ἰού. ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον ἀπέραντον.» Ἡ δυσθυμία ἐγείρεται μετὰ μακρὰν προπαρασκευήν, καθ' ἣν ὁ Σωκράτης εἶχεν ἀνοχήν.

4. Οὕτως πανουργία εἶναι οἱ τοιοῦτοι ἐλιγμοὶ τοῦ Καλλικλέους.

5. Διὰ τῆς αὐτῆς παραβολῆς προσβάλλει τὸν πολιτικόν, ὅστις παρέβαλε τοῦτον πρὸς μειράκια, δηλ. λέγει πρὸς τὸν Καλλικλέα, πράττεις ὡσεὶ προῦκειτο νὰ παίξῃς μὲ παιδάρια.

6. Ἀντὶ τοῦ αὖ ὑπάρχουσι καὶ αἱ γραφαὶ ταῦτα, τὰ αὐτὰ καὶ ταὐτά, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα ἔχουσιν αὖ, ὅπερ ἐπιδοκιμάζει ὁ Stallbaum, διότι καὶ ἐν 491B ἤλεγξε τὸν Καλλικλέα, ὅτι δὲν λέγει τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν.

7. Ὁ Σωκράτης προϊδὼν τοὺς τρόπους τοῦ Καλλικλέους εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ μετ' αὐτοῦ διαλόγου ἔλεγεν, 487, A· «Ἐννοῶ γάρ, ὅτι τὸν μέλλοντα βασανιεῖν ἱκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς τε ζώσης καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἃ σὺ πάντα ἔχεις, ἐπιστήμην τε καὶ εὔνοιαν καὶ παρρησίαν.»

8. Τὸ ἀπερέμφατον φαίνεται περιττεῦον, ὡς Ἡρόδοτ. VII, 164. «Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος—ἐκών τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλ' ἀπὸ δικαιοσύνης ἐς μέσον Κῴοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν οἴχετο εἰς Σικελίην.» Θουκυδ. IV, 93.

9. Ἐνταῦθα ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Τὸν παροιμιώδη φησί. βούλεται δὲ οὗτος τὸ πάσῃ τύχῃ τῇ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τοῦτο δέχεσθαι[1] τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. ἔστι δὲ δή, ὡς ἔοικεν, ὃ νῦν[2] λέγεις, ὅτι ἡδοναί τινές εἰσιν αἱ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ κακαί· ἦ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀγαθαὶ μὲν αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραί;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

D ΣΩ. Ὠφέλιμοι δέ γε αἱ ἀγαθόν τι ποιοῦσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακόν τι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὰς τοιάσδε λέγεις, οἷον κατὰ τὸ σῶμα ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς,[3] εἰ ἄρα[4] τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσαι[5] ἐν τῷ σώματι ἢ ἰσχὺν ἢ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν τοῦ σώματος αὗται[6] μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ τἀναντία τούτων κακαί;

προσπιπτούσῃ χρῆσθαι πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας.» Λέγεται δὲ καί, τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι ἐκ μεταφορᾶς τῶν κύβων. Ὁ δὲ Ἡσύχιος συγχέων πως τὰς ἐκφράσεις τῆς παροιμίας λέγει· «Τὸ παρὸν εὖ τίθεσο, παροιμία, ἧς καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μνημονεύει.»

1. Ἡ φράσις δέχεσθαι τὸ διδόμενον ἐξηγεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς παροιμίας. Ἐνταῦθα δικαιολογεῖ τὸν Σωκράτη, ὅτι ἐξακολουθεῖ διαλεγόμενος μετ' ἀνθρώπου, ὅστις εἰς τοιαύτην αὐθάδειαν προέβη, ὥστε ἔδιδεν εἰς τὸν φιλόσοφον παιγνιώδεις ἀποκρίσεις. Διὰ τῆς παροιμίας λοιπὸν ταύτης θέλει ὁ Σωκράτης νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ ἄλλοι ἔπαθον τὸ αὐτὸ καὶ ἐντεῦθεν ἐσχηματίσθη ἡ παροιμία.

2. Τὸ νῦν λέγεται μετά τινος τόνου, ἵνα δειχθῇ, ὅτι ὁ Καλλικλῆς πρότερον ἔλεγε διάφορα τούτων.

3. Κατὰ μετάθεσιν ἐτέθη ἡ λέξις εἰς τὸ τέλος, ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, τὰς τοιάσδε λέγεις ἡδονάς.

4. Οὕτως ἔχει ἡ παράδοσις, ἣν διατηρεῖ ὁ Stallbaum. Ἀλλ' ὁ Hermann, ὁ Heindorf καὶ ὁ Jahn ἐξαλείφουσι τὸ εἰ, τὸ ἄρα τρέπουσιν εἰς ἆρα καὶ οὕτως ἀρχίζουσι νέαν ἐρώτησιν. Ἂν μὴ ἐκώλυε τὸ κῦρος τῶν χειρογράφων, ἀναντιρρήτως ὁ λόγος ἤθελεν ἀποκτήσει μείζονα σαφήνειαν. Ὡς ἔχει ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἡ πρότασις εἶναι πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἔλεγον διὰ τοῦ εἰ, ὡς καὶ ἐν 500E.

5. Τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων ἔχουσι μετοχήν, ἣν πρέπει νὰ διατηρήσωμεν, διότι εἰς τὰς λέξεις ἀγαθαὶ καὶ κακαὶ ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα εἰσίν.

6. Ἡ ἀντωνυμία συγκεφαλαιοῖ τὴν διὰ τῆς μετοχῆς ἐκπεφρασμένην πρότασιν. Τοιαύτη ἐπανάλη-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ λῦπαι ὡσαύτως αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δὲ **E**
πονηραί;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἱρετέον ἐστὶ καὶ πρακτέον;[1]

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰς δὲ πονηρὰς οὔ;

ΚΑΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Ἕνεκα γάρ που τῶν ἀγαθῶν ἅπαντα ἡμῖν ἔδοξε[2] πρακτέον εἶναι, εἰ μνημονεύεις, ἐμοί τε καὶ Πώλῳ. ἆρα καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτω, τέλος εἶναι ἁπασῶν τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκείνου ἕνεκεν δεῖν πάντα τἆλλα πράττεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο[3] τῶν ἄλλων; συμψηφος ἡμῖν εἰ καὶ σὺ ἐκ τρίτων;[4] **500**

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα[5] ἕνεκα δεῖ καὶ τἆλλα καὶ τὰ ἡδέα πράττειν, ἀλλ' οὐ τἀγαθὰ τῶν ἡδέων.

ψις τοῦ μὲν γίνεται ἐνιαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Δημοσθ. ἐν Ὀλυνθ. II, 18. «Εἰ μὲν γάρ τις ἀνὴρ ἐστιν ἐν αὐτοῖς, οἷος ἔμπειρος πολέμου καὶ ἀγώνων, τούτους μέν' φιλοτιμίᾳ πάντας ἀπωθεῖν αὐτὸν ἔφη.»

1. Τὸ μὲν αἱρεῖσθαι σημαίνει μόνον τὸ ἐκλέγειν, τὸ δὲ πράττειν προσθέτει καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ἐκλεγομένων.

2. Τοῦτο ὄντως ἐγένετο ἐν 468, C. «Τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῂς σύ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακά.»

3. Ἡ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, ἐκεῖνο δεῖν πράττεσθαι τῶν ἄλλων ἕνεκεν.

4. Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὸν Γοργίαν καὶ Πῶλον ὡς ἕνα ἔλαβε», διότι περὶ Γοργίου δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ λόγος, ἀφ' οὗ οὗτος δὲν μετέσχε τοῦ ζητήματος. Ὥστε εἶναι ὁ Σωκράτης, ὁ Πῶλος καὶ δύναται νὰ προστεθῇ καὶ ὁ Καλλικλῆς τρίτος, ἂν θέλῃ, ὡς καὶ ἐν Συμποσ. 213, B. «Ὑπολύετε παῖδες, Ἀλκιβιάδην, ἵνα ἐκ τρίτων κατακέηται.» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 1179. «Ἐγὼ κασίγνητ' αὐτὸ τοῦτ' ἔχειν δοκῶ, σωτηρίαν σοι, τῷδε τ' ἐκ τρίτου τ' ἐμοί.» Τὸ δὲ ὁμόψηφος ὑπομιμνήσκει τὰς ψηφοφορίας καὶ τὸ δημοτελὲς τούτων.

5. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Μέχρι τούτου ὁ περὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου, τουτέστι, τοῦ ἀγαθοῦ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν λόγος.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν παντὸς ἀνδρός[1] ἐστιν ἐκλέξασθαι, ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἐστὶ καὶ ὁποῖα κακά, ἢ τεχνικοῦ[2] δεῖ εἰς ἕκαστον;

ΚΑΛ. Τεχνικοῦ.

LV. ΣΩ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ ὧν αὖ[3] ἐγὼ πρὸς Πῶλον καὶ Γοργίαν ἐτύγχανον λέγων. ἔλεγον γάρ, εἰ μνημονεύεις, ὅτι εἶεν παρα-
B σκευαὶ[4] αἱ μὲν μέχρι ἡδονῆς,[5] αὐτὸ τοῦτο μόνον παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον, αἱ δὲ γιγνώσκουσαι ὅ τι τε ἀγαθὸν καὶ ὅ τι κακόν. καὶ ἐτίθην τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγερικὴν ἐμπειρίαν, ἀλλ' οὐ τέχνην, τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν ἰατρικὴν τέχνην.[6] καὶ πρὸς φιλίου,[7] ὦ Καλλίκλεις, μήτε αὐτὸς οἷου δεῖν πρὸς ἐμὲ παίζειν μηδ'[8] ὅ τι ἂν τύχῃς πα-

1. Ἡ γενικὴ αὕτη, ἥτις δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἴς τι παραλειφθὲν οὐσιαστικὸν ἔργον ἢ ἴδιον, κυρίως εἶναι διάφορος τρόπος ἐκφράσεως τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ἀπαρεμφάτου, δηλ. οὐ πάντα ἄνδρα ἐστὶν ἐκλέξασθαι, ὡς καὶ παρὰ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίπ. τῷ Τυράνν. 393. «Καίτοι τὸ γ' αἴνιγμ' οὐχὶ τοὐπιόντος ἦν ἀνδρὸς διειπεῖν.» καὶ Θουκυδ. VI, 22.

2. Ὁ τεχνικὸς ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς πάντα ἄνδρα. Τεχνικὸς δὲ ὀνομάζεται ἐκεῖνος, ὅστις γνωρίζει εἰδικῶς τι.

3. Καθ' ἕλξιν ἀντὶ τοῦ, ἀναμνησθῶμεν αὖ τούτων, ἃ ἐγὼ πρὸς Πῶλον.... Τὸ αὖ συντακτικῶς ἀνήκει εἰς τὴν ἐννοουμένην δεικτικὴν ἀντωνυμίαν. Ἀφ' οὗ ὁ Σωκράτης διέστειλε τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ ἡδέος, ἐπανέρχεται εἰς τὰς ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς τέχνας, ἃς κρίνει μετὰ τοῦ κύρους, ὅπερ ἤντλησεν ἐκ τῆς εἰρημένης διαστολῆς.

4. Κατὰ τὸν Σχολιαστήν. «Οὐ τέχνας, οὐκ ἐμπειρίας εἶπεν, ἀλλὰ τὸ μέσον τούτων, τὰς παρασκευάς, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν τὰς ἐπιτηδεύσεις.» Τὴν λέξιν παρασκευὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπέφυγε καὶ ἀντὶ ταύτης μετεχειρίσθη τὰς λέξεις θεραπεία καὶ ἐπιτήδευσις. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα ἔρχεται εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, καθ' ὃν αἱ ἐνέργειαι διαστέλλονται, ἡ εἰδικὴ φράσις ἁρμόζει.

5. Δηλαδὴ αἱ ἐνέργειαι τῶν τοιούτων παρασκευῶν πέρα τῶν ἡδονῶν δὲν ἐκτείνονται, δὲν ἔχουσιν ὑψηλότερον σκοπόν.

6. Ὁ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 196 ἐκτεθεὶς πίναξ δύναται καὶ ἐνταῦθα νὰ ἦναι χρήσιμος.

7. Ὁ Ὀλυμπιόδωρος παρατηρεῖ· «Ἐπὶ τὸν ἔφορον τῆς φιλίας φέρει αὐτόν, ἵνα εἰδῶς, ὅτι θεός ἐστιν ὁ τῆς φιλίας ἐπιστάτης.» Ὅρα καὶ Φαῖδρ. 234, E, καὶ Ἀλκιβιάδ. I, 109, D.

8. Παρατήρησον, ὅτι, ἐν ᾧ προηγεῖται τὸ μήτε, δὲν ἔπεται πάλιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρὰ τὰ δοκοῦντα ἀποκρίνου, μήτ' αὖ τὰ παρ' ἐμοῦ οὕτως ἀπο- C
δέχου ὡς παίζοντος. ὁρᾷς γάρ, ὅτι περὶ τούτου εἰσὶν ἡμῖν οἱ λό-
γοι, οὗ τί[1] ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις καὶ σμικρὸν[2] νοῦν ἔχων ἄνθρω-
πος, ἢ[3] τοῦτο, ὄντινα χρὴ τρόπον ζῆν, πότερον ἐπὶ[4] ὃν σὺ παρα-
καλεῖς ἐμέ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς δὴ[5] ταῦτα πράττοντα, λέγοντά
τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ ῥητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πολιτευόμενον τοῦ-
τον τὸν τρόπον,[6] ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύσθε, ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον
τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου[7] διαφέρων. ἴσως
οὖν βέλτιστόν ἐστιν,[8] ὡς ἄρτι ἐγὼ ἐπεχείρησα, διαιρεῖσθαι, διελο- D

τὸ μήτε, ἀλλὰ τὸ μηδὲ καὶ πάλιν τὸ μήτε. Τοιαύτη ὅμως ποικιλία συντάξεων εὑρίσκεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομ. 568. «Οὔτε τῷ δίκῃ κρίναντες, οὐδὲ τοὺς ἀπόντας ἐκ δόμων μεί-
ναντες.» καὶ Πλάτ. ἐν Νόμ. VIII 840, A. «Οὔτε τινὸς πώποτε γυ-
ναικὸς ἥψατο, οὐδ' αὖ παιδός.» Ὄντως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 495 A, ὁ Καλλικλῆς ἀπεκρίνετο παρὰ τὰ δοκοῦντα αὐτῷ.

1. Τὸ σπουδάζειν συντάσσεται αἰτιατικῇ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 481, B. «Σπουδάζει ταῦτα Σωκράτης ἢ παίζει,»

2. Ἔμμεσος προσβολὴ κατὰ τοῦ Καλλικλέους.

3. Συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πλὴν τῆς γενικῆς τούτου καὶ οὗ, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ συγκριτικόν, προστίθεται τὸ ἢ ἀντὶ νὰ ὑπάρχῃ ἔναρθρον ἀπαρέμφατον, ὡς Ἰλιάδ. Ο, 509. «Ἡμῖν δ' οὔτις τοῦδε νόος καὶ μῆτις ἀμείνων, ἢ αὐτοσχεδίῃ μῖξαι χεῖράς τε μένος τε.» καὶ Πλάτ. ἐν Θεάγ. 127, A. «Οὐκ ἔσθ' ὅ τι τούτου μεῖζον ἂν ἕρμαιον ἡγη-
σαίμην, ἢ εἰ οὗτος ἀρέσκοιτο τῇ σῇ συνουσίᾳ.»

4. Δηλαδὴ πότερον τοῦτον, ἐπὶ ὃν.

5. Τοῦτο λέγει εἰρωνικῶς ὁ Σωκράτης, διότι ὁ Καλλικλῆς τοιοῦτον τὸν βίον ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ὥρισεν. Ὅρα 485, A. καὶ ἑξῆς.

6. Ὁ Σωκράτης δὲν καταψηφίζει ὅλως τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ τοὺς πολιτικοὺς διαιρεῖ εἰς δύο τάξεις, εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι ὡς ἰατροὶ ἐν τῇ πόλει καὶ εἰς διακονοῦντας καὶ κολακεύοντας. Ὅρα 521, A.

7. Δηλαδὴ οὗτος ὁ βίος ὁ ἐν φιλοσοφίᾳ διαφέρει τοῦ τῶν λεγόντων ἐν δήμῳ καὶ ῥητορικὴν ἀσκούντων. Ἡ περίοδος αὕτη περιέχει τὸ κύριον ζήτημα τοῦ διαλόγου. Ὅρα εἰσαγωγ. σελ. 83.

8. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ὅρα τὴν παράδοσιν τῆς τῶν προβλημάτων τάξεως, ὅτι πρῶτον δεῖ διαιρεῖσθαι, εἶτα τὴν διαφορὰν τῶν διαιρεθέντων ἐλεῖν, καὶ τρίτον, ὁποῖον βέλτιον.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένους δὲ καὶ ὁμολογήσαντας ἀλλήλοις, εἰ[1] ἔστι[2] τούτω διττὼ τὼ βίω, σκέψασθαι, τί τε διαφέρετον ἀλλήλοιν καὶ ὁπότερον[3] βιωτέον αὐτοῖν. ἴσως οὖν οὔπω οἶσθα τί λέγω.

ΚΑΛ. Οὐ δῆτα.[4]

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ σαφέστερον ἐρῶ. ἐπειδὴ ὡμολογήκαμεν ἐγώ τε καὶ σὺ εἶναι μέν τι ἀγαθόν, εἶναι δέ τι ἡδύ, ἕτερον δὲ τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ, ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινὰ εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν τοῦ ἡδέος θήραν, τὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ — αὐτὸ δέ μοι τοῦτο πρῶτον ἢ σύμφαθι ἢ μή· σύμ-

E φῃς;[5]

ΚΑΛ. Οὕτω φημί.

LVI. ΣΩ. Ἴθι δή, ἃ καὶ πρὸς τοῦσδε[6] ἐγὼ ἔλεγον, διομολόγησαί μοι, εἰ ἄρα σοὶ ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. ἔλεγον δέ που, ὅτι ἡ μὲν ὀψοποιικὴ οὐ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι ἀλλ' ἐμπειρία, ἡ δὲ ἰατρική[7], λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου[8] οὗ θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν[9]

501 ἔσκεπται καὶ τὴν αἰτίαν[10] ὧν πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων

1. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ ὁμολογήσαντας, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλ' ὑπόθεσις τοῦ σκέψασθαι, δηλαδὴ τότε δύναται νὰ γείνῃ σκέψις περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν δύο βίων, ἂν ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ὑποτεθῇ.

2. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἐν ᾧ τὸ ῥῆμα εἶναι ἑνικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ ὑποκείμενον ἕπεται κατὰ δυϊκὸν ἀριθμόν, ὡς καὶ παρ' Ἀριστοφάν. ἐν Σφηξίν, 58. «Ἡμῖν γὰρ οὐκ ἔστ' οὔτε κάρυ' ἐκ φορμίδος δούλω παραρριπτοῦντε τοῖς θεωμένοις.»

3. Ἐννοεῖται βίον.

4. Τὸ δῆτα ἐπιτείνει τὴν ἄρνησιν.

5. Πρὶν προβῇ ὁ Σωκράτης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ, ἀξιοῖ, ἵνα σαφῶς διομολογηθῶσιν αἱ βάσεις.

6. Ἐννοεῖ τὸν Γοργίαν καὶ τὸν Πῶλον. Τὰ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου XVIII — XX εἰρημένα ἀπέβλεπον τὸν Γοργίαν καὶ τὸν Πῶλον.

7. Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων, δοκεῖ τέχνη εἶναι.

8. Ὀρθῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τὰ κατὰ πᾶσαν θεωρούμενα τέχνην ταῦτα· γνῶσις τοῦ πράγματος περὶ ὃ σπουδάζει· ἐπίσκεψις αἰτιῶν, δι' ἃς προσφέρει ἑκάστῳ ἃ προσφέρει· ἀπόδοσις λόγου τούτων ἑκάστου.»

9. Ἐννοεῖ τὴν φύσιν τοῦ σώματος, ὅπερ θεραπεύει ὁ ἰατρός.

10. Ὅμοια ἔλεγε καὶ πρὸς τὸν Πῶλον, 465, Α. «Τέχνην δὲ αὐτὴν οὗ φημι εἶναι ἀλλ' ἐμπειρίαν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑκάστου δοῦναι, ἡ ἰατρική·[1] ἡ δ' ἑτέρα[2] τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἣν ἡ θεραπεία αὐτῇ ἐστιν ἅπασα, κομιδῇ[3] ἀτέχνως[4] ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν αἰτίαν, ἀλόγως[5] τε παντάπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν,[6] οὐδὲν διαριθμησαμένη,[7] τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ μνήμην μόνον σωζομένη τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι,[8] ᾗ[9] δὴ καὶ πορίζεται τὰς ἡδονάς. ταῦτ' οὖν πρῶτον σκό- B
πει εἰ δοκεῖ σοι ἱκανῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναί τινες καὶ περὶ ψυχὴν τοιαῦται ἄλλαι πραγματεῖαι, αἱ μὲν τεχνικαί, προμήθειαν[10] τινα ἔχουσαι τοῦ βελτίστου περὶ τὴν ψυχήν, αἱ δὲ τούτου μὲν ὀλιγω-

ὅτι οὐκ ἔχει λόγον ὧν προσφέρει, ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν.»

1. Εἶναι παράθεσις εἰς τὸ ἡ μέν.

2. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις νὰ εἴπῃ ὁ συγγραφεύς, οὔτε τὴν φύσιν ἔσκεπται οὔτε τὴν αἰτίαν· ἡ παρεμπεσοῦσα ὅμως ἀναφορικὴ πρότασις δικαιολογεῖ πως τὴν ἀνακολουθίαν ταύτην. Τὴν ψευδοτεχνίαν ὁρίζει ἡ ἑπομένη γενική. Αὕτη ἡ ἡδονικὴ ἢ κολακικὴ ἐμπειρία.

3. Τὸ δοτικοφανὲς τοῦτο ἐπίρρημα προσδιορίζει τὸ ἀτέχνως, σημαίνει δὲ λίαν, πάνυ, τελείως.

4. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἀτεχνῶς, ἥτις ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν. Ὁ δὲ Ἁρποκρατίων διαστέλλει οὑτωσί· «Ἀτεχνῶς, περισπωμένως μὲν ἀντὶ τοῦ σαφῶς ἢ βεβαίως ἢ ἀσφαλῶς ἢ φανερῶς. Παροξυτόνως δέ, ἀντὶ τοῦ ἀμελῶς καὶ ἄνευ τέχνης». Τοῦτο τὸ τελευταῖον σημαίνει ἐνταῦθα.

5. Ὁ Heindorf καὶ ὁ Findeisen γράφουσιν ἄλογος, ἀλλὰ δὲν εὗρον μνημονεύοντας παρὰ τοῖς νεωτέροις. Τὸ ἀλόγως ὑπομιμνήσκει ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν 465, Α. εἶπεν· «Ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα.»

6. Ἡ φράσις αὕτη προσδιορίζει τὴν ἑπομένην ἄρνησιν.

7. Ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστής· «Ἀντὶ τοῦ, διακρίνασα, ἡ διαλογισαμένη. Ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ εἴρηται, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀριθμοὶ διακέκριναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ πάντα κατ' αὐτοὺς διατέτακται, ὡς ὁ Πυθαγόρειος διδάσκει λόγος.» Μετεχειρίσθη δὲ τὴν μεταφορὰν ταύτην ἐκ τοῦ ἀλόγως, διότι καὶ τὸ λογίζεσθαι εἶναι κατά τινα τρόπον ἀριθμεῖν.

8. Ὁ ἐμπειρικὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, οὔτε τῆς αἰτίας, οὔτε τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀρκεῖ αὐτῷ νὰ πράττῃ, ὅ τι ἐκ τῆς τριβῆς ἐσυνείθισε νὰ ποιῇ.

9. Ἀναφέρεται εἰς ὁλόκληρον τὴν προηγουμένην πρότασιν.

10. Τοῦτο ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μνήμην τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι, δηλαδὴ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος πρόνοια ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ παρελθόντος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ροῦσαι, ἐσκεμμέναι δ' αὖ, ὥσπερ ἐκεῖ,[1] τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς ψυχῆς, τίνα[2] ἂν αὐτῇ τρόπον γίγνοιτο, ἥτις δὲ ἡ βελτίων ἢ χείρων τῶν ἡδονῶν, οὔτε σκοπούμεναι οὔτε μέλον[3] αὐταῖς ἄλλο ἢ
C χαρίζεσθαι μόνον, εἴτε βέλτιον εἴτε χεῖρον. ἐμοὶ μὲν γάρ, ὦ Καλλίκλεις, δοκοῦσί τε εἶναι, καὶ ἔγωγέ φημι τὸ τοιοῦτον[4] κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ ἄλλο ὅτου ἄν τις τὴν ἡδονὴν θεραπεύῃ, ἀσκέπτως[5] ἔχων τοῦ ἀμείνονός τε καὶ τοῦ χείρονος· σὺ δὲ δὴ πότερον συγκατατίθεσαι[6] ἡμῖν[7] περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ ἀντίφῃς;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ συγχωρῶ, ἵνα[8] σοι καὶ περανθῇ ὁ λόγος καὶ Γοργίᾳ[9] τῷδε χαρίσωμαι.

D ΣΩ. Πότερον δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχὴν ἔστι τοῦτο, περὶ δὲ δύο καὶ πολλὰς[10] οὐκ ἔστιν;

1. Ἐν ταῖς ἐμπειρίαις ταῖς ἀνηκούσαις εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος.

2. Ἡ πλαγία αὕτη ἐρώτησις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐσκεμμέναι.

3. Ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, οὔτε ἐπιμελούμεναι, ὅπως συνδέηται μετὰ τοῦ σκοπούμεναι. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀνωμαλίαι γίνονται ἐπὶ τῶν ἀπροσώπων συντάξεων, ὡς καὶ ἐν Φαίδρῳ, 295, Α. «Ὡς οὐ πάνυ εὐπορῶν τοῦ πολλὰ λέγειν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἴσως οὐδὲν αὐτῷ μέλον τοῦ τοιούτου.»

4. Αἱ τοιαῦται ἐμπειρίαι εἴτε τὴν ψυχὴν εἴτε τὸ σῶμα θεραπεύουσι, δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι κολακεῖαι.

5. Δηλαδὴ χωρὶς νὰ σκεφθῇ, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ καὶ συλλογισθῇ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ φράσις ἀσκέπτως ἔχων ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ῥῆμα ἀμελῶν. Ὅρα 494, Ε.

6. Τὸ συγκατατίθεσθαι ἐνταῦθα ἔχει ἀντικείμενον τὴν αὐτὴν δόξαν, συνήθως ὅμως τὸ ἀντικείμενον παραλείπεται. Συνηθέστερον, λέγεται, συγκατατίθεσθαί τινι.

7. Ὁ Σχολιαστὴς πειρᾶται νὰ ἐξηγήσῃ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν λέγων· «Ὡς Γοργίαν καὶ Πῶλον τὰ αὐτὰ ἤδη συγχωρησάντων.» Ὁ Σωκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ἐποίησε τὴν διαίρεσιν ταύτην, ἀλλ' ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος δὲν ἤλεγξαν ταύτην.

8. Ἄλλο εἶδος σοφίσματος. Ἐπειδὴ δὲν ἔχει πραγματικοὺς λόγους νὰ ἀντιτάξῃ, φέρει προσωπικούς.

9. Ἡ δοτικὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἡγουμένη, εἶναι χαριστική. Οὕτως ὁ Γοργίας παρεκάλεσε τὸν Καλλικλέα, ἵνα περάνῃ ταχέως τὸν διάλογον, 497, Β. «Ἀλλ' ἀποκρίνου καὶ ἡμῖν ἕκεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.»

10. Ἡ μετάβασις εἰς τὰς πολλὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Οὔκ, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλάς.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀθρόαις ἅμα χαρίζεσθαι ἔστι, μηδὲ[1] σκοπούμενον τὸ βέλτιστον;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε.

LVII. ΣΩ. Ἔχεις[2] οὖν εἰπεῖν, αἵτινές εἰσιν αἱ ἐπιτηδεύσεις αἱ τοῦτο ποιοῦσαι; μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἐρωτῶντος, ἡ μὲν ἄν σοι δοκῇ τούτων εἶναι, φάθι, ἡ δ' ἂν μή, μὴ φάθι.[1] πρῶτον δὲ σκεψώμεθα τὴν αὐλητικήν.[1] οὐ δοκεῖ σοι τοιαύτη τις εἶναι, ὦ Καλλίκλεις, τὴν ἡδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν,[1] ἄλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν; Ε

ΚΑΛ. Ἔμοι γε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαίδε ἅπασαι, οἷον ἡ κιθαριστικὴ ἡ ἐν τοῖς ἀγῶσιν;

ψυχὰς εἶναι ἀναγκαία, ὅπως ἐφαρμόσῃ τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Cron.

1. Τὸ μηδὲ δηλοῖ ἰσχυρὰν ἄρνησιν. Ὡς ὁ ὀψοποιὸς κολακεύει καθ' ἕκαστον, οὕτως ὁ μουσικός, ὁ ῥήτωρ, ὁ πολιτευτὴς καὶ ἄλλοι δύνανται νὰ κολακεύωσι πολλὰς ψυχὰς συγχρόνως.

2. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἐλέγχων τὰς κολακικὰς τέχνας.

3. Ἥτις φαίνεταί σοι, ὅτι ἀνήκει εἰς ταύτας.

4. Τὰ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, μὴ εἶναι τούτων.

5. Ἡ ἐκλογὴ τῶν παραδειγμάτων εἶναι τοιαύτη, ὥστε γίνεται πρόοδος ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων εἰς τὰ ὑψηλότερα. Διὰ δὲ τῆς τοιαύτης προόδου προσεγγίζει εἰς τὴν ῥητορικήν. Ἡ αὐλητικὴ ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς κατώτερον εἶδος τῆς μουσικῆς καὶ οἱ αὐληταὶ μετήρχοντο τὴν ἰδίαν τέχνην ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα.

6. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία προσετέθη πρὸς δήλωσιν τοῦ σχεδὸν ἢ τοῦ περίπου.

7. Τὰ δύο ἀπαρέμφατα, διώκειν καὶ φροντίζειν, ἐπεξηγοῦσι τὸ τοιαύτη τις εἶναι. Ἐν ᾧ τὸ φροντίζειν συντάσσεται γενικῇ, ἐνταῦθα συνετάχθη αἰτιατικῇ. Οὕτω καὶ παρ' ἄλλοις ῥήμασιν εὑρίσκεται ἡ τοιαύτη ποικιλία τῶν συντάξεων, ὡς Ἡρόδοτ. VII, 163. «Ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε.»

8. Ὁ Πλάτων μόνον ἓν μέρος τῆς κιθαριστικῆς, δηλαδὴ τὸ ἀνῆκον εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας, κατατάσσει εἰς τὴν κολακείαν. Τοὐναντίον τὸ ἄλλο μέρος αὐτῆς, ὅπερ καὶ παίδευμα τῶν νέων ἦτο, ἀναγνωρίζει ὡς χρήσιμον καὶ δὲν ἐκβάλλει τῆς αὐτοῦ Πολιτείας, III, 399D. «Λύρα δή σοι—καὶ κιθάρα λείπεται καὶ κατὰ πόλιν χρήσιμα, καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς νομεῦσι σύριγξ ἄν τις εἴη.» Καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρετήρησεν· «Αὐλητικὴν μὲν πᾶσαν ἐκβάλλει τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν, κιθαριστικὴν δὲ οὐ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία[1] καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις[2] οὐ τοιαύτη τίς σοι καταφαίνεται; ἢ ἡγεῖ τι φροντίζειν Κινησίαν[3] τὸν Μέλητος,[4] ὅπως ἐρεῖ τι τοιοῦτον, ὅθεν ἂν οἱ ἀκού-

πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ἀγῶσι μόνην. Οἶδε γὰρ ἄλλην, ἣν σώζειν τὰς πολιτείας νενόμικεν.»

1. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐννοεῖ τὴν ἄσκησιν τῶν χορευτῶν. Τίνα δὲ χορὸν ἔννοεῖ, ἐξάγεται ἐκ τῆς ἑπομένης φράσεως. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος δὲν καταδικάζει οἱανδήποτε χορικὴν ποίησιν, οἷα ἡ τῶν Δωριέων, ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὴν λατρείαν του Διονύσου, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Cron.

2. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως διθύραμβος ὑπάρχει διαφωνία· ἄλλοι εὑρίσκουσι συγγένειαν πρὸς τὸ Σάτυρος καὶ Τίτυρος (εἶναι τρόπον τινὰ τιτύραμβος), ἄλλοι πρὸς τὸ δίραμβος(δὶς ἐρραμμένος) καὶ τέλος ὁ Welcker θεωρεῖ τὴν λέξιν σύνθετον ἐκ τοῦ δὶς-θύραμβος. Ὁπωσδήποτε ἦτο ᾆσμα οὐχὶ σεμνὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Πρῶτος ὁ Ἀρίων τὸν διθύραμβον ἀνύψωσεν ἐκ τῆς ἀγροτικῆς αὐτοῦ καταστάσεως εἰς τέχνην, Ἡρόδοτ. I, 23. Ἐκ τοῦ διθυράμβου ἐγεννήθη ἡ τραγῳδία. Ἐν τοῖς χρόνοις ὅμως τοῦ Ἀριστοφάνους οἱ διθυραμβοποιοὶ ἐκακίζοντο, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ κωμικοῦ λέγοντος·

Κυκλίων τε χορῶν ᾀσματοκάμπτας
[ἄνδρας μετεωροφένακας
οὐδὲν δρῶντας βόσκουσ' ἀγρούς,
ὅτι ταύτας μουσοποιοῦσιν.

3. Ὁ Κινησίας, ὃν ἀνέδειξαν ἀθάνατον τὰ σκώμματα τῶν κωμικῶν, ἦτο μὲν δημοτικὸς διθυραμβοποιός, ἀλλὰ συνεβάλετο πρὸς διαφθορὰν τῆς αἰσθήσεως τῶν πολιτῶν αὐτοῦ. Διὰ φανταστικῶν, νεφελωδῶν καὶ συχνάκις ἀνηθίκων ὑποθέσεων ἐπειρᾶτο νὰ διεγείρῃ τὸ πάθος τῶν ἀκροατῶν. Τούτου ἕνεκεν ὁ Ἀριστοφάνης, εἰς οὗ τὴν αἴσθησιν ὀσημέραι δίκαιος ἔπαινος ἀποδίδεται, εἰσάγει αὐτὸν ἐν Ὄρνισι 1387 λέγοντα·

Τῶν διθυράμβων γὰρ τὰ λαμπρὰ
[γίγνεται
ἀέρια καὶ σκοτεινὰ καὶ κυαναυγέα
καὶ πτεροδόνητα· σὺ δὲ κλύων εἴσει τάχα.

Περὶ τούτου καὶ ὁ Ἀρποκρατίων λέγει· «Λυσίου δύο λόγοι εἰσὶ πρὸς Κινησίαν, ἐν οἷς πολλάκις μνημονεύει τἀνδρός, λέγων, ὡς ἀσεβέστατος εἴη καὶ παρανομώτατος· καὶ ὅτι οἱ κωμῳδιδάσκαλοι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν γράφουσιν εἰς αὐτόν. Εἴη δ' ἂν οὗτος ὁ διθυραμβοποιός, οὗ μέμνηνται πολλάκις οἱ κωμικοί, καὶ Στράτις ὅλον δρᾶμα ποιήσας εἰς αὐτόν, ὅπερ ἐπεγράφη Κινησίας, ἐν ᾧ καὶ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ κωμῳδεῖ.» Ἐπειδὴ λοιπὸν τοιοῦτος ἦτο ὁ Κινησίας, ἦτο προσφυὲς παράδειγμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Σωκράτους.

4. Τοῦ Κινησίου ὁ πατὴρ εἶναι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οντες βελτίους γίγνοιντο, ἢ ὅτι μέλλει χαριεῖσθαι τῷ ὄχλῳ τῶν 502
θεατῶν;[1]

ΚΑΛ. Δῆλον δή τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, Κινησίου γε[2] πέρι.

ΣΩ. Τί δέ;[3] ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέλης ἢ πρὸς τὸ βέλτιστον βλέπων ἐδόκει[4] σοι κιθαρῳδεῖν; ἢ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ πρὸς τὸ ἥδιστον·[5] ἡνία γὰρ ἄδων[6] τοὺς θεατάς· ἀλλὰ δὴ σκόπει· οὐχὶ ἥ τε κιθαρῳδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσα καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις ἡδονῆς χάριν εὑρῆσθαι;[7]

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὕτη[8] καὶ θαυμαστή, ἡ τῆς τραγῳ- Β
δίας ποίησις ἐφ' ᾧ[9] ἐσπούδακε; πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχεί-

ἄγνωστος καὶ ἴσως ἀσημότερος τοῦ υἱοῦ.

1. Θεαταὶ δὲν ὀνομάζονται μόνον οἱ ἐν τῷ θεάτρῳ, ἀλλ' ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν ἡ λέξις, ὡς ἐν Συμποσ 194. Α. Ἄλλως ὁ χορὸς παρέχει καὶ θέαν.

2. Ὁ Καλλικλῆς θέλει νὰ περιορίσῃ τὴν παρατήρησιν τοῦ Σωκράτους μόνον ἐν τῷ Κινησίᾳ.

3. Οἱ ἀρχαῖοι μεταβαίνοντες ἀπὸ μιᾶς ἐννοίας εἰς ἄλλην καὶ θέλοντες νὰ ἐξάρωσι τὴν ἑπομένην ἐρώτησιν προτάσσουσι τὴν ἐρωτηματικὴν φράσιν.

4. Δηλαδὴ τότε, ὅτε ἐκιθαρῴδει· ὑποτίθησι τὸν Καλλικλέα παρόντα·

5 Εὐφυὲς λογοπαίγνιον. Βεβαίως ὁ Μέλης ἐσκόπει ἢ ἔβλεπε πρὸς τὴν ἡδονὴν τῶν παρόντων, ἀλλὰ δὲν ἐπετύγχανε τούτου. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ φιλοσόφου ἦτο κακὸς κόλαξ.

6. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατὰ τὸ πλεῖζον οἱ ποιηταὶ ᾖδον τὰ ἑαυτῶν ποιήματα· ἦσαν δὲ καὶ μουσικοί.

7. Ὁ συλλογισμὸς ἠδύνατο νὰ φανῇ ὡς ἐσπευσμένος, ἅτε στηριζόμενος ἐπὶ τῆς προσωπικῆς ἀξιότητος· δηλ. ἂν ὁ Μέλης ἦναι κακὸς κιθαρῳδός, ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἀγαθοί. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως, ὡς νομίζομεν, διότι ἡ ἀποτυχία τοῦ Μέλητος λέγεται ὡς ἐν παρόδῳ, ὁ δὲ συλλογισμὸς στηρίζεται ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι ὁ Κινησίας καὶ ὁ Μέλης καὶ καθ' ὅλου οἱ κιθαρῳδοὶ δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ βέλτιστον, ἀλλ' εἰς τὴν ἡδονήν.

8 Διὰ τῆς ἀντωνυμίας ταύτης δηλοῦται ἡ κοινὴ κρίσις περὶ τῆς τραγικῆς ποιήσεως.

9. Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἐπὶ τούτῳ, ὃ ἐσπούδακε δηλ. ποῖον νομίζει· ὅτι εἶναι τοῦτο, περὶ ὃ ἀσχολεῖται; Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν, ὡς λέγει ὁ Stallbaum, τοῦτο τί ποτ' ἐστι; Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐρωτᾷ γενικῶς περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς τραγῳδίας, ὡς ἀναπτύσσει διὰ τῆς ἑπομένης ἐρωτήσεως. Ἐκ τῆς ἡγουμένης προτάσεως ἐννοεῖται τὸ δοκεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρημα καὶ ἡ σπουδή, ὡς σοὶ δοκεῖ,[1] χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἢ καὶ διαμάχεσθαι,[2] ἐάν[3] τι αὐτοῖς ἡδὺ μὲν ᾖ καὶ κεχαρισμένον, πονηρὸν δέ, ὅπως τοῦτο μὲν μὴ ἐρεῖ, εἰ δέ τι τυγχάνει ἀηδὲς[4] καὶ ὠφέλιμον, τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ᾄσεται,[5] ἐάν τε

1. Εἰς τὴν παρενθετικὴν ταύτην πρότασιν προσέκρουσαν πολλοὶ κριτικοί, ἐξ ὧν ὁ Ast ἐπίστευεν, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν αὐτήν. Ὁ δὲ Heindorf νομίζει, ὅτι ὁ Πλάτων ἁπλούστερον ἠδύνατο νὰ γράψῃ, πότερον δοκεῖ σοι αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδὴ εἶναι; ἀντὶ τοῦ πότερόν ἐστιν. Κατὰ τὸν Kratz πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς σοὶ δοκέειν. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι τὸ χωρίον παρανοεῖται ὑπὸ τῶν ἑρμηνευτῶν. Δὲν ἔχει ἀνάγκην διορθώσεως, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ἀναγνωσθῇ μετ' ἐμφάσεως, ὡς δεικνύει ἡ πρόταξις τῆς ἀντωνυμίας, δηλ. δὲν ἐρωτῶ, τίνα γνώμην ἔχουσιν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι περὶ τῆς τραγῳδίας (διότι οὗτοι, ὡς εἴρηται, θεωροῦσι ταύτην ὡς σεμνήν), ἀλλὰ σὺ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ αὐτῆς. Ὅτι ὁ Σωκράτης ζητεῖ τὴν προσωπικὴν γνώμην τοῦ Καλλικλέους, μαρτυρεῖ ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τοῦ δοκεῖν.

2. Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο, διότι ὁ ἀγαθὸς τραγικὸς ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Εὐριπίδου ἔπρεπε νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῆς ὁσημέραι φθειρομένης αἰσθήσεως τοῦ λαοῦ. Ἴσως ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Εὐριπίδης δὲν διέφθειρε τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῆς διαφθορᾶς αὐτοῦ.

3. Ὁ διάφορος τύπος τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων ἐάν—εἰδὲ μᾶλλον ποικιλίαν συντάξεως ἢ διαφορὰν ἐννοίας δεικνύει. Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι μετὰ τὸ ἐὰν δὲν ἔθηκε τὸν μέν, ἀλλ' ἀπέφυγε τοῦτον ἕνεκα τοῦ ἑπομένου.

4. Ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων εἶναι ἀηδές, ἀνθ' ἧς ὁ Deuschle προῦτεινε νὰ γραφῇ ἀληθές, ὅπερ δὲν ἔγεινε δεκτὸν ὑπὸ τῶν νεωτέρων κριτικῶν. Τοὐναντίον ὁ Cron μετὰ ζήλου ἐπεχείρησε νὰ ὑποστηρίζῃ αὐτήν. Τὴν διόρθωσιν δὲν εὑρίσκομεν κακήν· διότι ὁ Πλατωνικὸς Σωκράτης δὲν ἀπαιτεῖ, ἵνα ὁ τραγικὸς ποιητὴς θηρεύῃ τὰ ἀηδῆ καὶ ὠφέλιμα, ἀλλὰ τὰ ἀληθῆ καὶ ὠφέλιμα. Καὶ τὰ ἀληθῆ δύνανται νὰ ἦναι ἡδέα καὶ μάλιστα τὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς νοῦν ἔχοντας θεατάς. Βεβαίως ἄλλο εἶναι τὸ ἀληθὲς τῆς ποιήσεως καὶ ἄλλο τῆς φιλοσοφίας. Τῆς γραφῆς τῶν χειρογράφων ὑποστηρικτὴς ἠγέρθη ὁ Keck, ὅστις ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ ἄρῃ τὴν δυσκολίαν, ὅτι κατὰ τὴν γραφὴν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἀηδὲς μέν, ὠφέλιμον δέ. Ἀλλ' ὁ Schmidt μόλις ἀνεκάλυψεν ὅμοιόν τι παρὰ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. τύραννν. 160 καὶ Κικέρ. 121 off. II, 20.

5. Τὸ μὲν λέξει ἀναφέρεται εἰς τὸ διαλογικὸν μέρος τοῦ δράματος, τὸ δὲ ᾄσεται εἰς τὸ χορικόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χαίρωσιν ἐάν τε μή[1]; ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι ἡ τῶν τραγῳδιῶν ποίησις;

ΚΑΛ. Δῆλον δή τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι πρὸς τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ὥρμηται καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς[2]. C

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὦ Καλλίκλεις, ἔφαμεν νῦν δὴ κολακείαν εἶναι;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φέρε δή, εἴ τις περιέλοιτο[3] τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον,[4] ἄλλο τι ἢ λόγοι γίγνονται[5] τὸ λειπόμενον;

1. Διὰ τῶν ἐάν—ἐάν θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ τραγικοῦ.

2. Ἡ ἀπόκρισις αὕτη ἁρμόζει εἰς τὸ στόμα τοῦ Καλλικλέους τὴν ἡδονὴν πανταχοῦ θηρεύοντος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων δέχεται τὴν τοιαύτην γνώμην περὶ τραγῳδίας, ὅπερ παράδοξον. Ἴσως ὁ Εὐριπίδης ἐθήρευε τὴν ἡδονὴν τῶν θεατῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ Αἰσχύλος. Ὁ Kratz παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Πλάτων καίπερ αἴσθησιν πρὸς τὸ καλὸν ἔχων ὅμως ὡς θεωρητικὸς παρεγνώριζε τὴν κυρίαν σημασίαν τοῦ καλοῦ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ 474D, ἔνθα τὸ καλὸν μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ (ὠφελίμου) ἢ τῆς ἡδονῆς ἢ μετ' ἀμφοτέρων ταὐτίζει. Ἡ κρίσις αὕτη εἶναι αὐστηροτέρα τοῦ δέοντος. Ὥρα Εἰσαγωγ. σελ. 63. Ἴσως δύναταί τις νὰ ἀντείπῃ κατὰ τοῦ Schiller, ὅστις ἐκ τῆς αἰσθητικῆς ἀνατροφῆς τῶν λαῶν περιμένει ἠθικὴν καὶ πολιτικὰς ἀρετάς, ἀλλ' ἤθελεν εἶναι αἰκτρόν, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποδιωχθῶσιν αἱ καλαὶ τέχναι, διότι τὸ ἀνθρώπινον γένος ἤθελε ταπεινωθῆ. Ἂν παράτινι λαῷ ὑπάρχωσι τάσεις πρὸς διαφθοράν, καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν ἀποδιωκομένων, δι' ἄλλων ῥυάκων αὕτη θέλει εἰσρεύσει. Οὐχὶ αἱ καλαὶ τέχναι, ἀλλ' ὁ διεφθαρμένος τεχνίτης διαφθείρει, ὡς ὁ ἠθικὸς βελτιοῖ καὶ ἐξευγενίζει.

3. Ὁ Πλάτων τὴν μὲν ἰδέαν θεωρεῖ ὡς τὸν πυρῆνα, τὸ δὲ μέλος τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον ὡς ἐξωτερικὰ καὶ περιαιρετά.

4. Ἀλλαχοῦ ὁ Πλάτων ἑρμηνεύει ἑαυτόν, ἐν Πολιτ. III, 398, Δ. «Τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐστι συγκείμενον, λόγου τε καὶ ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ.» Ἐν δὲ τοῖς Νόμοις, II, 669, D, διαστέλλει τὸν ῥυθμὸν τῆς ἁρμονίας· «Τῇ δὲ τῆς κινήσεως τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἴη· τῇ δ' αὖ τῆς φωνῆς, τοῦ τε ὀξέος καὶ βαρέος συγκεραννυμένων ἁρμονίας ὄνομα προσαγορεύοιτο.»

5. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ ῥήματος συνεφώνησε πρὸς τὸ κατηγορούμενον, ὡς καὶ ἐν Μένωνι, 91, C. «Οὗτοι φανερά ἐστι λώβη τε καὶ διαφθορὰ τῶν συγγιγνομένων».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς πολὺν ὄχλον καὶ δῆμον[1] οὗτοι λέγονται οἱ λόγοι;

ΚΑΛ. Φημί.

D ΣΩ. Δημηγορία[2] ἄρα τίς ἐστιν ἡ ποιητική.

ΚΑΛ. Φαίνεται.[3]

ΣΩ. Οὐκοῦν ῥητορικὴ[4] δημηγορία ἂν εἴη·[5] ἢ οὐ ῥητορεύειν δοκοῦσί σοι οἱ ποιηταὶ[6] ἐν τοῖς θεάτροις;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Νῦν ἄρα ἡμεῖς εὑρήκαμεν ῥητορικήν τινα πρὸς δῆμον τοιοῦτον οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν[7] καὶ ἀνδρῶν, καὶ

1. Ὄχλον καὶ δῆμον ὀνομάζει τοὺς συνηθροισμένους ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ τῷ θεάτρῳ Ὄχλος καὶ δῆμος κεῖνται μὲν ἐνταῦθα ἄνευ διαφορᾶς σημασίας, ὅμως διὰ τῆς λέξεως δῆμος γίνεται μετάβασις εἰς τὸν λόγον τῶν πολιτικῶν συνόδων.

2. Ἐνταῦθα δὲν μεταχειρίζεται τὴν λεξιν ἐπὶ κακῆς σημασίας

3. Ὁ Cron νομίζει, ὅτι ὁ Καλλικλῆς προθύμως ὁμολογεῖ, διότι, ὡς λέγει, οἱ τεχνῖται τοῦ λόγου ἡδέως ἐπαινοῦσι τὴν ἑαυτῶν τέχνην ὡς καθολικήν, κεφ. XI. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἤθελεν ἔχει μεῖζον κῦρος, ἂν ὁ Καλλικλῆς ἔπραττε τοῦτο ἀλλαχοῦ. Διότι ἐνταῦθα δὲν ἀντικρούει τὸν Σωκράτη, ἵνα οἱ λόγοι ταχέως περανθῶσιν.

4. Κατὰ τὴν κοινὴν γραφὴν ἦτο ἡ ῥητορική. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὑποκείμενον, ἡ ποιητική, λαμβάνεται ἐκ τῶν ἡγουμένων, ἕκαστος ἐννοεῖ, ὅτι τὸ ἄρθρον πρέπει νὰ λείπῃ, ὅπερ ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος Heindorf παρετήρησεν. Ὁ Schmidt νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν καὶ τὴν λέξιν δημηγορία, διότι τὸ ἐπίθετον ῥητορικὴ οὐδὲν προστίθησιν εἰς τὸ οὐσιαστικόν. Ἀλλά, ὡς νομίζομεν, τὸ δημηγορία εἶναι γένος περιλαμβάνον τὰ εἴδη, τὴν ποιητικὴν καὶ τὴν ῥητορικὴν δημηγορίαν. Ὅτι δ' ἡ φράσις ἔχει ὑγιῶς, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἑπομένη φράσις, εὑρήκαμεν ῥητορικήν τινα πρὸς δῆμον.

5. Μετεχειρίσθη τὴν εὐκτικὴν ἀντὶ τῆς ὁριστικῆς, ὡς συνήθως οἱ ἀττικοὶ συγγραφεῖς, ὅπως ἀποφύγωσι τὸ ἐγωϊστικὸν τῆς κατηγορηματικῆς ἐκφράσεως.

6. Τοῦτο ἠδύνατο οὐχὶ ἀτόπως νὰ λεχθῇ περὶ τοῦ Εὐριπίδου.

7. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀρχαίου δράματος εἶναι ζήτημα, ἂν γυναῖκες ἠδύναντο νὰ θεῶνται ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Πλάτωνος, ὅπερ εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, γίνεται δῆλον, ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ ἦσαν πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δούλων καὶ ἐλευθέρων, ἣν οὐ πάνυ ἀγάμεθα· κολακικὴν γὰρ αὐτήν φαμεν εἶναι.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

LVIII. ΣΩ. Εἶεν·[1] τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ῥητορικὴ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι[2] δήμους τοὺς τῶν ἐλευθέρων[3] ἀνδρῶν, τί ποτε ἡμῖν αὕτη[4] ἐστί; πότερόν σοι δοκοῦσι πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ῥήτορες, τούτου στοχαζόμενοι, ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται διὰ τοὺς αὑτῶν λόγους, ἢ καὶ οὗτοι[5] πρὸς τὸ χαρίζεσθαι[6] τοῖς πολίταις ὡρμημένοι, καὶ ἕνεκα τοῦ ἰδίου τοῦ αὑτῶν ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ, ὥσπερ παισὶ προσομιλοῦσι τοῖς δήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς πειρώμενοι μόνον, εἰ δέ

ροῦσαι καὶ γυναῖκες. Παράβαλλ. Νομ. II, 685 καὶ VII, 717 C. καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. 1078. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὅμως κωμῳδίᾳ ἡ παρουσία ἐντίμων τοὐλάχιστον γυναικῶν μένει ἀμφίβολος. Ὡσαύτως καὶ ἡ παρουσία δούλων φαίνεται, ὅτι δὲν ἦτο ἄνευ περιορισμοῦ.

1. Ἐνταῦθα λήγουσιν αἱ προτάσεις ἢ τὰ δεδομένα, ἐφ' ὧν ὁ φιλόσοφος θέλει νὰ στηρίξῃ τὸν συλλογισμὸν αὐτοῦ.

2. Ἡ πόλις ἐνταῦθα ἐτέθη ὑπὸ πολιτικὴν σημασίαν, ὡς καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Ἀντιγόν. 737. «Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός.»

3. Τοῦτο πρέπει νὰ ληφθῇ εἰρωνικῶς κατὰ τὸν Cron, διότι οἱ τοιοῦτοι εἶναι δοῦλοι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Καλλικλῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπεν, 489, C. «Ἢ εἶειμελέγειν, ἐὰν συρφετὸς συλλεγῇ δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδενὸς ἀξίων πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι, καὶ οὗτοι φῶσιν, αὐτὰ ταῦτα εἶναι νόμιμα;» Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δημοσθένους ὄντως ὁ δῆμος ἦτο τοιοῦτος, Ὀλυνθ. III, 30. «Τὸ μὲν πρῶτον καὶ στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος δεσπότης τῶν πολιτευομένων ἦν καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν—νῦν δὲ τοὐναντίον κύριοι μὲν οἱ πολιτευόμενοι τῶν ἀγαθῶν καὶ διὰ τούτων ἅπαντα πράττεται, ὑμεῖς δ' ὁ δῆμος—ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε.»

4. Εἶναι ἡ ῥητορική, ἣν πρὸ ὀλίγου ὠνόμασε· τούτου ἕνεκεν κεῖται πλεοναστικῶς.

5. Δηλαδὴ ὡς οἱ ποιηταί, ὅπερ ὡμολόγησεν ὁ Καλλικλῆς.

6. Ὁ Δημοσθένης εἶναι μεστὸς τοιούτων μομφῶν, ὅτι οἱ ῥήτορες ἀγορεύουσιν, ἵνα εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων ἀρεστοὶ γένωνται. Ὁ δὲ Ἰσοκράτης λέγει ἐν τῷ περὶ Εἰρήνης, 5. «Καὶ γάρ τοι πεπο·ήκατε τοὺς ῥήτορος μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ' ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

503 γε βελτίους ἔσονται ἢ χείρους διὰ ταῦτα οὐδὲν φροντίζουσιν;

ΚΑΛ. Οὐχ ἁπλοῦν ἔτι τοῦτο ἐρωτᾷς·[1] εἰσὶ μὲν γὰρ οἳ κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λεγουσιν ἃ λέγουσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἵους σὺ λέγεις.

ΣΩ. Ἐξαρκεῖ. εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἕτερόν που τούτου κολακεία ἂν εἴη καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δ' ἕτερον καλόν,[2] τὸ παρασκευάζειν, ὅπως ὡς βέλτισται ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί, καὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω
B εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκούουσιν.[3] ἀλλ' οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἶδες[4] τὴν ῥητορικήν. ἢ εἴ τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας[5] τίς ἐστιν;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δι' οὐκ ἔχω ἔγωγέ σοι εἰπεῖν τῶν γε νῦν ῥητόρων οὐδένα.[6]

ΣΩ. Τί δέ; τῶν παλαιῶν ἔχεις τινὰ εἰπεῖν, δι' ὅντινα αἰτίαν ἔχουσιν[7] Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρξατο δη-

1. Εἶναι σύμπτυξις δύο προτάσεων· ἀντὶ νὰ εἴπῃ, οὐκέτι ἁπλοῦν ἐστι τοῦτο, ὁ ἐρωτᾷς, δηλ. ἡ ἐρώτησις ἔχει ἀνάγκην διπλῆς ἀποκρίσεως. Ὅτε ὁ λόγος ἦτο περὶ ἄλλων τάξεων, ὁ Καλλικλῆς μετά τινος εὐκολίας ἀπεκρίνετο, ὅτε ὅμως ὁ Σωκράτης ἔφθασεν εἰς τοὺς ῥήτορας, ὁ ῥήτωρ ἤρξατο νὰ σκέπτηται.

2. Ὁ Πλάτων δὲν ἀμφισβητεῖ, ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ χρηστὴ ῥητορική, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. Διισχυρίζεται ὅμως, ὅτι ἡ συνήθης δὲν εἶναι τοιαύτη.

3. Τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ ῥητορικῆς ἔχει καὶ ὁ Δημοσθένης λέγων ἐν Ὀλυνθ. III, 18. «Ἀλλὰ δεῖ τὰ βέλτιστα ἀντὶ τῶν ἡδέων, ἂν μὴ συναμφότερα ἐξῇ, λαμβάνειν.»

4. Δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ζωῆς σου δὲν ἤκουσας τοιαύτην ῥητορικήν.

5. Ὁ ἀόριστος μετὰ ἀρνήσεως καὶ ἐρωτήσεως ἐκφράζει ἔννοιαν ἐντονωτέραν τῆς προστακτικῆς, σύναμα δὲ δεικνύει καὶ θαυμασμόν, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 86, D. «Εἴτις ὑμῶν εὐπορώτερος ἐμοῦ, τί οὐκ ἀπεκρίνατο;» Παράβαλλ. καὶ Πρωταγόρ. 310, A.

6. Ἐνταῦθα παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὁ Καλλικλῆς ἀποκρίνεται εἰλικρινέστερον ἑαυτοῦ. Μόνον ὁ Πλατωνικὸς Καλλικλῆς ἠδύνατο νὰ δώσῃ τοιαύτην ἀπόκρισιν.

7. Ὅμοιον χωρίον ὑπάρχει καὶ ἐν Ἀλκιβιάδ. 1, 119. «Εἰπέ, ὅστις αἰτίαν ἔχει διὰ τὴν Περικλέους συνουσίαν σοφώτερος γεγονέναι.» καὶ ἐν Ἀπολογ. 38, C. «Ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μνημονεῖν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ χείρους ὄντες; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ
οἶδα, τίς ἐστιν οὗτος.[1] C

ΚΑΛ. Τί δέ; Θεμιστοκλέα[2] οὐκ ἀκούεις[3] ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τουτονὶ τὸν νεωστὶ[4] τετελευτηκότα, οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας;[5]

ΣΩ. Εἰ[6] ἔστι γε, ὦ Καλλίκλεις, ἣν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετήν,[7] ἀληθής, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι καὶ τὰς αὑτοῦ καὶ τὰς τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο,[8] ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ

1. Ὁ Πλάτων ἐνταῦθα μετά τινος ὑπερβαλλούσης αὐστηρότητος κρίνει τοὺς ἀρχαιοτέρους πολιτικούς. Ἴσως ἡ αἰτία κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι οἱ πολιτικοὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν Σωκράτη. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 115.

2. Τὰ ὀνόματα, ὧν μνημονεύει ὁ Καλλικλῆς, ἦσαν πάντοτε ἐν τῷ στόματι τῶν μεταγενεστέρων, Δημοσθ. Ὀλυνθ. III, 21. «Καὶ γὰρ τοὺς ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν λέγοντας ἀκούω, ὥσπερ ἴσως καὶ ὑμεῖς, οὓς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παρόντες ἅπαντες, μιμοῦνται δ' οὐ πάνυ». Ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὀνομάζει τὸν Ἀριστείδην, τὸν Νικίαν, τὸν Δημοσθένη καὶ τὸν Περικλέα. Ἀλλ' ὁ ἔντιμος χαρακτὴρ τοῦ Ἀριστείδου δὲν ἠδύνατο ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Καλλικλέους νὰ φαίνηται ὡς πρότυπον πολιτικοῦ.

3. Μεταχειρίζεται τὸν ἐνεστῶτα ἐπὶ σημασίας παρακειμένου, ὡς Ὀδύσσ. Γ, 193 «Ἀτρείδην δὲ καὶ αὐτοὶ ἀκούετε νόσφιν ἑόντα, ὡς ἥλθε.» Παράβαλλ. Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. III, 5, 26.

4. Τὸ ἐπίρρημα τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς σπουδαῖον τεκμήριον, καθ' ὃ δύναται νὰ ὁρισθῇ ἡ ἐποχὴ τοῦ διαλόγου. Ἀλλὰ τὰ δέοντα εἴπομεν ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ σελ. 141.

5. Ἡ συντακτικὴ πτῶσις λέγοντος ἐννοεῖται ἔξωθεν, ὡς 455, Ε. «Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους.» Ὁ Σωκράτης ἦτο παρὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου οὐχὶ ὡς πολιτικός, ἀλλ' ὡς πολίτης ὀφείλων νὰ μετέχῃ τῆς ἐκκλησίας.

6. Ἡ ἀπόκρισις τοῦ Σωκράτους συνδέεται οὕτω στενῶς μετὰ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Καλλικλέους, ὥστε εἶναι ἀνάγκη ἐξ ἐκείνης νὰ ἐννοήσωμεν ταύτην κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου. Δηλαδὴ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Κίμων, ὁ Μιλτιάδης καὶ ὁ Περικλῆς ἔγειναν ἀγαθοὶ ἄνδρες, ἂν ἦναι ἀληθὴς ἀρετὴ ἡ πλήρωσις τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμιῶν.

7. Καθ' ἕλξιν ἡ αἰτιατικὴ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 88, D. «Ὁ γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὤν, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωκεν.»

8. Ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀποπιμπλάναι, ἡ δὲ πλήρης φράσις ἤθελεν εἶναι, εἰ δὲ μὴ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

D λόγῳ[1] ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ὅτι αἱ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν,[2] αἱ δὲ χείρω, μή· τοῦτο δὲ τέχνη[3] τις εἶναι· τοιοῦτον ἄνδρα τούτων[4] τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔχω ἔγωγε, πῶς εἴπω.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις· ἴδωμεν δὴ οὑτωσὶ ἀτρέμα[6] σκοπούμενοι, εἴ τις τούτων τοιοῦτος γέγονε. φέρε γάρ, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων, ἃ ἂν λέγῃ, ἆλλο τι οὐκ εἰκῇ ἐρεῖ, ἀλλ' ἀποβλέπων[7] πρός τι; ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι[8]

ἀποπιμπλάναι ἀρετὴ ἀληθὴς ἐστιν.

1. Ὄντως τοῦτο ἐγένετο ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 499, Ε καὶ 500, Α.

2. Ἐκ τῆς προηγουμένης φράσεως, ἔλεγες ἀρετήν, πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ἐνταῦθα τὸ χωρίον, ὅπερ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν ἀρετή ἐστιν.

3. Ὁ Heindorf εἶχαζεν, ὅτι ἐξερρύη ἐκ τοῦ κειμένου ῥῆμά τι ἢ ὅτι πρέπει νὰ τρέψωμεν τὸ εἶναι εἰς εἴη ἄν. Ἐν τοῖς νεωτέροις ὁ Richter προτείνει νὰ διορθώσωμεν τὸ δὲ εἰς δοκεῖ, ὅπερ συντελεῖ μέν, ἵνα καταστήσῃ ὁμαλὴν τὴν σύνταξιν τῆς ὀνομαστικῆς τέχνη, ἀλλὰ τοιοῦτον ῥῆμα δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἔννοια. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὸ χωρίον νοοῦντες ἐκ τοῦ ἠναγκάσθημεν ὁμολογεῖν τὸ ῥῆμα ὡμολόγηται, ὡς λέγει ὁ Cron. Ἐν 500Α ὡμολογήθη, ὅτι ὁ τεχνικὸς δύναται νὰ ἐκλέξῃ, ποῖα τῶν ἡδέων εἶναι ἀγαθὰ καὶ ποῖα κακά.

4. Δηλαδὴ τῶν εἰρημένων πολιτικῶν ἀνδρῶν.

5. Φαίνεται, ὅτι τοῦτο ἦτο παροιμία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἔχουσι τὴν πεποίθησιν, ὅτι δύνανται νὰ εὕρωσι τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ ἀληθές, ἂν ἡ μέθοδος ἦναι ὀρθή. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς εἶπεν, ὅτι δὲν γινώσκει τὸ μέτρον, καθ' ὃ νὰ κρίνῃ τοὺς πολιτικούς, ὁ Σωκράτης παρέχει τοῦτο ἐν τοῖς ἑξῆς.

6. Τὸ ἀτρέμα σημαίνει ἡσύχως, ἄνευ πάθους, Ἰλιάδ. Β, 200. Ὁ Cron νομίζει, ὅτι ὁ Σωκράτης λέγει τοῦτο ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐμπαθῆ ἀνησυχίαν τοῦ Καλλικλέους. Οὗτος ὅμως ἐνταῦθα δὲν δεικνύει πάθος. Τοὐναντίον τὸ ἀτρέμα προσδιορίζει τὸ οὑτωσί, ὅπερ δεικνύει ἡσυχίαν, δηλ. μὲ τὴν ἡσυχίαν, τὴν ὁποίαν τώρα ἔχομεν.

7. Ὁ Πλάτων μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅταν θέλῃ νὰ δείξῃ, ὅτι αἱ μερικαὶ ἐνέργειαι διευθύνονται πρὸς ἕνα γενικὸν σκοπόν, ἢ γενικὴν ἰδέαν.

8. Οἱ λοιποὶ τεχνῖται πλὴν τῶν ῥητόρων. Ἐν ᾧ δὲ τὸ ὑποκείμενον εἶναι πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ ῥῆμα ἐτέθη καθ' ἑνικὸν ὡς συμφωνῆσαν πρὸς τὸ ἕκαστος, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. Ι, 8, 9. «Πάντες οὗτοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πάντες δημιουργοὶ βλέποντες πρὸς τὸ αὑτῶν ἔργον ἕκαστος οὐκ Ε
εἰκῇ ἐκλεγόμενος προσφέρει[1] ἃ προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὑτοῦ,
ἀλλ' ὅπως ἂν εἶδός[2] τι αὐτῷ σχῇ τοῦτο, ὃ ἐργάζεται. οἷον εἰ
βούλει[3] ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους,[4] τοὺς ναυπηγούς,
τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς, ὅντινα βούλει αὐτῶν, ὡς εἰς τά-
ξιν[5] τινὰ ἕκαστος ἕκαστον τίθησιν ὃ ἂν τιθῇ, καὶ προσαναγκά-
ζει[6] τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ[7] πρέπον τε εἶναι καὶ ἁρμόττειν, ἕως ἂν 504
τὸ ἅπαν συστήσηται[8] τεταγμένον τε καὶ κεκοσμημένον πρᾶγμα·
καὶ οἵ-τε δὴ ἄλλοι δημιουργοὶ[9] καὶ οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν,[10] οἱ
περὶ τὸ σῶμα, παιδοτρίβαι τε καὶ ἰατροί, κοσμοῦσί που τὸ σῶμα
καὶ συντάττουσιν. ὁμολογοῦμεν οὕτω τοῦτ' ἔχειν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστω[11] τοῦτο οὕτως.

κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀν-
θρώπων ἕκαστον ἔθνος ἐπορεύετο». καὶ Πλάτ. ἐν Χαρμίδ. ἐν ἀρχῇ· «Καί με ὡς εἶδον εἰσιόντα ἐξ ἀ-
προσδοκήτου εὐθέως πόρρωθεν ἠ-
σπάζοντο ἄλλος ἄλλοθεν.»

1. Διὰ τοῦ ῥήματος τούτου δη-
λοῖ τὰ διάφορα στοιχεῖα, ἐξ ὧν ὁ δημιουργὸς ἀπεργάζεται τὸ ἔργον.

2. Εἶδος εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ τοῦ ἀντικειμένου μορφή, ἣν ὡς σκοπὸν ἔχει ὁ δημιουργός.

3. Λείπει ἡ ἀπόδοσις, ἥτις ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἰδεῖν, δηλ. ὄψει, ὡς καὶ 447, Β.

4. Ἐν τῇ ἀπαριθμήσει παραδειγμάτων συχνάκις ὑπάρχει τὸ ἀσύνδετον, ὅπως διὰ τῆς γοργότητος τῆς ἐκφράσεως δειχθῇ, ὅτι ὑπάρχουσιν οὕτω πολλά, ὥστε εἶναι ἀνάγκη μετὰ ταχύτητος νὰ ἀριθμηθῶσιν, ἐν Συμποσ. 187, D. «Ἔστι δὲ ἔχθιστα τὰ ἐναντιώτατα· ψυχρὸν θερμῷ, πικρὸν γλυκεῖ, ξηρὸν ὑγρῷ, πάντα τὰ τοιαῦτα.»

5. Ἡ μὲν τάξις ἀναφέρεται εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ σχέσιν τῶν μερῶν, ὁ δὲ κόσμος εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ὅλου, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Cron.

6. Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο προσηκόντως, διότι τὰ διάφορα μέρη παρέχουσι δυσκολίας εἰς τὴν σύνθεσιν.

7. Τὰ μέρη ἐν τῇ συνθέσει πρέπει νὰ ἔχωσι κοινόν τινα σκοπόν, κοινὴν διεύθυνσιν, ὅπως ἀποτελεσθῇ ἁρμονία.

8. Τὸ ῥῆμα τοῦτο τίθεται πρὸς δήλωσιν τῆς συνθέσεως τῶν μερῶν πρὸς ἀπεργασίαν ὅλου τινός. Ὅρα καὶ Φαῖδρ. 269, C.

9. Ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ποιοῦσιν οὕτως ἢ κοσμοῦσιν ἕκαστος τὸ ἑαυτοῦ, ὅπερ παρέλειψεν.

10. Περὶ τούτου ὅρα 501, Ε παραβολικῶς πρὸς 464, Β.

11. Ἡ προστακτικὴ αὕτη εἰκονίζει τὴν ὁμολογίαν ὡς παραχώρησιν, σύναμα δὲ ὑποδεικνύει, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Τάξεως ἄρα καὶ κόσμου τυχοῦσα οἰκία χρηστὴ ἂν εἴη, ἀταξίας δὲ μοχθηρά[1];

ΚΑΛ. Φημί.

B ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὡσαύτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματά φαμεν τὰ ἡμέτερα;[2]

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δ' ἡ ψυχή; ἀταξίας τυχοῦσα ἔσται χρηστή, ἢ τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν πρόσθε καὶ τοῦτο[3] συνομολογεῖν.

ΣΩ. Τί οὖν ὄνομά ἐστιν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐκ τῆς τάξεώς τε καὶ τοῦ κόσμου γιγνομένῳ;

ΚΑΛ. Ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν ἴσως λέγεις.[4]

C ΣΩ. Ἔγωγε. τί δὲ αὖ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγιγνομένῳ ἐκ τῆς τάξεως καὶ τοῦ κόσμου; πειρῶ[5] εὑρεῖν καὶ εἰπεῖν ὥσπερ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα.[6]

ΚΑΛ. Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἀλλ' εἴ σοι ἥδιόν ἐστιν, ἐγὼ ἐρῶ· σὺ δέ, ἂν μέν σοι δοκῶ ἐγὼ καλῶς λέγειν, φάθι·[7] εἰ δὲ μή, ἔλεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε.[8]

ὁ λέγων δύναται νὰ ἐκφράσῃ διάφορον γνώμην. Εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ λέγουσιν ὁμολογίαν ex hypothesi.

1. Ὁ Πλάτων ἀποδίδει τὸ ἐπίθετον τοῦτο καὶ εἰς ἄψυχα, ὡς ἐν Μέν. 91, Α. «Μοχθηρότερα ἀποδιδόντες ἢ παρέλαβον τὰ ἱμάτιά τε καὶ ὑποδήματα.»

2. Ἐκ τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως τοῦ Σωκράτους δύναται νὰ συμπληρωθῇ αὕτη, τάξεως καὶ κόσμου τυχόντα χρηστὰ ἂν εἴη, ἀταξίας δὲ μοχθηρά.

3. Δηλαδή, ὅτι τάξεώς τε καὶ κόσμου τινὸς τυχοῦσα ἔσται χρητή.

4. Διὰ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης ὑποδεικνύει, ὅτι εἶναι μὲν ξένος τῆς τοιαύτης Σωκρατικῆς παραστάσεως, ἀλλὰ τὸ ὀρθὸν αὐτῆς δὲν θέλει νὰ κρύψῃ.

5. Εἰκάζομεν, ὅτι πρὸ τῆς λέξεως ταύτης πρέπει νὰ νοηθῇ μικρὰ παῦσις, καθ' ἣν ὁ Καλλικλῆς ἐφαίνετο ἀγνοῶν ἢ μᾶλλον μὴ θέλων νὰ εὕρῃ τὸ ὄνομα· διότι ἤρξατο ὑφορῶν, ποῦ φέρει ὁ λόγος τοῦ Σωκράτους.

6. Δηλαδὴ εὕρες καὶ εἶπες.

7. Ἔχει ἐνταῦθα τὴν σημασίαν τοῦ συμφωνεῖν ἢ ὁμολογεῖν, ὡς καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 442. «Φῂς ἢ καταρνεῖ μὴ δεδρακέναι τάδε.»

8. Τὸ ῥῆμα ἐτέθη ἄνευ συντακτικῆς πτώσεως ὡς καὶ ἐν Ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ταῖς μὲν τοῦ σώματος τάξεσιν ὄνομα εἶναι ὑγιεινόν, ἐξ οὗ ἐν αὐτῷ ἡ ὑγίεια γίγνεται καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ τοῦ σώματος. ἔστι ταῦτα ἢ οὐκ ἔστιν;

ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς τάξεσι καὶ κοσμήσεσι νόμιμόν τε καὶ νόμος, ὅθεν καὶ νόμιμοι γίγνονται καὶ κόσμιοι· ταῦτα δ' ἔστι δικαιοσύνη τε καὶ σωφροσύνη. φῂς ἢ οὔ; D

ΚΑΛ. Ἔστω.

LX. ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος, ὁ τεχνικός τε καὶ ἀγαθός, καὶ τοὺς λόγους προσοίσει ταῖς ψυχαῖς, οὓς ἂν λέγῃ, καὶ τὰς πράξεις ἁπάσας, καὶ δῶρον ἐάν τι διδῷ, δώσει, καὶ ἐάν τι ἀφαιρῆται, ἀφαιρήσεται, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὸν νοῦν ἔχων, ὅπως ἂν αὐτοῦ τοῖς πολίταις δικαιοσύνη μὲν ἐν ταῖς E

λογ. 35, B. Οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὁτιοῦν εἶναι, οὔτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν.» Ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς φράσεως, ἐμοὶ οὕτω (μὴ καλῶς) λέγειν.

1. Ἐνταῦθα ἡ λέξις ἔχει τὴν γενικὴν αὐτῆς σημασίαν.

2. Δηλαδή, ὅτι ἐν τοῖς σώμασιν εἶναι τάξις, τοῦτο ἐν τῇ ψυχῇ εἶναι νόμος.

3. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος τούτου εἶναι ἀόριστον, ὡς καὶ 468, A. «Τὰ μεταξὺ ταῦτα ἕνεκεν τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, ὅταν πράττωσιν.»

4. Ἐννοεῖ τὸ νόμιμον καὶ κόσμιον, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν ἡγουμένων νόμιμοι γίγνονται καὶ κόσμιοι.

5. Μεταχειρίζεται τὴν αὐτὴν λέξιν, ἣν εἶπε περὶ δημιουργῶν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν παραβολὴν καὶ τὸ ἀρχικὸν ζήτημα, 503, E.

6. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας ταύτης παραπέμπει εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγαθοῦ ῥήτορος, ἣν ἐποίησεν, 503, D.

7. Φαίνεται, ὅτι ὁ Σωκράτης ἐννοεῖ τὰς διαφόρους χρηματικὰς ἀμοιβάς, ἃς οἱ ῥήτορες ἢ οἱ πολιτικοὶ διεχειρίζοντο, τὰ δικαστικά, στρατιωτικά, βουλευτικά, θεωρικὰ καὶ τὰ τοιαῦτα.

8. Ἐπεξηγεῖ τὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, πρὸς ταῦτα βλέπων.

9. Ἀντὶ τῆς γενικῆς τῶν χειρογράφων ὁ Deuschle ἔγραψε δοτικήν, ὅπερ ἐπεδοκίμασε καὶ ὁ Keck. Ὁ διορθωτὴς περιέμενε τὴν φράσιν τοῖς αὐτοῦ πολίταις, δηλ. τοῖς συμπολίταις. Ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Münscher παρατηρεῖ, ὅτι ὡς αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία ἦτο ἀναγκαία, ἂν οἱ συμπολῖται τοῦ ῥήτορος ἐνοοῦντο ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλους πολίτας, ὅπερ ἐνταῦθα δὲν συμβαίνει. Οὕτως αἴρεται ἡ αἰτία, δι' ἣν τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ψυχαῖς γίγνηται, ἀδικία δὲ ἀπαλλάττηται, καὶ σωφροσύνη μὲν ἐγγίγνηται, ἀκολασία δὲ ἀπαλλάττηται καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ ἐγγίγνηται, κακία δὲ ἀπίῃ. συγχωρεῖς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Συγχωρῶ.

ΣΩ. Τί γὰρ[1] ὄφελος, ὦ Καλλίκλεις, σώματί γε κάμνοντι καὶ μοχθηρῶς διακειμένῳ σιτία πολλὰ διδόναι καὶ τὰ ἥδιστα ἢ ποτά ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἔσθ' ὅτε πλέον ἢ τοὐναντίον[2] κατά γε τὸν δίκαιον λόγον καὶ ἔλαττον; ἔστι ταῦτα;

505 ΚΑΛ. Ἔστω.

ΣΩ. Οὐ γάρ, οἶμαι, λυσιτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώματος ζῆν ἀνθρώπῳ. ἀνάγκη γὰρ οὕτω[3] καὶ ζῆν μοχθηρῶς. ἢ οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι, οἷον πεινῶντα

γενικὴν ὁ Deuschle ἔτρεψεν εἰς δοτικὴν ἠθικήν, ὅπως δηλώσῃ τὴν αὐτοπάθειαν.

1. Τὸ γὰρ αἰτιολογεῖ παραλειφθεῖσαν πρότασιν, ὀρθῶς ἢ καλῶς ποιεῖς.

2. Τὸ χωρίον τοῦτο διαφόρως ἑρμηνεύεται ὑπὸ τῶν ἑρμηνευτῶν. Τινὲς μὲν θεωροῦσι τὴν λέξιν ταύτην ὄνομα καὶ ὡς τοιοῦτον ἑρμηνεύει ὁ Κοραῆς λέγων· «Ἢ ἄλλο τι ἐναντίον τῷ ἡδίστῳ ποτῷ ἢ σιτίῳ ἢ καὶ ἡ παντελὴς ἀσιτία» Καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ἐντελὴς ἀσιτία δὲν φέρει τὸν θάνατον, ὅμως δὲν λέγει τοῦτο ἡ φράσις καὶ ἔλαττον. Ἂν ἐξηγήσωμεν ὡς ὄνομα, δύναται νὰ ἐξαχθῇ τοιαύτη ἔννοια. Οὐδεμία ὠφέλεια ὑπάρχει εἰς νοσοῦν σῶμα νὰ δίδωμεν πολλὰ φαγητὰ καὶ νοστιμώτατα ἢ ποτὰ ἢ ἄλλο οἱονδήποτε, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ὠφελήσῃ περισσότερον παρὰ τὸ νὰ δίδωμεν τὸ ἐναντίον, δηλ. ὀλίγα κατὰ τὸ προσῆκον μέτρον καὶ ὀλιγώτερα τοῦ προσήκοντος. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἑρμηνευτῶν, ὡς ὁ Schleiermacher, ὁ Deuschle καὶ ὁ Cron θεωροῦσι τὴν λέξιν ἐπίρρημα καὶ ποιοῦσι τὴν διάζευξιν οὐχὶ μετὰ τῶν πόρρω, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἐγγὺς ἡγουμένων. Κατὰ τὴν σύνταξιν ταύτην σημαίνει· τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ὠφελήσῃ αὐτὸ περισσότερον ἢ τοὐναντίον ὀλιγώτερον καὶ θὰ ὠφελήσῃ. Ἡ μετάβασις ἐξ ἐκείνου, ὅπερ ἀρνεῖται, εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ὑποστηρίζει διὰ τοῦ ἢ τοὐναντίον γίνεται καὶ ἐν 515Ε, ὡς λέγει ὁ Cron. Καὶ τὸ ἔσθ' ὅτε παρέχει δυσκολίαν τινά, ἀλλ' εἶναι λιτότης. Ὁ Vermehren προσκρούει εἰς τὸ ἔλαττον καὶ προτείνει, ἵνα τραπῇ εἰς βλάπτον.

3. Δηλαδὴ ἂν λαμβάνῃ πολλὰ σιτία ἢ ποτά.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φαγεῖν ὅσον βούλεται[1] ἢ διψῶντα πιεῖν, ὑγιαίνοντα[2] μὲν ἐῶσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ πολλά, κάμνοντα δέ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέποτ' ἐῶσιν ἐμπίπλασθαι ὧν ἐπιθυμεῖ; συγχωρεῖς τοῦτό γε καὶ σύ;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Περὶ δὲ ψυχήν, ὦ ἄριστε, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἕως[3] μὲν Β ἂν πονηρὰ ᾖ, ἀνόητός[4] τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἴργειν[5] αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἄλλ' ἄττα ποιεῖν ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται· φῂς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἄμεινον τῇ ψυχῇ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ εἴργειν ἐστὶν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ κολάζειν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ κολάζεσθαι ἄρα τῇ ψυχῇ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκολασία, ὥσπερ σὺ νῦν[7] δὴ ᾤου.

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἄττα λέγεις, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἄλλον τινὰ C ἐρώτα.[8]

1. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ ῥήματος εἶναι ἡ ἀόριστος τίς, ἥτις συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις παραλείπεται, ὡς 456, D.

2. Ἡ φράσις αὕτη μέχρι τῆς λέξεως πολλὰ ἠδύνατο νὰ λείπῃ, διότι τὸ πρᾶγμα ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔθηκε ταύτην, ἵνα ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἑπομένην.

3. Τὸ δεικτικὸν τοῦ ἕως εἶναι τὸ τέως, ὅπερ πρέπει νὰ νοηθῇ πρὸ τοῦ εἴργειν.

4. Περὶ τῆς πονηρίας τῆς ψυχῆς διελέχθη καὶ πρὸς τὸν Πῶλον. 477, Β.

5. Τὸ μὲν εἴργω μετὰ ψιλῆς σημαίνει κλείω ἐκτός, ἐν ᾧ μετὰ δασείας σημαίνει κλείω ἐντός.

6. Ἐνταῦθα λείπει ἡ αἰτιατικὴ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας, ἣν προσδιορίζει ἡ ἑπομένη ἀναφορικὴ πρότασις.

7. Τοῦτο λέγεται μετ' ἐμφάσεως, ὅπως καταδειχθῇ ἡ ἀντίφασις ἡ ὑφισταμένη μεταξὺ τῆς νῦν ὁμολογίας καὶ τῶν προτέρων λόγων, 491E—492D· διότι ἐνταῦθα πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ πολιτικὸς ἔλεγε· «Ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἐᾶν ὡς μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολάζειν, ταύταις δὲ ὡς μεγίσταις οὔσαις ἱκανὸν εἶναι ὑπηρετεῖν.»

8. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς ἠλέγχθη πασιφανῶς, θέλει νὰ διακόψῃ τὸν διάλογον διϊσχυριζόμενος, ὅτι ἀδιαφορεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. ΣΩ. Οὗτος ἀνὴρ[1] οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος καὶ αὐτὸς τοῦτο πάσχων,[2] περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστί, κολαζόμενος.

ΚΑΛ. Οὐδέ γέ μοι μέλει[3] οὐδὲν ὧν σὺ λέγεις, καὶ ταῦτά σοι Γοργίου χάριν[4] ἀπεκρινάμην.

ΣΩ. Εἶεν· τί οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλύομεν;

ΚΑΛ. Αὐτὸς γνώσει.[5]

D ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους[6] φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι κα-

1. Ἡ φράσις αὕτη δεικνύει τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἀποδίδων τὰ ἴσα μεταχειρίζεται τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ λόγου, ὅπερ ὁ πολιτικὸς ἐν 489, B.

2. Ἐν τῷ διαλόγῳ ὁ Καλλικλῆς περιέπεσεν εἰς ἀκολασίαν, ἣν θεωρητικῶς ὑπερήσπισεν. Ἡ κατὰ τοῦ πολιτευτοῦ προσβολὴ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν αὐθάδειαν αὐτοῦ.

3. Προσπεποιημένη ἀδιαφορία, ὅπως καλυφθῇ ἡ ἥττα.

4. Ὄντως ὁ Γοργίας εἶχε παρακαλέσει τὸν Καλλικλέα νὰ ἀποκρίνηται, ὅπως περανθῇ ταχέως ὁ λόγος, 497, B.

5. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ὁ μέλλων τῆς ὁριστικῆς καὶ ὁ ἀόριστος τῆς ὑποτακτικῆς συχνάκις συγχεόμενοι ἐγείρουσι διαφωνίας παρὰ τοῖς κριτικοῖς. Ἀλλαχοῦ τίθενται ὁμοῦ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἴωνι, 738, «Εἴπωμεν ἢ σιγῶμεν; ἢ τί δράσομεν.»

6. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λατινικόν, ipse videris. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς ὀρθῶς παρατηρεῖ· «Ἀντὶ τοῦ, εἴ τι ἐθέλεις, ποίει· ἐμοὶ γὰρ οὐ μέλει.» Τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ διαλόγου θεωρεῖ ὡς ὑπόθεσιν ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Σωκράτους.

7. Σιωπᾷ τὸν λόγον, οἷος ὁ προκείμενος, ὅστις εἶναι σπουδαιότερος τῶν μύθων.

8. Ἡ μεγίστη τιμὴ τῆς ἀρχαιότητος εἶναι, ὅτι πανταχοῦ ἐθήρευε τὸ τέλειον. Ὅμοιαι φράσεις καὶ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶσι παρὰ Πλάτωνι ἐν Φιλήβῳ, 66, D. «Τὸ μετὰ ταῦθ' ἡμῖν οὐδὲν λοιπὸν πλὴν ὥσπερ κεφαλὴν ἀποδοῦναι τοῖς εἰρημένοις» καὶ ἐν Νόμ. VI, 752, A. «Οὔκουν δήπου λέγων γε ἂν μῦθον ἀκέφαλον ἐκὼν καταλίποιμι' πλανώμενος γὰρ ἅπαντι τοιοῦτος ὢν ἄμορφος φαίνοιτο.» καὶ ἐν Φαῖδρ. 264. C. «Δεῖν πάντα λόγον ὥσπερ ζῷον συνεστάναι σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὑτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα....» Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐπὶ τῆς παραβολῆς ταύτης ἐστήριξε τὴν θεωρίαν τοῦ δραματικοῦ μύθου, Περὶ Ποιητ. VII. «Ὥστε δεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἔχειν μὲν μέγεθος, τοῦτο δὲ εὐσύνοπτον εἶναι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων ἔχειν μὲν μῆκος, τοῦτο δὲ εὐμνημόνευτον εἶναι.» Κατὰ μὲν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλήν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ.[1] ἀπόκριναι οὖν καὶ τὰ λοιπά, ἵνα ἡμῖν ὁ λόγος κεφαλὴν λάβῃ.

LXI. ΚΑΛ. Ὡς βίαιος[2] εἶ, ὦ Σώκρατες. ἐὰν δὲ ἐμοὶ πείθῃ, ἐάσεις χαίρειν τοῦτον τὸν λόγον, ἢ καὶ ἄλλῳ τῳ διαλέξει.

ΣΩ. Τίς οὖν ἄλλος ἐθέλει;[3] μὴ γάρ τοι ἀτελῆ γε τὸν λόγον καταλίπωμεν.

ΚΑΛ. Αὐτὸς[4] δὲ οὐκ ἂν δύναιο διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ λέγων κατὰ σαυτὸν ἢ[5] ἀποκρινόμενος σαυτῷ;

ΣΩ. Ἵνα μοι τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου[6] γένηται, ἃ πρὸ τοῦ δύο ἄνδρες ἔλεγον, εἷς ὢν ἱκανὸς γένωμαι; ἀτάρ[7] κινδυνεύει ἀναγκαιότερον ἢ παροιμία προῆλθεν ἐκ θρησκευτικοῦ φόβου, δι' ὃν ὤφειλέ τις νὰ διηγηθῇ τὸν μῦθον μέχρι τέλους, ἵνα μὴ διεγείρῃ τὴν ὀργὴν τοῦ θείου· κατὰ δὲ τὸν Kratz ἐκ τῆς αἰσθήσεως πρὸς τὸ καλὸν τῶν ἀρχαίων.

1. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ μῦθος.

2. Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὸ ἐπίθετον τοῦτο, διότι ὁ Σωκράτης διὰ τῆς δεινότητος τῆς διαλεκτικῆς πανταχοῦ διώκει τὸν πολιτικόν. Ποιεῖ δὲ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πείθειν.

3. Ἐνταῦθα ὁ Καλλικλῆς θεωρεῖται ἡττημένος καὶ καθ' ὅλου οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Σωκράτους. Μέχρι τοῦδε ὑπῆρχεν ἡ δέσις, ἀπὸ τοῦδε ἄρχεται ἡ λύσις τοῦ δραματικοῦ διαλόγου.

4. Ὁ ἡττημένος πειρᾶται νὰ καταστήσῃ τὸν νικητὴν γελοῖον.

5. Τὰ διὰ τοῦ ἢ ἐκπεφρασμένα δηλοῦσι δύο διαφόρους περιστάσεις· κατὰ μὲν τὴν πρώτην δύναται ὁ Σωκράτης νὰ ὁμιλῇ ἐν συνεχεῖ λόγῳ, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πρόκειται νὰ ἀναλάβῃ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐρωτῶντος ἅμα καὶ ἀποκρινομένου.

6. Ὁ Ἐπίχαρμος ἐγεννήθη ἐν Κῷ, ἐπαιδεύθη ἐν Μεγάροις τῆς Σικελίας καὶ ἐσπούδασε μὲν ἰατρικὴν καὶ φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἐγένετο ἐπιφανὴς διὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ κωμῳδίαν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ κωμῳδίαι τοῦ Ἐπιχάρμου ἦσαν μεσταὶ φιλοσοφικῶν γνωμῶν, οἱ φιλόσοφοι εἶχον ὑπ' ὄψει ταύτας. Τὴν δὲ ἔννοιαν τοῦ χωρίου τούτου δίδωσιν ὁ Σχολιαστὴς λέγων· «Οὗτος ὁ Ἐπίχαρμος γέγονε κωμῳδοποιὸς καὶ εἰσήγαγέ τινας ἐν ἰδίῳ δράματι δύο διαλεγομένους πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὕστερον ἕνα τῶν δύο, πάλιν τὰ τῶν δύο διαλεγόμενον.» Ὁ στίχος τοῦ Ἐπιχάρμου περιεσώθη μέχρις ἡμῶν παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 308 καὶ 362.

Τὰ πρὸ τοῦ δύ' ἄνδρες ἔλεγον,
εἷς ἐγὼν ἀποχρέω.»

7. Οἱ ἀττικοὶ πεζογράφοι ἐνίοτε μεταχειρίζονται τὸν σύνδεσμον τοῦτον, ὅταν διακόπτωσι τὸν λόγον, ὅπως εἰς ἄλλο ἀντικείμενον ταχέως εἰσέλθωσιν. Ὅρα Ξενοφ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τατον εἶναι οὕτως. εἰ μέντοι ποιήσομεν, οἶμαι ἔγωγε χρῆναι πάντας ἡμᾶς φιλονείκως[1] ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθὲς τί ἐστι περὶ ὧν λέγομεν καὶ τί ψεῦδος· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἅπασι φανερὸν γενέσθαι αὐτό. δίειμι μὲν οὖν τῷ λόγῳ[2] ἐγὼ ὡς ἄν μοι δοκῇ
506 ἔχειν· ἐὰν δέ τῳ ὑμῶν μὴ τὰ ὄντα δοκῶ ὁμολογεῖν[3] ἐμαυτῷ, χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι[4] καὶ ἐλέγχειν. οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἃ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ[5] μεθ' ὑμῶν, ὥστε, ἄν τι φαίνηται λέγων ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρῶτος συγχωρήσομαι. λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι διαπερανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἐῶμεν δὴ χαίρειν καὶ ἀπιώμεν.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, χρῆναί πω[6] ἀπιέ-
Β ναι, ἀλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν λόγον· φαίνεται δέ μοι καὶ τοῖς ἄλ-

I, 1, 5 καὶ Πλάτων ἐν Φαίδρῳ, 227, Β.

1. Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Σωκράτης ἀνέπτυξε τὴν σημασίαν τῆς φιλονεικίας, καθ' ἣν ἕκαστος ἐρίζει οὐχὶ χάριν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ μόνον χάριν τῆς ἰδίας ὑπολήψεως 457, D. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καλλικλῆς ἔδειξε ἀδιαφορίαν, ὁ Σωκράτης παροτρύνει πάντας, ἵνα φιλονεικῶσιν, ἀλλὰ μόνον χάριν τῆς ἀληθείας. Ὥστε τὸ φιλονείκως δὲν κεῖται κυριολεκτικῶς.

2. Ὁ Heindorf εἴκαζεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ αἰτιατική, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι καὶ ἀλλαχοῦ ἀπαντᾷ ὁμοία σύνταξις ἐν Πολιτ. II, 361, Ε. «Οὐδὲν ἔτι—χαλεπὸν ἐπεξελθεῖν τῷ λόγῳ.» Ἂν δὲ ἦτο ἀνάγκη διορθώσεως τοῦ χωρίου, ἔπρεπε νὰ προτιμήσωμεν τὴν τοῦ Κοραῆ, ὅστις ἔτρεψε τὴν δοτικὴν εἰς δυϊκὸν ἀριθμὸν εἰπών· «Δυϊκοῦ γὰρ ἐνθάδε χρεία, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς, Διεξέρχομαι τοίνυν εἰς ἐγὼ τοὺς δύο λογους, τόν τε ἐμὸν καὶ ὃν ὤφειλες σύ, ὦ Καλλίκλεις, λέγειν, κατὰ τὸ Ἐπιχάρμειον.»

3. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ ἐρωτῶντος καὶ ἀποκρινομένου, εἶναι ἀνάγκη, ἵνα ὁ ἴδιος ὁμολογῇ ἑαυτῷ.

4. Τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι ἐνταῦθα σημαίνει ἅπτεσθαι, πιάνεσθαι ἀπὸ τὸν λόγον, ὡς ἐν Πολιτ. I. 336, Β. «Καὶ ὁ Θρασύμαχος πολλάκις καὶ διαλεγομένων ἡμῶν μεταξὺ ὥρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου».

5. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Σωκράτους ἦτο τοιοῦτος, ὡς ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἴπομεν, σελ. 107.

6. Τὸ πὼ οὐχὶ σπανίως τίθεται πορρωτέρω τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου, ὡς παρὰ Λυσίᾳ κατὰ Ἀγοράτ. 31. «Ὥστ' οὐκ ἐδόκει αὐτοῖς ἅπαντα τἀληθῆ πω κατηγορηκέναι.» Ὁ Γοργίας ἐν τῷ διδασκαλικῷ αὐτοῦ ἀξιώματι συχνάκις ὁμιλεῖ ἐν ὀνόματι πάντων, ἢ τοὐλάχιστον ἐκ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας κρίνει καὶ περὶ τῆς τῶν ἄλλων. Τοῦτο εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ ὁ σοφιστής, διότι νομί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λοις δοκεῖν. βούλομαι γὰρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς ἀκοῦσαι σοῦ[1] αὐτοῦ διιόντος τὰ ἐπίλοιπα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δή, ὦ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως[2] μὲν ἂν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμην, ἕως[3] αὐτῷ τὴν τοῦ Ἀμφίονος ἀπέδωκα ῥῆσιν[4] ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ σύ, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλεις συνδιαπεραίνειν τὸν λόγον, ἀλλ' οὖν ἐμοῦ γε ἀκούων ἐπιλαμβάνου, ἐάν τί σοι δοκῶ μὴ καλῶς λέγειν. καὶ με ἐὰν ἐξελέγχῃς, οὐκ ἀχθεσθήσομαί σοι ὥσπερ σὺ ἐμοί, ἀλλὰ μέγιστος εὐεργέτης[5] παρ' ἐμοὶ ἀναγεγράψει. C

ΚΑΛ. Λέγε, ὦ γαθέ,[6] αὐτὸς καὶ πέραινε.

ζει, ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ φιλόσοφος ἀναλάβῃ μόνος νὰ περάνῃ τὸν λόγον, ἀπαλάσσεται τοῦ ἐλέγχου αὐτός τε καὶ οἱ ἑαυτοῦ ἑταῖροι, ἀλλ' ἠπατήθη. Τοὐναντίον ὁ Σωκράτης καλῶν πάντας νὰ μετάσχωσι τοῦ διαλόγου καθίστησι τούτους ὑπευθύνους. Ἀφ' οὗ ἐνίκησε πάντας καθ' ἕκαστον, ἐνταῦθα οἱονεὶ ἀγωνίζεται κατὰ πάντων ὁμοῦ. Οὕτω παρέχεται ἀφορμή, ἵνα συγκεφαλαιώσῃ τὰ εἰρημένα.

1. Πάντες οἱ ἐκδόται ἔχουσι τὴν ἀντωνυμίαν ἐγκλινομένην, ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Heindorf ἔγραψε σοῦ, διότι ὑπάρχει ἀντίθεσις, δηλαδὴ ἀφ' οὗ πάντες ἡμεῖς κακῶς κρίνομεν, εἰπὲ σὺ ὁ ἴδιος τὰ ἐπίλοιπα, ἵνα ἴδωμεν, τί φρονεῖς περὶ αὐτῶν.

2. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ φιλόσοφος θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἤθελεν εἶναι περιφανεστέρα, ἂν ὁ Καλλικλῆς παρέμενε διαλεγόμενος.

3. Τὸ ἕως ἐνταῦθα μετὰ τοῦ παρῳχημένου τῆς ὁριστικῆς σημαίνει ὑποτιθεμένην περίστασιν, ὡς καὶ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἑλλην. II, 3, 42. «Ἐξὸν αὐτῶν τῶν πολιτῶν τοσούτους προσλαμβάνειν, ἕως ῥᾳδίως οἱ ἄρχοντες ἐμέλλομεν τῶν ἀρχομένων κρατήσειν.»

4. Ὁ Σωκράτης μετὰ παιδιᾶς ὑπομιμνήσκει τὸν ὑπὸ τοῦ Καλλικλέους μνημονευθέντα μῦθον τοῦ Ἀμφίονος, 485, Ε. Δηλαδὴ ἤθελε δεχθῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀμφίονος καὶ καταδείξῃ, ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι ὄντως τὸ ἀληθὲς πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ὁ μὲν Ζῆθος ἐκπροσωπεῖ τὴν πολιτικήν, ὁ δὲ Ἀμφίων τὴν φιλοσοφίαν.

5. Κυρίως αἱ πολιτεῖαι ἀνέγραφον εὐεργέτας, τοιαύτας δὲ τιμὰς συνήθως ἐθήρευον οἱ ἡγεμόνες δήμων λαῶν, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. I, 1, 26. «Οἱ Συρακούσιοι ἅμα τοῖς Ἀντανδρίοις τοῦ τείχους τι ἐπετέλεσαν καὶ ἐν τῇ φρουρᾷ ἤρεσαν πάντων μάλιστα. Διὰ ταῦτα δὲ εὐεργεσία τε καὶ πολιτεία Συρακουσίοις ἐν Ἀντάνδρῳ ἐστί.» Καὶ ὁ Ξέρξης γράφει πρὸς τὸν Παυσανίαν, περὶ τοιούτου Θουκυδ. I, 129, 3.

6. Φιλικὴ μὲν προσφώνησις, ἀλλ' εἰρωνικῶς εἰρημένη. Ἐν τοι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

LXII. ΣΩ. Ἄκουε δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λόγον. Ἆρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτό ἐστιν; Οὐ ταὐτόν, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὡμολογήσαμεν.[1] Πότερον δὲ τὸ ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἕνεκα τοῦ ἡδέος; Τὸ ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ.[2] Ἡδὺ δέ ἐστι τοῦτο, οὗ παραγενομένου ἡδόμεθα, D ἀγαθὸν δὲ οὗ παρόντος ἀγαθοί ἐσμεν; Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γέ ἐσμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τἆλλα πάντα,[3] ὅσα ἀγαθά ἐστιν, ἀρετῆς[4] τινος παραγενομένης; Ἔμοιγε δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὦ Καλλίκλεις. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἥγε ἀρετὴ ἑκάστου, καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυχῆς αὖ καὶ ζῴου παντός, οὐ τῷ εἰκῇ[5] κάλλιστα[6] παραγίγνεται, ἀλλὰ τάξει καὶ ὀρθότητι καὶ τέχνῃ,[7] ἥτις ἑκάστῳ E ἀποδέδοται αὐτῶν· ἆρα ἔστι ταῦτα; Ἐγὼ μὲν γάρ φημι. Τάξει ἄρα τεταγμένον καὶ κεκοσμημένον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑκάστου; Φαίην ἂν ἔγωγε. Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἑκάστῳ ὁ ἑκάστου οἰκεῖος[8] ἀγαθὸν παρέχει ἕκαστον τῶν ὄντων; Ἔμοιγε δοκεῖ. Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου; Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν ἥγε κόσμον ἔχουσα κοσμία; Πῶς γὰρ οὐ

αὐτῃ περιστάσει οἱ Ῥωμαῖοι ἔλεγον, vir bone.

1. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐννοεῖ τὰ πρότερον ἀποδεδειγμένα.

2. Ὅρα 500A· καὶ ἐν τῷ Φιλήβῳ ὁ Πλάτων λέγει 53, C. «Ἆρα περὶ ἡδονῆς οὐκ ἀκηκόαμεν, ὡς ἀεὶ γένεσίς ἐστιν, οὐσία δὲ οὐκ ἔστι τὸ παράπαν ἡδονῆς;»

3. Ἐννοεῖ τὰ ἄλλα ὄντα πλὴν τοῦ ἀνθρώπου, διότι λέγεται ἀρετὴ καὶ ζῴων καὶ φυτῶν κτλ.

4. Ἀρετὴ εἶναι ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀγαθοῦ εἴτε ἐν προσώποις, εἴτε ἐν πράνμασι καὶ ἐν τοῖς διαφόροις ἀντικειμένοις λαμβάνει διάφορα ὀνόματα.

5. Ὀρθῶς ὁ Stallbaum ἑρμηνεύει non fortuito atque casu.

6. Τὸ κάλλιστα· τινὲς ἔτρεψαν εἰς μάλιστα, ὁ δὲ ἡμέτερος Κοραῆς πειραθεὶς ὅλως νὰ ἐξαλείψῃ τὴν λέξιν εὗρε μιμητὰς τὸν Hirschig καὶ Deuschle. Καὶ ὁ Cron εὑρίσκει λόγον πρὸς ἐξάλειψιν τῆς λέξεως· διότι μετ' ὀλίγον ὁ φιλόσοφος λέγει, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἑκάστου δὲν γεννᾶται ἐκ τῆς καλῆς τάξεως, ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ τῆς τάξεως. Δὲν ἐξαλείφει ὅμως ταύτην ἕνεκα τῆς παραδόσεως.

7. Αἱ δύο τελευταῖαι ἔννοιαι εἶναι μόνον ἀκριβέστεροι ὁρισμοὶ τοῦ τάξει.

8. Ἡ φύσις ἑκάστου ὄντος ὁρίζει τὸν οἰκεῖον κόσμον· π. χ. ἄλλος εἶναι ὁ κόσμος τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλος ὁ τοῦ ζῴου, ἄλλος ὁ τοῦ φυτοῦ κτλ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μέλλει; Ἡ δέ γε κοσμία σώφρων; Πολλὴ ἀνάγκη. Ἡ ἄρα σώ- 507
φρων ψυχὴ ἀγαθή. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα[1] ἄλλα φάναι, ὦ φίλε Καλλίκλεις· σὺ δ' εἰ ἔχεις, δίδασκε.

ΚΑΛ. Λέγ', ὦ 'γαθέ.[2]

ΣΩ. Λεγω δὴ ὅτι, εἰ[3] ἡ σώφρων ἀγαθή ἐστιν, ἡ τοὐναντίον τῇ σώφρονι πεπονθυῖα[4] κακὴ ἐστιν· ἦν[5] δὲ αὕτη ἡ ἄφρων τε καὶ ἀκόλαστος. Πάνυ γε. Καὶ μὴν ὅ γε σώφρων[6] τὰ προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους· οὐ γὰρ ἂν σω- Β
φρονοῖ τὰ μὴ προσήκοντα πράττων. Ἀνάγκη ταῦτ' εἶναι οὕτως. Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια·[7] τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι. Ἔστι ταῦτα. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρεῖόν γε ἀνάγκη· οὐ γὰρ δὴ σώφρονος ἀνδρός ἐστιν οὔτε διώκειν[8] οὔτε φεύγειν ἃ μὴ προσήκει, ἀλλ' ἃ δεῖ καὶ πράγ- C
ματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας[9] φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ· ὥστε πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλεις, τὸν σώφρονα, ὥσπερ διήλθομεν, δίκαιον ὄντα, καὶ ἀν-

1. Τὸ παρὰ ταῦτα σημαίνει ἄλλα ἀντικείμενα τούτοις, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 107, Α. «Οὔκουν ἔγωγε ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλο τι λέγειν οὐδὲ πῃ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις.»

2. Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς φράσεως εἶναι δηλωτικὴ περιφρονήσεως, δηλ. δὲν θέλει νὰ εἴπῃ ἄλλην λέξιν, ἵνα μὴ ὁ φιλόσοφος λάβῃ ταύτην καὶ ἀναπτύξῃ φλυαρίας.

3. Ἐνταῦθα μεταξὺ ὑποθέσεως καὶ ἀποδόσεως ὑπάρχει λογικὴ σχέσις.

4. Δηλαδὴ ἡ ἐν ἐναντίᾳ καταστάσει εὑρισκομένη, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, XXII, C. «Τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες».

5. Μετεχειρίσθη τὸν παρατατικόν, διότι τὸ κατηγορούμενον προέκυψεν ἐκ προηγουμένης συζητήσεως, 477, Ε.

6. Ὁ σώφρων ἔχει εὐρυτέραν σημασίαν ἕνεκα τοῦ προσδιορισμοῦ, τὰ προσήκοντα.

7. Τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς δίκαια ὀνομάζονται ὅσια, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. IV, 1, 33. «Παραβῆναι καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια.» καὶ Θουκυδ. II, 52. «Θεραπευτὴς ὁσίων τε καὶ ἱερῶν.»

8. Τὰ ῥήματα διώκειν καὶ φεύγειν εὑρίσκονται εἰς στενὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἀνδρείου.

9. Προσέθηκε τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας, διότι ἡ σωφροσύνη συνήθως εἰς ταύτας ἀφορᾷ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δρεῖον καὶ ὅσιον ἀγαθὸν[1] ἄνδρα εἶναι τελέως, τὸν δὲ ἀγαθὸν εὖ τε καὶ καλῶς πράττειν ἃ ἂν πράττῃ, τὸν δ' εὖ πράττοντα[2] μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ κακῶς πράττοντα ἄθλιον. οὗτος[3] δ' ἂν εἴη ὁ ἐναντίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν σὺ ἐπῄνεις.

LXIII. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω τίθεμαι καί φημι ταῦτα[4] ἀληθῆ εἶναι· εἰ δέ ἔστιν ἀληθῆ, τὸν βουλόμενον,[5] ὡς ἔοικεν, εὐ-
D δαίμονα εἶναι σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον ὡς ἔχει ποδῶν[6] ἕκαστος ἡμῶν, καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι, ἐὰν δὲ δεηθῇ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, ἢ ἰδιώτης ἢ πόλις,[7] ἐπιθετέον δίκην[8] καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων εἶναι. οὗτος ἔμοιγε

1. Ὁ ἀγαθὸς περιλαμβάνει πάσας τὰς ἀρετάς.

2. Τὸ εὖ πράττειν ἔχει δύο σημασίας, μεταβατικήν, ὀρθῶς ποιεῖν καὶ ἀμετάβατον εὐδαίμονα εἶναι. Ὁ Kratz καὶ ὁ Jahn νομίζουσιν, ὅτι ἡ μὲν πρώτη φράσις εὖ τε καὶ καλῶς πράττειν ἔχει τὴν μεταβατικήν, αὕτη δὲ τὴν ἀμετάβατον. Ἐντεῦθεν δέχονται, ὅτι ὁ συλλογισμὸς εἶναι ἀπατηλός, fallacia secundum dictionem, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς ὁμωνυμίας ἢ τῆς ἀμφιβολίας τῆς ἐκφράσεως. Ὀρθῶς ὅμως ὁ Cron παρατηρεῖ, ὅτι ἡ φράσις ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν, ἣν καὶ πρὸ ὀλίγου, διότι ὁ Πλάτων τὸ ὀρθῶς πράττειν θεωρεῖ ὡς αἰτίαν καὶ προϋπόθεσιν τῆς μακαριότητος. Ὅρα καὶ Χαρμίδ. 172, A.

3. Δηλαδὴ ὁ πονηρὸς καὶ κακῶς πράττων.

4. Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀντωνυμίας σκοπεῖ νὰ ἐξάρῃ τὰς εἰρημένας ἀρχάς, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. VIII, 3, 48. «Τούτων οὕτω ῥηθέντων ταῦτα συνέθεντο καὶ ταῦτα ἐποίουν.» καὶ Πλάτ. ἐν Μένωνι, 78, D. «Ἀλλὰ κἂν τις ἀδίκως αὐτὰ πορίζηται, ὁμοίως σὺ αὐτὰ ἀρετὴν καλεῖς.»

5. Ὁ Πλάτων συνήθως μεταχειρίζεται αἰτιατικὴν ἐπὶ τῶν εἰς τέον ῥηματικῶν.

6. Ἐνταῦθα ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἀντὶ τοῦ, ὅσον δυνάμεθα, ὀφείλομεν φυγεῖν τὰς κακὰς πράξεις.» Ἡρόδοτ. VI, 116. «Ἀθηναῖοι δέ, ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ.»

7. Ὁ Πλάτων ὀρθῶς ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ πολιτεία ὀφείλει νὰ ἐρείδηται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἠθικῶν ἀοχῶν, ἐφ' ὧν καὶ ὁ ἰδιώτης. Ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος οὐδὲ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἠδυνήθη νὰ προβῇ εἰς τοιαύτην πολιτικὴν ἠθικήν.

8. Περὶ τούτου τοῦ ζητήματος διὰ μακρῶν ὁ Σωκράτης διελέχθη πρὸς τὸν Πῶλον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι, πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν, καὶ πάντα[1] εἰς τοῦτο[2] καὶ τὰ αὑτοῦ συντείνοντα[3] καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως[4] δικαιοσύνη παρέσται καὶ σωφροσύνη τῷ μακαρίῳ μέλλοντι ἔσεσθαι, οὕτω πράττειν, οὐκ ἐπιθυμίας ἐῶντα[5] ἀκολάστους εἶναι Ε
καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν, ἀνήνυτον κακόν,[6] λῃστοῦ βίον ζῶντα.[7] οὔτε γὰρ ἂν ἄλλῳ ἀνθρώπῳ προσφιλὴς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος οὔτε θεῷ· κοινωνεῖν[8] γὰρ ἀδύνατος· ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνία,[9] φιλία οὐκ ἂν εἴη. φασὶ δ' οἱ σοφοί,[10] ὦ Καλλίκλεις, καὶ οὐρανόν

1. Ἡ σειρὰ τῶν λέξεων εἶναι αὕτη· καὶ πάντα καὶ τὰ αὑτοῦ καὶ τὰ τῆς πόλεως εἰς τοῦτο συντείνοντα, ὅπως.... »

2. Ἐννοεῖ τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τῶν δυνάμεων αὐτῶν.

3. Ἡ μεταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν τοξοτῶν, οἵτινες συντείνουσι τὰ νεῦρα, ὅπως τοξεύσωσι εἰς τὸν σκοπόν. Ὁ δὲ Πλάτων πολλαχοῦ μεταχειρίζεται τὴν μεταφορὰν ταύτην, ὡς ἐν Πολιτ. IX, 591, Β. «Οὐκοῦν ὅ γε νοῦν ἔχων πάντα τὰ αὑτοῦ συντείνας βιώσεται.» καὶ ἐν Νόμ. X, 903, C. «Πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα ἐργάζεται, πρὸς τὸ κοινῇ ξυντεῖνον βέλτιστον.»

4. Τὸ δεικτικὸν τοῦ ὅπως εἶναι τὸ εἰς τοῦτο, ὅπερ πάλιν σημαίνει σκοπόν.

5. Ἡ μετοχὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἑπομένη, ἐπιχειροῦντα, ἐπεξηγοῦσι τὸ οὕτω πράττειν, ὅπερ ἔχει γενικὴν σημασίαν.

6. Εἶναι παράθεσις εἰς τὴν ὅλην πρότασιν, ὡς Εὐριπ. ἐν Ὀρέστ. 499. Ἀνήνυτον δὲ ἔργον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἔχει τέλος, καὶ ὑπομιμνήσκει τὸν ἱστὸν τῆς Πηνελόπης καὶ τὸν τετρημένον πίθον τῶν Δαναΐδων.

7. Ὁ ἀκόλαστος κατ' ἀρχὴν ὁμοιάζει πρὸς τὸν λῃστήν. Ἑκάτερος δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τέρμα· διότι ἡ κακὴ πρᾶξις γεννᾷ ἄλλην κακήν.

8. Δηλαδὴ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ τῷ θεῷ. Ὁμοίαν γνώμην περὶ φιλίας ὁ Πλάτων ἔχει καὶ ἐν Λύσιδι, 214, D. «Τοῦτο τοίνυν αἰνίττονται οἱ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον λέγοντες, ὡς ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνος μόνῳ φίλος, ὁ δὲ κακὸς οὔτ' ἀγαθῷ οὔτε κακῷ οὐδέποτε εἰς ἀληθῆ φιλίαν ἔρχεται.»

9. Πόσον ὑψηλὴ εἶναι ἡ ἰδέα! Ἡ ψυχή, ἡ πολιτεία καὶ ὅλος ὁ κόσμος κυβερνῶνται κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους.

10. Ἐννοεῖ τοὺς Πυθαγορείους καὶ πρὸ πάντων τὸν Ἐμπεδοκλέα, ὡς ἤδη ὁ Σχολιαστὴς παρετήρησεν· «Σοφοὺς ἐνταῦθα τοὺς Πυθαγορείους φησί, καὶ διαφερόντως τὸν Ἐμπεδοκλέα, φάσκοντα, τὴν φιλίαν ἐνοῦν τὸν σφαῖρον, ἑνοποιὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πρὸς τῇ μιᾷ ἐστι τῶν πάντων ἀρχῇ.» Λέγεται, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

508 καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν συνέχειν καὶ φιλίαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιότητα,[1] καὶ τὸ ὅλον τοῦτο[2] διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὦ ἑταῖρε, οὐκ ἀκοσμίαν, οὐδὲ ἀκολασίαν. σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα σοφὸς ὤν, ἀλλὰ λέληθέ σε ὅτι ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ[3] καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύναται· σὺ δὲ πλεονεξίαν[4] οἴει δεῖν ἀσκεῖν· γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς.[5] εἶεν·[6] ἡ ἐξε-
B λεγκτέος δὴ οὗτος ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν, ὡς οὐ δικαιοσύνης καὶ σω-

πρῶτος ὁ Πυθαγόρας τὸ σύμπαν ὠνόμασε κόσμον. Τούτῳ ἠκολούθησεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅστις ἐν τῷ κόσμῳ ἀνεύρισκε δύο δυνάμεις, τὴν φιλότητα (στοργήν, Ἀφροδίτην, ἁρμονίαν) καὶ τὸ νεῖκος.

1. Ἡ λέξις αὕτη σπανίως ἅπαντᾷ καὶ φαίνεται, ὅτι ὁ Πλάτων ἐξελέξατο αὐτήν, ἵνα ποιῇ συνήχησιν πρὸς τὸ κοσμιότητα.

2. Ἐννοεῖ τὸ σύμπαν.

3. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Τοὐτέστιν ἡ δικαιοσύνη. Ταύτην δὲ τὴν γεωμετρικὴν ἀναλογίαν Διὸς κρίσιν ἐν Νόμοις ἐκάλεσεν ὡς δι' αὐτῆς τῶν πάντων κεκριμένων τε καὶ ὡρισμένων.» Ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις, VI, 757, B, διακρίνει δύο ἰσότητας, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι ἡ γνωστή, ἡ εἰς πάντας τὸ ἴσον ἀπονέμουσα, ἡ δ' ἑτέρα δὲν εἶναι εἰς πάντας αἰσθητή, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως· αὕτη, ὡς λέγει· «Τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια διδοῦσα πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρῳ, καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζοσι μὲν πρὸς ἀρετὴν ἀεὶ μείζους, τοῖς δὲ τοὐναντίον ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας τὸ πρέπον ἑκατέρους ἀπονέμει κατὰ λόγον.» Κατὰ τὸν Πλούταρχον, Συμποσ. Προβλ. 7, 2, ὁ Λυκοῦργος ἀπὸ τοῦ πολιτεύματος τῆς Σπάρτης ἀπέβαλε τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν καὶ εἰσήγαγε τὴν γεωμετρικήν· Ἀνάλογα ὁ Ἰσοκράτης λέγει περὶ τῆς πολιτείας τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Κλεισθένους ἐν Ἀρειοπαγ. 20. «Μέγιστον αὐτοῖς συνεβάλετο πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήταιν νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν ταὐτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ τὸ προσῆκον ἑκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τὴν χρησιμωτέραν.»

4. Ἡ γεωμετρικὴ ἰσότης, ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πλεονεξίαν, ἧς γλίχεται ὁ Καλλικλῆς 483 C καὶ 490 C.

5. Δηλοῖ οὐχὶ τὴν ἄγνοιαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν γεωμετρίαν περιφρόνησιν τοῦ Καλλικλέους. Ὁ Πλάτων ἐθεώρει ταύτην ὡς προπαιδείαν εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Διὰ τοῦτο ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀκαδημίας ἦτο· «Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω μου τὴν στέγην.»

6. Ποιεῖ μετάβασιν εἰς ἄλλην ἔννοιαν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φροσύνης κτήσει εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, κακίας δὲ οἱ ἄθλιοι ἄθλιοι,[1] ἢ εἰ οὕτος ἀληθής ἐστι, σκεπτέον τί[2] τὰ συμβαίνοντα. τὰ πρόσθεν[3] ἐκεῖνα, ὦ Καλλίκλεις, συμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σύ με ἤρου, εἰ σπουδάζων λέγοιμι, λέγοντα ὅτι κατηγορητέον εἴη καὶ αὐτοῦ καὶ υἱέος καὶ ἑταίρου, ἐάν τι ἀδικῇ, καὶ τῇ ῥητορικῇ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον· καὶ ἃ Πῶλον αἰσχύνῃ ὧου συγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα[4] ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅσῳ περ αἴσχιον, τοσούτῳ κάκιον· καὶ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι δίκαιον ἄρα δεῖ[5] εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων, ὃ αὖ Γοργίαν ἔφη Πῶλος δι' αἰσχύνην ὁμολογῆσαι. C

LXIV. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων σκεψώμεθα, τί ποτ' ἐστὶν ἃ σὺ ἐμοὶ ὀνειδίζεις,[6] ἆρα καλῶς[7] λέγεται ἢ οὔ, ὡς[8] ἄρα ἐγὼ οὐχ οἷός τ' εἰμὶ βοηθῆσαι οὔτε ἐμαυτῷ οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων, οὐδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, εἰμὶ δὲ ἐπὶ[9] τῷ βουλομένῳ ὥσπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἐθέλοντος,[10] ἄν τε τύπτειν βούλη-

1. Τὸ πλῆρες εἶναι, οὐδὲ κακίας κτήσει ἄθλιοι οἱ ἄθλιοι.

2. Διὰ τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ ἐρωτᾶται περὶ τοῦ καθολικοῦ ἀποτελέσματος.

3. Ἀσύνδετον, διότι εἶναι ἐπεξήγησις τῶν συμβαινόντων. Ἐννοεῖ τὰ εἰρημένα ἐν 480, B.

4. Διὰ τοῦ ἄρα θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι προηγούμενόν τι νῦν λαμβάνει κῦρος καὶ ἀποδείκνυται ἀληθές, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. I, 4, 11. «Ὦ παῖδες, ὡς ἄρα ἐφλυαροῦμεν, ὅτι τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θήρια ἐθηρῶμεν.» Ὁ Σωκράτης ἐπιθυμεῖ νὰ ἄρῃ τὴν μομφήν, ὅτε τότε δὲν ἤθελε νὰ περιπλέξῃ τὸν λέγοντα, ἀλλ' ὅτε οἱ λόγοι αὐτοῦ ἦσαν ἀληθεῖς.

5. Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Heindorf ἔγραψεν ἔδει, διότι ὁ Πλάτων θέλει νὰ φανερώσῃ τι ὡς ἀεὶ ἀληθές. Περὶ τῆς ἐννοίας ὅρα 461 B.

6. Ὁ Σωκράτης πειρᾶται νὰ ἀποκρούσῃ τὴν μομφήν, ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπερασπίζῃ ἑαυτόν, ὅταν ὑπὸ ἄλλων ἀδικῆται (ὅρα 486 A καὶ B) καὶ δεικνύει ποῦ κεῖται ἡ αὐτοβοήθεια.

7. Τοῦτο εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τί πότ' ἐστιν.

8. Μετεχειρίσθη τὸ ὡς, ἵνα δείξῃ, ὅτι εἶναι γνώμη τοῦ Καλλικλέους, ἣν ὁ Σωκράτης δὲν δέχεται.

9. Ἡ ἐπὶ μετὰ δοτικῆς σημαίνει τὸ εἶναι τινὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν τινός, δηλαδὴ ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν συντακτικῶς, ἣν καὶ ἡ ἑπομένη γενική, εἶναι τοῦ ἐθέλοντος.

10. Τὸ εἶναι καὶ γίγνεσθαι συχνάκις δέχονται γενικὴν πρὸς δήλωσιν τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τινός, ὡς καὶ ἐν Πολιτικ. 307, E. «Ἔλαθον αὐτοί τε ἀπολέμως ἴσχοντες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

D ται, τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο τοῦ σοῦ λόγου,[1] ἐπὶ κόρρης, ἐάν τε χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, ἐάν τε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάν τε, τὸ ἔσχατον, ἀποκτεῖναι· καὶ οὕτω διακεῖσθαι πάντων δὴ αἴσχιστόν ἐστιν, ὡς ὁ σὸς λόγος. ὁ δὲ δὴ ἐμός, ὅστις πολλάκις μὲν ἤδη εἴρηται, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ ἔτι[2] λέγεσθαι· οὔ φημι, ὦ
E Καλλίκλεις, τὸ τύπτεσθαι ἐπὶ κόρρης ἀδίκως αἴσχιστον εἶναι, οὐδέ γε τὸ τέμνεσθαι[3] οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν οὔτε τὸ βαλάντιον,[4] ἀλλὰ τὸ τύπτειν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ἀδίκως καὶ τέμνειν καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον, καὶ κλέπτειν γε ἅμα καὶ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ τοιχωρυχεῖν[5] καὶ συλλήβδην ὁτιοῦν ἀδικεῖν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ κάκιον καὶ αἴσχιον[6] εἶναι ἢ ἐμοὶ τῷ ἀδικουμένῳ. ταῦτα ἡμῖν ἄνω[7] ἐκεῖ ἐν τοῖς πρόσθε λόγοις οὕτω φανέντα,

—ὄντες τε ἀεὶ τῶν ἐπιπιθεμένων». Διαφορὰ τοῦ ἐθέλειν καὶ βούλεσθαι ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει, ὡς πολλαχοῦ. Ὁ Hirschig καὶ ὁ Kratz ἐνόμισαν, ὅτι ἡ γενικὴ τοῦ ἐθέλοντος εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη.

1. Ἡ φράσις αὕτη εἶναι παράθεσις εἰς τὴν ὅλην πρότασιν.

2. Ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν πρὸς τὸ ἔτι πλεονάκις, ὡς λέγει ὁ Cron.

3. Τὸ μὲν τέμνεσθαι τὸ σῶμα λέγεται μετά τινος ὑπαινιγμοῦ εἰς τὸ ἐκτέμνηται τοῦ Πώλου 473, C, τὸ δὲ τέμνεσθαι τὸ βαλάντιον εἰς τὸ περισυλᾶσθαι τοῦ Καλλικλέους 486, C.

4. Τὸ τέμνειν τὸ βαλάντιον διὰ μιᾶς λέξεως λέγεται βαλαντιοτομεῖν. Τὰ βαλάντια ἦσαν δερμάτινοι θυλακίσκοι ἐκ τοῦ ζωστῆρος κρεμάμενοι, οὓς οἱ βαλαντιοτόμοι ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν ἄλλαις συναθροίσεσι τοῦ λαοῦ ἔκοπτον, ὅπως ἀφαιρέσωσι τὸ ἐν αὐτοῖς ἀργύριον. Ὅρα, ὅτι ὁ Σωκράτης μνημονεύει ταπεινοτάτων εἰδῶν τῆς ἀδικίας, ὅπως δείξῃ, ποῦ ἄγει ἡ ἀνήθικος τοῦ Καλλικλέους θεωρία.

5. Εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα συνήθως περιέπιπτον ἄνθρωποι ἐνδεεῖς, Πλάτ. ἐν Συμποσ. IV, 36. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως ἐτιμώρουν αὐστηρῶς τοὺς τοιούτους, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 2, 62. «Κατὰ τοὺς νόμους, ἐάν τις φανερὸς γένηται κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλαντιοτομῶν ἢ ἀνδραποδιζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, τούτοις θανατός ἐστιν ἡ ζημία.»

6. Ἡ ἐπανάληψις τῶν δύο τούτων ἐπιθέτων ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῆς δημώδους γλώσσης, ἐν ᾗ ὁ λέγων ἐπαναλαμβάνει τὰς λέξεις, εἰς ἃς θέλει νὰ ἀποδώσῃ μεγάλην σπουδαιότητα. Ὁπωσδήποτε εἶναι τεχνικὴ ἀτεχνία, grata negligentia, ἣν θηρεύει ὁ Πλάτων.

7. Ὁ μὲν Deuschle ἐξήλειψε τὸ ἄνω ὡς περιττεῦον, ὁ δὲ Hirsehig τὸ ἄνω ἐκεῖ. Πάντως ἡ φράσις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡς ἐγὼ λέγω, κατέχεται καὶ δέδεται, καὶ εἰ ἀγροικότερόν[1] τι 509
εἰπεῖν ἐστι, σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις[2] λόγοις, ὡς γοῦν ἂν δόξειεν[3] οὑτωσί, οὓς σὺ εἰ μὴ λύσεις, εἰ σοῦ τις νεανικώτερος,[4] οὐχ οἷόν τε ἄλλως λέγοντα ἢ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω καλῶς λέγειν· ἐπεὶ ἔμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ἀεί, ὅτι ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει, ὅτι μέντοι ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὥσπερ νῦν,[5] οὐδεὶς οἵός τ' ἐστὶν ἄλλως λέγων μὴ οὐ[6] καταγέλαστος εἶναι. ἐγὼ μὲν οὖν αὖ τίθημι ταῦτα οὕτως ἔχειν· εἰ δὲ οὕτως ἔχει καὶ μέγιστον τῶν Β
κακῶν ἐστιν ἡ ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστου ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην, τίνα ἂν βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ καταγέλαστος

ἔχει πλεοναστικῶς, ἀλλ' οἱ πλεονασμοὶ δὲν ἐλλείπουσι. Νομίζομεν δ' ὅτι προσηκόντως ἔχει τὸ χωρίον, διότι ὁ Σωκράτης μετ' ἐμφάσεως παραπέμπει εἰς τὰ ἀποδεδειγμένα.

1. Τὴν φράσιν ταύτην μεταχειρίζονται οἱ Ἀττικοί, ὁσάκις θέλουσι νὰ κολάσωσι ἄλλην φράσιν χάριν μετριοφροσύνης. Ὁ Kratz νομίζει, ὅτι ἡ φράσις λέγεται εἰρωνικῶς, διότι ἡ ἐπομένη εἰκὼν εἶναι οὐ μόνον ἐπιτυχής, ἀλλὰ καὶ εὐγενής. Καθ' ἡμᾶς εἰρωνεία ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει, διότι ἡ εἰκὼν εἶναι ἁλαζονική, ἣν θέλει νὰ μετριάσῃ.

2. Εὐγενὴς ὄντως παραβολή. Μετεχειρίσθη δὲ τὸ ἐπίθετον τοῦτο πρὸς δήλωσιν τῆς εὐσταθείας, ὡς ἐν Πολιτ. II, 360, B. «Οὐδεὶς ἂν γένοιτο οὕτως ἀδαμάντινος, ὃς ἂν μένοιεν ἐν τῇ δικαιοσυνῃ.» Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ λέξις ἀδάμας πρὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν ἐσήμαινε τὸν γνωστὸν πολύτιμον λίθον, ἀλλὰ τὸν σκληρότατον σίδηρον.

3. Καθ' ὅσον τοὐλάχιστον ἐδοκιμάσθησαν. Ὥστε ἂν θέλῃς νὰ προσβάλῃς τούτους, πρέπει νὰ φέρῃς ἄλλους λόγους.

4. Ἐπειδὴ εἰκόνισε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ὡς δεδεμένην ἀδαμαντίνοις δεσμοῖς, ἀπαιτοῦνται μεγάλαι δυνάμεις καὶ δὴ νεανικαὶ πρὸς διάρρηξιν.

5. Ἐνταῦθα ὁ Κοραῆς προσέθετε τὴν δοτικὴν ὑμῖν, ἥτις δὲν εἶναι ἀναγκαία κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Stallbaum.

6. Τὸ μὴ οὐ ἕπεται μετὰ ἀρνητικὰς προτάσεις, ὡς Ἡρόδοτ. III, 51. «Περίανδρος οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκεῖνον ὑποθέσθαι τι.» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 793. «Οὐκ ἐναντιώσομαι τὸ μὴ οὐ γεγωνεῖν πᾶν ὅσον προσχρῄζετε.» Διὰ τοῦ καταγέλαστος ποιεῖ ὑπαινιγμὸν εἰς τὴν κατὰ τῶν φιλοσόφων γενομένην προσβολὴν ἐν 484, D.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἂν τῇ ἀληθείᾳ εἴη;[1] ἆρ' οὐ ταύτην, ἥτις ἀποτρέψει[2] τὴν μεγίστην ἡμῶν βλάβην; ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν,[3] μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε αὑτῷ μήτε τοῖς
C αὑτοῦ φίλοις τε καὶ οἰκείοις, δευτέραν[4] δὲ τὴν τοῦ δευτέρου κακοῦ καὶ τρίτην τὴν τοῦ τρίτου καὶ τἆλλα οὕτως· ὡς[5] ἑκάστου κακοῦ μέγεθος πέφυκεν, οὕτω καὶ κάλλος τοῦ δυνατὸν εἶναι ἐφ' ἕκαστα βοηθεῖν καὶ αἰσχύνη τοῦ μή. ἆρα ἄλλως ἢ οὕτως ἔχει, ὦ Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Οὐκ ἄλλως.[6]

LXV. ΣΩ. Δυοῖν οὖν ὄντοιν,[7] τοῦ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι, μεῖζον, μέν φαμεν κακὸν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι. τί οὖν παρασκευασάμενος ἄνθρωπος βοηθήσειεν αὑτῷ, ὥστε ἀμφοτέρας[8] τὰς ὠφελείας ταύτας ἔχειν, τήν τε ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖν

1. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους ἡ ἀδικία εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν διὰ τὸν ἀδικοῦντα καὶ τὸ νὰ μὴ δίδῃ δίκην εἶναι ἔτι μεγαλείτερον, ὁ μὴ δυνάμενος νὰ βοηθήσῃ ἑαυτὸν δὲν δύναται νὰ ἦναι καταγέλαστος.

2. Ἐνταῦθα ὁ μέλλων σημαίνει τὸ δυνατὸν καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει τίθεται οὐχὶ ὁριστική, ἀλλ' ὑποτακτική, Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. II, 3. 2. «Ἔδοξε τῷ δήμῳ τριάκοντα ἄνδρας ἑλέσθαι, οἳ τοὺς πατρίους νόμους ξυγγράψουσι, καθ' οὓς πολιτευσουσι.»

3. Ὀνομάζεται τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν αἰσχίστη βοήθεια, ἐνῷ εἶναι αἰσχίστη ἀπορία. Κατὰ λογικὴν ἔννοιαν ἤθελεν εἰπεῖ, ἀνάγκη τοῦτο αἴσχιστον εἶναι, μὴ δύνασθαι ταύτην τὴν βοήθειαν βοηθεῖν ἑαυτῷ. Καθ' ἕλξιν τὸ αἴσχιστον συνεφώνησε πρὸς τὴν βοήθειαν. Κατὰ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν τοῦ φιλοσόφου δὲν εἶναι αἴσχιστον τὸ νὰ μὴ δύνηταί τις νὰ ὑπερασπίζῃ ἑαυτὸν κατὰ τῶν ἀδίκων, ὡς ἔλεγεν ὁ Καλλικλῆς ἐν 486 B, ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ δύνηται νὰ ἀποτρέψῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἀδικίας.

4. Ἡ αὐτὴ ἔλξις ὑπάρχει ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ ἑπομένῳ τρίτην· ἡ πλήρης καὶ ἄνευ ἕλξεως σειρὰ τῶν λέξεων ἤθελεν εἶναι ἡ ἑξῆς· Δεύτερον εἶναι τὴν τοῦ δευτέρου κακοῦ βοήθειαν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν, τρίτον τὴν τοῦ τρίτου κακοῦ βοήθειαν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν.

5. Ταῦτα προσετέθησαν πρὸς ἐπεξήγησιν τοῦ καὶ τἆλλα οὕτως.

6. Ὁ Σωκράτης διὰ τῆς μεθόδου αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ ἐπαναγάγῃ αὖθις τὸν Καλλικλέα εἰς τὸν διάλογον.

7. Ἐκ τοῦ ἑπομένου ἐννοεῖται τὸ κακοῖν.

8. Κατὰ τὸν Σωκράτη τὸ ἀρι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; πότερα δύναμιν ἢ βούλησιν;[1] D
ὧδε δὲ λέγω· πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται,[2] ἢ ἐὰν δύναμιν παρασκευάσηται τοῦ[3] μὴ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται;

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὅτι ἐὰν δύναμιν.[4]

ΣΩ. Τί δὲ δὴ τοῦ[5] ἀδικεῖν; πότερον ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἱκανὸν τοῦτ' ἔστιν—οὐ γὰρ ἀδικήσει—ἢ καὶ ἐπὶ τοῦτο δεῖ E
δύναμίν τινα καὶ τέχνην παρασκευάσασθαι, ὡς[6], ἐὰν μὴ μάθῃ[7]

στον εἶναι τὸ νὰ δυνηθῇ τις νὰ προφυλαχθῇ καὶ ἀπὸ τὰ δύο· γεννᾶται ὅμως τὸ ζήτημα, ἂν τὰ δύο ὁμοῦ ἦναι ἐφικτά.

1. Τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα 466, D ἔχουσι κῦρος, ἀλλ' ἐνταῦθα συμπληροῦνται.

2. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πολλάκις οἱ μέσοι μέλλοντες ἔχουσι παθητικὴν σημασίαν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 310. «Θανὼν καὶ ζῶν ὁμοίως ἐξ ἐμοῦ τιμήσεται.» καὶ 890. «Μετοικίας δ' οὖν τῆς ἄνω στερήσεται.» καὶ Θουκυδ. I, 142. «Μέγιστον δὲ τῇ τῶν χρημάτων σπάνει κωλύσονται». Ἐνταῦθα εἶναι ἀντὶ τοῦ ἀδικηθήσεται.

3. Ἡ γενικὴ αὕτη σημαίνει τὸν σκοπόν, συνήθως ὅμως τίθεται μετὰ τῆς γενικῆς καὶ ἡ ἕνεκα. Ἄνευ τῆς ἕνεκα ὑπάρχουσιν οὐχὶ ὀλίγα παραδείγματα, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 457, E. «Μή με ὑποβάλῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονεικοῦντα λέγειν τοῦ καταφανὲς γενέσθαι.» καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Παιδ. 1, 3, 9.

4. Δηλαδὴ ὅτι ἄνθρωπος οὐκ ἀδικήσεται, ἐὰν δύναμιν τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι παρασκευάσηται. Ὁ Καλλικλῆς ἀποκρίνεται προθύμως· διότι ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι ἀπαιτεῖται δύναμις (ἣν θηρεύει ὁ πολιτευτὴς), ὅπως μή τις ἀδικηθῇ.

5. Συνήθως τὰς μεταβάσεις τοῦ λόγου ὁ Πλάτων ποιεῖ διὰ τῆς φράσεως, Τί δέ, ὡς ἐν Πολιτ. I, 341, C. Ἐνίοτε εἰς τὸ τί δὲ προστίθεται καὶ τις αἰτιατική, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 474, D. «Τί δὲ τόδε;» ἥτις ἐξηγεῖται ἔκ τινος ἐννοουμένου ῥήματος, ὡς ἐνταῦθα λέγεις. Ἐνίοτε ὅμως ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς τίθεται γενική, ὅπου δύναται νὰ νοηθῇ ἡ περὶ πρόθεσις, ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ καὶ ἐν Πολιτ. V, 470, A. «Τί δὲ γῆς τε τμήσεως τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἐμπρήσεως; ποῖον τί σοι δράσουσιν οἱ στρατιῶται πρὸς τοὺς πολέμους;» καὶ ἐν Φαίδωνι, 78, D. «Τί δὲ τῶν πολλῶν καλῶν, οἷον ἀνθρώπων ἢ ἵππων—; ἆρα κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχει;»

6. Τὸ ὡς ἐνταῦθα ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν.

7. Τὸ μὲν μάθῃ ἀναφέρεται εἰς τὸ τέχνην, τὸ δὲ ἀσκήσῃ εἰς τὸ δύναμιν, διότι ἡ μὲν τέχνη μανθάνεται, ἡ δὲ δύναμις ἀσκεῖται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὰ[1] καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσει; τί οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω,[2] ὦ Καλλίκλεις, πότερόν σοι δοκοῦμεν ὀρθῶς ἀναγκασθῆναι ὁμολογεῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις[3] ἐγώ τε καὶ Πῶλος ἢ οὔ, ἡνίκα ὡμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον[4] ἀδικεῖν, ἀλλ' ἄκοντας τοὺς ἀδικοῦντας πάντας ἀδικεῖν;

510 ΚΑΛ. Ἔστω σοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, οὕτως, ἵνα καὶ διαπεράνῃς τὸν λόγον.

ΣΩ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς ἔοικε παρασκευαστέον ἐστὶ δύναμίν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσωμεν.[5]

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς οὖν ποτ' ἐστὶ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ἢ ὡς[6] ὀλίγιστα; σκέψαι εἴ σοι δοκεῖ[7] ἢ περ ἐμοί. ἐμοὶ μὲν

1. Ἡ ἀντωνυμία τοῦ οὐδετέρου γένους ἀναφέρεται εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν τέχνην, δηλαδὴ ὀνόματα θηλυκοῦ γένους, ὅπερ δὲν συμβαίνει σπανίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Εὐριπίδ. εἰς Ἱκέτ. 597. Καὶ Πλάτ. ἐν Ἀλκιβιάδ. I, 115, D. «Πῶς οὖν λέγεις περὶ ἀνδρίας; ἐπὶ πόσῳ ἂν αὐτοῦ δέξατο στέρεσθαι.»

2. Ἡ φράσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἔντονον προστακτικήν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 503, B. Καὶ ἐν Φιλήβῳ, 54, B. «Τί οὖν οὐκ αὐτὸς ἀπεκρίνω σαυτῷ, ὦ Σώκρατες;» καὶ ἐν Φαίδωνι, 86, D.

3. Ὅρα 468, D.

4. Τὸ σύνηθες ῥῆμα τῷ Σωκράτει εἶναι τὸ ἑκών, ὅμως μετεχειρίσθη τὸ βούλεσθαι, ὅπως διατηρήσῃ τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ δύναμις καὶ βούλησις. Διαλεγόμενος ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Πῶλον τὸ β ο ύ λ ε σ θ α ι μετεχειρίζετο.

5. Ὁ Stephanus διώρθου τὸ ῥῆμα εἰς ἀδικηθῶμεν, ἀπιδών, ὡς φαίνεται, εἰς τὰ ἑπόμενα. Ἀλλ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Stallbanm, ὅτι ἡ ἔννοια αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὰ προηγούμενα. Ἐν τοῖς ἑπομένοις μεταβαίνει εἰς τὴν τέχνην τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ὑποτακτικήν, ἣν διατηροῦσιν ὁ Stallbaum καὶ ὁ Cron, ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν κατὰ τὸν Heindorf τρέπουσιν εἰς μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς.

6. Ὡς οἷόν τε ἐλάχιστα, δηλαδὴ τὸ ἄριστον εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀδικηθῇ τις κατ' οὐδέν, ἂν ὅμως τοῦτο δὲν ἦναι ἐφικτόν, ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον.

7. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἥπερ, τὴν δὲ γραφὴν ὀρθῶς ποιῶν ἀπεδοκίμασεν ὁ Stallbaum. Ἀνάλογα χωρία ὑπάρχουσι πολλά, ὡς ἐν Πρωταγόρ. 310, B. «Εἴ σοι συνδοκεῖ ὅπερ ἐμοί,» καὶ ἐν Φαίδωνι, 64, C. «Ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ συνδοκῇ ἅπερ ἐμοί.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὰρ δοκεῖ ἥδε· ἢ αὐτὸν ἄρχειν[1] δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἑταῖρον[2] εἶναι.

ΚΑΛ. Ὁρᾷς,[3] ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγὼ ἕτοιμός εἰμι ἐπαινεῖν, ἄν τι καλῶς λέγῃς; τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ καλῶς εἰρηκέναι. B

LXVI. ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε ἐάν σοι δοκῶ εὖ λέγειν. φίλος μοι δοκεῖ ἕκαστος ἑκάστῳ[4] εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὃν περ οἱ παλαιοί τε[5] καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ.[6] οὐ καὶ σοί;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅπου τύραννός ἐστιν ἄρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος[7], εἴ τις τούτου[8] ἐν τῇ πόλει πολὺ βελτίων εἴη, φο-

1. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ δοκεῖ.

2. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχον πλεῖσται ἑταιρεῖαι χάριν πολιτικῶν σκοπῶν. Τὸ ὄνομα ἑταῖρος ὑπομιμνήσκει τὰς ἑταιρείας ἐκείνας. Ἂν δὲ οἱ ἑταῖροι πολίτου τινὸς κατεῖχον τὴν ἐξουσίαν, οὗτος οὐδένα διέτρεχε κίνδυνον νὰ ἀδικηθῇ, ἀλλὰ τοὐναντίον ὠφελεῖτο. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οἱ πολιτικοὶ ἐκεῖνοι ἑταῖροι δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν ἀνθρώπους τῶν κομμάτων.

3. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Καλλικλέους ἐπεχύθη χαρά, ὅτε ἤκουσε περὶ τυραννίας καὶ μετοχῆς τῆς πολιτείας, ἅπερ ἦσαν τὰ αἰώνια τούτου τοῦ πολιτικοῦ ὄνειρα. Ὁμοίως ἐχάρη ὁ Πῶλος, ὅτε ἤκουσε πράγματα ἀρέσκοντα αὐτῷ, 475. A.

4. Ταῦτα λέγονται ἀορίστως ὡς καὶ τὸ ἄλλος ἄλλῳ, ὁρίζονται δὲ ἀκριβέστερον διὰ τοῦ τοῦ ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ.

5. Τὴν παροιμίαν ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι γινώσκουσιν. Ὁ Ὅμηρος ἤδη ἔλεγεν ἐν Ὀδυσ. Ρ. 218. «Ὡς ἀεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον.» Ὁ δὲ Πλάτων κατὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους ἐξέφρασε τὴν παροιμίαν, ὡς ἐν Συμπ. 195, B. «Ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει.» ἐν Φαίδρ. 240. C. «Ἥλικα γὰρ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος τέρπειν τὸν ἥλικα.» Καὶ ὁ Κικέρων ἐν τῷ De senectute, 3, 7. «Pares cum paribus, veteri proverbio, facillime congregantur.»

6. Ἡ τάξις τῶν λέξεων κατὰ τὸν Stallbaum εἶναι αὕτη· Ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ, ὅνπερ οἱ παλαιοί τε καὶ σοφοὶ λέγουσι, δοκεῖ μοι ὡς οἷόν τε μάλιστα φίλος εἶναι ἕκαστος ἑκάστῳ.

7. Τὰ δύο ταῦτα ἐπίθετα προσδιορίζουσι τὴν λέξιν τύραννος. Ὁ Σωκράτης ἀπέδιδε μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὴν ἀληθῆ παιδείαν, τοὺς δὲ ἀδικοῦντας, ἐν οἷς καὶ οἱ τύραννοι, ἐθεώρει ὡς ἀμαθεῖς.

8. Ἀποδίδοται εἰς τὸν τύραννον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βοῖτο[1] δήπου ἂν αὐτὸν ὁ τύραννος καὶ τούτῳ[2] ἐξάπαντος τοῦ νοῦ
C οὐκ ἄν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι;

ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδέ γε εἴτις πολὺ φαυλότερος[3] εἴη, οὐδ'[4] ἂν οὗτος· καταφρονοῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος καὶ οὐκ ἄν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν.

ΚΑΛ. Καὶ ταῦτ' ἀληθῆ.

ΣΩ. Λείπεται δὴ ἐκεῖνος μόνος ἄξιος λόγου φίλος τῷ τοιούτῳ,[5] ὃς ἂν ὁμοήθης ὢν, ταὐτὰ ψέγων καὶ ἐπαινῶν,[6] ἐθέλῃ ἄρχεσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι[7] τῷ ἄρχοντι. οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ[8] τῇ πόλει δυ-
D νήσεται, τοῦτον[9] οὐδεὶς χαίρων[10] ἀδικήσει. οὐχ οὕτως ἔχει;

ΚΑΛ. Ναί.

1. Ἡ συχνὴ ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου εὑρίσκεται οὐ μόνον παρ' Ὁμήρῳ, ἀλλ' ἐνίοτε παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, κατ' ἐξοχὴν δὲ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι.

2. Ἀναφέρεται εἰς τὸν τύραννον, διότι τὸ ὑποκείμενον τοῦ δύναιτο εἶναι ὁ βελτίων. Τὸ ἐξ ἅπαντος τοῦ νοῦ σημαίνει, ὅ τι παρ' ἡμῖν τὸ ἐξ ὅλης, ψυχῆς ἐξ ὅλης καρδίας.

3. Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως ἐννοεῖται τοῦ τυράννου

4. Τὸ μὲν πρῶτον οὐδὲ συνδέει τὴν πρότασιν ταύτην μετὰ τῆς προηγουμένης, τοῦτο δὲ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν οὗτος, ὡς καὶ ἐν Φαίδρ. 278. Ε. «Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν σὸν ἑταῖρον δεῖ παρελθεῖν.» Παράβαλλ. Πρωταγόρ. 332. Α.

5. Δηλαδὴ τῷ τυράννῳ

6. Αἱ δύο αὗται μετοχαὶ εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ὁμοήθης ὤν· τὸ ταὐτὰ ψέγειν καὶ ἐπαινεῖν καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς ἄχθεσθαι εἶναι ἐξωτερικὰ σημεῖα τῆς φιλίας. Ὅμοια λέγει ὁ Σαλούστιος, 20, 4. «Idem velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia est.»

7. Τὸ ὑποκεῖσθαι ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὑποτεθεῖσθαι καὶ σημαίνει ὑπακούειν. Ἐξελέξατο τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅπως ἐξάρῃ τὴν ταπείνωσιν ἐλευθέρου ἀνδρός.

8. Περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· «Εἴ τις τούτου ἐν τῇ πόλει πολὺ βελτίων εἴη.»

9. Ὁ Κοραῆς εἴκαζεν, ὅτι πρέπει νὰ γράψωμεν καὶ τοῦτον, ἀλλὰ τὸ ἀσύνδετον μετὰ τῆς ἀναφορᾶς καθίστησι τὸν λόγον σπουδαιότερον, δηλαδὴ ἐπιδεικνύεται φοβερώτερον ἡ τύχη ἐκείνου, ὅστις ἤθελεν ἀδικήσει τὸν φίλον τοῦ τυράννου.

10. Ἡ μετοχὴ αὕτη δεικνύει τὰς συνεπείας πράξεώς τινος καὶ τίθεται μετὰ ἀρνήσεως, ὡς Ἀριστοφ, ἐν Ἀχαρν. 563. «Ἀλλ' οὔτι χαίρων ταῦτα τολμήσει λέγειν.» καὶ Σφηξί, 186. «Οὔτις μὰ τὸν Δι'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειεν[1] ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων[2] τίνα[3] ἂν τρόπον ἐγὼ μέγα δυναίμην καὶ μηδεὶς με ἀδικοίη, ἡ αὐτή,[4] ὡς ἔοικεν, αὐτῷ ὁδός ἐστιν, εὐθὺς ἐκ νέου[5] ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς αὐτοῖς χαίρειν καὶ ἄχθεσθαι τῷ δεσπότῃ, καὶ παρασκευάζειν[6] ὅπως ὅ τι μάλιστα ὅμοιος ἔσται ἐκείνῳ. οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέγα δύνασθαι, Ε
ὡς ὁ ὑμέτερος[7] λόγος, ἐν τῇ πόλει διαπεπράξεται;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν;[8] ἢ πολλοῦ δεῖ, εἴπερ ὅμοιος ἔσται τῷ ἄρχοντι ὄντι ἀδίκῳ καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται; ἀλλ' οἶμαι ἔγωγε, πᾶν τοὐναντίον οὑτωσὶ ἡ παρασκευὴ ἔσται αὐτῷ ἐπὶ[9] τῷ οἵῳ τε εἶναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν καὶ ἀδικοῦντα[10] μὴ διδόναι δίκην· ἦ γάρ;

οὐτι χαιρήσων γε σύ.» Σημαίνει δὲ ἀτιμωρητεί.

1. Τὸ ἐννοῶ ἐνταῦθα σημαίνει θέτω κατὰ νοῦν.

2. Εἶναι γενικὴ διαιρετικὴ τοῦ τίς. Ὁ φιλόσοφος δεικνύει, ὅτι ὁ θέλων νὰ μὴ ἀδικηθῇ πρέπει νὰ γείνῃ δοῦλος καὶ νὰ γείνῃ τοιοῦτος ἐκ νεανικῆς ἡλικίας. Ταῦτα ποιοῦσιν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Καλλικλέους εἰρημένα ἐν 486 Β.

3 Ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ἦνται πλαγία ἐρώτησις, ἔτρεψε ταύτην εἰς εὐθεῖαν, ἵνα καταστήσῃ τὸν λόγον ζωηρόν.

4 Ἡ ἀπόδοσις λείπει, ἀλλ' εὐκόλως δύναται νὰ νοηθῇ, εὕροι ἄν ὅτι ἢ γνώη ἄν ὅτι

5. Ὡς φαίνεται, ὁ Σωκράτης παρῳδεῖ τὸν Καλλικλέα εἰπόντα, 483, Ε. «Ἐκ νέων λαμβάνοντες, ὥσπερ λέοντας κατεπᾴδοντές τε καὶ γοητεύοντες καταδουλούμεθα . . . »

6. Ἐνταῦθα ἐννοητέον τὸ αὐτὸν ἐκ τῶν ἡγουμένων, διότι τὸ ῥῆμα τοῦτο συνήθως δέχεται τὴν αὐτοπαθῆ ἀντωνυμίαν, ὡς ἐν τῇ Ἀπολογ. 39, D. «Ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν ὅπως ἔστι ὡς βέλτιστος.» Παράβαλ. καὶ Φαίδων, 67, D.

7. Δηλαδὴ τοῦ Πώλου καὶ τοῦ Καλλικλέους. Τὴν ἰδέαν ταύτην εἶπεν ὁ Πῶλος ἐν 466, Β καὶ ἐδέξατο ὁ Καλλικλῆς. Διὰ τοῦτο κακῶς ὁ Ficinus ἀνεγίνωσκεν ἡμέτερος.

8. Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων τό, αὐτῷ διαπεπράξεται. Ἡ φράσις αὕτη ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τό, τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι. Κατ' ἔννοιαν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν οὐ διαπεπράξεται.

9 Ἡ ἐπὶ πρόθεσις ἀνήκει εἰς τὸ ἀπαρέμφατον καὶ σημαίνει τὸν σκοπόν.

10. Δὲν εἶναι σπάνια τὰ παραδείγματα, καθ' ἃ μετὰ τὴν δοτι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Φαίνεται.

511 ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει μοχθηρῷ ὄντι τὴν ψυχὴν καὶ λελωβημένῳ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ δύναμιν.[1]

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅπῃ στρέφεις[2] ἑκάστοτε τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω,[3] ὦ Σώκρατες· ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι οὗτος ὁ μιμούμενος[4] τὸν μὴ μιμούμενον ἐκεῖνον ἀποκτενεῖ, ἐὰν βούληται,[5] καὶ ἀφαιρήσεται τὰ ὄντα;

ΣΩ. Οἶδα, ὦ γαθὲ Καλλίκλεις, εἰ μὴ κωφός γ' εἰμί,[6] καὶ
B σοῦ[7] ἀκούων καὶ Πώλου ἄρτι πολλάκις καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων[8] τῶν ἐν τῇ πόλει· ἀλλὰ καὶ σὺ ἐμοῦ ἄκουε, ὅτι ἀπο-

κὴν ἕπεται αἰτιατική, ὡς 492, B. «Ἐπεί γε οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἢ βασιλέων υἱέσιν εἶναι ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν τινα.»

1. Ὁ Deuschle ἠθέτει τὴν φράσιν καὶ δύναμιν. Γεννᾶται τὸ ζήτημα, εἰς τίνα ἀνήκει ἡ δύναμις. Ὁ μὲν Stallbaum ἐννοεῖ τὴν τοῦ τυράννου, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ὁ κόλαξ, ὁ δὲ Schleiermacher τὴν τοῦ κόλακος κατὰ τὴν προηγουμένην φράσιν καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται. Καὶ ὁ Jahn δέχεται τὴν δύναμιν τοῦ κόλακος, ἀλλ' ἐννοεῖ τὴν διὰ τῆς μιμήσεως ἐπιτευχθεῖσαν. Πιθανώτερον ἴσως λέγει ὁ Keck, καθ' ὃν ὁ φίλος τοῦ τυράννου θέλει ἀποκτήσει τὴν θέλησιν καὶ τὴν δυναμιν τοῦ ἀδικεῖν. Κατὰ τοῦτον οὐδὲν ἠθέλομεν ζητεῖ, ἂν προσετίθετο ἡ φράσις τοῦ ἀδικεῖν κεκτῆσθαι.

2. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ Καλλικλῆς ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκράτη ἰδιότητα σοφιστοῦ ἢ ἐριστικοῦ ἀνθρώπου, ὡς λέγεται καὶ ἐν Εὐθυδήμῳ, 276, D. «Ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ ὀρχησταὶ διπλᾶ ἔστρεφε τὰ ἐρωτήματα περὶ αὐτοῦ.»

3. Ἡ φράσις τοῖς ἀρχαίοις ἦτο συνήθης καὶ τετριμμένη, Δημοσθέν. κατὰ Μειδ. 49. «Ἄνω καὶ κάτω τοὺς νόμους, τοὺς διαιτητάς, πάνθ' ὅσα ἂν βούληται, στρέφει». καὶ Πλάτ. ἐν Ἴωνι, 541, E. «Ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεύς, παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω κάτω».

4. Δηλαδὴ τὸν δεσπότην, ὅστις ἔσται φίλος τοῦ μιμητοῦ, διότι οἱ δεσπόται ἐπιθυμοῦσι νὰ εὑρίσκωσι μιμητάς.

5. Ἡ διαστολή, ἣν ὁ Σωκράτης ἐποίησε τοῦ βούλεσθαι ἀπὸ τοῦ δοκεῖν, XXIII, δὲν ἐδίδαξε τὸν Καλλικλέα.

6. Ἂν τοῦτο δὲν ἐγνώριζον, ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι εἶμαι κωφός. Τοῦτο λέγεται μετά τινος πικρίας.

7. Τοιαῦτα ὁ μὲν Καλλικλῆς ἔλεγεν ἐν 486, B, ὁ δὲ Πῶλος ἐν 466, B.

8. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τοῦ Πελο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κτενεῖ μέν, ἂν βούληται,[1] ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα.[2]

ΚΑΛ. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν;[3]

ΣΩ. Οὐ[4] νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος[5] σημαίνει. ἢ οἴει δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἄνθρωπον, ὡς πλεῖστον[6] χρόνον ζῇν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας, αἳ ἡμᾶς ἀεὶ ἐκ τῶν κινδύνων σώζουσιν,[7]

ποννησιακοῦ πολέμου ἦσαν διεφθαρμένοι καὶ οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι τοιαῦτα ἀπαίσια οὕτω δημοσίᾳ ἔλεγον, ὥστε μόνον οἱ κωφοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀκούσωσιν.

1. Δὲν ἐλέγχει ὁ Σωκράτης τὴν κακὴν χρῆσιν τοῦ βούλεσθαι, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς τὴν ἐλεγκτικὴν ἐπανάληψιν.

2. Τὸν λόγον τοῦ Σωκράτους ἑρμηνεύει ὁ παρὰ Πλουτάρχῳ κεφ. 20 λόγος τοῦ Ἄγιδος. «Ἄγις ἐπὶ τὴν στραγγάλην πορευόμενος, ὡς εἶδέ τινα τῶν ὑπηρετῶν δακρύοντα καὶ περιπαθοῦντά,—παῦσαί με, εἶπεν, ὦ ἄνθρωπε, κλαίων. καὶ γὰρ οὕτως παρανόμως καὶ ἀδίκως ἀπολλυόμενος κρείττων εἰμὶ τῶν ἀναιρούντων.»

3. Ὅτι ὁ ἀγαθὸς πάσχει ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, τοῦτο δὲν ἀνακουφίζει τὸν πάσχοντα, ἀλλὰ μᾶλλον διεγείρει συνήθως τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ, ὅτι ὑπὸ τοιούτου πασχει. Ἐξαίρεσιν τούτου ποιοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, οἷος ὁ Σωκράτης· ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ Ἀπολογ. 28, λέγει· «Ἀλλὰ τοῦτο ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, χαλεπώτατα φέρω, ὅτι ὁρῶ σε ἀδίκως ἀποθνήσκοντα. Τὸν δὲ λέγεται καταψήσαντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν εἰπεῖν, Σὺ δέ, ὦ φίλτατε Ἀπολλόδωρε, μᾶλλον ἂν ἐβούλου με ὁρᾶν δικαίως ἀποθνήσκοντα;» Δὲν γινώσκομεν, ἂν τις τὸ οὐκοῦν ἔτρεψεν εἰς οὔκουν, ἡμεῖς ὅμως εὐχαρίστως ἠθέλομεν τρέψει.

4. Ἡ ἄρνησις ἀνήκει εἰς τὸ ἐννοούμενον ἀγανακτητόν.

5. Σημαίνει τὴν συζήτησιν, ὡς πολλαχοῦ παρὰ Πλάτωνι. 472, C. «Οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου μοι πεπεράνθαι περὶ ὧν ἂν ἡμῖν ὁ λόγος ᾖ.»

6. Ὁ μὲν Καλλικλῆς ἀποδίδει μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν ῥητορικήν, διότι ἀποδίδει τοσαύτην καὶ εἰς τὸν βίον, ὁ δὲ Σωκράτης τὰ μέγιστα τιμῶν τὸ ἀθάνατον ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν θεωρεῖ ὡς τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τὸν βίον, ὡς πολλαχοῦ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ λέγει 38, E. «Ἀλλ' οὔτε τότε ᾠήθην δεῖν ἕνεκα τοῦ κινδύνου πρᾶξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν».

7. Τὸ σώζειν, ἐλευθεροῦν, ἀπαλάττειν καὶ τὰ τοιαῦτα συντάσσονται μετὰ τῆς ἐκ ἢ ἀπὸ καὶ γενικῆς, ὡς Θουκυδ. II, 71. «Παυσανίας ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Μήδων.» Αἰσχύλ. ἐν Προμηθεῖ, 509.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὥσπερ καὶ ἣν σὺ κελεύεις ἐμὲ μελετᾶν τὴν ῥητορικὴν τὴν ἐν
C τοῖς δικαστηρίοις[1] διασώζουσαν;

ΚΑΛ. Ναὶ μὰ Δι' ὀρθῶς γέ σοι συμβουλεύων.[2]

LXVII. ΣΩ. Τί δέ, ὦ βέλτιστε; ἡ καὶ ἡ τοῦ νεῖν[3] ἐπιστήμη σεμνή τίς σοι δοκεῖ εἶναι;

ΚΑΛ. Μὰ Δι' οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Καὶ μὴν σώζει γε καὶ αὕτη ἐκ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἰς τοιοῦτον[4] ἐμπέσωσιν, οὗ δεῖ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. εἰ δ' αὕτη σοι δοκεῖ σμικρὰ εἶναι, ἐγώ σοι μείζονα ταύτης ἐρῶ, τὴν
D κυβερνητικήν, ἣ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς[5] σώζει, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα, ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥσπερ ἡ ῥητορική· καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη[6] ἐστὶ καὶ κοσμία, καὶ οὐ

1. Ἐννοεῖ τὴν δικανικὴν ῥητορικὴν τὴν δυναμένην νὰ σώζῃ ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοὺς κατηγορουμένους.

2. Ἡ μετοχὴ αὕτη ἀνήκει εἰς ῥῆμα ἐξακτέον ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Σωκράτους, δηλ. ταύτην κελεύω σε μελετᾶν. Ὁ Κοραῆς εἴκαζεν, ὅτι ἡ μετοχὴ πρέπει νὰ γραφῇ κελεύων. Ἡ εἰκασία αὕτη δὲν εἶναι ἀδόκιμος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀναγκαία. Σημειωτέον, ὅτι ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο συμβουλεύω.

3. Ἡ τοῦ νεῖν τέχνη καὶ ἡ ῥητορικὴ ἔχουσι τὸ κοινόν, ὅτι ἀμφότεραι σώζουσιν ἀνθρώπους. Ἡ παραβολὴ εἶναι προσηκόντως ἐκλελεγμένη, ὅπως ταπεινωθῇ ἡ ῥητορική.

4. Ἐνταῦθα ἐννοεῖται τὸ τί, ὅπερ παραλείπεται κατὰ τὸν Cron. Διὰ δὲ τοῦ τοιοῦτόν τι ἐννοεῖ θαλάσσιον κίνδυνον, ὡς ἐξάγεται ἐξ τοῦ σώζει ἐκ θανάτου. Κατὰ τὸν Kratz ὅμως πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸν θάνατον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ κινδύνου θανάτου.

5. Ψυχὴ ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ζωήν. Συγκεντρόνει δὲ πάντα, ἵνα ἐξάρῃ τὴν ἀξίαν τῆς κυβερνητικῆς, ὅπως ταύτην παραβάλῃ πρὸς τὴν ῥητορικήν. Ἄλλως κατὰ τὴν θρησκευτικὴν πεποίθησιν τῶν ἀρχαίων οἱ μὴ τυχόντες ταφῆς δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν Ἅδην. Τοιοῦτον κίνδυνον συνήθως διέτρεχον οἱ ἐν τῇ θαλάσσῃ θνήσκοντες.

6. Σημαίνει μετὰ σωφροσύνης καὶ μετριότητος περιεσταλμένη καὶ ἔχει ἀντίθετον σημασίαν πρὸς τὸ ὀγκώδης, ὡς Μένωνι, 90. Α. «Οὐδὲ ὀγκώδης τε καὶ ἐπαχθής, ἀλλὰ κόσμιος καὶ εὐσταλὴς ἀνήρ.» καὶ Λουκιαν. ἐν Τίμωνι, 54. «Οὗτος ὁ τὸ σχῆμα εὐσταλὴς καὶ κόσμιος τὸ βάδισμα καὶ σωφρονικὸς τὴν ἀναβολήν.» καὶ Ἰσοκράτ. ἐν Παναθην. 666. «Συνεσταλμένην ἔχων τὴν διάνοιαν.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεμνύνεται ἐσχηματισμένη[1] ὡς ὑπερήφανόν[2] τι διαπραττομένη, ἀλλὰ ταὐτὰ διαπραξαμένη[3] τῇ δικανικῇ, ἐὰν μὲν ἐξ Αἰγίνης δεῦρο σώσῃ, οἶμαι δύ' ὀβολοὺς[4] ἐπράξατο, ἐὰν δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου, ἐὰν πάμπολυ,[5] ταύτης τῆς μεγάλης εὐεργε- Ε σίας,[6] σώσασ' ἃ νῦν δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας[7], ἀποβιβάσασ' εἰς τὸν λιμένα δύο δραχμὰς ἐπράξατο, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην καὶ ταῦτα[8] διαπραξάμενος ἐκβὰς παρὰ τὴν θάλατταν[9] καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν

1. Δηλαδὴ λαβοῦσα ὑπερήφανον σχῆμα.

2. Πρᾶξις, δι' ἧς δύναταί τις νὰ ὑπερηφανεύηται.

3. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο διαπραττομένη, ἣν ὑποστηρίζουσιν ὁ Buttmann καὶ ὁ Ast. Ἀλλ' ὀρθῶς ποιήσας ὁ Bekker ἀπεσόβησε ταύτην. Προτιμητέος ὁ ἀόριστος, διότι ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος λαμβάνει ὑπ' ὄψει μίαν μόνην περίστασιν, ὡς δεικνύει καὶ τὸ ἐπράξατο, καθ' ἃ λέγει ὁ Cron.

4. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ νόμισμα εἶχε πολὺ μεγαλειτέραν ἀξίαν τῆς νῦν, ἀλλὰ πάλιν ὁ ναῦλος ἦτο λίαν εὐτελής.

5. Ἐννοοῦνται τὸ ῥῆμα πράττηται. Ὀρθῶς δὲ ὁ Κοραῆς παρατηρεῖ· «Ἐὰν πάμπολυ, σημαίνει τὸ μέγιστον τοῦ ναύλου, τὰς δύο δραχμάς, ὅπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ διπλασιάζοντες λέγομεν, Τὸ πολὺ πολύ.» Τὸ πάμπολυ ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ ἑπομένου δύο δραχμάς.

6. Εἶναι γενικὴ τοῦ τιμήτατος, ὡς Θουκυδ. VII, 25. «Τοὺς σταυροὺς κολυμβηταὶ δυόμενοι ἐξέπριον μισθοῦ. «Δημοσθ. Φιλιππ. II, 68. «Κέκρισθε ἐκ τούτων τῶν ἔργων μόνοι τῶν ἁπάντων μηδενὸς ἂν κέρδους τὰ κοινὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων προέσθαι, μηδ' ἀνταλλάξασθαι μηδεμιᾶς χάριτος, μηδ' ὠφελείας τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας εὔνοιαν.» Μεγάλη εὐεργεσία εἶναι, ὅτι ἔσωσεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἢ τοῦ Πόντου.

7. Τοῖς κριτικοῖς φαίνεται ὁ μὲν ναῦλος λίαν εὐτελὴς δι' ὁλόκληρον οἰκογένειαν, ἡ δὲ θέσις τῶν λέξεων ἀνάρμοστος καὶ ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς ἐν τῷ τελευταίῳ ὀνόματι ἄτοπος. Τούτου ἕνεκεν θέλουσι νὰ ἐξαλείψωσι τὸ παῖδας καὶ γυναῖκας. Ὑπομιμνήσκομεν, ὅτι ἡ συγκοινωνία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲν ἦτο δαπανηρά. Ἡ θέσις τῶν λέξεων εἶναι ὄντως ἠμελημένη, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον παράδειγμα. Τὸ τελευταῖον ὄνομα ἐτέθη κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἴσως κατ' ἀρμοίωσιν πρὸς τὰ προηγούμενα. Ἄλλως ὁ φιλόσοφος εἶχεν ἀνάγκην πληθύος, ὅπως ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν εὐτέλειαν τοῦ ναύλου.

8. Δηλαδὴ τὸ σῶσαι καὶ ἀποβιβάσαι.

9. Ὁ κυβερνήτης δὲν ἔρχεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μετρίῳ σχήματι.[1] λογίζεσθαι γάρ, οἶμαι, ἐπίσταται, ὅτι ἄδηλόν ἐστιν, οὕστινάς τε ὠφέλησε τῶν συμπλεόντων οὐκ ἐάσας[2] καταποντωθῆναι καὶ οὕστινας ἔβλαψεν, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς βελτίους ἐξεβίβασεν ἢ οἵοι ἀνέβησαν, οὔτε τὰ σώματα οὔτε τὰς ψυ-
12 χάς. λογίζεται οὖν, ὅτι οὐκ,[3] εἰ μέν τις μεγάλοις καὶ ἀνιάτοις νοσήμασι κατὰ τὸ σῶμα συνεχόμενος μὴ ἀπεπνίγη, οὗτος μὲν ἄθλιός ἐστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲν ὑπ' αὐτοῦ ὠφέληται· εἰ δέ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμιωτέρῳ, τῇ ψυχῇ, πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα, τούτῳ δὲ βιωτέον ἐστὶ καὶ τοῦτον ὀνήσειεν,[4] ἄν τε ἐκ θαλάττης ἄν τε ἐκ δικαστηρίου ἄν τε ἄλλοθεν

εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰς δημοσίας συναθροίσεις, ὅπως ἐπιδεικνύῃ ἑαυτὸν ὡς σωτῆρα. Εὐφυῶς παραβάλλει τὴν μετριοφροσύνην τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὰς ἀνοήτους ἐπιδείξεις τῶν ῥητόρων.

1. Σημαίνει οὐ μόνον τὴν στάσιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδύματα. Ἴσως ἐνταῦθα ὁ Σωκράτης θέλει νὰ ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πορφύραν καὶ τὰ χρυσᾶ πέδιλα τοῦ Γοργίου.

2. Τοῦτο λέγει μετά τινος παιδιᾶς. Ὁ κυβερνήτης πάντοτε νομίζει, ὅτι ἡ σωτηρία εἶναι ὠφέλεια.

3. Ἡ ἄρνησις αὕτη ἀνήκει εἰς ὁλόκληρον τὴν περίοδον. Ἂν δὲ ἔλειπον αἱ ἐν τῷ μεταξὺ ὑποθετικαὶ προτάσεις, ἤθελον ἔχει τὸ χωρίον οὕτως· Λογίζεται οὖν, ὅτι οὐ βιωτέον τούτῳ ἐστίν, εἴ τις ἐν τῇ ψυχῇ πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα. Αἱ ἐν τῷ μεταξὺ προτάσεις ἐτέθησαν χάριν ἀντιθέσεως, τὰς δὲ ἀντιθέσεις οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς ἀγαπῶσιν. Ὁ κυβερνήτης σκέπτεται, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζῇ οὗτος, ἐν ᾧ κατέχεται ἀπὸ μεγάλα νοσήματα σωματικὰ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀπὸ ψυχικά, ὡς ἐν τῇ Ἀπολ. 28, Ε «Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἴην εἰργασμένος, εἰ, ὅτε μέν με οἱ ἄρχοντες ἔταττον, οὓς ὑμεῖς εἵλεσθε ἄρχειν μου, —τότε μὲν οὐ ἐκεῖνοι ἔταττον ἔμενον—τοῦ δὲ θεοῦ τάττοντος, ὡς ἐγὼ ᾠήθην καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν — ἐνταῦθα δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι τὴν τάξιν.»

4. Ὁ μὲν Heindorf εἴκαζεν, ὅτι πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ ἄν, ὁ δὲ Deuschle πιστεύων, ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ ἂν ἀντίκειται εἰς γραμματικὸν κανόνα γράφει τὸ ῥῆμα κατὰ μέλλοντα χρόνον. Ὁ δὲ Jahn εὑρίσκει ἄτοπον τὴν σύνδεσιν τῆς εὐκτικῆς μετὰ τῆς ὁριστικῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὅμοια παραδείγματα εὑρίσκονται, δὲν διορθοῦμεν τὸ χωτὸ χωρίον, Ἰσοκρ. 348, Α. «Εἰσήγγελον εἰς τὴν βουλὴν λέγοντες, ὡς ὁ πατὴρ συνάγει μὲν τὴν ἑταιρίαν ἐπὶ νεωτέροις πράγμασιν, οὗτοι δὲ ἐν τῇ Πολυτίωνος οἰκία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὀποθενοῦν[1] σώσῃ, ἀλλ' οἶδεν, ὅτι οὐκ ἄμεινόν ἐστι ζῆν τῷ μο- B
χθηρῷ· κακῶς γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ ζῆν.

LXVIII. Διὰ ταῦτα οὐ νόμος[2] ἐστὶ σεμνύνεσθαι τὸν κυβερνήτην, καίπερ σώζοντα ἡμᾶς· οὐδέ γε, ὦ θαυμάσιε, τὸν μηχανοποιόν[3], ὃς οὔτε στρατηγοῦ, μὴ ὅτι[4] κυβερνήτου, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἐλάττω ἐνίοτε δύναται σώζειν· πόλεις γὰρ ἔστιν ὅτε ὅλας σώζει. μή σοι[5] δοκεῖ κατὰ[6] τὸν δικανικὸν εἶναι; καίτοι εἰ βούλοιτο λέγειν, ὦ Καλλίκλεις, ἅπερ ὑμεῖς,[7] σεμνύνων τὸ πρᾶγμα, καταχώσειεν[8] ἂν ὑμᾶς τοῖς λόγοις, λέγων[9] καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίγνε- C

συνδειπνοῦντες τὰ μυστήρια ποιήσαιεν.» καὶ 36, A. «Ἔλεγεν, ὅτι ἐλεύθερός ἐστι καὶ τὸ γένος Μιλήσιος, πέμψειε δὲ αὐτὸν Πασιων'» καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. III, 5, 19. Ἂν προστεθῇ ὁ ἄν, γενναται κακοφωνία, ὁσονδήποτε καὶ ἂν μετριάζηται ἐκ τοῦ ἑπομένου κόμματος.

1. Ἐν ταῖς τοιαύταις τέχναις μόνον ἡ ἀφορμὴ τοῦ κινδύνου εἶναι διάφορος.

2. Νόμος ἐνταῦθα σημαίνει τὸ ἔθος.

3. Μηχανοποιὸς εἶναι ὁ κατασκευάζων μεγάλας μηχανὰς πρὸς ὑπεράσπισιν πόλεων. Ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων παρέχει ἡμῖν πλεῖστα τοιαῦτα παραδείγματα, ἐν οἷς διαπρέπουσι τὰ τοῦ Ἀρχιμήδους.

4. Τὸ μὴ ὅτι σημαίνει σιωπῶ, ἢ δὲν ὀνομάζω τι, ὡς καὶ ἐν Πολιτ. III, 398, E. «Ἄχρηστοι γὰρ καὶ γυναιξὶν, ἃς δεῖ ἐπιεικεῖς εἶναι, μὴ ὅτι ἀνδράσι.» Παράβαλλ. καὶ Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. II, 3,35.

5. Τὸ ἐρωτηματικὸν μὴ προϋποθέτει ἀρνητικὴν ἀπόκρισιν, ὡς ἐν Ἀπολογ. 25, A. «Ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαφθείρουσι τοὺς νεωτέρους;» καὶ 28, D. «Μὴ αὐτὸν οἴει φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου;»

6. Ἡ κατὰ μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει παραβολήν, ὡς ἐν Πολιτ, V, 466, A. «Τί οὖν νῦν ἡμῖν ὁ τῶν ἐπικούρων βίος, ὅσπερ τοῦγε τῶν Ὀλυμπιονικῶν πολύ τε καλλίων καὶ ἀμείνων φαίνεται, μή πη κατὰ τὸν τῶν σκυτοτόμων φαίνεται βίον. . . .» Μὴ νομίζῃς, ὅτι ὁ μηχανοποιὸς δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς δικανικόν; δηλ. ἐκεῖνος εἶναι πολὺ ὑπέρτερος τοῦ δικανικοῦ.

7. Ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου ὁ Πῶλος πολλὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα ἐπεσώρευσεν εἰς τὴν ἰδίαν τέχνην, εἶτα ὁ Γοργίας καὶ ὁ Καλλικλῆς τελευταῖον.

8. Ἡ μεταφορὰ εἴληται ἐκ τῶν βαλλόντων διὰ τῶν μηχανῶν καὶ καλυπτόντων τοὺς πολεμίους, ὡς Ἡρόδοτ. VII 225. Προσηκόντως μετεχειρίσθη τὴν μεταφορὰν ἐκ τοῦ τεχνίτου, περὶ οὗ πρόκειται.

9. Ἡ μετοχὴ αὕτη ἐτέθη ἄνευ ἀντικειμένου, διότι ἡ ἑπομένη ἐκ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σθαι μηχανοποιούς,[1] ὡς οὐδὲν τἄλλά ἐστιν. ἱκανὸς[2] γὰρ αὐτῷ ὁ λόγος. ἀλλὰ σὺ οὐδὲν ἧττον αὐτοῦ καταφρονεῖς καὶ τῆς τέχνης τῆς ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν[3] ὀνείδει ἀποκαλέσαις ἂν μηχανοποιόν, καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ οὔτ' ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις, οὔτ' ἂν αὐτὸς τῷ σαυτοῦ λαβεῖν[4] τὴν ἐκείνου. καίτοι ἐξ ὧν[5] τὰ σαυτοῦ ἐπαι-
D νεῖς, τίνι δικαίῳ λόγῳ τοῦ μηχανοποιοῦ καταφρονεῖς καὶ τῶν ἄλλων ὧν νῦν δὴ ἔλεγον; οἶδ' ὅτι φαίης ἂν βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων.[6] τὸ δὲ βέλτιον εἰ μή ἐστιν ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἀρετή, τὸ σώζειν αὐτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὄντα[7] ὁποῖός τις ἔτυχε[8], καταγέλαστός σοι ὁ ψόγος γίγνεται καὶ μηχανοποιοῦ καὶ ἰατροῦ καὶ τῶν ἄλλων[9] τεχνῶν, ὅσαι τοῦ σώζειν ἕνεκα πε-
ποίηνται. ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον[10] καὶ τὸ

φράζει τὸ ἀντικείμενον τῆς πρώτης.

1. Εἰρωνικῶς ὑπαινίσσεται τὰ τοῦ Καλλικλέους, ὅστις παρώτρυνε τὸν φιλόσοφον εἰς τὴν ῥητορικήν.

2. Διότι θὰ ἔχῃ μεγάλην ἀφθονίαν λόγων.

3. Ἡ ἐν μετὰ δοτικῆς συχνάκις τίθεται πρὸς δήλωσιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν γίνεταί τι. Τὸ ἀποκαλεῖν. ἐνταῦθα, ὡς πολλαχοῦ, σημαίνει μετὰ περιφρονήσεως, ἢ πρὸς ὕβριν ὀνομάζειν, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. 1, 2, 6. «Τοὺς δὲ λαμβάνοντας τῆς ὁμιλίας μισθὸν ἀνδραποδιστὰς ἑαυτῶν ἀπεκάλει.» Αὐτόθι, 2. 4. καὶ Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι, 727 «Τὸν τοῦ μανέντος κἀπιβουλεύτου στρατοῦ ξύναιμον ἀποκαλοῦντες.»

4 Παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς τοῦτο σημαίνει πεσιφρόνησιν, Ἡρόδοτ. II, 47. «Οὐδὲ σφι ἐκδιδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτέων.»

5. Εἶναι ἰσοδύναμον πρὸς τό, ἐκ τούτων, ἄ. Τὰ δὲ ἐπαινεῖν, ἐγκωμιάζειν, ψέγειν καὶ τὰ τοιαῦτα συντάσσονται διπλῇ αἰτιατικῇ, ὡς ἐν Πολιτ. II, 363, D. «Ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην.» καὶ ἐν Φαίδρῳ, 45. «Ἃ ψέγομεν τὸν ἔρωτα.»

6. Ἡ τοιαύτη σύνδεσις τοῦ λόγου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶναι συνήθης, ὡς ἐν Φαίδρῳ, 246, A. «Θεῶν μὲν οὖν ἵπποι τε καὶ ἡνίοχοι αὐτοί τε ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν.», Λυσίας κατὰ Ἀγορατ. 18. «Δοῦλον καὶ ἐκ δούλων ὄντα.» Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 38, 1. «Πρὸς τοῦ κακίστου κἀκ κακῶν Ὀδυσσέως.»

7. Ἑτέθη κατ' αἰτιατικήν, διότι συμφωνεῖ πρὸς τὸ νοούμενον ὑποκείμενον τοῦ σώζειν.

8. Εἴτε καλὸς εἴτε κακός, ἄνευ ἐξετάσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου.

9. Μεταχειρίζεται τὴν ἄλλος, ἐν ᾧ δὲν ἦτο ὁ λόγος περὶ τεχνῶν, ἀλλὰ περὶ τεχνιτῶν.

10. Ὁ Καλλικλῆς ἐν τοῖς ἔμπρο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀγαθὸν ἢ τοῦ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μέν, τὸ ζῆν ὁπόσον δὴ[1] χρόνον, τόν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα ἐατέον[2] ἐστὶ καὶ Ε
οὐ φιλοψυχητέον ἀλλὰ ἐπιτρέψαντα[3] περὶ τούτων τῷ θεῷ καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν[4], ὅτι τὴν εἱμαρμένην οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι,[5]

σθεν, 485, D καὶ Ε ἀπέδιδε μεγάλην ἀξίαν εἰς τὸ γενναῖον, ἐν ᾧ ἡ σπουδὴ πρὸς σωτηρίαν καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ βίου εἶναι τεκμήρια ἀγενοῦς καὶ μικροῦ φρονήματος. Ὁ πολιτικὸς δὲν δύναται νὰ ἦναι γενναῖος, ὅσον ὁ ἀληθὴς φιλόσοφος.

1. Τὰ μὲν χειρόγραφα δὲν παρέχουσι μεγάλην ποικιλίαν γραφῶν (διότι ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ὁπόσον δὴ χρόνον καὶ δύο χειρόγραφα ἔχουσιν, ὁπόσον δὲ χρόνον), ἀλλ' οἱ κριτικοὶ ἐπήνεγκον πολλὴν σύγχυσιν διαφόρως διορθοῦντες τὸ χωρίον. Ὁ μὲν Deuschle ἔγραφε, μὴ γὰρ αὐτὸ μέντοι τὸ ζῆν· ὁπόσον δὲ χρόνον (ἐννοῶν ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως τὸ ἀγαθὸν ἦ), ὁ δὲ Hermann τολμηρῶς, ὡς πάντοτε, μετέβαλε τὸ χωρίον εἰς ἤδη γὰρ τοῦτο μὲν τὸ ζῆν· ὁπόσον δὲ χρόνον. Νομίζομεν, ὅτι ἡ τοιαύτη διόρθωσις παρέχει ἔννοιαν ἥκιστα ἁρμόζουσαν τῷ Σωκράτει, ὅστις ἐν Φαίδωνι θεωρεῖ τὴν ἕνωσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος ὡς νόσον. Διὰ τοῦτο ἄριστα ἐπαίνεσεν ὁ Keck, ὅστις ὑποστηρίζει τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων. Ἀφοῦ ὁ φιλόσοφος ἔδειξεν, ὅτι τὸ γενναῖον καὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι διάφορον τοῦ σώζειν καὶ σώζεσθαι προχωρῶν λέγει μετὰ τοῦτο μέν, δηλ. τὸ νὰ ζῇ τις ὁσονδήποτε χρόνον, τοὐλάχιστον ὁ ἀληθὴς ἀνὴρ πρέπει νὰ ἀφήσῃ (νὰ μὴ φροντήσῃ), ἀλλὰ μήπως πρέπει νὰ σκεφθῇ, πῶς νὰ ζήσῃ ἄριστα.

2. Ὁ Stephanus κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Cornarius ἔτρεψε τὸ ῥηματικὸν εἰς εὐκτέον. Οἱ κριτικοὶ ὅμως δὲν ἐδέξαντο τὴν διόρθωσιν ὀρθῶς ποιοῦντες.

3. Τὸ ἀντικείμενον λείπει, πάντα. Τὴν πρὸς τὸ θεῖον ἀφοσίωσιν ὁ φιλόσοφος διετήρησε μέχρι θανάτου, Ἀπολογ. 41 D λέγει· «Οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἐμὰ νῦν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο ὅτι ἤδη τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι.»

4. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς ἀνῆκεν εἰς ἐκείνους, οἵτινες τὴν θρησκείαν ἐθεώρουν ὡς ὑπόθεσιν τῶν γυναικῶν, ὁ φιλόσοφος εἰρωνικῶς ἐλέγχει αὐτὸν οἱονεὶ λέγων, ὅτι ἡ περὶ τοῦ βίου πίστις τῶν γυναικῶν εἶναι καλλιτέρα τῆς θεωρίας τῶν τοιούτων ἀνθρώπων. Ὕρα 527 Ἀ.

5. Ἡ πεποίθησις αὕτη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ πεζογράφων διαφόρως διετυπώθη, πρὸ πάντων δὲ ὑπὸ τῶν τραγικῶν, Ἰλιάδ. Ζ, 488. «Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ ἐπὶ τούτῳ[1] σκεπτέον, τίν' ἂν τρόπον τοῦτον ὃν μέλλοι χρόνον βιῶναι ὡς ἄριστα βιώσῃ, ἆρα ἐξομοιῶν αὐτὸν τῇ πολι-
513 τείᾳ ταύτῃ ἐν ᾗ ἂν οἰκῇ[2], καὶ νῦν δὲ ἄρα δεῖ σὲ ὡς ὁμοιότατον γίγνεσθαι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προσφιλὴς εἶναι καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τοῦθ' ὅρα[3] εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ ἐμοί, ὅπως μή, ὦ δαιμόνιε, πεισόμεθα ὅπερ φασὶ τὰς τὴν σελήνην καθαιρούσας, τὰς Θετταλίδας[4], σὺν τοῖς φιλτάτοις[5]

φυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν, οὐ κακόν, οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται», Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1137. «Πεπρωμένης οὐκ ἔστι θνητοῖς ξυμφορᾶς ἀπαλλαγή.» Ἡρόδοτ. I, 91, 1. «Τὴν πέπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστιν ἀποφυγέειν καὶ θεῷ.» Ὅρα καὶ Αἰσχ. ἐν Προμηθ. 526.

1. Ἡ ἐπὶ μετὰ δοτικῆς σημαίνει τὸ ὕστερον ἢ τὸ μετὰ τοῦτο.

2. Ὁ Münscher προτείνει, ὅπως θέσαντες στιγμὴν μετὰ τὸ οἰκῇ ἀρχίσωμεν νέαν περίοδον. Τοῦτο ἀποκρούει ὁ Cron, ἀλλ' ἡ πρότασις δὲν φαίνεταί μοι ἀτυχής.

3. Ἐπειδὴ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου ἕνεκα τῆς μακρᾶς περιόδου διεσκοτίσθη, διὰ τῆς φράσεως ταυτης ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζήτημα.

4. Αἱ Θετταλίδες ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν διαβόητοι διὰ τὰς φαρμακείας αὐτῶν καὶ ἐλέγετο περὶ αὐτῶν, ὅτι δύνανται νὰ καθέλωσι τὴν σελήνην ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Στρεψιάδης παρ' Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 749, λέγει.

Γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμενος Θετταλὴν
καθέλοιμι νύκτωρ τὴν σελήνην.

Φαίνεται, ὅτι αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης ἔδωκαν εἰς τὴν φήμην ταύτην τὴν ἀφορμήν. Ἀλλ' ὁ Ὁράτιος λέγει, ὅτι αἱ Θετταλίδες ἠδύναντο νὰ ἀφαιρέσωσι καὶ τοὺς ἀστέρας, ἐν Epod. V, 45 «quae sidera ex cantata voce Thesala lunamque coelo deripit.» Ἡ παροιμία ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἐπισπωμένων ἑαυτοῖς κακά, ὡς παραδίδει ὁ Σουΐδας. «Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις· αἱ τὴν σελήνην καθέλκουσαι Θετταλίδες λέγονται τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ποδῶν στερίσκεσθαι· εἴρηται οὖν ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν ἑαυτοῖς κακὰ ἐπισπωμένων». Διὰ τῆς παροιμίας ταύτης ὁ φιλόσοφος παρακελεύεται τὸν Καλλικλέα νὰ προσέχῃ, διότι ἐπιχειροῦντες νὰ λάβωσι τὴν δύναμιν τῆς πόλεως κινδυνεύουσι νὰ ἀπολέσωσι τὰ φίλτατα, ὡς αἱ Θετταλίδες ἀποβάλλουσι τοὺς ὀφθαλμούς.

5. Σημαίνει μὲ κίνδυνον τῶν φιλτάτων, ἡ δὲ τοιαύτη σημασία τῆς προθέσεως εἶναι ἀρχαιοτάτη, Ἰλιάδ. Δ. 161. «Σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν, σύν σφῇσι κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσιν.» Ἡ αὐτὴ ἔννοια δηλοῦται διὰ τῆς περὶ καὶ δοτικῆς, Πρωταγόρ. 314. «Ὅρα, ὦ μακάριε, μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις κυβεύῃς τε καὶ κινδυνεύῃς.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡ αἵρεσις ἡμῖν ἔσται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. εἰ δέ σοι οἴει ὁντινοῦν[1] ἀνθρώπων παραδώσειν τέχνην τινὰ τοιαύ- B
την, ἥτις σε ποιήσει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει τῇδε ἀνόμοιον ὄντα τῇ πολιτείᾳ εἴτ' ἐπὶ[2] τὸ βέλτιον εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ὀρθῶς βουλεύει, ὦ Καλλίκλεις· οὐ γὰρ μιμητὴν δεῖ εἶναι ἀλλ' αὐτοφυῶς[3] ὅμοιον τούτοις, εἰ μέλλεις τι γνήσιον ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ καὶ ναὶ μὰ Δία τῷ[4] Πυριλάμπους γε πρός. ὅστις οὖν σε τούτοις ὁμοιότατον ἀπεργάσεται, οὗτός σε ποιήσει, ὡς ἐπιθυμεῖς πολιτικὸς[5] εἶναι, πολιτικὸν καὶ ῥητορικόν. τῷ αὐτῶν γὰρ ἤθει[6] λεγομένων τῶν λόγων ἕκα- C
στοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ ἄχθονται· εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις, ὦ φίλη κεφαλή;[7] λέγομέν τι πρὸς ταῦτα, ὦ Καλλίκλεις;

LXIX. ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὁντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὖ[8] λέγειν, ὦ

1. Ὑπαινίσσεται τὸν Γοργίαν, ὅστις ὑπισχνεῖτο νὰ διδάξῃ τὴν ῥητορικήν. Κατὰ τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἡ ῥητορικὴ δὲν παρέχει δύναμιν, ἀλλὰ τὸ ὁμόηθες τῶν πολιτευτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐν ᾧ πολιτεύονται.

2. Ἡ ἐπὶ μετὰ αἰτιακῆς σημαίνει τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀνομοιότητος, Θουκυδ. 1, 21. «Οὔτε οἱ λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον.»

3. Ὁ πολιτευτὴς ἐκ φύσεως πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸν λαόν· διότι μίμησις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἂν τις ἦναι ἠθικός, δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἀνηθίκους πράξεις.

4. Τίς ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ Πυριλάμπους, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 481 D.

5. Ἂν αὕτη ἡ λέξις ἐξέρρευσεν ἐκ τῆς γραφίδος τοῦ Πλάτωνος, φαίνεται, ὅτι ὁ φιλόσοφος ἔθηκε ταύτην, ὅπως τονίσας αὐτὴν δείξῃ τὴν ταυτότητα τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ἐκτελέσεως.

6. Ἕκαστος εὐχαριστεῖται εἰς λόγους, οἵτινες συμφωνοῦσι πρὸς τὸν χαρακτῆρά του. Τὸ ὁμόηθες πάντοτε σύμβάλλεται πρὸς φιλίαν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγος ἐγένετο καὶ περὶ τῶν τυράννων.

7. Ἡ προσφώνησις αὕτη γίνεται μετὰ πάθους, ὡς παρ' Ὁμήρῳ Ἰλιάδ. Θ. 281 καὶ Ψ, 94 καὶ Σοφοκλ. Ἀντιγόν. 1. «Ὦ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα.» Παράβ. καὶ Φαῖδρ. 264. Α.

8. Ὁ λόγος τοῦ Σωκράτους δὲν ἔμεινεν ἐπὶ τέλους ἄνευ ἀποτελέσματος, ὅμως εἰσέτι ὁ Καλλικλῆς ἀμφιταλαντεύεται μεταξὺ δύο πεποιθήσεων, ὡς λέγει ὁ Cron. Ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους τὸ πρῶτον διεγείρει ἀπορίαν καὶ εἶτα πεποίθησιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σώκρατες· πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν[1] πάθος· οὐ πάνυ σοι πείθομαι.

ΣΩ. Ὁ δήμου γὰρ ἔρως, ὦ Καλλίκλεις, ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῇ ἀντιστατεῖ μοι·[2] ἀλλ' ἐὰν πολλάκις ἴσως[3] καὶ βέλτιον ταὐτὰ ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθήσει. ἀναμνήσθητι δ' οὖν,[4] ὅτι δύο ἔφαμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς ἐπὶ τὸ ἕκαστον θεραπεύειν καὶ σῶμα καὶ ψυχήν, μίαν μέν, πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν, τὴν ἑτέραν δέ, πρὸς τὸ βέλτιστον, μὴ καταχαριζόμενον ἀλλὰ διαμαχόμενον. οὐ ταῦτα ἦν ἃ τότε ὡριζόμεθα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ πρὸς ἡδονήν, ἀγεννὴς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κολακεία τυγχάνει οὖσα· ἦ γάρ;

ΚΑΛ. Ἔστω, εἰ βούλει,[5] σοὶ οὕτως.

ΣΩ. Ἡ δέ γε ἑτέρα[6], ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὂν εἴτε ψυχή, ὃ θεραπεύομεν;

1. Ὁ Σωκράτης πρὸ ὀλίγου ἔλεγεν, ὅτι οἱ πολλοὶ (ἕκαστοι) εὐχαρίστως ἀκούουσιν, ὅ τι συμφωνεῖ πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν καὶ ἀποστρέφονται τὰ μὴ συμφωνοῦν. Λοιπὸν αὐτὸ τοῦτο ἔπαθε καὶ ὁ Καλλικλῆς. Εἶναι ἀξιοσημείωτος ἡ εἰλικρινὴς ὁμολογία τοῦ Καλλικλέους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πρὶν ἰσχυρογνωμοσύνην αὐτοῦ.

2. Αἱ περὶ ῥητορικῆς καὶ περὶ πολιτείας θεωρίαι τοῦ Σωκράτους ἦσαν τοιαῦται, ὥστε, ἂν ἐπείθετο ὁ πολιτικός, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πολιτεύηται ἐν Ἀθήναις, ὡς ἐνταῦθα εἶχον τὰ τῆς πολιτείας.

3. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις νὰ εἴπῃ, ἀλλ' ἴσως ἐὰν πολλάκις, ἤ, ἀλλ' ἐὰν . . . ἴσως πεισθήσει. Τούτου ἕνεκεν ὁ Findeisen καὶ ὁ Heindorf νομίζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ μεταθέσωμεν τὸ ἴσως. Ἡ λέξις καθ' ἡμᾶς κεῖται προσηκόντως, διότι προσδιορίζει τὸ καὶ βέλτιον. Ὁ Καλλικλῆς ὡμολόγησεν, ὅτι ὁ Σωκράτης καλῶς ἐξήτασε τὸ ζήτημα, ἀλλὰ δὲν πείθεται. Πρὸς τοῦτο ὁ φιλόσοφος παρατηρεῖ, ὅτι θέλει πεισθῇ, ἂν ἐξετάσωσι αὐτὰ ταῦτα πολλάκις, ἴσως καὶ καλλίτερα.

4. Ὁ οὖν τίθεται συχνάκις ἐπὶ ἐπαναλήψεων. Ἐπανέρχεται εἰς τὰ μετὰ τοῦ Γοργίου εἰρημένα, 464, Β. Ἐν τοῖς ἑπομένοις θέλει ἀποδείξει, ὅτι ἡ ἀληθὴς πολιτικὴ τέχνη σκοπεῖ τὴν ἠθικὴν τοῦ λαοῦ βελτίωσιν καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖ τέχνην.

5. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Καλλικλῆς ποιεῖ ἐπιφύλαξιν ὡς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, δηλ. τὸ πρᾶγμα ἔχει κῦρος μόνον ὡς πρὸς τὸν Σωκράτη

6. Περὶ τῶν ἐννοητέων λέξεων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὕτως ἐπιχειρητέον ἡμῖν ἐστι τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις[1] θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας;[2] ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὑρίσκομεν, οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν προσφέρειν, ἐὰν[3] μὴ 514
καλὴ κἀγαθὴ ἡ διάνοια[4] ἡ τῶν μελλόντων ἢ χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχήν τινων ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν. θῶμεν οὕτως ἔχειν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, εἴ σοι ἥδιον.[5]

ΣΩ. Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν[6] ἀλλήλους, ὦ Καλλίκλεις, δημο-

διαφωνοῦσιν οἱ ἑρμηνευταί· ὁ μὲν Heindorf νοεῖ τὸ οὕτως ἐστί, ὁ δὲ Jahn καὶ ὁ Stallbaum τὸ ὁμιλεῖ καὶ ὁ Cron λέγει, ὅτι τὸ ἐννοητέον ῥῆμα πρέπει νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ τυγχάνει οὖσα.

1. Ἀντὶ τῶν δοτικῶν ὁ Stephanus ἔτρεψεν εἰς αἰτιατικάς, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι τὸ ἐπιχειρεῖν συντάσσεται δοτικῇ, Πλάτ. ἐν Πολιτ. III, 416, Α. «Ἐπιχειρῆσαι τοῖς προβάτοις κακουργεῖν.» Δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ δοτικαὶ εἶναι συντακτικαὶ τοῦ θεραπεύειν, διότι τοῦτο προσετέθη ἐπεξηγηματικῶς, ὡς καὶ ἐν Κρίτωνι, 52, Β. «Οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδ' ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι.» Παράβαλλ. καὶ Φαῖδρ. 271, C.

2. Ἡ Μετοχὴ εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ οὕτως, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 59, Α. «Σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, ὁτὲ μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες.» Ἐν ᾧ προηγεῖται δοτική, ἕπεται αἰτιατική, 492, Β καὶ D. 512.

3. Κατὰ τὸν Stallbaum ἡ πρότασις αὕτη ἠδύνατο νὰ λείπῃ, διότι προηγεῖται τό, ἄνευ γὰρ δὴ τούτου. Ἀλλὰ τοιοῦτοι πλεονασμοὶ εἶναι συνηθέστατοι.

4. Διάνοια εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς καὶ συχνάκις λαμβάνεται ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Οὕτως ὁ Σωκράτης τοιαῦτα ἐδίδασκε, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 30 Α «ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τἆλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ».

5. Ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Σωκράτους, δηλ. τοῦ μὴ θεῖναι οὕτως. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς ἀποφεύγει νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, δεικνύει ἐμμέσως, ὅτι ἐνόησεν, ὅτι δὲν εἶναι εὔκολον νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῆς διαλεκτικῆς δεινότητος τοῦ φιλοσόφου.

6. Διὰ τῆς μνείας ἀναλόγων πειρᾶται ὁ φιλόσοφος νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ ἡ πολιτική, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, προϋποτίθησι γνώσεις καὶ ὅτι ὁ πολιτικὸς ἔπρεπε νὰ ὑ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σίᾳ πράξαντες[1] τῶν πολιτικῶν[2] πραγμάτων ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά,[3] ἢ τειχῶν ἢ νεωρίων ἢ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα, πότερον ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐξετάσαι, πρῶ-
B τον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα[4] τὴν τέχνην ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, τὴν οἰκοδομικήν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν ; ἔδει[5] ἂν ἢ οὔ ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν δεύτερον αὖ[6] τόδε, εἴ τι πώποτε οἰκοδόμημα ᾠκοδομήκαμεν[7] ἰδίᾳ ἢ τῶν φίλων τινὶ ἢ ἡμέτερον αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καλὸν ἢ αἰσχρόν ἐστι· καὶ εἰ μὲν εὑρίσκομεν σκοπούμενοι διδασκάλους τε ἡμῶν ἀγαθοὺς καὶ ἐλλογίμους γεγονό-

ποβάλληται εἰς δοκιμασίαν τῶν γνώσεων αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐν Ἀθήναις οὐδεμία φροντὶς περὶ τούτου ἐγίνετο, ἐν Πρωταγ 319, D. «Ἐπειδὰν δέ τι περὶ τῆς πόλεως διοικήσεως δέῃ βουλεύσασθαι, συμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεύς, σκυτοτόμος, ἔμπορος, ναύκληρος, πλούσιος, πένης, γενναῖος, ἀγεννὴς καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει ὅτι οὐδαμόθεν μαθών, οὐδὲ ὄντος διδασκάλου οὐδενὸς αὐτῷ, ἔπειτα συμβουλεύειν ἐπιχειρεῖ.»

1. Περὶ τῆς γραφῆς τῆς μετοχῆς ὑπάρχει διαφωνία παρὰ τοῖς κριτικοῖς. Τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι πράξαντες, ὅπερ δικαίως προτιμᾷ ὁ Cron, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἑπόμενον «Ἐπιχειρήσαντες δημοσιεύειν παρεκαλοῦμεν». Τὴν κοινὴν γραφὴν ὑποστηρίζει ὁ Kratz. Διὰ μὲν τοῦ ἀορίστου δηλοῦται, ὅτι ἐγένετο ἤδη ἔναρξις τοῦ πολιτεύεσθαι, διὰ δὲ τοῦ μέλλοντος παρίσταται μόνον ὡς σκοπὸς τοῦ λέγοντος.

2. Ἡ γενικὴ αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐννοουμένου τί, ὅπερ συχνάκις παραλείπεται, ὡς ἐν ἐν Νόμ. VI, 761, A. «Ἐπιχειροῦντες λαμβάνειν τε καὶ φέρειν τῶν ἐν ταῖς γεωργίαις.» καὶ ἐν Πολιτ. IV, περὶ τὸ τέλος καὶ ἐν Σοφιστ. 232, B.

3. Εἶναι προσδιορισμὸς τοῦ παρεκαλοῦμεν.

4. Ἀκριβέστερον ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἠπιστάμεθα, διότι ἡ πρᾶξις φαίνεται ἀναφερομένη εἰς τὸ παρελθόν. Ἀλλ' ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταβληθῇ τι, μαρτυρεῖ τὸ ἑπόμενον ᾠκοδομήκαμεν.

5. Ἐπειδὴ ἡ πρότασις ἐγένετο μακρά, ἐπανέλαβε τὸ ἔδει καὶ οὕτω προστίθησι καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐρωτήσεως.

6. Κεῖται ἀντὶ τοῦ δεύτερον δέ· ἐκ δὲ τῶν ἡγουμένων πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ φράσις, ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι.

7. Τὸ μὲν πρῶτον εἶναι ἡ γνῶσις, τὸ δὲ δεύτερον ἡ χρῆσις, ἥτις ἔχει καὶ δυσχερείας καὶ εἶναι κύρωσις τῆς γνώσεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τας καὶ οἰκοδομήματα πολλὰ μὲν καὶ καλὰ μετὰ τῶν διδασκά- C
λων[1] ᾠκοδομημένα ἡμῖν, πολλὰ δὲ καὶ διὰ ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων ἀπηλλάγημεν, οὕτω μὲν διακειμένων[2] νοῦν ἐχόντων ἦν ἂν ἰέναι ἐπὶ τὰ δημόσια ἔργα· εἰ δὲ[3] μήτε διδάσκαλον εἴχομεν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιδεῖξαι οἰκοδομήματά τε ἢ μηδὲν ἢ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια, οὕτω δὲ ἀνόητον ἦν[4] δήπου ἐπιχειρεῖν τοῖς δημοσίοις ἔργοις καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐπ' αὐτά. φῶμεν ταῦτα ὀρθῶς λέγεσθαι ἢ οὔ; D

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

LXX. ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω πάντα,[5] τά τε ἄλλα, κἂν εἰ ἐπιχειρήσαντες δημοσιεύειν[6] παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους ὡς ἱκανοὶ ἰατροὶ ὄντες, ἐπεσκεψάμεθα δήπου ἄν[7] ἐγώ τε σὲ καὶ σὺ ἐμέ, φέρε πρὸς θεῶν, αὐτὸς δὲ[8] ὁ Σωκράτης πῶς ἔχει τὸ σῶμα πρὸς[9] ὑγίειαν; ἢ ἤδη τις ἄλλος διὰ Σωκράτην ἀπηλλάγη νόσου, ἢ δοῦλος[10] ἢ ἐλεύθερος; κἂν ἐγώ, οἶμαι, περὶ σοῦ ἕτερα τοιαῦτα ἐσκόπουν· καὶ E

1. Τὰ πρῶτα ἔργα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σωκράτους εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνωνται ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν διδασκάλου.

2. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, εἰ οὕτω μὲν διεκείμεθα. Ἡ μὲν πρώτη γενικὴ εἶναι ἀπόλυτος, ἡ δὲ δευτέρα ἀνήκει εἰς τὸ ῥῆμα ὡς καὶ 500, Α. «Ἆρ' οὖν παντὸς ἀνδρός ἐστιν ἐκλέξασθαι.»

3. Ἐνταῦθα ἐξετάζει τὸ πρᾶγμα ὑπὸ ἀντίθετον ὄψιν.

4. Ὁ Heindorf ἐπίστευεν, ὅτι ἐξέπεσε τοῦ κειμένου τὸ ἄν.

5. Ἡ φράσις αὕτη δεικνύει, ὅτι ὁ Σωκράτης ἔφθασεν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπαγωγῆς, ὅμως φέρει ἔτι ἓν παράδειγμα πρὸς κύρωσιν τῆς ἑαυτοῦ θεωρίας.

6. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἔχει μὲν γενικὴν σημασίαν, δηλ. σημαίνει λαμβάνειν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, ὅμως εἰδικώτερον λέγεται περὶ τῶν ἰατρῶν. Ὅρα 455, Β.

7. Ἐπανελήφθη ὁ ἄν χάριν σαφηνείας, ὡς ἀλλαχοῦ, 475, Ε καὶ 465 C.

8. Ὁ δὲ τίθεται συχνάκις εἰς ἐρωτήσεις, ἵνα καταστήσῃ αὐτὰς ζωηροτέρας· διότι ὁ ἐρωτῶν συνδέει τὸν ἑαυτοῦ λόγον τῷ τοῦ ἄλλου, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 1, 26. «Καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀκούσας ταῦτα, Ὦ γύναι, ἔφη, ὄνομα δέ σοι τί ἐστιν;»

9. Ἡ πρὸς μετὰ τῆς αἰτιατικῆς σημαίνει σχέσιν. Ἂν ὁ Σωκράτης ἦτο ἀγαθὸς ἰατρός, ἤθελε διατηρεῖ κατὰ πρῶτον τὸ ἴδιον σῶμα ἐν εὐεξίᾳ.

10. Προτάσσει τὸν δοῦλον τοῦ ἐλευθέρου, διότι νέοι ἰατροὶ ἠσκοῦντο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰ μὴ ηὑρίσκομεν δι' ἡμᾶς μηδένα[1] βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, μήτε τῶν ξένων μήτε τῶν ἀστῶν, μήτε ἄνδρα μήτε γυναῖκα, πρὸς Διός, ὦ Καλλίκλεις, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ, εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους,[2] ὥστε, πρὶν ἰδιωτεύοντας πολλὰ μὲν ὅπως ἐτύχομεν[3] ποιῆσαι, πολλὰ δὲ κατορθῶσαι καὶ γυμνάσασθαι ἱκανῶς τὴν τέχνην,[4] τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν[5] ἐπιχειρεῖν μανθάνειν, καὶ αὐτούς τε δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν καὶ ἄλλους τοιούτους παρακαλεῖν; οὐκ ἀνόητόν σοι δοκεῖ ἂν εἶναι οὕτω πράττειν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

θεραπεύοντες δούλους. Ἄλλως χρησιμεύει, ἵνα καταστήσῃ τὸν λόγον πλήρη.

1. Ἀφ' οὗ προέταξε τὸ μή, ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τινά.

2. Δὲν εἶπεν ἡμᾶς, ὡς ἀπήτει ἡ σειρὰ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἔθηκεν ἀνθρώπους, ἵνα ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄνοιαν, δηλαδὴ ἐν ᾧ ἡμεῖς εἴμεθα ἄνθρωποι καὶ ἔχομεν νοῦν, περιεπέσαμεν εἰς τοσαύτην ἀνοησίαν. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Deuschle ἀθετεῖ τὴν φράσιν, εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὅπερ ὁ Keck ἀποδοκιμάζει. Ἡ δυσκολία κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ὄντως εἶναι γελοῖον τὸ ἐπιχειρεῖν μανθάνειν τὴν κεραμείαν ἐν πίθῳ, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι γελοῖον οὐχὶ διότι οἱ ἐπιχειροῦντες εἶναι ἄνθρωποι. Αἴρεται ὅμως ἡ δυσκολία, ἂν ἐξηγήσωμεν τὴν παροιμίαν κατὰ τὴν πραγματικὴν αὐτῆς σημασίαν, δηλ. εἶναι γελοῖον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι περιπίπτουσιν εἰς τοσαύτην ἀνοησίαν.

3. Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κατορθῶσαι· πρὶν ὡς ἰδιωτικοὶ ἰατροὶ νὰ κάμωμεν πολλά, ὡς ἔτυχε (δηλ. εἴτε ἐπετύχομεν εἴτε ἀπετύχομεν) καὶ πρὶν νὰ κατορθώσωμεν πολλὰ καὶ γυμνασθῶμεν ἱκανῶς εἰς τὴν τέχνην, ἤθελεν εἶναι γελοῖον νὰ ἐπιχειρῶμεν μεγάλα, δηλ. νὰ μετερχώμεθα τὸν δημόσιον ἰατρόν.

4. Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἐν τῇ τέχνῃ.

5. Περὶ τῆς παροιμίας ὁ Ἡσύχιος λέγει· «Ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνω. Παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς πρώτας μαθήσεις, ὑπερβαινόντων καὶ ἁπτομένων εὐθέως τῶν μεγάλων καὶ τελείων· ὡς εἴ τις μανθάνων κεραμεύειν, πρὶν μαθεῖν πίνακας ἢ ἄλλο τι τῶν μικρῶν πλάττειν, πίθῳ ἐγχειρεῖ.» Τὴν παροιμίαν ἔχει ὁ Πλάτων καὶ ἐν Λάχητι, 187, «Εἰ γὰρ νῦν ἄρξεσθε πρῶτον παιδεύειν, σκοπεῖν χρή, μὴ οὐκ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισὶ καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίνῃ ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία γιγνομένη.» Ἡ παροιμία αὕτη ἔχει τὴν ἔννοιαν, ἣν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Νῦν δέ, ὦ βέλτιστε[1] ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐτὸς ἄρτι[2] 515
ἄρχει πράττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς
καὶ ὀνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω, οὐκ ἐπισκεψόμεθα ἀλλήλους, φέρε,
Καλλικλῆς ἤδη τινὰ βελτίω πεποίηκε τῶν πολιτῶν; ἔστιν ὅστις
πρότερον πονηρὸς[3] ὤν, ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄφρων, διὰ
Καλλικλέα καλός τε κἀγαθὸς γέγονεν, ἢ ξένος ἢ ἀστός, ἢ δοῦλος
ἢ ἐλεύθερος;[4] λέγε μοι, ἐάν τίς σε ταῦτα ἐξετάζῃ, ὦ Καλλίκλεις
τί ἐρεῖς; τίνα φήσεις βελτίω πεποιηκέναι ἄνθρωπον τῇ συνουσίᾳ Β
τῇ σῇ[5]; ὀκνεῖς ἀποκρίνασθαι, εἴπερ ἔστι τι ἔργον σὸν ἔτι[6] ἰδιω-
τεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν;

ΚΑΛ. Φιλόνεικος[7] εἶ, ὦ Σώκρατες.

LXXI ΣΩ. Ἀλλ' οὐ φιλονεικίᾳ γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς βου-
λόμενος εἰδέναι, ὁντινά ποτε τρόπον οἴει δεῖν πολιτεύεσθαι ἐν

φράσις 497, C. «Τὰ μεγάλα με-
μύηται πρὶν τὰ σμικρά.»

1. Ἡ προσαγόρευσις αὕτη γί-
νεται μετά τινος πάθους.

2. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην
καλῶς ἐποίησεν ὁ Πλάτων, ὅτι ἐ-
πιχειρεῖ νὰ διδάξῃ ἄρτι πολιτευό-
μενον. Διότι οἱ ἐν κακοῖς γηράσαν-
τες ἐμμένουσιν ἐν τοῖς μεμαθημέ-
νοις. Ὁ Σωκράτης πάντοτε παρώ-
τρυνε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐπιμε-
λῶνται ἑαυτῶν καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν
πολιτῶν, Ἀπολογ. 36, C. «Ἐπι-
χειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ
πρότερον μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς
ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμε-
ληθείη, ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρο-
νιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς
πόλεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως».

3. Τὸ ἐπίθετον πονηρὸς θεωρεῖ
ὡς γένος, οὗ εἴδη εἶναι ὁ ἄδικος,
ὁ ἀκόλαστος καὶ ὁ ἄφρων.

4. Ἐνταῦθα δείκνυται τὸ γενικὸν
πνεῦμα τοῦ Σωκράτους, ὅστις κή-
δεται τῆς βελτιώσεως τῶν ἀστῶν,
ὡς καὶ τῶν ξένων, τῶν ἐλευθέρων,
ὡς καὶ τῶν δούλων.

5. Ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία ἐτέθη
μετὰ τὸ οὐσιαστικὸν πρὸς ἔμφα-
σιν. Αἱ πολλαὶ ἐρωτήσεις προϋ-
ποθέτουσιν ἐν τῷ μεταξὺ παύ-
σεις.

6. Ὁ Καλλικλῆς κατὰ τὴν
γνώμην τοῦ Σωκρατους ἠδύ-
νατο νὰ πολιτευηται, ἂν ἐποίει,
ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγεν ὁ φι-
λόσοφος.

7. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς περιῆλ-
θεν εἰς δυσχερῆ θέσιν, πειρᾶται
διὰ τῆς ἀτομικῆς προσβολῆς τοῦ
Σωκράτους νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἔλεγ-
χον. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ φιλόσο-
φος ἥψατο τοῦ προσώπου τοῦ πο-
λιτικοῦ, ἀλλὰ τοῦτο ἐποίησε χάριν
τῆς θεωρίας, ἧς παράδειγμα εἶναι
ὁ Καλλικλῆς, 457, E. «Φοβοῦμαι
οὖν διελέγχειν σε, μή με ὑπολά-
βῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονει-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡμῖν[1]. ἢ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήσει ἡμῖν ἐλθὼν ἐπὶ τὰ τῆς πό-
C λεως πράγματα, ἢ ὅπως ὅ τι βέλτιστοι οἱ[2] πολῖται, ὦμεν; ἢ οὐ
πολλάκις ἤδη ὡμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν τὸν πολιτικὸν
ἄνδρα; ὡμολογήκαμεν ἢ οὔ;[3] ἀποκρίνου. ὡμολογήκαμεν· ἐγὼ
ὑπὲρ[4] σοῦ ἀποκρινοῦμαι. εἰ τοίνυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα
παρασκευάζειν τῇ ἑαυτοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεὶς εἰπὲ περὶ
ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὧν[5] ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες, εἰ ἔτι σοι δοκοῦ-
D σιν ἀγαθοὶ πολῖται[6] γεγονέναι, Περικλῆς[7] καὶ Κίμων καὶ Μιλ-
τιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς.

ΚΑΛ. Ἔμοι γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγαθοί, δῆλον ὅτι ἕκαστος αὐτῶν βελτίους
ἐποίει τοὺς πολίτας ἀντὶ[8] χειρόνων. ἐποίει ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἐποίει.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅτε Περικλῆς ἤρχετο λέγειν[9] ἐν τῷ δήμῳ χείρους
ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἢ ὅτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν;

ΚΑΛ. Ἴσως

κοῦντα λέγειν τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ.»

1. Ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὡς ἐν πολίταις, ἐν τῷ δήμῳ.

2. Παραδόξως ὁ Stallbaum ἀκολουθῶν τῷ τολμηρῷ Hirschig ἐξήλειψε τὸ ἄρθρον. Οὕτω τὸ βέλτιστοι πολῖται γίνεται κατηγορούμενον.

3. Ὁ Καλλικλῆς σιωπᾷ. Ἀποκρίνεται ὅμως ὁ φιλόσοφος ἀντὶ τοῦ πολιτικοῦ, ὅπερ ποιεῖ ὁ Σωκράτης, ὁσάκις ὁ διαλεγόμενος δὲν θέλῃ νὰ ἀποκριθῇ.

4. Ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀντί, ἀλλὰ θέλει νὰ δείξῃ σύναμα, ὅτι τοῦτο γίνεται χάριν τοῦ Καλλικλέους.

5. Περὶ τούτων ἔλεγεν ἐν 503. C.

6. Σημαίνει τὸν πολιτικόν, ὡς καὶ παρὰ Θουκυδ. III, 42, 5, «Χρὴ τὸν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα.»

7. Ὅρα, ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα δὲν τίθενται ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, ὡς περιέμενέ τις, ἀλλὰ τοῦ ὑποκειμένου τοῦ δοκοῦσιν.

8. Ἐνταῦθα ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ τὴν ἐκ πρόθεσιν.

9. Ἐννοεῖ τὴν πρώτην εἴσοδον τοῦ Περικλέους εἰς τὰ πολιτικά, δηλαδὴ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, ἔρχεσθαι ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγματα· διότι ἡ ῥητορικὴ ἦτο τὸ πρῶτον προσὸν ἑκάστου πολιτικοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Οὐκ ἴσως[1] δή, ὦ βέλτιστε, ἀλλ' ἀνάγκη[2] ἐκ τῶν ὡμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ' ἦν ἐκεῖνος πολίτης. Ε

ΚΑΛ. Τί οὖν δή;[3]

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλὰ τόδε μοι εἰπὲ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τοὐναντίον διαφθαρῆναι[4] ὑπ' ἐκείνου. ταυτὶ γὰρ ἔγωγε ἀκούω, Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἀργοὺς[5] καὶ δειλοὺς[6] καὶ λάλους[7] καὶ φιλαργύρους[8], εἰς μισθοφορίαν[9] πρῶτον καταστήσαντα.

1. Ἡ πολιτικὴ τοῦ Περικλέους ἐν πολλοῖς ὠφελησε τοὺς Ἕλληνας καὶ καθ' ὅλου τὸν πολιτισμόν, ἀλλ' οὐχὶ ὀλίγον διέφθειρε τοὺς Ἀθηναίους. Τοῦτο ἦτο πεποίθησις, ὡς φαίνεται, παρὰ τοῖς ἐλλογιμωτέροις τῶν ἀρχαίων. Ἂν ὁ Περικλῆς ἦτο ἀγαθὸς πολιτικός, ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ τοὺς Ἀθηναίους ἠθικωτέρους. Ἄρα πρότερον ἦσαν ἀνηθικώτεροι. Τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ὤφειλε νὰ ὁμολογήσῃ ὁ Καλλικλῆς, ἂν ὄντως ὁ Περικλῆς ἦτο ἀγαθὸς πολιτικός. Ἀμφιταλάντευσις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

2. Δύναται νὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς φράσεως, τοὺς Ἀθηναίους τότε χείρους εἶναι.

3. Δηλαδὴ τοῦτο διαφέρει. Παράβαλλ. καὶ 453, Β.

4. Ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Περικλέους IX λέγει «Πολλοὶ πρῶτον ὑπ' ἐκείνου φασὶ τὸν δῆμον ἐπὶ κληρουχίας καὶ θεωρικὰ καὶ μισθῶν διανομὰς προαχθῆναι, κακῶς ἐθισθέντα καὶ γενόμενον πολυτελῆ καὶ ἀκόλαστον ὑπὸ τῶν τότε πολιτευμάτων ἀντὶ σώφρονος καὶ αὐτουργοῦ.»

5. Ἀπὸ τοῦ Περικλέους καὶ ἐφεξῆς ἐδίδετο μισθὸς στρατιωτικός, δικαστικός, ἐκκλησιαστικὸς καὶ θεωρικός. Ἐπειδὴ δὲ οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἔζων ἐκ τοῦ ταμείου τῆς πολιτείας, κατέλιπον τὰ ἴδια ἔργα, ἐγένοντο ἀργοὶ καὶ δυστυχεῖς.

6. Δειλοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους δὲν ἦσαν, ἀλλὰ βραδύτερον ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Δημοσθένους, ὅτε δὲν ἤθελον νὰ στρατεύσωσιν οἱ ἴδιοι. Ὥστε ὁ Πλάτων μετά τινος ὑπερβολῆς ἀποφαίνεται περὶ τῶν τότε Ἀθηναίων.

7. Ὑπὸ τοῦ Περικλέους τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα ἀνεπτύχθη ὡς οἷόν τε μάλιστα, ἡ δὲ δημοκρατία ἀναδεικνύει τοὺς πολίτας λαλιστέρους ἑαυτῶν.

8. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ Περικλέους ἤρξαντο ἀγαπῶντες μᾶλλον νὰ λαμβάνωσι παρὰ τῆς πολιτείας ἢ νὰ συνεισφέρωσιν ὑπὲρ αὐτῆς.

9. Ἰδίως μισθοφοράν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον τὸν μισθὸν τῶν στρατευομένων. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐννοεῖ καὶ τοὺς ἄλλους μισθούς. Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, Πολιτ. Π, περὶ τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων[1] ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω, ἀλλ' οἶδα σαφῶς καὶ ἐγὼ καὶ σύ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ηὐδοκίμει Περικλῆς καὶ οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ οἱ Ἀθηναῖοι, ἡνίκα χείρους ἦσαν· 516 ἐπειδὴ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ[3] ἐγεγόνεσαν ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου τοῦ Περικλέους, κλοπὴν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο,[3] ὀλίγου δὲ καὶ θανάτου ἐτίμησαν, δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὄντος.

LXXII. ΚΑΛ. Τί οὖν; τούτου ἕνεκα κακὸς ἦν Περικλῆς;

τέλος. «Τὰ δικαστήρια μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς.»

1. Ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὑπῆρχε πολιτικὴ μερίς, ἥτις τὸ ἰδανικὸν σπουδαίας πολιτείας ἐν τῇ Σπάρτῃ ἔθετεν. Οἱ τοιοῦτοι λακωνίζοντες καὶ λακωνομανοῦντες ὀνομαζόμενοι ἐπειρῶντο νὰ μιμηθῶσι οὐ μόνον τὰ ἤθη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐστηρότητα τῶν Σπαρτιατῶν, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Πλάτωνος ἐν Πρωταγόρᾳ, 342, Β. «Νῦν δὲ ἀποκρυψάμενοι ἐκεῖνον ἐξηπατήκασι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι λακωνίζοντας, καὶ οἱ μὲν ὦτά τε κατάγνυνται μιμούμενοι αὐτούς, καὶ ἱμάντας περιειλίττονται καὶ φιλογυμναστοῦσι καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμονίους.» Οἱ τοιοῦτοι ἐλέγοντο καὶ ὠτοθλαδίαι καὶ ὠτοκατάξιδες διὰ τὰς γινομένας θλάσεις ἢ κατάξεις κατὰ τὴν πυγμήν. Ὁ Ἀριστοφάνης τοὺς τοιούτους διακωμῳδεῖ ἐν Ὄρνισι, 1281. Οὗτοι βεβαίως ἦσαν ἐχθροὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Περικλέους, εἰς ὃν τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἀπέδιδον. Ἡ μομφὴ αὕτη ἤρμοζεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Καλλικλέους, ἵνα προσβάλῃ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Σωκράτους, οἵτινες ἐλακώνιζον, ὡς ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Πλάτων.

2. Ὅτι ὁ Σωκράτης εἰρωνεύεται τοὺς Ἀθηναίους, ἕκαστος δύναται νὰ ἴδῃ.

3. Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι εἶδον τὴν γῆν αὐτῶν τὸ δεύτερον τετμημημένην, ὠργίσθησαν κατὰ τοῦ Περικλέους, ὅστις ἀγορεύσας μετέπεισεν αὐτούς, ἀλλ' ἡ ὀργὴ δὲν ἔπαυσε, μέχρις ὅτου κατεδίκασαν τὸν ἄνδρα εἰς χρηματικὴν ζημίαν, Θουκυδ. II, 65. «Οὐ μέντοι πρότερόν γε οἱ ξύπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὀργῇ ἔχοντες αὐτὸν πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασιν.» Δὲν εἶναι γνωστόν, ἂν ὁ Περικλῆς διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν λέγει ὁ Πλάτων, κατεδικάσθη. Ἀλλὰ τί ἔπραξεν ὁ ὄχλος, εἶναι ἀδιάφορον· διότι ὁ Ὀλύμπιος Περικλῆς ἦτο κρείσσων χρημάτων κατὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ Θουκυδίδου, II, 65 «Ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος, κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ὄνων γοῦν[1] ἂν ἐπιμελητὴς καὶ ἵππων καὶ βοῶν[2] τοιοῦτος ὢν κακὸς ἂν ἐδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν[3] μὴ λακτίζοντας ἑαυτὸν[4] μηδὲ κυρίττοντας[5] μηδὲ δάκνοντας ἀπέδειξε[6] ταῦτα ἅπαντα ποιοῦντας δι' ἀγριότητα. ἢ οὐ δοκεῖ σοι κακὸς εἶναι ἐπιμελητὴς ὁστισοῦν ὁτουοῦν ζῴου, ὃς ἂν παραλαβὼν ἡμερώτερα ἀποδείξῃ ἀγριώτερα ἢ παράλαβε[7]; δοκεῖ ἢ οὔ; B

ΚΑΛ. Πάνυ γε, ἵνα σοι χαρίσωμαι.

1. Τὸ μόριον τοῦτο τίθεται συνήθως μετὰ γενικήν τινα ἰδέαν, ὅταν ὁ λέγων θέλῃ νὰ κυρώσῃ ταύτην δι' εἰδικοῦ παραδείγματος, ὡς τοῦτο πράττει συχνάκις ὁ Θουκυδίδης, I, 17. «Τὸ παρὸν γὰρ ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. Ὑμεῖς γ' ἂν οὖν εἰ καθελόντες ἡμᾶς ἄρξαιτε, τάχα ἂν τὴν εὔνοιαν, ἣν διὰ τὸ ἡμέτερον δέος εἰλήφατε, μεταβάλοιτε.»

2. Ὁ Σωκράτης συχνάκις παρέβαλλε τοὺς νομεῖς τῶν ζῴων πρὸς τοὺς πολιτικούς, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. I, 2, 32. «Εἶπέ που ὁ Σωκράτης ὅτι θαυμαστὸν οἱ δοκοίη εἶναι, εἴ τις γενόμενος βοῶν ἀγέλης νομεὺς καὶ τὰς βοῦς ἐλάττους τε καὶ χείρους ποιῶν μὴ ὁμολογοίη κακὸς βουκόλος εἶναι, ἔτι δὲ θαυμαστότερον, εἴ τις προστάτης γενόμενος πόλεως καὶ ποιῶν τοὺς πολίτας ἐλάττους τε καὶ χείρους μὴ αἰσχύνεται μηδ' οἴεται κακὸς εἶναι προστάτης τῆς πόλεως.»

3. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ τοιοῦτος ὤν. Τὸ δὲ ῥῆμα παραλαμβάνειν συνήθως οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται, ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ ἀνατροφῆς παίδων, Πλάτ. Ἀλκιβιάδ. I, 121, E. «Τὸν παῖδα παραλαμβάνουσιν οὓς ἐκεῖνοι βασιλείους παιδαγωγοὺς ὀνομάζουσιν.»

4. Τὴν ἀντωνυμίαν ταύτην ὁ Deuschle, ὁ Hirschig, ὁ Ast καὶ ὁ Stallbaum ἐξαλείφουσιν, ὅπως τὸ ῥῆμα ἦναι ἄνευ περιορισμοῦ, δηλ. λακτίζοντας οἱονδήποτε. Ὅμως ὁ ἐπιμελητὴς πάντοτε πρέπει νὰ ἦναι τὸ πρόχειρον παράδειγμα, εἰς ὃ δύναται νὰ ἐξετασθῇ ἡ ποιότης τῶν ζῴων. Ὀρθῶς δ' ὁ Keck ὑποστηρίζει τὴν γνησιότητα τῆς λέξεως παραπέμπων εἰς τὴν ἑπομένην φράσιν 516 καὶ ταῦτ' εἰς αὐτόν. Ἄλλως τὴν ἀντωνυμίαν ἔχουσι τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων.

5. Κυρίττειν εἶναι τὸ διὰ κεράτων πλήττειν.

6. Τὸ ἀποδεικνύναι, φαίνειν, παρασκευάζειν, ἀπεργάζεσθαι καὶ τὰ τοιαῦτα συντάσσονται διπλῇ αἰτιατικῇ, Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. I, 2, 5. «Παῖδας βελτίστους ἀποδεικνύναι.»

7. Ἐπειδὴ προηγήθη ἡ μετοχὴ παραλαβών, ἡ φράσις αὕτη πλεοναστικῶς κεῖται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Καὶ τόδε τοίνυν μοι χάρισαι[1] ἀποκρινάμενος· πότερον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἓν τῶν ζῴων[2] ἐστὶν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;[3]

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμέλετο;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἔδει αὐτούς, ὡς ἄρτι ὡμολογοῦμεν, δικαιοτέρους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικωτέρων[4] ὑπ' ἐκείνου, εἴπερ ἐκεῖνος ἐπεμελεῖτο αὐτῶν ἀγαθὸς ὢν τὰ πολιτικά;

C

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἵ γε δίκαιοι ἥμεροι, ὡς ἔφη Ὅμηρος[5]· σὺ δὲ τί φής; οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε[6] αὐτοὺς ἀπέφηνεν ἢ οἵους παρέλαβε, καὶ ταῦτ' εἰς αὐτὸν[7] ὃν[8] ἥκιστ' ἂν ἐβούλετο.

1. Ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται τὸ αὐτὸ ῥᾶμα εἰρωνικῶς.

2. Ἐρωτᾷ οὕτω, διότι θέλει νὰ ἐξαγάγῃ ἀποδείξεις ἐκ τοῦ γένους εἰς τὸ εἶδος.

3. Ὁ Καλλικλῆς ἀποκρίνεται μετὰ μεγάλης πεποιθήσεως καταφατικῶς, διότι ἡ περὶ τοῦ βίου θεωρία αὐτοῦ ἔχει τι ζῳῶδες. Οἱ ὑλισταὶ τείνουσιν ἐν τοῖς πλείστοις νὰ ἀφομοιώσωσι τὸν λογικὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰ ἄλογα ζῷα.

4. Τοῦτο ἐλέχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 515, D.

5. Αὐτὰς τὰς λέξεις οὐδαμοῦ ὁ Ὅμηρος ἔχει. Τούτου ἕνεκεν ὁ Welcker ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ Πλάτων εἶχεν ὑπ' ὄψει ἄλλο ἔπος καὶ οὐχὶ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν καὶ ὅτι δῆθεν ὁ φιλόσοφος μετὰ πάντων τῶν ἀρχαίων ἀπέδιδεν εἰς τὸν ποιητὴν ὁλόκληρον τὸν καλούμενον ἐπικὸν κύκλον. Ἀλλ' ἂν μὴ ἐξεπεσαν τοῦ κειμένου οἱ στίχοι, οὓς εἶχεν ὑπ ὄψει ὁ Πλάτων, φαίνεται, ὅτι οὗτος ἔλαβε τὴν ἔννοιαν καὶ οὐχὶ τὰς λέξεις· διότι ἐν Ὀδυσσ. Ζ 120 λέγεται· «Ὦμοι ἐγώ, τέων αὖτε βροτῶν ἐς γαῖαν ἱκάνω; Ἦ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι, οὐδὲ δίκαιοι, Ἠὲ φιλόξεινοι καὶσφιν νόος ἐστὶ θεουδής;» Παράβαλλ. καὶ Ι, 175 καὶ Ν, 231. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπραγματεύθημεν διὰ μακρῶν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν, σελ. 73.

6. Ἐπειδὴ οἱ δίκαιοι ὀνομάζονται ἥμεροι, ἕπεται, ὅτι οἱ ἄδικοι δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ἄγριοι.

7. Τῆς βλαβης εἰς ἑαυτὸν γενομένης, πρόδηλον, ὅτι οὗτος δὲν ἤθελε νὰ ἦναι τοιοῦτοι οἱ Ἀθηναῖοι, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 25, D. «Ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνόντων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι;»

8. Ἔπρεπε νὰ εἴπῃ εἰς ὅν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συχνάκις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΛ. Βούλει σοι ὁμολογήσω ;[1]

ΣΩ. Εἰ δοκῶ γέ σοι ἀληθῆ λέγειν.

ΚΑΛ. Ἔστω δὴ ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους τε καὶ χείρους ;

ΚΑΛ. Ἔστω.

ΣΩ. Οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς τὰ πολιτικὰ Περικλῆς ἦν ἐκ τούτου τοῦ **D**
λόγου.

ΚΑΛ. Οὐ σύ γε φής.

ΣΩ. Μὰ Δι' οὐδέ γε σὺ ἐξ ὧν ὡμολόγεις. πάλιν δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος· οὐκ ἐξωστράκισαν[3] αὐτὸν οὗτοι οὓς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν[3] μὴ ἀκούσειαν τῆς φωνῆς ; καὶ Θεμιστοκλέα[4] ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησαν καὶ φυγῇ πρὸς ἐζημίωσαν ; Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι[5] εἰς τὸ βάραθρον[6] ἐμβαλεῖν ἐψηφι- **E**

γίνονται τοιαῦται παραλείψεις προθέσεων, ὡς Θουκυδίδ. I, 28. «Δίκας ἤθελον δοῦναι ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ πόλεσιν, αἷς ἂν ἀμφότεροι ξυμβῶσιν», ἀντὶ παρ' αἷς, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. II, 1, 32.

1. Ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Καλλικλῆς ὤφειλε νὰ ὁμολογήσῃ κατὰ τὴν σειρὰν τοῦ συλλογισμοῦ, πειρᾶται σοφιστικῶς νὰ εἰκονίσῃ ὡς χάριν πρὸς τὸν Σωκράτη.

2. Ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου νομίζων συμφέρουσαν τῇ πατρίδι τὴν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν κατώρθωσε νὰ πεμφθῇ ἐπίκουρος αὐτῶν, ὅτε οὗτοι ἐπολιόρκουν τὴν Ἰθώμην. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται φοβηθέντες ἀπέπεμψαν τοὺς Ἀθηναίους, οὗτοι ἠγανάκτησαν καὶ οὕτως ἐπέτυχεν ὁ Περικλῆς, ἵνα ὁ πολιτικὸς αὐτοῦ ἀντίπαλος ἐξοστρακισθῇ κατὰ τὸ 461 π. Χ. Θουκυδ. I, 102. Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Κίμωνος, Κεφάλ. XVII, Περικλ. IX καὶ X.

3. Ὁ ἐξοστρακισμὸς διήρκει δέκα ἔτη καὶ δὲν ἐθεωρεῖτο τιμωρία, ἀλλὰ μᾶλλον τιμή, ὅτι ὁ ἐξοστρακιζόμενος ἦτο οὕτω περίβλεπτος καὶ οὕτως ἠγαπᾶτο, ὥστε ἦτο κίνδυνος νὰ γείνῃ τύραννος.

4. Ὁ Θεμιστοκλῆς κατὰ τὸ 471 ἐξοστρακισθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Ἄργος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Σπαρτιᾶται κατηγόρουν αὐτοῦ μηδισμόν, κατέφυγε πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα, Θουκυδ. I, 135 καὶ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θεμιστοκλ. XXII.

5. Συνηθέστερον λείπει ἡ πρόθεσις ἐπὶ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς. Ἐνταῦθα ἂν μὴ ἡ μετοχὴ νικήσαντα ἐξέπεσε, νοεῖται ἔξωθεν. Οἱ μεταγενέστεροι δικαίως τοὺς Μαραθωνομάχους εἶχον ἐν μεγάλῃ τιμῇ. Παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει τὸ ἰδανικὸν εἶναι οἱ Μαραθωνομάχοι. Ὁ δὲ Μιλτιάδης κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν εἰς Πάρον ἐκστρατείαν, Ἡρόδοτ. VI, 136. «Προσγενομένου δὲ τοῦ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σαντο, καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν,[1], ἐνέπεσεν ἄν ; καίτοι οὗτοι, εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς σὺ φῄς, οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον. οὔκουν οἵ γε ἀγαθοὶ ἡνίοχοι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν[2] ἐκ τῶν ζευγῶν, ἐπειδὰν δὲ θεραπεύσωσι τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἀμείνους γένωνται ἡνίοχοι, τότ' ἐκπίπτουσιν· οὐκ ἔστι ταῦτ' οὔτ' ἐν ἡνιοχείᾳ οὔτ' ἐν ἄλλῳ ἔργῳ οὐδενί· ἢ δοκεῖ σοι ;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔμοι γε.

ΣΩ. Ἀληθεῖς ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἔμπροσθεν λόγοι ἦσαν, ὅτι οὐδένα
517 ἡμεῖς ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα τὰ πολιτικὰ ἐν τῇδε τῇ πόλει. σὺ δὲ ὁμολόγεις τῶν γε νῦν οὐδένα. τῶν μέντοι ἔμπροσθεν,[3] καὶ προείλου τούτους[4] τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες,[5] ὥστε, εἰ οὗτοι ῥήτορες[6] ἦσαν, οὔτε τῇ ἀληθινῇ ῥητορικῇ ἐχρῶντο — οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον[7] — οὔτε τῇ κολα-

δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι. Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος τελευτᾷ, τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.»

6. Βάραθρον ἦτο χάσμα τι φρεατῶδες, εἰς ὃ οἱ Ἀθηναῖοι ἔρριπτον τοὺς κακούργους, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὸν Κεάδαν, καθ' ἃ ὁ Τίμαιος λέγει «ὄρυγμα φρέατι ὅμοιον, ἔνθα οἱ καταδικασθέντες ἐβάλλοντο.»

1. Ἐννοεῖ τὸν ἐπιστάτην τῶν πρυτάνεων. Ἡ φράσις εἶναι ἐλλειπτικὴ καὶ πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἐκωλύοντο, ἢ ἐσώζετο. Τοιαῦται φράσεις εὑρηνται πολλαχοῦ, ὡς Θουκυδ. ΙΙ. 18. «Ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν.» καὶ Δημοσθ. Περὶ παραπρεσβ. 370. «Ἐκεῖνα δὲ τούτοις ἂν προσῆν, εἰ μὴ διὰ τούτους.» δηλαδὴ ἐκωλύθη προσεῖναι.

2. Εὐφυῶς μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα ἐκπίπτειν, ὅπερ ἦτο ἐν χρήσει καὶ ἐπὶ τῶν φυγάδων, Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. Ι, 1, 7. «Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας. . . . ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκότας.»

3. Ἐκ τοῦ ἡγουμένου ὡμολόγεις, πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἔφησθα.

4. Δηλαδὴ τοὺς τέσσαρας ἄνδρας, οὓς ὁ Καλλικλῆς ὠνόμασεν, 503, C.

5. Ἴσοι πρὸς τούτους, οἱ νῦν ὑπάρχουσιν, ὡς ἐν Λυσίᾳ 247. Ε. «εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν δύναμιν ἔξω.»

6. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ῥητορικὴ συνεδέετο στενότερον μετὰ τῆς πολιτικῆς ἢ παρὰ τοῖς νεωτέροις.

7. Μετεχειρίσθη τὸ ἐκπίπτειν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κικῆ.[1]

LXXIII. ΚΑΛ. Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ,[2] ὦ Σώκρατες, μή ποτέ τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἐργάσηται, οἷα τούτων ὃς βούλει[3] εἴργασται. B

ΣΩ. Ὦ δαιμόνιε, οὐδ' ἐγὼ ψέγω τούτους ὡς γε διακόνους εἶναι[4] πόλεως, ἀλλά μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακονικώτεροι γεγονέναι καὶ μᾶλλον οἷοί τε ἐκπορίζειν τῇ πόλει ὧν ἐπεθύμει·[5] ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάζειν[6] τὰς ἐπιθυμίας καὶ μὴ ἐπιτρέπειν,[7] πείθοντες καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο,[8] ὅθεν ἔμελλον ἀμείνους ἔσεσθαι οἱ πολῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδὲν τούτων[9] διέφερον ἐκεῖνοι· ὅπερ μόνον ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ πολίτου. ναῦς δὲ καὶ τείχη καὶ νεώρια καὶ C ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἐγώ σοι ὁμολογῶ δεινοτέρους εἶναι ἐκείνους τούτων ἐκπορίζειν. πρᾶγμα οὖν γελοῖον ποιοῦμεν ἐγώ τε καὶ σὺ ἐν τοῖς λόγοις· ἐν παντὶ γὰρ τῷ χρόνῳ, ὃν διαλεγόμεθα, οὐδὲν

ὅπερ ἔχων γενικὴν σημασίαν λέγεται καὶ ἐπὶ ἡνιόχων καὶ ἐπὶ πολιτικῶν.

1. Ἡ μὲν ἀληθινὴ ῥητορικὴ ποιεῖ τοὺς πολίτας ἠθικωτέρους, ἡ δὲ κολακικὴ σώζει ἐκ τῶν κινδύνων.

2. Τὸ πολλοῦ γε δεῖ ἐνταῦθα εἶναι συντεταγμένον ὡς φόβου σημαντικόν, δηλαδὴ εἶναι πολὺ μακρὰν τὸ νὰ πράξῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς καμμίαν φορὰν ἔργα τοιαῦτα, ὁποῖα ἔπραξεν ἐκεῖνος ἐκ τούτων, τὸν ὁποῖον θέλῃς.

3. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λατινικὸν quivis· δηλαδὴ ἀφίνει εἰς τὸν Σωκράτη τὴν ἐκλογήν, ἀλλὰ διϊσχυρίζεται, ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς ἐποίησε καλλίτερα ἔργα τῶν σημερινῶν. ὡς ἐν Φίλῃβ. 43, D. «Τριῶν οὖν ὄντων ἡμῖν ὡντινων βούλει τίθει.» καὶ ἐν Ἴωνι, 533, A.

4. Δηλαδὴ καθ' ὅσον εἶναι διάκονοι πολιτείας. Τὸ ὡς μετὰ ἀπαρεμφάτου ἔχει πολλὰς σημασίας, ἐνταῦθα δὲ σημαίνει τὸ ὡς πρός τι.

5. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἡ πόλις.

6. Μεταβιβάζειν ἐνταῦθα σημαίνει τὸ διδόναι ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὰς ἐπιθυμίας. Τὸ δὲ ἀπαρέμφατον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἑπομένου διέφερον, ὡς καὶ ἐν Πρωταγόρ. 328, A. «Ἀλλὰ κἂν εἰ ὀλίγον ἔστι τις ὅστις διαφέρει ἡμῖν προβιβάσαι εἰς ἀρετήν, ἀγαπητόν.»

7. Τὸ ἐπιτρέπειν ἔχει τὴν σημασίαν, ἣν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 504, C. «Εἰ δὲ μή, ἔλεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε.»

8. Εἶναι ἰσοδύναμον πρὸς τό, πείθοι καὶ βιάζοντες ἐπὶ τοῦτο.

9. Ἐννοεῖ τοὺς νῦν ἢ τοὺς συγχρόνους τοῦ Σωκράτους πολιτικούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παυόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιφερόμενοι[1] καὶ ἀγνοοῦντες[2] ἀλλήλων ὅ τι λέγομεν. ἐγὼ οὖν σε πολλάκις οἶμαι ὡμολογηκέναι[3] καὶ
D ἐγνωκέναι, ὡς ἄρα διττή[4] αὖτη τις ἡ πραγματεία ἐστὶ καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχήν, καὶ ἡ μὲν ἑτέρα[5] διακονική ἐστιν, ἣ δυνατὸν εἶναι[6] ἐκπορίζειν, ἐὰν μὲν πεινῇ τὰ σώματα ἡμῶν, σιτία, ἐὰν δὲ διψῇ, ποτά, ἐὰν δὲ ῥιγῷ, ἱμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, ἄλλ' ὧν ἔρχεται[7] σώματα εἰς ἐπιθυμίαν· καὶ ἐξεπίτηδές σοι διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων[8] λέγω, ἵνα ῥᾷον καταμάθῃς. τούτων γὰρ πριστικὸν εἶναι ἢ κάπηλον ὄντα ἢ ἔμπορον[9] ἢ δημιουργόν του αὐτῶν τούτων, σιτοποιὸν ἢ ὀψοποιὸν ἢ ὑφάντην ἢ
E σκυτοτόμον ἢ σκυτοδεψόν[10], οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν ὄντα τοιοῦτον

1. Δηλαδὴ περιγράφομεν κύκλον, ἐν ᾧ ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ σημεῖον, ὅθεν ἠρχίσαμεν, ὡς καὶ ἐν Πολιτ. V, 456, B. «Ἥκομεν εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι.»

2. Τὸ ἀγνοεῖν, ὡς καὶ τὸ μανθάνειν, ἐνίοτε συντάσσεται γενικῇ, Πλάτ. ἐν Λάχητ. 189, E. «Ἴσως οὐ μανθάνετέ μου ὅ τι λέγω.»

3. Τοῦτο ὡμολόγησεν ὁ Καλλικλῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 513, D.

4. Ὁ Σωκράτης ἐν τῷ XIX κεφαλαίῳ διεῖλεν εἰς τέχνας καὶ ἐμπειρίας ἢ ψευδοτεχνίας· ἐνταῦθα δὲ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν ἐκείνην.

5. Ἡ ἀντίθεσις δὲν γίνεται ὁμαλῶς, διότι μετ' ὀλίγον γίνεται κατ' ἄλλον τύπον, ὃν μόλις δύναταί τις νὰ ἀναγνωρίσῃ· «Ὅτι ἔστι τις παρὰ ταύτας ἁπάσας τέχνη..»

6. Ὅρα, ὅτι ἀναφορικὸν φέρεται εἰς ἀπαρέμφατον.

7. Περιφράζει τὸ ἐπιθυμεῖ διὰ τοῦ ἔρχεται εἰς ἐπιθυμίας, διότι αἱ ἐπιθυμίαι κατ' ὀλίγον ἀναπτύσσονται καὶ γίνονται πολυάριθμοι.

8. Ὁ Πλάτων διὰ τῶν συχνῶν ἐπαναλήψεων θέλει νὰ καταδείξῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς εἰρημένης θεωρίας. Ἀνάλογόν τι λέγει καὶ ἐν Φαίδωνι, 95, E. «Καὶ ἐξεπίτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω, ἵνα μή τι διαφύγῃ ἡμᾶς.»

9. Κάπηλος μὲν εἶναι ὁ μικρέμπορος, ὁ πωλῶν προϊόντα τῆς ἰδίας χώρας, ἔμπορος δὲ ὁ μεγαλέμπορος ὁ μετακομίζων τὰ προϊόντα διαφόρων χωρῶν. Ὁ Πλάτων ἑρμηνεύει ἑαυτὸν ἀλλαχοῦ λέγων· «Ἢ οὐ καπήλους καλοῦμεν τοὺς πρὸς ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν διακονοῦντας, ἱδρυμένους ἐν ἀγορᾷ, τοὺς δὲ πλανήτας ἐπὶ τὰς πόλεις ἐμπόρους;» καὶ ἐν Πολιτικ. 260, C. «Καθάπερ ἡ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπωλῶν διώρισται τέχνης.... πωληθέντα που πρότερον ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι δεύτερον πωλοῦσι πάλιν οἱ κάπηλοι.»

10. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ. «Σκυτοτόμον, σκυτέα ἢ δερματομαλάκτην ἢ βυρσοδέψην.» Ἡ λέξις σκυτοδεψὸς ἀπαντᾷ σπανιώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δόξαι[1] καὶ αὑτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτὴν εἶναι σώματος, παντὶ τῷ μὴ εἰδότι, ὅτι ἔστι τις παρὰ ταύτας ἁπάσας τέχνη γυμναστική τε καὶ ἰατρική, ἡ δὴ τῷ ὄντι[2] ἐστὶ σώματος θεραπεία, ἥπερ καὶ προσήκει τούτων ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις διὰ τὸ εἰδέναι, ὅ τι τὸ χρηστὸν καὶ πονηρὸν τῶν σιτίων ἢ ποτῶν ἐστιν εἰς ἀρετὴν σώματος, τὰς δ' ἄλλας πάσας ταύτας ἀγνοεῖν[3]· διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν δουλο- 218
πρεπεῖς τε καὶ διακονικὰς καὶ ἀνελευθέρους[4] εἶναι περὶ σώματος πραγματείαν, τὰς ἄλλας τέχνας, τὴν δὲ γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν κατὰ τὸ δίκαιον δεσποίνας εἶναι τούτων. ταὐτὰ οὖν ταῦτα ὅτι ἔστι καὶ περὶ ψυχήν, τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν ὅ τι λέγω, καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδὼς ὅτι ἐγὼ λέγω· ἥκεις δὲ[5] ὀλίγον ὕστερον

τερον ἀντὶ τῆς βυρσοδέψης. Ἐξεπίτηδες ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται ἐνταῦθα τὸν σκυτοδεψόν, ἵνα ποιήσῃ ὑπαινιγμόν τινα εἰς τὸν λόγον τοῦ Καλλικλέους κακίζοντος τὸν φιλόσοφον, ὅτι πάντοτε σκυτέας λέγει, 491, Α.

1. Ἐνταῦθα εἶναι ἄξιον σημειώσεως ἀνακόλουθον· ἐν ᾧ προηγεῖται τὸ ἀπαρέμφατον ποριστικὸν εἶναι, τοῦτο ἐπαναλαμβάνων διὰ τῆς μετοχῆς ὄντα τοιοῦτον ἔχει δεύτερον ἀπαρέμφατον δόξαι. Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ἥδε· τὸ νὰ προμηθεύῃ ἐνδύματα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ κάπηλος καὶ οἱ τοιοῦτοι δὲν εἶναι παράδοξον, ἐν ᾧ εἶναι τοιοῦτος νὰ φανῇ καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του (τὸν κάπηλον) καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ὅτι θεραπεύει τὸ σῶμα. Τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι οὗτοι δὲν γινώσκουσιν, ὅτι ὑπάρχουσι τέχναι, ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ γυμναστική, αἱ ὁποῖαι δὰ ὄντως εἶναι θεραπεῖαι τοῦ σώματος.

2. Ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ δόξαι. Ὁ μὲν κάπηλος φαίνεται, ὅτι εἶναι θεραπευτὴς τοῦ σώματος, ὁ δὲ γυμναστικὸς καὶ ὁ ἰατρὸς εἶναι πραγματικῶς.

3. Τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο καὶ τὸ προηγούμενον εἰδέναι ἔχουσι κοινὸν τό, διὰ τό. Ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ γυμναστικὴ πρέπει νὰ ἄρχωσι τῶν ἐμπειριῶν (ἃς κατὰ τὴν συνήθη ἔκφρασιν λέγει τέχνας) καὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ἔργα τούτων (π. χ. τὰ φαγητά, τὰ ποτά)· διότι γινώσκουσι ποῖα ὠφελοῦσι καὶ ποῖα βλάπτουσι καὶ διότι ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐμπειρίαι δὲν γνωρίζουσι τοῦτο.

4. Ἐπειδὴ εἶπε δουλοπρεπεῖς, ἠδύνατο νὰ παραλείψῃ τὸ ἀνελευθέρους. Κεῖται διὰ τὸ πλῆρες τῆς ἐκφράσεως.

5. Ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, τοτὲ δὲ λέγεις, ὅτι ἄνθρωποι. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀνωμαλίαι εἶναι συνήθεις τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ.

Δημόσια·Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

B λέγων, ὅτι ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνασι πολῖται[1] ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπειδάν ἐγὼ ἐρωτῶ οἵτινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνεσθαι ἀνθρώπους περὶ τὰ πολιτικά, ὥσπερ[2] ἂν εἰ περὶ τὰ γυμναστικὰ ἐμοῦ ἐρωτῶντος, οἵτινες ἀγαθοὶ γεγόνασιν ἢ εἰσὶ σωμάτων θεραπευταί, ἔλεγές μοι πάνυ σπουδάζων[3], Θεαρίων[4] ὁ ἀρτοκόπος καὶ Μίθαικος[5] ὁ τὴν ὀψοποιὰν συγγεγραφὼς τὴν Σικελικὴν καὶ Σάραμβος[6] ὁ κάπηλος, ὅτι οὗτοι θαυμάσιοι γεγόνασι σωμάτων
C θεραπευταί, ὁ μὲν ἄρτους θαυμαστοὺς παρασκευάζων, ὁ δὲ ὄψον, ὁ δὲ οἶνον.

LXXIV. Ἴσως ἂν οὖν ἠγανάκτεις,[7] εἴ σοι ἔλεγον ἐγώ, ὅτι ἀν-

1. Πολῖται ἐνταῦθα εἶναι οἱ πολιτικοί.

2. Ἐνταῦθα κεῖται ὁμοιωματικὸς λόγος ἀντὶ τῆς δοτικῆς, ἣν ἀπῄτει τὸ ἐπίθετον ὁμοιότατος, ὡς ἐν 485, B. «Ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους.» Ξενοφ. ἐν Συμποσ. II, 37.»

3. Τοιαύτη παρὰ τὰ ἐρωτώμενα ἀπόκρισις μόνον χάριν παιδιᾶς ἠδύνατο νὰ δοθῇ.

4. Τούτου ἐμνημόνευσαν καὶ οἱ κωμικοί, Ἀριστοφάνης καὶ Ἀντιφάνης (Ἀθην. III, 112), ἐξ ὧν ὁ πρῶτος λέγει·

Ἧκω, Θεαρίωνος ἀρτοπώλιον
λιπών, ἵν' ἐστὶ κριβάνων ἐδωδία
(ἢ ἐδώλια)

5. Ὁ Μίθαικος ἦτο Συρακούσιος διακρινόμενος ἐν τῇ ἰδίᾳ τέχνῃ. Οἱ δὲ Σικελοὶ ἦσαν οὕτω διαβεβοημένοι ἐπ' ὀψοφαγίᾳ, ὥστε αἱ τράπεζαι αὐτῶν περιέπεσαν εἰς παροιμίαν, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Σουΐδα. «Σικελικὴ τράπεζα, ἐπὶ τῶν πάνυ πολυτελῶν καὶ τρυφηλῶν,» καὶ ὁ Πλάτων ἐν Πολιτ. III, 404, D. λέγει· «Συρακοσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων.» Ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ ἐν Δωρικῇ γλώσσῃ γεγραμμένη ἐπεγράφετο Ὀψαρτυτικά. Κατὰ τὴν θεωρίαν δὲ τοῦ Σωκράτους τὸ περὶ ῥητορικῆς σύγγραμμα τοῦ Πώλου καὶ τὰ Ὀψαρτυτικὰ τοῦ Μιθαίκου ἔχουσι παράλληλον θέσιν.

6. Ὁ Σάραμβος ἢ Σάραβος ἦτο γνωστὸς οἰνοπώλης. Καὶ οἱ οἰνοπῶλαι τῶν Ἀθηνῶν ἔτυχον τῆς παπυρίνης ἀθανασίας.

7. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ὁ Σωκράτης πειρᾶται νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ πλήρωσις τῶν ἐπιθυμιῶν πολιτείας τινὸς ἄνευ ἠθικῆς βάσεως δύναται μὲν νὰ παραγάγῃ λαμπράν τινα πολιτικὴν περίοδον καὶ εἰς τοὺς πολιτιτικοὺς περιφανὲς ὄνομα, ὅμως ἡ πτῶσις τῆς πολιτείας εἶναι ἀναπόδραστος καὶ μάλιστα, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ φαινομένῃ αὐξήσει πρέπει νὰ ἀναζητῆται ἡ αἰτία τῆς ἀσθενείας. Οὕτως τὸ μέρος τοῦτο τοῦ Πλάτωνος εἶναι σπουδαιότατον πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς αἰτίας τῆς παρακμῆς τῶν λαῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θρωπε, ἐπαΐεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς· διακόνους μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους,[1] οὐκ ἐπαΐοντας καλὸν κἀγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν,[2] οἵ, ἂν οὕτω τύχωσιν,[3] ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐπαινούμενοι ὑπ' αὐτῶν, D προσαπολοῦσιν[4] αὐτῶν καὶ τὰς ἀρχαίας σάρκας· οἱ δ' αὖ δι' ἀπειρίαν οὐ τοὺς ἐστιῶντας αἰτιάσονται τῶν νόσων αἰτίους εἶναι[5] καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρχαίων σαρκῶν, ἀλλ' οἳ ἂν αὐτοῖς τύχωσι τότε παρόντες καὶ συμβουλεύοντές τι,[6] ὅταν δὴ αὐτοῖς ἥκῃ ἡ τότε πλησμονὴ νόσον φέρουσα συχνῷ ὕστερον χρόνῳ, ἅτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ[7] γεγονυῖα, τούτους αἰτιάσονται καὶ ψέξουσι καὶ κακόν τι ποιήσουσιν, ἂν οἷοί τ' ὦσι, τοὺς δὲ προτέρους ἐκείνους καὶ E

Οὕτως ὁ Καλλικλῆς κατελήφθη ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου, ὅτε ὁ Σωκράτης ἀπέδειξεν αὐτῷ, ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν πολιτικήν, ἣν μετέρχεται.

1. Ἡ λέξις ἄνθρωπος συνήθως προστίθεται πρὸς περιφρόνησιν. Λυσ. κατὰ Νικομάχ. 186, 6. «Οἱ μὲν πρόγονοι νομοθέτας ἡροῦντο Σόλωνα καὶ Θεμιστοκλέα καὶ Περικλέα — ἡμεῖς δὲ Τισαμενὸν τὸν Μαχανίωνος καὶ Νικόμαχον καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους ὑπογραμματέας.»

2. Κυρίως ἔπρεπε νὰ ἀναφέρηται εἰς τὴν γυμναστικήν, ὅμως γενικεύει τὸ πρᾶγμα.

3. Ἂν ἐπιτύχῃ. Ἡ ὅλη φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἴσως, ὡς λέγει ὁ Cron.

4. Συνήθως οἱ ἑρμηνευταὶ παραβάλλουσι τὸ χωρίον τοῦτο πρὸς τὴν παραβολὴν τοῦ Δημοσθένους ἐν Ὀλυνθ. 1. 15. «Ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν.»

5. Τὸ αἰτιᾶσθαί τινα αἴτιον εἶναι φαίνεταί πως πλεοναστικόν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὅμοια παραδείγματα, Πλ. ἐν Φιλήβ. 22, D. «Τοῦ κοινοῦ τούτου βίου αἰτιώμεθα ἂν ἑκάτερος ὁ μὲν τὸν νοῦν αἴτιον, ὁ δ' ἡδονὴν εἶναι.» καὶ ἐν Κρατύλ. 61. «Αἰτιῶνται δὴ οὐ τὸ ἔνδον τὸ παρὰ σφίσι πάθος αἴτιον εἶναι ταύτης τῆς δόξης, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα οὕτω πεφυκέναι.»

6. Τοῦτο πάντοτε συμβαίνει εἰς τὰ πλήθη, ἅπερ δὲν δύνανται νὰ ἀνεύρωσι τὰ πρῶτα αἴτια. Ὁ Δημοσθένης λέγει περὶ τῶν Ἀθηναίων, Ὀλυνθ. 1, 16. «Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀγνοῶ μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦθ' ὅτι πολλάκις ὑμεῖς οὐ τοὺς αἰτίους ἀλλὰ τοὺς ὑστάτους περὶ τῶν πραγμάτων εἰπόντας ἐν ὀργῇ ποιεῖσθε, ἂν τι μὴ κατὰ γνώμην ἐκβῇ.» καὶ ἐν Φιλιππ. 11. 34. «Ὁρῶ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἐνίους οὐκ εἰς τοὺς αἰτίους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑπὸ χεῖρα μάλιστα τὴν ὀργὴν ἀφιέντας.»

7. Μεταφορικῶς ἐννοεῖ τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς τὰ σωζούσας τὴν πολιτείαν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αἰτίους τῶν κακῶν ἐγκωμιάσουσι.[1] καὶ σὺ νῦν, ὦ Καλλίκλεις, ὁμοιότατον τούτῳ[2] ἐργάζει· ἐγκωμιάζεις ἀνθρώπους, οἳ τούτους[3] εἰστιάκασιν εὐωχοῦντες ὧν ἐπεθύμουν, καί φασι μεγάλην τὴν πόλιν πεποιηκέναι αὐτούς[4]· ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστι δι' ἐκείνους τοὺς παλαιούς, οὐκ αἰσθάνονται. ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ
519 δικαιοσύνης λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων[5] καὶ τοιούτων φλυαριῶν[7] ἐμπεπλήκασι τὴν πόλιν· ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ[8] αὕτη τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται συμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἐγκωμιάσουσι, τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν· σοῦ δὲ ἴσως ἐπιλήψονται,[9] ἐὰν μὴ εὐλαβῇ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑταίρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα
B προσαπολλύωσι πρὸς οἷς ἐκτήσαντο, οὐκ αἰτίων ὄντων τῶν κα-

1. Διότι τὰ πλήθη εἰς τὴν πρόσκαιρον πολιτικὴν λάμψιν ἀποβλέποντα δὲν δύνανται νὰ κατίδωσιν, ὅτι οἱ ταύτην παρασκευάσαντες εἶναι οἱ ἀληθεῖς αἴτιοι.

2. Εἶναι γένους οὐδετέρου.

3. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο τοιούτους, ἥτις ἀποδοκιμάζεται. Ἐννοεῖ τοὺς Ἀθηναίους.

4. Ἀντὶ τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀναφορική, οὕς, ὅπως αὕτη συνδέηται μετὰ τῆς οἳ. Ὅμοια παραδείγματα ὑπάρχουσιν, ὡς ἐν Ἰλιάδ. Α. 78. «Ὅς μέγα πάντων Ἀργείων κρατέει καὶ οἱ πείθονται Ἀχαιοί.»

5. Ἐπιτυχῶς μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο, δι' οὗ θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ ἄνευ σωφροσύνης ἐξόγκωσις τῆς πόλεως εἶναι ἀσθένεια, εἶναι οἴδημα ὑποδεικνύον τὴν ἐσωτερικὴν οὐλήν. Ὀρθῶς ὁ Ἡσύχιος λέγει· «Ὕπουλα δὲ λέγεται τὰ μὴ φανερὰ τῷ ὀφθαλμῷ ἕλκη.» Παράβαλλ. καὶ 480, Β. Σημειωτέον, ὅτι τὰ δύο ταῦτα νοσήματα εἶναι ἀντίθετα ἀλλήλων.

6. Ἐννοεῖ τοὺς φόρους, οὓς οἱ Ἀθηναῖοι ἔταξαν πολλαῖς πόλεσι καὶ μετεχειρίζοντο πρὸς ἰδίαν χρῆσιν καὶ κατ' ἐξοχὴν πρὸς διακόσμησιν τῆς ἑαυτῶν πόλεως.

7. Ὅμοια λέγει καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν Ὀλυνθιακῷ, ΙΙΙ, 29. «Καὶ τί ἂν εἰπεῖν τις ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις, ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς ἃς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ λήρους;»

8. Κατὰ τὸν Τίμαιον· «Καταβολή, περιοδικὴ λῆψις πυρετοῦ.» καὶ τὸν Ἱπποκράτη «Καταβολῇσι, περιοδικαῖς ἀρχαῖς παροξυσμῷ»

9. Ὡς ὁ Καλλικλῆς ἠπείλησε τὸν Σωκράτη καὶ τοὺς φιλοσόφους καθ' ὅλου, ὅτι θέλουσι κινδυνεύσει 486, Α, οὕτως ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἐπίκεινται ὅμοιοι κίνδυνοι. Τί ἔπαθεν ὁ Ἀλκιβιάδης, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κῶν, ἀλλ' ἴσως συναιτίων. καίτοι[1] ἔγωγε ἀνόητον πρᾶγμα καὶ νῦν ὁρῶ[2] γιγνόμενον καὶ ἀκούω τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πέρι. αἰσθάνομαι γάρ, ὅταν ἡ πόλις τινὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζηται ὡς ἀδικοῦντα, ἀγανακτούντων καὶ σχετλιαζόντων[3] ὡς δεινὰ πάσχουσι· πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποιηκότες ἄρα[4] ἀδίκως ὑπ' αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς ὁ τούτων[5] λόγος· τὸ δὲ ὅλον ψεῦδός ἐστι. προστάτης γὰρ πόλεως οὐδ' ἂν εἷς ποτε ἀδίκως ἀπόλοιτο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἧς προστατεῖ· κινδυνεύει γὰρ ταὐτὸν C
τὸν εἶναι, ὅσοι[6] τε πολιτικοὶ προσποιοῦνται[7] εἶναι καὶ ὅσοι σοφισταί.[8] καὶ γὰρ οἱ σοφισταί, τἄλλα σοφοὶ ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρᾶγμα· φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι πολ-

στορίας. Ἂν δὲ ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Καλλικλέους λανθάνῃ ὁ Κριτίας, ὁ θάνατος τούτου προλέγεται ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου.

1. Ἐντεῦθεν μεταβαίνει εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ τῶν πολιτῶν ἀγνωμοσύνη πρὸς τοὺς πολιτικοὺς εἶναι μόνον συνέπεια τῆς κακίας αὐτῶν.

2. Διὰ μὲν τοῦ ὁρῶ δηλοῖ τὸ παρόν, διὰ δὲ τοῦ ἀκούω τὸ παρελθόν.

3. Τὸ ὑποκείμενον τῶν δύο τούτων μετοχῶν εἶναι ἡ ἀντωνυμία αὐτῶν, ἥτις παρελείφθη. Εἶναι ἀξία σημειώσεως ἡ σύνταξις· ἐν ᾧ προηγεῖται ὁ ἑνικὸς ἀριθμὸς τινά, αἱ μετοχαὶ ἐτέθησαν εἰς πληθυντικόν. Ὀρθῶς· διότι ἡ πόλις μόνον τινὰ ἴσως δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ἀδικοῦντα, πολλοὶ ὅμως ἀγανακτοῦσι καὶ σχετλιάζουσιν, ὅτι δεινὰ πάσχουσιν.

4. Τὸ ἄρα δὲν τίθεται πάντοτε εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλὰς ἄλλας λέξεις, ὡς ἐν Φιλήβ. 41, C. «Ἀλλὰ μὴν εἴπομεν, εἴπερ μεμνήμεθα, ὀλίγον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἕως αἱ λεγόμεναι ἐπιθυμίαι ἐν ἡμῖν ὦσι δίχα ἄρα, τότε τὸ σῶμα καὶ χωρὶς τῆς ψυχῆς τοῖς παθήμασι διείληπται.» Παράβαλλ. καὶ Πρωταγόρ. 355, B.

5. Δηλαδὴ καὶ οἱ ἀγανακτοῦντες καὶ σχετλιάζοντες λέγουσιν.

6. Ὁ Stallbaum λέγει, ὅτι αἱ λέξεις συνετάχθησαν κατὰ τὸ νοούμενον, διότι ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, κινδυνεύει ταὐτὸν εἶναι τὸ πολιτικοὺς εἶναι, ἢ κινδυνεύουσι ταὐτὸν πάσχειν, ὅσοι τε.

7. Ὁ Σωκράτης δὲν ἀναγνωρίζει τοὺς πολιτικοὺς τῶν Ἀθηναίων ὡς ἀληθῶς τοιούτους.

8. Ὁ μὲν πολιτικὸς πειρᾶται νὰ διδάξῃ ὁλόκληρον τὸν λαόν, ὁ δὲ σοφιστὴς μόνον τὰ ἄτομα. Ἀμφότεροι ὅμως ὁμοιάζουσι καὶ ἀπόδειξις οὐχὶ μικρὰ εἶναι, ὅτι οἱ σοφισταὶ Γοργίας καὶ Πῶλος ἐν φιλίᾳ καὶ συνεταιρισμῷ μετὰ τοῦ πολιτικοῦ Καλλικλέους διάγουσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λάκις κατηγοροῦσι τῶν μαθητῶν,[1] ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτούς, τούς τε μισθοὺς ἀποστεροῦντες[2] καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, εὖ
D παθόντες ὑπ' αὐτῶν· καὶ[3] τούτου τοῦ λόγου τί ἂν ἀλογώτερον εἴη πρᾶγμα,[4] ἀνθρώπους[5] ἀγαθοὺς καὶ δικαίους γενομένους, ἐξαιρεθέντας μὲν ἀδικίαν[6] ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ[7] ὃ οὐκ ἔχουσιν; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὦ ἑταῖρε; ὡς ἀληθῶς δημηγορεῖν[8] με ἠνάγκασας, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλων ἀποκρίνεσθαι.

LXXV. ΚΑΛ. Σὺ δ' οὐκ ἂν οἷός τ' εἴης λέγειν, εἰ μή τίς σοι ἀποκρίνοιτο;

E ΣΩ. Ἔοικά γε[9]· νῦν γνοῦν συχνοὺς τείνω τῶν λόγων,[10] ἐπειδή

1. Ἐνταῦθα ἄξιον παραβολῆς εἶναι τὸ τοῦ Ξενοφῶντος, ἐν Ἀπομνημ. 1, 2, 7. «Ἐθαύμαζε δὲ Σωκράτης, εἴτις ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενος ἀργύριον πράττοιτο καὶ νομίζοι τὸ μέγιστον κέρδος ἕξειν φίλον ἀγαθὸν κτησάμενος, ἀλλὰ φοβοῖτο, μὴ ὁ γενόμενος καλὸς κἀγαθὸς τῷ τὰ μέγιστα εὐεργετήσαντι μὴ τὴν μεγίστην χάριν ἔξοι. «Παράβαλλ. καὶ Ἰσοκράτ. κατὰ Σοφιστ. 292, A.

2. Οἱ σοφισταί, ὡς γνωστόν, ἐλάμβανον παρὰ τῶν μαθητῶν μισθούς, οὓς ἐνίοτε ἠρνοῦντο νὰ πληρώσωσιν, ὡς τῷ Πρωταγόρᾳ ὁ Εὔαθλος.

3. Διὰ τοῦ καὶ ἐνίοτε συνδέεται περίοδος, ἥτις ἀντιτίθεται πρὸς τὴν προηγουμένην, ὡς ἐν Ἀπολογ. 39 B. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέψωμεν τὸν καὶ εἰς καίτοι, ὡς ἔπραξαν ὁ Heindorf καὶ ὁ Ast.

4. Ἡ φράσις αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν, καὶ οὗτος ὁ λόγος ἀλογώτατος ἂν εἴη.

5. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ, τούτου τοῦ λόγου.

6. Ἡ αἰτιατικὴ προῆλθεν ἐκ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως, ὡς καὶ παρὰ Θουκυδ. VI, 24. «Οἱ δὲ τὸ μὲν ἐπιθυμοῦν τοῦ πλοῦ οὐκ ἐξηρέθησαν ὑπὸ τοῦ ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς.»

7. Ἡ ἀντωνυμία τούτῳ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀδικίαν, ἣν ἔχουσι μέν, ἀλλ' ὑποτίθεται, ὅτι ταύτην ἐξηρέθησαν ὑπὸ τῶν σοφιστῶν.

8 Τοῦτο λέγεται περὶ τοῦ συνεχοῦς λόγου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κεκομμένον τοῦ διαλόγου. Ποιεῖ δὲ ὑπαινιγμόν τινα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Καλλικλέους εἰρημένα, 482, C. «Ὦ Σώκρατες, δοκεῖς νεανιεύεν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν, καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς.»

9. Ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Καλλικλέους ἐννοεῖται ἡ φράσις, οἷός τ' εἶναι λέγειν.

10. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις αἰτιατικήν, τοὺς λόγους. Ἀλλ' ἀνάλογα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μοι οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ' ὦ 'γαθέ, εἰπὲ πρὸς φιλίου[1], οὐ δοκεῖ σοι ἄλογον εἶναι ἀγαθὸν φάσκοντα πεποιηκέναι τινὰ μέμφεσθαι τούτῳ,[2] ὅτι ὑφ' ἑαυτοῦ ἀγαθὸς γεγονώς τε καὶ ὢν ἔπειτα[3] πονηρός ἐστιν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετήν;[4]

ΚΑΛ. Ἔγωγε· ἀλλὰ τί ἂν λέγοις ἀνθρώπων περὶ οὐδενὸς ἀ- 520
ξίων;[5]

ΣΩ. Τί δ' ἂν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἳ φάσκοντες προεστάναι τῆς πόλεως καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν, ὅταν τύχωσιν,[6] ὡς πονηροτάτης; οἴει τι διαφέρειν τούτους ἐκείνων; ταὐτόν, ὦ μακάρι', ἐστὶ σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, ἢ ἐγγύς τι[7] καὶ παραπλήσιον, ὥσπερ ἐγὼ ἔλεγον[8] πρὸς Πῶλον· σὺ δὲ δι' ἄγνοιαν τὸ μὲν πάγκαλόν τι οἴει εἶναι, τὴν ῥητορικήν, τοῦ Β

παραδείγματα δὲν ἐλλείπουσιν.

1. Ἐννοεῖ τὸν Δία τὸν προστάτην τῆς φιλίας, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 500. Β καὶ ἐν Εὐθύφρονι, 6, Β καὶ ἐν Φαίδ. 70. Ε.

2. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία τούτῳ ἀναφέρεται εἰς τὴν τινά.

3. Ἐνταῦθα τὸ ἔπειτα περιπίπτει εἰς ἐναντιωματικὴν σημασίαν.

4. Ἡ εἰς μετὰ αἰτιατικῆς σημαίνει τὸν σκοπόν, δηλ. ἵνα ἀγαθοὶ γένωνται.

5. Ἐν ἄλλαις λέξεσι· δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ὁμιλῇ τις περὶ τοιούτων ἀναξίων ἀνθρώπων, ὡς καὶ ἐν Ἀλκιβιάδ. Ι, 118, Ε. «Τί δ' ἂν τὸν Κλεινίαν λέγεις, μαινόμενον ἄνθρωπον;» Ὁ Καλλικλῆς ἐννοεῖ τοὺς σοφιστάς, οἷον τὸν Πρωταγόραν καὶ τὸν Πρόδικον. Οὗτος κατὰ τὰς ἑαυτοῦ ἀρχὰς ὡμοίαζε μὲν πρὸς τοὺς σοφιστάς, ἀλλ' ὁ Γοργίας αὐτὸς κατεφρόνει αὐτῶν ὡς διδασκάλων τῆς ἀρετῆς, Πλάτων ἐν Μένωνι 95, C. «Καί Γοργίου μάλιστα, ὦ Σώκρατες, ταῦτα ἄγαμαι, ὅτι οὐκ ἄν ποτε αὐτοῦ τοῦτο ἀκούσας ὑπισχνουμένου (διδάξειν τὴν ἀρετήν), ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων καταγελᾷ ὅταν ἀκούσῃ ὑπισχνουμένων, ἀλλὰ λέγειν οἴεται δεῖν ποιεῖν δεινούς.»

6. Δηλαδὴ ὅταν ἡ τύχη τὸ καλέσῃ.

7. Συχνάκις ὁ Πλάτων θέτει τὰς φράσεις ἐγγύς τι, μεταξύ τι, ἐν ᾧ περιέμενέ τις ἐπίθετον, ὡς ἐν Συμποσ. 202, Β. «Μηδέν τι μᾶλλον οἷόν δεῖν αὐτὸν αἰσχρὸν καὶ κακὸν εἶναι, ἀλλά τι μεταξύ.»

8. Περὶ τούτου ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος ἐν 465, C.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ καταφρονεῖς. τῇ δὲ ἀληθείᾳ κάλλιόν ἐστι σοφιστικὴ ῥητορικῆς[1] ὅσῳπερ νομοθετικὴ δικαστικῆς καὶ γυμναστικὴ ἰατρικῆς. μόνοις δ' ἔγωγε καὶ[2] ᾤμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφισταῖς οὐκ ἐγχωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι,[3] ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἐστιν εἰς σφᾶς, ἢ[4] τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ ἅμα καὶ
C ἑαυτῶν κατηγορεῖν, ὅτι οὐδὲν ὠφελήκασιν οὕς φασιν ὠφελεῖν. οὐχ οὕτως ἔχει ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ προέσθαι[5] γε δήπου τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μισθοῦ, ὡς

1. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος ἀποσπᾷ τὸ προσωπεῖον τῆς ψευδοῦς ταύτης ῥητορικῆς καταδεικνύων, ὅτι εἶναι ὁ αἴσχιστος τῆς σοφιστικῆς τύπος. Ὁ Σώπατρος ἐν τοῖς προλεγομένοις περὶ τούτου τοῦ χωρίου παρατηρεῖ· «Τοῦ μὲν σώματος θεραπείαν λέγει (ὁ Πλάτων) τήν τε γυμναστικὴν τήν τε ἰατρικήν. ἡ μὲν γὰρ ὅλως οὐ συγχωρεῖ νοσεῖν τὴν ἀρχήν, ἡ γυμναστική, ἡ δὲ ἰατρικὴ τὸ νοσοῦν θεραπεύει. καὶ ἀμφοτέρας μὲν ἐπαινεῖ τὰς παρασκευάς, ἐπὶ πλέον δὲ τὴν γυμναστικὴν τῆς ἰατρικῆς. φησὶ γὰρ μὴ νοσεῖν ὅλως ἀρχὴν (ἄμεινον εἶναι) ἢ νοσοῦντα θεραπεύεσθαι. Ὁμοίως πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς δύο μέρη δίδωσι, τὴν νομοθετικὴν καὶ τὴν δικαστικήν, ἡ μὲν γάρ, φησί, διδάσκει τά τε δίκαια καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ συμφέροντα· ἡ δὲ ταῦτα παραβαίνοντας κολάζει καὶ βελτίους ἀπεργάζεται· καὶ γίγνεται, φησίν, ἰατρικὴ πονηρίας ἡ δίκη.»

2. Ἡ μικρὰ αὕτη λέξις ἤγειρε διαφωνίας παρὰ τοῖς κριτικοῖς, ἐξ ὧν ὁ Keck θέλει νὰ ἐξαλείψῃ αὐτήν. Τοὐναντίον ὁ Stallbaum καὶ ὁ Heindorf πειρῶνται νὰ σώσωσι λέγοντες, ὅτι ἔχει ἐπιτατικὴν δύναμιν. Κατὰ τὸν Cron ὁ καὶ λογιστικῶς πρέπει νὰ συναφθῇ μετὰ τῆς ἑπομένης ἀρνήσεως, ὥστε νὰ γείνῃ μὴ δὲ ἐγχωρεῖν, ὡς καὶ παρὰ Δημοσθ. Ὑπὲρ Μεγαλοπολιτ. § 11 «μόνοις οὐδ' εἰπεῖν ἐξεῖναι νομίζω τοῖς πείσασιν ὑμᾶς». Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἐνόμιζον, ὅτι εἰς μόνους τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς σοφιστὰς δὲν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ κατηγορῶσι τοῦτο τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον οἱ ἴδιοι διδάσκουσιν, ὅτι τάχα εἶναι βλαβερὸν εἰς τοὺς ἰδίους.

3. Εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνεργείας αὐτῶν.

4. Ἐκ τοῦ προηγηθέντος ἐγχωρεῖν πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ δεῖν ἢ ἀναγκαῖον εἶναι, ὡς λέγει ὁ Stallbaum. Ἁπλούστερον ὅμως κατὰ τὸν Keck καὶ τὸν Kratz τὸ κατηγορεῖν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ᾤμην.

5. Τίνα σημασίαν ἔχει ἐνταῦθα τὸ προέσθαι, ἐξάγεται ἐκ τῆς ἑπομένης φράσεως, εἰ προοῖτο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸ εἰκός, μόνοις τούτοις ἐνεχώρει,[1] εἴπερ ἀληθῆ ἔλεγον. ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν[2] τις εὐεργετηθείς, οἷον ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρίβην, ἴσως ἂν ἀποστερήσειε τὴν χάριν, εἰ προοῖτο αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης καὶ μὴ συνθέμενος[3] αὐτῷ μισθὸν ὅ τι μάλιστα ἅμα[4] μεταδιδοὺς τοῦ τάχους λαμβάνοι τὸ ἀργύριον· οὐ γὰρ τῇ βραδυτῆτι, οἶμαι, ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀδικίᾳ· ἢ γάρ; D

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἀφαιρεῖ, τὴν ἀδικίαν, οὐδὲν δεινὸν[5] αὐτῷ μήποτε ἀδικηθῇ, ἀλλὰ μόνῳ ἀσφαλὲς ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι δύναιτό[6] τις ἀγαθοὺς ποιεῖν. οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Φημί,

LXXVI. ΣΩ. Διὰ ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας συμβου-

αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης καὶ μὴ συνθέμενος αὐτῷ μισθόν, δηλ. εἶναι τὸ ἀντίθετον τοῦ μισθὸν συνθέσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ ἀργύριον, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Hirschig. Τὸ νὰ ποιήσωσι βεβαία τὴν εὐεργεσίαν (δηλ. νὰ διδάξωσιν αὐτούς) ἄνευ συμπεφωνημένου μισθοῦ καὶ νὰ μὴ πληρώσωσιν εὐθὺς κατὰ τὴν διδασκαλίαν, ὡς ἦτο δίκαιον, εἰς μόνους τούτους ἐπετρέπετο. Ἀφ' οὗ οἱ μαθηταὶ ἤθελον μάθει δικαιοσύνην, δὲν ἦτο ἀνάγκη προφυλάξεως κατὰ τῆς ἀδικίας. Παράβαλ. Πρωταγόρ. 328 Β.

1. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις τὸν ἄν, ὅστις ἐνίοτε δὲν ὑπάρχει.

2. Ἡ αἰτιατικὴ αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως τοῦ εὐεργετεῖν, Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 30, C. «Ἐπὶ δὲ τῷ ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν.»

3. Τὸ συντίθεσθαι σημαίνει ποιεῖν συμφωνίας, συμβόλαια περί τινος ὑποθέσεως.

4. Τὸ ὅ τι μάλιστα συναπτέον μετὰ τοῦ μεταδιδοὺς, δηλ. ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον συγχρόνως μὲ τὴν διδασκαλίαν λαμβάνει τὸ ἀργύριον. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἂν δὲν ὑπάρχῃ πίστωσις διὰ τὸν φόβον τῆς ἀδικίας.

5. Ἐπειδὴ διδάσκει τὴν δικαιοσύνην, ἀφαιρεῖ τὴν ἀδικίαν καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος εἰς αὐτόν, μήπως ἀδικηθῇ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ὡς καὶ ἐν Ἀπολογ. 28 Β «οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στῇ.»

6. Ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι δύναταί τις νὰ κάμῃ ἀγαθούς. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες διεφθάρησαν, οἱ μᾶλλον διεφθαρμένοι ὑπισχνοῦντο νὰ καταστήσωσιν ἄλλους ἀγαθούς. Τότε τὰ πάντα ἐγένοντο διδακτά, ἀλλὰ τὰ πάντα παρήκμαζον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λὰς[1] συμβουλεύειν λαμβάνοντα ἀργύριον, οἷον οἰκοδομίας πέρι ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρόν.

ΚΑΛ. Ἔοικέ γε.

Ε ΣΩ. Περὶ δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὄντιν'[2] ἄν τις τρόπον ὡς βέλτιστος εἴη καὶ ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοικοῖ ἢ πόλιν,[3] αἰσχρὸν νενόμισται μὴ φάναι συμβουλεύειν, ἐὰν μή τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ. ἦ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἴτιόν ἐστιν, ὅτι μόνη αὕτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὖ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἀντ' εὖ ποιεῖν·[4] ὥστε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον[5] εἶναι, εἰ εὖ ποιήσας[6] ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ' εὖ πείσεται· εἰ δὲ μή, οὔ.[7] ἔστι ταῦτα οὕτως ἔχοντα;

521 ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ἐπὶ ποτέραν[8] οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν[9] τῆς πό-

1. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τό, τὰς περὶ ἄλλων συμβουλάς.

2. Εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ, ταύτης τῆς πράξεως.

3. Ἡ πολιτικὴ ἀρετή, ἣν ὑπισχνοῦντο νὰ διδάξωσιν οἱ σοφισταί, διῃρεῖτο εἰς δύο, εἰς τὴν διοίκησιν τῆς οἰκίας καὶ εἰς τὴν τῆς πολιτείας, ὡς μανθάνομεν ἐξ ἄλλου χωρίου τοῦ Πλάτωνος ἐν Πρωταγόρ. 318, Ε. «Τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περί τε τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν.»

4. Τὴν γραφὴν ταύτην ἔχουσι τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων, ἐν ᾧ κατ' ἄλλα εἶναι ἀντευποιεῖν, ὅπερ δικαίως ἀποδοκιμάζεται· διότι τὸ εὖ καὶ τὰ στερητικὰ μόρια οὐχὶ μετὰ πρωτοθέτων λέξεων, ἀλλὰ μετὰ παραγώγων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων συντίθενται. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς μὲν λέγεται εὐάγγελος καὶ εὐαγγελέω, κακῶς δὲ εὐαγγέλλω. Πρὸς τούτοις, ἂν τὸ ἀντευποιεῖν ἦτο ὀρθόν, ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ τὸ ἀντευπάσχειν, ὡς λέγει ὁ Stallbaum. Ἡ εὐγνωμοσύνη θεωρεῖται ὡς εἶδος τῆς δικαιοσύνης.

5. Εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄλλον κρείττονα.

6. Τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀόριστον.

7. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, εἰ δὲ μὴ εὖ πείσεται, οὐ δοκεῖ καλὸν τὸ σημεῖον εἶναι. Ἂν ὁ διδαχθεὶς δικαιοσύνην ἀποδίδῃ τὴν εὐεργεσίαν, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις, ὅτι ἔμαθε ταύτην. Ἂν ὅμως μὴ ἀποδίδῃ, τοῦτο εἶναι σημεῖον, ὅτι ταύτην δὲν ἔμαθεν.

8. Ἡ φράσις αὕτη προῆλθεν ἐκ συμπτύξεως δύο προτάσεων. Ποτέρα οὖν ἡ θεραπεία ἐστίν, ἐφ' ἣν με παρακαλεῖς; ἢ ποτέρα οὖν ἡ θεραπεία ἐστίν, ἐφ' ἣν με παρακαλεῖς;

9. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει τὸ ἀρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λεως, διόρισόν μοι· τὴν τοῦ διαμάχεσθαι Ἀθηναίοις, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἰατρόν, ἢ ὡς διακονήσοντα[1] καὶ πρὸς χάριν ὁμιλήσοντα;[2] τἀληθῆ μοι εἰπέ, ὦ Καλλίκλεις· δίκαιος[3] γὰρ εἶ, ὥσπερ ἤρξω παρρησιάζεσθαι πρὸς ἐμέ, διατελεῖν ἃ νοεῖς λέγων· καὶ νῦν εὖ καὶ γενναίως εἰπέ.

ΚΑΛ. Λέγω τοίνυν ὡς διακονήσοντα.[4] B

ΣΩ. Κολακεύσοντα[5] ἄρα με, ὦ γενναιότατε, παρακαλεῖς.

ΚΑΛ. Εἰ[6] σοι Μυσόν γε ἥδιον καλεῖν, ὦ Σώκρατες·

θρον, διότι τὰ δύο εἴδη ταύτης καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡρίσθησαν καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις ὁρίζονται.

1. Ἡ σύνταξις αὕτη ἀπέκλινεν ἀπὸ τῆς προηγούμενης, διότι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἢ τὴν τοῦ καταχαρίζεσθαι. Πρὸς μεταβολὴν τῆς συντάξεως κατὰ τὸν Cron συνεβάλετο τὸ προηγούμενον ὡς ἰατρόν. Ἐνταῦθα ὁ Ὀλυμπιόδωρος ταρατηρεῖ· «Φησίν, ὅτι βούλει με διάκονον εἶναι Ἀθηναίων καὶ πρὸς χάριν λέγειν, ὅ ἐστι, κόλακα εἶναι.»

2. Τοῦτο συνήθως ἔπραττον οἱ ῥήτορες τῆς ἐποχῆς, Ξενοφ. ἐν Ἀπομν. IV, 4. «Ὅτε τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφὴν ἔφευγε, τῶν ἄλλων εἰωθότων ἐν τοῖς δικαστηρίοις πρὸς χάριν τε τοῖς δικασταῖς διαλέγεσθαι καὶ κολακεύειν—ἐκεῖνος οὐδὲν ἠθέλησε τῶν εἰωθότων—ποιῆσαι.»

3. Ἐπειδὴ οἱ ἀρχαῖοι ἀγαπῶσι τὴν προσωπικὴν σύνταξιν, λέγουσι συχνάκις δίκαιος, ἀντὶ νὰ εἴπωσι δίκαιον, ὡς ἐνταῦθα.

4. Τὸ πλῆρες ἤθελεν εἶναι, ὅτι παρακαλῶ ὡς διακονήσοντα. Ἡ πρώτη θεραπεία εἶναι μὲν ἠθική, ἀλλὰ πλήρης κινδύνων ὡς αὐτὸς ὁ Σωκράτης ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ ὁμολογεῖ, 31, Ε. «Οὐ γάρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.»

5. Ἡ κολακεία ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν γενναιότητα. Ὁ Heindorf ἐνόμιζεν, ὅτι πρὸ τῆς μετοχῆς ὑπῆρχεν ὡς, ὅπερ ἐξέπεσε τοῦ κειμένου.

6. Τὸ χωρίον τοῦτο πρὸ πολλοῦ ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσιν οἱ κριτικοί, ἐξ ὧν ὁ Cornarius ἐνώρθου εἰς, Εἰ μή σοι Μυσῶν γίγνεσθαι ἥδιον λείαν, ὁ δὲ Routh εἰς, Εἰ μή σοι Μυσῶν γε ἥδιον εἶναι λείαν. Ἡ τελευταία διόρθωσις ἤρεσεν εἴς τινας κριτικούς. Διότι ὑπῆρχε παροιμία κατὰ τὸν Σουΐδαν. «Μυσῶν λεία· παροιμία ἐπὶ τῶν κακῶς διαρπαζομένων. Οἱ γὰρ περίοικοι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τοὺς Μυσοὺς ἐληΐζοντο.» Καὶ ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡς[1] εἰ μὴ ταῦτά γε ποιήσεις—[2]

ΣΩ. Μὴ εἴπῃς ὃ πολλάκις εἴρηκας, ὅτι ἀποκτενεῖ με ὁ βουλόμενος, ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω, ὅτι πονηρός γε ὢν ἀγαθὸν ὄνταμηδ' ὅτι ἀφαιρήσεταί ἐάν τι ἔχω,[3] ἵνα μὴ αὖ ἐγὼ εἴπω ὅτι ἀλλ' ἀφελόμενος οὐχ ἕξει ὅτι χρήσεται αὐτοῖς, ἀλλ' ὥσπερ με ἀδίκως ἀφείλετο, οὕτω καὶ λαβὼν ἀδίκως χρήσεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ δὲ αἰσχρῶς, κακῶς.

C

LXXVII. ΚΑΛ. Ὡς[4] μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πιστεύειν μηδ' ἂν ἓν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν[5] ἐκποδὼν καὶ οὐκ ἂν εἰσαχθεὶς[6] εἰς δικαστήριον ὑπὸ[7] πάνυ ἴσως μοχθηροῦ ἀνθρώπου καὶ φαύλου!

'Αριστοτέλης λέγει περὶ τῆς παροιμίας ἐν 'Ρητορ. I, 16. «Καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελθόντας.. ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν τούτους Μυσῶν λείαν». 'Η διόρθωσις ὅμως εἶναι περιττή, διότι ἄνευ ταύτης τὸ χωρίον παρέχει ἔννοιαν μᾶλλον ἁρμόζουσαν τῇ συνεχείᾳ τοῦ λόγου. Λείπει μὲν ἡ ἀπόδοσις, ἀλλ' αὕτη ἐκ τοῦ νοήματος δύναται νὰ συμπληρωθῇ. Τὴν ἔννοιαν δίδει ὁ 'Ολυμπιόδωρος λέγων· «Οὕτω καὶ ἐνταῦθα· εἴτε κόλακα θέλει εἰπεῖν τὸν τοιοῦτον εἴτε διάκονον εἴτε ὑντιανοῦν, δεῖ, φησὶν ὁ Καλλικλῆς, τοιοῦτον, εἶναι περὶ τὴν πόλιν.» 'Οπωσδήποτε ἡ ἔννοια εἶναι· ὡς πρὸς τὸ ὄνομα ἀδιαφορῶ, ἄν τε κόλαξ ὀνομασθῇς ἄν τε καὶ διὰ τοῦ χειρίστου ὀνόματος τοῦ Μυσοῦ, πρέπει ὅμως νὰ πράξῃς οὕτω, διότι.. Τοῦτο λέγει ὁ Καλλικλῆς, διότι ὁ Σωκράτης τὸ διακονήσοντα ἀντικατέστησε διὰ τοῦ κολακεύσοντα.

1. Τὸ ὡς ἐνταῦθα ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν.

2. 'Η ἀπόδοσις ἀποσιωπᾶται, ἵνα νοηθῇ φοβερώτερα ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος ἢ ἵνα μὴ εἴπῃ ἀπαίσιόν τι.

3. Ὡς γνωστόν, ὁ Σωκράτης ἦτο εἰς ἄκρον πένης.

4. Τὸ ὡς ἐνταῦθα ἐτέθη ἐπὶ θαυμασμοῦ, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 490, Ε. «Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες!»

5. 'Η μετοχὴ εἶναι ὑποθετική, ὡσεὶ ᾤκεις. 'Ο μὲν Cron ἑρμηνεύει, ὅτι ὁ Σωκράτης φαίνεται πιστεύων, ὡσεὶ ᾤκει μακρὰν ἢ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ὁ δὲ Jahn μακρὰν τῶν 'Αθηνῶν, ὅπερ πιθανώτερον. 'Ενταῦθα ὑπῆρχον οὕτω πολλοὶ συκοφάνται καὶ φιλόδικοι, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ πίστιν, ὅτι δὲν θὰ ὑποστῇ ἀπευκταῖόν τι.

6. Κατὰ τὸν Cron ὁ ἂν μετὰ τοῦ ἀορίστου ἐνταῦθα προσπελάζει τὴν σημασίαν τοῦ μέλλοντος, ὡς καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. 'Ανεβάσ. 1, 1, 10. «Αἰτεῖ εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτως περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστατιωτῶν.»

7. 'Απὸ τῆς λέξεως ταύτης μέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΩ. Ἀνόητος ἄρα εἰμί,[1] ὦ Καλλίκλεις, ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ οἴομαι ἐν τῇδε τῇ πόλει ὀντινοῦν ἄν, ὅ τι τύχοι, τοῦτο παθεῖν[2]. τόδε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι, ἐάνπερ εἰσίω εἰς δικαστήριον περὶ τούτων τινὸς D κινδυνεύων[3] ὧν σὺ λέγεις, πονηρός τίς με ἔσται ὁ εἰσάγων· οὐδεὶς γὰρ ἂν χρηστὸς μὴ ἀδικοῦντ' ἄνθρωπον εἰσαγάγοι· καὶ οὐδέν γε ἄτοπον[4] εἰ ἀποθάνοιμι.[5] βούλει σοι εἶπω δι' ὅ τι ταῦτα προσδοκῶ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἶμαι μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων, ἵνα μὴ εἴπω μόνος, ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῇ τέχνῃ[6] καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ μόνος τῶν νῦν· ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὓς λέγω E

χρι τῆς καὶ φαύλου ὁ Deuschle ἐθεώρησε νόθον τὸ χωρίον· διότι τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους μομφὴν ποιεῖ ἀσθενεστέραν καὶ διότι ὁ φιλόσοφος ἀποκρίνεται· τόδε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι... πονηρός τίς με ἔσται ὁ εἰσάγων. Κατὰ τῆς ἀθετήσεως ἐνίσταται ὁ Keck λέγων, ὅτι οὐδεμία μομφὴ κατὰ τοῦ Σωκράτους ὑπάρχει. Πιθανώτερον ὅμως λέγει ὁ Cron, ὅτι ἡ ἀθετουμένη φράσις τὴν μομφὴν τῆς ἀνοίας ποιεῖ ἰσχυροτέραν, ὡς σκέπτεται ὁ Καλλικλῆς, διότι ὑπὸ τοιούτου ἀνθρώπου θέλει εἰσαχθῆ εἰς τὸ δικαστήριον. Ὡς πρὸς τὸν δεύτερον λόγον τῆς ἀθετήσεως ὁ Keck παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀπόκρισις τοῦ Σωκράτους ἐνισχύει τὴν κρίσιν τοῦ Καλλικλέους περὶ τῆς μοχθηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Οὐχὶ ἴσως, ἀλλὰ βεβαίως οὗτος θὰ ἦναι πονηρός. Κατὰ τὸν Cron ὅμως ἡ ἀπόκρισις τοῦ Σωκράτους δὲν εἶναι ἐνίσχυσις τῶν λόγων τοῦ Καλλικλέους, ἀλλὰ τῶν πρὸ ὀλίγου εἰρημένων ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου· ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω, ὅτι πονηρός γε ὢν ἀγαθὸν ὄντα.

1. Μετεχειρίσθη τὸν ἐνεστῶτα τῆς ὁριστικῆς καὶ οὐχὶ εὐκτικὴν μετὰ τοῦ ἂν ἀποβλέπων οὐχὶ εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, ἀλλ' εἰς τὸν λόγον τοῦ Καλλικλέους.

2. Ὁ Πλατωνικὸς Σωκράτης γινώσκει ἀκριβῶς τὴν ποιότητα τῆς αὐτοῦ πόλεως ἐν Μένωνι 94. Ε. «Ὡς ἴσως μὲν καὶ ἐν ἄλλῃ πόλει ῥᾴδιόν ἐστι κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους ἢ εὖ, ἐν τῇδε δὲ καὶ πάνυ.»

3. Οἱ Ἀττικοὶ συγγραφεῖς συχνάκις μεταχειρίζονται τὸ κινδυνεύειν ἐπὶ τῶν κατηγορουμένων ἐν τῷ δικαστηρίῳ

4. Τὸ ῥῆμα τῆς ἀποδόσεως λείπει, ἂν εἴη.

5. Τὸ ἀποθνήσκειν οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται καὶ ἐπὶ βιαίου θανάτου.

6. Τὴν πολιτικήν, ὡς ἐνόει ταύτην ὁ Σωκράτης. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐποχῇ, ὅτε τὰ πάντα ἐγένοντο διδακτά, καὶ ἡ πολιτικὴ ἤρξατο τέχνη ἀναδεικνυομένη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑκάστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον,[1] καὶ οὐκ ἐθέλων ποιεῖν ἃ σὺ νῦν παραινεῖς, τὰ κομψὰ[2] ταῦτα, οὐχ ἕξω ὅ τι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ. ὁ αὐτὸς δέ μοι ἥκει[3] λόγος, ὃν περ πρὸς Πῶλον ἔλεγον[4]· κρινοῦμαι[5] γὰρ ὡς ἐν παιδίοις ἰατρὸς ἂν κρίνοιτο κατηγοροῦντος ὀψοποιοῦ. σκόπει γάρ, τί ἂν ἀπολογοῖτο ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθείς,[6] εἰ αὐτοῦ κατηγοροῖ τις λέγων ὅτι Ὦ παῖδες πολλὰ ὑμᾶς καὶ κακὰ ὧδε εἴργασται ἀνὴρ[7] καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς νεωτάτους[8] ὑμῶν διαφθείρει τέμνων τε καὶ κάων, καὶ
522 ἰσχναίνων καὶ πνίγων ἀπορεῖν[9] ποιεῖ, πικρότατα πόματα διδοὺς καὶ πεινῆν καὶ δειψῆν ἀναγκάζων, οὐχ[10] ὥσπερ ἐγὼ πολλὰ καὶ

1. Διὰ τῆς ἐπαναλήψεως ταύτης ὁ Σωκράτης θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν δύο τρόπων τῆς πολιτικῆς. Ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, 30, Ε, ὁ Σωκράτης παραβάλλει ἑαυτὸν πρὸς μύωπα, τοὺς δὲ Ἀθηναίους πρὸς ἵππον νωθρόν, ὃν ἐγείρει ὁ φιλόσοφος.

2. Ὁ φιλόσοφος μεταχειρίζεται τὸ ἐπίθετον τοῦτο, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ τῆς ῥητορικῆς εἶναι κομψά· διότι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Καλλικλῆς ἔλεγε πρὸς τὸν Σωκράτη, 486, C. «Ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφείς, εἴτε λῆρήματα χρὴ φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας.»

3. Συνηθέστερον λέγεται ἔρχεται ἢ ἐπέρχεταί τι ὡς 485, Ε. «Καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν.»

4. Περὶ τούτου ὅρα 464, D.

5. Ὁ μέσος μέλλων ἐνταῦθα ἔχει παθητικὴν σημασίαν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὕρομεν τὸ ἀδικήσεται, 485, D.

6. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας μετεχειρίσθη καὶ ὁ Καλλικλῆς τὸ ῥῆμα, διὰ δὲ τῆς χρήσεως τοῦ αὐτοῦ ῥήματος θέλει ὁ Σωκράτης νὰ ὑπομνήσῃ τὰ ἐκεῖ εἰρημένα, 486, Α. «Νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι.»

7. Ἐνταῦθα παρῳδεῖ τὴν δίκην τοῦ Σωκράτους.

8. Δὲν λέγει νέους, διότι ἐνταῦθα οἱ δικασταὶ ὑποτίθενται παῖδες.

9. Ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους ἔφερεν ἀπορίας, Πλάτ. ἐν Μένων. 79 Ε «ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτός τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν.» Λέγει πικρότατα, διότι οἱ παῖδες ἀγαπῶσι τὰ γλυκέα.

10. Εἶναι βραχυλογία, ἐν ᾗ λείπει τὸ ῥῆμα, ὅπερ ἀπαιτεῖ τὴν ἄρνησιν. Ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ οὐκ εὐωχῶν ὑμᾶς, ὥσπερ ἐγὼ εὐώχουν, ὡς ἐν Συμποσ. 197. Ε. καὶ Ἐπιστολ. VII, 333, Α.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἡδέα καὶ παντοδαπὰ εὐώχουν ὑμᾶς· τί ἂν οἴει ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθέντα[1] ἰατρὸν ἔχειν εἰπεῖν; ἢ εἰ εἶποι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὦ παῖδες, ὑγιεινῶς,[2] ὁπόσον οἴει ἂν ἀναβοῆσαι[3] τοὺς τοιούτους δικαστάς; οὐ μέγα;

ΚΑΛ. Ἴσως· οἴεσθαί γε χρή.[4]

ΣΩ. Οὐκοῦν οἴει ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ[5] ἂν αὐτὸν ἔχεσθαι, ὅ τι χρὴ εἰπεῖν; B

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

LXXVIII. ΣΩ. Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἂν εἰσελθὼν εἰς δικαστήριον. οὔτε[6] γὰρ ἡδονὰς ἃς ἐκπεπόρικα ἔξω αὐτοῖς λέγειν, ἃς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας νομίζουσιν, ἐγὼ δὲ[7] οὔτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ οὔτε οἷς πορίζεται· ἐάν τέ τίς με ἢ νεωτέρους[8] φῇ διαφθείρειν ἀπορεῖν ποιοῦντα, ἢ τοὺς πρεσβυ-

1. Ἐν τῷ Μεγάλῳ ἐτυμολογικῷ ἀναγινώσκεται· «Ἀπειλημμένοι· συνειλημμένοι, συγκεκλεισμένοι, κεκρατημένοι.» Τί νομίζεις, ὅτι, ἂν ὁ ἰατρὸς συγκλεισθῇ ἐν ταύτῃ τῇ δυστυχίᾳ, δύναται νὰ εἴπῃ;

2. Δηλαδὴ χάριν τῆς ὑμετέρας ὑγείας. Ἀντὶ τοῦ ἑπομένου ὁπόσον περιέμενέ τις ὁπόσον.

3. Τὸ ἀναβοᾶν εἶναι σημεῖον ἀποδοκιμασίας. Τοῦτο τυχνάκις ἐγένετο ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Σωκράτους καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ ἀπολογούμενος φιλόσοφος ἠναγκάζετο νὰ παρακαλῇ τοὺς δημοκρατικοὺς δικαστάς, ὅπως μὴ θορυβῶσιν. Ὅρα Ἀπολογ. 30. C.

4. Ἐπειδὴ ὁ θόρυβος τοιούτων ἀνθρώπων πρὸς ἔνδειξιν ἀποδοκιμασίας δὲν ἀντίκειται πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Καλλικλέους, ὁ πολιτικὸς ὁμολογεῖ τοῦτο. Διότι οὗτος δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ποιότητα τῶν κριτῶν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα.

5. Τὸ ἔχεσθαι οὐχὶ σπανίως συντάσσεται μετὰ τῆς ἐν καὶ δοτικῆς, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. III, 395, D. «Γυναῖκα—ἐν ξυμφοραῖς τε καὶ πένθεσι καὶ θρήνοις ἐχομένην.» καὶ Ἡρόδοτ. IX, 98. «Ἐν ἀπορίῃ εἶχοντο ὅ τι ποιέωσι»

6. Ἐν ᾧ προηγεῖται τὸ οὔτε, ἕπεται τὸ τέ, ἐν τῇ φράσει ἐάν τέ τίς με .... Ἡ τοιαύτη ὅμως σύνταξις εὑρηται καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν Ἀπολογ. 26, C. «Ἡ παντάπασί με φῂς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεοὺς τούς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν.» Παράβαλλ. καὶ Συμποσ. 223, C.

7. Ἂν καὶ ἡ πρότασις αὕτη συνδέεται διὰ τοῦ δὲ μετὰ τῆς προηγουμένης ἀναφορικῆς, ὅμως εἶναι ὅλως ἀνεξάρτητος ταύτης.

8. Οὐχὶ ἀπιθάνως ὁ Hirschig προστίθησι τὸ ἄρθρον, τούς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέρους κακηγορείν[1] λέγοντα πικρούς[2] λόγους ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ,
C οὔτε τὸ ἀληθὲς ἔξω εἰπεῖν, ὅτι δικαίως πάντα ταῦτα ἐγὼ λέγω, καὶ πράττω τὸ ὑμέτερον[3] δὴ τοῦτο, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε ἄλλο οὐδέν· ὥστε ἴσως, ὅτι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι.

ΚΑΛ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ Σώκρατες, καλῶς ἔχειν ἄνθρωπος ἐν πόλει οὕτω διακειμενος καὶ[4] ἀδύνατος ὢν ἑαυτῷ βοηθεῖν;

ΣΩ. Εἰ ἐκεῖνό[5] γε ἐν αὐτῷ ὑπάρχοι, ὦ Καλλίκλεις, ὃ σὺ πολλάκις ὡμολόγησας· εἰ βεβοηθηκὼς εἴη αὐτῷ, μήτε περὶ ἀνθρώπους
D μήτε περὶ θεοὺς ἄδικον μηδὲν μήτε εἰρηκὼς μήτε εἰργασμένος· αὕτη[6] γάρ τις βοήθεια ἑαυτῷ πολλάκις ἡμῖν ὡμολόγηται κρατίστη εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἐμέ τις ἐξελέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἄλλῳ βοηθεῖν, αἰσχυνοίμην ἂν καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις ἐξελεγχόμενος καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, καὶ εἰ

1. Ὁ φιλόσοφος ἐπίστευεν, ὅτι ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ θείου, ὅπως ὀνειδίζῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἐν Ἀπολογ. 30, Ε. «Δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προστεθεικέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι.»

2. Λέγει τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὰ πικρότατα πόματα διδούς.

3. Ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένον, τὸ σὸν σπεύδειν ἐν 455 C. Τοῦτο ὁ Πλάτων σαφέστερον ἀναπτύσσει ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 31 Α. «Οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων ἠμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τοσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν ἀεί, ἰδίᾳ ἑκάστῳ προσιόντα ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον, πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς.»

4. Συντακτικῶς φαίνεται, ὅτι ὁ καὶ προσθέτει νέαν ἰδέαν, ἐν ᾧ κατ' ἔννοιαν εἶναι μόνον ἐπεξήγησις τοῦ οὕτω διακείμενος. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τοῦ ὥστε.

5. Ἐκεῖνο εἶναι τὸ δηλούμενον διὰ τῆς ἑπομένης προτάσεως. Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι ὑπάρχει, ἀλλὰ προτιμητέα ἡ εὐκτική, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑπομένη ἐπεξήγησις βεβοηθηκὼς εἴη. Τὴν ἀπόδοσιν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως.

6. Ὁ Deuschle ἔγραψε τοιαύτη τις καὶ ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ Keck. Ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Cron παρατηρεῖ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη πρὸς μεταβολήν· διότι ἡ ἀντωνυμία αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμένην φράσιν, μήτε εἰργασμένος. Δὲν μετεχειρίσθη τὸ ἄρθρον, ἀλλὰ τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν, ἵνα μετριάσῃ τὸν κατηγορηματικὸν τόνον τῆς ἐκφράσεως αὐτοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διά ταύτην τὴν ἀδυναμίαν[1] ἀποθνήσκοιμι, ἀγανακτοίην ἄν· εἰ δὲ κολακικῆς ῥητορικῆς ἐνδεὴς τελευτῴην ἔγωγε,[2] εὖ οἶδα ὅτι ῥᾳδίως ἴδοις ἄν με φέροντα τὸν θάνατον[3]. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπασιν ἀλόγιστός τε[4] καὶ ἀνανδρός ἐστι, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Ἅιδου ἀφικέσθαι πάντων ἔσχατον κακῶν ἐστιν. εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγώ, ὡς τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγον[5] λέξαι. E

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐπείπερ γε καὶ τἆλλα ἐπέρανας, καὶ τοῦτο πέρανον.

LXXIX. ΣΩ. Ἄκουε δή, φασί,[6] μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἡγήσει μῦθον, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼ δὲ λόγον·[7] ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα 523

1. Κατ' ἔννοιαν προσεγγίζει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀδικίαν. Διότι τὸ αἰσχρὸν κεῖται οὐχὶ ἐν τῇ ἐξελέγξει ἐνώπιον πολλῶν ἢ ὀλίγων ἀνθρωπων, ἀλλ' ἐν τῷ πράγματι αὐτῷ, δηλ. ὄντως ὁ Σωκράτης ἠδίκησεν.

2. Τὴν γνώμην ταύτην ὁ φιλόσοφος εἶχε μέχρι θανάτου, ὡς λέγει ὁ Πλάτων ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ 38 E «Οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱροῦμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν.»

3. Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ Κρίτων λέγει πρὸς τὸν Σωκράτη. «Καὶ πολλάκις μὲν δή σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα ἐν τῇ νυνὶ παρεστώσῃ ξυμφορᾷ, ὡς ῥᾳδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις.» Κρίτων 43. B.

4. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἄλογος, ἥτις δικαίως ὑπὸ τῶν κριτικῶν ἀποδοκιμάζεται, ὡς δεικνύουσιν ἀνάλογα χωρία, Πλάτων ἐν Ἀπολογίᾳ, 36, C. «Πολλὴ μέντ' ἄν με φιλοψυχία ἔχοι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι.» Δημοσθ. κατὰ Μειδ. 36 «Τίς οὕτως ἀλόγιστος ἢ τίς οὕτως ἀθλιός ἐστιν, ὅστις ἑκὼν ἄν μίαν δραχμὴν ἐθελήσειεν ἀναλῶσαι;»

5. Ἡ λέξις λόγος ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἔχει πολλὰς σημασίας· ἐνταῦθα σημαίνει ἱστορίαν ἢ διήγησιν, ἥτις εἶναί τι ἀληθέστερον τοῦ μύθου. Ἐντεῦθεν λογογράφοι ἐλέγοντο, ὅσοι ἐκ τῶν μύθων ἐπειρῶντο νὰ ἐξαγάγωσι ἱστορικὰ γεγονότα.

6. Μετεχειρίσθη τὸ φασί, διότι τὸ ἄκουε ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως περιέπεσεν εἰς παροιμίαν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς εἰς τὸ ἑπόμενον χωρίον τοῦ Τιμαίου. «Τοῦτο παροιμιῶδές ἐστιν ἐφ' ὧν ἐκκαλέσασθαι βουλόμεθα τὸν ἀκούοντα, ἴσον ὂν τῷ, Δέχου δὴ τὰ ἄξια ἀκοῆς.» Παραβαλ. καὶ Πλάτ. ἐν Τιμ. 20. D. «Ἄκουε δή, ὦ Σώκρατες, λόγου μάλα μὲν ἀτόπου, παντάπασί γε μὴν ἀληθοῦς.»

7. Κατὰ τὴν εἰρημένην σημασίαν ὁ λόγος ἀντιτίθεται πρὸς τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σοι λέξω ἃ μέλλω λέγειν. ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει,[1] διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον.[2] ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου,[3] καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως
B τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον[4] καλοῦσιν, ἰέναι. τούτων δὲ δικασταὶ[5] ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ[6] τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ μέλλοιεν τελευτᾶν. κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο.[7] ὅ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ[8] ἐκ

μῦθον ἐν Φαίδωνι 61 B «ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν δέοι . . ποιεῖν μύθους, ἀλλ' οὐ λόγους». Περὶ τῆς χρήσεως τῶν μύθων ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις εἴπομεν τὰ δέοντα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, σελ. 38.

1. Ὁ φιλόσοφος ἔχει ὑπ' ὄψει τὸ ὁμηρικὸν χωρίον Ἰλιάδ. Ο, 187, ἔνθα ὁ Ποσειδῶν λέγει·

Τρεῖς γάρ τ' ἐκ Κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοί, οὓς τέκετο Ῥέα,
Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ' Ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάσσων.
τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς·
Ἦτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
παλλομένων, Ἀΐδης δ' ἔλαχε ζόφον ἠερόεντα,
Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν,
γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς Ὄλυμπος.

2. Διὰ τοῦ ῥήματος τούτου θέλει ὁ φιλόσοφος νὰ καλύψῃ τὴν ἐχθρικὴν σχέσιν τῶν υἱῶν τοῦ Κρόνου πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν.

3. Δηλαδὴ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κρόνου· διότι οἱ ἀρχαῖοι τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἔπλαττον ἀνθρωποφυεῖς κατά τε τὸν πολιτικὸν καὶ ἰδιωτικὸν βίον.

4. Κατὰ τὸν Ὅμηρον Ἰλιάδ. Θ, 13 καὶ 478 Τάρταρος εἶναι τὸ δεσμωτήριον μόνον τῶν Τιτάνων. Ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου θεωρεῖται ὡς δεσμωτήριον πάντων τῶν ἀδίκων.

5. Ἡ παράστασις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐδικάζοντο πρὶν καταβῶσιν εἰς τὸν Ἅδην, εὑρίσκεται τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πλατωνικῷ τούτῳ μύθῳ.

6. Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παλαιὰν ἀρχὴν τοῦ Κρόνου, ὡς ἐξηγεῖται διὰ τῆς φράσεως, τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος. Δύναται ὅμως νὰ συνταχθῇ καὶ μετὰ τῆς ἑπομένης μετοχῆς, δηλ. ὅτε ἔτι νεωστὶ εἶχε.

7. Παρατήρησον τὴν ὠφέλειαν καὶ διαύγειαν τῶν Πλατωνικῶν μύθων. Ὅρα καὶ Εἰσαγωγῇ σελ. 39.

8. Τίνας ἐννοεῖ ἐπιμελητάς, μέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία, ὅτι φοιτῷεν σφιν[1] ἄν- C
θρωποι ἑκατέρωσε[2] ἀνάξιοι. εἶπεν οὖν ὁ Ζεύς· ἀλλ' ἐγώ, ἔφη,[3] παύσω
τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται. ἀμπε-
χόμενοι[4] γάρ, ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται[5].
πολλοὶ οὖν, ἦ δ' ὅς, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώ-
ματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καί, ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ,
ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες,[6] μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βε-
βιώκασιν· οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τούτων ἐκπλήττονται,[7] καὶ D
ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐ-
τῶν ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι.[8]
ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν[9] γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν

νει ἄδηλον. Παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ πρὸ τῆς φράσεως ἐκ μακάρων ὑπάρχει τὸ ἄρθρον οἱ, ὅπερ ὁ μὲν Heindorf δέχεται, ὁ δὲ Stallbaum ἀποκρούει.

1. Ὁ Πλάτων οὐχὶ δυσκόλως μεταχειρίζεται ποιητικὰς λέξεις.

2. Δηλαδὴ καὶ εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων καὶ εἰς τὸν Τάρταρον. Καὶ οἱ κολαζόμενοι ἐδικάζοντο ἀδίκως καὶ οἱ ἀμειβόμενοι οὐχὶ δικαίως, διότι ζῶντες ἐδίκαζον ζῶντας.

3. Τὰ ἔφη ἐνταῦθα κεῖται πλεοναστικῶς, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιστάσει οἱ πλεονασμοὶ εἶναι συνήθεις, ὡς ἐν Χαρμίδ. 164, Ε. «Οὕτω μὲν δὴ ὁ θεὸς προσαγορεύει τοὺς εἰσιόντας—καὶ λέγει πρὸς τὸν ἀεὶ εἰσιόντα οὐκ ἄλλο τι, ἢ σωφρόνει, φησί.»

4. Τὰς σάρκας παραβάλλει πρὸς ἐνδύματα.

5. Διὰ τῶν μικρῶν τούτων προτάσεων ὁ Πλάτων πειρᾶται νὰ ἐπιχύσῃ ἁπλότητα ἐπὶ τοῦ μύθου αὐτοῦ. Ὅτι δὲ αἱ μικραὶ προτάσεις ἐπιχέουσιν ἁπλότητα, μαρτυροῦσι τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη.

6. Ὁ φιλόσοφος ἔχει ὑπ' ὄψει τοὺς ψευδομάρτυρας τῶν ἀττικῶν δικαστηρίων.

7. Βεβαίως τὸ κάλλος, τὸ γένος καὶ ὁ πλοῦτος ἐκπλήσσουσι τοὺς ἔχοντας ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα. Διὰ τοῦ μύθου τούτου ὁ Πλάτων λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ κακίσῃ τὰ ἀττικὰ δικαστήρια.

8. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ψυχὴ πάντοτε δύναται νὰ ἴδῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὰ ὄργανα διακωλύουσιν αὐτήν.

9. Ὁ Πλούταρχος ἀντέγραψε τὴν λέξιν ἐπιπρόσθεσις, ἣν ὁ Cornarius ἤθελε νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὸ κείμενον. Ἀλλὰ δὲν ἔτυχε μιμητῶν, διότι ἡ λέξις συχνάκις εὑρηται παρὰ Πλάτωνι, ὡς ἐν Συμποσ. 213, Α. «Καὶ περιαιρούμενον ἅμα τὰς ταινίας ὡς ἀναδήσοντα, ἐπίπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἔχοντα, οὐ κατιδεῖν τὸν Σωκράτη.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον[1] μὲν οὖν, ἔφη, παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον. νῦν γὰρ προΐσασι.
Ε τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ[2] ὅπως ἂν παύσῃ αὐτῶν.[3] ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων·[4] τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ[5] τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης[6] ἀποθανόντος ἑκάστου, ἔρημον[7] πάντων τῶν συγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον,[8] ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν,[9] ἕ-

Παράβαλλ. καὶ Κριτίαν, 108, C καὶ ἐν Νόμ. 648, C. Σημαίνει δέ, ὅτι γίνεται κώλυμα ἢ ἐμπόδιον.

1. Τοῦτο εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος, ὅπως προληφθῇ τὸ κακόν.

2. Ὁ Προμηθεὺς τοῦ Αἰσχύλου εἰκονίζεται ὡς ἐπαναστάτης κατὰ τῆς τυραννίας τοῦ Διός. Οὗτος εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τῆς θείας πιέσεως. Ὁ Πλατωνικὸς ὅμως Προμηθεὺς ὑπακούει εἰς τὴν βούλησιν τοῦ Διός. Φαίνεται δ', ὅτι τὴν παῦσιν τῆς προγνώσεως τοῦ θανάτου ἔλαβε παρὰ τοῦ τραγικοῦ ἐν Προμηθ. 248.

Πρ. Θνητοὺς ἔπαυσα μὴ προδέρκεσθαι μόρον.
Χορ. Τὸ ποῖον εὑρὼν τῆσδε φάρμακον νόσου;
Πρ. Τυφλὰς ἐν αὐτοῖς ἐλπίδας κατῴκισα.
Χορ. Μέγ' ὠφέλημα τοῦτ' ἐδωρήσω βροτοῖς.

3. Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τοῦτο, ὡς καὶ Ἀπολογ. 17, B. «Τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀνασχυντότατον εἶναι.»

4. Τοῦ κάλλους, γένους, καὶ πλούτου, δηλ. ἄνευ τούτων.

5. Ταῦτα λέγονται ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν, καθ' ἣν ὁ μὲν κριτὴς ἔβλεπε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἤκουε διὰ τῶν ὤτων, οἱ δὲ κρινόμενοι ἤρχοντο πρὸς δίκην περικεκαλυμμένοι τὰ συνήθη ὅπλα τοῦ βίου.

6. Ὁ Stallbaum ἑρμηνεύει εὐθὺς ὡς ἕκαστος ἤθελεν ἀποθάνει καὶ ὁ Kratz τὸ ἐξαίφνης θεωρεῖ ἰσοδύναμον πρὸς τὸ εὐθύς. Νομίζομεν, ὅτι ὁ φιλόσοφος δὲν θέλει νὰ δηλώσῃ τοῦτο, ἀλλὰ λέγει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν προτέραν πρόγνωσιν τοῦ θανάτου, ὡς καὶ νῦν λέγομεν, ὅτι ὁ δεῖνα ἀπέθανεν ἐξαίφνης, δηλ. ἄνευ τῆς ἐκ νόσου προγνώσεως τοῦ θανάτου.

7. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις ἐρήμην καὶ καταλιποῦσαν, διότι τὰ ἐπίθετα ἀναφέρονται εἰς τὴν ψυχήν.

8. Ὃν εἶπεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· ἔθηκε δὲ τὴν ἀντωνυμίαν ἐκεῖνος, ἵνα τὸν κόσμον ἐκεῖνον εἰκονίσῃ ὡς μὴ ἁρμόζοντα εἰς τὴν ψυχήν.

9. Ὁ Μίνως καὶ ὁ Ῥαδάμανθυς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

να[1] δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν·[2] οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, 524
δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι,[3] ἐν τῇ τριόδῳ,[4] ἐξ ἧς φέρετον τὼ ὁδώ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς Τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα[5] δώσω ἐπιδιακρίνειν,[6] ἐὰν ἀπορῇτόν τι τὼ ἑτέρω, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας[7] τοῖς ἀνθρώποις.

LXXX. Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων[8] τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι συμ- B
βαίνειν. ὁ θάνατος[9] τυγχάνει ὤν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' ἀλλήλοιν· ἐπειδὰν δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπ' ἀλλήλοιν, οὐ πολὺ ἧττον

ἦσαν ἀδελφοί· λέγονται δὲ κατα-
γόμενοι ἐκ τῆς Ἀσίας, διότι ἡ μήτηρ αὐτῶν Εὐρώπη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Φοίνικος Κάδμου, Ἰλιάδ. Ξ, 321. «Φοίνικος κούρης τηλεκλειτοῖο, ἣ τέκε μοι Μίνων τε καὶ ἀντίθεον Ῥαδάμανθυν.» Ὅτι δὲ ὁ Μίνως ἐδίκαζεν ἐν Ἅδου, γινώσκει ἤδη ὁ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσ. Λ. 568. «Ἔνθ' ἦτοι Μίνωα ἴδον, Διὸς ἀγλαὸν υἱόν, χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν, ἥμενον.»

1. Φαίνεται, ὅτι οἱ τὸν μῦθον ποιήσαντες ἀπεῖδον εἰς τὴν περιοχὴν ἑκάστης ἠπείρου.

2. Τοῦ γένους τοῦ Αἰακοῦ μνημονεύει ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδ. Φ. 187.

3. Ὁ Πλάτων διαφωνεῖ πρὸς τὸν Ὅμηρον· κατὰ μὲν τὸν φιλόσοφον ὁ λειμὼν ὑπάρχει πρὸ τοῦ Ἅδου, ἐν ᾧ ὁ ποιητὴς φαίνεται θέτων αὐτὸν ἐν ὅλῳ τῷ Ἅδῃ, Ὀδυσσ. Ω, 13. «Αἶψα δ' ἴκοντο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.»

4. Εἶναι ἐπιξηγηματικὴ παράθεσις τοῦ προηγουμένου.

5. Πρεσβεῖον ὀνομάζεται ἡ διὰ τὸ γῆρας παρεχομένη τιμή. Οὕτως ὀνομάζεται καὶ τὸ εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν διδόμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς προνόμιον.

6. Ὁ Μίνως ἀπετέλει τὸ ἀνώτερον δικαστήριον, ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ὁ Ἄρειος Πάγος.

7. Δηλαδὴ ἂν οἱ κρινόμενοι θὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὰς νήσους τῶν μακάρων ἢ εἰς τὸν Τάρταρον.

8. Ἐκ τοῦ μύθου, ὃν ὁ φιλόσοφος ἀφηγήθη, πειρᾶται νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα περί τε τῆς οὐσίας τοῦ θανάτου καὶ τῆς μετὰ θάνατον μορφῆς τῆς ψυχῆς

9. Περὶ τοῦ θανάτου ὁ Πλάτων ἐν Φαίδωνι λέγει, 64, C. «Ἆρα μὴ ἄλλο τι (ἡγούμεθα τὸν θάνατον εἶναι) ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγήν; καὶ εἶναι τοῦτο τὸ τεθνάναι, χωρὶς μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶμα γεγονέναι,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἕξιν[1] τὴν αὐτοῦ, ἥνπερ[2] καὶ ὅτε ἔζη ὁ ἄνθρωπος,[3] τό τε σῶμα[4] τὴν φύσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα[5] καὶ τὰ παθήματα ἔνδηλα πάντα. οἷον εἴ τινος μέγα ἦν
C τὸ σῶμα φύσει ἢ τροφῇ ἢ ἀμφότερα[6] ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς μέγας, καὶ εἰ παχύ, παχὺς καὶ ἀποθανόντος, καὶ τἆλλα οὕτως·[7] καὶ εἰ αὖ ἐπετήδευε κομᾶν, κομήτης[8] τούτου καὶ ὁ νεκρός. μαστιγίας[9] αὖ εἴ τις ἦν καὶ ἴχνη εἶχε τῶν πληγῶν οὐλὰς[10] ἐν τῷ σώματι ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμάτων ζῶν,
D καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα ἔχον· κατεαγότα τε

χωρὶς δὲ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι;»

1. Δηλαδὴ τὰς ποιότητας καὶ ἰδιότητας, ἃς εἶχεν ἐν τῷ βίῳ. Τοῦτο ἐξηγεῖ διὰ τοῦ φύσιν, θεραπεύματα καὶ παθήματα.

2. Ἐκ τοῦ ἡγουμένου ῥήματος ἐξάγομεν τὸ εἶχεν.

3. Δηλαδὴ ἐκεῖνος, οὗ ἡ ψυχὴ διελύθη ἀπὸ τοῦ σώματος.

4. Ἐν ᾧ περιέμενέ τις, ἵνα ὁ συγγραφεὺς προσθέσῃ καὶ τὴν ψυχήν, ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πρώτου μέρους μετεβλήθη τὸ δεύτερον, ὅπερ ἐξεφράσθη διὰ τῆς φράσεως, ταὐτόν δήμοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι.

5. Θεραπεύματα εἶναι ἡ μεταβολὴ τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως, ὡς ἡ διὰ τῆς τροφῆς πάχυνσις τοῦ σώματος, παθήματα δὲ ἡ δι' ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως· μεταβολὴ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς, οἷα ἡ γιγνομένη διὰ τῆς μαστιγώσεως.

6. Ὁ Πλάτων καὶ ἀλλαχοῦ ἐν τούτῳ τῷ διαλόγῳ συνέδεσεν αἰτιατικὴν ἐπιρρηματικῶς εἰλημμένην μετὰ δυναμικῶν δοτικῶν, 477, D. «Ἥσχιστον τούτων ἐστὶν ἡ βλάβη ἢ ἀμφότερα.» καὶ ἐν Χαρμίδῃ, 153. D. «Εἴ τινες ἐν αὐτοῖς διαφέροντες ἢ σοφίᾳ ἢ κάλλει ἢ ἀμφότερα ἐγγεγονότες εἶεν.» Τὴν αὐτὴν σύνταξιν δέχονται καὶ τὸ οὐδέτερα καὶ ὁπότερα.

7. Τὰ τοιαῦτα ἔχουσι μεγίστην τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου εἰρημένα ἐν τῷ Λ τῆς Ὀδυσσείας. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι οἱ ἁπλούστεροι τῶν Ἑλλήνων ἔτι καὶ νῦν τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τοῦ μετὰ θάνατον βίου ἔχουσιν. Ταῦτα ἐπικυροῦσιν αὐτοῖς οἱ νεκροφανεῖς.

8. Συνήθως κομῆται ἦσαν οἱ Σπαρτιᾶται, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἕφερον κόμην μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας πλὴν τῶν ἱππέων καὶ ὅσοι ἠγαπων νὰ ἀβρύνωνται. Οἱ δοῦλοι ἐβραχυκόμων καὶ ἐντεῦθεν ἡ φράσις, ἀνδραποδώδης θρίξ

9. Μαστιγίαι συνήθως ἦσαν δοῦλοι, οἵτινες διὰ μαστίγων ἐτιμωροῦντο.

10. Ὁ Εὐστάθιος διαστέλλει τὴν οὐλὴν τῆς ὠτειλῆς οὕτως ἐν Ἰλιάδ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἴ του ἦν μέλη ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τεθνεῶτος ταὐτὰ ταῦτα ἔνδηλα. ἐνὶ δὲ λόγῳ,[1] οἷος εἶναι παρεσκεύαστο τὸ σῶμα D ζῶν, ἔνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἢ πάντα ἢ τὰ πολλὰ ἐπί τινα χρόνον.[2] ταὐτὸν[3] δή μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὦ Καλλίκλεις· ἔνδηλα πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὰν γυμνωθῇ τοῦ σώματος, τά τε τῆς φύσεως καὶ τὰ παθήματα,[4] ἃ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἑκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἄνθρωπος. ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ E μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Ῥαδάμανθυν,[5] ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνου, ἐπιστήσας[6] θεᾶται ἑκάστου τὴν ψυχήν, οὐκ εἰδὼς ὅτου ἐστίν, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως[7] ἐπιλαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν βασιλέως ἢ δυνάστου κατεῖδεν οὐδὲν ὑγιὲς ὂν τῆς ψυ-

Δ, 455. «Διαφέρει δὲ οὐλῆς ὠτειλή, ὅτι ὠτειλὴ μὲν αὐτὸ τὸ τραῦμα, οὐλὴ δὲ τύλος ἢ τύπος θεραπευθέντος τραύματος»

1. Ἐννοεῖται τὸ εἰπεῖν, ὡς λέγομεν καὶ συνελόντι εἰπεῖν.

2. Δὲν ὁρίζει τὸν χρόνον, ὡς καὶ ἐν Φαίδωνι, 80, C. «Ἐπιεικῶς συχνὸν ἐπιμένει χρόνον.»

3. Ὁ Πλάτων συχνάκις ἐκ τοῦ σώματος ἀντλεῖ συμπεράσματα περὶ τῆς ψυχῆς.

4. Καὶ ὅσα ἔλαβε παρὰ τῆς φύσεως καὶ ὅσα συνέβησαν αὐτῷ ἐξ ἐκείνου, περὶ ὃ ἠσχολήθη.

5. Ἐν τῶν χειρογράφων ἔχει τὴν προσθήκην, οἱ δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης παρὰ τὸν Αἰακόν. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ φράσις εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη· διότι τὰ περὶ τοῦ Αἰακοῦ λέγει μετ' ὀλίγον ὁ συγγραφεύς, 526 C.

6. Ὁ Naber ἀντὶ τῆς γραφῆς ἐκείνους ἐπιστήσας ἤθελε νὰ γράψωμεν ἐκεῖνος ἐπιστάς, ὅπως ἐξαγάγῃ τὴν ἔννοιαν, ὅτι δηθὲν ὁ Ῥαδάμανθυς καὶ ὁ Αἰακὸς δὲν ἐκάθηντο, ὡς ὁ Μίνως. Κατὰ τὸν Hirschig τὸ χωρίον δέον νὰ γραφῇ οὕτωσί. Ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Ῥαδάμανθυν, οἱ δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης παρὰ τὸν Αἰακόν, ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνους ἐπιστήσας θεᾶται ἑκάστου τὴν ψυχήν. Ὅτι τὸ χωρίον οὕτω διασκευαζόμενον εἶναι ἁπλούστερον, οὐδεὶς ἀντιλέγει, ἀλλὰ τοιοῦτον δικαίωμα ἐπὶ ἀλλοτρίων ἔργων δὲν ἔχομεν.

7. Λαμβάνει τὸ παράδειγμα ἐκ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἵνα δείξῃ ἴσως, ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς γῆς εὐδαιμονέστατοι ἐν Ἅιδου λαμβάνουσι τὴν χείρονα θέσιν. Ἄλλως ἐμνήσθη τούτου, ὅπως πλαγίως ἀποκριθῇ πρὸς τὸν Πῶλον τὸν μακαρίζοντα τὸν μέγαν βασιλέα, 470, E.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χῆς, ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην[1] καὶ οὐλῶν μεστὴν ὑπὸ ἐπιορ-
525 κιῶν καὶ ἀδικίας[2], ἃ[3] ἑκάστη ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο[4] εἰς τὴν ψυχήν, καὶ πάντα σκολιὰ[5] ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι· καὶ ὑπὸ ἐξουσίας καὶ τρυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀκρατίας[6] τῶν πράξεων ἀσυμμετρίας τε καὶ αἰσχρότητος γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν· ἰδὼν δὲ ἀτίμως[7] ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς,[8] οἷ μέλλει ἐλθοῦσα ἀνατλῆναι τὰ προσήκοντα πάθη.

B LXXXI. Προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ[9] ὄντι ὑπ' ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένῳ ἢ βελτίονι γίγνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι ἢ παραδείγματι[10] τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι, ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πάσχοντα ἃ ἂν πάσχῃ φοβούμενοι βελτίους[11] γίγνωνται. εἰσὶ δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες[12] ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώ-

1. Ἐλέχθη κατ' ἀναλογίαν τοῦ σώματος καὶ ὑπομιμνήσκει τοὺς μαστιγίας.

2. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀρχέλαχος, ὃν ἐμακάριζεν ὁ Πῶλος.

3. Ἀναφέρεται εἰς τὰς μαστιγώσεις καὶ τὰς οὐλάς. Τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσιν ἑκάστη, ὅπερ ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῶν δοκιμωτάτων κριτικῶν. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἑκάστης ἀπορρίπτεται.

4. Ἐξομόργνυμι σημαίνει ἀλείφω τινὰ διά τινος ὕλης, ἐπομένως μολύνω, λερόνω αὐτόν.

5. Εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ προηγούμενον διεστραμμένα, 524, C.

6. Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο ἀκρασίας, τὰ ἄριστα ὅμως χειρόγραφα ἔχουσιν ἀκρατίας.

7. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς μεγάλας τιμάς, ἃς οἱ δυνάσται καὶ οἱ τοιοῦτοι εἶχον ἐν τῷ βίῳ.

8. Δηλαδὴ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Τάρταρον, ὅπου φρουρούμενος ἔμελλε νὰ τιμωρῆται.

9. Ὁ Σωκράτης ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς τιμωρίας, ἐνταῦθα δὲ ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἵνα τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὸν βίον τῆς ψυχῆς βαθύτερον ἐρευνήσῃ. Ἡ τιμωρία ὁρίζεται κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτῆς.

10. Συνήθως ἐφέρετο ἡ γραφὴ παράδειγμά τι· εἰς δοτικὴν ἔτρεψεν ὁ Bekker ἐρειδόμενος ἐπί τινων χειρογράφων. Περὶ τοῦ τοιούτου σκοποῦ τῆς τιμωρίας ὁ Πλάτων λέγει καὶ ἐν Πρωταγόρᾳ 324, B. «Ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται ... ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα.»

11. Μήπως πάθωσι καὶ οὗτοι τὰ αὐτά.

12. Αἱ δύο αὗται μετοχαὶ γραμματικῶς μὲν κεῖνται παραλλήλως,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πων[1] οὗτοι, οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμαρτήματα ἁμάρτωσιν· ὅμως δὲ δι' ἀλ-
γηδόνων καὶ ὀδυνῶν γίγνεται αὐτοῖς ἡ ὠφέλεια καὶ ἐνθάδε[2] καὶ ἐν
Ἅιδου· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι· οἳ δ' ἂν τὰ C
ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι[3] γένων-
ται, ἐκ τούτων τὰ[4] παραδείγματα γίγνεται, καὶ οὗτοι αὐτοὶ μὲν
οὐκέτι ὀνίνανται οὐδέν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες, ἄλλοι δὲ ὀνίνανται οἱ
τούτους ὁρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας[5] τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα
καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παρα-
δείγματα ἀνηρτημένους[6] ἐκεῖ ἐν Ἅιδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ,[7] τοῖς
ἀεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα καὶ νουθετήματα.[8] ὧν D
ἐγώ φημι ἕνα καὶ Ἀρχέλαον ἔσεσθαι,[9] εἰ ἀληθῆ λέγει Πῶλος,[10]
καὶ ἄλλον ὅστις ἂν τοιοῦτος[11] τύραννος ᾖ· οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολ-
λοὺς εἶναι τοὺς[12] τούτων τῶν παραδειγμάτων ἐκ τυράννων καὶ βα-

λογικῶς δὲ τὸ δίκην διδόναι εἶναι αἰτία τοῦ ὠφελεῖσθαι.

1. Ἐπειδὴ τὸ δίκην διδόναι ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τιμωρεῖσθαι, δέχεται τὴν σύνταξιν τῶν παθητικῶν ῥημάτων, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, 472, E.

2. Ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἐν τῷ βίῳ.

3. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους αἱ τιμωρίαι εἶναι ἀνάλογοι τῶν ἀδικημάτων, οἱ δὲ εἰς τὰ μέγιστα περιπεσοντες καθίστανται ἀνίατοι. Ὅμοια ὁ Πλάτων λέγει καὶ ἐν Φαίδωνι, 113, E. «Οἱ δ' ἂν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημάτων.»

4. Ἔθηκε τὸ ἄρθρον διὰ τὴν προηγηθεῖσαν φράσιν, παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι.

5. Τὸ αἴτιον τοῦτο προσδιορίζει τὴν μετοχὴν πάσχοντας.

6. Ἡ εἰκὼν εἴληπται ἐκ τῶν ἀνηρτημένων πινάκων. Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Σωκράτους εἶναι τοιαῦτα, ὥστε οὐδὲν τὸ παράδοξον, ὅτι ἐμιμήθησαν ταῦτα οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες.

7. Εἶναι ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ ἐν Ἅιδου.

8. Τὸ δεύτερον τοῦτο οὐσιαστικὸν δηλοῖ τὸν σκοπὸν τοῦ πρώτου.

9. Διὰ τὰς εἰρημένας ἀδικίας. Ὅρα 470, D—471, D.

10. Ἐπειδὴ ὁ Πῶλος μετὰ ὑπερβολῶν ἀπεικόνισε τὰς ἐγκληματικὰς πράξεις τοῦ Ἀρχελάου, ὁ Σωκράτης ἐκφράζει ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν πράξεων ἐκείνου.

11. Ὁ τόνος τῆς προτάσεως πίπτει ἐπὶ τῆς ἀντωνυμίας τοιοῦτος.

12. Τὰ ἄριστα χειρόγραφα ἔχουσι τὸ ἄρθρον, ὅπερ διατηροῦσιν ὁ Stallbaum, ὁ Bekker καὶ ὁ Ast, ἐν ᾧ κατὰ τὴν κοινὴν παραλείπεται. Ἡ σύνταξις κατὰ τὸν Stallbaum ἔχει οὕτως· οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλούς, τοὺς τούτων τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων[1] γεγονότας· οὗτοι γὰρ διὰ τὴν ἐξουσίαν[2] μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος· βασιλέας
E γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκε τοὺς ἐν Ἅιδου τὸν ἀεὶ χρόνον τιμωρουμένους, Τάνταλον[3] καὶ Σίσυφον[4] καὶ Τιτυόν·[5] Θερσίτην[6] δέ, καὶ εἴ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλαις τιμωρίαις συνεχόμενον ὡς ἀνίατον·[7] οὐ γάρ, οἶμαι, ἐξῆν[8]

παραδειγμάτων, εἶναι γεγονότας ἐκ τυράννων.

1. Καὶ οἱ δημοκρατικοὶ δὲν ἐξαιροῦνται, διότι καὶ οὗτοι ἐξ ἴσου δύνανται νὰ περιπέσωσιν εἰς ἁμαρτήματα, ὡς οἱ τύραννοι.

2. Ἐπειδὴ ὁ Καλλικλῆς καὶ οἱ τοιοῦτοι ἐνόμιζον, ὅτι ὁ πολιτικὸς βίος εἶναι ὁ ἄριστος καὶ ἡ ἐξουσία τὸ πρόβλημα παντὸς ἐλευθέρου ἀνδρός, ὁ φιλόσοφος δεικνύει, ὅτι ἡ εἰς ταύτην ἄγουσα ὁδὸς εἶναι πλήρης ἀδικημάτων.

3. Ὁ Τάνταλος ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς· ἐπειδὴ δὲ ἐπαρθεὶς ἠσέβησε πρὸς τοὺς θεούς, ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτῶν. Διότι καταφλεγόμενος ὑπὸ δίψης δὲν ἠδύνατο νὰ πίῃ, ἐν ᾧ ἦτο ἐν τῷ ὕδατι καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ γευθῇ τῶν ὡραίων καρπῶν, οἵτινες ἐπεκρέμαντο τῆς κεφαλῆς, Ὀδυσσ. Λ, 582.

4. Σίσυφος ὁ υἱὸς τοῦ Αἰόλου καὶ τῆς Ἐναρέτης ἦτο ὁ κτίστης καὶ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου. Οὗτος κατεδικάσθη νὰ κυλίῃ ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου μέγαν λίθον· ἀλλ' ὅτε ἔμελλε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον, ὁ ἀναιδὴς λίθος κατέπιπτεν, Ὀδυσσ. Λ. 395.

5. Ὁ Τιτυὸς ἰδὼν τὴν Λητὼ πορευομένην εἰς τοὺς Δελφοὺς ἠθέλησε νὰ βιάσῃ αὐτήν, ἀλλ' ἐτοξεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἐν τῷ Ταρτάρῳ δύο γῦπες κατεσπάρασσον τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, Ὀδυσσ. Λ, 576.

6. Τεχνηέντως ἔλαβεν ὡς παράδειγμα τὸν ἀθλιώτερον ἰδιώτην, ἵνα ἀντιθέσῃ πρὸς ἐπιφανεστάτους βασιλεῖς.

7. Οὗτος διὰ τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ ἐτιμωρήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, Ἰλιάδ. Β. 211—277.

8. Μετεχειρίσθη τὸ ἐξῆν καὶ οὐχὶ τὸ ἐνῆν, διότι τὰ κωλύματα εἶναι ἐξωτερικά. Τινὲς ἐνόμισαν, ὅτι τὸ ῥῆμα πρέπει νὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς φράσεως ἀνιάτῳ γίγνεσθαι, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν. Ὀρθότερον ὁ Deuschle καὶ ὁ Stallbaum συμπληροῦσι διὰ τῆς φράσεως, τὰ μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνειν. Κατὰ τῆς συμπληρώσεως ταύτης ἀνθίσταται ὁ Münscher λέγων, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπληρώσωμεν ἐκ χωρίου, ὅπερ χωρίζεται ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου διὰ τριῶν προτάσεων. Νομίζομεν, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι λόγος σπουδαῖος· διότι τὰ ἐν τῷ μεταξὺ εἶναι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτῷ· διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν. ἀλλὰ γάρ,[1] ὦ
Καλλίκλεις, ἐκ τῶν δυναμένων εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα πονηροὶ γιγνό- 526
μενοι ἄνθρωποι· οὐδὲν μὴν κωλύει καὶ ἐν τούτοις ἀγαθοὺς ἄνδρας
ἐγγίγνεσθαι, καὶ σφόδρα γε ἄξιον ἄγασθαι τῶν γιγνομένων· χα-
λεπὸν γάρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον ἐν μεγάλῃ
ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον δικαίως διαβιῶναι. ὀλίγοι δὲ γί-
γνονται οἱ τοιοῦτοι· ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε[2] καὶ ἄλλοθι γεγόνασιν, οἶμαι
δὲ καὶ ἔσονται[3] καλοὶ κἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τὴν τοῦ δι- Β
καίως διαχειρίζειν ἃ ἄν τις ἐπιτρέπῃ· εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος
γέγονε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας,[4] Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου·[5]
οἱ δὲ πολλοί, ὦ ἄριστε, κακοὶ γίγνονται τῶν δυναστῶν.[6]

LXXXII. Ὅπερ οὖν ἔλεγον,[7] ἐπειδὰν ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκεῖνος τοι- √
οῦτόν τινα λάβῃ, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν,[8] οὔθ' ὅστις
οὔθ' ὧντινων,[9] ὅτι[10] δὲ πονηρός τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν
εἰς Τάρταρον, ἐπισημηνάμενος[11] ἐάν τε ἰάσιμος ἐᾶν τε ἀνίατος δοκῇ

παρενθετικὴ παραπομπή. Ὁ Münscher συμπληροῖ διὰ τῆς φράσεως συνέχεσθαι μεγάλαις τιμωρίαις. Ἀλλ' ἂν μὴ πλανώμεθα, ἡ τοιαύτη συμπλήρωσις εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ ἐξῆν. Τί σημαίνει· δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς αὐτὸν νὰ συνέχηται εἰς τιμωρίας;

1. Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ λατινικόν. at enim ἢ sed enim.

2. Δηλαδὴ ἐν Ἀθήναις.

3. Περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐποχῆς οὐδὲν λέγει ἤτοι ὁμολογεῖ, ὅτι τοιοῦτος πολιτικὸς δὲν ὑπάρχει.

4. Ὁ Ἀριστείδης δικαίως ἔταξε τοὺς φόρους, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων. Τότε ὄντως ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἀθηναίου πολιτικοῦ ἐγένετο γνωστὴ εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας.

5. Ὁ Σωκράτης, ὡς διαφωνεῖ πρὸς τοὺς περὶ τὸν Γοργίαν κατὰ τὰς ἀρχάς, οὕτω καὶ κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός. Ὡς τοιοῦτον ὁ μὲν Πῶλος θεωρεῖ τὸν Ἀρχέλαον, ὁ δὲ Σωκράτης Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου.

6. Εἶναι γενικὴ τοῦ ὅλου εἰς τὸ οἱ πολλοί. Ὁ Σωκράτης δυνάστας θεωρεῖ καὶ τοὺς ἐν ταῖς δημοκρατίαις ἄρχοντας.

7. Ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἐν ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα 524 Ε.

8. Διότι οἱ ἄνθρωποι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Διὸς ἐγυμνώθησαν τῶν σωμάτων καὶ τῶν τιμῶν.

9. Ἔθηκε τὴν γενικήν, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι εἶναι ἄγνωστον καὶ τὸ γένος.

10. Ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ οἶδε δέ, ὅτι πονηρός τις.

11. Περὶ τούτου ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ, Χ, 614, λέγει· «Δι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

C εἶναι· ὁ δὲ ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὰ προσήκοντα πάσχει. ἐνίοτε δ' ἄλλην[1] εἰσιδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετ' ἀληθείας[2], ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα μέν, ἔγωγέ φημι[3], ὦ Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὑτοῦ πράξαντος[4] καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἡγάσθη τε καὶ ἐς μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. ταὐτὰ ταῦτα καὶ ὁ Αἰακός·[5] ἑκάτερος δὲ τούτων ῥάβδον[6] ἔχων δικάζει· ὁ δὲ Μίνως ἐπισκοπῶν[7] κάθηται, μόνος ἔχων χρυσοῦν σκῆπτρον,[9]

D ὥς φησιν Ὀδυσσεὺς ὁ Ὁμήρου[9] ἰδεῖν αὐτὸν

χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν.[10]

ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι,

καστὰς μεταξὺ δυοῖν χασμάτοιν καθῆσθαι, οὓς ἐπειδὴ δικάσειαν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιάψαντες τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν, τοὺς δὲ ἀδίκους τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὄπισθεν σημεῖα πάντων, ὧν ἔπραξαν.»

1. Δηλαδὴ ψυχήν· ἐκφράζεται δὲ οὕτως, ὡσεὶ προηγεῖτο, τοιούτου τινὸς ψυχὴν λάβῃ.

2. Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ περὶ τῶν δυναστῶν εἰρημένα, 525, Α. «Καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι.»

3. Ἡ φράσις αὕτη ἐλέχθη παρενθετικῶς, ὡς καὶ τὸ οἶμαι.

4. Λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πολυπραγμονεῖν. Ὁ Πλάτων τὸ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν τινὰ καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν ὀνομάζει δικαιοσύνην, Πολιτ. IV, 433, Α. «Καὶ μήν, ὅτι γε τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν δικαιοσύνη ἐστί, καὶ τοῦτο ἄλλων τε πολλῶν ἀκηκόαμεν καὶ αὐτοὶ πολλάκις εἰρήκαμεν.» Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ἐνέργειαν ὑπὲρ ἄλλων. Ὁ Σωκράτης ὄντως τοιοῦτον βίον διῆγεν, ὡς λέγει ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, 33, Α. «Ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτ' ἐγενόμην· εἴ δέ τίς μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα.»

5. Ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα ποιεῖ.

6. Ἐνταῦθα ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν καὶ τὸ σκῆπτρον.

7. Οὗτος, ὡς εἴρηται, ἔχει ἀνωτέραν δικαστικὴν ἀρχήν.

8. Τὸ σκῆπτρον παράγεται ἐκ τοῦ σκήπτεσθαι· ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς χρόνοις ἦτο σύμβολον ἀξιώματος καὶ ἔφερον οἱ ἡγεμόνες, οἱ γέροντες, οἱ κήρυκες (καθ' ὅσον οὗτοι ἀπετέλουν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν), οἱ δικασταί, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ τοιοῦτοι.

9. Ὁ Ὁμηρικὸς Ὀδυσσεύς, οἷον περιέγραψεν ὁ ποιητὴς οὗτος.

10. Ὁ στίχος οὗτος ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς Ὀδυσείας Δ, 569.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην [1]τὴν ψυχήν· χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων,[2] τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν[3] πειράσομαι τῷ ὄντι ὡς ἂν δύνωμαι βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω ἀποθνήσκειν. παρακαλῶ E
δὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ δὴ καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ[4] ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα[5] τοῦτον, ὃν ἐγώ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι, καὶ ὀνειδίζω σοι,[6] ὅτι οὐχ οἷός τ' ἔσει σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν ἡ δίκη σοι ᾖ καὶ ἡ κρίσις ἣν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἀλλὰ ἐλθὼν παρὰ τὸν δικαστὴν τὸν τῆς Αἰγίνης υἱόν, ἐπειδάν σου ἐπιλαβόμενος ἄγῃ, 527
χασμήσει καὶ ἰλιγγιάσεις[7] οὐδὲν ἧττον ἢ ἐγὼ ἐνθάδε σὺ ἐκεῖ, καί σε ἴσως τυπτήσει τις καὶ ἐπὶ κόρρης ἀτίμως[8] καὶ πάντως προπηλακιεῖ.

LXXXIII. Τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι ὥσπερ

1. Μετεχειρίσθη τὸ ἐπίθετον τοῦτο, διότι τὴν ἀδικίαν θεωρεῖ ὡς νόσον τὴν ψυχῆς.

2. Ὁ Deuschle ἐξήλειψε τὴν λέξιν ἀνθρώπων, ὅπερ ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τοῦ Keck, τοῦ Cron καὶ τοῦ Stallbaum. Ἡ φράσις πολλοὶ ἄνθρωποι εὑρηται καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Φαίδωνι 65, Α. Κατὰ τὸν Kratz σημαίνει τοὺς ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαριζομένους, ἐν Συμπ. 216. Ε.

3. Ἔννοεῖ τὸν φιλοσοφικὸν βίον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πολιτικόν, ὃν ἐδήλωσε δ' ἀ τῶν τιμῶν τῶν πολλῶν

4. Λέγει ἀντιπαρακαλῶ, διότι ὁ Καλλικλῆς παρεκάλει τὸν φιλόσοφον ἐπὶ τὸν πολιτικὸν βίον.

5. Ἡ λέξις ἀγὼν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἔχει εὐρυτάτην σημασίαν. Προσηκόντως δὲ ὁ βίος τοῦ φιλοσόφου παραβάλλεται πρὸς ἀγῶνα ἕνεκα τῶν μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων, ὧν τὸ ἆθλον κεῖται ἐν τῷ ἄλλῳ βίῳ.

6. Ἐνταῦθα ὁ φιλόσοφος παρῳδεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ Καλλικλέους εἰρημένα, 486, Α. «Νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅ τι χρήσαιο σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιῴης ἂν καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅ τι εἴποις—τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην.»

7. Ὁ μὲν Καλλικλῆς ἔθηκε τὰ ῥήματα ταῦτα κατ' εὐκτικὴν ἔγκλισιν, ὁ δὲ Σωκράτης κατὰ μέλλοντα τῆς ὁριστικῆς, ἵνα δηλώσῃ τι βεβαιότερον.

8. Τὰ τοιαῦτα δὲν ἠδύνατο νὰ νοηθῶσι γενόμενα ἐν Ἅιδου, ἀλλ' ἐτέθησαν χάριν τῆς πα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γραὸς[1] καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν,[2] καὶ οὐδέν γ' ἂν ἦν θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἴ πῃ ζητοῦντες εἴχομεν αὐτῶν βελτίω καὶ
B ἀληθέστερα εὑρεῖν·[3] νῦν δὲ[4] ὁρᾷς, ὅτι τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί[5] ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σύ τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι, ὡς δεῖ ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅσπερ καὶ ἐκεῖσε[6] φαίνεται συμφέρων. ἀλλ' ἐν τοσούτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχομένων μόνος οὗτος ἠρεμεῖ[7] ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετητέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθὸν ἀλλὰ τὸ εἶναι,[8] καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ·[9] ἐὰν δέ τις κατά τι κακὸς γίγνηται, κολα-

ρῳδίας τῶν λόγων τοῦ Καλλικλέους.

1. Τοῦτο εἶχε περιπέσει εἰς παροιμίαν, ὡς ἐν Πολιτ. I, 350, Ε. «Ἐγὼ δέ σοι ὥσπερ ταῖς γραυσὶ ταῖς τοὺς μύθους λεγούσαις» καὶ ἐν Θεαιτ. 176, Β.

2. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα εἶχεν ἐξασθενήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τὰ περὶ μέλλοντος βίου ἐθεωροῦντο ὡς μῦθοι.

3. Δηλαδὴ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν βελτίω καὶ ἀληθέστερα, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καταφρονῶμεν τούτων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι μεγάλοι νόες ὑπέβαλον εἰς αὐστηρὰν κριτικὴν τὴν ἑκάστοτε καθεστῶσαν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ οἱ κοῦφοι πάντων τῶν αἰώνων τὴν εὐφυΐαν αὐτῶν ἐν τῇ καταφρονήσει τῆς θρησκείας ἠθέλησαν νὰ ἐπιδείξωσιν

4. Ὁ δὲ δηλοῖ ἔντονον ἀντίθεσιν.

5. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ὁ Σωκράτης μεταχειρίζεται οὐχὶ μᾶλλον χάριν εἰρωνείας ἢ ἀποδείξεως, δηλ. εἶχεν ἀνάγκην τῆς σοφίας τῶν σοφιστῶν, ὅπως δείξῃ, ὅτι, ἀφ' οὗ τρεῖς σοφώτατοι ἄνδρες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναιρεσωσι τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους, αὕτη εἶναι ἑδραία.

6. Ὁμαλῶς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἐκεῖ· ὁ ὁποῖος βέβαια καὶ ἐν Ἅιδου εἶναι φανερόν, ὅτι ὠφελεῖ.

7. Ἐνταῦθα σημαίνει· εἶναι ἀμετάβλητος, ἢ ὡς λέγει ὁ Ὀλυμπιόδωρος «Ἀντὶ τοῦ ἀσάλευτος μένει ὑπὸ μηδενὸς ἐλεγχόμενος», ὡς καὶ ἐν Νόμ. X, 891, Α. «Τὰ περὶ νόμους προστάγματα ἐν γράμμασι τεθέντα—πάντως ἠρεμεῖ.»

8. Φαίνεται, ὅτι ἡ φράσις αὕτη εἶχε περιπέσει εἰς παροιμίαν ἀπὸ Αἰσχύλου καὶ ἐφεξῆς, ὅστις περὶ τοῦ Ἀμφιάραω λέγει ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. στίχ. 598. «Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.» Παράβαλλ. καὶ Πολιτ. II, 362, Α. Ἐν Ἀθήναις ἡ φράσις αὕτη ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ἀριστείδην, Πλούτ. ἐν βίῳ Ἀριστείδ. κεφ. 3. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατὰ μίμησιν μετεχειρίζοντο τὴν φράσιν περὶ τοῦ Κάτωνος, Σαλλ. 54. «(Cato) esse quam videri bonus malebat. . »

9. Ὁ Πλάτων ἤθελεν, ἵνα ὁ ποι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στέος ἐστί, καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίγνεσθαι καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην· καὶ πᾶσαν κολακείαν C
καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους, καὶ περὶ πολλούς,[1] φευκτέον,[2] καὶ τῇ ῥητορικῇ οὕτω χρηστέον, ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεί, καὶ τῇ ἄλλῃ πάσῃ πράξει. ἐμοὶ οὖν[3] πειθόμενος ἀκολούθησον ἐνταῦθα,[4] οἱ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ σὸς λόγος σημαίνει· καὶ ἔασόν τινά σου καταφρονῆσαι ὡς ἀνοήτου[5] καὶ προπηλακίσαι, ἐὰν βούληταί

λιτικὸς βίος ἐρείδηται ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν καὶ ὁ ἰδιωτικός.

1. Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Σωκράτους ἡ ῥητορικὴ εἶναι κολακεία περὶ πολλούς.

2. Αἱ προηγούμεναι αἰτιατικαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ φευκτέον καὶ εἶναι ἀναγκασικὸν αἴτιον.

3. Τὸ συμπέρασμα λέγεται μετά τινος συγκινήσεως. Δὲν λέγει δὲ πειθόμενός μοι, ἀλλ' ἐμοὶ πειθόμενος, ἵνα ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπὶ τὸν πολιτικὸν βίον παράκλησιν τοῦ Καλικλέους, 489, C. « Ἀλλ' ὦ γαθέ, ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δ' ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει. . . . » Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐγὼ δὲν πείθομαι εἰς σέ, ἀλλὰ σὺ πρέπει νὰ πεισθῇς εἰς ἐμέ.

4. Δηλαδὴ εἰς τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ βίου.

5. Κατὰ μὲν τὴν κοινὴν γραφὴν ἔλειπεν ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία, τὰ ἄριστα ὅμως τῶν χειρογράφων ἔχουσι ταύτην, ἣν ἐδέξαντο οἱ περιφανέστεροι κριτικοὶ καὶ ἐκδόται, οἷος ὁ Hermann, Stallbaum, Hirschig, Deuschle καὶ Cron· διότι ὁ Καλλικλῆς δὲν ὡμολόγησε μὲν τὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Σωκράτους λεγόμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν αὐτοῦ ὁ φιλόσοφος ἔφθασεν εἰς τὸ προκείμενον συμπέρασμα, ὁ Πλατωνικὸς Σωκράτης κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ τὰ συμπεράσματα ὁ πολιτικὸς ὡμολόγησεν. Τούναντίον ὁ Heindorf, ὁ Jahn, ὁ Kratz καὶ ὁ Münscher θέλουσι νὰ ἀπορρίψωσι τὴν ἀντωνυμίαν. Οὗτοι παρατηροῦσιν, ὅτι οὐδαμοῦ ὁ Καλλικλῆς ὡμολόγησεν, ὅτι ὁ δίκαιος ἐν τῷ βίῳ καὶ μετὰ θάνατον εἶναι εὐδαίμων. Πρὸς τούτοις τὸ ὁ σὸς λόγος ἀντιφάσκει πρὸς τὸ ἐμοὶ πειθόμενος. Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι ἀσθενεῖς. Διὰ τοῦτο οὐχὶ ἀφυῶς ὁ Münscher προτείνει, ἵνα γραφῇ ὁ σοφὸς λόγος ἐννοῶν τὸν μῦθον, ὃν ὁ Σωκράτης θεωρεῖ λόγον.

6. Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς διαφθορᾶς οἱ ἠθικοὶ καταφρονοῦνται ὡς ἀνόητοι. Ἐν ᾧ τὸ νοητὸς ἔχει παθητικὴν σημασίαν, τὸ ἀνόητος ἔχει ἐνεργητικήν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ νὰ μὰ Δία σύ γε[1] θαρρῶν πατάξαι[2] τὴν ἄτιμον ταύτην πληγήν·[3] οὐδὲν γὰρ δεινὸν πείσει, ἐὰν τῷ ὄντι ἧς καλὸς κἀγαθός, ἀσκῶν ἀρετήν. κἄπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες,[4] τότε ἤδη,[5] ἐὰν δοκῇ χρῆναι,[6] ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς,[7] ἢ ὁποῖον ἄν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα[8], βελτίους ὄντες βουλεύεσθαι ἢ νῦν. αἰσχρὸν γὰρ ἔχοντάς γε ὡς νῦν φαινόμεθα ἔχειν, ἔπειτα[9] νεανιεύε-
Ε σθαι[10] ὡς τι[11] ὄντας, οἷς οὐδέποτε ταὐτὰ δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν[12], καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων·[13] εἰς τοσοῦτον ἥκομεν ἀπαιδευ-

1. Εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἐννοουμένου ῥήματος ἔασον. Ἔθηκε δὲ τὸ ὑποκείμενον οὐχὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' ἐνταῦθα πρὸς ἔμφασιν. δηλ. δὲν ἠξεύρω ἄλλοι τί θὰ πράξωσιν, ἀλλὰ σὺ τοὐλάχιστον ὁ τιμῶν τὴν ἀνδρείαν ἔχε τὸ θάρος νὰ ὑποστῇς τὴν προσβολὴν ταύτην. Ἄλλως δὲν ἐλλείπουσι παραδείγματα, ἐν οἷς τὸ ὑποκείμενον τίθεται εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν, ὡς Ὀδυσσ. Β. 326. καὶ Θεόκριτ. Ι, 124 καὶ Χ, 34.

2. Ἄλλοι γράφουσι πάτταξαι, δηλ. προστακτικὴν ἀντὶ ἀπαρεμφάτου, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζεται.

3. Ὁ Σωκράτης ἔχει ὑπ' ὄψει τὴν φράσιν τοῦ Καλλικλέους, 486, C. «Ἔξεστιν ἐπὶ κόρρης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην. » Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι ἀξία τοῦ εὐαγγελίου· δὲν εἶναι ἄτιμος ὁ τυπτόμενος, ἀλλ' ὁ τύπτων ἀδίκως.»

4. Τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀρετήν.

5. Δηλαδὴ μετὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς.

6. Ὁ Καλλικλῆς ἐνόμιζεν, ὅτι ἕκαστος πολίτης ὀφείλει νὰ γείνῃ πολιτικὸς καὶ ἐνταῦθα ἔθετε τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τοῦτο ὅμως δὲν ἦτο μόνη γνωμη τοῦ Καλλικλέους, ἀλλὰ τῆς ἐποχῆς· Κατὰ τὸν Σωκράτη ὅμως τὸ πολιτεύεσθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γνώμης τοῦ ὑποκειμένου.

7. Εἶναι γένους οὐδετέρου. Τὸ δὲ ἐπιτίθεσθαι ἔχει ἐνταῦθα τὴν σημασίαν τοῦ ἐπιχειρεῖν, Ἡρόδοτ. Ι. 96. «Ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλόν τι καὶ δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκεε.»

8. Ἐνταῦθα σαφῶς ὁ Πλάτων θέλει νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τὸν Σωκράτη καὶ ἑαυτόν, ὅτι δὲν ἐπολιτεύοντο.

9. Ἀναπληροῖ τὴν μετοχὴν ἔχοντας.

10. Τὸ ῥῆμα τοῦτο μετεχειρίσθη ὁ Καλλικλῆς περὶ τοῦ Σωκράτους, 482, C. «Ὦ Σώκρατες, δοκεῖς νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν.»

11. Τὸ τὶ ἐνταῦθα σημαίνει μέγα τι καὶ σπουδαῖον, ὡς 472. «Καὶ καταψευδομαρτυρηθείη τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναί τι. »

12. Ἐννοεῖ τὰς ἀντιφάσεις, εἰς ἃς περιέπιπτον οἱ περὶ τὸν Γοργίαν καὶ πρὸ πάντων ὁ Καλλικλῆς.

13. Οἷον τὸ περὶ τοῦ βίου ζήτημα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σίας[1]! ὥσπερ οὖν[2] ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς ἡμῖν σημαίνει, ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι. τούτῳ οὖν ἑπώμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ἐκείνῳ,[3] ᾧ σὺ πιστεύων ἐμὲ παρακαλεῖς· ἔστι[4] γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ὦ Καλλίκλεις.

1. Τοῦτο ποιεῖ ζωηρὰν ἀντίθεσιν, πρὸς ὅ τι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τοῦ Καλλικλέους ἔλεγεν 487, Β. «Πεπαίδευσαί τε γὰρ ἱκανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθηναίων.» Οὕτως ὁ φιλόσοφος καταδικάζει τὴν ψευδοπαιδείαν, ἣν ἐτίμων οἱ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων.

2. Τὸ τελευταῖον συμπέρασμα περιέχει τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς ἡ θεωρία τοῦ Σωκράτους ἐρείδεται.

3. Ἡ ἀντωνυμία σημαίνει τὸ ἠθικῶς μακρὰν κείμενον.

4. Ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ ὁ Σωκράτης ἀποφαίνεται κατηγορηματικώτερον, διότι τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐστήριξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Οὕτως, ἐν ᾧ ὁ φιλόσοφος ἤρξατο τοῦ διαλόγου μετὰ μετριοφροσύνης, ὁ δὲ Γοργίας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐσεμνύνοντο διὰ τὴν ἑαυτῶν σοφίαν, ἐν τῷ τέλει παρατηροῦμεν τὸ ἐναντίον. Ἡ φιλοσοφικὴ μετριοφροσύνη νικήσασα τὴν ῥητορικὴν ἀλαζονείαν δὲν παρεξετράπη ἐκ τῆς νίκης, ἀλλὰ κατέληξεν εἰς γλῶσσαν παραινετικήν, εὐγενῆ καὶ μεγαλοπρεπῆ.

Πόν σιωπά του διαλόγου ἄρα ειόνγρ. σφ. 82 κ.ε

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελ.	*Στίχ.*	*Ἀντὶ*	*Ἀνάγνωθι*
18	32	αὐτὸν	αὐτὸν
58	29	εὐρόνωτοι	εὐρύνωτοι
62	10	ἤ οἱ ἀγαθοὶ ἔπρεπε νὰ ἦ-ναι μᾶλλον κακοί.	ἤ οἱ κακοὶ ἔπρεπε νὰ ἦναι μᾶλλον ἀγαθοί.
65	17	ἐρωτᾷ	ἐρωτᾷ
73	31	εἶδον	εἶδος
83	29	Einleitunhg	Einleitung
138	9	δυσχερίας	δυσχερείας
155	17	εἰρημένου	εἰρημένον
158	7	οἵτινες	οἵτινες
169	37	συνάδειν	συνᾴδειν
186	12	eoncessa	concessa
190	16	ἀπεικονίζεται	ἀπεικονίζεται
209	22	Ὀλλανδὸς	Ὁλλανδὸς
236	19	Ἐγίνωσκε ἀλλὰ	Ἐγίνωσκεν, ἀλλὰ
258	5	ἦ	ἦ
308	21	πληρώση	πληρώσῃ
312	13	συγγενένεσθαι	συγγενέσθαι
356	20	καταδείξῃ	καταδείξει
364	11	μεῖζον, μέν	μεῖζον μέν,
366	9	ἀδικήσῳμεν	ἀδικήσωμεν
367	1	δοκεί	δοκεῖ
377	3	τῳ θεῷ	τῷ θεῷ
»	39	ιτότητος	λιτότητος
388	22	ἐκεῖον	ἐκεῖνο
»	30	Λακεδαιμονίου	Λακεδαιμονίους
389	27	ὁμολαγοίη	ὁμολογοίη
392	17	Μιλτιάδης	Μιλτιάδης
»	33	εὕρηνται	εὕρηνται
396	27	ἀρτωπόλιον	ἀρτοπώλιον
400	11	γνοῦν	γοῦν
409	24	τυχνάκις	συχνάκις
410	35	μετριάση	μετριάσῃ
411	11	ἐγὼ μὲ	ἐγὼ δὲ
»	18	γλώσση	γλώσσῃ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἑαυτῆς = εἰμοῦ = ἀφ' ἐμαυτοῦ

δοί = Αἰολικὸ ἀντὶ δέ ἢ δή με ἐπικλιματικὸν χαρακτῆρα ἐξ ἀναλογίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΚΙΝΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

800
ΠΛ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΓΟΡΓΙΑΣ

άριθ. χρ. 42

Ημερομηνία επιστροφής | ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΒΟΥΛΗΣ ΜΟΥ

Ανηκουσα Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βασιλικου

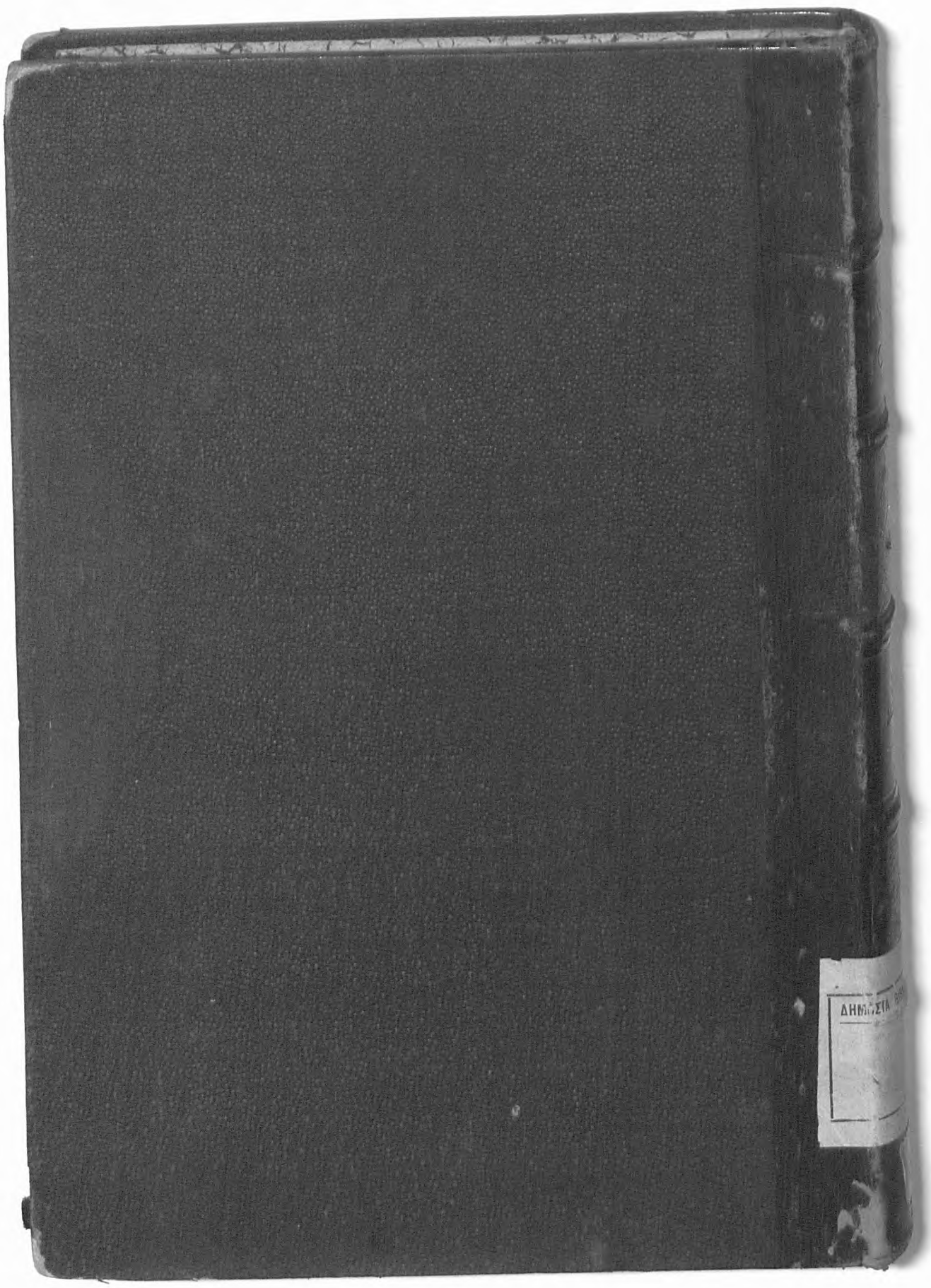

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας